

UNIVERSITY *of* NICOSIA

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ Ο ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΣ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ
ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ
ΜΕ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Γ. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

Διατριβή η οποία υποβλήθηκε στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας προς
απόκτηση διδακτορικού τίτλου σπουδών στη Θεολογία
Σχολή Ανθρωπιστικών σπουδών και Κοινωνικών Επιστημών
Τμήμα Θεολογίας

ΙΟΥΛΙΟΣ 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μετά την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής διπλωματικής μου εργασίας αναφορικά με τη χρήση της Καινής Διαθήκης στα έργα του Αγίου Νεοφύτου, το ενδιαφέρον μου αυξήθηκε, ώστε να επεκταθώ στην παρούσα μελέτη σε επίπεδο διδακτορικού στη χρήση ολόκληρης της Αγίας Γραφής στο τεράστιο και πλούσιο εξάτομο έργο του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου.

Ο Άγιος Νεόφυτος, όπως και όλοι οι Πατέρες και Άγιοι, ζει και εμπνέεται εξολοκλήρου από την Αγία Γραφή. Τα έργα του είναι διαποτισμένα απ' αρχής μέχρι τέλους από λόγους, φράσεις, γεγονότα, πρόσωπα βιβλικά και γενικότερα από το πνεύμα και τα μηνύματα της Αγίας Γραφής. Η μέθεξης λόγων του Αγίου με Παλαιοδιαθηκικά και Καινοδιαθηκικά χωρία έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί αποτυπώνονται τελικά στην ερμηνεία της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης, οι θεολογικοί συλλογισμοί του Αγίου. Για τον άγιο προέχει η ερμηνεία της Γραφής μέσα από χωρία της οποίας υιοθετεί ο Άγιος.

Με αυτή τη σύνδεση λόγων, καταδεικνύεται ο μεγάλος αγιογραφικός πλούτος του και ιδιαίτερα η θαυμάσια σύνδεση των Διαθηκών, που στη θεολογία του Αγίου λειτουργούσε ως υπόσχεση και εκπλήρωση του σχεδίου του Τριαδικού Θεού για τη σωτήρια του κόσμου. Κατά τον Νεόφυτο, η Παλαιά Διαθήκη ερμηνεύεται διά της Καινής και η Καινή κατανοείται διά της Παλαιάς.

Η παρούσα διδακτορική μελέτη, σκοπό έχει να καταμετρήσει, να συγκρίνει και να αναλύσει μέσω γραφικών παραστάσεων τις αναφορές που χρησιμοποιεί ο Άγιος Νεόφυτος στο ερμηνευτικό του έργο από την Αγία Γραφή. Η μελέτη δεν θα εμβαθύνει στα ποικίλα ερμηνευτικά, θεολογικά και μεθοδολογικά θέματα, που αφορούν στην ερμηνεία της Αγίας Γραφής καθ' αυτήν, αλλά θα περιοριστεί στην καταγραφή των τεχνικών δεδομένων, που θα προκύψουν από την ανάλυση των έργων του Αγίου και σε μία πρώτη ερμηνευτική τους προσέγγιση.

Επιπλέον, η εργασία αυτή έχει σκοπό να ενημερώσει τους επιστήμονες που θέλουν να ασχοληθούν περεταίρω με τις αναφορές του Αγίου στην Αγία Γραφή και αποτελεί συνέχεια της περιορισμένης βιβλιογραφίας σχετικά με το θέμα αυτό. Η κριτική έκδοση των Απάντων του Αγίου Νεοφύτου αποτελεί σταθμό στα θεολογικά γράμματα και πράγματα της Εκκλησίας της Κύπρου. Καθοριστικό ρολό στην κριτική έκδοση των συγγραμμάτων του Αγίου διαδραμάτισε η συντονιστική επιτροπή της όλης έκδοσης, η οποία αποτελείτο από τους καθηγητές της Θεολογικής σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Χρήστο Οικονόμου, γενικό συντονιστή της έκδοσης, Νίκο Ζαχαρόπουλο, Ιωάννη Καραβιδόπουλο[†] και Δημήτριο Τσάμη†.

Μετά την έκδοση τους, η πατερική βιβλιοθήκη έχει καταστεί πλουσιότερη. Έχουμε πλέον τη δυνατότητα να μελετούμε τη σκέψη και το έργο ενός ακόμη πατέρα της Εκκλησίας. Ενός πατέρα που έζησε απομονωμένος στην Εγκλείστρα του, απομονωμένος στην Κύπρο, σε μια δύσκολη περίοδο κατά την οποία αυτή έπεφτε στα χέρια των Φράγκων. Παρόλα αυτά, ο Άγιος Νεόφυτος δεν υστερεί σε τίποτα των μεγάλων πατέρων της Εκκλησίας. Αυτό καταδεικνύεται συνεχώς με τις διάφορες σχετικές εργασίες που βλέπουν το φως της δημοσιότητας.

Λέξεις–κλειδιά: Άγιος Νεόφυτος, Παλαιοδιαθηκικά χωρία, Καινοδιαθηκικά χωρία, ανάλυση αναφορών, γραφικές παραστάσεις, ερμηνευτική προσέγγιση.

ABSTRACT

The purpose of this work is to measure, compare and analyse through graphic presentations the reports of Neophyto's church, which are mentioned in the Holy Bible. In addition, this work is intended to inform the scientists who wish to receive further information about the Saint and the Holy Bible as well and to follow up the limited bibliography regarding this subject.

The critical version of St. Neophyto's collected works is a sign in the theological letters and facts of the Church of Cyprus. Also, a decisive role of the whole edition of St. Neophytos writings were composed by a committee who was consisted from the professors of the faculty of Theology of the University of Thessaloniki, Mr Christos Economou, general editor of the issue, Nikos Zaharopoulos, Ioannis Karavidopoulos and Dimitrios Tsamist[†].

After their publication, the patristic library has become richer, and we have the opportunity to study the thought and the work of another Father of the Church. A Father who lived isolated in his Enclosure, isolated in Cyprus, in a difficult period that the island fell into the hands of the Franks. Nevertheless, Saint Neophytos did not lack of the other great Fathers of the Church, and this is constantly proved by the various relative works that are seen the light of publicity.

An important contribution of my counsellor and professor, Mr. Christos Economou, was of great help to me to bring to completion with the right conclusions and thank him warmly for the time he devoted advising and directing me scientifically to complete this study.

Keywords: Saint Neophytos, Old Testament reports, New Testament reports, analysis of reports, graphic presentations, interpretive approach

Περὶ ἀγάπης.

«Πλήρωμα νόμου καὶ προφητῶν ἡ ἀγάπη, δι' ἧς καὶ Θεὸς γενόμενος ἄνθρωπος κατεδέξατο θάνατον καὶ μαθητείας σύνθημα τὴν ἀγάπην θεσπίσας ἐν τούτῳ φησὶ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ ἐστε μαθηταί, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. Παρεικάζεται γὰρ ἡ ἔχθρα παναγρίῳ πελάγει, ἡ δὲ ἀγάπη πανευδίῳ λιμένι· ἦν ὡς πανόλβιον χρῆμα καὶ βαλάντιον ἐν τῷ τῆς ψυχῆς κόλπῳ φέρειν ὑμᾶς ἐπεύχομαι, ἀδελφοί, ἵνα κατὰ τὴν θείαν ἐντολὴν διάγετε ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ὅτου χάριν ἀγῶ ὡς πάγχρυσον κλεῖδα μετὰ σφραγίδος τιμίας τέρμα κανόνων τέθηκα τὴν ἀγάπην ἀποσφαλοῦσαν ἔξω τῷ ἐχθρῷ τῆς ἀγάπης. Ἡ δὲ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα εἰρηναρχία Χριστοῦ βραβευθήτω ἐν ταῖς καρδίαις πάντων ὑμῶν τῇ αὐτοῦ χάριτι· ἀμήν.»

ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ 23, 20

Άφιερωμένο στις δύο υπέροχες κόρες μου

Κατερίνα καὶ Τατιάνα

Ὁ Ἅγιος νὰ σᾶς ἔχει πάντα καλὰ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ/ DECLARATION

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα διατριβή συντάχθηκε σύμφωνα με τους κανονισμούς του Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Είναι προϊόν πρωτότυπης εργασίας αποκλειστικής δικής μου, εκτός των περιπτώσεων που ρητά αναφέρονται μέσω βιβλιογραφικών αναφορών, ή και άλλων δηλώσεων. Δεν έχει υποβληθεί προηγουμένως, ούτε εν μέρει, ούτε εξ ολοκλήρου, σε αυτό ή οποιοδήποτε άλλο εκπαιδευτικό ίδρυμα για σκοπούς απόκτησης πτυχίου, διπλώματος ή άλλου τίτλου σπουδών.

I declare that the work in this thesis was carried out in accordance with the regulations of the University of Nicosia. This thesis has been composed solely by myself except where stated otherwise by reference or acknowledgment. It has not been previously submitted, in whole or in part, to this or any other institution for a degree, diploma or other qualifications.

Υπογραφή/Signature:

Ημερομηνία/Date:

20/07/2023

Ονοματεπώνυμο/ Name Surname

Χαράλαμπος Γ. Αριστοτέλους

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	I
ABSTRACT.....	IV
ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ/ DECLARATION	X
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	XII
ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	XVII
ΠΙΝΑΚΕΣ / ΕΙΚΟΝΕΣ	XXVIII
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	XXIX
ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ / ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ.....	XXX
ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ ΠΑΛΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ.....	XXXI
ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ	XXXII
ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ	XXXIII
ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ	XXXIV
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΑΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ	XXXV
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	XXXVI
ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΛΑ.....	XXXVII
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	XXXVIII
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. Σκοπός της παρούσας μελέτης.....	1
2. Μεθοδολογία καταγραφής και επεξεργασίας αναφορών.....	2
3. Πίνακες / Πεδία Βάσης Δεδομένων.....	7
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ..	12
 1.1. Η Προσωπικότητα του Αγίου	12
1.1.1 Βίος και πολιτεία.....	12
1.1.2 Εκπαίδευση του Αγίου	16
 1.2 Τα συγγράμματα του Αγίου.....	19
1.2.1 Δέκα λόγοι περί του Χριστού Εντολών	24

1.2.2	Πεντηκοντακέφαλο	25
1.2.3	Τυπική Διαθήκη.....	27
1.2.4	Βίβλος των Κατηχήσεων	29
1.2.5	Πανηγυρική Α΄	33
1.2.6	Ερμηνεία της Εξαήμερου	36
1.2.7	Ερμηνεία των Ψαλμών και των Ωδών	38
1.2.8	Ερμηνεία του Άσματος των Ασμάτων	40
1.2.9	Ερμηνεία Κανόνων Δεσποτικών Εορτών - ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΛΕΣΒΟΥ	41
1.2.10	Λόγοι εκ του κώδικος της Μονής Αγίας Άνδρου (λόγοι 3) - Πανηγυρική Β΄ (λόγος 1 ^{ος} , 2 ^{ος}), Πανηγυρική Γ΄ (λόγος 3 ^{ος})	44
1.2.11	Πέρι της Ιεραρχίας Χριστού - Λόγος εν τη Αγία και Μεγάλη Πέμπτη - (λόγος 1) - Πανηγυρική Β΄	48
1.2.12	Απόσπασμα Αποκριτικής Επιστολής, Λόγος εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν	49
1.2.13	Το βιβλίον της Θεοσημείας.....	50
1.2.14	Επιστολιμαία	51
1.3	Μελέτες για την προσωπικότητα και το έργο του Αγίου. Κριτική παρουσίαση.....	54
1.3.1	Διδακτορικές Διατριβές	54
1.3.2	Διπλωματικές Μεταπτυχιακές Εργασίες.....	60
1.3.3	Μελέτες Διάφορες	62
1.4	Συγκριτική προσέγγιση της Αγίας Γραφής από τον Άγιο Νεόφυτο	68
1.4.1	Ο Άγιος Νεόφυτος και οι συγγραφείς του ΙΒ΄ και ΙΔ΄ αιώνα	68
1.4.2	Ο Άγιος Νεόφυτος και μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας.....	73
1.5	Χρήση Αγίας Γραφής (συνοπτικά)	76
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΣΤΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ		
ΝΕΟΦΥΤΟΥ.....		92
2.1	Βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης τα οποία χρησιμοποιεί ο Άγιος Νεόφυτος	95
2.1.1	Πεντηκοντακέφαλο	96
2.1.2	Ερμηνεία της Εξαήμερου	111
2.1.3	Ερμηνεία των Ψαλμών και των Ωδών	118
2.1.4	Ερμηνεία του Άσματος των Ασμάτων	126
2.2	Παλαιοδιαθηκικές διηγήσεις στα έργα του Αγίου Νεοφύτου	134
2.2.1	Δέκα λόγοι περί του Χριστού Εντολών	135
2.2.2	Τυπική Διαθήκη.....	137

2.2.3	Βίβλος των Κατηχήσεων	138
2.2.4	Πανηγυρική Α΄	140
2.2.5	Ερμηνεία Κανόνων Δεσποτικών Εορτών - ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΛΕΣΒΟΥ	141
2.2.6	Λόγοι εκ του κώδικος της Μονής Αγίας Άνδρου (λόγοι 3ς) - Πανηγυρική Β΄ (λόγος 1 ^{ος} , 2 ^{ος}), Πανηγυρική Γ΄ (λόγος 3 ^{ος})	143
2.2.7	Πέρι της Ιεραρχίας Χριστού - Λόγος εν τη Αγία και Μεγάλη Πέμπτη - (λόγος 1) - Πανηγυρική Β΄	144
2.2.8	Επιστολές (Απόσπασμα Αποκριτικής Επιστολής - Λόγος εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν, Επιστολιμαία).....	146
2.2.9	Το βιβλίον της Θεοσημείας	148
2.3	Διασπορά Παλαιοδιαθηκικών χωρίων στα έργα του Αγίου Νεοφύτου.....	149
2.3.1	Κατηγορίες Παραθέσεων Παλαιάς Διαθήκης	152
2.3.2	Κατηγορίες Παραθέσεων Παλαιάς Διαθήκης Αγίου Νεοφύτου.....	158
2.3.3	Δέκα λόγοι περί του Χριστού Εντολών	167
2.3.4	Τυπική Διαθήκη.....	174
2.3.5	Βίβλος των Κατηχήσεων	180
2.3.6	Πανηγυρική Α΄	188
2.3.7	Ερμηνεία Κανόνων Δεσποτικών Εορτών - ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΛΕΣΒΟΥ	194
2.3.8	Λόγοι εκ του κώδικος της Μονής Αγίας Άνδρου (λόγοι 3ς) - Πανηγυρική Β΄ (λόγος 1 ^{ος} , 2 ^{ος}), Πανηγυρική Γ΄ (λόγος 3 ^{ος})	201
2.3.9	Πέρι της Ιεραρχίας Χριστού - Λόγος εν τη Αγία και Μεγάλη Πέμπτη - (λόγος 1) - Πανηγυρική Β΄	206
2.3.10	Επιστολές (Απόσπασμα Αποκριτικής Επιστολής - Λόγος εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν, Επιστολιμαία).....	207
2.3.11	Το βιβλίον της Θεοσημείας.....	212
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΣΤΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ		
ΝΕΟΦΥΤΟΥ.....		223
3.1	Βιβλία της Καινής Διαθήκης τα οποία χρησιμοποιεί ο Άγιος Νεόφυτος.....	226
3.1.1	Δέκα λόγοι περί του Χριστού Εντολών	226
3.1.2	Ερμηνεία Κανόνων Δεσποτικών Εορτών – ΛΟΓΟΙ ΛΕΣΒΟΥ	242
3.2	Καινοδιαθηκικές διηγήσεις στα έργα του Αγίου Νεοφύτου	249
3.2.1	Πεντηκοντακέφαλο	251
3.2.2	Τυπική Διαθήκη.....	252
3.2.3	Λόγοι εκ του κώδικος της Μονής Αγίας Άνδρου (λόγοι 3ς) - Πανηγυρική Β΄ (λόγος 1 ^{ος} , 2 ^{ος}), Πανηγυρική Γ΄ (λόγος 3 ^{ος})	255
3.2.4	Βίβλος των Κατηχήσεων	256

3.2.5	Πανηγυρική Α΄	257
3.2.6	Πέρι της Ιεραρχίας Χριστού - Λόγος εν τη Αγία και Μεγάλη Πέμπτη - (λόγος 1) - Πανηγυρική Β΄	262
3.2.7	Επιστολές (Απόσπασμα Αποκριτικής Επιστολής - Λόγος εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν, Επιστολιμαία).....	263
3.2.8	Το βιβλίο της Θεοσημείας.....	265
3.3	Διασπορά Καινοδιαθηκικών χωρίων στα έργα του Αγίου	267
3.3.1	Κατηγορίες Παραθέσεων Καινής Διαθήκης Αγίου Νεοφύτου.....	269
3.3.2	Καινοδιαθηκικά χωρία στα έργα του Αγίου Νεοφύτου.....	279
ΕΠΙΛΟΓΟΣ		342
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		349
1.	Πηγές.....	349
1.1.	Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου.....	349
1.2	Συγγράμματα απόδοση στην Νέα Ελληνική	350
2.	Γενική βιβλιογραφία περί του Αγίου Νεοφύτου	351
2.1	Ελληνική βιβλιογραφία	351
2.2.	Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	355
3.	Ειδική βιβλιογραφία της μελέτης	356
3.1.	Ελληνική βιβλιογραφία.....	356
3.2.	Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	357
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....		362

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γράφημα 1 - Έκταση εργογραφίας συγγραφέων του ΙΒ΄ αιώνα	68
Γράφημα 2 - Κατανομή βιβλικών παραθεμάτων στους συγγραφείς του ΙΒ΄ αιώνα	70
Γράφημα 3 - Πυκνότητα βιβλικών αναφορών στους συγγραφείς του ΙΒ΄ αιώνα	71
Γράφημα 4 - Η χρήση της Αγίας Γραφής στους συγγραφείς του 14ου αι. και ο Άγιος Νεόφυτος	73
Γράφημα 5 - Έκταση έργων και πλήθος βιβλικών αναφορών στα έργα του Αγίου Νεοφύτου και μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας	74
Γράφημα 6 - Σύγκριση Αγίου Νεοφύτου και μεγάλων πατέρων	75
Γράφημα 7 - Χρήση Αγίας Γραφής	76
Γράφημα 8 - Χρήση Παλαιάς και Καινής Διαθήκης	77
Γράφημα 9 - Συχνότητα παράθεσης των βιβλίων της Αγίας Γραφής στα συγγράμματα του Αγίου	78
Γράφημα 10 - Διασπορά Παλαιάς και Καινής Διαθήκης στα έργα του Αγίου Νεοφύτου	79
Γράφημα 11 - Κατανομή Βιβλικών χωρίων, ΠΔ – ΚΔ στα συγγράμματα του Αγίου	80
Γράφημα 12 - Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ) στην Αγία γραφή	81
Γράφημα 13 - Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ) στην Αγία γραφή	81
Γράφημα 14 - Διασπορά Αγίας Γραφής στις κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ), (>=20)	82
Γράφημα 15 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την Αγία Γραφή (>40)	84
Γράφημα 16 - Συχνότερη παράθεση χωρίων στα συγγράμματα του Αγίου από την Αγία Γραφή (>15)	85
Γράφημα 17 - Διασπορά Γεν. 1,26 στα συγγράμματα του Αγίου	85
Γράφημα 18 - Πέραν του ενός στίχου της Αγίας Γραφής, αναφορά στα συγγράμματα του Αγίου (>=10) ..	86
Γράφημα 19 - Συχνότερα σε χρήση πέραν του ενός στίχου αναφορές που κάνει ο Άγιος στα συγγράμματα του (>=4)	88
Γράφημα 20 - Κεφάλαια στα συγγράμματα του Αγίου με τις περισσότερες αναφορές από την Αγία Γραφή (>=100)	89
Γράφημα 21 - Παράγραφοι στα συγγράμματα του Αγίου με τις περισσότερες αναφορές (>=20)	90
Γράφημα 22 - Χρήση Παλαιάς Διαθήκης	92
Γράφημα 23 - Συχνότητα χρήσης χωρίων Π.Δ. στα συγγράμματα του Αγίου Νεόφυτου	93
Γράφημα 24 - Συχνότητα παράθεσης των βιβλίων της Π. Διαθήκης	94
Γράφημα 25 - Διασπορά βιβλίων της ΠΔ στα έργα του Αγίου Νεοφύτου	94
Γράφημα 26 - Συχνότητα παράθεσης Ψαλμών, Γένεσις, Ησαΐα στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου ..	95
Γράφημα 27 – Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ	99

Γράφημα 28 – Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ.....	100
Γράφημα - 29 - Πυκνότητα παράθεσης βιβλίων ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (≥ 5).....	101
Γράφημα 30 – Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (≥ 3).....	103
Γράφημα 31 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ	104
Γράφημα 32 - Παράγραφοι στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 5)	105
Γράφημα 33 - Παράγραφοι στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (≥ 6)	106
Γράφημα 34 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ	108
Γράφημα 35 – Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ	108
Γράφημα 36 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (ανφ. ≥ 2)	110
Γράφημα 37 - <i>Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ</i>	113
Γράφημα 38 – Βιβλικές παραθέσεις στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ	113
Γράφημα 39 - Πυκνότητα παράθεσης Γένεσις στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ.....	114
Γράφημα 40 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ (≥ 3)	115
Γράφημα 41 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ (≥ 10).....	116
Γράφημα 42 - Παράγραφοι στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 7)	117
Γράφημα 43 - Παράγραφοι στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (≥ 5).....	117
Γράφημα 44 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ	118
Γράφημα 45 - Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στους ΨΑΛΜΟΥΣ	120
Γράφημα 46 – Κατανομή βιβλικών παραθέσεων στους ΨΑΛΜΟΥΣ (Ψ) και ΩΔΕΣ (Ω)	120
Γράφημα 47 - Βιβλικές παραθέσεις στους ΨΑΛΜΟΥΣ και ΩΔΕΣ	121
Γράφημα 48 - Πυκνότητα παράθεσης βιβλίων ΠΔ στους ΨΑΛΜΟΥΣ και ΩΔΕΣ (≥ 5)	121
Γράφημα 49 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στους ΨΑΛΜΟΥΣ και ΩΔΕΣ (≥ 2)	122
Γράφημα 50 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στους ΨΑΛΜΟΥΣ (Ψ) και ΩΔΕΣ (Ω)	123
Γράφημα 51 - Παράγραφοι στους ΨΑΛΜΟΥΣ (Ψ) και ΩΔΕΣ (Ω) με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 5)	123
Γράφημα 52 - Παράγραφοι στους ΨΑΛΜΟΥΣ και ΩΔΕΣ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (≥ 4)	124
Γράφημα 53 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στους ΨΑΛΜΟΥΣ και στις ΩΔΕΣ	125
Γράφημα 54 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στους ΨΑΛΜΟΥΣ και στις ΩΔΕΣ	125
Γράφημα 55 - Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ	126
Γράφημα 56 - Βιβλικές παραθέσεις στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ	127
Γράφημα 57 - Πυκνότητα παράθεσης βιβλίων ΠΔ στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ (≥ 2)	128
Γράφημα 58 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ (≥ 3)	129

Γράφημα 59 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ	129
Γράφημα 60 - Παράγραφοι στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών	130
Γράφημα 61 - Παράγραφοι στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (≥ 3)	131
Γράφημα 62 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ του Αγίου	132
Γράφημα 63 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στο Άσμα των Ασμάτων του Αγίου	134
Γράφημα 64 - Κυρίαρχες σε συχνότητα διηγήσεις ΠΔ στα συγγράμματα του Αγίου (≥ 25)	135
Γράφημα 65 - Βιβλικές παραθέσεις ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ	136
Γράφημα 66 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (>3)	137
Γράφημα 67 - Βιβλικές παραθέσεις ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	137
Γράφημα 68 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	138
Γράφημα 69 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ	139
Γράφημα 70 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (>6)	140
Γράφημα 71 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄	140
Γράφημα 72 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (>8)	141
Γράφημα 73 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ	142
Γράφημα 74 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ (>4)	143
Γράφημα 75 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ	143
Γράφημα 76 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ	144
Γράφημα 77 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ	145
Γράφημα 78 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ	145
Γράφημα 79 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	146
Γράφημα 80 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (Αναλυτικά)	147
Γράφημα 81 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (≥ 2)	148
Γράφημα 82 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ	148
Γράφημα 83 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ (≥ 2)	149
Γράφημα 84 - Διασπορά Π. Διαθήκης στα έργα του Αγίου Νεοφύτου (απόλυτες τιμές)	150
Γράφημα 85 - Διασπορά Π. Διαθήκης στα έργα του Αγίου Νεοφύτου (ποσοστιαίες τιμές)	150
Γράφημα 86 - Συχνότητα παράθεσης των βιβλίων της Π. Διαθήκης	151

Γράφημα 87 – Συχνότητα παράθεσης Γένεσις, Ησαΐας, Ψαλμοί στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου	152
Γράφημα 88 – Διασπορά Ποιητικών, Ιστορικών, Προφητικών και Μη Κανονικών βιβλίων Π. Διαθήκης στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου (απόλυτες τιμές).....	153
Γράφημα 89 – Διασπορά ΠΟΙΗΤΙΚΩΝ, ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ, ΠΡΟΦΗΤΙΚΩΝ και ΜΗ ΚΑΝΟΝΙΚΩΝ βιβλίων Π. Διαθήκης στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου (ποσοστιαίες τιμές)	153
Γράφημα 90 – Συχνότητα αναφοράς στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου των Ποιητικών βιβλίων της Π. Διαθήκης (>=20 αναφορών)	154
Γράφημα 91 – Διασπορά Ποιητικών βιβλίων της ΠΔ στα συγγράμματα του Αγίου	155
Γράφημα 92 - Διασπορά στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου των Ιστορικών βιβλίων της Π. Διαθήκης (>=10).....	156
Γράφημα 93 - Διασπορά Ιστορικών βιβλίων της ΠΔ στα συγγράμματα του Αγίου	156
Γράφημα 94- Διασπορά Προφητικών βιβλίων Π. Διαθήκης στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου (>=10 αναφορών)	157
Γράφημα 95 - Διασπορά Προφητικών βιβλίων της ΠΔ στα συγγράμματα του Αγίου	158
Γράφημα 96 – Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (Λόγοι, Κατηχητικά, Ερμηνευτικά και Ιστορικά) στην ΠΔ (απόλυτες τιμές).....	158
Γράφημα 97 - Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ) στην ΠΔ (ποσοστιαίες τιμές).....	159
Γράφημα 98 - Διασπορά ΛΟΓΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (συγκεντρωτικά).....	159
Γράφημα 99 – Διασπορά ΛΟΓΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (>=2) (αναλυτικά)	160
Γράφημα 100 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου (>=15).....	160
Γράφημα 101 - Διασπορά Βιβλίων ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου (>=2)	161
Γράφημα 102 - Διασπορά ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (συγκεντρωτικά)	161
Γράφημα 103 - Διασπορά ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (>=5) (αναλυτικά)	162
Γράφημα 104 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΠΔ στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου (>=8).....	162
Γράφημα 105 - Διασπορά Βιβλίων ΠΔ στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου (>=7)	163
Γράφημα 106 - Διασπορά ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (συγκεντρωτικά)	163
Γράφημα 107 – Διασπορά ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (>=6) (αναλυτικά)	164
Γράφημα 108 – Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΠΔ στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ του Αγίου (>=5)	164
Γράφημα 109 - Διασπορά Βιβλίων ΠΔ στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ του Αγίου (>=3)	165
Γράφημα 110 - Διασπορά ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (συγκεντρωτικά).....	165
Γράφημα 111 - Διασπορά ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (>=2) (αναλυτικά)	166
Γράφημα 112 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΠΔ στα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου (>=4)	166
Γράφημα 113 - Διασπορά Βιβλίων ΠΔ στα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου (>=2)	167
Γράφημα 114 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (>=3).....	167
Γράφημα 115 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ	168
Γράφημα 116 - Παράγραφοι στις ΕΝΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (>=2).....	169

Γράφημα 117 - Παράγραφοι στις ΕΝΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (≥ 3).....	170
Γράφημα 118 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (ανφ. ≥ 2)	173
Γράφημα 119 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.....	174
Γράφημα 120 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	175
Γράφημα 121 - Παράγραφοι στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών	176
Γράφημα 122 - Παράγραφοι στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ	177
Γράφημα 123 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	178
Γράφημα 124 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	178
Γράφημα 125 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.....	180
Γράφημα 126 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (≥ 3).....	181
Γράφημα 127 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (≥ 5).....	182
Γράφημα 128 - Παράγραφοι στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 5)	184
Γράφημα 129 - Παράγραφοι στις Κατηχήσεις με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (≥ 5).....	185
Γράφημα 130 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ.....	186
Γράφημα 131 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ.....	186
Γράφημα 132 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (ανφ. ≥ 2)	187
Γράφημα 133 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (≥ 4)	188
Γράφημα 134 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄	189
Γράφημα 135 - Παράγραφοι στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 5).....	192
Γράφημα 136 - Παράγραφοι στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (≥ 4)	192
Γράφημα 137 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄	193
Γράφημα 138 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (ανφ. ≥ 2).....	194
Γράφημα 139 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ (≥ 3)	195
Γράφημα 140 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ	196
Γράφημα 141 - Παράγραφοι στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 4)	198
Γράφημα 142 - Παράγραφοι στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (≥ 3).....	199
Γράφημα 143 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ.....	199
Γράφημα 144 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην Ερμηνεία	200

Γράφημα 145 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ	201
Γράφημα 146 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ	202
Γράφημα 147 - Παράγραφοι στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών	203
Γράφημα 148 - Παράγραφοι στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ	204
Γράφημα 149 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ	205
Γράφημα 150 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ	205
Γράφημα 151 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην Ιεραρχία	207
Γράφημα 152 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (>=2)	208
Γράφημα 153 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ.....	208
Γράφημα 154 - Παράγραφοι στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (>=2)	210
Γράφημα 155 - Παράγραφοι στις Επιστολές με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (>=2).....	210
Γράφημα 156 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	211
Γράφημα 157 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	212
Γράφημα 158 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ (>=2).....	212
Γράφημα 159 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ	213
Γράφημα 160 - Στίχοι στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών	214
Γράφημα 161 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ ...	214
Γράφημα 162 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ.....	221
Γράφημα 163 - Χρήση Καινής Διαθήκης	223
Γράφημα 164 - Συχνότητα χρήσης χωρίων Κ.Δ. στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου	224
Γράφημα 165 - Συχνότητα παράθεσης των βιβλίων της Κ. Διαθήκης.....	225
Γράφημα 166 - Διασπορά βιβλίων της ΚΔ στα έργα του Αγίου Νεοφύτου	225
Γράφημα 167 - Συχνότητα παράθεσης Ματθαίου, Λουκά, Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου	226
Γράφημα 168 - Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στις ΕΝΤΟΛΕΣ.....	236
Γράφημα 169 - Βιβλικές παραθέσεις στις ΕΝΤΟΛΕΣ	236
Γράφημα 170 - Πυκνότητα παράθεσης βιβλίων ΚΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (>=7)	237
Γράφημα 171 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ.....	238
Γράφημα 172 - Παράγραφοι στις ΕΝΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (>=5) .	240
Γράφημα 173 - Παράγραφοι στις ΕΝΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (>=5).....	240
Γράφημα 174 - Βιβλία της ΚΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στις ΕΝΤΟΛΕΣ	241
Γράφημα 175 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (ανφ. >=2).....	242
Γράφημα 176 - Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ.....	243
Γράφημα 177 - Βιβλικές παραθέσεις στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ	244

Γράφημα 178 - Πυκνότητα παράθεσης βιβλίων ΚΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ (>=5)	245
Γράφημα 179 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ.....	246
Γράφημα 180 - Παράγραφοι στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (>=5)	247
Γράφημα 181 - Παράγραφοι στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (>=4).....	247
Γράφημα 182 - Βιβλία της ΚΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ	248
Γράφημα 183 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ (ανφ. >=2)	249
Γράφημα 184 - Κυρίαρχες σε συχνότητα διηγήσεις ΚΔ στα συγγράμματα του Αγίου (>=40)	250
Γράφημα 185 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ	251
Γράφημα 186 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (>3)	252
Γράφημα 187 - Βιβλικές παραθέσεις ΚΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	254
Γράφημα 188 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	254
Γράφημα 189 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ	255
Γράφημα 190 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ	256
Γράφημα 191 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ	256
Γράφημα 192 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (>5).....	257
Γράφημα 193 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στην Πανηγυρική Α΄	259
Γράφημα 194 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (>=12)	260
Γράφημα 195 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ - Περί της Άποκαλύψεως «σαφήνεια διά βραχέων»	261
Γράφημα 196 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ - Περί της Άποκαλύψεως «σαφήνεια διά βραχέων» (>2)	262
Γράφημα 197 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ.....	262
Γράφημα 198 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ	263
Γράφημα 199 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	264
Γράφημα 200 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (Αναλυτικά)	264
Γράφημα 201 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (>=2).....	265
Γράφημα 202 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ.....	266
Γράφημα 203 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ (>=2).....	266
Γράφημα 204 - Διασπορά Κ. Διαθήκης στα έργα του Αγίου Νεοφύτου (απόλυτες τιμές)	267
Γράφημα 205 - Διασπορά Κ. Διαθήκης στα έργα του Αγίου Νεοφύτου (ποσοστιαίες τιμές)	267

Γράφημα 206 - Συχνότητα παράθεσης των βιβλίων της Κ. Διαθήκης.....	268
Γράφημα 207 - Συχνότητα παράθεσης Ματθαίος, Λουκάς, Ιωάννης στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου	269
Γράφημα 208 - Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ) στην ΚΔ (απόλυτες τιμές)	270
Γράφημα 209 - Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ) στην ΚΔ (ποσοστιαίες τιμές)	270
Γράφημα 210 - Διασπορά ΛΟΓΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (συγκεντρωτικά)	271
Γράφημα 211 - Διασπορά ΛΟΓΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (≥ 3) (αναλυτικά)	271
Γράφημα 212 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΚΔ στους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου (≥ 10)	272
Γράφημα 213 - Διασπορά Βιβλίων ΚΔ στους Λόγους του Αγίου	272
Γράφημα 214 - Διασπορά ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (συγκεντρωτικά)	273
Γράφημα 215 - Διασπορά ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (αναλυτικά)	273
Γράφημα 216 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΚΔ στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου (≥ 5)	274
Γράφημα 217 - Διασπορά Βιβλίων ΚΔ στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου	274
Γράφημα 218 - Διασπορά ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (συγκεντρωτικά)	275
Γράφημα 219 - Διασπορά ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (≥ 6) (αναλυτικά)	275
Γράφημα 220 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΚΔ στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ του Αγίου (≥ 8)	276
Γράφημα 221 - Διασπορά Βιβλίων ΚΔ στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ του Αγίου	276
Γράφημα 222 - Διασπορά ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (συγκεντρωτικά)	277
Γράφημα 223 - Διασπορά ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (≥ 2) (αναλυτικά)	277
Γράφημα 224 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΚΔ στα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου (≥ 2)	278
Γράφημα 225 - Διασπορά Βιβλίων ΚΔ στα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου	278
Γράφημα 226 - Αναφορά καινοδιαθηκικών χωρίων Συνοπτικών και Ιωάννη στα έργα του Αγίου	279
Γράφημα 227 - Πυκνότητα παράθεσης Συνοπτικών και Ιωάννη στα έργα του Αγίου (≥ 16)	280
Γράφημα 228 - Συχνότερη παράθεση χωρίων Συνοπτικών και Ιωάννη στα έργα του Αγίου (≥ 8)	280
Γράφημα 229 - Συχνότητα χρήσης των Συνοπτικών και Ιωάννη (Αναλυτικά)	281
Γράφημα 230 - Συχνότητα χρήσης των Συνοπτικών και Ιωάννη (συγκεντρωτικά)	281
Γράφημα 231 - Πυκνότητα παράθεσης Συνοπτικών και Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου (≥ 12) ...	282
Γράφημα 232 - Παράγραφοι στα συγγράμματα του Αγίου με την μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών Συνοπτικών και Ιωάννη (≥ 6)	284
Γράφημα 233 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές Συνοπτικών και Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου	284
Γράφημα 234 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές Συνοπτικών και Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου (≥ 2)	286
Γράφημα 235 - Συχνότητα χρήσης κεφαλαίων Πράξεις Αποστόλων στα συγγράμματα του Αγίου	287
Γράφημα 236 - Συχνότερη παράθεση χωρίων Πράξεις Αποστόλων στα συγγράμματα του Αγίου (≥ 2) ..	287
Γράφημα 237 - Διασπορά Πράξεις Αποστόλων στα συγγράμματα του Αγίου	288
Γράφημα 238 - Πυκνότητα παράθεσης χωρίων Πράξεων στην συγγράμματα του Αγίου (≥ 3)	289

Γράφημα 239 - Παράγραφοι στα συγγράμματα του Αγίου με την μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών από τις Πράξεις (≥ 2)	292
Γράφημα 240 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές των Πράξεων στα συγγράμματα του Αγίου	293
Γράφημα 241 - Διασπορά καινοδιαθηκικών χωρίων (συγκεντρωτικά) των Επιστολών Παύλου και Καθολικών στα έργα του Αγίου	293
Γράφημα 242 - Διασπορά καινοδιαθηκικών χωρίων (αναλυτικά) στις Επιστολές Παύλου και Καθολικών στα έργα του Αγίου	294
Γράφημα 243 - Συχνότητα χρήσης κεφαλαίων επιστολών Παύλου στα συγγράμματα του Αγίου (≥ 15)	295
Γράφημα 244 - Συχνότερη αναφορά χωρίων επιστολών Παύλου στα συγγράμματα του Αγίου	296
Γράφημα 245 - Συχνότερη αναφορά χωρίων επιστολών Παύλου – Αιχμαλωσίας και Ποιμαντικές στα συγγράμματα του Αγίου	296
Γράφημα 246 - Συχνότητα χρήσης κεφαλαίων Καθολικών επιστολών στα συγγράμματα του Αγίου	297
Γράφημα 247 - Συχνότερη αναφορά χωρίων Καθολικών επιστολών στα συγγράμματα του Αγίου (≥ 2)	298
Γράφημα 248 - Διασπορά Επιστολών Παύλου και Καθολικών στα συγγράμματα του Αγίου (≥ 10)	298
Γράφημα 249 - Πυκνότητα παράθεσης χωρίων Επιστολών Παύλου και Καθολικών στην συγγράμματα του Αγίου (≥ 10)	299
Γράφημα 250 - Παράγραφοι στα συγγράμματα του Αγίου με την μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών Επιστολών Παύλου και Καθολικών (≥ 4)	300
Γράφημα 251 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές των Επιστολών Παύλου και Καθολικών στα συγγράμματα του Αγίου (≥ 2)	301
Γράφημα 252 - Συχνότητα χρήσης κεφαλαίων Αποκάλυψη Ιωάννου στα συγγράμματα του Αγίου	302
Γράφημα 253 - Συχνότερη παράθεση χωρίων Αποκάλυψη Ιωάννου στα συγγράμματα του Αγίου (≥ 2)	302
Γράφημα 254 - Διασπορά Αποκάλυψη Ιωάννου στα συγγράμματα του Αγίου	303
Γράφημα 255 - Πυκνότητα παράθεσης χωρίων Αποκάλυψη Ιωάννου στην συγγράμματα του Αγίου (≥ 2)	303
Γράφημα 256 - Παράγραφοι στα συγγράμματα του Αγίου με την μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών από την Αποκάλυψη Ιωάννου (≥ 3)	304
Γράφημα 257 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της Αποκάλυψις στα συγγράμματα του Αγίου ..	305
Γράφημα 258 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της Αποκάλυψις στα συγγράμματα του Αγίου	306
Γράφημα 259 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (≥ 2)	307
Γράφημα 260 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ	308
Γράφημα 261 - Παράγραφοι στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 2)	309
Γράφημα 262 - Παράγραφοι στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (≥ 2)	310
Γράφημα 263 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ	311

Γράφημα 264 - Βιβλία της ΚΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στο PENTHKONTAKEΦΑΛΟ	311
Γράφημα 265 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ (≥ 2)	312
Γράφημα 266 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	313
Γράφημα 267 - Παράγραφοι στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών	314
Γράφημα 268 - Παράγραφοι στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (≥ 2).....	315
Γράφημα 269 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ Λόγους Άνδρου	316
Γράφημα 270 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (≥ 3)	320
Γράφημα 271 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (≥ 5)	321
Γράφημα 272 - Παράγραφοι στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 5)	322
Γράφημα 273 - Παράγραφοι στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (≥ 4).....	323
Γράφημα 274 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ	323
Γράφημα 275 - Βιβλία της ΚΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ	324
Γράφημα 276 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (ανφ. ≥ 2).....	325
Γράφημα 277 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (≥ 5)	326
Γράφημα 278 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄	327
Γράφημα 279 - Παράγραφοι στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 6).....	328
Γράφημα 280 - Παράγραφοι στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (≥ 4).....	329
Γράφημα 281 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄	330
Γράφημα 282 - Βιβλία της ΚΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄	331
Γράφημα 283 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (ανφ. ≥ 2)	332
Γράφημα 284 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ (≥ 2)	333
Γράφημα 285 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ	333
Γράφημα 286 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ	334
Γράφημα 287 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (≥ 2)	335
Γράφημα 288 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	335
Γράφημα 289 - Παράγραφοι στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 2)	336
Γράφημα 290 - Παράγραφοι στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (≥ 2).....	336
Γράφημα 291 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ	337
Γράφημα 292 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ	337

Γράφημα 293 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ	338
Γράφημα 294 - Παράγραφοι στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών.....	339
Γράφημα 295 - Παράγραφοι στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ	339
Γράφημα 296 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ	340

ΠΙΝΑΚΕΣ / ΕΙΚΟΝΕΣ

Πίνακας 1 - Συντμήσεις της Παλαιάς Διαθήκης	xxxi
Πίνακας 2 – Συντμήσεις της Καινής Διαθήκης.	xxxi
Πίνακας 3 - Κατηγοριοποίηση Βιβλίων και Επιστολών Καινής Διαθήκης	xxxi
Πίνακας 4 – Συντμήσεις (για Αναφορές / Γραφικές Παραστάσεις όλα τα συγγράμματα με ΚΕΦΑΛΑΙΑ) συγγραμμάτων του Αγίου Νεοφύτου	xxxi
Πίνακας 5 - Κατηγορίες Παραθέσεων στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου.....	xxxi
Πίνακας 6 – Πίνακες και ενδεικτικά στοιχεία καταχώρισης τιμών στα πεδία των πινάκων	8
Πίνακας 7 - Η χρήση της Αγίας Γραφής στους συγγραφείς του 14ου αι. και ο Άγιος Νεόφυτος.....	72
Πίνακας 8 - Αντιστοιχία των Λόγων προς τα Καθίσματα και του ΨΑΛΜΟΥΣ	119
Εικόνα 1-Σχεσιακό Μοντέλο της Βάσης Δεδομένων	7

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (αναλυτικά)	364
Παράρτημα 2 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στην ΕΞΗΜΕΡΟ (αναλυτικά)	366
Παράρτημα 3 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (αναλυτικά)	369
Παράρτημα 4 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (αναλυτικά)	371
Παράρτημα 5 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στη ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (αναλυτικά)	374
Παράρτημα 6 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στην Ερμηνεία (αναλυτικά)	377
Παράρτημα 7 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (αναλυτικά)	380
Παράρτημα 8 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ (αναλυτικά)	383
Παράρτημα 9 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές Συνοπτικών και Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου	391
Παράρτημα 10 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές Επιστολών Παύλου και Καθολικών στα συγγράμματα του Αγίου	394
Παράρτημα 11 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (αναλυτικά)	395
Παράρτημα 12 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (αναλυτικά)	398
Παράρτημα 13 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (αναλυτικά)	401
Παράρτημα 14 - Διασπορά των βιβλίων της Αγίας Γραφής στα έργα του Αγίου Νεοφύτου	404
Παράρτημα 15 - Διασπορά των βιβλικών χωρίων στα έργα του Αγίου Νεοφύτου	405
Παράρτημα 16 - Πολυπληθέστερα χωρία στα έργα του Αγίου Νεοφύτου (>= 10)	406

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ / ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

Όλα τα βιβλία της Αγίας Γραφής (Παλαιάς και Καινής Διαθήκης) είναι χωρισμένα σε κεφάλαια και κάθε κεφάλαιο είναι χωρισμένο σε χωρία. Όταν θέλουμε να βρούμε ένα συγκεκριμένο απόσπασμα (χωρίο) της Αγίας Γραφής, τότε χρησιμοποιούμε τις παραπομπές. Μ' αυτές παραπέμπουμε (δηλαδή στέλνουμε κάποιον να βρει) στο κεφάλαιο και το χωρίο που χρειαζόμαστε. Η παραπομπή, λοιπόν, είναι μια σημείωση όπου ορίζει με συντομία και ακρίβεια το βιβλίο, το κεφάλαιο και το χωρίο απ' όπου προέρχεται το χωρίο, που χρησιμοποιούμε.

Π.χ. Γεν. 5,13. Το «Γεν.» είναι η συντομογραφία του τίτλου του βιβλίου Γένεσις. Ο αριθμός «5» που ακολουθεί δηλώνει το κεφάλαιο του βιβλίου και με ένα κόμμα χωρίζεται από τον επόμενο αριθμό «13» που δηλώνει το χωρίο του κεφαλαίου. Αν τα χωρία που χρησιμοποιούμε είναι περισσότερα, τότε ανάμεσά τους μπαίνει μια παύλα, π.χ. Γεν. 5,13-20.

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ		ΠΟΙΗΤΙΚΑ		ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ	
Γένεσις	Γέν.	Ψαλμοί	Ψαλμ.	Ωσηέ	Ωσ.
Έξοδος	Έξοδ.	Παροιμίες Σολομώντος	Παρ. Σολ.	Αμώς	Αμ.
Λευιτικόν	Λευιτ.	Εκκλησιαστής	Εκκλ.	Μιχαίας	Μιχ.
Αριθμοί	Αριθ.	Άσμα Ασμάτων	Άσμ.	Ιωήλ	Ιωήλ
Δευτερονόμιο	Δευτ.	Ιώβ	Ιώβ	Οβδιού	Οβδ.
Ιησούς Ναυή	Ιησ. Ν.	Σοφία Σολομώντος	Σοφ. Σολ.	Ιωνάς	Ιων.
Κριταί	Κριτ.	Σοφία Σειράχ	Σοφ. Σειρ.	Ναούμ	Ναούμ
Ρουθ	Ρουθ			Αββακούμ	Αββ.
Βασιλειών Α΄	Α΄ Βασ.			Σοφονίας	Σοφ.
Βασιλειών Β΄	Β΄ Βασ.			Αγγαίος	Αγγ.
Βασιλειών Γ΄	Γ΄ Βασ.			Ζαχαρίας	Ζαχ.
Βασιλειών Δ΄	Δ΄ Βασ.			Μαλαχίας	Μαλ.
Παραλειπομένων Α΄	Α΄ Παρ.			Ησαΐας	Ησ.
Παραλειπομένων Β΄	Β΄ Παρ.			Ιερεμίας	Ιερ.
Έσδρας Α΄	Α΄ Έσδ.			Βαρούχ	Βαρ.
Έσδρας Β΄	Β΄ Έσδ.			Θρήνος Ιερεμίου	Θρήν. Ιερ.
Νεεμίας	Νεεμ.			Επιστολή Ιερεμίου	Επ. Ιερ.
Τωβίτ	Τωβ.			Ιεζεκιήλ	Ιεζ.
Ιουδίθ	Ιουδ.			Δανιήλ	Δαν.
Εσθήρ	Εσθ.				
Μακκαβαίων Α΄	Α΄ Μακ.				
Μακκαβαίων Β΄	Β΄ Μακ.				
Μακκαβαίων Γ΄	Γ΄ Μακ.				

Πίνακας 1 - Συντμήσεις της Παλαιάς Διαθήκης

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Ματθαίος	Ματθ.	Ρωμαίους	Ρωμ. οκ	Ιακώβου	Ιακ.
Μάρκος	Μάρκ.	Κορινθίους Α΄	Α΄ Κορ.	Πέτρου Α΄	Α΄ Πέτρ.
Λουκάς	Λουκ.	Κορινθίους Β΄	Β΄ Κορ	Πέτρου Β΄	Β΄ Πέτρ.
Ιωάννης	Ιωάν.	Γαλάτας	Γαλ.	Ιωάννης Α΄	Α΄ Ιωάν.
Πράξεις	Πράξ.	Εφεσίους	Εφεσ.	Ιωάννης Β΄	Ιωάννης Β΄
Αποκάλυψις	Αποκ.	Φιλιππησίους	Φιλ.	Ιωάννης Γ΄	Ιωάννης Γ΄
		Κολοσσαείς	Κολ.	Ιούδα	Ιούδ.
		Θεσσαλονικείς Α΄	Α΄ Θεσ.		
		Θεσσαλονικείς Β΄	Β΄ Θεσ.		
		Εβραίους	Εβρ.		
		Τιμόθεος Α΄	Α΄ Τιμ.		
		Τιμόθεος Β΄	Β΄ Τιμ.		
		Τίτος	Τίτ.		
		Φιλήμονας	Φιλήμ.		

Πίνακας 2 –Συντμήσεις της Καινής Διαθήκης.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ	ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΠΑΥΛΟΥ		ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ
Ματθαίος	Ρωμαίους	σε κάποια Εκκλησία	Ιακώβου
Μάρκος	Κορινθίους Α'	σε κάποια Εκκλησία	Πέτρου Α'
Λουκάς	Κορινθίους Β'	σε κάποια Εκκλησία	Πέτρου Β'
	Γαλάτας	σε κάποια Εκκλησία	Ιωάννης Α'
Ιωάννης	Θεσσαλονικείς Α'	σε κάποια Εκκλησία	Ιωάννης Β'
Πράξεις	Θεσσαλονικείς Β'	σε κάποια Εκκλησία	Ιωάννης Γ'
Αποκάλυψις	ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑΣ		Ιούδα
	Εφεσίους	ομάδα Εκκλησιών	
	Φιλιπησίους	σε κάποια Εκκλησία	
	Κολοσσαείς	σε κάποια Εκκλησία	
	Φιλήμονα		
	ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΕΣ		
	Τιμόθεον Α'	συγκεκριμένο πρόσωπο	
	Τιμόθεον Β'	συγκεκριμένο πρόσωπο	
	Τίτον	συγκεκριμένο πρόσωπο	
	Εβραίους	σε κάποια Εκκλησία	

Πίνακας 3 - Κατηγοριοποίηση Βιβλίων και Επιστολών Καινής Διαθήκης

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Δέκα λόγοι περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν (ΕΝΤΟΛΕΣ)	ΕΧ	Ἑρμηνεία κανόνων δεσποτικῶν ἑορτῶν, Λόγοι Λέσβου (ΕΡΜΗΝΕΙΑ)	ΛΛ
Πεντηκοντακέφαλος (ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ)	ΠΕ	Λόγοι ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Μονῆς Ἁγίας Ἀνδρου (ΛΟΓΟΙ ΑΝΔΡΟΥ) ΛΟΓΟΣ 1-2 ΛΟΓΟΣ 3	ΛΑ ΠΒ ΠΓ
Τυπικὴ Διαθήκη (ΔΙΑΘΗΚΗ)	ΤΔ	Λόγος ἐν τῇ ἁγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Πέμπτῃ (ΙΕΡΑΡΧΙΑ)	ΙΧ ΠΒ
Βίβλος τῶν Κατηχήσεων (ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ)	ΚΑ	Ἀπόσπασμα (ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ)	ΕΠ
Πανηγυρικὴ Α΄ (ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄)	ΠΑ	Λόγος εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα καὶ εἰς τὴν Ἁγίαν Πεντηκοστήν (ΛΟΓΟΣ ΠΝΕΥΜΑ)	ΕΠ
Ἑρμηνεία τῆς ἑξαήμερου (ΕΞΑΗΜΕΡΟΣ)	ΕΞ	Περὶ τῆς Θεοσημείας (ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ)	ΘΕ
Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτήρος καὶ τῶν ᾠδῶν (ΨΑΛΜΟΙ) ΨΑΛΤΗΡΟΣ ᾠΔΩΝ	ΨΑ Ψ Ω	Ἐπιστολαί (ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ)	ΕΠ
Ἑρμηνεία τοῦ ᾠσματος τῶν ᾠσμάτων (ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ)	ΑΑ	Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου περὶ τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν	Τ1
		Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν θείων καὶ φρικτῶν μυστηρίων	Τ2
		(1) Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου πρὸς τοὺς ἀτακτοῦντας, (2) Λύοντας τὰ τῆς νηστείας προοίμια - Τοῦ αὐτοῦ περὶ γάμων συνόμιλον τῇ ἀπό- κρεω τῆς τυρινῆς	Τ3
		Τοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου λόγος πρὸς Εὐθύμιον μοναχόν καὶ ἱερέα τὸν Χρυσοστομίτην	Τ4
		Τοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου πρὸς τίνα προεστῶτα	Τ5
		Περὶ τῆς διαίτης ὄλου τοῦ ἐνιαυτοῦ	Τ6
		Τοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου ὁμιλία παραινετικὴ περὶ ὑπακοῆς πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φοιτητάς	Τ7

Πίνακας 4 – Συντμήσεις (για Αναφορές / Γραφικὲς Παραστάσεις ὅλα τα συγγράμματα με ΚΕΦΑΛΑΙΑ) συγγραμμάτων τοῦ Ἀγίου Νεοφύτου

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΑΘΕΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

ΛΟΓΟΙ	ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ	ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ	ΙΣΤΟΡΙΚΑ
Πανηγυρική Α΄	Κατηχήσεις	Ερμηνεία της Εξαήμε- ρου	Επιστολιμαία
Λόγοι Λέσβου	Πεντηκοντακέφαλο	Ερμηνεία Εντολών του Χριστού	Θεοσημία
Λόγοι Άνδρου		Ερμηνεία του Ψαλτη- ρίου	Τυπική Διαθήκη
Λόγος της Μεγά- λης Πέμπτης (Ιε- ραρχία)		Ερμηνεία του Άσματος των Ασμάτων	

Πίνακας 5 - Κατηγορίες Παραθέσεων στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- ΚΣ: Κυπριακαί Σπουδαί
- Συγγράμματα: ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ, ΠΑΦΟΣ 1996 - 2008
- PG: Migne J.P., Patrologiae Cursus Completus, Series Graeca,
- ΚΑ: Κατηχήσεις
- Π: Πεντηκοντακέφαλο
- ΠΑ: Πανηγυρική Α΄
- ΠΒ: Πανηγυρική Β΄
- ΠΓ: Πανηγυρική Γ΄
- ΣΕΑ: Συνοπτική Ερμηνεία Άσματος
- ΠΔ: Παλαιά Διαθήκη
- ΚΔ: Καινή Διαθήκη
- ΣΑΝ: Συγγράμματα Αγίου Νεοφύτου
- Θεολ. : Θεολογία. Επιστημονικόν περιοδικόν Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος (Αθήναι 1923 κ.έξ.)
- Κυπρ. : Αρχιμανδρίτη Κυπριανού
- Byz. : Byzantion
- ΤΔ: Τυπική Διαθήκη
- ανφ. : Σύνολο αναφορών βιβλικών στίχων στα συγγράμματα του Αγίου
- Υποσημ. : Υποσημείωση
- ΠΑΔΣΝΕ: Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος, Ιστορία – Θεολογία – Πολιτισμός
- Πρβλ. : Παράβαλε
- Πέραν του ενός Πέραν της μιας αναφοράς στίχων (συνεχόμενοι στίχοι) του Αγίου
- στίχου: γίου στην Αγία Γραφή, π.χ. Γεν. 1,2-6

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΛΑ

†αβγ† γραφή που θεωρείται φθαρμένη

{δεζ} γράμματα που πρόσθεσε κατά λάθος ο γραφέας

<ηθι> γράμματα που παρέλειψε ο γραφέας

[κλμ] γράμματα που χάθηκαν από φθορά του χειρογράφου

*** χάσμα κειμένου που δεν μπορεί να αποκατασταθεί

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία υποβλήθηκε ως διδακτορική διατριβή στο Τμήμα Θεολογίας του Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Αφορμή για την ενασχόληση με το εν λόγω θέμα υπήρξε η πρόσφατη εκδοθείσα κριτική έκδοσής των Απάντων του Αγίου Νεοφύτου και η δημιουργία ενός εργαλείου για την καταγραφή και ανάλυση των δεδομένων όσον αφορά τις αναφορές των χωρίων του Αγίου στα συγγράμματα του με απώτερο σκοπό να προσφέρει βοήθεια σε όλους τους ερευνητές, που θέλουν να αναζητήσουν συνοπτικές, αλλά και συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με τις αναφορές του Αγίου. Σημαντικότατη ήταν η συνεισφορά του συμβούλου και καθηγητή μου κ. Χρήστο Οικονόμου για τη βοήθεια που μου προσέφερε όσον αφορά στη διεκπεραίωση της εργασίας μου, όπως επίσης και την εξαγωγή των ορθών συμπερασμάτων. Τον ευχαριστώ θερμά για τον χρόνο που αφιέρωσε σε μένα, συμβουλεύοντας και κατευθύνοντάς με επιστημονικά, ώστε να μπορέσω να ολοκληρώσω τη μελέτη αυτή. Ευχαριστώ επίσης, τους συμβούλους καθηγητές κ. Απόστολο Νικολαΐδη και Συμεών Πασχαλίδη, καθώς και τα μέλη της εξεταστικής επιτροπής, ενώπιον έλαβε χώρα η προφορική υποστήριξη της παρούσας διατριβής, κ. Φωτεινή Ντανταλία Δράκου, κ. Νίκος Νικολαΐδης και κ. Αθανάσιο Γλάρο. Ευχαριστίες, επίσης, οφείλω και στην οικογένειά μου και ιδιαίτερα στη θεία Μαρία που με στήριξε πνευματικά καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου. Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στον φίλο και αδελφό Σπύρο που ήταν για μένα πηγή έμπνευσης και καθοδήγησης.

Λευκωσία - 1 Απριλίου 2023

Χαράλαμπος Γ. Αριστότελους

1. Σκοπός της παρούσας μελέτης

Σκοπός της όλης εργασίας είναι να παρουσιάσω μέσα από γραφήματα, στατιστικά, με ποσοτικές, ποιοτικές αλλά και συγκριτικές αναλύσεις τις αναφορές του Αγίου Νεοφύτου, στο εκτενές έργο του, το οποίο είναι γνωστό στο σύνολο του μέσω της πρόσφατης εκδοθείσας κριτικής έκδοσής του.

Στο πρώτο κεφάλαιο, θα γίνει προσέγγιση στην προσωπικότητα, στο περιεχόμενο των συγγραμμάτων του, καθώς επίσης, θα παρουσιαστεί με κριτική διάθεση η όλη βιβλιογραφία που έχει γραφτεί σήμερα σε άλλες Διδακτορικές διατριβές, Μεταπτυχιακές εργασίες και διαφόρου περιεχομένου μελέτες, ώστε να φανεί το εύρος του επιστημονικού ενδιαφέροντος για τον Άγιο Νεόφυτο διαχρονικά, καθώς επίσης η Πατερική Γραμματεία που επέδρασε στον Έγκλειστο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, θα γίνει διερεύνηση όλων των Παλαιοδιαθηκικών βιβλίων τα οποία χρησιμοποιεί ο Άγιος Νεόφυτος στους πέντε τόμους των συγγραμμάτων του. Συγκεκριμένα πρώτα θα διερευνήσουμε ποια βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης χρησιμοποιεί ο Άγιος και ποια θέματα επεξεργάζεται και αναδεικνύονται στα συγγράμματα του. Ακολούθως θα διερευνήσουμε ποιες Παλαιοδιαθηκικές διηγήσεις και σε ποια έργα του Αγίου Νεοφύτου τα συναντούμε. Τέλος, θα αναζητηθούν και τα διάσπαρτα Παλαιοδιαθηκικά χωρία που χρησιμοποιεί εκτενέστερα ο Άγιος στα συγγράμματά του.

Στο τρίτο κεφάλαιο, θα διερευνηθεί η χρήση των βιβλίων της Καινής Διαθήκης. Θα προσεγγίσουμε στα έργα του Αγίου τα βιβλία που χρησιμοποιεί την Καινή Διαθήκη, πώς τα διαχειρίζεται, πώς τα αξιολογεί και ποια είναι η ερμηνευτική και θεολογική τους προσέγγιση από τον Έγκλειστο. Επίσης, θα διερευνήσουμε τις καινοδιαθηκικές διηγήσεις και σε ποια έργα του Αγίου τα συναντούμε. Τέλος θα παρουσιαστούν

και τα διάσπαρτα καινοδιαθηκικά χωρία που χρησιμοποιεί επίσης εκτενέστερα ο Έγκλειστος στα συγγράμματά του.

2. Μεθοδολογία καταγραφής και επεξεργασίας αναφορών

Η ανάπτυξη της Πληροφορικής και οι εφαρμογές της σε όλες τις επιστήμες δεν ήταν δυνατόν να αφήσει έξω από αυτή την τάση, την επιστήμη της Θεολογίας¹. Παρά τις όποιες «παραδοσιακές» αντιλήψεις, που θεωρούσαν ότι οι κλασικές επιστήμες και ιδιαίτερα η Θεολογία, δεν μπορούσαν να έχουν σχέση με τις πρακτικές επιστήμες και την Πληροφορική, όλο και περισσότερες φωνές κάνουν λόγο για τις εφαρμογές της Πληροφορικής στη Θεολογία (υπολογιστική θεολογία).

Υπάρχει σχετικά ένα νέο πεδίο έρευνας που επικεντρώνεται στον συνδυασμό θεολογίας και επιστήμης υπολογιστών. Αυτό το πεδίο μελέτης, που μερικές φορές αναφέρεται ως υπολογιστική θεολογία, επιδιώκει να εφαρμόσει γνώσεις από την πληροφορική στον θεολογικό τομέα. Η έρευνα περιλαμβάνει τη διερεύνηση του πεδίου εφαρμογής της θεολογίας και της επιστήμης των υπολογιστών, τις τομές μεταξύ των δύο τομέων και τις επιπτώσεις της αλληλοεπικάλυψής τους.

Στον χώρο της Θεολογικής επιστήμης, η πληροφορική εισέρχεται με σχετικά αργά, αλλά σταθερά βήματα. Βέβαια, στη δύση η προσπάθεια αυτή έχει ξεκινήσει αρκετά νωρίτερα, άλλα και στην Κύπρο και στον Ελλαδικό χώρο τα τελευταία χρόνια γίνονται αξιόλογες προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή.

Η Τεχνολογία της Πληροφορίας αποτελεί πολύτιμο εργαλείο στα χέρια του βιβλικού ερμηνευτή και του πατρολόγου στην προσπάθειά τους να ερμηνεύσουν το βιβλικό κείμενο με οδηγό τα ερμηνευτικά έργα των μεγάλων πατέρων και εκκλησιαστικών συγγραφέων.

---

¹ José Alviar, «Recent Advances in computational linguistics and their application to biblical studies», Cambridge University Press, New Testament Studies, Volume 54, Issue 1, January 2008, p. 139-159.

Τα πληροφορικά συστήματα και οι εφαρμογές, που αναπτύχθηκαν, διακρίνονται σε δύο γενικές κατηγορίες²: Πρώτον, σε εκείνη της διαχείρισης των κειμένων, όπως της ψηφιοποίησης (digitization), της αρχειοθέτησης (archive), της ανάκλησης (text retrieval), της διασύνδεσης και της συνδυαστικής ανάγνωσής τους (parallel/interlinear texts, cross reference, hyper-text)³. Δεύτερον, σε εκείνη της ανάλυσης των κειμένων στα γλωσσικά επίπεδα, που τα απαρτίζουν, διά της φωνολογικής και γραμματικής (phonology και grammar), της συντακτικής και της μορφολογικής (parsing), της σημειωτικής και της σημαντικής (semeiotic και semantic)⁴, της θεματικής και ρητορικής ανάλυσης (discourse/rhetoric analysis), της ανάλυσης περιεχομένου (content analysis)⁵ κ.α.

Οι προσπάθειες των ερευνητών αποβλέπουν, μεταξύ άλλων, α) στο να θέσουν στη διάθεση της ερευνητικής κοινότητας εκτενείς συλλογές κειμένων (text corpora), που θα είναι άμεσα προσβάσιμα λόγω της ηλεκτρονικής μορφής τους και θα διευκολύνουν τη συγκριτική μελέτη τους⁶ β) στο να δημιουργήσουν εύχρηστα εργαλεία

---

² Αθανάσιος Γ. Παπαρνάκη, *Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ*, Διευρυμένη μορφή εισηγήσεως στην ημερίδα του Δικτύου Κειμενικής και ερμηνευτικής εκκλησιαστικής Παραδόσεως του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας με θέμα «Το ιστορικό καί ερμηνευτικό πλαίσιο της εποχής του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά. Α'», Θεολογική Σχολή, Φεβρουάριος 2007.σ. 3

³ Για την εξέλιξη της τεχνολογίας στον τομέα αυτό βλ. M. Fraser, «*From concordances to subject portals: supporting the text-centred Humanities community*», CH 34 (2000), 265-278. Για τους ερευνητικούς προβληματισμούς βλ. T. M. Harrison - T. Stephen, «*On-line disciplines: Computer mediated scholarship in the Humanities and Social sciences*», CH 26 (1992), 181-193 και S. Schreibman, «*Computer-mediated texts and textuality: Theory and practice*», CH 36 (2002), σ. 283-293.

⁴ *Πρώιμο δείγμα σ' αυτόν τον τομέα* βλ. ενδεικτικά D. C. Hildum, «*Semantic analysis of texts by computer*», Language 39 (1963), σ. 649-653.

⁵ Για επισκόπηση του διαθέσιμου λογισμικού βλ. ενδεικτικά W. Lowe, «*Software for Content Analysis – A Review*», στο <http://www.wcfia.harvard.edu/misc/initiative/identity/publications/content_analysis.pdf (30-4-2008)>. Επίσης, βιβλιογραφική επισκόπηση βλ. S. Mizrach, «*Content analysis: An annotated bibliography*», στο <<http://www.fiu.edu/~mizrachs/content-analysis.html> (30-4-2008)>.

⁶ Πρβλ. G. L. Greco – P. Shoemaker, «*Intertextuality and large corpora: A medievalist approach*», CH 27 (1993), p. 349-355. S. Johansson, «*ICAME-Quo vadis? Reflections on the use of computer corpora in linguistics*», CH 28 (1995), p. 243-252. Ενδεικτικά παραδείγματα των εφαρμογών στις

φιλολογικής ανάλυσης, όπως λεξικά, *concordantiae*, word lists κ.α. γ) στο να κωδικοποιήσουν τις φιλολογικές δομές των κειμένων σε ολοκληρωμένα μοντέλα, με στόχο μεταξύ άλλων την κατηγοριοποίησή τους (categorisation/classification)⁷ δ) στο να συγκρίνουν ομάδες δεδομένων από νέες οπτικές γωνίες αναζητώντας μέσα στα κείμενα υψηλής ποιότητας άγνωστες ή δυσδιάκριτες πληροφορίες (text mining)⁸. Με τις μεθόδους αυτές, εκείνο που τελικά επιδιώκεται είναι το να τεθούν στη διάθεση των ερευνητών αξιοποιήσιμα δεδομένα για τη μελέτη πτυχών της κειμενικής παράδοσης, όπως της πατρότητας⁹ και της χρονολόγησης¹⁰, της επισήμανσης των υφολογικών και άλλων ιδιομορφιών, της αναζήτησης των σχέσεων μεταξύ κειμένων και με το φιλολογικό περιβάλλον προέλευσής τους κ.α.¹¹.

Η στατιστική ανάλυση είναι η βασικότερη και συχνότερη μέθοδος, που αξιοποιεί τις δύο κυριότερες δυνατότητες των ηλεκτρονικών υπολογιστών, δηλαδή την αποθηκευτική ικανότητα και τη μαθηματική επεξεργασία μεγάλου όγκου δεδομένων. Η μέθοδος αυτή συνίσταται κυρίως στη συλλογή ομοειδών δεδομένων από ένα κείμενο ή ομάδα κειμένων (γραμματικά, συντακτικά, λεξικολογικά και άλλα φαινόμενα), για τα οποία ερευνάται και αξιολογείται στατιστικά η συχνότητα αναφοράς,

---

βιβλικές σπουδές βλ. στο J. Cook (έκδ.), *Bible and Computer*. The Stellenbosch AIBI-6 Conference. Proceedings of the Association Internationale Bible et Informatique "From Alpha to Byte", University of Stellenbosch 17-21 July 2000, Leiden-Boston 2002 (ιδιαίτέρως τις συμβολές των J. Cook, «*Towards a computerised exegetical commentary on the Septuagint version of Proverbs*», σ. 413-426 και T. Bulkeley, «*Commentary beyond the Codex: Hypertext and the art of biblical commentary*», σ. 641-652 κ.α.).

⁷ J-G. Meunier, et al., «Categorisation techniques in computer-assisted reading and analysis of texts (CARAT) in the Humanities», *Computers and the Humanities*, Vol. 37, No. 1, Digital Media and Humanities Research: Selected Proceedings of ACH-ALLC 2001 (Feb., 2003), 111-118.

⁸ Βλ. ενδεικτικά A. Goodman, «*Brief History of the Interface of Computing and Statistics which preceded Data Mining's birth*», *Statistical Analysis Data Mining* 1 (2008), 54-56.

⁹ Πρβλ. E. Stamatatos - N. Fakotakis - G. Kokkinakis, «*Computers-based authorship attribution without lexical measures*», CH 35 (2001), 193-214.

¹⁰ J. A. Smith, C. Kelly, «*Stylistic constancy and change across literary corpora: using measures of lexical richness to date works*», *Computers and the Humanities* Vol. 36, No. 4 (Nov., 2002), pp. 411-430

¹¹ Βλ. R. G. Siemens, «*A new computer-assisted literary criticism?* », *Computers and the Humanities*, Vol. 36, No. 3, *A New Computer-Assisted Literary Criticism?* (Aug. 2002), 259-267.

η διασπορά τους μέσα στο κείμενο ή στα κείμενα, ο συσχετισμός τους με άλλα δεδομένα κ.ο.κ.¹² Με τα συλλεγόμενα ποσοτικά στοιχεία επιδιώκεται να αναλυθούν ποιοτικά οι υφολογικές, εννοιολογικές, φιλολογικές, θεματικές και άλλες ιδιομορφίες. Αυτές θα βοηθήσουν να εξηγηθεί πληρέστερα η παραγωγή και η δομή του κειμένου, καθώς και η λειτουργία των επί μέρους στοιχείων που το συνθέτουν.¹³ Παρόλο που οι περιορισμοί της μεθόδου αυτής στην έκταση των ερμηνευτικών εφαρμογών της έχουν ήδη επισημανθεί¹⁴, η στατιστική ανάλυση στις ποικίλες μορφές της παραμένει ένα από τα πιο εύχρηστα εργαλεία, διότι αξιοποιεί με αποδοτικό τρόπο τις δυνατότητες των ηλεκτρονικών υπολογιστών και προσφέρει ερευνητικά ερεθίσματα για νέες προσεγγίσεις.

Για να γίνει εφικτή η παρουσίαση των στατιστικών στοιχείων από τα συγγράμματα του Αγίου, ήταν αναγκαίο να δημιουργήσω ένα ηλεκτρονικό σύστημα πληροφοριών (Information System) στο οποίο θα ήταν εφικτό να καταχωρίσω τις εγγραφές και να αναλύσω τα δεδομένα. Για τη δημιουργία του έπρεπε να αναλύσω και να σχεδιάσω ένα εύχρηστο περιβάλλον, στο οποίο θα μπορούσα να καταχωρίσω τα δεδομένα, αλλά το κυριότερο να ήταν αρκετά ευπροσάρμοστο, ούτως ώστε να

---

¹² Βλ. S. Geman - M. Johnson, «*Probability and statistics in computational linguistics. A brief review*», στο M. Johnson - S. P. Khudanpur - M. Ostendorf - R. Rosenfeld (εκδ.), *Mathematical foundations of speech and language processing*, Berlin 2004, σ. 1εξ. Πρβλ. A. Goodman, αυτόθι υποσημείωση 8, σ. 54-55. C. Delcourt, «*About statistical analysis of cooccurrence*», CH 26 (1992), 21-29. H. Baayen, «*Statistical models for word frequency distributions: A linguistic evaluation*», CH 26 (1993), 347-363 και κυρίως του ιδίου, *Analysing Linguistic Data: A Practical Introduction to Statistics using R*, Cambridge 2008, σ. 44εξ. S. N. Matsuba, «*Finding the range: Linguistic analysis and its role in computer-assisted literary study*», *Computers and the Humanities* Vol. 27, No. 5/6, *A New Direction for Literary Studies?* (1993/1994), 331-340.

¹³ Πρβλ. D. Taylor, «*Literary texts and the state of the language: the role of the computer*», *Computers and the Humanities* Vol. 27, No. 5/6, *A New Direction for Literary Studies?* (1993/1994), 341-347.

¹⁴ Η στατιστική ανάλυση μπορεί εύκολα να καταστεί διαβλητή διαδικασία, καθώς οι αριθμοί πολύ συχνά δημιουργούν ψευδή εικόνα για το αντικείμενο, στο οποίο αναφέρονται. Συνήθως είναι πολύ δύσκολο να προσδιορισθούν οι ποιοτικοί και ποσοτικοί εκείνοι δείκτες, πού μπορούν αξιόπιστα να περιγράψουν ένα κείμενο, ενώ ερευνητής μπορεί πολύ εύκολα να οδηγηθεί σε θεωρητικά ατοπήματα. Βλ. περισσότερα J. D. Goldfield, «*An argument for single-author and similar studies using quantitative methods: Is there safety in numbers?* », *Computers and the Humanities* Vol. 27, No. 5/6, *A New Direction for Literary Studies?* (1993/1994), p. 365-374.

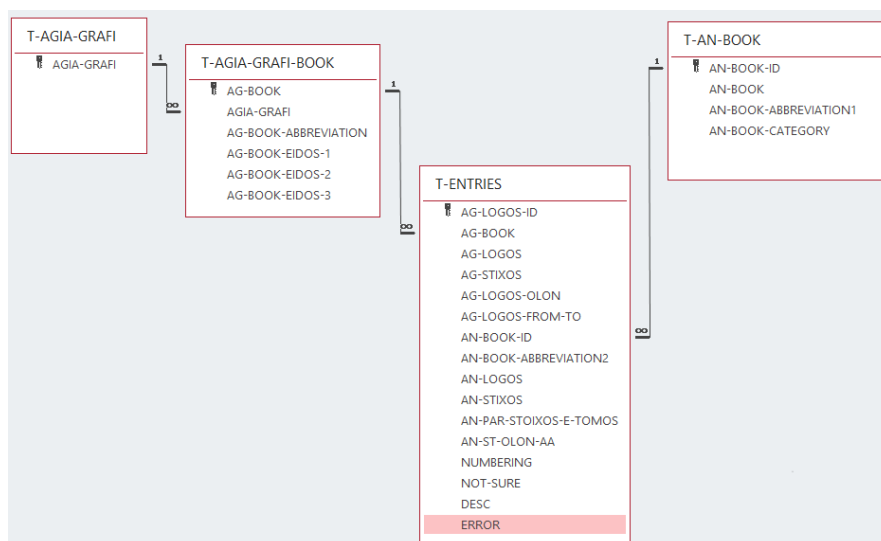
μπορώ να το τροποποιήσω για τυχόν προβλήματα που θα αντιμετωπίζα, αλλά και για τη λειτουργικότητά του.

Αυτό το σύστημα της βάσης δεδομένων μπορεί να προσφέρει σημαντική βοήθεια σε όλους τους ερευνητές, που θέλουν να αναζητήσουν συνοπτικές, αλλά και συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με τις αναφορές του Αγίου.

Το ηλεκτρονικό σύστημα χωρίζεται σε δυο μέρη. Το πρώτο είναι η δημιουργία πινάκων σχεσιακού μοντέλου – βλέπε Εικόνα 1 (Χρησιμοποιείται στο πρώτο στάδιο σχεδίασης ενός συστήματος πληροφοριών, κατά την ανάλυση των απαιτήσεων του. Σκοπός του είναι να περιγράψει τις αναγκαίες πληροφορίες, οι οποίες πρόκειται να αποθηκευτούν στη βάση δεδομένων ή τον τύπο τους)¹⁵ και η καταχώριση των δεδομένων, για την οποία χρησιμοποίησα τη Microsoft ACCESS έκδοση 365. Το δεύτερο είναι η Microsoft EXCEL 365 για την ανάλυση των δεδομένων και τη δημιουργία των OLAP CUBES / PIVOT TABLES – πολυδιάστατοι πίνακες (Το On-Line Analytical Processing είναι μια κατηγορία software, η οποία επιτρέπει στους αναλυτές να αποκτήσουν μια διαφωτιστική αντίληψη των δεδομένων μέσω γρήγορης, συνεπούς και διαδραστικής πρόσβασης σε ένα εύρος πιθανών όψεων της πληροφορίας, αποτέλεσμα της κατάλληλης επεξεργασίας των απλών δεδομένων, ώστε να αντανakλούν την ύπαρξη διαστάσεων με τρόπο που αυτή να γίνεται αντιληπτή από τον χρήστη, εργαλείο το οποίο έχει τη δυνατότητα εισαγωγής δεδομένων από την ACCESS και τη μετατροπή τους μετά από την ανάλογη επεξεργασία σε πληροφορία.

---

¹⁵ Shan Wang, *Conceptual Modeling for Advanced Application Domains*, Conceptual modeling for advanced application domains: ER 2004 Workshops CoMoGIS, CoMWIM, ECDM, CoMoA, DGOV, and eCOMO, Shanghai, China, November 8-12, 2004: proceedings, Springer, 2004, σ. 392.

Εικόνα 1-Σχεσιακό Μοντέλο της Βάσης Δεδομένων

3. Πίνακες / Πεδία Βάσης Δεδομένων

Οι πίνακες της βάσης παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα με τους αντίστοιχους αριθμούς εγγραφών που περιέχουν καθώς επίσης και τα πεδία / επεξήγηση του κάθε πίνακα:

ΠΙΝΑΚΑΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΠΙΝΑΚΑ ΣΤΗ ΒΑΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΕΔΙΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΓΓΡΑΦΩΝ
ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ	T-AGIA-GRAFI	1	2
ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΒΙΒΛΙΑ	T-AGIA-GRAFI-BOOK	6	72
ΕΓΓΡΑΦΕΣ	T-ENTRIES	16	7345
ΑΓ. ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΒΙΒΛΙΑ	T-AN-BOOK	4	15
ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ / T-AGIA-GRAFI			
ΠΕΔΙΟ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ		
AGIA-GRAFI	ΠΔ/ΚΔ (Εάν ανήκει στην Παλαιά ή Καινή Διαθήκη.)		
ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΒΙΒΛΙΑ / T-AGIA-GRAFI-BOOK			
ΠΕΔΙΟ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ		
AG-BOOK	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ - Σε ποιο βιβλίο της Παλαιάς ή Καινής Διαθήκης ανήκει (π.χ. Αποκάλυψις, Λουκάς, Έξοδος)		
AGIA-GRAFI	ΠΔ/ΚΔ (Εάν ανήκει στην Παλαιά ή Καινή Διαθήκη.)		
AG-BOOK-ABBREVIATION	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ - ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑ(π.χ. Αποκ., Α΄ Θεσ., Α΄ Πέτρ.)		
AG-BOOK-EIDOS-1	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ - Κατηγορια1 (π.χ. ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ, ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ, ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΕΣ)		
AG-BOOK-EIDOS-2	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ - Κατηγορια2 (ΚΔ) - (π.χ. ΣΥΝΟΠΤ., ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ, ΠΑΥΛΟΥ)		

AG-BOOK-EIDOS-3	A. Γ. ΒΙΒΛΙΑ - Κατηγορία3 (ΚΔ) - (ΕΠ. ΠΑΥΛΟΥ π.χ. ΑΙΧΜΑΛ., ΠΟΙΜΑΝΤ.)
ΕΓΓΡΑΦΕΣ / T-ENTRIES	
ΠΕΔΙΟ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ
AG-LOGOS-ID	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ
AG-BOOK	A. Γ. ΒΙΒΛΙΑ - Σε ποιο βιβλίο της Παλαιάς ή Καινής Διαθήκης ανήκει (π.χ. Αποκάλυψις, Λουκάς, Έξοδος)
AG-LOGOS	A.Γ. ΛΟΓΟΣ/ΚΕΦΑΛΑΙΟ
AG-STIXOS	A.Γ. ΣΤΙΧΟΣ
AG-LOGOS-OLON	Αν αναφέρετε ο Άγιος σε ολόκληρο το κεφάλαιο (π.χ. Γένεσις 3,1-24). Η τιμή του πεδίου είναι ΝΑΙ/ΟΧΙ)
AG-LOGOS-FROM-TO	A.Γ. ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΕΝΟΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ (π.χ. Γέν. 2,16 – 4,16). Ο Άγιος κάνει αναφορά από το Γέν. 2,16-25 έως το κεφάλαιο Γεν. 4,1-16
AN-BOOK-ID	A.N. ΒΙΒΛΙΟ-ΑΡΙΘΜΟΣ (π.χ. 14 είναι το βιβλίο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ)
AN-BOOK-ABBREVIATION2	A.N. ΒΙΒΛΙΟ- ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑ2 (ΓΙΑ ΨΑΛΜΟΥ/ΩΔΕΣ – ΠΑΝΥΓΗΡΙΚΗ Α Β Γ. Τιμές πεδίου – Ψ,Ω, ΠΑ, ΠΒ, ΠΓ)
AN-LOGOS	A.N. ΛΟΓΟΣ/ΚΕΦΑΛΑΙΟ (αναφορά σε κεφάλαιο ή Λόγο συγγράμματος)
AN-STIXOS	A.N. ΣΤΙΧΟΣ (αναφορά σε στίχο συγγράμματος.)
AN-PAR-STIXOS-E-TOMOS	A.N. ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ/ΣΤΙΧΟΣ - Ε΄ ΤΟΜΟΣ
AN-ST-OLON-AA	A.N. Για το ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ
ΑΓΙΟΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΒΙΒΛΙΑ / T-AN-BOOK	
ΠΕΔΙΟ	ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ
AN-BOOK-ID	A.N. ΒΙΒΛΙΟ-ΑΡΙΘΜΟΣ (π.χ. 14 είναι το βιβλίο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ)
AN-BOOK	A.N. ΒΙΒΛΙΟ (π.χ. ΕΞΗΜΕΡΟΣ, ΙΕΡΑΡΧΙΑ.....)
AN-BOOK-ABBREVIATION1	A.N. ΒΙΒΛΙΟ- ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΑ1 (π.χ. ΕΞ, ΙΧ.....)
AN-BOOK-CATEGORY	A.N. ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ-ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (π.χ. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ, ΛΟΓΟΙ....)

Πίνακας 6 – Πίνακες και ενδεικτικά στοιχεία καταχώρισης τιμών στα πεδία των πινάκων

Η όλη καταχώριση των δεδομένων ήταν αρκετά χρονοβόρα καθ' ότι το σύνολο των εγγραφών ανερχόταν σε **7.345**. Για κάθε εγγραφή έπρεπε να καταχωρίσω όλες τις λεπτομέρειες που ανέφερα πιο πάνω και όχι μόνον (διασταύρωση στοιχείων με Α-

γιά Γραφή κ.λπ.). Η καταχώριση των εγγραφών έγινε κάνοντας χρήση του Στ' τόμου¹⁶, όπου περιλαμβάνει τα ευρετήρια χωρίων Αγίας Γραφής¹⁷. Ο χρόνος που χρειάστηκε να δημιουργήσω το ηλεκτρονικό σύστημα πληροφοριών (Information System), καταχώρισης και επεξεργασίας των δεδομένων ήταν περίπου 4 μήνες. Για την ανεύρεση συχνότητας λέξεων έγινε χρήση της γλώσσας προγραμματισμού *Python*¹⁸.

Εισήγηση / πρόταση για περαιτέρω ανάλυση των συγγραμμάτων του Αγίου σε μεταγενέστερο στάδιο, όπως γίνει «*sentiment analysis*» – ανάλυση συναισθήματος μέσω της NLP/PYTHON. Είναι μια μεθοδολογία για την ανάλυση ενός κειμένου, όπου μπορεί να αποκαλυφθεί το συναίσθημα / τάσεις / βαθύτερες έννοιες που κρύβονται μέσα σε αυτό. Αυτό επιτυγχάνεται συνδυάζοντας τη «*machine learning*» μηχανική μάθηση και την επεξεργασία φυσικής γλώσσας (NLP) μέσω της γλώσσας προγραμματισμού PYTHON. Η ανάλυση συναισθημάτων μας επιτρέπει να εξετάσουμε τα συναισθήματα που εκφράζονται σε ένα κομμάτι κειμένου.¹⁹ Η όλη διαδικασία «*sentiment analysis*», εμπερικλείεται στην ευρύτερη έννοια της τεχνητής

---

¹⁶ Ο Τόμος Στ' περιλαμβάνει τα ευρετήρια χωρίων Αγίας Γραφής, θύραθεν και εκκλησιαστικών συγγραφέων, ονομάτων, πραγμάτων και λεξιλόγιο προς διευκόλυνση των αναγνωστών και, κυρίως, των επιστημόνων. Θα αποτελέσει το εργαλείο καθόσον σε αυτόν, κατά παράθεση και διαδοχικά, καταχωρίζονται τα ευρετήρια των χωρίων της Αγίας Γραφής, των θύραθεν, των αποκρύφων κειμένων και των εκκλησιαστικών συγγραφέων, καθώς και οι πίνακες ονομάτων, εννοιών και πραγμάτων των πέντε τόμων. Η συντονιστική Επιτροπή έκρινε σκόπιμο να συμπληρώσει την πεντάτομη σειρά με έναν ακόμη τόμο, στον οποίο θα περιέχονται τα ευρετήρια προς διευκόλυνση των αναγνωστών και κυρίως των επιστημόνων. Έτσι ο παρών Στ' τόμος θα αποτελέσει το εργαλείο καθόσον σε αυτόν κατά παράθεση και διαδοχικά, καταχωρίζονται τα ευρετήρια των χωρίων της Αγίας Γραφής, των θύραθεν, των αποκρύφων κειμένων και των εκκλησιαστικών συγγραφέων, καθώς και οι πίνακες ονομάτων, εννοιών και πραγμάτων των πέντε τόμων.

¹⁷ Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου, Συγγράμματα, τόμος Στ', Ευρετήρια, Έκδοση Ιεράς βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2008.

¹⁸ Βλπ., <https://www.python.org/>.

¹⁹ Dirk Hovy, *Text Analysis in Python for Social Scientists Prediction and Classification, (Elements in Quantitative and Computational Methods for the Social Sciences. Cambridge: Cambridge University Press., Cambridge University Press, 15 February 2022, Βλπ., Hyun Woo Kim, Hyejung Chang, From Words to Numbers: Getting Started with Text Analysis for Applied Social Scientists, July 2020, Business Communication Research and Practice 3(2):122-129.*

νοημοσύνης «*artificial intelligence*». Η παρούσα μελέτη δεν έχει σκοπό να εμβαθύνει στα διάφορα ερμηνευτικά, θεολογικά και μεθοδολογικά θέματα που αφορούν την ερμηνεία της Αγίας Γραφής καθ' αυτήν, αλλά θα περιοριστεί στην καταγραφή και ανάλυση των δεδομένων όσον αφορά τις αναφορές των χωρίων του Αγίου στα συγγράμματα του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 - Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

1.1. Η Προσωπικότητα του Αγίου

1.1.1 Βίος και πολιτεία

Ο Νεόφυτος²⁰ ήταν υιός του Αθανασίου και της Ευδοξίας²¹ και γεννήθηκε το 1134²², τότε που η Κύπρος ανήκε ακόμη στο Βυζάντιο και αυτοκράτορας ήταν ο Μανουήλ Κομνηνός, στον μικρό αγροτικό συνοικισμό Κάτω Δρυς, που υπαγόταν διοικητικά στην πόλη των Λευκάρων²³. Είχε επτά αδέρφια, αγόρια και κορίτσια, «ἀδελφούς

---

²⁰ Για τη ζωή και την προσωπικότητα του Αγίου Νεοφύτου βλέπε ενδεικτικά Ιωάννη Π. Τσικνόπουλου, *Η θαυμαστή προσωπικότης του Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχού και εγκλείστου*, Byzantion XXXVII(1967), σ. 311-413, Βλπ. Βενέδικτου Εγγλεζάκη(αρχιμ. Παύλου), Είκοσι μελέται διά την Εκκλησίαν Κύπρου (4ος έως 20ός αιώνας), εκδ. Ίδρυμα Α. Γ. Λεβέντη και Μορφωτικών Ίδρυμα Εθνικής Σραπέζης, Αθήναι 1996, σ. 229-296, Βλπ. Χρήστου Κ. Οικονόμου, Ο Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος. Προσωπικότητα, συγγράμματα και ερμηνευτικές προσεγγίσεις, Εγκλειστριωτικά Ανάλεκτα 2, έκδ. Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, καθώς και τα Πρακτικά του Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου.

²¹ Ο Νεόφυτος τιμούσε ιδιαίτερα τους γονείς του, όπως φαίνεται στον λόγο του για τον άγιο Αλύπιο. Βλ. Συγγράμματα, *Πανηγυρική Α΄*, Τόμ. Γ΄, έκδ. Νίκη Παπατριαντάφυλλου-Θεοδωρίδη, σ. 436.214-224.

²² Εποχή Σταυροφοριών στην Ανατολή και Φραγκοκρατίας στη Μεγαλόνησο, που χαρακτηρίστηκε από προσπάθεια εκδυτικισμού του Ορθοδόξου πνευματικού ήθους και εκρίζωσης της οικουμενικής συνείδησης του Κυπριακού Ελληνισμού, βλπ. Γεωργίου Π. Πατρώνου, Ομοτίμου Καθηγητή Θεολογικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, *Μηνύματα από τον Βίο και το Έργο του Αγίου Νεοφύτου προς τον σύγχρονο κόσμο*, Ομιλία κατά την Αρχιερατική Θεία Λειτουργία στο Καθολικό της Ιεράς Μονής του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου, μετά τη λήξη των εργασιών του Συνεδρίου (Κυριακή 26 Απριλίου 2009), Εγκλειστριωτικά Ανάλεκτα 1, εκδ. Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σελ. 711.

²³ Χρήστος Οικονόμου, *Ο Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος, Προσωπικότητα-Συγγράμματα και Ερμηνευτικές Προσεγγίσεις*, Εκδόσεις Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σ. 82.

ἐπτά, ἄρρενας καὶ θήλειας»²⁴. Λόγω οικονομικῶν δυσχερειῶν, ὁ Νεόφυτος μεγάλωσε τελείως αναλφάβητος καὶ γιὰ νὰ κερδίζει τὰ πρὸς τὸ ζην, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ βοηθᾷ τὴν οἰκογένειά του, ἀσχολεῖτο με γεωργικὰς ἐργασίας καὶ ἰδιαίτερα με τὴν ἀμπελοκαλλιέργειαν. Ὡστόσο, οἱ γονεῖς του, τοῦ πρόσφεραν τὴν πνευματικὴ ἀγωγή καὶ τὴν κατὰ Θεὸν παιδείαν καὶ αὐτὸν ὡδήγησε στὴν ὁμολογίαν, «ἀγαθῆς ῥίζης ἀγαθὰ πάντως καὶ τὰ βλαστήματα»²⁵. Ἡ οἰκογένειά του ἦταν θεοσεβὴς, ἀφοῦ τόσο ὁ ἀδελφὸς του Ἰωάννης ὅσο καὶ ἡ μητέρα του Εὐδοξία ἀσπάστηκαν τὸν μοναχισμό. Ὁ πατέρας του μνημονεύεται με ἰδιαίτερη συμπάθεια καὶ ἐνδιαφέρον στὴν Πανηγυρικὴ Α΄, στὸ Εγκώμιον εἰς τὸν βίον τοῦ Οσίου καὶ Θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Ἀλυπίου τοῦ Κιονίτου «Μὴ φανῇ δὲ παρέλκον ὑμῖν καὶ τοῦτο, ὅσοι φιλόγονοι, εἰ μνησθήσομαι νῦν μητρὸς μακαρίας ἐμῆς, μοναχῆς Εὐδοξίας, ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ τὸν βίον ἀπολιπούσης, ἢ τοῦ δὲ πατρὸς Ἀθανασίου ἐν τῇ τετάρτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνός. Οὗς ἀθανάτου ζωῆς ὁ ἀθάνατος Κύριος ἐν ἐλέει αὐτοῦ ἀναδείξει μετόχους καὶ πατέρας τιμᾶν καὶ μητέρας εὐμενῶς προθεσπίσας οὗς κἀγὼ διὰ τὴν αὐτοῦ ἐντολὴν τιμῶν ἐμνήσθην ἀρτίως τούτων βραχυτελῶς, ὅπως οἱ ἐν τῇ ἀγία μου Ἐγκλείστρᾳ ἀδελφοὶ ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Πατρὸς ἡμῶν Ἀλυπίου μετρίως πῶς μνημονεύουσιν Ἀθανασίου καὶ Εὐδοξίας μοναχῆς διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ».²⁶

Ὅταν ἐγένε δεκαεπτὰ ἐτῶν οἱ γονεῖς τοῦ τὸν ἀρραβώνιασαν καὶ στὰ δεκαοκτὼ ἤθελαν νὰ τὸν παντρέψουν. Ὁ νεαρὸς, ὅμως, Νεόφυτος εἶχε διαφορετικούς προσανατολισμούς «τῆς γὰρ ἐμῆς ἐρασμίου καταξιωθεὶς ἀποκάρσεως, οὐ νυμφικός, οἶμαι, κόσμος νυμφίῳ ἔθελξεν οὕτως ὥς ἐμέ σὺν Θεῷ ἢ τῆς μοναχικῆς ἐσθῆτος περιβολήτων μανίκων γὰρ αὐτῆς τὰ τέρματα κατεφίλουν καὶ τὸν Κύριον ἐδυσώπουσαν καθάραν μοι αὐτὴν καὶ ἄμωμον διατηρῆσαι εἰς τέλος»²⁷. Ἐνῶ γίνονταν ἐτοιμασίαι γιὰ νὰ παντρευτεῖ ὁ ἴδιος γράφει «λάθρα τῆς πατρικῆς ἐστίας ἀπαναστάς, πρὸς τὴν ἐν τῷ

²⁴ Συγγράμματα, Ἑρμηνεία εἰς Ἑξαήμερον, τόμ. Δ΄, ἐκδ. Θ. Δετοράκης, Πάφος 2001, σ. 65, 113.

²⁵ Συγγράμματα, Πανηγυρικὴ Α΄, τόμ. Γ΄, σ. 276.

²⁶ Συγγράμματα, Ἐγκώμιον εἰς τὸν βίον καὶ εἰς τὰ θαύματα τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀρκαδίου, ἐπισκόπου πόλεως Ἀρσινόης, Πανηγυρικὴ Α΄, τόμ. Γ΄, σ. 436.

²⁷ Συγγράμματα, Τυπικὴ Διαθήκη, τόμ. Β΄, σ. 30.

ὄρει τοῦ Κουτζουβένδη τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου μονήν ἐχρώμην τὴν φυγαδείαν»²⁸. Κατὰ τον Ι. Χατζηιωάννου, τόσο ἀγάπησε τον Χριστό και την Εκκλησία, ὥστε να επιθυμεί να εγκαταλείψει τα ἐγκόσμια, για να παραδοθεῖ στην ἀσκητική ζωή²⁹. Στα 1151 σε μυσταγωγική ατμόσφαιρα³⁰ λαμβάνει χώρα η μοναχική του κουρά. Η περιγραφή του γεγονότος της κουράς ἀπὸ τον ἴδιο τον Ἅγιο εἶναι συγκλονιστική: «*Τῆς γὰρ ἐμῆς ἐρασμίου καταξιωθείς ἀποκάρσεως, οὐ νυμφικῶς, οἶμαι, κόσμος νυμφίῳ ἔθελξεν οὕτως, ὡς ἐμέ σὺν Θεῷ ἢ τῆς μοναχικῆς ἐσθῆτος περιβολή· τῶν μανίκων γὰρ αὐτῆς τὰ τέρματα κατεφίλουν καὶ τὸν Κύριον ἐδυσώπουν καθαρὰν μοι αὐτὴν καὶ ἄμωμον διατηρῆσαι εἰς τέλος*».³¹ Στον πανηγυρικό του λόγο στην εορτή του Ἰωάννη του Χρυσοστόμου³², ο Νεόφυτος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη να ευχαριστήσῃ τον ἅγιο που του ἔδωσε καταφύγιο στη Μονή του. «*...ὁπνίκα γὰρ τῆς πατρικῆς μου ἐστίας ἀπαναστὰς ὡς ἐτῶν δέκα καὶ ὀκτὼ καὶ ἀφικόμην πρὸς τὴν θείαν μάνδραν καὶ ποιμένην αὐτοῦ, ἀπλάστου τε καὶ ἀμαθοῦς προβάτου διενήνοχα οὐδέν, μηδὲν ὅλως εἰδὼς τί ἐστὶ τὸ ἄλφα ἢ τί ἐστὶ τὸ βῆτα καὶ τὰ ἐξῆς, διὸ καὶ ἀμπέλους παρὰ τῶν τῆς μονῆς προεστώτων προετράπην καλλιεργεῖν..*»³³ γράφει ο Νεόφυτος.

²⁸ Συγγράμματα, *Τυπικὴ Διαθήκη*, ὁπ.π., σ. 30.

²⁹ Ἰωάννου Χ. Χατζηιωάννου, *Ἱστορία καὶ ἔργα Νεοφύτου Πρεσβυτέρου Μοναχοῦ καὶ Ἐγκλείστου*, ἐν Ἀλεξάνδρειᾳ, 1914, σ. 53.

³⁰ Η περιγραφή του γεγονότος της κουράς εἶναι αξιοσημείωτη. «*τῆς γὰρ ἐμῆς ἐρασμίου καταξιωθείς ἀποκάρσεως, οὐ νυμφικός, οἶμαι, κόσμος νυμφίῳ ἔθελξεν οὕτως ὡς ἐμέ σὺν Θεῷ ἢ τῆς μοναχικῆς ἐσθῆτος περιβολή· τῶν μανίκων γὰρ αὐτῆς τὰ τέρματα κατεφίλουν καὶ τὸν Κύριον ἐδυσώπουν καθαρὰν μοι αὐτὴν καὶ ἄμωμον διατηρῆσαι εἰς τέλος*», Συγγράμματα, *Τυπικὴ Διαθήκη*, ὁπ.π., σ. 30, 21-25

³¹ Συγγράμματα, *Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, Τόμ. Β', σ. 30.

³² Η μονή ιδρύθηκε το 1090/1 μ.Χ. ἀπὸ τον ηγούμενο Γεώργιο τον κτήτορα και ἐμπλουτίσθηκε με μία ἐκκλησία ἀφιερωμένη στην Ἁγία Τριάδα ἀπὸ τον Ευμάθιο Φιλόκαλο, δούκα της Κύπρου μετὰ το 1092 - 1103 μ.Χ., βλ. σχετικά Χρήστος Οικονόμου, *Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλείστος. Προσωπικότητα, συγγράμματα και ἐρμηνευτικές προσεγγίσεις*, *Ἐγκλειστρώτικα Ἀνάλεκτα* 2, ἐκδ. Ἱερὰς Μονῆς Ἀγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σελ. 78.

³³ Ἀγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, *Ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν ἱεράρχην καὶ πατέρα ἡμῶν θεῖον Χρυσόστομον καὶ σύνοψις περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ περὶ τῆς χειροτονίας καὶ τῆς Θεόκριτου προεδρίας αὐτοῦ, περὶ τῆς τέξεως καὶ αὐθις ἐπανόδου αὐτοῦ συνοπτικῶς καὶ περὶ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ*, Συγγράμματα, Τόμ. Γ', 392, σ. 17-22.

Μετά το πενταετές διακόνημα του καλλιεργητή αμπελιών, ο ηγούμενος Μάξιμος τον μετέθεσε στον ναό ως παρεκκλησίαρχο. Με άδεια του ηγουμένου Ευφρόσυνου πήγε στους Αγίους Τόπους, όπου προσκύνησε στα Ιεροσόλυμα και στα άλλα αγιασμένα μέρη. Επέστρεψε και πάλι στη μονή του Χρυσοστόμου, για να αναχωρήσει αργότερα στο Λάτρων όρος. Όμως, μετά τη σύλληψη και φυλάκισή του στο κάστρο της Πάφου, βρέθηκε στο Μελισσόβουνο, όπου έκτισε την Εγκλείστρα του, η οποία αργότερα μετετράπη σε Μονή Εγκλείστρας και κατόπιν Ιερά Μονή Αγίου Νεοφύτου.

Την 12η Απριλίου του έτους 1219 ο Κύριος κάλεσε τον αγαπημένο του αθλητή κοντά του. Ο Όσιος πατήρ εισήλθε στον ουρανό «πιστός ἄχρι θανάτου» και έλαβε τον στέφανο της ζωής. Το άγιο του λείψανο έμεινε, κατά την επιθυμία του, κρυμμένο και άγνωστο. Πέρασαν εκατοντάδες χρόνια και όλοι αγνοούσαν τον τόπο του τάφου. Την 24^η Σεπτεμβρίου του έτους 1750, κάποιος μοναχός αντιλήφθηκε στον τοίχο της Εγκλείστρας ένα κούφιο μέρος. Δεν άντεξε στον πειρασμό. Τη νύκτα, έσκαψε τον τοίχο και βρήκε την πλάκα του τάφου. Πήγε να την σηκώσει, αλλά θεία δύναμις τον έριξε κατά γης. Όταν συνήλθε, έτρεξε στον ηγούμενο Αθανάσιο και ανέφερε το γεγονός. Ο ηγούμενος μαζί με τους άλλους μοναχούς πήγαν γρήγορα και σήκωσαν την πλάκα. Αμέσως ο τόπος πλημμύρισε από άρρητη ευωδία και αντίκρυσαν τα αγιασμένα λείψανα του Οσίου Πατρός. Αμέσως τα μετέφεραν με λιτανεία και θυμιάματα στον ναό, όπου βρίσκονται μέχρι σήμερα ευωδιάζοντα και θαυματοουργούντα στους προσερχομένους μετά πίστεως. Η Μονή του Οσίου ανακηρύχθηκε Σταυροπηγιακή και διοικητικά ανεξάρτητη. Η μνήμη του Αγίου τιμάται δύο φορές του έτους. Την 24^η Ιανουαρίου, ημέρα της διασώσεώς του από την πτώση στον κρημνό και την 28^η Σεπτεμβρίου, ημέρα της ευρέσεως των Αγίων Λειψάνων,

κατά μετάθεσίν της μνήμης της κοιμήσεώς του, διότι συμπίπτει με την Αγία Τεσσαρακοστή.³⁴ Το λείψανό του κοσμεῖ σήμερα το καθολικό της μονής του, ως ιερό προσκύνημα σε όσους προσφεύγουν στη χάρη του³⁵.

1.1.2 Εκπαίδευση του Αγίου

Ο Νεόφυτος μορφώθηκε κατά τη θεία και ανθρώπινη σοφία και μυήθηκε στα μυστικά της πνευματικής ασκήσεως στη μονή του Χρυσοστόμου.³⁶ Μέχρι τα δεκαοχτώ του ήταν εντελώς αναλφάβητος «ἄτε δὴ ἀμαθὴς ἄχρι καὶ τοῦ ἄλφα καὶ κουρὸς ὡς ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τῇ ἡλικίᾳ.»³⁷ καθ' ὅτι, οι γονεῖς του ήταν φτωχοὶ και δεν μπορέσαν να τον στείλουν σχολεῖο. Μας αναφέρει ο Ἅγιος, «Ἐπεὶ δὲ παρὰ τῶν τεκόντων οὐδὲ μίαν ἡμέραν εἰς μαθημάτων διατριβὴν ἐπέδόθη, ὡς καὶ αὐτό με ἀγνοεῖν τὸ πρῶτον στοιχεῖον τῶν γραμμάτων»³⁸.

Με το διακόνημα της αμπελοκαλλιέργειας ο Νεόφυτος ασχολήθηκε για πέντε χρόνια. Στο διάστημα αυτό των πέντε ετών, έμαθε τα πρώτα γράμματα τόσο από τη

³⁴ Δημήτριος Κατζίγκας, *ΤΟ ΚΑΙΝΟΔΙΑΘΗΚΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Λευκωσία, 2020, σ. 36.

³⁵ Σχετικά με την εύρεση του λειψάνου του Αγίου Νεοφύτου ο Χατζηψάλτης Κ. παραπέμπει σε διάφορους ερευνητές, οι οποίοι ανάγουν την εύρεση και ανακομιδή του σε διαφορετικές ημερομηνίες. Ο Αρχιμανδρίτης Κυπριανός, ιδρυτής της γνωστής μονής στην Πάφο, μιλά για το 1750 και σε άλλη περίπτωση το 1957, ο Hakket το 1957, ο Παπαϊωάννου το 1750 και άλλοτε το 1757, ο Χατζηϊωάννου Ι. το 1757, ο Τσικνόπουλος δέχεται το 1750, ενώ ο λόγιος Ιεροδιδάσκαλος Εφραίμ το 1756. Ο συγγραφέας της μελέτης δέχεται το 1756, στηριζόμενος στο ότι ο Εφραίμ, προλογίζοντας το Λαυσαϊκό του το 1756 αναφέρεται στο γεγονός της εύρεσης του λειψάνου του Αγίου Νεοφύτου. Βλ. Χατζηψάλτης Κ., «Ποῖον εἶναι το ακριβές έτος της ανευρέσεως και της ανακομιδής των λειψάνων του Αγίου Νεοφύτου του εγκλείστου;», ΚΣ 26 (1962) 13-17.

³⁶ Συγγράμματα, *Πανηγυρική Α'*, Τόμ. Γ', σ. 82.

³⁷ Συγγράμματα, *Έρμηνεία εἰς Ἑξαήμερον*, Τόμ. Δ', σ. 68. Πρβλ. Συγγράμματα, *Τυπική Διαθήκη*, Τόμ. Β', σ. 30. «Ἐπεὶ δὲ παρὰ τῶν τεκόντων οὐδὲ μίαν ἡμέραν εἰς μαθημάτων διατριβὴν ἐπέδόθη, ὡς καὶ αὐτό με ἀγνοεῖν τὸ πρῶτον στοιχεῖον τῶν γραμμάτων». Πρβλ. Συγγράμματα, *Περί του Χριστοῦ ἐντολῶν*, Τόμ. Α', σ. 203, «ἐπεὶ γὰρ καὶ ἰδιωτικὸν βίον ἀρχῇθεν εἰλόμην καὶ οὐ τῆς ἑξω καὶ μόνης παιδείας ἡμοίρησα, ἀλλ' οὐδὲ κἂν μίαν ἡμέραν εἰς μάθησιν ἀλφαβήτου ὑπὸ τῶν ἐμῶν γεννητόρων ποσῶς ἐξεδόθη».

³⁸ Συγγράμματα, *Τυπική Διαθήκη*, Τόμ. Β', σ. 30-31

συμμετοχή του στις συνάξεις³⁹ του εικοσιτετράωρου όσο και από κάποια «μαθήματα» από τους αδελφούς της μονής⁴⁰.

Ο Άγιος παραδέχεται την απλότητα της συγγραφής του και ζητά την κατανόηση των αναγνωστών του για την έλλειψη παιδείας «Ὅσοι δὲ πάλιν τῆς ἐγκυκλίου παιδείας ἐξησκημένοι ἐντύχητε, μὴ δόξητε καὶ ἡμᾶς ἐκείνης ὅλως ἴχνος θεάσασθαι πώποτε καὶ τὸ ἀπλοῦν ἅμα καὶ ἀποϊκίλον τοῦ ἡμετέρου λόγου περικρούειν θελήσητε, ἐπεὶ γὰρ καὶ ἰδιωτικὸν βίον ἀρχῇθεν εἰλόμην καὶ οὐ τῆς ἔξω καὶ μόνης παιδείας ἡμοίρησα, ἀλλ' οὐδὲ κἂν μίαν ἡμέραν εἰς μάθησιν ἀλφαβήτου ὑπὸ τῶν ἐμῶν γεννητόρων ποσῶς ἐξεδόθην»⁴¹.

Στην προσπάθειά του να συντάξει χειρόγραφα στην παραδοσιακή λόγια εκκλησιαστική γλώσσα της εποχής του, ο Έγκλειστος αναγκάζεται να προσφύγει στη δημώδη γλώσσα του τόπου. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αναδειχθεί ως ο πρώτος καταγραφέας του κυπριακού ιδιώματος της δημώδους ελληνικής γλώσσας, διαθέτοντας έτσι στους ιστορικούς και γλωσσολόγους της ελληνικής γλώσσας πολύτιμες μαρτυρίες.⁴²

Παρότι ο Άγιος δεν αναφέρει πουθενά τον τρόπο διδασχῆς των γραμμάτων⁴³, εντούτοις, μας δηλώνει ότι εξασκήθηκε στην απομνημόνευση εν πρώτης τον Ψαλτήρα

---

³⁹ Η πρώτη μέθοδος που χρησιμοποίησε ήταν η απομνημόνευση όλων όσων άκουγε μέσα στον λειτουργικό χώρο που ζούσε του Ιερού Χρυσοστόμου. Ακούγοντας τις ακολουθίες, τους ψαλμούς, τις διηγήσεις της εξαήμερου κλπ. κατόρθωσε πολύ σύντομα να απομνημονεύσει την εξαήμερο τη γένεση και το ψαλτήρι. Ντοκιμαντέρ ΣΙΓΜΑ, Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος, φιλοξενούμενοι Χρήστος Οικονόμου, Νίκος Νικολαΐδης, 2012.

⁴⁰ Συγγράμματα, *Τυπική Διαθήκη*, Τόμ. Β', σ. 30,26-35, 31,3.

⁴¹ Συγγράμματα, *Περί του Χριστοῦ ἐντολῶν*, Τόμ. Α', σ. 203.

⁴² Παύλος Εγγλεζάκης, *Εἴκοσι Μελέται διὰ Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου*, Ἰδρυμα Α.Γ. Λεβέντη, 1996, σ.32. Τσικνοπούλλου, *Ὁ λεξιλογικὸς πλοῦτος τοῦ Ἐγκλείστου ἀγίου Νεοφύτου*, σ.97-171. Του ιδίου, *Συγγραφικὴ τέχνη καὶ γραφικὸς πλοῦτος τοῦ ἀγίου Νεοφύτου*, σ.69-126.

⁴³ Ο Άγιος δεν αναφέρει από που έμαθε τα γράμματα, «Καὶ μαρτυρεῖ μου τῷ λόγῳ οὐχ ἡ πατρίς μου καὶ μόνη ἀλλὰ καὶ ἡ σεβάσμιος τοῦ ἱεροκλήρυκος πατὴρ Χρυσοστόμου ἡ ἐν τῷ ὄρει τοῦ Κουτζουβένδη καθιδρυμένη σεπτῶς θεία μονή, ἣτις καὶ δεξαμένη με τῆς πατρικῆς ἐστίας ἀπαράντα ἀμπελουργεῖν με προσέταξε διὰ τὸ μηδὲν ἀλλαχοῦ χρησιμεύειν με πάντως. Ποίῳ δὲ τρόπῳ καὶ ὅπως τὰ σμικρότατα ταῦτα μεμάθηκα λέγειν οὐ θούλωμαι, μήπως καὶ δόξωμεν φιλοτιμίας χάριν διεξήειμεν ταῦτα. Καὶ ἀπόχρη μὲν περὶ τούτων.», Συγγράμματα, *Περί του Χριστοῦ ἐντολῶν*, Τόμ. Α', σ. 203.

και στην συνέχεια την Εξαήμερο. Γνώριζε άριστα την Αγία Γραφή καθότι είχε χειρόγραφα στην Εγκλείστρα του και ακολουθούσε με συνέπεια τον προφητικό, ευαγγελικό και αποστολικό λόγο «καθὼς κάγω οὐ τὰ τῆς οἰκείας φρονήσεως ἀλλὰ προφητικάϊς καὶ εὐαγγελικάϊς καὶ ἀποστολικάϊς ἐπόμενος ῥήσεσιν εἴρηκα ἅπερ καὶ εἴρηκα, κἂν μὴ κατὰ μέρος περὶ τῶν ῥηθέντων οὐ διεσάφησα· ἦν γὰρ πολὺς ὁ περὶ τούτων λόγος καὶ εἰς μῆκος ἐπεκτεινόμενος».⁴⁴

Ο παιδαγωγικός-ποιμαντικός χαρακτήρας των έργων του, σε συνδυασμό με το υψηλό θεολογικό τους περιεχόμενο, καθιστούν τον όσιο Νεόφυτο όχι απλώς εκκλησιαστικό συγγραφέα, αλλά και Πατέρα της Εκκλησίας⁴⁵.

Η ερμηνεία του στην Αγία Γραφή φανερώνει ότι χρησιμοποιεί τη σοφία των Πατέρων, μένοντας πιστός σε αυτήν, αλλά ωστόσο δίνει και τις δικές του πρωτότυπες ερμηνείες, για τις οποίες επιμένει ότι προέρχονται από τις θεόπνευστες Γραφές.⁴⁶ Έχει μία σαφή τάση προς την αλληγορική ερμηνεία, σκοπεύοντας, όμως, σε πρακτικές συμπεριφορές και σε κοινωνικά μηνύματα. Προτιμά την ευσύνοπτη και σχεδόν επιγραμματική ερμηνεία, γιατί πιστεύει ότι όποιος δεν ωφελείται από τα λίγα, ούτε από τα πολλά και εκτενέστερα θα ωφεληθεί. Ο Άγιος, σε πλήρη ομοφωνία με την χορεία των Πατέρων της Εκκλησίας μας, συνιστά στους χριστιανούς τη συνεχή ανάγνωση αλλά και την τήρηση της Αγίας Γραφής⁴⁷.

Η θεολογική και ιστορική αξία των συγγραμμάτων του Αγίου Νεοφύτου έχει τεράστια απήχηση σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Πιστός στην Ορθόδοξη παράδοση και συνάμα πνευματικός οδηγός, υπηρετεί τις υπαρξιακές ανάγκες των χριστιανών και περιγράφει με πόνο και οδύνη, τις κακουχίες και τα βάσανα του δοκιμαζόμενου κυπριακού λαού από τους ισχυρούς της γης. Ταυτόχρονα προσφέρει μηνύματα

---

⁴⁴ Συγγράμματα, *Πεντηκοντακέφαλον*, Τόμ. Α', σ. 295.

⁴⁵ Για τη διάκριση της έννοιας του Πατέρα της Εκκλησίας και του εκκλησιαστικού συγγραφέα βλ. την εμπεριστατωμένη άποψη του καθηγητή Στ. Παπαδόπουλου, *Πατρολογία*, Τόμ. Α', Αθήνα 1976, σ. 17-20.

⁴⁶ Δημήτριος Κατζιγκάς, όπ.π., σ. 55.

⁴⁷ Ιωάννη Δ. Καραβιδόπουλου, *Πρωτότυπες ερμηνείες της Καινής Διαθήκης από τον Άγιο Νεόφυτο*, Εγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, εκδ. Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σελ. 496 - 497.

πνευματικής αντίστασης και ηθικής εγρήγορσης για την υπέρβαση των συμφορών της εποχής του, αλλά και των δυσκολιών κάθε εποχής.⁴⁸

Όπως σημειώνει ο καθηγητής κ. Χρήστος Οικονόμου, από παιδαγωγική άποψη ο Άγιος Νεόφυτος αποτελεί σπάνια περίπτωση σε παγκόσμιο επίπεδο, γιατί, ενώ ήταν αναλφάβητος ως τα δεκαοκτώ του χρόνια, κατόρθωσε να αποκτήσει τέτοια μόρφωση και παιδεία, ώστε να συγγράψει περίπου τέσσερις χιλιάδες πεντακόσιες (4500) χειρόγραφες σελίδες και να καλύψει όλους τους τομείς της Θεολογίας. Από άποψη θεολογική, το συγγραφικό έργο του τον καθιερώνει ως τον μεγαλύτερο θεολόγο όλων των εποχών στην Κύπρο, μετά τον άγιο Επιφάνιο Σαλαμίνας⁴⁹. Ως Πατέρας της Ορθόδοξης Εκκλησίας βρίσκεται στο επίπεδο των μεγάλων Πατέρων και παραλληλίζεται με τον ιερό Χρυσόστομο. Ο Άγιος Νεόφυτος, αν και αναλφάβητος, καταξιώθηκε ως ένας από τους διαπρεπέστερους εκκλησιαστικούς συγγραφείς και λόγιους του 12^{ου} αιώνα⁵⁰.

1.2 Τα συγγράμματα του Αγίου

Θεμελιώδες γνώρισμα των Πατέρων και των Αγίων της Εκκλησίας μας αποτελεί ο αγιογραφικός χαρακτήρας του βίου τους και των συγγραμμάτων τους. Όπως όλοι οι Πατέρες και Άγιοι, και δη οι ασκητές, έτσι και ο Άγιος Νεόφυτος ζει και εμπνέεται εξολοκλήρου από την Αγία Γραφή. Τα έργα του, όχι μόνο τα καθαρώς ερμηνευτικά αλλά και όλα τα άλλα, είναι διαποτισμένα απ' αρχής μέχρι τέλους από φράσεις, γεγονότα, βιβλικά πρόσωπα και γενικότερα από το πνεύμα και τα μηνύματα της Αγίας Γραφής. Πολύ συχνά ο δικός του λόγος και ο βιβλικός λόγος συμπλέκονται μεταξύ τους, με τρόπο που να είναι δυσδιάκριτος ο διαχωρισμός⁵¹.

---

⁴⁸ Συγγράμματα, Τόμ. Α', σ. ιβ' - ιε'.

⁴⁹ Χρήστου Οικονόμου, όπ.π., σ. 84.

⁵⁰ Γέροντος Ιωσήφ, Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος (Η ουρανόδρομη πορεία του), Γ' έκδοσις, Έκδοσις Ιεράς Μεγίστης Μονής του Βατοπαιδίου, Άγιον Όρος 1998, σελ. 80 - 82.

⁵¹ Ιωάννη Δ. Καραβιδόπουλου, Πρωτότυπες ερμηνείες της Καινής Διαθήκης από τον Άγιο Νεόφυτο, όπ.π., σελ. 483.

Οι ερμηνευτικοί κανόνες που ακολουθεί ο Άγιος Νεόφυτος είναι οι γνωστοί της πατερικής ερμηνείας της εποχής του⁵²:

- Η Γραφή ερμηνεύεται από την ίδια τη Γραφή.
- Ερμηνεία με βάση τη στενή και την ευρύτερη συνάφεια.
- Ερμηνεία με βάση τη συνάρτηση χωρίων που βρίσκονται σε άλλες συνάφειες.
- Ερμηνεία με βάση την αναλογία με άλλες περιπτώσεις.
- Ερμηνεία κατά σύγκριση ή παραλληλισμό.
- Ερμηνεία κατά δεινωση, συμπεραίνοντας δηλαδή χειρότερα ή καλύτερα.
- Ερμηνεία κατά αντίθεση ή κατά αντιστροφή.
- Ερμηνεία σύμφωνα με την κοινή λογική.
- Ερμηνεία με συμβολισμό.
- Ερμηνεία με αναγωγή σε υψηλότερο - πνευματικό νόημα.
- Ερμηνεία με αλληγορία.
- Ερμηνεία από την «πείρα», δηλαδή την πνευματική εμπειρία του Αγίου, το βίωμα, όπως θα λέγαμε με άλλα λόγια.

Ως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ερμηνευτικής του μεθόδου θα σημειώναμε τα εξής:

---

⁵² Κυριακούλας Β. Παπαδημητρίου, *Η επί του Όρους Ομιλία κατά τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο. Η συντακτική και ερμηνευτική του μέθοδος, Εγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1*, εκδ. Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σελ. 601 - 602.

- Κατά κόρον συσχέτιση των χωρίων που ερμηνεύει με άλλα χωρία της Καινής Διαθήκης, με χωρία της Παλαιάς Διαθήκης, με πατερικά χωρία.
- Οξυδερκείς εννοιολογικοί και γλωσσικοί συσχετισμοί.
- Συχνή χρήση εικόνων από την κοινωνική, οικονομική, γεωργική, κτηνοτροφική, οικοδομική καθημερινή πραγματικότητα της εποχής του.
- Παρουσίαση των εύλογων αποριών, των εμφανιζομένων αντιφάσεων και των αντιρρήσεων ακόμη στις εντολές του Χριστού και ανασκευή τους.
- Συζήτηση για ζητήματα που φαίνονται ουτοπικά ή μη πραγματοποιήσιμα και λογική αντιμετώπισή τους.
- Σύνοψη και ανακεφαλαίωση στην αρχή και στο τέλος των θεμάτων με τα οποία ασχολήθηκε στον προηγούμενο και στον τρέχοντα Λόγο του κάθε φορά.

Κατά τον σχολιασμό του ιερού κειμένου, ο Άγιος δε διστάζει να προβάλλει και προσωπικές ερμηνευτικές απόψεις και, μάλιστα, να υπογραμμίζει ότι είναι διαφορετικές και να δέχεται με τον τρόπο αυτόν πολλαπλές ερμηνείες για το ίδιο χωρίο: «δέον ηγούμαι καινοτομήσαι μικρόν ενταύθα των ειρημένων την έννοιαν» (ΕΧ. 7, 47), λέει ευθαρσώς, και αλλού: «Δέχομαι ουν την ρήσιν ταύτην και κρίσιν των πανοσίων Πατέρων μου και αισίως ασπάζομαι, βούλομαι δε χάριτι και συνεργία του δόντος ημίν τας σωστικές ταύτας και αγίας εντολάς ειπείν πλατυτέρως τι εστι» κ.λπ. (ΕΧ. 8, 3), και πάλι: «Αλλ' ημείς και έτερον τι κυριώτερον και απορρητότερον λέξωμεν αληθέστατα, όπερ ου λόγω μόνω αλλά και πείρα συν Θεώ εμυήθημεν τούτο» (ΕΧ. 7, 58).

Στον τρόπο προσέγγισης της ερμηνευτικής του Αγίου Νεοφύτου, αναγνωρίζουμε μία πολλαπλή διακειμενικότητα⁵³. Δεν παραθέτει απλώς τα άλλα κείμενα ως αξίωμα, ούτε τα αναφέρει για να ανακαλέσει μόνο την ιερή παράδοση, αλλά επεξεργάζεται και προσαρμόζει τα δεδομένα των διακειμένων, ώστε να διαφωτίσουν το νόημα του κειμένου που ερμηνεύει και να υπηρετήσουν την ερμηνεία του. Ειδικά με τη συνάρτηση χωρίων, κατά την οποία συσχετίζει χωρία με βάση κοινές λέξεις ή φράσεις, ο Άγιος αναδεικνύει την ενότητα της δεσποτικής και αποστολικής διδασκαλίας, περαιτέρω καθώς επίσης και της προφητικής, και την αναγωγή της αποστολικής στη δεσποτική⁵⁴.

Οι παραθέσεις αυτές, διακρίνονται σε τρία είδη. Πρώτον, στις *παραθέσεις αυτούσιου βιβλικού κειμένου*, που εκτείνονται από μια λέξη έως μια σύντομη περικοπή ορισμένων στίχων. Στόχος του Αγίου Νεοφύτου με τις παραθέσεις αυτές είναι κυρίως αποδεικτικός ή προεξαγγελτικός. Αφορά δηλαδή είτε στην τεκμηρίωση της διδασκαλίας του με την ακριβή αναφορά και παραπομπή στη βιβλική μαρτυρία, είτε στην απλή τοποθέτηση των θεμάτων που πρόκειται να διαπραγματευτεί, προβάλλοντας κατά την αγαθή συνήθειά του τις βιβλικές τους διαστάσεις, όπου μπορεί να τις επισημάνει. Δεύτερον, πολύ συχνή είναι η συνήθειά του να αναφέρεται γενικά ή να επικαλείται πρόσωπα, γεγονότα και θέματα της Αγίας Γραφής, τόσο από την Παλαιά, όσο και από την Καινή Διαθήκη. Με τον τρόπο αυτό ο Άγιος εμπεδώνει τον βιβλικό λόγο και τη θεματολογία του στο αξιακό σύστημα της πνευματικής ζωής των αναγνωστών του, ξεφεύγοντας από τις υποχρεώσεις της αποδεικτικής μεθόδου

---

⁵³ Για το θέμα της διακειμενικότητας Βλπ. Κυρ. Παπαδημητρίου, *Γλώσσα και Ερμηνεία της Καινής Διαθήκης. Γλωσσολογικές και θεολογικές ερμηνευτικές δοκιμές*, έκδ. UNIVERSITY STUDIO PRESS, Θεσσαλονίκη 2044, σελ. 15 - 16 «ερμηνεύοντας ο Άγιος τα βιβλικά κείμενα τα θέτει σε διάλογο α) με τα υπόλοιπα κείμενα της Καινής Διαθήκης, β) με κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης, γ) με πατερικά κείμενα της εκκλησιαστικής παραδόσεως. Όπως μάλιστα αναφέρει και η ίδια, «Δεν παραθέτει απλώς τα άλλα κείμενα ως αξίωμα, ούτε τα αναφέρει για να ανακαλέσει μόνο την ιερή παράδοση, αλλά επεξεργάζεται και προσαρμόζει τα δεδομένα των διακειμένων, ώστε να διαφωτίσουν το νόημα του κειμένου που ερμηνεύει και να υπηρετήσουν την ερμηνεία του». Βλπ. Αθανάσιος και Σωτήριος Δεσπότης, *Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΣΤΟΝ 21ο ΑΙΩΝΑ*, ΤΟΜΟΣ Β'. Ανθρώπινο Πρόσωπο και Ήθος στην Καινή Διαθήκη, εκδ. Άθως, Αθήνα 2008, σελ. 238.

⁵⁴ Κυριακούλας Β. Παπαδημητρίου, *Η επί του Όρους Ομιλία κατά τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο. Η συντακτική και ερμηνευτική του μέθοδος*, όπ.π., σελ. 604.

με τη σχολαστική παράθεση χωρίων και μεταβαίνοντας στη βίωση των βιβλικών αρχών ως ζώσα πραγματικότητα και προσωπική διά βίου πεποίθηση. Τρίτον, ο Άγιος Νεόφυτος, έχοντας αφομοιώσει βαθιά τον βιβλικό λόγο, τον ενσωματώνει με τέτοιο τρόπο στον δικό του λόγο, ώστε να καθίσταται αδύνατον πολλές φορές να διακριθεί ο ένας από τον άλλο.⁵⁵

Ο Άγιος Νεόφυτος είναι άριστος συγγραφέας και ποιητής⁵⁶. Τα έργα του, όσα μπόρεσαν να διασωθούν, έχουν εκδοθεί σε ένα εξάτομο έργο από την ιερά βασιλική και σταυροπηγιακή μονή του Αγίου Νεοφύτου, υπό την καθοδήγηση της Εκδοτικής Επιτροπής που απαρτίζεται από τους καθηγητές Χρήστο Οικονόμου, Πρόεδρο και μέλη Νικόλαο Ζαχαρόπουλο, και τους εκλιπόντες Ιωάννη Καραβιδόπουλο και Δημήτριο Τσάμη⁵⁷.

Στην Τυπική Διαθήκη⁵⁸, ο Άγιος αναφέρει το σύνολο των βιβλίων του, «Εἰσὶ δὲ σὺν Θεῷ καὶ συγγραφαὶ τοῦ Ἐγκλείστου μικραὶ μετὰ μεγάλων βίβλοι δεκαῆς, ἀφ' ὧν αἱ μειζότεραι τρεῖς πανηγυρικαί· καὶ ἕτερα δύο βιβλία πλείστων ἐπιστολῶν ψυχωφελῶν πάνυ, ἐν οἷς καὶ ἀσκητικὰ κεφάλαια τετρακόσια καὶ τελώνια κδ'· καὶ βιβλίον πεντηκοντακέφαλον, ἐν ᾧ καὶ τὸ Ἄισμα τῶν Ἀισμάτων ἐρμηνεύεται· καὶ ἕτερον τῆς Θεοσημίας· καὶ ἕτερον ἐρμηνεία τῆς Ἑξαήμερου ἐν λόγοις ις'.

---

⁵⁵ Αθανάσιος Γ. Παπαρνάκη, «*Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*» Ἐγκλειστριώτικα Ἀνάλεκτα 1, Πρακτικά Α' Διεθνοῦς Συνεδρίου Ἁγίου Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, Ἱστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010, σ. 610-611.

⁵⁶ Πολλοί ερευνητές έχουν επισημάνει τη συγγραφική ικανότητα του Αγίου Νεοφύτου. Ανάμεσα σε αυτούς είναι και ο Χατζηϊωάννου Ι. ο οποίος γράφει: «*Ὁ Νεόφυτος δὲν περιορίσθη μόνον εἰς τὴν αὐστηρὰν ἀσκητικὴν ζωὴν, ἀλλὰ συγχρόνως πλεῖστα ἔργα ἔγραψε πρὸς διδασκαλίαν τῶν μαθητῶν καὶ παντὸς Χριστιανοῦ ποιοῦντος τὴν σωτηρίαν τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς*». Χατζηϊωάννου Ι., *Ἱστορία καὶ ἔργα Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ Ἐγκλείστου*, Ἀλεξάνδρεια 1914, σ. 57.

⁵⁷ Η εξαγγελία της έκδοσης έγινε σε συνεργασία της Ιεράς Αρχιεπισκοπής με τη Βασιλική και Σταυροπηγιακή Μονή του Αγίου Νεοφύτου και την τετραμελή Συντονιστική Επιτροπή Εκδόσεως των Απάντων στις 27 Απριλίου 1995. Πραγματοποιήθηκε από τον Καθηγούμενο της Μονής και Θεοφιλέστατο Επίσκοπο Χύτρων κ. Λεόντιο στο Γραφείο Δημοσίων Πληροφοριών της Λευκωσίας και μεταδόθηκε από τα Τηλεοπτικά κανάλια, τα Ραδιόφωνα και τις Εφημερίδες της Κύπρου. Βλ. Χρήστος Οικονόμου, *Ἡ ἔκδοση τῶν ἀπάντων τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου*, Απ. Βαρνάβας 56 (1995) 294.

⁵⁸ Συγγράμματα, *Τυπική Διαθήκη*, Τόμ. Β', σ. 41.

καὶ ἕτερον ἐρμηνεία τῶν Ψαλμῶν ἐν λόγοις ιβ΄·
καὶ ἕτερον ἐρμηνεία κανόνων τῶν δώδεκα Δεσποτικῶν ἑορτῶν·
καὶ ἕτερον δωδεκάλογον, τὸ πρόχειρον τοῦ Ἐγκλείστου, ἐν ᾧ τεσσαρακονταετίας
καὶ πεντηκονταετίας καὶ φυσιολογίας ἀναφορά·
καὶ ἕτερον δισδεκάλογον καινῆς καὶ παλαιᾶς νομοθεσίας εὐσύννοπτοι ἐρμηνεῖται Δε-
σποτικῶν ἐντολῶν·
καὶ ἑτέρα ἡ τῶν κατηχήσεων βίβλος·
καὶ ἄλλο μικρὸν κατανυκτικῶν στιχηρῶν·
καὶ ἄλλο ἡ παροῦσα τυπικὴ διάταξις·
καὶ ἄλλο πάλιν τὸ καλούμενον Τελευταῖον·
ὁμοῦ δεκαεξ γινόμενα, ἅτινα φιλαρέτοις καὶ φιλοθέοις ὡς νεαρὰ πάντως οὐ
παροπτέα, ἀλλ’ οὐδ’ ἀνθρωπίνης σοφίας ἢ τεχνολογίας ἀλλὰ χάριτος Πνεύματος
ἁγίου τοπάσαντες τὰ γεγραμμένα τὸν ἐν Τριάδι δοξάσουσι Θεόν· ἀμήν.»
Στα ἔργα του ὁ Ἅγιος χρησιμοποιεῖ ἓνα τεράστιο ὄγκο αναφορῶν ἀπὸ τῆ βίβλου με
απώτερο σκοπὸ νὰ ἐρμηνεύσει τὰ κείμενα τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

1.2.1 Δέκα λόγοι περὶ τοῦ Χριστοῦ Ἐντολῶν

Οἱ ΕΝΤΟΛΕΣ ἀνήκουν στα ἐρμηνευτικὰ ἔργα τοῦ Ἀγίου. Πρόκειται γιὰ μιὰ συλλογὴ
λόγων, ἀρχικὰ δέκα, που προορίζονταν νὰ διαβάζονται σὲ συνάξεις μοναχῶν. Ανα-
πτύσσονται καὶ ἐξηγούνται με πληθωρικὴ χρῆση ἀγιογραφικῶν χωρίων εὐαγγελι-
κῆς ἐντολῆς τοῦ Χριστοῦ, κυρίως ἡ «Ἐπὶ τοῦ ὅρους ὁμιλία». Το ἔργο ολοκληρώθηκε
στὶς ἀρχές τοῦ 1176 καὶ γράφτηκε ὅταν ὁ Ἐγκλειστος ἦταν σαράντα δύο χρονῶν, γι’
αὐτὸ θεωρεῖται ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα τῶν σωζόμενων συγγραμμάτων τοῦ Ἀ-
γίου.⁵⁹ Ἀρχικὸς σκοπὸς τῆς συγγραφῆς τῶν ΕΝΤΟΛΩΝ ἦταν κυρίως γιὰ προσωπικὴ
χρῆση. Ὅπως ἀναφέρει ὁ ἴδιος δε διέθετε ἄλλα πατερικὰ συγγράμματα γιὰ νὰ ἐρ-
μηνεύσει τὶς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ, πράγμα που τὸν οδήγησε νὰ τὶς ἐρμηνεύει με

⁵⁹ Συγγράμματα, *Περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν*, Τόμ. Α΄, σ. 124-126.

τον δικό του τρόπο.⁶⁰ Οι Δέκα Λόγοι αποτελούν ένα από τα πιο επιμελημένα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου. Έχουν συνταχθεί από την αρχή με σχέδιο λογοτεχνικό και έχουν διαταχθεί με πρόγραμμα συγγραφικό ως ένα ενιαίο και αυτοτελές βιβλίο.⁶¹

Τα χειρόγραφα που διασώζουν το κείμενο του Νεοφύτου είναι:

1. C = cod. Paris. Coisl. gr. 287 (τέλος 12^{ου} αι.), φφ. 1r-197v.

Έκδοση:

1. ΣΑΝ Α' σ. 33-212 (έκδ. Ι. Έ. Στεφανής).

Χρονολόγηση⁶²:

Ο Λόγος 7 έχει γραφεί το 1175/6 (πβ. § 4) και, καθώς φαίνεται από τις εσωτερικές παραπομπές, γύρω από αυτό το έτος οι υπόλοιποι.

1.2.2 Πεντηκοντακέφαλο

Το ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ ανήκει στα κατηχητικά έργα του Αγίου. Στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ αναφέρεται ως «βιβλίον πεντηκοντακέφαλον, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἄσμα τῶν ἁσμάτων ἐρμηνεύεται»⁶³. Έργο χωρισμένο σε πενήντα κεφάλαια και την ερμηνεία στο «ἄσμα

---

⁶⁰ Συγγράμματα, *Περί του Χριστοῦ ἐντολῶν*, όπ.π., σ. 13.

⁶¹ Ότι ο ίδιος ο Άγιος θεωρούσε τους Λόγους ως ένα βιβλίο, φαίνεται από το ότι παραπέμπει σε προηγούμενες ενότητες σαν σε προηγούμενα κεφάλαια του βιβλίου του και σημειώνει ότι δεν θα αναπτύξει άλλες, διότι τις έχει αναπτύξει σε άλλο Λόγο του (Λόγ. 9, 41 - 43, όπου παραπέμπει στον Δ' Λόγο για το Ματθ. 7, 6 - 11, περί προσευχής). Επίσης, συνδέει την αρχή κάθε Λόγου με τα προηγούμενα και με το όλο έργο. Βλ. Κυριακούλας Β. Παπαδημητρίου, Επίκουρου Καθηγήτριας Θεολογικής Σχολής Α.Π.Θ., *Η επί του Όρους Ομιλία κατά τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο. Η συντακτική και ερμηνευτική του μέθοδος*, Εγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, εκδ. Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σελ. 589.

⁶² Ένα από τα πιο δύσκολα προβλήματα στην έρευνα του συγγραφικού έργου του Αγίου Νεοφύτου είναι η χρονολογική ένταξη των συγγραμμάτων του. Ωστόσο, με βάση τις εσωτερικές ενδείξεις έγιναν κατά καιρούς διάφορες προσπάθειες υπολογισμούς της χρονικής σειράς, τόσο της ζωής όσο και των έργων του Αγίου. Βλπ. Χρήστος Οικονόμου, *Ο Άγιος Νεόφυτος ο έγκλειστος και το έργο του*, Εγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, εκδ. Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σ. 79.

⁶³ Συγγράμματα, *Τυπική Διαθήκη*, Τόμ. Β', σ. 41.

τῶν ἀσμάτων». Στο σύνολο το ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ δε σώζεται. Έχουν χαθεί τα κεφ.3-9 και στο κεφ. 10 το σωζόμενο τμήμα αρχίζει από το φ. 13r. Το ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ θεωρείται ένας λόγος και αυτό φαίνεται από την επιγραφή «*Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου, Λόγος κατὰ πλάτος, ἥτοι διὰ ἡθικῶν καὶ γραφικῶν μαρτυριῶν εἰς μῆκος ἐπεκτεινόμενος, πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν καὶ μοναχὸν Ἰωάννη*»⁶⁴, ο οποίος διαιρείται σε 50 κεφάλαια. Βλέπουμε, δηλαδή, ότι το έργο θεωρείται ως ένας λόγος, ο οποίος διαιρείται σε κεφάλαια. Αυτό φαίνεται καλύτερα από την επιγραφή του πρώτου κεφαλαίου: «*Ὁ μὲν οὖν παρῶν λόγος τῷ δρόμῳ μὲν τάχα εἷς ἐκλαμβάνεται, ἐν διαφόροις δὲ κεφαλαίοις κατακεκόσμηται, ἐν οἷς καὶ προϋπάρχει τὸ «Ἐν ποίαις ἀνάγκαις ἀδελφοὶ χρήσιμοι ἔστωσαν»*»⁶⁵. Το έργο το έγραψε μετά από παράκληση από τον κατά σάρκα αδελφό του Ιωάννη «*Εγὼ δέ, κύρι ἀδελφέ, χάριτι καὶ συνεργείᾳ Θεοῦ, κατὰ τὸ ἐμοὶ ἐγχωροῦν ἐπλήρωσά σου τὴν κέλευσιν. Καὶ εἰ μὲν ἐράσμιόν σοι τὸ σύγγραμμα τόδε ἀναφανῇ, δὸς δόξαν τῷ Θεῷ...*»⁶⁶. Είναι το δεύτερο βιβλίο μετά της ΕΝΤΟΛΕΣ. Αυτό το συμπεραίνουμε από τα γραφόμενα του Αγίου που αναφέρεται σε διάφορα φυσικά φαινόμενα αλλά και άλλες πάνδημες συμφορές (θάνατοι, λοιμοί).

Τα πλείστα θέματα με τα οποία ασχολείται ο Άγιος είναι παρμένα από την Παλαιά Διαθήκη. Γίνονται αναφορές στη Γένεση που γνώριζε από στήθους, του Ησαΐα, του Ιώβ και των Ψαλμών⁶⁷. Από την Καινή Διαθήκη ιδιαίτερες αναφορές γίνονται στα βιβλία του Ματθαίου, Ιωάννη και Α΄ Κορινθίους⁶⁸. Πέραν των βιβλικών θεμάτων, ο

---

⁶⁴ Συγγράμματα, *Πεντηκοντακέφαλον*, Τόμ. Α΄, σ. 245.

⁶⁵ Αγίου Νεοφύτου Του Εγκλείστου, Συγγράμματα, Τόμ. Γ΄, *Πεντηκοντακέφαλον*, Έκδοση Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου Πάφος - ΚΥΠΡΟΣ 2018, απόδοση στη νέα Ελληνική, σ. 8.

⁶⁶ Συγγράμματα, *Πεντηκοντακέφαλον*, όπ.π., σ. 373.

⁶⁷ Συγγράμματα, *Πεντηκοντακέφαλον*, όπ.π., σ. 221.

⁶⁸ Χ. Αριστοτέλους, *Η χρήση τῆς Καινῆς Διαθήκης στὰ ἔργα τοῦ Αγίου Νεοφύτου: Συγκριτική ἀποτύπωση καὶ στατιστική ἀνάλυση*, Μεταπτυχιακή Διατριβή, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, 2018, σ. 68.

Άγιος διευρύνεται και με άλλα, όπως τον πνευματικό αγώνα των μοναχών, σε ιστορικά γεγονότα⁶⁹, σε εμφύλιους πολέμους⁷⁰ και σε φυσικά φαινόμενα⁷¹ (σεισμούς και εκλείψεις ηλίου) όπως επίσης σε λοιμούς και πληροφορίες λαογραφικού περιεχομένου⁷².

Τα χειρόγραφα που διασώζουν το κείμενο του Νεοφύτου είναι:

1. χφ. αρ. 522 E.B.E (16ος αι.), φφ. 11r-90v + 377r-412v.
2. Επιπλέον οι στίχοι των κεφ. 19 καὶ 22: Codd. Paris. gr. 929 (15^{ος} /16^{ος} αι.), σ. 71-76, και Paris. suppl. gr. 441 (17^{ος} αι.), σ. 61.

Έκδοση:

ΣΑΝ Α' σ. 239-374 (έκδ. Π. Σωτηρούδης).

Χρονολόγηση:

Η Γαλαταριώτου το τοποθετεί γύρω στο 1179 όπου ο Άγιος ήταν 45 ετών ενώ ο Τσικνόπουλος το 1181.

1.2.3 Τυπική Διαθήκη

Η ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ανήκει στα ιστορικά έργα του Αγίου. Είναι το σημαντικότερο έργο του Αγίου από ιστορική άποψη. Είναι ιδιαίτερα γνωστή όχι μόνο στους μελετητές και βυζαντινολόγους, αλλά και στο ευρύτερο κοινό. Περιέχει τη διάταξη κανόνων οργάνωσης τη μονής και τον τρόπο λειτουργίας της. Έκτος αυτού, περιέχει αρκετά ενδιαφέροντα στοιχεία για το συγγραφικό έργο και πρόσωπο του Αγίου. Πρόκειται για κτητορική διαθήκη⁷³, που μαζί με είκοσι συνημμένους ασκητικούς κανόνες συμπληρώνουν το κτητορικό τυπικό της μονής⁷⁴. Καθόριζε τους κανόνες

---

⁶⁹ Συγγράμματα, *Πεντηκοντακέφαλον*, Τόμ. Α', σ. 221.

⁷⁰ C. Galatariotou, *The making of a Saint. The life, times and sanctification of Neophytos the recluse*, Cambridge University Press 1991, p. 198.

⁷¹ C. Galatariotou, όπ.π., σ. 185-187.

⁷² C. Galatariotou, όπ.π., σ. 205-206, 213-216, 1.

⁷³ Κ. Μανάφη, *Μοναστηριακά τυπικά-διαθήκαι*, Μελέτη φιλολογική, Αθήνα, σ. σ. 151

⁷⁴ Συγγράμματα, *Τυπική Διαθήκη*, Τόμ. Β', σ. 3.

που ύστερα από τον θάνατό του έπρεπε να διέπουν τη διοίκηση της μονής του και την καθημερινή διαβίωση των ενοίκων της. Η Τυπική Διαθήκη αποτελείται από 24 κεφάλαια τα οποία περιβάλλονται από μια εκτενή αυτοβιογραφία του Αγίου και από το ιστορικό της σταδιακής δημιουργίας της μονής⁷⁵.

Πέραν των όσων έχουν αναφερθεί σχετικά με το περιεχόμενα της ΤΥΠΙΚΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ, το έργο περιέχει και άλλα γενικότερου θεολογικού ενδιαφέροντος στοιχεία, όπως νύξεις στο δόγμα, αγιογραφικές και πατερικές αναφορές, ζητήματα ποιμαντικής και λατρείας καθώς ψήγματα πατερικής θεολογίας⁷⁶.

Τα χειρόγραφα που διασώζουν το κείμενο του Νεοφύτου είναι:

1. E = cod. Edimburg. gr. 224 της πανεπιστημ. Βιβλιοθήκης του Εδιμβούργου (άλλοτε Laing III 811) (του έτους 1214), φφ. 1r-83r.
2. Κυπρ. = Έκδοση (από τον ίδιο κώδικα, πριν απολεσθούν κάποια φύλλα του), του κύπριου αρχιμανδρίτη Κυπριανού με τίτλο «*Τυπική σύν Θεῷ Διάταξις καὶ Λόγοι εἰς τὴν Ἑξαήμερον, τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νεοφύτου*» κτλ. (Βενετία 1779), σ. ε' - ζ' και 1-33.

Εκδόσεις:

1. ΣΑΝ Β' σ. 25-69 (έκδ. Ι. Ε. Στεφανής).
2. Ι. Π. Τσικνόπουλλος, Κυπριακά Τυπικά, Λευκωσία 1969 (φωτογρ. επανέκδοση 2001), σ. 69-104.

Χρονολόγηση:

Λίγο ή ελάχιστα πριν από την τελευταία ημέρα της καταχώρισης του κειμένου στον κώδικα τον Μάϊο του 1214 από τον Βασίλειο, ιερέα, διδάσκαλο και ταβουλάριο της Πάφου «*Ἡ παροῦσα σύν Θεῷ τυπική μου διαθήκη διὰ τεσσάρων καὶ εἴκοσι κεφαλαίων ἐγγράφη διὰ χειρὸς εὐτελοῦς Βασιλείου ἱερέως, διδασκάλου καὶ ταβουλλαρίου τῶν ταβουλλαρίων τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς Πάφου, τοῦ υἱοῦ τοῦ κατηχητοῦ,*

---

⁷⁵ Συγγράμματα, *Τυπική Διαθήκη*, όπ.π., σ. 4.

⁷⁶ Αθ. Β. Γλάρου, *Ο Άγιος Νεόφυτος ο έγκλειστος και η τυπική διαθήκη του*, Εγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος, Ιστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010, σ. 355.

μηνὶ Μαΐῳ θ', ἰνδικτιῶνος β', τῷ ,ςψκβ' ἔτει. +++»⁷⁷. Με αὐτὴν τὴν ἡμερομηνία ὁ Ἀθανάσιος Γλάρος διαφωνεῖ καὶ τοποθετεῖ τὴ συγγραφή τῆς ΤΔ το 1175.⁷⁸

1.2.4 Βίβλος των Κατηχήσεων

Οι ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ἀνήκουν στα κατηχητικά ἔργα τοῦ Ἀγίου. Στὴν ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ὑπάρχει ἀναφορά στο ἔργο με τίτλο «*Ἡ τῶν κατηχήσεων βίβλος*»⁷⁹. Ἡ ἴδια ἀναγραφὴ τοῦ τίτλου ἐμφανίζεται στὴν ἀρχὴ τοῦ κειμένου «*ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝΔΕ ΤΗΝ ΒΙΒΛΟΝ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΚΑΛΟΝ ΤΟ ΚΑΛΩΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΘΕΟΝ ΑΡΧΕΙΝ ΚΑΙ ΚΑΛΟΝ ΑΥΘΙΣ ΤΟ ΚΑΛΩΣ ΑΡΧΕΣΘΑΙ ΚΑΙ ΥΠΕΙΚΕΙΝ*»⁸⁰. Το ἔργο περιλαμβάνει συλλογὴ «ομιλιῶν» ἢ «λόγων κατηχητηρίων», που ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῶν μοναστηριακῶν κοινοτήτων τῆς Ἐγκλείστρας καὶ πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῆς μονῆς Ἀγίου Χρυσόστομου τοῦ Κουτσουβένδου⁸¹. Το ἀκόλουθο κείμενο τοῦ Ἐγκλείστου, εἶναι ἀπὸ τὰ πιο ἀποκαλυπτικά γιὰ τὰ κίνητρα καὶ τὸν τρόπο συγγραφῆς τῶν ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ: «*Ἐγραψας δέ ἡμῖν τοῦ μή ἀργεῖν, μηδέ ἀμελεῖν τοῦ δοθέντος θείου ταλάντου, χαρίσματος λόγου, φέρων ἡμῖν καὶ ἀξιόπιστον μάρτυρα φάσκοντα τὸν προφήτην Τωβίτ ὅτι τό "τά ἔργα Κυρίου ἀνακηρύττειν" ἔνδοξον καὶ ἐξητήσω ἡμᾶς τοῦ γενέσθαι σοι νοῦς καὶ γλῶττα καὶ χεὶρ γράφουσα τά εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ οἰκοδομὴν τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν, ὥστε μὴ ὀλίγους τινὰς κατηχήσεις σοι γράψαι, ἀλλ' ἐν πάσαις ταῖς ἑορταῖς καὶ ἐν πάσαις ταῖς Κυριακαῖς ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ προσφόρους καὶ ἀρμοδίους. Ἐπαινῶ γάρ σου τό ἐπινόημα, ἀποδέχομαί σου τὴν πρόθεσιν, ἀσπάζομαί σου τὴν πρόνοιαν τῆς ὠφελείας*

⁷⁷ Συγγράμματα, *Τυπικὴ Διαθήκη*, Τόμ. Β', σ. 69.

⁷⁸ Ἀθανάσιος Γλάρος, *Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλείστος καὶ ἡ Τυπικὴ Διαθήκη του*, Τόμος Α', ΗΡΟΔΟΤΟΣ, 2013, σ. 471.

⁷⁹ Συγγράμματα, *Τυπικὴ Διαθήκη*, Τόμ. Β', σ. 41. Πρβλ. Ἰω. Π. Τσικνόνπουλλος, *Κυπριακὰ Τυπικά*, Λευκωσία 1969, σ. 83. Πρβλ. Ἰω. Χ. Χατζηϊωάννου, *Ἱστορία κα ἔργα τοῦ Νεοφύτου...*, Ἀλεξάνδρεια 1914, σ. 41. Πρβλ. Ed. Warren, *Archeological of Miscellaneous Tracts relating to Antiquity*, London 1882, σ. 16.

⁸⁰ Συγγράμματα, *Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, Τόμ. Β', σ. 193.

⁸¹ Συγγράμματα, *Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, Τόμ. Β', σ. 75.

τῶν ἀδελφῶν. Ἀφ’ οὗ γάρ αἱ πνευματικαὶ ἀπειργάσθησαν παραινέσεις, ἐπλατύνθησαν τὰ ἔργα τὰ πονηρά· ἀφ’ οὗ ὁ θεῖος ἠσθένησε λόγος, ἐνίσχυσεν ἡ κακία τοῦ σατανᾶ· ἀφ’ οὗ τὰ θεῖα καὶ θεόπνευστα στόματα τῆς θείας διδασκαλίας ἐπαύσαντο καὶ τὰ ὄμματα ἐκοιμήθησαν, διήνοιξε φάρυγγα ὁ ἐχθρὸς καὶ ὄμματα πονηρά καὶ διὰ παθῶν ὀλεθρίων ἀκορέστως, οἵμοι, καταπέπωκε πλείστους. Σὺ δέ σὺν Θεῷ καλῶς, ἀδελφέ, διενοήθης καὶ ὅσον τό ἐπὶ σοὶ ἐπιζητεῖς πραγματεῖαν τῆς ὠφελείας τῶν ἀδελφῶν καὶ εὐδοκεῖς ἐκθρέψαι λόγῳ Θεοῦ θρέμματα λογικά καὶ ποτίσαι νάματα θεϊκὰ διψώσας σωτηρίαν ψυχάς. Διό καὶ τὴν ἡμῶν ἀμαθίαν προετρέψω λιπαρικῶς τοὺς ὑπερβαίνοντας αὐτὴν λόγους ἐν κατηχήσει ἐξυφᾶναι καὶ στεῖλαι σοι. Ἐγὼ δέ, εἰδὼς ἐν ἀληθείᾳ ὑπερβαίνειν με το ἐπίταγμα, ἐδίστασα εἰκότως τοῦ ἐγχειρήματος ἄψασθαι· πιστεύσας δε πάλιν τῷ εἰπόντι ἀψευδῶς "ἄνοιξόν σου τό στόμα, καὶ πληρώσω αὐτό", τον δισταγμὸν ἀπεδίωξα, ὡς εὐκόλου ὄντως "ἀνοῖξαι τό στόμα" καὶ εὐκολωτέρου ὄντος "τοῦ τὰ πάντα πληροῦντος" τοῦτο πληρῶσαι λόγου ἀρμοδίου, ὥστε λόγους θεοτεύκτους ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντῶν ἐξυφᾶναι καὶ στεῖλαι πρὸς σέ. Σὺ δέ τούτους ἐπὶ χεῖρας λαβὼν ὡς ἱστοὺς θήξεις, εὖ οἶδα, τῇ λογικῇ σου γλώττῃ, ψαλίδι, ῥητορεύων, συγκόπτων τοῖς χρήζουσι χιτῶνας καὶ ἱμάτια, δι’ ὧν καὶ ἡ δαιμονιώδης ἀπελαμβάνεται ψῆξις καὶ θεϊκὴ ὄντως ἀντειδάζεται θάλψις»⁸². Ο ὅρος ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ἀντλείται ἀπὸ τὴ σημασία τῆς λέξης ὅπως αὐτὴ λειτουργεῖ ἐν τῇ ἐποχῇ τῆς Καινῆς Διαθήκης⁸³. Εἶναι οὐσιαστικὰ διδακτικοὶ λόγοι μεγάλης πνευματικῆς σοφίας καὶ συνέσεως, «λόγων κατηχητήριων», που ἀπευθύνονται πρὸς τοὺς μοναχοὺς τῶν μοναστικῶν κοινοτήτων τῆς Εἰκλείστρας καὶ τῆς μονῆς τοῦ Κουτσοβέντη.

⁸² Συγγράμματα, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, τόμ. Β', σελ. 193, 10-15 & 194, 16-41.

⁸³ Λουκ. 1,4: «ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθη λόγων τὴν ἀσφάλειαν.»

Ρωμ. 2,18: «καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου»

Α' Κορ. 14,19: «ἀλλὰ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους τῷ νοῦ μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω»

Πράξ. 18,24: «οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ Κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα Ἰωάννου»

Γαλ. 6,6: «Κοινωνεῖτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς.»

Ειδικότερα περιγράφεται η όλη πνευματική εργασία από την εισαγωγή και αρχή της μετανοίας, έως αυτής της απαθείας και θεώσεως η κατά τους Αγίους Πατέρες, Πράξις και Θεωρία, σε ύφος εορταστικό και επεκτεινόμενο και πλατύτερο των μοναχικών καθηκόντων⁸⁴.

Ο Άγιος Νεόφυτος γνώριζε καλά τις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ του Αγίου Κυρίλλου Ιεροσολύμων. Αυτό συμπεραίνεται από το γεγονός ότι ανάμεσα στους σωζόμενους κώδικες της «Αγίας Βιβλιοθήκης» της Εγκλείστρας περιλαμβάνεται και ένα χφ. του 11ου αι. μ.Χ., που περιέχει 22 κατηχήσεις του Αγίου Κυρίλλου όπου και εμπνεύστηκε ο Άγιος για το δικό του έργο.

Από τον πρόλογο και τον επίλογο του έργου ο Άγιος μας πληροφορεί, ότι υποκινητής και παραγγελιοδότης του έργου ήταν ο αδελφός του Ιωάννης «Πρόλογος τῶν ψυχωφελῶν καὶ θείων Κατηχήσεων τοῦ ὁσιωτάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ Νεοφύτου καὶ ἐγκλείστου πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν μοναχὸν Ἰωάννην [καὶ καθηγού]μενον τῆς περιωνύμου [τοῦ Κουτ]ζουβένδη μονῆς καὶ πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν μοναχοὺς, οὗ ἡ ἀρχή· Ὅτι καλὸν τὸ καλῶς καὶ κατὰ Θεὸν ἄρχειν καὶ καλὸν τὸ καλῶς ἄρχεσθαι.»⁸⁵, ο οποίος έγινε ηγούμενος στη μονή του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου μετά το 1198.

Το σύνολο των λόγων είναι οδηγός εφοδίων ποιμαντικής διδασχής, για να καταστήσει τον ηγούμενο ικανό «Τοῦτο γὰρ πρῶτον ἔργον καὶ ἀγάπης τεκμήριον πρὸς τοῦ καλοῦ ἐδόθη ποιμένος, τοῦ ποιμαίνειν σωτηριωδῶς τὰ ποίμνια τούτου τὰ λογικά»⁸⁶. Δεν απευθύνεται όμως μόνο στον ηγούμενο, αλλά και δία του ηγουμένου στους μονάχους «Βλέπουσι γὰρ οἱ ἀρχόμενοι τὰς πράξεις τοῦ ἀρχηγοῦ, ὡς ὁ ζωγράφος εἰκόνος ἀρχέτυπον πρόσωπον, καὶ ὅτε ἰθύνει καὶ διεξάγει κατὰ Θεὸν τὸν ἅπαντα βίον αὐτοῦ, μόλις τοῦτον μιμοῦνται»⁸⁷ τόσο της Εγκλείστρας όσο και της μονῆς του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου του Κουτσοβέντη.

---

⁸⁴ Ιω. Π. Τσικνόπουλλος, *Τὸ συγγραφικὸ ἔργον τοῦ Αγίου Νεοφύτου*, Κυπριακαὶ Σπουδαί 23, (1959) σ. 160.

⁸⁵ Συγγράμματα, *Βίβλος των Κατηχήσεων*, Τόμ. Β', σ. 189.

⁸⁶ Συγγράμματα, *Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, ὁπ.π., σ. 194, στ. 43-44.

⁸⁷ Συγγράμματα, *Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, ὁπ.π., σ. 196, στ. 81-84.

Το έργο των ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ χωρίζεται σε 2 βιβλία και δεν είναι άσχετο από τη δομή του έργου. Η πρώτη βίβλος περιλαμβάνει ως προς το περιεχόμενο της εκτός από την προθεωρία (πρόλογο), τα κείμενα είκοσι τριών κατηχήσεων και καλύπτουν σχεδόν ολόκληρο κύκλο θρησκευτικού ημερολογίου, από την «κυριακή πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως» έως την «Κυριακή τῶν Ἀγίων Πατέρων», αλλά περιλαμβάνει και ενδιάμεσες μεγάλες χριστιανικές εορτές, όπως τα Χριστούγεννα, την εορτή της Περιτομῆς του Χριστοῦ, της Υπαπαντής, τον Ευαγγελισμό, της Μεσοπεντηκοστής και της Αναλήψεως⁸⁸. Είναι ένα μεικτό κατασκευάσμα Κυριακοδρομίου και Μηνολογίου.

Η δεύτερη Βίβλος των ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ αρχίζει από την «Πρώτη Κυριακή τῶν ἀγίων Πάντων» και καταλήγει στην «Κυριακή τοῦ Ἀσώτου». Το περιεχόμενο του έργου αποδεικνύει ότι ο κύκλος του Κυριακοδρομίου προσφέρεται όχι για τη συγκεκριμένη ερμηνεία των Ευαγγελικών περικοπών, αλλά και ως αφορμή και μόνο για διδασχὴ και ανάπτυξη μοναστικών αρετῶν και εννοιῶν ηθικῆς. Οι ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ αποβλέπουν στο να προπαρασκευάσουν τους μοναχούς, για να μπορέσουν να αντιληφθῶν τις ὑψιστες ηθικῆς και πνευματικῆς ἐννοιες. Ερευνάται, κυρίως, το περιεχόμενο των εννοιῶν και ανιχνεύεται το βαθύτερο νόημα των μηνυμάτων της Ἁγίας Γραφῆς, η επιστράτευση της ἰδίας της Γραφῆς, στοχεύει να διαλυθεῖ κάθε δυσπιστία ἀπέναντι στον ἐνδεχόμενο ἀντίλογο.⁸⁹

Μερικά αποσπάσματα μας μαρτυροῦν τον πλούτο και το πλήθος των νοημάτων του Ἀγίου ὅπως: «ὥς ὁ σπείρων καὶ ὥς ὁ θερίζων, καὶ τὰ εἰκότα ἐν τῇ ἀμπέλῳ ταύτῃ νηστεία ἐργασώμεθα, ἤγουν καθαρίσωμεν λογισμούς, ἀροτριάσωμεν νηστείαις, σκάψωμεν γονυκλισίαις, κλαδεύσωμεν περισσείας βρωμάτων, ἀνασπάσωμεν παραφυάδας, ἐννοίας ἀνωφελεῖς, καὶ ρίψωμεν ἔξω· ἐὰν γὰρ ἐργασώμεθα οὕτω, καρπὸν πάντως ἐντεῦθεν δρεψόμεθα κάλλιστον καὶ ἐκ τοῦ γενήματος τῆς τοιαύτης ἀμπέλου πιώμεθα, καὶ εὐφρανεῖ καρδίαν ἡμῶν καὶ ἱλαρύνῃ πρόσωπον ἐν ἐλαίῳ,

---

⁸⁸ Συγγράμματα, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, Τόμ. Β΄, σ. 87-88.

⁸⁹ Συγγράμματα, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, ὁπ.π., σ. 92.

καθὼς λέγει Δαυΐδ.»⁹⁰ και «Ἐκπέμπει γὰρ ἐν τῇ καρδίᾳ θέλη ὁ πονηρὸς ποτὲ μὲν ἐξ ὀράσεως, ἐκ τοῦ βλέπει κακῶς καὶ τρωθῆναι κάλλους ἐπιθυμία, ποτὲ δὲ ἐξ ὀσφρήσεως, ἐκ τοῦ ἐμπαθῶς ὀσφρανθῆναι, ποτὲ δὲ ἐξ ἀκοῆς, ἐκ τοῦ ἀκούειν τὰ βλαβερά, ποτὲ δὲ ἀπὸ γεύσεως, ἐκ πολυσίτου διαίτης καὶ τρυφηλῆς, ποτὲ δὲ ἐξ ἀφῆς, ἐκ τοῦ κρατῆσαι κακῶς ἢ ἐκ τοῦ κλέπει καὶ πλεονεκτῆσαι καὶ ἀρπάξει τὰ ἀλλότρια ἢ ἐκ τοῦ τύπει ἀδίκως καὶ ἀνηλεῶς.»⁹¹

Το πλήθος της παράθεσης των χωρίων από την Αγία Γραφή δηλώνει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο την καθολική εξάρτηση του Αγίου από τις γραφές.

Τα χειρόγραφα που διασώζουν το κείμενο του Νεοφύτου είναι :

S = cod. Paris. suppl. gr. 1317.

Έκδοση:

1. ΣΑΝ Β' σ. 187-431 και (Κατήχηση 16) Ε' σ. 322-35 (έκδ. Β. Κ. Κατσαρός).

Χρονολόγηση: Ο Τσικνόπουλος υπολογίζει το έτος συγγραφής του έργου περί το τέλος της συγγραφικής δράσης του Αγίου κατά το 77 έτος της ηλικίας του, δηλαδή περί το 1211.⁹² Ο Εγγλεζάκης το τοποθετεί μεταξύ των ετών 1198-1214⁹³, ενώ η Galatariotou το 1214⁹⁴.

1.2.5 Πανηγυρική Α'

Η ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α' συγκαταλέγεται ανάμεσα στους πανηγυρικούς λόγου του Αγίου. Είναι μια συλλογή τριάντα κειμένων, ως επί το πλείστον πανηγυρικών λόγων και εγκωμίων, για γιορτές πρώτου τετραμήνου του εκκλησιαστικού έτους.⁹⁵ Αναφορά

---

⁹⁰ Συγγράμματα, *Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, Τόμ. Β', σ. 232-233, στ 41-48.

⁹¹ Συγγράμματα, *Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, όπ.π., σ. 238, στ 17-24.

⁹² Ιω. Π. Τσικνόπουλος, *Τὸ συγγραφικὸ ἔργον τοῦ Ἀγίου Νεοφύτου*, ΚΣ 22, (1958) σ. 160.

⁹³ Π. Εγγλεζάκης, *Ἀνέκδοτος κατήχησις τοῦ ὁσίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου εἰς τὴν ἁγίαν Μεταμόρφωσιν*, Θεολ. 44 (1973) σ. 698-699.

⁹⁴ C. Galatariotou, *The making of a Saint. The life, times and sanctification of Neophytos the recluse*, Cambridge University Press 1991, p. 280.

⁹⁵ Συγγράμματα, *Πανηγυρική Α'*, Τόμ. Γ', Πάφος 1999, σ. 1.

τριών ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΩΝ βιβλίων του Αγίου γίνεται στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ (φ. 28ν) «Εἰσὶ δὲ σὺν Θεῷ καὶ συγγραφαὶ τοῦ Ἐγκλείστου μικραὶ μετὰ μεγάλων βιβλοὶ δεκάξι, ἀφ' ὧν αἱ μειζότεραι τρεῖς πανηγυρικά...».⁹⁶ Από τον τρόπο αναγραφῆς αὐτῆς συνεπάγεται πὼς τὸ 1214 εἶναι ὁ χρόνος συγγραφῆς τῆς ΤΥΠΙΚΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ὅπου συμπεριλάμβανε τὶς τρεῖς Πανηγυρικές.

Στὴν Ἐγκλείστρα υπήρχαν τρία βιβλία – τρεῖς τόμοι, με περιεχόμενο πανηγυρικούς λογούς.⁹⁷ Ἡ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ παραδίδεται ἀπὸ τὸν κώδικα Paris. Gr. 1189. Τὸ υλικὸ τῶν δύο ἄλλων ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΩΝ θὰ ἦταν διαρθρωμένο σὲ δύο τετραμηνιαῖες συλλογές. Οἱ δύο αὐτές ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΕΣ βιβλοὶ θὰ εἶχαν ἀνάλογο μέγεθος με τὴν πρώτη, ἀφοῦ καὶ οἱ τρεῖς ἀναφέρονται ὡς μειζότεραι τῶν ἄλλων βιβλίων.⁹⁸ Τὰ κείμενα αὐτὰ ἀναφέρονται σὲ κινητές εορτές – Τρίτη Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν, Τετάρτη τῆς Μεσσηνιασμοῦ, Μεγάλῃ Πέμπτῃ καὶ Κυριακὴ τῶν Ἁγίων Πατέρων – θεωρήθηκαν ἀπὸ τὸν Τσικνόπουλο ὅτι ἀνήκαν σὲ μὴ σωζόμενες δύο Πανηγυρικές βίβλους.⁹⁹ Τὰ ἐξέδωσε ὁ ἴδιος μαζί με ἄλλα ἐλάσσονα ἔργα τοῦ Ἁγίου.¹⁰⁰

Ἡ Θεοδωρίδῃ διαφωνεῖ με τὴν ὀνομασίαν Πρώτῃ, Δεύτερῃ καὶ Τρίτῃ μειζότεραι ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ, πού χρησιμοποιήσαν πολλοὶ Ἕλληνες ἐρευνητές. Θεωρεῖ ὅτι ἡ λέξις «μειζότεραι» τῆς ΤΥΠΙΚΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ δὲν εἶναι ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς τῆς λέξεως πανηγυρικά, ἀλλὰ τῆς λέξεως βιβλοὶ πού προηγείται. Ἡ σύγκριση, δηλαδή, δὲν γίνεται με κάποιες ἄλλες μικρότερες πανηγυρικές, ἀλλὰ με τὶς ἄλλες βίβλους, πού περιέχουν τὰ υπόλοιπα ἔργα τοῦ Ἁγίου.¹⁰¹

Απὸ τὰ τριάντα κείμενα τὰ εἴκοσι τρία εἶναι ἐγκώμια ἢ ἐγκωμιαστικοὶ λόγοι ἢ λόγοι μετ' ἐγκωμίων. Τὰ υπόλοιπα σχετίζονται με γιορτές πού τιμᾷ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία

---

⁹⁶ Συγγράμματα, *Τυπικὴ Διαθήκη*, ὅπ.π., Λόγος 12,4.

⁹⁷ Συγγράμματα, *Πανηγυρικὴ Α΄*, ὅπ.π., σ. 2.

⁹⁸ Συγγράμματα, *Πανηγυρικὴ Α΄*, ὅπ.π., σ. 4.

⁹⁹ Ἰω. Π. Τσικνόπουλλου, *Τὸ συγγραφικὸν ἔργο τοῦ ἁγίου Νεοφύτου*, ΚΣ 22 (1958) σ. 100-103.

¹⁰⁰ Ἰω. Π. Τσικνόπουλλου, *Τὰ ἐλάσσονα τοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου*, Byz 39 (1969) 321-329, 330-335, 334-351 καὶ 352-360.

¹⁰¹ Συγγράμματα, *Πανηγυρικὴ Α΄*, ὅπ.π., σ. 5.

(Λόγος στην αρχή της Ινδίκτου, στα εγκαίνια του ναού της Αναστάσεως, στην Αποκάλυψη του Ιωάννου, αρ. 1,6,9 αντίστοιχα) ή με αναμνήσεις γεγονότων.¹⁰² Τα κείμενα της ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗΣ δε φαίνεται να έχουν ένα μόνο αποδέκτη, ούτε είναι έργα που γράφτηκαν αποκλειστικά για μοναχούς και μάλιστα για τους εγκλειστριώτες. Ο Νεόφυτος μέσα από τα κείμενα της ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗΣ δίδασκε όλες τις τάξεις του πληρώματος της κυπριακής εκκλησίας.¹⁰³

Ο Α' τόμος της Πανηγυρικής περιέχει 30 κείμενα – Λόγους και Εγκώμια – που αναφέρονται σε εορτές του πρώτου τετραμήνου (Σεπτέμβριος – Δεκέμβριος) του εκκλησιαστικού έτους. Πρόκειται για ένα πλούσιο υλικό που προήλθε από τη γραφίδα του Αγίου σε χρονικό διάστημα από το 1170 «*Αναμνήσεις περί σεισμῶν*» μέχρι το 1214¹⁰⁴ «*Λόγος εἰς τὸ Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου*». Με αυτό συμπεραίνουμε ότι ο Άγιος έγραφε πανηγυρικούς λόγους από τότε που χειροτονήθηκε πρεσβύτερος και συνέστησε την πρώτη μοναχική αδελφότητα μέχρι τότε που χάνονται τα ίχνη της συγγραφικής δραστηριότητας του.¹⁰⁵

Τα χειρόγραφα που διασώζουν το κείμενο του Νεοφύτου είναι:

1. P = cod. Paris. gr. 1189, φφ. 1r-235v.

Έκδοση:

ΣΑΝ Γ' (εκδότες Ν. Παπατριανταφύλλου Λόγοι 1-15, Θεοδωρίδη καὶ Θ. Ξ. Γιάγκου Λόγοι 16-30).

Χρονολόγηση:

Ρητά αυτοχρονολογείται στον Αύγουστο του 1196 ο Λόγος 7 (§ 29). Από τους υπόλοιπους τουλάχιστον το ένα τρίτο κατανέμεται με βάση εσωτερικές ενδείξεις, άλλες ισχυρές και άλλες αμυδρές, σε διάφορες εποχές από το 1171/2 μέχρι λίγα χρόνια μετά την πτώση της Πόλης στους Φράγκους (1204).

---

¹⁰² Συγγράμματα, *Πανηγυρική Α'*, όπ.π., σ. 6.

¹⁰³ Συγγράμματα, *Πανηγυρική Α'*, όπ.π., σ. 8.

¹⁰⁴ C. Galatariotou, *The making of a Saint. The life, times and sanctification of Neophytos the recluse*, Cambridge University Press 1991, p. 279-280.

¹⁰⁵ Συγγράμματα, *Πανηγυρική Α'*, όπ.π., σ. 18.

1.2.6 Ερμηνεία της Εξαήμερου

Η Ερμηνεία της ΕΞΑΗΜΕΡΟΥ ανήκει στα ερμηνευτικά έργα του Αγίου. Ο τίτλος της ερμηνείας στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ αναφέρεται από τον ίδιο τον Νεόφυτο στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ του «καὶ ἕτερον ἐρμηνεία τῆς Ἑξαήμερου ἐν λόγοις ις»¹⁰⁶. Ο τίτλος παρουσιάζει ελαφρές παραλλαγές στα χειρόγραφα και στις εκδόσεις¹⁰⁷.

Το έργο περιλαμβάνει σε 16 λόγους την ερμηνεία του βιβλίου της Γενέσεως. Ενδόμυχος πόθος του συγγραφέα από την αρχή της μοναστικής του ζωής ήταν να ερμηνεύσει το πρώτο κεφάλαιο της Γενέσεως, δηλαδή τη μωσαϊκή έκθεση των εξ' ημερών της δημιουργίας του κόσμου, σε ισάριθμους λόγους. Όταν ο Άγιος ολοκλήρωσε την ερμηνεία των έξι πρώτων ημερών της δημιουργίας, θέλησε να επεκτείνει την ερμηνεία του και στα υπόλοιπα κεφάλαια του βιβλίου της Γενέσεως και πρόσθεσε άλλους 10 λόγους¹⁰⁸. Στο προοίμιο του ένατου λόγου ο Άγιος αναφέρει «Ἥττηθεις ἔγωγε ἦτταν οὐ φαύλην, ὡς ἔοικεν, ὥστε με τὰ ἱερὰ ὄργια μεταχειρίζειν καὶ διασκάπτειν καὶ ἐξομαλίζειν τὰ τούτων παράθυστα, ἔξ καὶ μόνους λόγους ἐβουλόμην συντάξαι <εἰς> μόνην τὴν κοσμογένειαν. Εὐπετῶς καὶ σὺν Θεῷ τούτων ἀναγραφέντων ἐπέσκηψέ μοι ὁ λογισμός, τυχόν μοι δὲ καὶ τις θείου Πνεύματος χάρις, τοῦ καὶ ἄλλους δέκα ἀναλέξασθαι λόγους, καὶ διαταθῆναι τὴν βίβλον ἐν ἑξ καὶ δέκα λόγοις, ὡς μὴ εὐαγές εἶναι παραδραμεῖν τὴν ἐβδόμην τὰ τε περὶ τοῦ πρωτοπλάστου καὶ τοῦ παραδείσου καὶ τὰ ἐν αὐτῷ τούτοις συμβεβηκότα, καὶ ὡς ἐπιδρομάδην ἐκείνης τῆς ἱερᾶς δέλτου συλλέξαι τὰ βέλτιστα».¹⁰⁹

Το κείμενο της Ερμηνείας εις την ΕΞΑΗΜΕΡΟΝ του Αγίου Νεοφύτου δυστυχώς δε σώθηκε ολόκληρο, σε κανένα χειρόγραφο. Ωστόσο υπάρχουν (α) Τα σπαράγματα

---

¹⁰⁶ Συγγράμματα, *Τυπική Διαθήκη*, Τόμ. Β', σ. 41.

¹⁰⁷ Στον κώδικα της Μονής Ιβήρων, 62 (14ος αι.) f. 1ν, που περιέχει το κείμενο, ο τίτλος είναι: *Λόγοι εἰς τὴν ἑξαήμερον Γένεσιν*. Ο αρχιμανδρίτης Κυπριανός, *Τυπική σὺν Θεῷ διάταξις καὶ λόγοις εἰς τὴν ἑξαήμερον τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νεόφυτος τοῦ Ἑγκλείστου...*, 1779, τιτλοφορεῖ το κείμενο: *Λόγοι εἰς τὴν ἑξαήμερον* και ο Ιω. Χ. Χατζηϊωάννου, *Ἱστορία καὶ ἔργα τοῦ Νεοφύτου...*, Αλεξάνδρεια 1914, γράφει: *Ἐρμηνεία τῆς Ἑξαήμερου*.

¹⁰⁸ Συγγράμματα, *Ἐρμηνεία εἰς Ἑξαήμερον*, Τόμ. Δ', σ. 4.

¹⁰⁹ Συγγράμματα, *Ἐρμηνεία εἰς Ἑξαήμερον*, Τόμ. Δ', σ. 97, Λόγος 9,2-12.

του χειρογράφου της Εγκλειστρος (β) Το χειρόγραφο της μονής Ιβήρων αριθμ. 62 και (γ) Το χειρόγραφο αριθμ. 593 της μονής της μεταμορφώσεως των Μετεώρων.¹¹⁰ Ο Νεόφυτος μαρτυρά ότι γνώριζε την ύπαρξη της ερμηνείας του Μ. Βασιλείου Εἰς τὴν Εξαήμερον «*Ἐνέτυχον δὲ καὶ Ἐξαημέρῳ τοῦ θείου Χρυσοστόμου, ἐπόθουν δὲ ἐντυχεῖν καὶ Βασιλείου τοῦ μεγάλου Ἐξαημέρῳ, καὶ οὐχ ἠϋρισκον*»¹¹¹, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσε νὰ τὴ βρεῖ στὶς μονές τῆς Πάφου καὶ τῆς Ἀρσινόης. Ὡστόσο μεγάλο μέρος τῆς Ερμηνείας φαίνεται ὅτι τὸ γνώριζε ἀπὸ στήθους.¹¹²

Ὁ Νεόφυτος ἐγράψε τὴν ἐρμηνεία τῆς ΕΞΑΗΜΕΡΟΥ σὲ ὥριμη ἡλικία. Εἶχε διανύσει 37 χρόνια μοναστικοῦ βίου «*Διῖππευσάντων δὲ χρόνων τριάκοντα καὶ ἑπτὰ καὶ αὖθις ἐργωδεστέρας ἡσυχίας χρείαν ὦθηεις καὶ πρὸς τὴν νέαν Σιών ταύτην διωκισθεῖς πάλιν ἐζήτουν ἐμπόνως τὴν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐντυχεῖν Ἐξαήμερον, καὶ ἐν τοῖς μοναστηρίοις τῶν δύο ἐνοριῶν Πάφου τε καὶ Ἀρσινόης ζητήσας καὶ μὴ εὐρών, ὡς εἰκός, ἐλυπούμην, ὡς καὶ τῶν ἁγίων ἡμερῶν τῆς ἀμώμου νηστείας ἤδη προσφοιτησασῶν. Καὶ ἤρξατό μου ὁ νοῦς περὶ τὴν θεωρίαν φαντάζεσθαι τῆς Ἐξαημέρου, ἅτε δὴ ὡς ἐπὶ στόματος φέρων τὰς ῥήσεις αὐτῆς, καὶ μεθ' ἡμέρας τινὰς ἐπέσκηπτέ μοι ὁ νοῦς κατατολμῆσαι καὶ συγγραφῇ.*»,¹¹³ ὅταν ἀρχισε νὰ γράφει τὴν ἐρμηνεία σύμφωνα με προσωπικὴ τοῦ μαρτυρία.

Τα χειρόγραφα που διασώζουν τὸ κείμενο τοῦ Νεοφύτου εἶναι:

1. R = χφ. αρ. 31 Μονῆς Ἀγίου Νεοφύτου (ἀρχές 13^{ου} αἰ.).
2. M = χφ. αρ. 593 Μονῆς Μεταμορφώσεως Μετεώρων (14^{ος} αἰ.).
3. I = χφ. αρ. 62 Μονῆς Ιβήρων Ἀγίου Ὁρους (14^{ος} αἰ.), φφ. 1ν-3ν.

Ἐκδοση:

ΣΑΝ Δ' σ. 43-144 (ἐκδ. Θ. Ε. Δετοράκης).

---

¹¹⁰ Συγγράμματα, *Ἐρμηνεία εἰς Ἐξαήμερον*, ὁπ.π., σ. 6.

¹¹¹ Συγγράμματα, *Ἐρμηνεία εἰς Ἐξαήμερον*, ὁπ.π., σ. 66, Λόγος 3,144-146.

¹¹² Συγγράμματα, *Ἐρμηνεία εἰς Ἐξαήμερον*, ὁπ.π., σ. 22.

¹¹³ Συγγράμματα, *Ἐρμηνεία εἰς Ἐξαήμερον*, Τόμ. Δ', σ. 66, Λόγος 3,146-155.

Χρονολόγηση:

Λαμβάνοντας υπόψη τα άνω λεχθέντα, όταν έγραψε την ερμηνεία ήταν 55-56 ετών, συνεπώς η συγγραφή του έργου πρέπει να έγινε το 1197 ή λίγο αργότερα.¹¹⁴

1.2.7 Ερμηνεία των Ψαλμών και των Ωδών

Η Ερμηνεία των ΨΑΛΜΩΝ και των ΩΔΩΝ ανήκει στα ερμηνευτικά έργα του Αγίου. Η ερμηνεία του Ψαλτήρος και των Ωδών είναι το σημαντικότερο ερμηνευτικό έργο του Αγίου¹¹⁵. Στην έκδοση του Χατζηϊωάννου το έργο τιτλοφορείται ως «*Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου, Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ψαλμούς*»¹¹⁶. Ο ίδιος ο Άγιος αναφέρει στην Τυπική Διαθήκη «*καὶ ἕτερον ἐρμηνεία τῶν ψαλμῶν ἐν λόγοις ιβ΄*»¹¹⁷. Το έργο γράφτηκε κατόπιν παρακλήσεως του νεαρού ανεψιού του Νεόφυτου, ιερομονάχου Ησαΐα, τον οποίο ο Άγιος τον προόριζε ως διάδοχο του στην ηγουμενία της Εγκλείστρας «*τέκνον Ἡσαΐα, παράκλησιν καὶ σωτηρίαν, καθὼς καὶ μετὰ πάσης εἰλικρινείας καὶ δουλότητος λιπαρήσας πρὸς ἔργον πηλίκον παρέθηςας ἡμᾶς εἰς πολλῶν λέγων ὠφέλειαν ἔσεσθαι καὶ σὴν σωτηρίαν καὶ δόξαν Θεοῦ ἢ παρ' ἡμῶν εὐσύνοπτος καὶ πληρεστάτη ἐρμηνεία τῶν θείων ψαλμῶν, καὶ ὡς πνευματικὸν καὶ θεῖον θησαύρισμα ἢ τοιαύτη φωραθῆσεται βίβλος καὶ μετὰ τῶν λοιπῶν ψυχωφελῶν βίβλων ἡμῶν προστεθήσεται καὶ αὕτη*».¹¹⁸ Σκοπός του Αγίου στη συγγραφή του έργου ήταν να δώσει μία συνοπτική και εύληπτη ερμηνεία των Ψαλμών «*Οἶδα δὲ ὅτι, εἶγε πειραθῶ λέγειν πλατυτέρως καὶ διαξαίνειν κατὰ λέξιν τὰ τοῦ Ψαλτῆρος χωρία, βαρεῖά τις καὶ δυσβάστακτος ἀρτιωθήσεται βίβλος*»¹¹⁹.

---

¹¹⁴ C. Galatariotou, *The making of a Saint. The life, times and sanctification of Neophytos the recluse*, Cambridge University Press 1991, p. 273.

¹¹⁵ Συγγράμματα Αγίου Νεοφύτου Του Εγκλείστου, *Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος καὶ τῶν Ὡδῶν*, Τόμ. Α΄, Ἑκδ., Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου Πάφος - ΚΥΠΡΟΣ 2018, απόδοση στην νέα Ελληνική σ. 25.

¹¹⁶ Ιω. Χατζηϊωάννου, *Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου, Ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμούς*. Μέρος Β΄, Ἐν Ἀθήναις 1935.

¹¹⁷ Συγγράμματα, *Τυπική Διαθήκη*, Τόμ. Β΄, σ. 41, 17.

¹¹⁸ Συγγράμματα, *Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος καὶ τῶν Ὡδῶν*, Τόμ. Δ΄, σ. 233, Προοίμιον 10-17.

¹¹⁹ Συγγράμματα, *Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος καὶ τῶν Ὡδῶν*, ὁπ.π., σ. 234, Προοίμιον 25-28.

Ο τρόπος ερμηνείας του είναι αλληγορικός, θεωρεί δηλαδή ότι οι Ψαλμοί είναι εξολοκλήρου κείμενο προφητικό, στο οποίο την πρώτη και κεντρική θέση έχει ο Χρίστος, και ο Δαβίδ είναι ένα προεικόνισμα του Χριστού.¹²⁰

Ο Νεόφυτος σκόπευε να γράψει 10 λόγους για τα 20 καθίσματα του Ψαλτήρα «*ρήτῳ πως καὶ συλλήβδην διαπορθμεύειν τὰς ῥήσεις, ὥστε, εἰδυνατόν, τὰ εἴκοσι τοῦ Ψαλτῆρος καθίσματα εἰς δέκα καὶ μόνους λόγους συνάψαι*»¹²¹. Κατόπιν παράκλησης του Ησαΐα, πρόσθεσε άλλους 2 λόγους με την ερμηνεία των ΩΔΩΝ. Η ερμηνεία των ΩΔΩΝ δεν αποτελεί κατ' ουσίαν ιδιαίτερο έργο του Νεοφύτου, αλλά οργανικό συμπλήρωμα της ερμηνείας των Ψαλμών.¹²² Στον πρώτο Λόγο των ΩΔΩΝ (Λόγος 1Α) ερμηνεύονται οι 3 πρώτες ΩΔΕΣ. Στον δεύτερο λόγο (1Β) ερμηνεύονται οι υπόλοιπες 6 ΩΔΕΣ και η προσευχή Ζαχαρίου.¹²³

Τα χειρόγραφα που διασώζουν το κείμενο του Νεοφύτου είναι¹²⁴:

1. Δχφ. 94 Μονής Αγίου Διονυσίου, Αγίου Όρους
2. χφ. αρ. 62 Μονής Ιβήρων, Αγίου Όρους
3. χφ. αρ. 773 Μονής Αγίου Παντελεήμονος, Αγίου Όρους
4. χφ. αρ. 551 Μονής Αγίου Σάβα
5. χφ. αρ. 533 Μονής Βατοπεδίου, Αγίου Όρους
6. cod. Laurent. S. Marci 684ΣΑΝ Δ' σ. 229-559 (έκδ. Θ. Ε. Δετοράκης)

Έκδόσεις:

ΣΑΝ Δ' σ. 229-559 (εκδ. Θ. Ε. Δετοράκης).

Χρονολόγηση:

Πιστεύεται ότι η ερμηνεία των ΨΑΛΜΩΝ και των ΩΔΩΝ είναι έργα που έγραψε ο Άγιος σε προχωρημένη ηλικία, γύρω στα 69 του χρόνια. Χρόνος συγγραφής των

---

¹²⁰ Συγγράμματα, *Έρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος καὶ τῶν ᾠδῶν*, όπ.π., σ. 215.

¹²¹ Συγγράμματα, *Έρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος καὶ τῶν ᾠδῶν*, όπ.π., σ. 234, Προοίμιον 29-31.

¹²² Συγγράμματα, *Έρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος καὶ τῶν ᾠδῶν*, όπ.π., σ. 205.

¹²³ Συγγράμματα, *Έρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος καὶ τῶν ᾠδῶν*, όπ.π., σ. 205-206.

¹²⁴ Συγγράμματα, *Έρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος καὶ τῶν ᾠδῶν*, όπ.π., σ. 151-159.

ΨΑΛΜΩΝ και των ΩΔΩΝ, αρκετά μετά το κεντρικό επεισόδιο της ΘΕΟΣΗΜΙΑΣ στις 24-1-1197¹²⁵.

1.2.8 Ερμηνεία του Άσματος των Ασμάτων

Το ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ του σοφού Σολομώντος συγκαταλέγεται ανάμεσα στα ερμηνευτικά έργα του Αγίου. Πρόκειται για συνοπτική ερμηνεία και όχι εκτενή υπόμνημα, όπου ο Άγιος κάνει λεπτά φιλολογικά σχόλια και βαθείς θεολογικές και πνευματικές ερμηνείες.

Ο Ψευτογκάς Β. διευκρινίζει ότι το ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ του ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟΥ (Τόμος Α. Π50) είναι διαφορετικό έργο από το ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ του σοφού Σολομώντος (Τόμος Δ.)¹²⁶. Στο ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ του ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟΥ ο Άγιος μεταφέρει υλικό από την ΣΕΑ όπως χαρακτηριστικά αναφέρει: «Οἷας δὲ καὶ προσφέρει τὰς ῥήσεις τῷ νυμφίῳ Χριστῷ ἢ ἀξιωθεῖσα ψυχὴ αὐτῷ νυμφευθῆναι, φέρε ὀλίγα τινὰ ἐκ τοῦ Ἰσματος τῶν Ἀσμάτων ὑπομνήσωμεν ἐν τῷ λόγῳ·»¹²⁷.

Το έργο περιλαμβάνει τρία μέρη α) τον «πρόλογο εἰς τὸ Ἰσμα τῶν ἀσμάτων», β) το «Κείμενον τοῦ Ἰσματος», πρόκειται για το βιβλικό κείμενο σε έκδοση του Νεοφύτου και γ) τη «Συνοπτικὴν ἐρμηνείαν τοῦ Ἰσματος», συνοπτική χριστολογική ερμηνεία με πυρήνα δυο ομάδες στίχων των δυο δια-λεγόμενων προσώπων, των στίχων δηλαδή που ανήκουν από τη μια στη Νύμφη-Εκκλησία και από την άλλη στον Νυμφίο-Χριστό.

Ο Άγιος Νεόφυτος θεωρεί το ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ ως έργο ερωτικό, με διπλό χαρακτήρα, από την μια φυσικό και ρεαλιστικό, και από την άλλη νοητό και πνευματικό.¹²⁸

---

¹²⁵ Συγγράμματα, *Ερμηνεία τοῦ Ψαλτήρος καὶ τῶν Ὡδῶν*, όπ.π., σ. 149-150, πρβλ. Τόμ. Δ', Ψ55,28-31.56,11-22).

¹²⁶ Συγγράμματα, *Ερμηνεία τοῦ Ψαλτήρος καὶ τῶν Ὡδῶν*, Τόμ. Δ', σ. 565.

¹²⁷ Συγγράμματα, *Ερμηνεία τοῦ Ψαλτήρος καὶ τῶν Ὡδῶν*, όπ.π, σ. 569.

¹²⁸ Συγγράμματα, *Ερμηνεία τοῦ Ψαλτήρος καὶ τῶν Ὡδῶν*, όπ.π, σ. 578.

Οι κώδικες που περιέχουν στο σύνολο το έργο του Αγίου είναι¹²⁹:

1. J = χφ. αρ. 165 Μονής Ιβήρων Αγίου Όρους (15^{ος} αι.), φφ. 179r-196v.
2. A = χφ. αρ. 522 Ε.Β.Ε (16^{ος} αι.), φφ. 412v-424v.

Έκδοση:

ΣΑΝ Δ' σ. 643-74 (εκδ. Β. Στ. Ψευτογκάς).

Χρονολόγηση:

Η χρονολόγησή του έργου τοποθετείται στο 1170 ή στις αρχές 1171/72.

1.2.9 Ερμηνεία Κανόνων Δεσποτικών Εορτών - ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΛΕΣΒΟΥ

Οι ΛΟΓΟΙ ΛΕΣΒΟΥ συγκαταλέγονται ανάμεσα στους πανηγυρικούς λόγους του Αγίου. Η Ερμηνεία Κανόνων των δώδεκα δεσποτικών εορτών είναι έργο του Αγίου Νεοφύτου και αναφέρεται στη Β' ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.¹³⁰ Το έργο περιέχεται ολόκληρο και χωρίς τίτλο σε ένα μόνο κώδικα της Ιεράς Μονής Λειμώνος Λέσβου αρ. 2, φφ. 248r-333v. Ένα μικρό τμήμα του έργου υπάρχει και στον κώδικα 166 της βιβλιοθήκης του Τορίνου.¹³¹

Από τους δώδεκα Λόγους που πρέπει να περιελάμβανε αρχικά το έργο έχουν διασωθεί εννέα: στον Ευαγγελισμό, στο Γενέσιο του Προδρόμου, στους Αποστόλους Πέτρο και Παύλο, στη Μεταμόρφωση, στην Κοίμηση, στα Εισόδια, στα Χριστούγεννα, στα Φώτα, και στην Υπαπαντή. Πρόκειται για ακίνητες εορτές που αναφέρονται στο πρόσωπο του Δεσπότη Χρίστου, άλλα και σε πρόσωπα που σχετίζονται άμεσα με το Χριστό (Παναγία, Ιωάννης ο Πρόδρομος, Απόστολοι).¹³²

Η συσχέτιση του τίτλου με το έργο πιστώνεται στον L. Petit¹³³ ο οποίος είναι εισηγητής της άποψης ότι οι εννέα ομιλίες του κώδικα ανήκουν στην Ερμηνεία Κανόνων

---

¹²⁹ Συγγράμματα, *Ερμηνεία τοῦ Ψαλτήρος καὶ τῶν Ἰδῶν*, όπ.π, σ. 616.

¹³⁰ Συγγράμματα, *Τυπικὴ Διαθήκη*, Τόμ. Β', σ. 41.

¹³¹ Συγγράμματα, *Ερμηνεία κανόνων δεσποτικῶν εορτῶν*, Τόμ. Ε', σ. 3.

¹³² Συγγράμματα, *Ερμηνεία κανόνων δεσποτικῶν εορτῶν*, όπ.π, σ. 3.

¹³³ L. Petit, *Vie et ouvrages de Néophyte le Reclus*, ΕΟ 2 (1898-1899) 257-268 καὶ 372.

των δώδεκα Δεσποτικών Εντολών. Ο Η. Delehaye¹³⁴ συμφωνεί με την άποψη του Petit, όμως ο Α. Ehrhard¹³⁵ υποστήριξε ότι οι ομιλίες του κώδικα ανήκουν στους δυο χαμένους τόμους της ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗΣ του Αγίου Νεοφύτου. Η Ν. Θεοδωρίδη¹³⁶ υποστηρίζει ότι ο δεύτερος τόμος της ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗΣ θα μπορούσε να περιέχει λόγους στις ακίνητες εορτές και ο τρίτος στις κινητές.

Ο Ιερομόναχος Παύλος (Βενέδικτος) Εγγλεζάκης υποστηρίζει ότι οι εννέα ομιλίες δεν ανήκουν στο έργο του Ερμηνεία Κανόνων των Δώδεκα Δεσποτικών Εορτών ούτε μπορούν να έχουν σχέση με τους δυο χαμένους τόμους της Πανηγυρικής.¹³⁷ Υποστηρίζει ότι πρόκειται για λόγους ετερογενείς και όχι για αποσπάσματα ενός από τα γνωστά έργα του Νεοφύτου. Εικάζει ότι οι εννέα λόγοι ανήκουν σε ένα βιβλίο, το οποίο, ο ίδιος ο άγιος ονόμαζε «τὸ καλούμενο τελευταῖον». Ο Εγγλεζάκης χαρακτηριστικά αναφέρει «αναμένει πάντοτε ν' ανακαλυφθεί».

Παρόμοια σκέψη με αυτήν του Εγγλεζάκη διατυπώνει και η C. Galatariotou¹³⁸, ενώ ο Ε. Μ. Toniolo¹³⁹ θεωρεί ότι ο κώδικας της Λέσβου περιέχει πράγματι το έργο «Ερμηνεία Κανόνων των Δώδεκα Δεσποτικών Εορτών». Πιστεύει ότι ο συγγραφέας έδωσε αυτόν τον τίτλο στο έργο για να το αντιδιαστείλει προς την ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ.

---

¹³⁴ Α. Delehaye, *Saints de Chypre*, Anal. Ball. 26 (1907) 278.

¹³⁵ Η. Ehrhard, *Überlieferung und Bestand der hagiographischen und homiletischen Literatur der griechischen Kirche*, Μέρος Ι, τόμ. 3, Λειψία 1941, σ. 681-686.

¹³⁶ Συγγράμματα, *Πανηγυρική*, Τόμ. Γ', σ. 3.

¹³⁷ Παύλος (Βενέδικτος) Εγγλεζάκης, *Ἡ εἰς τοὺς Κανόνας τῶν Δεσποτικῶν Ἑορτῶν Ἑρμηνεία τοῦ Νεοφύτου τοῦ ἐγκλείστου*, Απ. Βαρν. (1978) 367-375, Πρβλ. *Εἴκοσι μελέται διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου*, ὁ.π. σ. 153-163.

¹³⁸ C. Galatariotou, *The Making of a Saint. The Life, Times and Sanctification of Neophytos the Recluse*, Cambridge 1991, σ. 273: "The God. Lesb. Leim. 2 had for long been regarded by scholars as containing nine of these twelve Homilies; though Ehrhard disagreed, believing that the Homilies belong to the two lost books of Panegyrics. It now seems clear that the Homilies in the Lesbian manuscript do not belong to the Ἑρμηνεία Κανόνων".

¹³⁹ Ε. Μ. Toniolo, *Omelle e Catechesi Mariane inedite di Neofito il Recluso 1134-1220*, Marianum 36 (1974) 184-315.

Ο Άγιος Νεόφυτος κατά τον Ιω. Π. Τσικνόπουλλος, δεν κάνει συστηματική ερμηνεία των Κανόνων των Δεσποτικών Εορτών αλλά εμβαθύνει στις έννοιες του κανόνα της κάθε ερμηνείας και εγκωμιάζει τα γεγονότα των εορτών.¹⁴⁰

Ο Χρήστος Οικονόμου υποστηρίζει ότι ο τίτλος «*Ερμηνεία Κανόνων τῶν Δώδεκα Δεσποτικῶν Εορτῶν*», δηλώνει ότι το έργο είναι κείμενο κηρυκτικό, οικοδομητικό, που αποσκοπεί στην οικοδομή των μοναχών της εγκλείστρας. Συμφωνεί ότι ο τίτλος ταυτίζεται με το συγκεκριμένο έργο, διότι ο Νεόφυτος δεν ήταν επιστήμονας που ακριβολογούσε στα κείμενα του, αλλά ήταν ποιμένας και ασκητής που θεολογούσε και αυτό που προέτασσε ήταν το κήρυγμα πέρα και πάνω από την φιλολογία.¹⁴¹

Το έργο γράφτηκε μετά από παράκληση του αδελφού του Αγίου Ιωάννη, μοναχού, και στη συνέχεια ηγουμένου της Ιεράς Μονής Χρυσοστόμου του Κουτσοβέντη.¹⁴²

Οι κώδικες που περιέχουν στο σύνολο το έργο του Αγίου είναι¹⁴³:

1. L = χφ. αρ. 2 Μονής Λειμώνος Λέσβου (15^{ος} αι.), φφ. 248r-333v.
2. Cod. Taurinensis gr. 166 (15^{ος} αι.), φφ. 68r-80v (96r-108v).
3. Y = χφ. αρ. 19 Δημοτικής Βιβλιοθήκης Τυρνάβου (15^{ος} / 16^{ος} αι.), φφ. 170r-190v.

Έκδοση:

ΣΑΝ Ε' (έκδ. Α. Σακελλαρίδου - Σωτηρούδη).

Χρονολόγηση:

Ο Οικονόμου τοποθετεί τη συγγραφή του έργου το 1208, σε προχωρημένη ηλικία του Αγίου και πριν από τη συγγραφή των Κατηχήσεων.¹⁴⁴

---

¹⁴⁰ Ιω. Π. Τσικνόπουλλος, *Τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου*, Κυπριακαὶ Σπουδαί 21 (1957) 147-155.

¹⁴¹ Χρήστος Οικονόμου, *Ὁ ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, Προσωπικότητα-Συγγράμματα καὶ Ἑρμηνευτικὲς Προσεγγίσεις*, Εκδόσεις Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σ. 146.

¹⁴² Συγγράμματα, *Ἐρμηνεία Κανόνων Δεσποτικῶν Εορτῶν*, Τόμ. Ε', σ. 18. Βλ. «Κανόνες», 6,53-8,9-9,43-9,51.

¹⁴³ Συγγράμματα, *Ἐρμηνεία Κανόνων Δεσποτικῶν Εορτῶν*, ὁπ.π., σ. 24-33.

¹⁴⁴ Χρ. Οικονόμου, *Τὸ συγγραφικὸ ἔργον τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλειστοῦ*, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 28.

1.2.10 Λόγοι εκ του κώδικος της Μονής Αγίας Άνδρου (λόγοι 3) - Πανηγυρική Β' (λόγος 1^{ος}, 2^{ος}), Πανηγυ- ρική Γ' (λόγος 3^{ος})

Οι ΛΟΓΟΙ ΑΝΔΡΟΥ συγκαταλέγονται ανάμεσα στους πανηγυρικούς λόγους του Αγίου. Οι τρεις λόγοι του Νεόφυτου προέρχονται από τον κώδικα της μονής Αγίας Άνδρου (codex unicus) και πρωτοδημοσιεύτηκε από τον Τσικνόπουλο στο περιοδικό Byzantion το 1967¹⁴⁵.

Οι δυο πρώτοι λόγοι αναφέρονται εις την προσκύνησιν του σταυρού¹⁴⁶ κατά την τρίτη Κυριακή των νηστειών (φφ. 75v-87v), και την Μεσονήστιμο (φφ. 82r-87v), ενώ ο τρίτος (φφ. 225r-266r), αναφέρεται στις επτά Οικουμενικές Συνόδους και τις καινοτομίες που εισήχθησαν στη συνέχεια στη δυτική εκκλησία.¹⁴⁷

Στον πρώτο λόγο ο Νεόφυτος εξαίρει τον ρόλο του Σταυρού για τους πιστούς, και αποδοκιμάζει τους Ιουδαίους που μετά την σφαγή του Χριστού παρότι παρουσιάστηκαν διάφορα σημεία δεν μετανόησαν και απέφεραν την καταστροφή των Ιεροσολύμων και του ναού του Σολομώντος από τους Ρωμαίους.¹⁴⁸

Ο πρώτος λόγος σύμφωνα με τον Τσικνόπουλο, αναφέρεται στην πρώτη Κυριακή των νηστειών της Μεγάλης Πεντηκοστής, δηλαδή της Σταυροπροσκυνήσεως, και

---

¹⁴⁵ Ιω. Π. Τσικνόπουλος, *Τὰ ἐλάσσονα τοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου*, Byz 39 (1969), σ. 321-324, 330-333 καὶ 352-357.

¹⁴⁶ Ο Νεόφυτος τιμούσε τον τίμιο Σταυρό στον οποίο και αφιέρωσε το κρημνώδες σπήλαιο που ελάξευσε στον βράχο, «Χαίροις, σταυρὲ πανσεβάσμιε καὶ τῆς ἐμῆς οὐθενότητος τεῖχος καὶ στήριγμα καὶ παμφαιέστατον αὐγάσμα καὶ τῆς Ἐγκλείστρας μου ταύτης τὸ μέγιστον φρούριον, ἐν ᾗ καὶ ἐπικέκληται τὸ πανύψιστον καὶ σεβάσμιον ὄνομά σου, πρὸς ἣν καὶ ἐπιφαίνεται τὸ τῆς σῆς βοηθείας θαυμαστὸν ἐπικούρημα καὶ τετίμηται κτησαμένη σε, πανυπέρτιμε· ἦν καὶ περίσῳζε πάντοτε ἀνιαροῦ παντὸς ὑπεραίρεσθαι, ἵνα τῷ σθένει σου, πανσθενέστατε, τοῖς οἰκοῦσιν ἐνθάδε προὔπτον ὀφθῇ περιτείχισμα καὶ πολεμίων πασῶν ἐπιβουλῆς ἀποτρόπαιον, καί, ὡς ὄπλον εἰρηναῖον, ἐπιβουλὰς παντοίας ἀοράτων ἐχθρῶν ἢ καὶ ὀρωμένων θαυμαστῶς ἀφανίζονται. Χαίρω κάγω ἐπὶ σοί, σταυρὲ πανσεβάσμιε, τὰ σὰ μεγαλεῖα διηγούμενος καὶ χαίρων τὸ τελευταῖον τοῦτο “χαῖρε” τρανῶς ἀνακράζω σοι.». Βλ. Πανηγυρική, Τόμ. Ε', σ. 207-208. Βλ. Τόμ. Γ' 8,704-714.

¹⁴⁷ Συγγράμματα, Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Αγίας Άνδρου, Τόμ. Ε', σ. 239.

¹⁴⁸ Συγγράμματα, Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Αγίας Άνδρου, ὁπ.π. ', σ. 241.

συμπίπτει πάντοτε με τον μήνα Μάρτιο, προέρχεται πιθανόν «ἀπὸ τὴν μήπω εὐρε-
 θεῖσαν Δευτέραν Πανηγυρικὴν βίβλον», η οποία περιείχε λόγους του Αγίου «εἰς
 ἱεράς μνήμας τοῦ δευτέρου τετραμήνου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους, τῶν μηνῶν δη-
 λαδὴ Ἰανουαρίου, Φεβρουαρίου, Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου».¹⁴⁹ Η άποψη αυτή γίνεται
 αποδεκτή από τον Κ. Κωνσταντινίδη και τη σύγχρονη έρευνα των Νεοφυτολόγων.
 Ο Νεόφυτος εξαγγέλλει τον δεύτερο λόγο στο τέλος του πρώτου λόγου¹⁵⁰, ενώ στην
 εισαγωγή του δεύτερου λόγου τον συνδέει με τον πρώτο.¹⁵¹ Είναι προφανές ότι οι
 δυο λόγοι γράφονται σχεδόν συγχρόνως και ανήκουν στο ίδιο έργο. Οι Οικονό-
 μου¹⁵² και Κωνσταντινίδης¹⁵³ εντάσσουν τους δυο λόγους στην Β΄ Πανηγυρική. Ο
 Δεύτερος λόγος αναφέρεται στην Τετάρτη της μεσσησιτίμου, της τετάρτης δηλαδή
 εβδομάδος των νηστειών της Μεγάλης Σαρακοστής.
 Ο τρίτος λόγος του Νεοφύτου αναφέρεται στην Κυριακή των Αγίων Πατέρων της Α΄
 Οικουμενικής Συνόδου, η οποία εμπίπτει μεταξύ των εορτών Αναλήψεως και της
 Πεντηκοστής¹⁵⁴. Ο Τσικνόπουλος¹⁵⁵ υποστηρίζει και συμφωνεί ο Εγγλεζάκης¹⁵⁶ και
 ο Κωνσταντινίδης¹⁵⁷ ότι ο λόγος αυτός ανήκε «εἰς τὴν Τρίτη Πανηγυρικὴν Βίβλον»,
 η οποία περιείχε «Λόγους εἰς ἱεράς μνήμας τοῦ τρίτου τετραμήνου», δηλαδή των

¹⁴⁹ Ιω. Π. Τσικνόπουλος, *Τὰ ἐλάσσονα τοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου*, Byz 39 (1969), σ. 325.

¹⁵⁰ Συγγράμματα, *Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Ἀγίας Ἀνδρου*, Τόμ. Ε΄, Λόγος Α΄, καὶ δέον ἡγοῦμαι καὶ ἡμᾶς ἐνταῦθα κατευνάσαι τοῦ λόγου τὸν πλοῦν, ὅπως καὶ τῆς μεσσησιτίμου Τετρά-
 δος ἐλθούσης, καὶ ἐν αὐτῇ βραχέα τινὰ φιλοσοφῆσαντες, σ. 273,111-114

¹⁵¹ Συγγράμματα, *Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Ἀγίας Ἀνδρου*, Τόμ. Ε΄, Λόγος Β΄, Τὸ ἀκάτιον
 τοῦ λόγου ἐν τῷ λιμένι τῆς παρελθούσης Κυριακῆς προσορμίσαντες ὑπεσχόμεθα καὶ ἐν τῷ τῆς
 μεσσησιτίμου Τετράδος λιμένι βραχέα τινὰ φιλοσοφῆσαι, σ. 274,5-7:

¹⁵² Χρ. Οἰκονόμου, Ὁ ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, *Προσωπικότητα-Συγγράμματα καὶ Ἑρμηνευ-
 τικὲς Προσεγγίσεις*, Εκδόσεις Ἱεράς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σ. 147.

¹⁵³ Συγγράμματα, *Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Ἀγίας Ἀνδρου*, Τόμ. Ε΄, σ. 248.

¹⁵⁴ Συγγράμματα, *Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Ἀγίας Ἀνδρου*, ὁπ.π., σ. 249-250.

¹⁵⁵ Ιω. Π. Τσικνόπουλος, *Τὰ ἐλάσσονα τοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου*, Byz 39 (1969), σ. 250.

¹⁵⁶ Β. Εγγλεζάκης, *Εἵκοσι Μελέται διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου (4ος ἕως 20ος αἰών)*, Αθήναι 1996.
 σ. 258.

¹⁵⁷ Συγγράμματα, *Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Ἀγίας Ἀνδρου*, Τόμ. Ε΄, σ. 250.

μηνών Μαΐου, Ιουνίου, Ιουλίου και Αυγούστου¹⁵⁸. Σε αυτόν τον λόγο ο Νεόφυτος αναζητεί τις αιτίες που οδήγησαν στη διάσπαση των δυο εκκλησιών, με αποτέλεσμα να εισαχθούν στη δυτική εκκλησία καινοτομίες που δεν υφίστανται στην κοινή εκκλησιαστική παράδοση και τις αποφάσεις των επτά Οικουμενικών Συνόδων¹⁵⁹. Ο Άγιος διαπιστώνει ότι η Ρώμη υιοθέτησε φράγκικα ήθη επί Καρόλου του Μεγάλου και του Πάπα Λέοντος Γ΄¹⁶⁰. Ως άρση των διαφωνιών θεωρεί μια όγδοη Οικουμενική Σύνοδο, η οποία «καὶ τὰ παράσπονδα λύσει καὶ τῶν ἄζυμων τὸ ἔθος».¹⁶¹

Για τη σύνθεση του τρίτου λόγου ο Άγιος χρησιμοποίησε δυο πηγές¹⁶² α) Ένα κείμενο όπου καταγράφονταν είκοσι επτά διαφορές και σφάλματα των Λατίνων

---

¹⁵⁸ Ιω. Π. Τσικνόπουλλος, *Τὰ ἐλάσσονα τοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου*, Byz 39 (1969), σ. 258.

¹⁵⁹ «Ἄξιον ζητήσεως ζήτημα πολλάκις ἐπιζητῶν μόλις ἐφεύρηκα τὸ ζητούμενον, ὃ καὶ προειλόμην ὡς ὠφέλιμον τοῖς πολλοῖς ποιῆσαι κατάδηλον. Ἀλλὰ δεῖ με πρὸ τούτου τῶν μεγάλων ἐπτά καὶ οἰκουμενικῶν μνημονεῦσαι συνόδων συνοπτικῶς καὶ εἰθ' οὕτως εἰς μέσον εἰσάξει τὸ ζήτημα...» Βλ. Συγγράμματα, Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Ἀγίας Ἀνδρου, Τόμ. Ε΄, σ. 279. στ.7-11.

¹⁶⁰ «Ἰστέον δὲ ὅτι ἄλλος Λέων πάπας ὁ ἐν τῇ τετάρτῃ συνόδῳ ἀγωνισάμενος ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἐπὶ τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ καὶ Πουλχερίας καὶ ἄλλος Λέων ὁ παρὼν, ἐπὶ τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης· ὃς καὶ τὴν βασιλείαν ἔσχισεν καὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ τῆς πόλεως ἀφηνιάσας κατέφυγε πρὸς Κάρουλον, ῥῆγαν τῆς Μεγάλης Φραγκίας· καὶ εἰσάγει αὐτὸν μετὰ δυνάμεως ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ στέφει αὐτὸν βασιλέα ἐν τῷ τοῦ ἀγίου Πέτρου σηκῷ ἀλείψας αὐτὸν ἐν ἐλαίῳ ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ποδῶν καὶ διακοσμήσας αὐτὸν ἀλουργίδα καὶ στέμμα βασιλικόν· καὶ αὐτὸς κάθηται πάλιν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἀμύνας καὶ τοὺς αὐτὸν ἐκτυφλώσαντας ἀδίκως καὶ παρανόμως. <***> εἰς τὰ ἥθη τῆς Φραγκίας», Βλ. Συγγράμματα, Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Ἀγίας Ἀνδρου, Τόμ. Ε΄, σ. 284. στ.118-130.

¹⁶¹ «Ἰδοὺ, ὑπέδειξεν ἡμῖν ἐπιδρομάδην ὁ λόγος τὴν αἰτίαν καὶ τὸν καιρὸν τῆς διαναστάσεως τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἀπὸ τῆς νέας καὶ τῶν αὐτῆς θεσπισμάτων· καὶ οὐ μὴ γένηται διόρθωσις περὶ τούτου, εἰ μήπου νεύσει Θεοῦ οἰκουμενικὴ καὶ αὐθις γένηται σύνοδος ὀγδόη, καὶ τὰ παράσπονδα λύσει καὶ τῶν ἄζυμων τὸ ἔθος», Βλ. Συγγράμματα, Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Ἀγίας Ἀνδρου, Τόμ. Ε΄, σ. 286. στ.182-187.

¹⁶² Διὸ καὶ ἄζυμα λειτουργοῦσι καὶ ξένα τῆς Καίνης Διαθήκης Χριστοῦ παρασπονδοῦσι· καὶ οἱ παπᾶδες αὐτῶν ἀγένειοι μὲν τῷ λόγῳ, πολυγένειοι δὲ τῷ τρόπῳ καὶ ἀσελεγεῖς, καὶ οὐ τοῖς δυσὶν δακτύλοις ἅμα τῷ ἀντιχείρῳ σφραγίζουσι τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ τοὺς πέντε δακτύλους ἐξαπλοῦντες σφραγίζουσι {τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ}· καὶ προσευχόμενοι τὸ ἐν κλίνουσι γόνυ καὶ οὐχὶ τὰ δύο· ὁ δὲ Χριστὸς ἐν τῷ ἐκουσίῳ πάθει ἐκ τῆς συντόνου κλίσεως τῶν δύο γονάτων, ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος, φησί, κατέρρεεν ὁ ἰδρώς ἐκ τοῦ παναγίου προσώπου αὐτοῦ, αὐτοὶ δὲ τῇδε τὸ ἐν κλίνουσι γόνυ· καὶ κρεοφαγοῦσι τῇ Τυροφάγῳ, τῷ δὲ Σαββάτῳ οὐ κρεοφαγοῦσι· καὶ τὴν μεμολυσμένην γῆν προσκυνοῦσι· τοῦ σταυροῦ δὲ τὸν τύπον καὶ τὰς ἱερὰς εἰκόνας οὐ προσκυνοῦσιν αὐτῶν οἱ πλεῖστοι ἀγνοοῦντες ὅτι «ἡ τιμὴ τῆς εἰκόνης ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει» καὶ

«Ταῦτα δὲ καὶ ἕτερα πλεῖστα δόγματα νενοθευμένα, μέχρι καὶ τῶν εἴκοσι ἐπτὰ, ἃτινα καὶ γραφῶσιν εἰς τὸ τέλος τοῦδε <τοῦ> λόγου» και β) μια βίβλο των χρονογράφων, απ' όπου άντλησε στοιχεία τόσο για τις επτά Οικουμενικές Συνόδους όσο και συναφή ιστορικά γεγονότα που διαδραματίστηκαν στις αρχές του 9ου αιώνα. Για τον τρίτο λόγο ο Άγιος πιθανόν να χρησιμοποίησε και μια τρίτη πηγή, όπου γινόταν συνοπτική αναφορά στις επτά Οικουμενικές Συνόδους (synopsis de synodis).¹⁶³

Ο κώδικας που περιέχει στο σύνολο το έργο του Αγίου είναι¹⁶⁴.

1. Χφ. ρ. 13 Μονής Αγίας Άνδρου (17^{ος} αι.), φφ. 75v-87v (Σταυροπροσκυνήσεως), 82r-87v (Μεσονήστιμο) καὶ 255r-266r (Συνόδους).

Έκδοση:

ΣΑΝ Ε' σ. 265-87 (έκδ. Κ. Ν. Κωνσταντινίδης).

Χρονολόγηση:

Χρονολογικά η σύνθεση του πρώτου και δεύτερου λόγου του κώδικα 13 υπολογίζεται μετά το 1170/71 και μέχρι τα πρώτα χρόνια μετά την άλωση της πόλης το 1204.¹⁶⁵ Ο Κωνσταντινίδης χρονολογεί τον τρίτο λόγο μετά τον Μάϊο του 1191 και πριν από τον Απρίλιο του 1204.¹⁶⁶

«τὸ ἀληθές ἐν τῷ ὁμοιώματι» δείκνυται «καὶ τὸ ἀρχέτυπον ἐν τῇ εἰκόνι»· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐ μετρίως προσπταίουσι. Ταῦτα δὲ καὶ ἕτερα πλεῖστα δόγματα νενοθευμένα, μέχρι καὶ τῶν εἴκοσι ἐπτὰ, ἃτινα καὶ γραφῶσιν εἰς τὸ τέλος τοῦδε <τοῦ> λόγου, ἀπὸ Φραγκίας πάντως ἐπὶ τὴν Ῥώμην μετήγαγον. Ἐπεὶ δὲ ἐπέκεινα τῶν ῥηθέντων ἀγίων ἐπτὰ συνόδων, τῶν οἰκουμενικῶν, οὐ γέγονεν ἄλλη σύνοδος, ἔκτοτε <τῷ> τῆς Φραγκίας ἡ Ῥώμη ἐναπέμεινεν ἔθει., βλ. Συγγράμματα, Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Αγίας Άνδρου, Τόμ. Ε', σ. 284-285. στ.131-153. Πρβλ. Συγγράμματα, Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Αγίας Άνδρου, Τόμ. Ε', σ. 250-251.

¹⁶³ J. Munitiz, *Synoptic Greek Accounts of the Seventh Council*, tome 32 (1974), σ. 147-186.

¹⁶⁴ Συγγράμματα, Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Αγίας Άνδρου, Τόμ. Ε', σ. 239.

¹⁶⁵ Συγγράμματα, Πανηγυρική, Τόμ. Γ', σ. 30.

¹⁶⁶ Συγγράμματα, Λόγοι ἐκ τοῦ Κώδικος 13 τῆς μονῆς Αγίας Άνδρου, όπ. π., σ. 256.

1.2.11 Πέρι της Ιεραρχίας Χριστού - Λόγος εν τη Αγία και Μεγάλη Πέμπτη - (λόγος 1) - Πανηγυρική Β΄

Ο Λόγος της Μεγάλης Πέμπτης συγκαταλέγεται ανάμεσα στους πανηγυρικούς λόγου του Αγίου. Ύστερα από μια σύντομη αντιϊουδαϊκή και αντιλατινική αναφορά στην χρήση αζύμου άρτου στη Θεία λειτουργία εκτίθεται μια γνωστή απόκρυφη ιστορία για ιερατεία του Χριστού στον ναό του Σολομώντος. Και αυτός ο Λόγος αποδίδεται σε κάποια από τις χαμένες Πανηγυρικές.

Ο λόγος «*Περὶ τῆς Ἱεραρχίας Χριστοῦ*», αναφέρετε στην Μεγάλη Πέμπτη και την Ιερατική ιδιότητα του Χριστού, τα άζυμα και τον μυστικό δείπνο, και ως ιστορία διήγηση από κάποιο Θεοδόσιο Ιουδαίο προς κάποιο χριστιανό Φίλιππο για το πώς ο Χριστός έγινε αρχιερέας.¹⁶⁷

Ο Ιω. Τσικνόπουλος¹⁶⁸, ο οποίος πρώτος εξέδωσε το κείμενο, πιστεύει ότι ο Λόγος αυτός του Νεοφύτου αποτελεί μέρος του μη σωζόμενου Β΄ τόμου της ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗΣ, που θα περιλάμβανε κείμενα για ακίνητες και κινητές εορτές του τετραμήνου Ιανουάριος - Απρίλιος¹⁶⁹.

Ο κώδικας που περιέχει στο σύνολο το έργο του Αγίου είναι¹⁷⁰ :

1 Cod. Paris. gr. 395 (15^{ος} /16^{ος} αι.), φφ. 122r-126v.

Έκδοση:

ΣΑΝ Ε΄ σ. 303-12 (έκδ. Ν. Παπατριανταφύλλου - Θεοδωρίδη).

---

¹⁶⁷ Συγγράμματα, *Περὶ τῆς Ἱεραρχίας Χριστοῦ*, Τόμ. Ε΄, σ. 294.

¹⁶⁸ Ιω. Π. Τσικνόπουλος, *Τὰ ἐλάσσονα τοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου*, Βyz 39 (1969), σ. 344-351.

¹⁶⁹ Ιω. Π. Τσικνόπουλος, *Τὸ συγγραφικὸν ἔργον τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου*, ΚΣ 22 (1958) 100-103. Βλ. *Ἡ Θαυμαστὴ προσωπικότης τοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου*, Βyz. (1967) σ. 336-343, ιδιαίτερα σ. 338.

¹⁷⁰ Συγγράμματα, *Περὶ τῆς Ἱεραρχίας Χριστοῦ*, όμ. Ε΄, σ. 291.

Χρονολόγηση:

Δεν υπάρχει ασφαλής ένδειξη για τη χρονολόγηση του Λόγου. Από την αντιλατινική αναφορά στα άζυμα εικάζεται ότι ο Λόγος έχει γραφεί μετά το 1191.¹⁷¹

1.2.12 Απόσπασμα Αποκριτικής Επιστολής, Λόγος εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν

Τα δύο κείμενα ανήκουν στα ιστορικά κείμενα / ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ του Αγίου. Το απόσπασμα παραδόθηκε ακέφαλο στο φ. 213r του χειρόγραφου Paris. Suppl. gr. 1317. Αποκρύπτεται πρόσωπο που εκφράζει απορίες στον Άγιο. Ο Νεόφυτος διαλευκάνει τις απορίες, με την παράθεση δικών του παραδειγμάτων, των θεϊκών αποκαλύψεων ενάρετων ανθρώπων, αλλά και προφητειών σοφών ανδρών. Πρόκειται για απόσπασμα-απόληξη ενός κειμένου που αυτοχαρακτηρίζεται ως απαντητικό. Συνεπώς το απόσπασμα είναι πιθανότατα το τέλος μιας «επιστολής» του Αγίου απαντητικής προς κάποιον που δεν αναφέρεται.

Στο κείμενο γίνεται λόγος για «*Θεόπνευστους Βίβλους*»¹⁷² που γράφτηκαν για να φωτίσουν και να στεριώσουν την πίστη των αναγνωστών ώστε να κερδίσουν την αιώνια ζωή. Ο Κατσαρός¹⁷³ εκφράζει το ερώτημα κατά πόσο το κείμενο είναι επιλογές των ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ ή προλογικό κείμενο στον «*Λόγον εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν*».

Ο κώδικας που περιέχει στο σύνολο το έργο του Αγίου είναι¹⁷⁴:

1. Cod. Paris. suppl. gr. 1317 (α' τέταρτο 13^{ου} αι.), φ. 213r

---

¹⁷¹ Συγγράμματα, *Περί τῆς Ἱεραρχίας Χριστοῦ*, Τόμ. Ε', σ. 296-297.

¹⁷² «*Πρὸς τοῦτο γὰρ καὶ ἐγράφησαν αἱ θεόπνευστοι βίβλοι, ἵνα ἐντεῦθεν καὶ ἡμεῖς φωτισθέντες πιστεύωμεν ἀσφαλῶς*», Βλ. Συγγράμματα, *Απόσπασμα Αποκριτικῆς Ἐπιστολῆς*, Τόμ. Ε', σ. 321. στ.6 -8.

¹⁷³ Συγγράμματα, *Απόσπασμα Αποκριτικῆς Ἐπιστολῆς*, Τόμ. Ε', σ. 317.

¹⁷⁴ Συγγράμματα, *Απόσπασμα Αποκριτικῆς Ἐπιστολῆς*, όπ.π, σ. 315.

2. Ο «Λόγος εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν» καταλαμβάνει τα φφ. 213^Γ-220^Υ. Κατά τον Κατσαρό δεν ανήκει στις κατηχήσεις.¹⁷⁵

Έκδοση:

ΣΑΝ Ε' σ. 321 (έκδ. Β. Κ. Κατσαρός).

Χρονολόγηση:

Δεν υπάρχει ένδειξη για την χρονολόγηση. Το γεγονός πάντως ότι το κείμενο αυτό παραδίδεται στο τέλος του κώδικα των ΚΑ μπορεί να σημαίνει ότι σχετίζεται με αυτές, αν όχι θεματικά, τουλάχιστον χρονολογικά.

1.2.13 Το βιβλίο της Θεοσημείας

Η ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ ανήκει στα ιστορικά κείμενα του Αγίου. Από τα κείμενα του Νεόφυτου δε σώζεται κανένα χειρόγραφο. Ο Σοφιανός που εκδίδει το βιβλίο «*Το βιβλίο της Θεοσημείας*»¹⁷⁶, στην έκδοση του στηρίζεται στον λόγο αρχιμανδρίτη Κυπριανό, την οποία περιέλαβε στην Τυπική Διαθήκη¹⁷⁷ του Αγίου. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα επανεκδίδει το κείμενο της ΘΕΟΣΗΜΕΙΑΣ ο Ιω. Χ. Χατζηϊωάννου,¹⁷⁸ ο οποίος αναπαράγει πιστά την έκδοση του Κυπριανού. Τρίτη και τελευταία έκδοση του κειμένου της ΘΕΟΣΗΜΕΙΑΣ, έγινε από τον Ιω. Π. Τσικνόπουλο.¹⁷⁹

Το κείμενο της ΘΕΟΣΗΜΕΙΑΣ είναι σύντομο, με προσωπικό, εξομολογητικό χαρακτήρα, το οποίο έχει αυτογραφικό σχεδιάσμα του Αγίου, αν και αναφέρεται σε ένα μόνο περιστατικό της ζωής του.¹⁸⁰ Περιγράφει τη βιωματική μαρτυρία του για την άκρος επικίνδυνη διόρυξη, «*πρὸς τὰ ὑπερῶα τῆς ἐγκλείστρας καὶ τὰ τοῦ κρημνοῦ*

---

¹⁷⁵ Συγγράμματα, *Άπόσπασμα Αποκριτικῆς Ἐπιστολῆς*, όπ.π, σ. 317-318.

¹⁷⁶ Συγγράμματα, *Τὸ βιβλίον τῆς Θεοσημείας*, Τόμ. Ε', σ. 339-387.

¹⁷⁷ Αρχιμανδρίτη Κυπριανού, *Τυπική σὺν Θεῷ Διάταξις καὶ Λόγοι εἰς τὴν Ἑξαήμερον, τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νεοφύτου*, (Βενετία 1779), σ. 34-35.

¹⁷⁸ Ιω. Χ. Χατζηϊωάννου, *Ἱστορία καὶ ἔργα Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ*, σ. 137-156.

¹⁷⁹ Ιω. Π. Τσικνόπουλος, *Τὰ ἐλάσσονα τοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου*, Byz 39 (1969), σ. 361-378.

¹⁸⁰ Συγγράμματα, *Τὸ βιβλίον τῆς Θεοσημείας*, Τόμ. Ε', σ. 345-346.

άνωτερα μέρη σὺν Θεῷ ἀνέλθω κάκεϊ μοι ἑτέραν ὑποδιορύξω μικρὰν ὁπὴν τοῖς πολλοῖς ἀνεπίβατον»¹⁸¹, για να μπορεί εκεί να ησυχάζει και απερίσπαστος να αφοσιώνεται και να προσεύχεται στον Θεό. Το κείμενο έχει σαν βάση την προσωπική μαρτυρία του Αγίου Νεοφύτου και τη βίωση των γεγονότων από τον ίδιο. Την εμπλουτίζει και την τεκμηριώνει με πολλά χωρία της Παλαιάς Διαθήκης, κυρίως των ψαλμών του Δαβίδ, αλλά και της Καινής Διαθήκης, των ευαγγελίων και των επιστολών των Αποστόλων.¹⁸² Αναφέρεται στους μεγάλους κινδύνους που διέτρεξε και τον τραυματισμό του χεριού του. Εκθειάζει τη θεία επέμβαση που τον διέσωσε από βέβαιο θάνατο και ευχαριστεί τον Θεό, την Παναγία Τριάδα, τη Θεοτόκο, τον σταυρό και τους Ασωμάτους Αρχαγγέλους.

Ο κώδικας που περιέχει στο σύνολο το έργο του Αγίου είναι¹⁸³:

1. Κυπρ. = έκδοση αρχιμανδρίτη Κυπριανού στο βιβλίο του που έχει αναφερθεί στο εισαγωγικό σημείωμα της ΤΔ, σ. 34-53.

Εκδόσεις:

ΣΑΝ Ε' σ. 353-87 (εκδ. Δ. Ζ. Σοφιανός).

Χρονολόγηση:

Η συγγραφή του κειμένου της ΘΕΟΣΗΜΕΙΑΣ τοποθετείται από τον Σοφιανό¹⁸⁴ λίγο μετά το 1200 στην ώριμη ηλικία του Αγίου, άνω των 65 ετών.

1.2.14 Επιστολιμαία

Οι ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ανήκουν στα ιστορικά κείμενα του Αγίου. Μόνο ένας μικρός αριθμός επιστολών σώζεται από το συγγραφικό έργο του Αγίου, μολονότι στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ αναφέρονται δυο βιβλία που περιείχαν ψυχωφελείς επιστολές «καὶ ἕτερα

---

¹⁸¹ Συγγράμματα, Τὸ βιβλίον τῆς Θεοσημείας, ὁπ.π, σ. 357, στ. 86-89.

¹⁸² Συγγράμματα, Τὸ βιβλίον τῆς Θεοσημείας, ὁπ.π, σ. 345-346.

¹⁸³ Συγγράμματα, Τὸ βιβλίον τῆς Θεοσημείας, ὁπ.π, σ. 341.

¹⁸⁴ Συγγράμματα, Τὸ βιβλίον τῆς Θεοσημείας, ὁπ.π, σ. 351.

δύο βιβλία πλείστων ἐπιστολῶν ψυχωφελῶν πάνυ»¹⁸⁵. Ὅπως αναφέρει ο Καρπόζηλος¹⁸⁶ οι επιστολές του Νεοφύτου είναι ηθικοδιδασκτικά κείμενα και όχι επιστολές με την κλασική έννοια του ὅρου. Δεν ἔχουν τίποτα κοινό με τα συνήθη επιστολογραφικά κείμενα της βυζαντινῆς περιόδου. Σήμερα, μας εἶναι γνωστές οκτώ επιστολές, ἀπὸ τις οποίες οι μισές απευθύνθηκαν σε ἓνα ευρὺ κύκλο ἀναγνωστῶν (αρ. 1-4) και οι ἄλλες μισές σε συγκεκριμένους ἀποδέκτες (αρ. 5-8).¹⁸⁷

- 1. Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου περὶ τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν.**
- 2. Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν θείων καὶ φρικτῶν μυστηρίων.**
- 3. (1) Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου πρὸς τοὺς ἀτακτοῦντας καὶ λύνοντας τὰ τῆς νηστείας προοίμια. – (2) Τοῦ αὐτοῦ περὶ γάμων συνόμιλον τῇ ἀπόκρεω τῆς τυρινῆς. (Δυο επιστολές)**
- 4. Τοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου λόγος πρὸς Ευθύμιον μοναχῶν καὶ ἱερέα τὸν Χρυσοστομίτην.**
- 5. Τοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου πρὸς τινα προεστῶτα.**
- 6. Περὶ τῆς δίαιτας ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ.**
- 7. Τοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου ὁμιλία παραινετική περὶ ὑπακοῆς πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φοιτητάς.**

Στην πρώτη ἐπιστολή περιγράφεται με ἐντονη συναισθηματική φόρτιση ἡ κατοχή της Κύπρου ἀπὸ τους σταυροφόρους. Ο χρόνος συγγραφῆς της ἐπιστολῆς ἔχει χρονολογηθεῖ το 1196.¹⁸⁸ Ἡ δεύτερη ἐπιστολή ἀναφέρεται στὴν ἐρίδα που ξέσπασε γύρω στο 1198 περὶ τοῦ ἀφθάρτου τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ στο μυστήριον της

---

¹⁸⁵ Συγγράμματα, *Τυπικὴ Διαθήκη*, Τόμ. Β', 12,11-12, σ. 41.

¹⁸⁶ Συγγράμματα, *Ἐπιστολές*, Τόμ. Ε', σ. 392.

¹⁸⁷ Συγγράμματα, *Ἐπιστολές*, ὁπ.π., σ. 391,392.

¹⁸⁸ Συγγράμματα, *Περὶ τῶν κατὰ χώραν Κύπρον σκαιῶν*, Τόμ. Ε', σ. 392, 401.

Θείας Ευχαριστίας.¹⁸⁹ Η τρίτη και τέταρτη επιστολή έχουν χαρακτήρα εγκυκλίου και γράφτηκαν με αφορμή παραβιάσεις που παρατηρήθηκαν την περίοδο των νηστειών της Μεγάλης Τεσσαρακοστής. Οι εγκύκλιοι γράφτηκαν την περίοδο κατά την οποία η επισκοπή Πάφου ήταν ακέφαλη (1200-1209).¹⁹⁰ Οι υπόλοιπες τέσσερις επιστολές απευθύνονται σε αγνώστους, εξ όσων γνωρίζουμε, αποδέκτες έναν μοναχό της μονής Ιωάννου του Χρυσοστόμου ονόματι Ευθύμιο (αρ. 5), ο οποίος ετοιμαζόταν να εγκαταλείψει το κελλί του, για να οικοδομήσει άλλο ησυχαστήριο, σ' έναν ηγούμενο, στον οποίο υπενθυμίζει τα πνευματικά του καθήκοντα έναντι του ποιμνίου του (αρ. 6) και, τέλος, σε ένα πνευματικό του τέκνο που του ζήτησε ένα ευσύνοπτο υπόμνημα περί των νηστειών όλου του έτους (αρ. 7). Η τελευταία επιστολή, ή μάλλον παραινετική ομιλία περί υπακοής, απευθύνεται σε κάποιους μοναχούς, ενδεχομένως του άμεσου ή ευρύτερου κύκλου της Εγκλείστρας, διότι στον τίτλο φέρονται ως «φοιτητές» του Αγίου. Τα κείμενα δεν παρέχουν χρονολογικές ενδείξεις.¹⁹¹

Για σκοπούς καταμέτρησης αναφορών έχει συμπεριληφθεί στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ και το Απόσπασμα Αποκριτικής Επιστολής - Λόγος εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν¹⁹².

---

¹⁸⁹ Συγγράμματα, Έπιστολές, Τόμ. Ε', σ. 393.

¹⁹⁰ Χρήστου Κ. Οικονόμου, όπ.π., σελ 151.

¹⁹¹ Χρήστου Κ. Οικονόμου, όπ.π., σελ 151

¹⁹² Ο Β. Κ. Κατσαρός υποθέτει πως το «Απόσπασμα Αποκριτικής Επιστολής», είναι ένα μικρό εισαγωγικό κείμενο που χρησιμεύει ως πρόλογος στον «Λόγον εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν», και επισημαίνει ότι «το Απόσπασμα δεν είναι παρά το τέλος πιθανότατα μιας επιστολής του οσίου Νεοφύτου», βλπ. Συγγράμματα, Έπιστολές, Τόμ. Ε', σ. 315-316.

1.3 Μελέτες για την προσωπικότητα και το έργο του Αγίου. Κριτική παρουσίαση

1.3.1 Διδακτορικές Διατριβές

1.3.1.1 Ανθούλλη Α. Δημοσθένους, *Ο ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΣ ΑΓΙΟΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ*

Προκλητική παρουσιάζεται η διατριβή του Ανθούλλη Δημοσθένους η οποία περισσότερο έχει άκρως ιδεολογικό χαρακτήρα παρά ερευνητικό, ο οποίος απέχει πλήρως από τις πηγές, δηλαδή τις μαρτυρίες, των αυθεντικών συγγραμμάτων του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου. Η διατριβή του Ανθούλλη Δημοσθένους παρουσιάζει τον Άγιο Νεόφυτο ως ένα άκρως εγωιστή, μισογύνη, ρατσιστή, αλλά και ένα άτομο όπου ζει σε ένα φανταστικό κόσμο. Χαρακτηριστικά αναφέρει «να ορίζει και να καθορίζει, να αξιολογεί και να σταθμίζει, να επαινεί και να επικρίνει, να συγκροτεί την εικόνα γύρω από τον ίδιο», «Δίνει την εντύπωση πως έχει τη δύναμη να προκαθορίσει τη βούληση και τις ενέργειες του Θεού», «Ο Νεόφυτος βλέπει τη σκιά του στον τοίχο κατά τη Δύση του ήλιου. Βλέπει τη σκιά του να προεκτείνεται τεράστια, όμως ο ίδιος δεν έχει το ίδιο μέγεθος με αυτήν. Η φαντασιακή του κοινότητα είναι ο κόσμος τον οποίο πλάθει με τέτοιο τρόπο, ώστε πρώτα να πείθει τον εαυτό του ότι το πραγματικό του ύψος είναι αυτό της σκιάς του και έπειτα να προσπαθεί να πείσει και τους άλλους». ¹⁹³

Ο Άγιος Νεόφυτος δε φιλοσοφούσε αλλά θεολογούσε¹⁹⁴. Ούτε προπαγάνδα, αλλά ούτε και προβολή του εαυτού του έκανε ώστε να αγιοποιηθεί. Σκοπός του ήταν να δοξάζει τον Τριαδικό Θεό. Προέτρεπε τους πιστούς να τηρούν στη ζωή τους τα λό-

---

¹⁹³ Ανθούλλη Α. Δημοσθένους, *Ο έγκλειστος Άγιος Νεόφυτος και ο κόσμος του, Διδακτορική Διατριβή*, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2005, σ. 206-207.

¹⁹⁴ Γιέβτις Αθανάσιου Επισκόπου Ερζεγοβίνης, *Η Θεία ευχαριστία κατά τον άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο*, Έγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διεθνοῦς Συνεδρίου Άγιος Νεόφυτος ὁ Έγκλειστος, Ίστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010, σ. 139, «Ο Άγιος Νεόφυτος θεολογούσε, αλλά δεν τεχνολογούσε».

για του Χριστού «Ταῦτα οὖν ἡμεῖς περὶ τῶν θείων ἐντολῶν χάριτι θείᾳ διαχαράξα-
ντες αἰτοῦμεν τοὺς ἐντυγχάνοντας ἔργῳ προσέχειν τὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ταῦτα
θεῖα προστάγματα καὶ τηρεῖν. Καὶ ὅσοις μὲν ὁ ἡμέτερος λόγος ἐράσμιος ἀναφανείη,
τῷ Θεῷ δότωσαν δόξαν· καὶ μὴ τῇ λύρᾳ καὶ ταῖς χορδαῖς ἀλλὰ τῷ τεχνίτῃ Θεῷ θαυ-
μάσαντες τὸν ὕμνον ἀπόδοτε».¹⁹⁵

Δεν απαιτεῖ τιμὴ και αυτοπροβολή για τον ἴδιο.¹⁹⁶ Σκοπὸς της ερμηνείας των ἔργων
του εἶναι ἡ σωτηρία των ἀναγνωστών του «Εγὼ δὲ οὐ τιμὴν ὑμᾶς ἀπαιτῶν λέγω
ταῦτα· τιμὴν γὰρ καὶ φιλοτιμίαν καὶ ὠφέλειαν ἐκείνην λογίζομαι, τὴν ὑμῶν σωτη-
ρίαν, τὴν ὑμῶν προκοπὴν, τὴν ἐκάστου ἐπιστροφὴν, τὴν ἐκάστου μετάνοιαν, τὴν
ἐκάστου διόρθωσιν καὶ παντὸς κακοῦ ἀποχὴν. Τοῦτό μοι τιμὴ καὶ χαρὰ καὶ ἀκένω-
τον κέρδος, εἰ βλέπω καὶ ἀκούω ὑπὲρ ὑμῶν ὅτι καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι τὴν ὁδὸν
ζητεῖτε τῆς σωτηρίας καὶ ἀγωνίζεσθε τοῦ σωθῆναι».¹⁹⁷ Δεν ἦταν επιστήμονας που
ακριβολογούσε στα κείμενα του, ἀλλὰ ἦταν ποιμένας και ἀσκητὴς που θεολογούσε
και αὐτό που προέτασσε ἦταν τὸ κήρυγμα πέρα και πάνω ἀπὸ τὴν φιλολογία. Κύριο
μέλημα του ἦταν ἡ ἠθικὴ διαπαιδαγώγησις και ἡ πνευματικὴ κατάρτισις των μονα-
χῶν του πρώτα, των ὀρθοδόξων πιστῶν κατ' ἐπέκτασι.¹⁹⁸

---

¹⁹⁵ Συγγράμματα, *Περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν*, Τόμ. Α', σ. 203.

¹⁹⁶ Ἡ ἀγιότητα τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου ἀμφισβητήθηκε στὴ σύγχρονη ἐποχὴ ἀπὸ ὀρισμένους ἐρευνη-
τές, με τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ Ἐγκλειστος προπαγάνδισε τὴν ἀγιότητά του στο ποίμνιο και οὐσια-
στικὰ αὐτό-αγιοποιήθηκε. Ἡ ἀπόψη αὐτὴ ὅμως παραγνωρίζει τὸ γεγονὸς ὅτι ὁ Ἅγιος ἐνεργούσε
καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς του ὡς μέλος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Σκοπὸς του δὲν ἦταν ἡ
προβολὴ των δικῶν του ἀπόψεων, ἀλλὰ ἡ μίμησις τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ και των Ἁγίων. Ἡ ἴδια ἡ
Ἐκκλησία μέσω των πιστῶν μελῶν τῆς ἀναγνώρισε τὴν ἀγιότητα τῆς ζωῆς τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου
και τὴ συμφωνία τῆς διδασκαλίας του με τὴ βιβλικὴ και πατερικὴ παράδοσι. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς
ἀγιότητάς του ἐγένε, παρὰ τὴν ἐπιθυμία του ἰδίου νὰ μὴν δοξαστεῖ μετὰ θάνατο. Βλ. Χρήστος
Οικονόμου, *Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, Προσωπικότητα, συγγράμματα και ἐρμηνευτικὲς
προσεγγίσεις*, ὁ.π., σ. 112-129 και Συμεὼν Α. Πασχαλίδης, *Διερεύνησις των κριτηρίων ἀγιότητος
τοῦ Ὁσίου Νεοφύτου στο πλαίσιο τῆς ἀγιολογίας τῆς μεσοβυζαντινῆς περιόδου*, Πρακτικά, σ.
681-709. Βλ. Catia Galatariotou, *The making of a saint. The life, times and sanctification of Neo-
phytos the Recluse*, Cambridge 1991, σ. 71 κ.ε., Βλ. Ἀνθ. Δημοσθένους, *Ὁ Ἐγκλειστος Ἅγιος Νεό-
φυτος (1134-1214 περ.) και ὁ κόσμος του*, ὁ.π., σ. 25-37.

¹⁹⁷ Συγγράμματα, *Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, Τόμ. Β', σ. 242. 9,10

¹⁹⁸ Ἀστερίου Χρ. Ἀργυρίου, *Ἡ ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*,
Ἐγκλειστριώτικα Ἀνάλεκτα 1, Πρακτικά Α' Διεθνοῦς Συνεδρίου Ἁγίου Νεό-φυτος ὁ Ἐγκλειστος,
Ἱστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010, σ. 217.

1.3.1.2 Λοΐζα Μολέσκη, *Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟ-ΦΥΤΟ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟ*

Όπως μας αναφέρει η Μολέσκη, στη διατριβή¹⁹⁹ της, αντικείμενο της εργασίας της είναι οι αισθήσεις, ως βασικό μέσο της σωτηρίας του ανθρώπου και η θεραπευτική μέθοδος για την πνευματική κάθαρσή τους. Ο άνθρωπος είναι το μόνο ον που ξεχωρίζει απ' όλη τη δημιουργία, το μόνο που μπορεί να γίνει Θεός κατά Χάριν.

Ο νους είναι η ανώτερη δύναμη της ψυχής. Τα πάθη δεν εκριζώνονται και δεν εκδιώκονται χωρίς την κάθαρση του νου.²⁰⁰ Έτσι λοιπόν, αφού ελευθερωθεί ο νους από τα πάθη και ανυψωθεί στο Θεό, ζει από εδώ τη μακάρια ζωή και δέχεται τον αρραβώνα του Αγίου Πνεύματος. Και όταν φύγει από εδώ, έχοντας απάθεια και αληθινή γνώση, στέκεται μπροστά στο φως της Αγίας Τριάδας και δοξολογεί μαζί με τους αγγέλους. Η υποταγή του νου στα πάθη γίνεται μόνο μέσω των αισθήσεων και ιδιαίτερα των οφθαλμών.²⁰¹ Οι αισθήσεις, ναι μεν είναι δώρο Θεού, αλλά δεν παύουν να αποτελούν και το αδύνατο σημείο του, καθώς μπορούν να μετατραπούν σε όχημα που οδηγεί στην απώλεια της ψυχής και τον αιώνιο θάνατο.²⁰²

Ο μηχανισμός των πέντε αισθήσεων σκοπεύει στην προοπτική σωτηρίας του ανθρώπου και στη θέωση της ανθρώπινης φύσης, η οποία πραγματώθηκε στο πρόσωπο του σαρκωθέντος Θεού-Λόγου.

---

¹⁹⁹ Λοΐζα Μολέσκη, *Η λειτουργία των πέντε αισθήσεων και η προοπτική της σωτηρίας κατά τον άγιο Νεόφυτο έγκλειστο*, Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2014, σ. 9.

²⁰⁰ Συγγράμματα, *Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν Ε' τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς πορνείας ἀποκημάτων, ἡγουν ἀναισθησίας, κλεψίας, ψεύδους, επιορκίας καὶ φιλαργυρίας*, τόμ. Β', σ. 323-326.

²⁰¹ Συγγράμματα, *Εἰς τὰς ἀγίας ἐντολὰς τοῦ Σωτῆρος, καὶ περὶ τῶν πέντε τοῦ σώματος αἰσθήσεων*, Λόγος Ε', τόμ. Α', σ. 67-86.

²⁰² Νεοφύτου Ἐγκλείστου, *Περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν*, τόμ. Α', Λόγος Ζ', σ. 92-93&95-96.

Η Όραση

Κατά τον άγιο Νεόφυτο η όραση είναι η κορωνίδα και το αποκορύφωμα όλων των αισθήσεων. Γιατί, όπως μαρτυρεί ο Έγκλειστος και η πατερική εμπειρία, τα μάτια αποτελούν αναμφισβήτητα τις πύλες της ψυχής μας. Η όραση του σώματος είναι τα μάτια. Η όραση της ψυχής είναι ο νους. Και όπως το σώμα που δεν έχει μάτια είναι τυφλό και δε βλέπει τον ήλιο που φωτίζει όλη τη γη και τη θάλασσα και ούτε μπορεί να απολαύσει το φως, τα αστέρια, τα ζώα, τα φυτά, την ομορφιά, την αρμονία όλης της κτίσης, έτσι και η ψυχή, αν δεν έχει αγαθό νου και καλό τρόπο ζωής, είναι τυφλή και δεν αντιλαμβάνεται τον Θεό, τον πλάστη και ευεργέτη όλων, ούτε τον δοξάζει και ούτε μπορεί να απολαύσει την αφθαρσία Του και τα αιώνια αγαθά Του.²⁰³

Η Όσφρηση

Ο Έγκλειστος τοποθετεί δεύτερη στην τάξη και στο βαθμό, την αίσθηση της όσφρησης. Η αίσθηση της όσφρησης, διασαφηνίζει ο Άγιος, δόθηκε στην ανθρώπινη ύπαρξη, όχι για να οσφραίνεται αυτά που τον διαφθείρουν, αλλά για να αισθάνεται την ευωδία του Υπέρτατου μύρου, του αναμάρτητου Χριστού.²⁰⁴

Η Ακοή

Ο Άγιος Νεόφυτος καθιστά στον βαθμό τρίτη την αίσθηση της ακοής και μελετά τους παράγοντες της διαδικασίας λειτουργίας της, με βασικό αρωγό τα βιβλικά και πατερικά διδάγματα. Διδάσκει ότι τα αυτιά δόθηκαν στον άνθρωπο όχι για την ακρόαση των ματαιιοτήτων. «Μου δόθηκε», λέει, «αυτί για να ακούω και η δια Χριστόν μόρφωση για να ανοίγει τα αυτιά μου».²⁰⁵

---

²⁰³ Λοΐζα Μολέσκη, *Η λειτουργία των πέντε αισθήσεων και η προοπτική της σωτηρίας κατά τον άγιο Νεόφυτο έγκλειστο*, όπ.π., σ. 188,194.

²⁰⁴ Λοΐζα Μολέσκη, όπ.π., σ. 195.

²⁰⁵ Λοΐζα Μολέσκη, όπ.π., σ. 199.

Η Γεύση

Η γεύση είναι η τέταρτη αίσθηση. Η αίσθηση της γεύσης λειτουργεί για την συντήρηση του σώματος και τη λήψη σωστής και μετρημένης τροφής²⁰⁶. Η υγεία του ανθρώπου είναι δώρο Θεού, συνεπώς η διατροφή είναι αναγκαία για την σωστή λειτουργία του ανθρώπινου οργανισμού. Η αίσθησης της γεύσης κατά τον άγιο Νεόφυτο, είναι η εγκράτεια στο φαγητό, η αποφυγή της λαιμαργίας, της γαστριμαργίας και του κορεσμού για να μην υποδουλωθούμε στο κόσμο των αισθήσεων και στα καταστροφικά πάθη.²⁰⁷

Η Αφή

Ο Έγκλειστος παρουσιάζει την πέμπτη και τελευταία αίσθηση, την αφή. Μελετά την προσφορά της αφής σε όλες τις λειτουργικές πράξεις της ζωής του ανθρώπου σε σχέση με τα πάθη, τις αρετές και τις υπόλοιπες αισθήσεις.²⁰⁸

Ο πόλεμος εναντίον των παθών πρέπει να αρχίσει από τις «θυρίδες» των αισθήσεων, διότι τίποτε άλλο δεν υποδουλώνει τόσο εύκολα τον άνθρωπο, όσο οι εξωτερικές προκλήσεις του κόσμου. Για να επιτευχθεί ο πνευματικός αγώνας της «φυλακής» των αισθήσεων χρειάζεται άσκηση για την νέκρωση των παθών του σώματος, τήρηση των εντολών και εφαρμογή των μυστηρίων της Εκκλησίας.²⁰⁹

---

²⁰⁶ ...άλλ' ἵνα μετρίως δι' αὐτῆς, τῆς γεύσεως δηλαδή, διατραφῇ τὸ σῶμα πρὸς σύστασιν..., Συγγράμματα, Περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, 5,27.

²⁰⁷ Λοῖζα Μολέσκη, ὅπ.π., σ. 203,205.

²⁰⁸ Λοῖζα Μολέσκη, ὅπ.π., σ. 206.

²⁰⁹ Λοῖζα Μολέσκη, ὅπ.π., σ. 211.

1.3.1.3 Νικόλαος Κούτσιος (Πρεσβύτερος), *ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ ΤΟΝ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟ*

Κατά τον άγιο Νεόφυτος όπως μας αναφέρει στην εργασία του ο πρεσβύτερος Νικόλαος Κούτσιος, το ομοούσιο των θείων προσώπων διακρατεί και το διακριτό τους, ώστε, πέρα από το κοινό της ενέργειας των θείων προσώπων, να παρατηρείται η θεοπρεπής τάξη και πράξη των υποστατικών – ιδιαιτέρων γνωρισμάτων και κινήσεων εκάστου προσώπου στην οικονομία. Και ακριβώς σ' αυτό το άρρητο αλλά πραγματικό δεδομένο λειτουργεί και εκφράζεται και η οικονομία του δευτέρου προσώπου της τριαδικής Θεότητας. Ο Υιός Λόγος και Θεός αποβαίνει, κατά τον Νεόφυτο και όλους τους Αγίους Πατέρες μας, το διαχρονικό δημιουργικό και συνεκτικό πρόσωπο, «κατ' ευδοκίαν του Πατρός και συνεργία του Αγίου Πνεύματος», του αΐδια υπάρχοντος στη θεία αρχιτεκτονική βουλή σχεδίου του συμπαντικού κόσμου, με ό,τι αυτός ο κόσμος περιέχει και περιλαμβάνει.²¹⁰ Ο Άγιος Νεόφυτος επιμένει, μας αναφέρει ο πρεσβύτερος Κούτσιος, όπως και όλοι οι Πατέρες, ότι, δηλαδή, «ώφειλε» ο Χριστός να γίνει άνθρωπος, όχι από ανάγκη αλλά από αγάπη, για να μπορεί να σωθεί ο άνθρωπος, κοινωνώντας δηλαδή το όμοιο με το όμοιό του. Με αυτό το θεοπρεπές και ανθρωποπρεπές σχήμα μπορεί και συσσωματώνεται ο άνθρωπος με τον Χριστό, ώστε να δύναται ο άνθρωπος, διαμέσου του ενός προσώπου του Χριστού, να αποβαίνει, χάριτι, «θείας κοινωνός φύσεως», οπότε και σώζεται. Και είναι γι' αυτόν, ακριβώς τον λόγο, που όλοι οι Πατέρες και μαζί με αυτούς και ο Άγιος Νεόφυτος παραμένουν αμετακίνητοι στο πραγματικό και τέλει της θείας και ανθρωπίνης φύσης του Χριστού, αφού η οποιαδήποτε αναίρεση ή τροπή των δυο φύσεων του Χριστού αναιρεί αυτόματα και το γεγονός της σωτηρίας του ανθρώπου.²¹¹

---

²¹⁰ Νικόλαος Κούτσιος (Πρεσβύτερος), *ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ ΤΟΝ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟ*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστημίου Λευκωσίας ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2020. σ. 434.

²¹¹ Νικόλαος Κούτσιος (Πρεσβύτερος), *ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ ΤΟΝ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟ*, όπ.π., σ. 436 - 437.

1.3.2 Διπλωματικές Μεταπτυχιακές Εργασίες

1.3.2.1 Αντώνιος Σ. Χαραλάμπους, *Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*

Η ζωή του Αγίου Νεοφύτου αποτελεί ένα διαρκές βίωμα μετάνοιας, όπως μας αναφέρει ο Χαραλάμπους στην μεταπτυχιακή του εργασία²¹². Αποτελεί προϋπόθεση της μετοχής στη χάρη του Θεού· χωρίς αυτήν, δεν εισέρχεται κανένας στη Βασιλεία των Ουρανών²¹³. Γι' αυτό ο Άγιος Νεόφυτος χαρακτηρίζει τη μετάνοια ως «σωστική»²¹⁴, αφού συνιστά τον τρόπο της σωτηρίας του ανθρώπου²¹⁵. «Είναι η καθολική εντολή, που καθιστά τον άνθρωπο ικανό να εκπληρώσει και όλες τις άλλες εντολές»²¹⁶.

Όταν ο άνθρωπος βιώσει γνήσια τη μετάνοια, τότε ζει πραγματικά τη θεραπεία της αρρωστημένης φύσης του και την «έν Χριστῷ» ολοκλήρωσή του, μεταβαίνει αληθινά «ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν»²¹⁷.

Άξιο να σημειωθεί ότι η λέξη «μετάνοια» αναφέρετε 346 φορές στα κείμενα του Αγίου.

---

²¹² Αντώνιος Σ. Χαραλάμπους, «Η ποιμαντική της μετάνοιας στα κείμενα του Αγίου Νεοφύτου του εγκλείστου», Μεταπτυχιακή Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2014, σ. 20.

²¹³ Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περί τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, Τομ. Α', σ. 211-212.

²¹⁴ Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περί τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, ὁπ.π., σ. 39, πρβλ, Συγγράμματα, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, Τομ. Β', σ. 348.

²¹⁵ Α. Κεσελόπουλου, Πάθη και αρετές στη διδασκαλία του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1990, σ. 82.

²¹⁶ Γεωργίου Μαντζαρίδη, Πᾶσα ἡ ποικιλία τῶν ἐντολῶν εἰς ἓνα καταλήγει τὸν τῆς μετάνοιας ὅρον, Χριστιανική Ηθική II, εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη, 2003, σ. 126-127, Πρβλ. Μάρκου Ερημίτου, Περί μετάνοιας 1, PG 65, 965B.

²¹⁷ Ιωάν. 5, 24: «ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν.»

1.3.2.2 Δημήτριος Παπανεοφύτου, *Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*

Ο Παπανεοφύτου στην εργασία του μας αναφέρει πως ο Άγιος Νεόφυτος είναι δεινός μελετητής των πατερικών και άλλων συγγραμμάτων και με μια άνευ προηγουμένου εξαιρετική μνήμη. Στην προσπάθειά του να διδάξει, να μεταφέρει, να τεκμηριώσει τη διδασκαλία του χρησιμοποιεί εύστοχα τη σκέψη των πατέρων. Υπάρχουν περιπτώσεις που μεταφέρει αυτούσια πατερικά κείμενα και άλλοτε μικρές αγαπημένες φράσεις ή εκφράσεις που κάποιος πατέρας χρησιμοποιεί συχνά. Σε άλλες περιπτώσεις μεταφέρει το γενικό νόημα της διδασκαλίας κάποιου πατέρα. Πολλές φορές καταγράφει τον πατέρα από τον οποίο αντλεί την πληροφορία, άλλοτε μιλά γενικά και άλλοτε μιλά για κάτι που κάποιος σοφός έχει αναφέρει, χωρίς να καταγράφει το όνομά του. Δεν μένει όμως σε μια στείρα αντιγραφή. Βάζει παντού και πάντοτε την προσωπική του σφραγίδα, ως κατακλείδα των όσων διδάσκει.²¹⁸

Δείχνει μια ιδιαίτερη αγάπη στο Μ. Βασίλειο, Γρηγόριο Θεολόγο και Ιωάννη το Χρυσόστομο. Αυτούς τους τρεις τους αναφέρει συνέχεια σε όλο το φάσμα της διδασκαλίας του. Δεν παραλείπει, όποτε του δίνεται η ευκαιρία, να γράφει εγκωμιαστικούς λόγους, ή με περιστασιακές αναφορές να τους τιμά. Από τους τρεις φαίνεται να προτιμά ιδιαίτερα τον Χρυσόστομο, τον οποίο πολλές φορές μιμείται στον τρόπο έκφρασης και συγγραφής. Σε αντιαρετικές αναφορές επικαλείται τον Επιφάνιο Κύπρου, ενώ σε δογματικές διδασκαλίες τους Ιωάννη Δαμασκηνό και Μ. Αθανάσιο. Σε θέματα μοναχισμού τη πρώτη του θέση κατέχει ο Ιωάννης Σιναΐτης και ακολούθως ο Μακάριος Αιγύπτιος, οι σιναΐτες Νείλος και Αναστάσιος, ο Νείλος μοναχός, τα αποθησαυρισμένα Αποφθέγματα των Πατέρων και η Βίβλος των Γερόντων. Από τους υμνογράφους φαίνεται ιδιαίτερη η προτίμηση του στους Ανδρέα Κρήτη και Κοσμά Μελωδό.

---

²¹⁸ Δημήτριος Παπανεοφύτου, *Η χρήση των πατέρων στα έργα του Αγίου Νεοφύτου του εγκλείστου*, Μεταπτυχιακή Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2010, σ. 158.

Εκτενή αναφορά κάνει επίσης στους Γρηγόριο Νύσσης, Διονύσιο Αρεοπαγίτη και στον εκκλησιαστικό συγγραφέα Θεοδώρητο Κύρου. Μικρότερης κλίμακας αναφορά γίνεται στους Αναστάσιο Αντιοχείας, Αντίοχο μοναχό, Γεννάδιο Α΄ Κωνσταντινουπόλεως, Γεώργιο μοναχό, Ησύχιο Πρεσβύτερο, Θεόδωρο Στουδίτη, Ιππόλυτο, Ισίδωρο Πηλουσιώτη, Κύριλλο Αλεξανδρείας, Μάξιμο Ομολογητή, Νικηφόρο Κωνσταντινουπόλεως, Σωφρόνιο Ιεροσολύμων και Υπερέχιο Μακάριο, όπως και στους εκκλησιαστικούς συγγραφείς Αστέριο Αμασείας, Γεώργιο Πισίδη, Ευάγριο Σχολαστικό, Ευσέβιο Καισαρείας, Ιούλιο Αφρικανό, Ιωάννη Ευβοίας, Κλήμεντα Αλεξανδρέα, Κύριλλο Σκυθοπολίτη, Λεόντιο Βυζάντιο, Ολυμπιόδωρο Αλεξανδρείας, Πρόκλο Κωνσταντινουπόλεως. Σε ιστορικά θέματα, φαίνεται να αντλεί από τη Χρονογραφία του Θεοφάνη, το Νικήτα Χωνιάτη και τις Εκκλησιαστικές ιστορίες του Σωζόμενου και του Σωκράτη.²¹⁹

1.3.3 Μελέτες Διάφορες

Πολύ λίγες μελέτες υπάρχουν σχετικά με τη χρήση της Αγίας Γραφής από τον Άγιο Νεόφυτο.

Πιο κάτω σας παρουσιάζω τέσσερις μελέτες που έχουν σχέση με το θέμα μας.

1.3.3.1 Χρήστος Οικονόμου, ΠΑΥΛΕΙΑ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΡΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗ

Ο Οικονόμου μας αναφέρει ότι ο όρος υπομονή χρησιμοποιείται ευρύτερα από τον Απ. Παύλο, περίπου 16 φορές. Στο Ρωμ. 2,7.5,3.8,25.15,5 Β΄ Κορ. 1,6.6,4.12,12, Κολ. 1,11, Α΄ Θεσ. 1,3 και Β΄ Θεσ. 1,4.3,5, Α΄ Τιμ. 6,11, Β΄ Τιμ. 3,10, Τιτ. 2,2 και Εβρ.

---

²¹⁹ Δημήτριος Παπανεοφύτου, όπ.π., σ. 159.

10,36.12,1. Επίσης χρησιμοποιείται ο όρος υπομονή στις Καθολικές Επιστολές, Ιακώβου¹³, Β' Πέτρου¹⁴ και τέλος στην Αποκάλυψη²²⁰. Η Παύλεια επίδραση στη διδασκαλία του Αγίου Νεοφύτου για την υπομονή φαίνεται στα έργα του «Δέκα λόγοι περί τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν»²²¹, στο «Πεντηκοντακέφαλον» στα κεφάλαια 9²²², 10²²³, 11²²⁴, 12²²⁵, στην «Κατηχήσεις» ΙΒ'²²⁶, ΚΘ'²²⁷ και στην «Πανηγυρική»²²⁸.

Ο Νεόφυτος, χρησιμοποιώντας την Παύλεια Θεολογία, κάνει λόγο για την καρτερία και την υπομονή. Στηριζόμενος, λοιπόν, ο Νεόφυτος στην Παύλεια Θεολογία για την υπομονή, τονίζει ότι ο Απόστολος ήταν όντως άνθρωπος θεοσεβής και όλα τα προβλήματά του τα αντιμετώπισε με καρτερία και υπομονή. Ο Νεόφυτος κάνει λόγο για τη θεοσέβεια του δικαίου Ιώβ και τις δοκιμασίες που τον υπέβαλε ο εχθρός διάβολος, ενώ παράλληλα, υπογραμμίζει την υπομονή και καρτερία που έδειξε, ώστε ο Θεός να τον αποκαταστήσει στην προτέρα του κατάσταση, ως ευλογημένο άνθρωπο του Πανάγαθου Θεού. Ακολουθώντας, ο Άγιος Νεόφυτος παραπέμπει στην προς Εβραίους επιστολή, όπου εκεί ο Απόστολος προτρέπει τους πιστούς να μην χάνουν το θάρρος τους στις δοκιμασίες, γιατί χρειάζεται υπομονή για να πραγματοποιηθεί το θέλημα του Θεού και να καρπωθούν οι άνθρωποι την εκπλήρωση της υποσχέσεως του Ιησού. Ο Νεόφυτος, στη συνέχεια, κάνει λόγο για την υπομονή ως συμφιλίωση με τον Θεό μέσω του Ιησού Χριστού.

Γίνεται φανερό, ότι η Παύλεια επίδραση στη διδασκαλία και τη ζωή του Αγίου Νεοφύτου για την καρτερία και την υπομονή είναι έντονη και όπως όλα τα θεολογικά

---

²²⁰ Χρήστου Οικονόμου, «ΠΑΥΛΕΙΑ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΡΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗ», ΒΕΡΕΙΑ 2015, σ.316.

²²¹ Συγγράμματα, *Περί τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν*, Τόμ. Α', Πάφος 1996, σ. 124-126.

²²² Συγγράμματα, όπ.π., σ. 241.

²²³, Συγγράμματα, όπ.π., σ. 241.

²²⁴ Συγγράμματα, όπ.π., σ. 249-11.

²²⁵ Συγγράμματα, όπ.π., σ. 242.

²²⁶ Συγγράμματα, *Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, Τόμ. Β', σ. 357.

²²⁷ Συγγράμματα, όπ.π., σ. 415-416.

²²⁸ Συγγράμματα, *Πανηγυρική Α'*, Τόμ. Γ', σ. 345,27.

θέματα που αναπτύσσει ο Έγκλειστος έτσι και αυτό, στηρίζεται στη διδασκαλία του ίδιου του Ιησού Χριστού και παράλληλα στις επιστολές του αποστόλου Παύλου. Εκείνο που ιδιαίτερα υπογραμμίζει ο Νεόφυτος με τη διδασκαλία του για την καρτερία και την υπομονή είναι το γεγονός, ότι αυτές οι αρετές μας οδηγούν τελικά στη βασιλεία των ουρανών, ως μια εμπειρία του νέου κόσμου που βιώνει ο κάθε καταξιωμένος πιστός στην αιωνιότητα. Γι' αυτό, αξίζει να περάσει κανείς από την καρτερία και την υπομονή στην αιωνιότητα.²²⁹

Η λέξη «**υπομονή και καρτερία**» αναφέρετε στα κείμενα του Αγίου **177** φορές.

1.3.3.2 Χρήστος Οικονόμου, ΤΟ ΒΙΒΛΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ ΤΟΝ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟ

Όπως μας αναφέρει ο Οικονόμου στο άρθρο του, ο Άγιος, παρόλο που δεν ασχολείται συστηματικά με το να εκθέσει αναλυτικά την αγγελολογία του, με βάση τις μαρτυρίες της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης, παρουσιάζει το βιβλικό υπόβαθρο των αγγέλων. Οι αναφορές του Αγίου στους αγγέλους και τα πνεύματα είναι πληθωρικές, ξεκινώντας από την Γένεση και τη δημιουργία του κόσμου κατά την Εξαήμερο, ως το τελευταίο βιβλίο της Καινής Διαθήκης που είναι η Αποκάλυψη. Παράλληλα, κάνει χρήση της Αποκαλυπτικής και Απόκρυφης Γραμματείας.²³⁰ Στις μαρτυρίες της Π.Δ. κάνει λόγο για την παρουσία των αγγέλων στο όνειρο του Ιακώβ, στην καθοδήγηση του Ισραηλιτικού λαού κατά την πορεία του στην έρημο από την Αίγυπτο στη γη Χαναάν. Για τις μαρτυρίες της Κ.Δ. ο Έγκλειστος κάνει λόγο για τον πρωταγωνιστικό ρόλο των αγγέλων στην περίπτωση της αναγγελίας της γέννησης του Προδρόμου στον πατέρα του Ζαχαρία, κατά τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου και την Γέννηση του Ιησού. Πρωταγωνιστικός είναι ο ρόλος των αγγέλων κατά τη συντέλεια του κόσμου, όπου βρίσκονται γύρω από το θρόνο του δικαιοκρίτη Κυρίου και συ-

---

²²⁹ Χρήστος Οικονόμου, «ΠΑΥΛΕΙΑ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΡΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗ» ΒΕΡΕΙΑ 2015, σ.323.

²³⁰ Χρήστος Οικονόμου, «ΤΟ ΒΙΒΛΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ ΤΟΝ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟ», Θεολογική Σχολή Α.Π.Θ. Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, σ. 20, 1

νάγουν όλους τους ανθρώπους από τα τέσσερα σημεία του κόσμου. Στις περιπτώσεις της δοκιμασίας των ανθρώπων οι φύλακες άγγελοι τους καθοδηγούν, τους ενισχύουν, τους αποκαλύπτουν το θέλημα του Θεού, και τους προστατεύουν. Ο Άγιος Νεόφυτος στην Εξαήμερό του υποστηρίζει ότι ο τριαδικός Θεός δημιούργησε πρώτα την αρχαιόκτητη φάλαγγα των θείων ασωμάτων αγγέλων και αργότερα την λοιπή δημιουργία. Τέλος, υποστηρίζει ο Έγκλειστος, οι μοναχοί, με το αγγελικό τους σχήμα, μιμούνται την αγγελική πολιτεία, γι' αυτό και αποτελούν το δέκατο τάγμα των αϋλων αγγέλων, εκ των εϋλων ανθρώπων.²³¹ Ο Άγιος κάνει χρήση της λέξης «**άγγελος**» με όλα τα παράγωγα αυτής **1989** φορές.

1.3.3.3 Αθανάσιος Γ. Παπαρνάκη, Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ

Στην εργασία του Παπαρνάκη παρατηρούμε ότι ο μεγαλύτερος όγκος παλαιοδιαθηκικών και καινοδιαθηκικών παραθεμάτων είναι: «ΛΟΓΟΙ», «ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ», «ΔΩΔΕΚΑΛΟΓΟΣ» και «ΔΕΣΠΟΤΙΚΕΣ ΕΟΡΤΕΣ» ενώ με τις λιγότερες είναι οι «ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ», «ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ» και «ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ»²³².

Η αναφορά του Αγίου στην Παλαιά και Καινή Διαθήκη είναι ισοβαρής, ενώ τα συχνότερα παρατιθέμενα βιβλία για την Παλαιά Διαθήκη είναι οι «ΨΑΛΜΟΙ», «ΓΕΝΕΣΗΣ» και «ΗΣΑΙΑΣ», ενώ για την Καινή Διαθήκη είναι τα κατά «ΜΑΤΘΑΙΟ», «ΛΟΥΚΑ» και «ΙΩΑΝΝΗ» Ευαγγέλια. Το χωρίο με το μεγαλύτερο άθροισμα αναφορών για την Παλαιά είναι το Γεν. 1,26 «*καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ*

---

²³¹ «Ἦκουσας γὰρ ὅτι τὸ δέκατον τάγμα τῶν αὔλων αγγέλων ἐκ τῶν ἐνύλων ἀνθρώπων χάριτι θείᾳ ἱκανωθήσεται· διὸ καὶ οὐ ῥυπαροὺς καὶ ζοφώδεις ἀλλ' ἰσαγγέλους καὶ καθαρούς ἢ εἶναι τοὺς τοιούτους ἢ διὰ μετανοίας γενέσθαι προσήκει.». Βλπ, Συγγράμματα, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, Τόμ. Β', σ. 34, 6, 5.

²³² Αθανάσιος Γ. Παπαρνάκη, «*Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*» Έγκλειστριώτικα Άνάλεκτα 1, Πρακτικά Α' Διεθνούς Συνεδρίου Άγιος Νεόφυτος ὁ Έγκλειστος, Ἱστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010, σ. 607.

τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἔρπε-
τῶν τῶν ἔρπόντων ἐπὶ γῆς.» και για την Καινή είναι το Ιω. 1,29 «Τῇ ἐπαύριον βλέπει
ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· Ἴδε ὁ ἄμνός τοῦ Θεοῦ ὁ
αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.»

1.3.3.4 Παναγιώτης Σ. Σωτηρούδη, *Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΣΤΟ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ ΤΟΥ Α- ΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*

Στην εργασία του ο Σωτηρούδης μας αναφέρει ότι η Αγία Γραφή υπήρξε η βασική
πηγή για τον άγιο.²³³ Υπάρχει συνεχής παράθεση των χωρίων τόσο από την Παλαιά
όσο και από την Καινή Διαθήκη. Τα βιβλία της Γενέσεως και των ψαλμών ο Άγιος
τα αποστήθισε. Πολλά άλλα βιβλία της Παλαιάς και Καινής Διαθήκης τα απομνη-
μόνευσε λόγω επαναλαμβανόμενης ανάγνωσης και ακρόασης των βιβλικών περι-
κοπών που περιλαμβάνονται στα λειτουργικά βιβλία της εκκλησίας, ιδιαίτερα στα
Μηναία, στο Τριώδιο και στο Ωρολόγιο.²³⁴

Στο σύγγραμμα του Αγίου «ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ» παρατίθενται αυτούσια (ά-
μεσα) ή με ελάχιστες αποκλίσεις 105 καινοδιαθηκικά χωρία και 78 έμμεσες αναφο-
ρές 3-4 χωρία έως 7-8 συνεχόμενα χωρία. Ο Άγιος αναφέρεται ρητά στις πηγές του
άλλοτε ονομαστικά, άμεσα και άλλοτε έμμεσα. Σε 10 βιβλία της Καινής Διαθήκης
δεν γίνεται καμία αναφορά.

Από τα 105 χωρία τα 53 είναι αυτούσια (ίδια και απαράλλαχτα). Τα υπόλοιπα 52
χωρίζονται σε 4 κατηγορίες.

1. Απλές και ασήμαντες προσθήκες.
2. Παραλείψεις :
  - α) Απλές και ασήμαντες παραλείψεις

---

²³³ Παναγιώτη Σ. Σωτηρούδη, «*Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΣΤΟ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑ-
ΚΕΦΑΛΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*» Έγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διε-
θνοῦς Συνεδρίου Ἁγίου Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, Ἱστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010, σ.
793.

²³⁴ Παναγιώτη Σ. Σωτηρούδη, όπ.π., σ. 794-795.

- β) Σημαντικές παραλείψεις
- 3. Διάφορες Αλλαγές
  - α) Αλλαγές λέξεων
  - β) Αλλαγές σέ σύνθετα ρήματα
  - γ) Μορφολογικές αλλαγές και αλλαγές στη σύνταξη
- 4. Τροποποίηση φράσεων
- 5. Αντιμετάθεση λέξεων
- 6. Συμφυρμός χωρίων

1.3.3.5   Ιωάννης Λ. Γαλάνη, *Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ, ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ: ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΨΑΛΤΗΡΟΣ ΔΑΒΙΔ*

Ο Ιωάννης Λ. Γαλάνη μας δηλώνει ότι στο έργο του Αγίου Νεοφύτου γίνονται αλληγορικές αφηγήσεις για το πρόσωπο του Χριστού, χρησιμοποιώντας τους Ψαλμούς του Δαβίδ. Οι χρήσεις των χωρίων από την Καινή Διαθήκη, τα οποία ο Άγιος παραθέτει, ξεπερνούν τα τριακόσια. Η αλληγορική ερμηνεία αρχίζει από τον πρώτο ψαλμό. Ο δεύτερος είναι μεσσιανικός και έτσι ερμηνεύεται από την Καινή Διαθήκη και τους πατέρες της Εκκλησίας. Ο τρίτος ψαλμός αναφέρεται στη διαμάχη Δαβίδ και Αβεσσαλώμ²³⁵.

Ο Άγιος χρησιμοποιεί πολλές ερμηνευτικές μεθόδους όπως «τυπολογική», «ηθική», «δογματική» και κυρίως, την «αλληγορική» στην ερμηνεία των Ψαλμών. Πολλές φορές ομολογεί την αλληγορική του διάθεση χωρίς, όμως, να αποκλείει εντελώς τον ιστορικό χαρακτήρα κάποιου χωρίου. Αρκετές φορές, τροποποιεί το κείμενο κάποιου ψαλμού και το προσαρμόζει σε σχετικό χωρίο της Καινής Διαθήκης με φραστικές ομοιότητες. Πολύ συχνά δίνει δικές του αλληγορικές και τυπολογικές ερμηνείες.

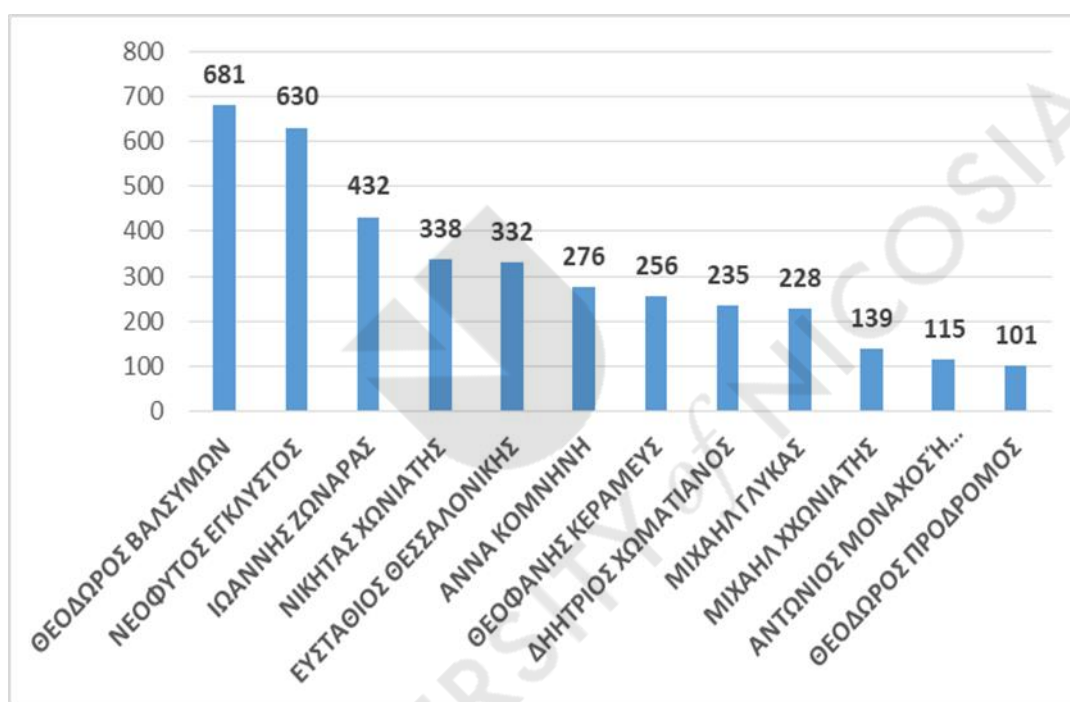
²³⁵ Ιωάννη Λ. Γαλάνη, «*Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ, ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ: ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΨΑΛΤΗΡΟΣ ΔΑΒΙΔ*» Έγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Άγιος Νεόφυτος ό Έγκλειστος, Ιστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010, σ. 261.

1.4 Συγκριτική προσέγγιση της Αγίας Γραφής από τον Άγιο Νεόφυτο

1.4.1 Ο Άγιος Νεόφυτος και οι συγγραφείς του ΙΒ΄ και ΙΔ΄ αιώνα

Ο Άγιος Νεόφυτος αναδεικνύεται ο δεύτερος πολυγραφότερος συγγραφέας μετά τον Θεόδωρο Βαλαμώνα, το έργο του οποίου περιλαμβάνει τον υπομνηματισμό των ιερών κανόνων²³⁶. Οι συγγραφείς με το εκτενέστερο συγγραφικό έργο κατά τον **ΙΒ΄ αιώνα** φαίνονται στο ακόλουθο Γράφημα 1²³⁷.

Γράφημα 1 - Έκταση εργογραφίας συγγραφέων του ΙΒ΄ αιώνα

²³⁶ Αθανάσιος Γ. Παπαρνάκης, *Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*, Εγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου, Άγιος Νεόφυτος ο Έγκλειστος, Ιστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010, σ. 612-619.

²³⁷ Η πυκνότητα του κειμένου σε μια μέση σελίδα από τις χρησιμοποιούμενες εκδόσεις υπολογίστηκε με αναγωγή σε κοινό μέτρο και το άθροισμα των σελίδων της εργογραφίας του κάθε συγγραφέα προσαρμόστηκε ποσοστιαία και αναλόγως. Η σύγκριση κατόπιν πραγματοποιήθηκε με βάση το αποτέλεσμα των υπολογισμών αυτών. Βλπ. Αθανάσιος Παπαρνάκης, *όπ.π.* σ. 612.

Η συνολική χρήση της Αγίας Γραφής τον ΙΒ΄ αιώνα ανέρχεται σε 24.500 περίπου χωρία²³⁸. Συγκρίνοντας τη χρήση της Αγίας Γραφής από τον Άγιο Νεόφυτο με την αντίστοιχη από τους σύγχρονους του²³⁹, ο ιερός πατήρ αναδεικνύεται ως ο συγγραφέας με την πολυπληθέστερη παράθεση και αναφορά βιβλικών χωρίων σε απόλυτες τιμές, αφού με τον συνολικό αριθμό των 7.319²⁴⁰ πραγματοποιεί μόνος του το 1/3 των βιβλικών παραθεμάτων του αιώνα αυτού²⁴¹ (Γράφημα 2).

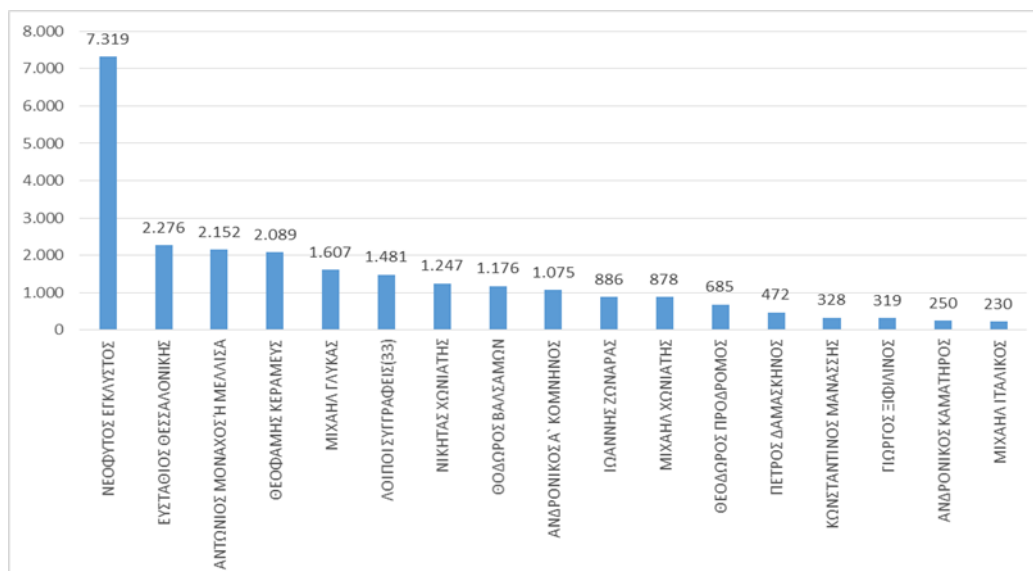
---

²³⁸ Τα δεδομένα αυτά αντλούνται κατά τον κύριο όγκο τους από τους πίνακες των βιβλικών χωρίων, που περιλαμβάνονται στην επανέκδοση της Ελληνικής Πατρολογίας του J. P. Migne από το Κέντρο Πατερικών Εκδόσεων στην Αθήνα και καταρτίσθηκαν από τους Ομ. καθηγητές της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. κ.κ. Σ. Σάκκο και Π. Κουτλεμάνη (περί τα 21.300 χωρία). Συμπληρώθηκαν από τους σχετικούς πίνακες, που περιλαμβάνονται στις κριτικές εκδόσεις, που λήφθηκαν υπόψη (περί τα 3.200), Βλπ. Αθανασίου Γ. Παπαρνάκη, όπ.π σ. 613.

²³⁹ Η σύγκριση ασφαλώς δεν είναι εξαντλητική, αλλά ενδεικτική. Η ερευνά δεν περιέλαβε με εξαντλητική ακρίβεια ούτε όλους τους συγγραφείς του ΙΒ' αιώνα, ούτε όλα τα έργα τους. Ωστόσο, εκτιμάται ότι συγκέντρωσε τη συντριπτική πλειοψηφία τους και επομένως ότι είναι δυνατόν να αποτελέσουν ένα καλό και αξιόπιστο υλικό για εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Οφείλτε ακόμη να σημειωθεί ότι οι συγκρινόμενες εκδόσεις της Πατρολογίας του Migne, κατά κύριο λόγο, και του Αγίου Νεοφύτου έχουν ποιοτικές διαφορές. Η δεύτερη, ως κριτική, είναι ποιοτικώς ανώτερη από την πρώτη τόσο ως προς την αξιοπιστία του κειμένου, όσο και ως προς την επισήμανση των βιβλικών χωρίων, που μας ενδιαφέρει εν προκειμένω. Από τον δειγματοληπτικό έλεγχο, που πραγματοποιήθηκε, διαπιστώθηκε, πρώτον, εφάμιλλη ακρίβεια στην καταγραφή των βιβλικών παραπομπών και μεταφορά τους στους ειδικούς Πίνακες, που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα, και στις δυο συγκρινόμενες εκδόσεις. Δεύτερον, στην κριτική έκδοση του Αγίου Νεοφύτου διαπιστώθηκε ποιοτική διαφορά ως προς την επισήμανση των βιβλικών χωρίων, η οποία χαρακτηρίζεται αφ' ενός μεν από το γεγονός ότι επισημαίνεται ως βιβλική παραπομπή κάθε χρήση βιβλικών λέξεων εν τη ροή του λόγου του Αγίου, καθώς επίσης και καταγραφή περισσότερων της μιας παραπομπών, όπου υπάρχουν παράλληλα χωρία. Τα στοιχεία αυτά δεν παρατηρούνται στη συγκρινόμενη έκδοση της PG, γεγονός που δημιουργεί έναν συγκριτικά και ποσοσιαία πλεονάζοντα αριθμό βιβλικών παραπομπών στο έργο του Αγίου Νεοφύτου, ο οποίος εκτιμάται ότι ανέρχεται σε ποσοστό 10% περίπου επί του συνόλου. Παρά τις επισημάνσεις αυτές, θεωρείται ωστόσο ότι δεν μειώνεται η ενδεικτική αξία της γενόμενης σύγκρισης, καθώς πρόκειται για ένα δείγμα, που μπορεί να μας δώσει μια αξιόπιστη εικόνα για τη θέση του Αγίου Νεοφύτου ανάμεσα στους λοιπούς συγγραφείς του ΙΒ' αιώνα και γενικότερα των λοιπών συγγραφέων της εκκλησιαστικής παράδοσης. Βλπ. Αθανάσιος Παπαρνάκη, όπ.π σ. 613-614.

²⁴⁰ Ο Παπαρνάκης καταχωρεί τον αριθμό 7319 (αριθμό τον οποίο διαφωνώ) ως τον συνολικό αριθμό χωρίων που αναφέρει ο Άγιος Νεόφυτος στα συγγράμματα του, Βλπ. Αθανάσιος Παπαρνάκη, *Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*, όπ.π., σ. 614.

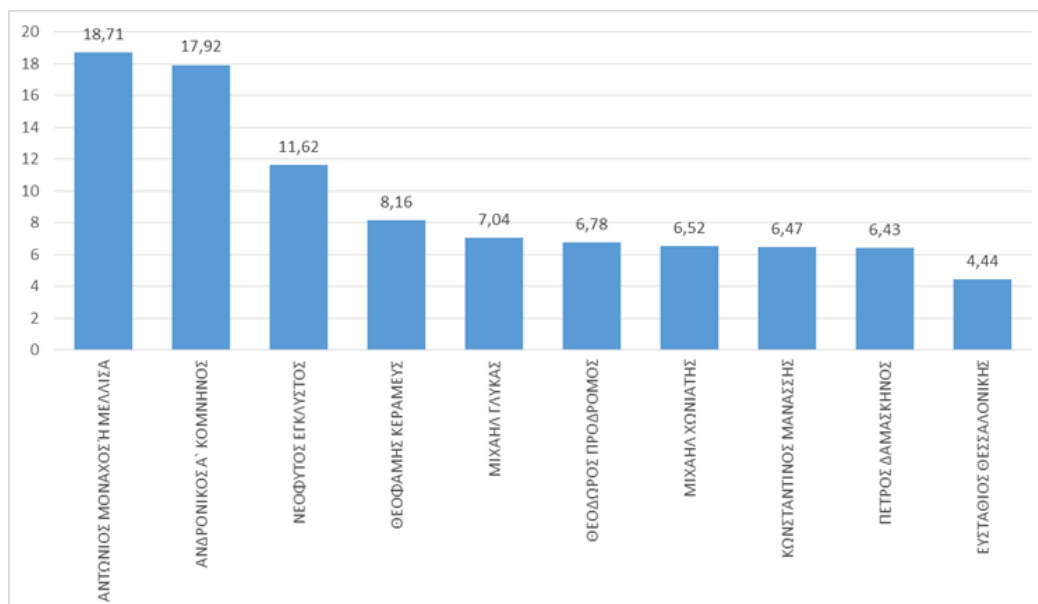
²⁴¹ Όπως χαρακτηριστικά παρατηρεί και η Συντονιστική Επιτροπή, η εποχή του Αγίου Νεοφύτου, του προσφυώς αποκαλούμενου «Εγκλείστου», «δεν χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα για μεγάλη και

Γράφημα 2 - Κατανομή βιβλικών παραθεμάτων στους συγγραφείς του ΙΒ΄ αιώνα

Για να αξιολογήσουμε ακριβέστερα τη θέση του Άγιου Νεοφύτου μεταξύ των συγγραφέων του ΙΒ΄ αιώνα, είναι ανάγκη να υπολογίσουμε τον βαθμό πυκνότητας των βιβλικών αναφορών ανά σελίδα στα εξεταζόμενα έργα. Ο λόγος που προκύπτει, διαφοροποιεί την προηγούμενη κατάταξη των συγγραφέων (Γράφημα 3).

αξιόλογη παραγωγή» έργων, σε ό,τι αφορά στην «ελληνική εκκλησιαστική Γραμματεία». Ωστόσο, ο Άγιος Νεόφυτος, υπερακοντίζοντας την πενία καρποφορίας των εκκλησιαστικών γραμμάτων των χρόνων του, κατορθώνει και αναδεικνύεται, μέσα από τα περισυνελεγμένα και όντας διάσπαρτα σε πολλούς τόπους και σε πολλές βιβλιοθήκες εκδοθέντα έργα του, Βλπ. ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, Πρόλογος, Συγγράμματα, τόμ. Α΄, σ. ιζ΄: «Τό ἔργο του εἶναι ὀγκῶδες... Τά σχετικά κείμενα... σέ χειρόγραφα φυλάσσονταν σέ βιβλιοθήκες τῆς Ἑλλάδος καί ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν καθὼς καί τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων». Πρβλ. Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ, «Ὁ ἅγιος Νεόφυτος Πατέρας καί Διδάσκαλος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας», στό ΠΑΔΣΝΕ, Πάφος, 2009, σ. 555 κ.έ. Βλπ., *Εξοχος εκκλησιαστικός συγγραφέας, και αξιόλογος νηπτικός θεολόγος*, ΧΡΗΣΤΟΣ. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, *Ὁ ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, Προσωπικότητα – Συγγράμματα καί Ἑρμηνευτικές Προσεγγίσεις*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σ. 118. Βλπ. ΛΕΟΝΤΙΟΥ (Ἀρχιμ. Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Βασιλικῆς καί Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλειστοῦ), Πρόλογος, Συγγράμματα, τόμ. Α΄, σ. ια΄. Πρβλ. ΑΛ. ΕΓΚΛΕΙΣΤΡΙΩΤΟΥ (Ἀρχιμ.) «Ἡ θράβευση τῆς Ἐκδοσης τῶν Ἀπάντων Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλειστρου ἀπό τήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν», στό ΠΑΔΣΝΕ, Πάφος 2009, σ. 959. Βλπ. ὥστε να κατατάσσεται, κατά τον Κάρολο Κρουμβάχερ, εφάμιλλος των Ευσταθίου Θεσσαλονίκης και Μιχαήλ Ακομινάτου. Βλπ. Τοῦ λόγου τό ἀληθές πιστοποιεῖ ἡ ἐπισταμένη μελέτη καί συγκριτική ἐξέταση τῶν δεκαεξί σωζομένων καί ἐκδοθέντων ἔργων του σέ πέντε καλαίσθητους τόμους, τοὺς ὁποίους ἐξέδωσαν ἐγκρατεῖς τοῦ ἀντικειμένου καί ἔγκριτοι ἐπιστήμονες. Πρεσβύτερος Νικόλαος Κούτσιος, *ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ ΤΟΝ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟ*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστημίου Λευκωσίας ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2020, σελ. 11-12.

Γράφημα 3 - Πυκνότητα βιβλικών αναφορών στους συγγραφείς του ΙΒ΄ αιώνα

Στην περίπτωση αυτή ο Άγιος Νεόφυτος καταλαμβάνει την τρίτη θέση μετά τον μοναχό Αντώνιο και τον αυτοκράτορα Ανδρόνικο Α΄ τον Κομνηνό. Εξετάζοντας την εργογραφία τους, για να ερμηνεύσουμε την υψηλή τιμή πυκνότητας βιβλικών παραθεμάτων που παρουσιάζουν, διαπιστώνουμε ότι και οι δυο είναι συγγραφείς ενός και μοναδικού εκτενούς έργου, που σχετίζεται άμεσα με την Αγία Γραφή. Ο μεν πρώτος, φέρεται ως συγγραφέας μιας εκτενούς συλλογής βιβλικών χωρίων, τα οποία ταξινομεί θεματικά με βάση ένα πρόγραμμα πνευματικής οικοδομής. Ο δεύτερος, αναφέρεται σε ένα διάλογο μεταξύ Ιουδαίου και Χριστιανού, ο οποίος διεξάγεται πάνω σε αποκλειστικά βιβλική βάση. Για τον Άγιο Νεόφυτο υπάρχει ποιοτική διαφορά του έργου του, το οποίο διακρίνεται για την ευρύτητα της θεματολογίας του.

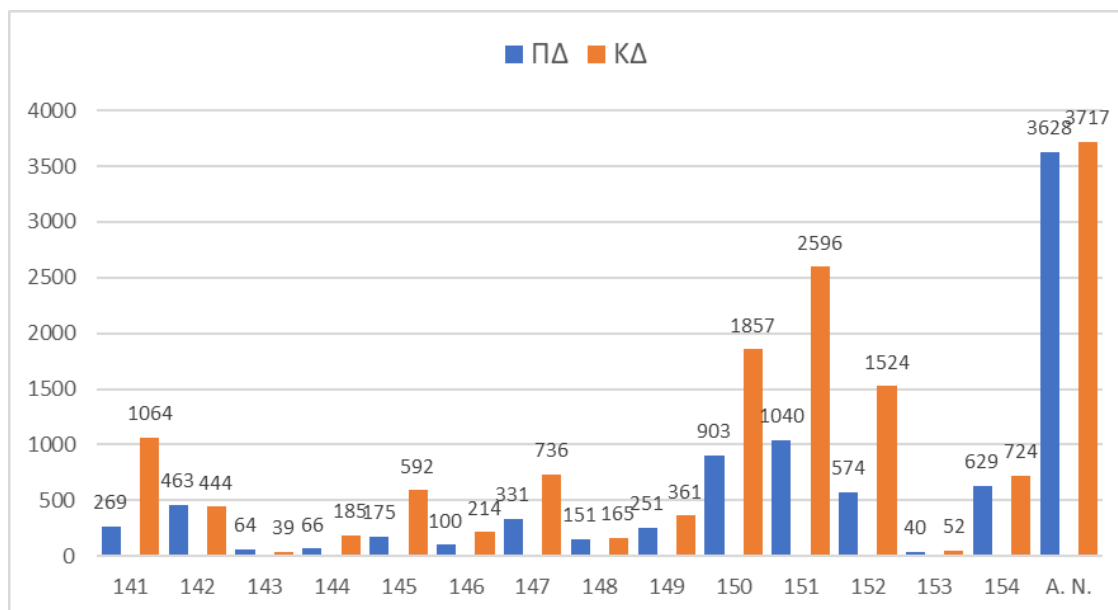
Για να αξιολογήσουμε καλύτερα τα ευρήματα αυτά είναι απαραίτητο να πραγματοποιήσουμε ορισμένες συγκρίσεις με παρόμοια στοιχεία από άλλους συγγραφείς, οι οποίοι είναι συναφείς με τον άγιο Νεόφυτο. Μία τέτοια ομάδα -Πίνακας 7 - συγγραφέων αποτελούν οι μεταγενέστεροι του Αγίου κατά τον **ΙΔ΄ αιώνα**.²⁴².

²⁴² Αθανάσιος Παπαρνάκη, *Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ*, Διευρυμένη μορφή εισηγήσεως στην ημερίδα του Δικτύου Κειμενικής και ερμηνευτικής εκκλησιαστικής Παραδόσεως του Τμήματος Ποιμαντικής

Τόμος	Συγγραφείς ΙΔ΄ αιώνα και Άγιος Νεόφυτος	Χωρία
141	Ιω. Βέκκος, Κων. Βελιτινιώτης, Γεώργιος Μετοχίτης	1333
142	Γεώργιος Κυπραίος, Αθανάσιος Κων/πόλεως, Νικήφ. Βλεμμύδης	907
143	Εφραίμ χρονογράφος, Θεόληπτος Φιλαδ/φειας, Γεώργιος Παχυμέρης	103
144	Γεώργιος Παχυμέρης, Γεώργιος Μετοχίτης, Ματθ. Βλαστάρης	251
145	Ματθ. Βλαστάρης, Θεόδουλος μοναχός, Νικήφ. Κάλλιστος	767
146	Νικήφ. Κάλλιστος	314
147	Νικήφ. Κάλλιστος	1067
148	Νικηφόρος Γρηγοράς	316
149	Ν. Γρηγοράς, Νείλος Καβάσιλας, Ματθ. Καρυόφυλλος, Θεόδ. Μελιτινιότης, Γ. Λαπίθας	612
150	Αρμενόπουλος, Χρυσοκέφαλος, Ιω. Καλέκας, Νικ. Καβάσιλας, Γ. Παλαμάς	2760
151	Γρηγόριος Παλαμάς, Θεόφιλος Κων/πόλεως, Γρ. Ακίνδυνος, Νείλος Κων/πόλεως,	3636
152	Μαν. Καλέκας, Κυπαρισσιώτης, Μάτθ. Καντακουζηνός, Ιώ. Γλυκύς, Ησαΐας & Ισίδωρος Κων/πόλεως	2098
153	Ιω. Καντακουζηνός	92
154	Ιω. Καντακουζηνός, Θεόφιλος Κων/πόλεως, Δημ. Κυδώνης, Μαξίμ Χρυσοβέργης, Φιλόθ. Σιλυβρίας	1354
A. N.	Άγιος Νεόφυτος	7345

Πίνακας 7 - Η χρήση της Αγίας Γραφής στους συγγραφείς του 14ου αι. και ο Άγιος Νεόφυτος

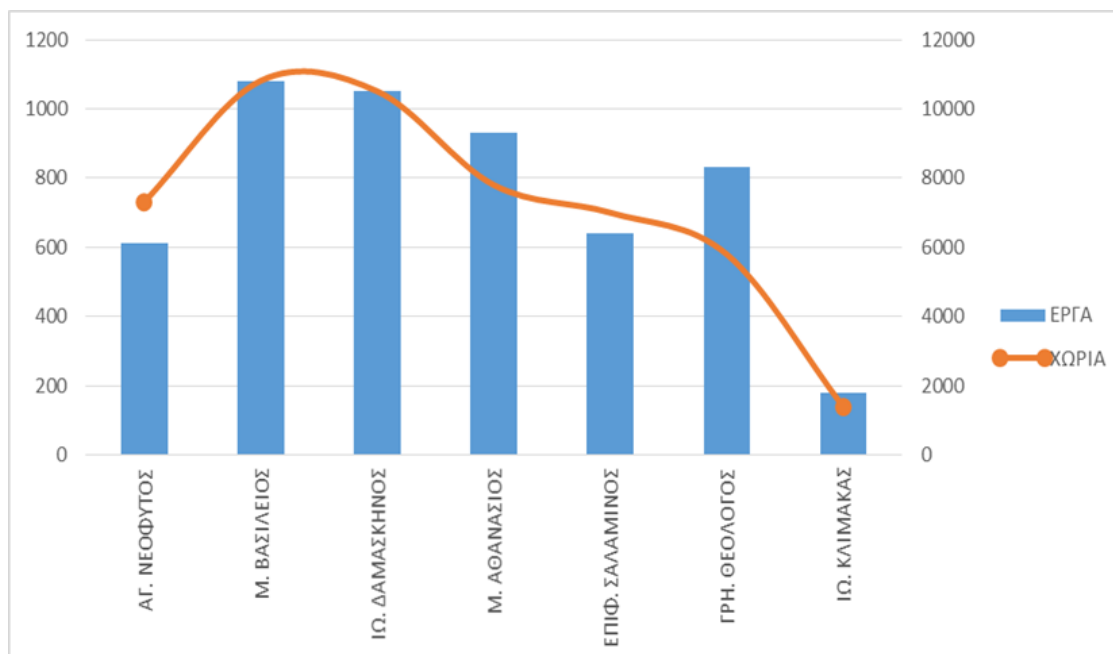
και Κοινωνικής Θεολογίας με θέμα «Το ιστορικό και ερμηνευτικό πλαίσιο της εποχής του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά. Α'», Θεολογική Σχολή του ΑΠΘ, Φεβρουάριος 2007, σ. 10.

Γράφημα 4 - Η χρήση της Αγίας Γραφής στους συγγραφείς του 14ου αι. και ο Άγιος Νεόφυτος

1.4.2 Ο Άγιος Νεόφυτος και μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας

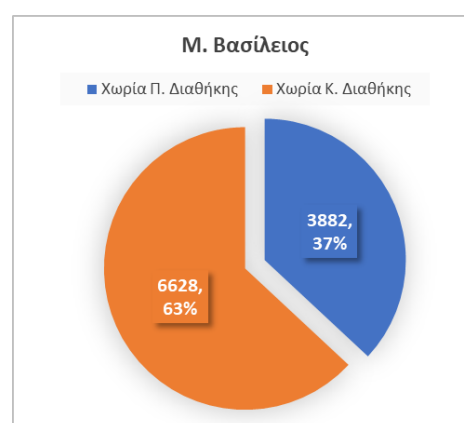
Σε παρόμοια συμπεράσματα οδηγεί και η ανάλογη σύγκριση του Αγίου Νεοφύτου με μεγάλους Πατέρες της εκκλησιαστικής παράδοσης. Έχουν επιλεγεί εκείνοι προς τους οποίους ο ίδιος εκφράζει ιδιαίτερη προτίμηση, επικαλούμενος τη μαρτυρία τους συχνότερα από όλους όσοι συναντώνται στα έργα του. Πρόκειται για τον Μ. Αθανάσιο, τον Μ. Βασίλειο, τον Γρηγόριο Θεολόγο, τον Επιφάνιο Σαλαμίνας, τον Ιωάννη της Κλίμακος και τον Ιωάννη Δαμασκηνό. Όλοι μαζί αθροίζουν ένα σύνολο 49.000 περίπου βιβλικών αναφορών, που περιλαμβάνονται σε μια εργογραφία 5.000 σελίδων περίπου.

Γράφημα 5 - Έκταση έργων και πλήθος βιβλικών αναφορών στα έργα του Αγίου Νεοφύτου και μεγάλων Πατέρων της Εκκλησίας

Στο πιο πάνω Γράφημα 5, παρατηρούμε μια αναλογική διαβάθμιση της σχέσης μεταξύ της έκτασης της εργογραφίας και του πλήθους των βιβλικών αναφορών. Παρατηρούμε την υπέρβαση της αναλογικότητας υπέρ της Αγίας Γραφής τόσο στον Άγιο Νεόφυτο όσο και στον συντοπίτη του Άγιο Επιφάνιο Σαλαμίνας.

Στο Γράφημα 6, βλέπουμε τους πατέρες που κάνουν περίπου ίση χρήση μεταξύ ΠΔ και ΚΔ στα συγγράμματά τους και αυτοί είναι ο Άγιος Νεόφυτος (49% ΠΔ και 51% ΚΔ) και ο Γρηγόριος Θεολόγος (51% ΠΔ και 49% ΚΔ).

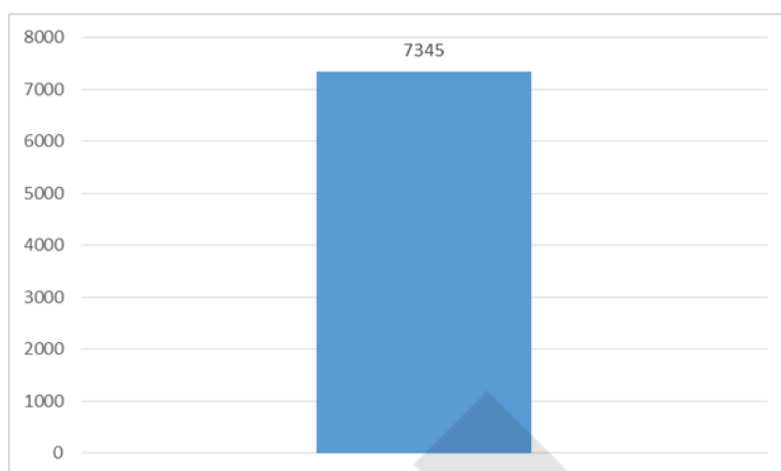
Γράφημα 6 - Σύγκριση Αγίου Νεοφύτου και μεγάλων πατέρων²⁴³

²⁴³ Αθανάσιος Παπαρνάκη, *Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ*, όπ.π., σ. 9

1.5 Χρήση Αγίας Γραφής (συνοπτικά)

Ο Άγιος χρησιμοποίησε συνολικά 7.345 (Γράφημα 7) άμεσες ή έμμεσες αναφορές που παρατίθενται αυτούσια ή με ελάχιστες παρεκκλίσεις στην Παλαιά και Καινή Διαθήκη. Σύμφωνα με τον Παπαρνάκη,²⁴⁴ οι συνολικές αναφορές σε Παλαιά και Καινή Διαθήκη είναι 7.319, αριθμός ο οποίος διαφωνώ.

Γράφημα 7 - Χρήση Αγίας Γραφής

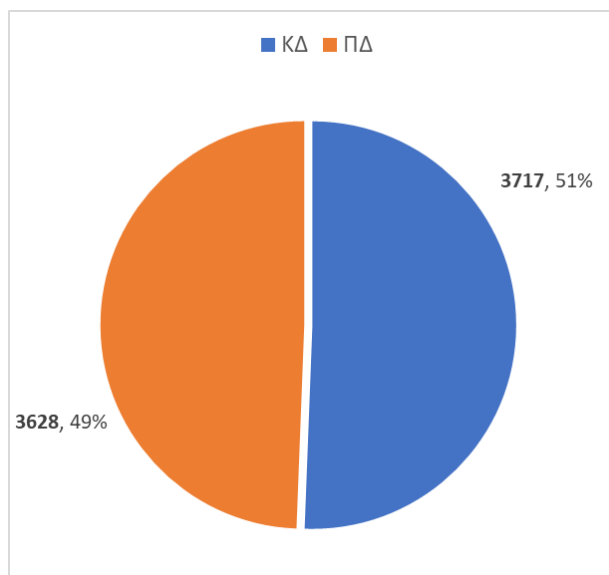
Όπως βλέπετε στο Γράφημα 8, υπάρχει ισοβαρή αναφορά τόσο στην Παλαιά όσο και στην Καινή Διαθήκη. Είναι άξιο προσοχής αυτό καθ' ότι αποτελεί ένα από τα ελάχιστα παραδείγματα Πάτερων της εκκλησίας που κάνουν τόσο εκτενή χρήση της Π. Διαθήκης.²⁴⁵ Η συσχέτιση αναφοράς μεταξύ των δύο Διαθηκών είναι συνήθως 1 προς 2 υπέρ της ΚΔ, καθώς η ΠΔ αποτελεί συνήθως το 30% του συνόλου των Πατερικών αναφορών²⁴⁶. Προς αυτή την αναλογία πλησιάζει η σχέση των δυο Διαθηκών και στο σύνολο των βιβλικών παραθεμάτων στην Patrologia Graeca, η οποία διαμορφώνεται στο 56% προς 44% υπέρ της ΚΔ.²⁴⁷

²⁴⁴ Αθανάσιος Παπαρνάκη, *Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*, ό.π., σ. 610.

²⁴⁵ Αθανάσιος Παπαρνάκη, ό.π., σελ 624.

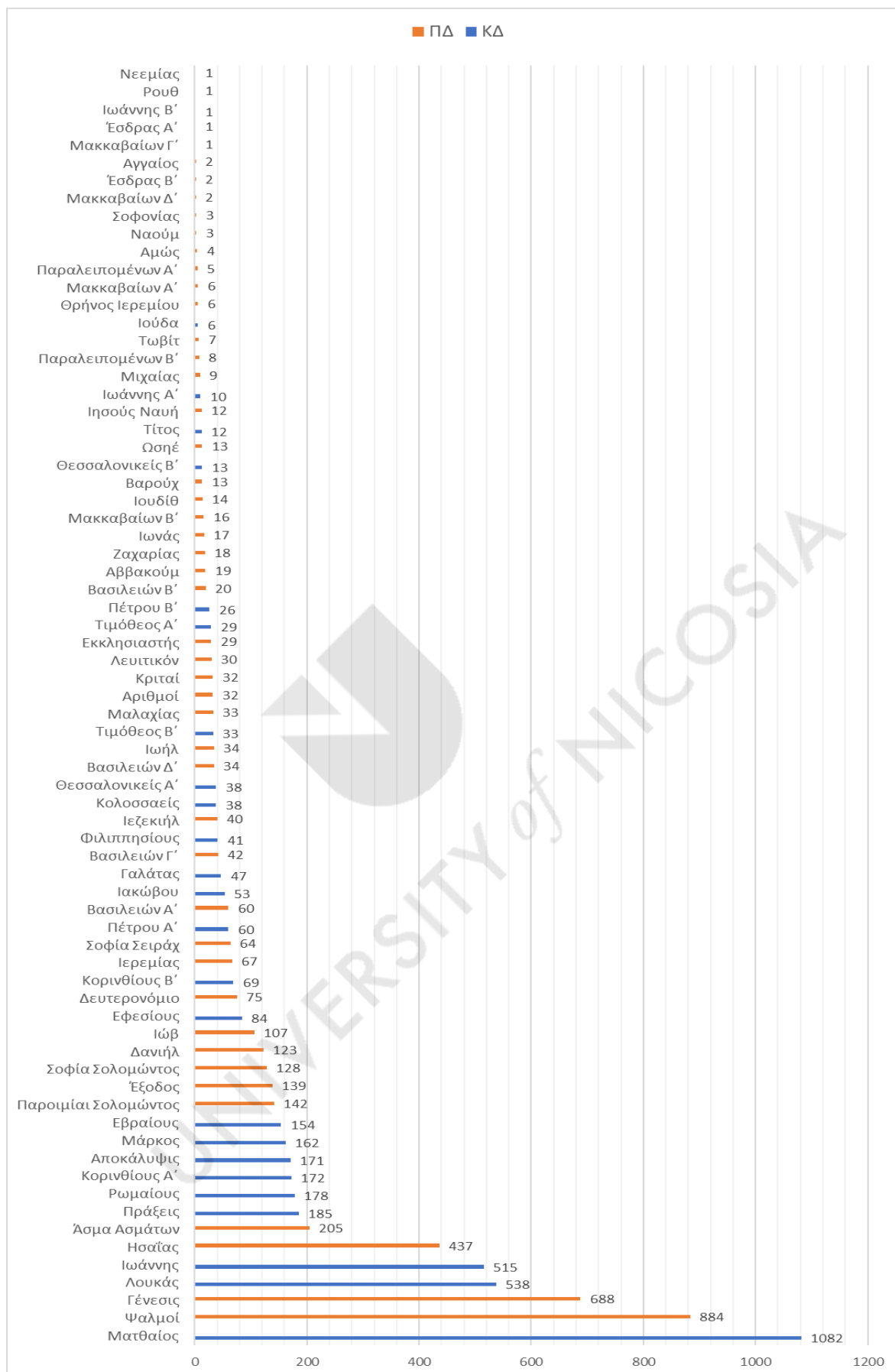
²⁴⁶ Πρβλ. Αθανάσιος Παπαρνάκη, *Η χρήση τῆς Ἀγίας Γραφῆς στὰ ἔργα τοῦ Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ*, ὁ.π., σ. 50ἔξ.

²⁴⁷ Αθανάσιος Παπαρνάκη, *Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*, ό.π., σ. 624.

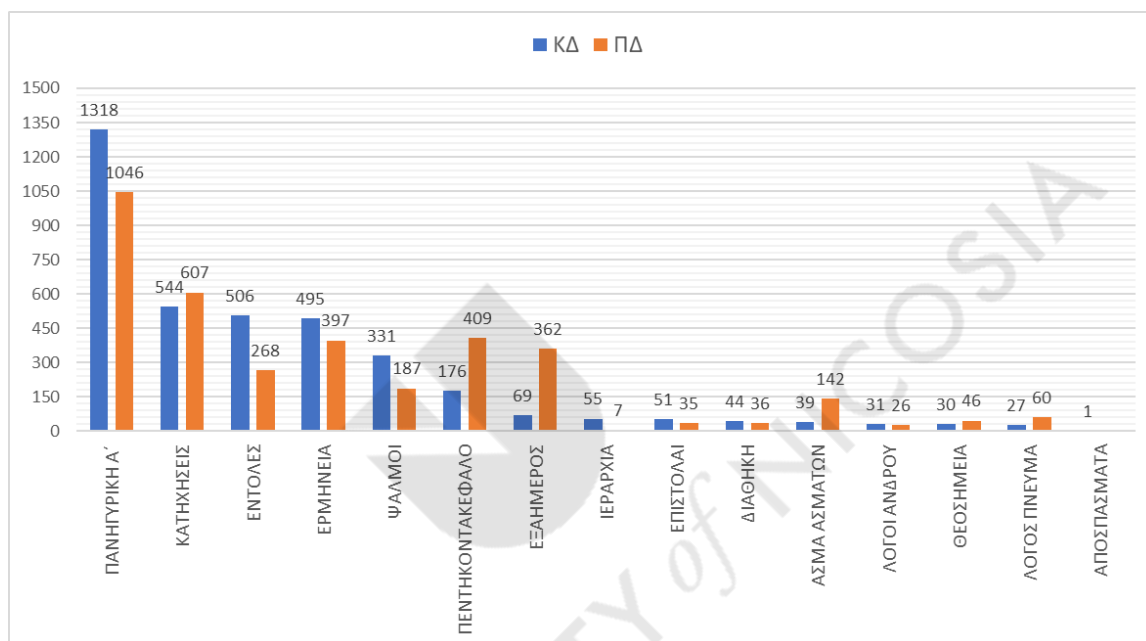
Γράφημα 8 - Χρήση Παλαιάς και Καινής Διαθήκης

Από το σύνολο των 76 βιβλίων της Αγίας Γραφής ο Άγιος Νεόφυτος παραπέμπει στα 72 (γίνεται και αναφορά στο Δ' Μακκαβαίων) από αυτά. Στην Παλαιά Διαθήκη δεν αναφέρεται στα βιβλία της Εσθήρ, του Οβδιού και της Επιστολής Ιερεμία. Στην Καινή Διαθήκη δεν αναφέρετε στις επιστολές προς Φιλήμονα και Γ' Ιωάννου - Γράφημα 9.

Γράφημα 9 - Συχνότητα παράθεσης των βιβλίων της Αγίας Γραφής στα συγγράμματα του Αγίου

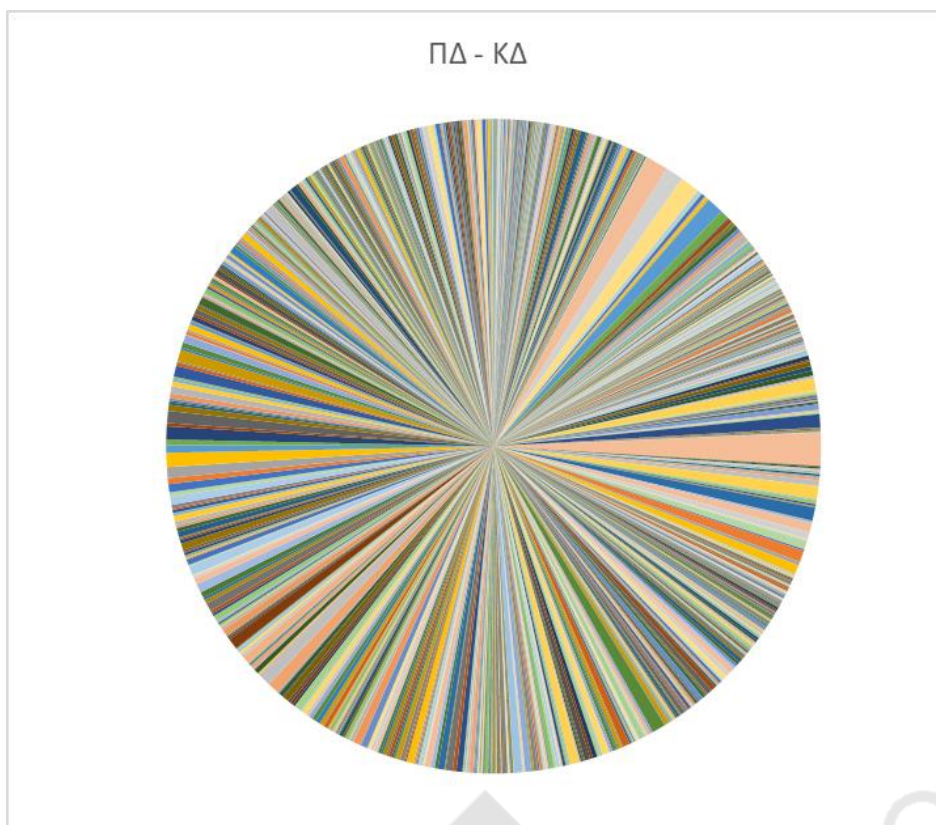
Εξετάζοντας το άθροισμα²⁴⁸ των παλαιοδιαθηκικών και των καινοδιαθηκικών αναφορών - Γράφημα 10 (βλπ. Συνοπτικά Παράρτημα 15), στα έργα του Αγίου Νεοφύτου παρατηρούμε ότι αυτά μεμονωμένα διαμοιράζονται, καθώς σε άλλα υπερέχει η Καινή και σε άλλα η Παλαιά Διαθήκη. Το συνηθέστερο αναμενόμενο σε άλλους πατέρες είναι να υπερέχει η ΚΔ. Χαρακτηριστικά η ΠΔ υπερτερεί με μεγάλη διαφορά στο ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ, στην ΕΞΗΜΕΡΟ και στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ και αυτό μπορεί να αποδοθεί στην ειδική θεματολογία τους ενώ στην ΚΔ υπερέχουν τα βιβλία της ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄, ΕΡΜΗΝΕΙΑ, ΕΝΤΟΛΕΣ και ΨΑΛΜΟΙ.

Γράφημα 10 - Διασπορά Παλαιάς και Καινής Διαθήκης στα έργα του Αγίου Νεοφύτου

Στο Γράφημα 11 μπορούμε να παρατηρήσουμε, μία συνολικά αρμονική εικόνα διασποράς των χρησιμοποιούμενων βιβλικών χωρίων στα επί μέρους έργα του Αγίου Νεοφύτου. Στην εικόνα αυτή θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει ότι αποτυπώνεται μία εξαιρετική επιμέλεια / κατανομή στη σύνταξη των έργων του.

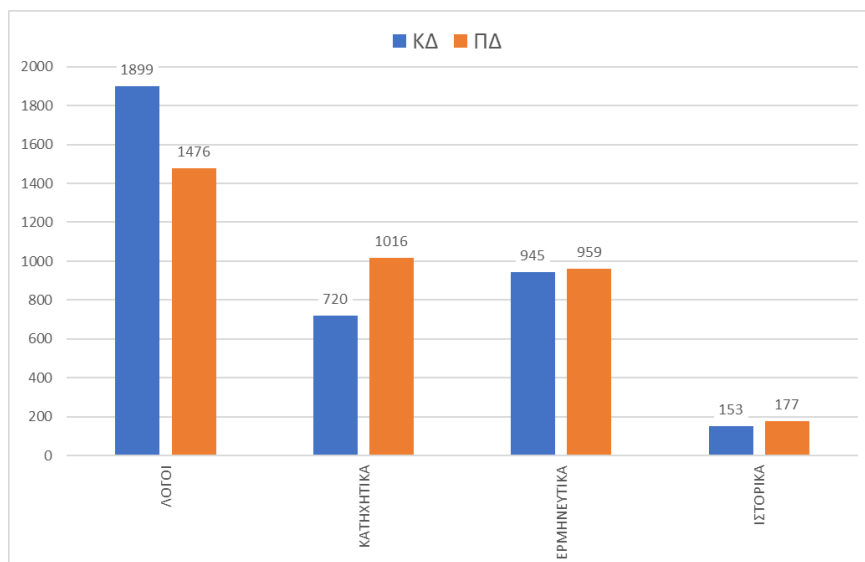
²⁴⁸ Για πλήρη στοιχεία σε όλα τα έργα βλ. Παράρτημα 14.

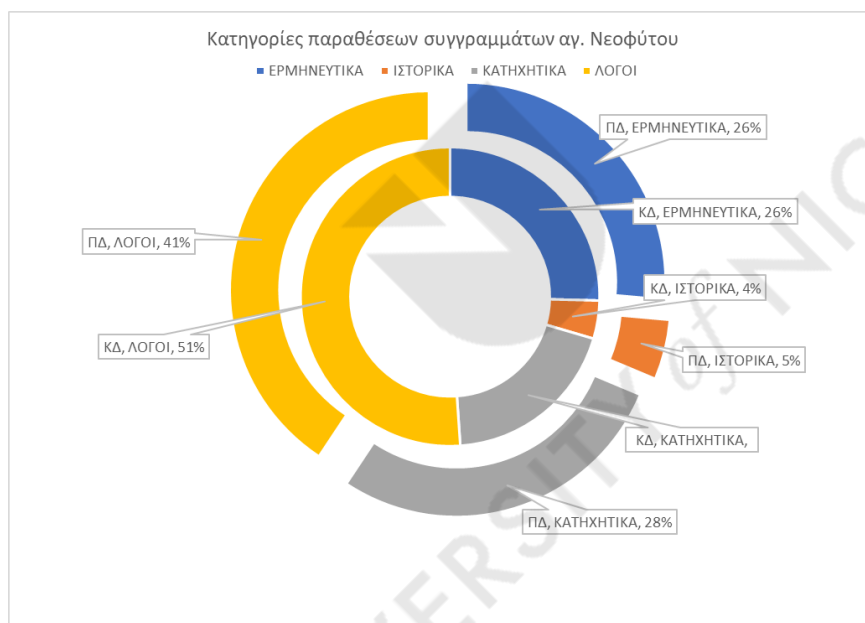
Γράφημα 11 - Κατανομή Βιβλικών χωρίων, ΠΔ – ΚΔ στα συγγράμματα του Αγίου

Όσον αφορά τις κατηγορίες παραθέσεων²⁴⁹ του Αγίου βλέπουμε στο Γράφημα 12 και Γράφημα 13, ότι υπάρχει μία ισοβαρής σχέση μεταξύ ΚΔ και ΠΔ με μόνη διαφορά στου ΛΟΓΟΥΣ όπου υπάρχει ένας σχετικός πλεονασμός στην ΚΔ. Βλέποντας συγκριτικά της κατηγορίες παραθέσεων στην ΠΔ και ΚΔ διαπιστώνουμε ότι οι ΛΟΓΟΙ τροφοδοτούνται περισσότερο από την ΠΔ-1899 και ΚΔ-1476, στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ γίνεται σχεδόν ίση χρήση ΚΔ-945 και ΠΔ-959, τα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ ενισχύονται περισσότερο από την ΠΔ-1016 και ΚΔ-720 και τέλος τα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου έχουν πάλιν σχεδόν ίση κατανομή μεταξύ ΠΔ-177 και ΚΔ-153.

²⁴⁹ Βλπ. Πίνακας 5

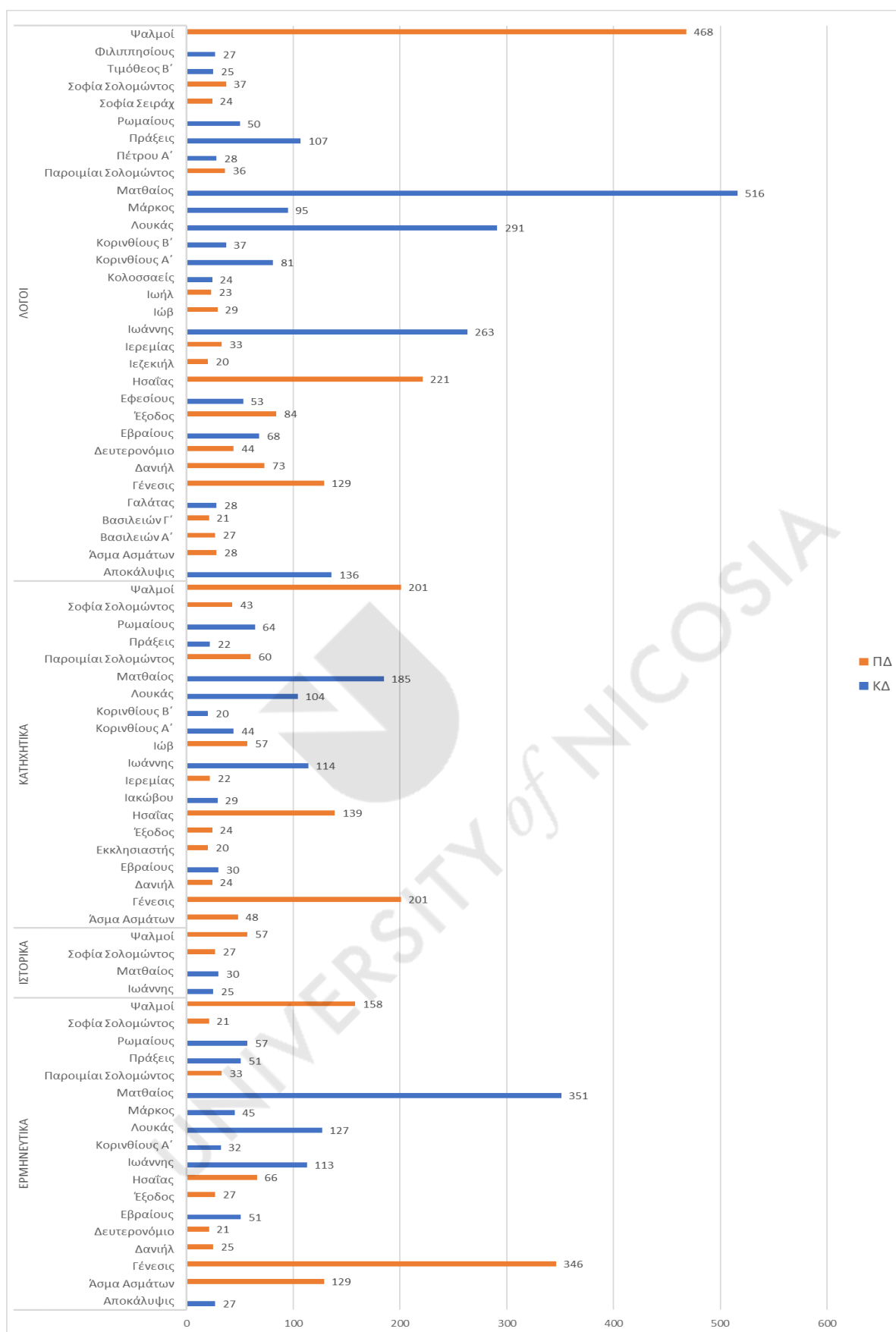

Γράφημα 12 - Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ) στην Αγία γραφή

Γράφημα 13 - Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ) στην Αγία γραφή

Στο Γράφημα 14, βλέπουμε τη διασπορά Αγίας Γραφής στις κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ). Συγκεκριμένα οι ΛΟΓΟΙ τροφοδοτούνται περισσότερο από τον Ματθαίο (516 ανφ.), τους Ψαλμούς (468 ανφ.), τα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ από τους Ψαλμούς (ανφ. 201), τον Ματθαίο (185 ανφ.), και Γένεσις (201 ανφ.), τα ΙΣΤΟΡΙΚΑ από τους Ψαλμούς (57 ανφ.) τα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ από τον Ματθαίο (351 ανφ.) και Γένεσις (346 ανφ.).

Γράφημα 14 - Διασπορά Αγίας Γραφής στις κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ), (>=20)

Στα συχνότερα θέματα της Αγίας Γραφής - Γράφημα 15 - που αναφέρεται ο Άγιος στα συγγράμματα του είναι τα κεφάλαια :

Γέν. 1 «*Η δημιουργία του κόσμου, Η δημιουργία του ανθρώπου*» (129 ανφ.),

Λουκ. 1 «*Σκοπός της συγγραφής του Ευαγγελίου, Προαγγελία της γεννήσεως του Ιωάννη του Προδρόμου, Ο Ευαγγελισμός της παρθένου Μαρίας, Η Μαρία επισκέπτεται την Ελισάβετ, Η ωδή της Θεοτόκου, Η γέννηση του Ιωάννη του Προδρόμου, Η προφητεία του Ζαχαρία*» (93 ανφ.),

Ματθ. 25 «*Η παραβολή των δέκα παρθένων, Η παραβολή των ταλάντων, Η δευτέρα παρουσία του Κυρίου και η κρίση των εθνών*» (89 ανφ.),

Ματθ. 7 «*Δεν πρέπει να κατακρίνωμεν, Τα αποτελέσματα της προσευχής, Ο χρυσός κανόνας, Η στενή πύλη και η δύσκολη οδός, Προσοχή από τους ψευδοπροφήτες, Να εφαρμόζουμε τις εντολές του Θεού, Η παραβολή για τα δύο σπίτια*» (78 ανφ.),

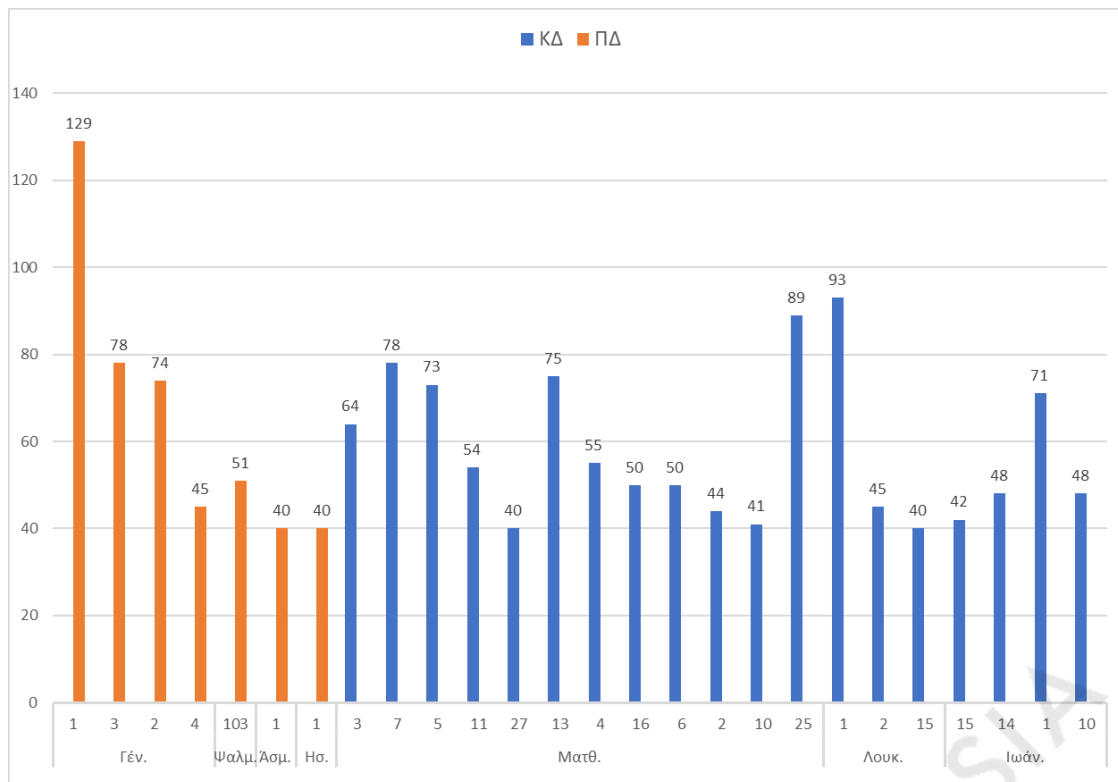
Γεν. 3 «*Η πτώση του ανθρώπου*» (78 ανφ.),

Ματθ. 13 «*Η παραβολή του σπορέα, Γιατί ο Ιησούς μιλάει με παραβολές, Η εξήγηση της παραβολής του σπορέα, Η παραβολή των ζιζανίων, Η παραβολή για τον κόκκο του σιναπιού, Η παραβολή για το προζύμι, Η χρήση των παραβολών, Η παραβολή για το δίχτυ*» (75 ανφ.),

Γεν. 2 «*Ο αγιασμός της έβδομης ημέρας - Ο άνθρωπος ως ψυχή ζώσα - Ο Θεός βάζει τον άνθρωπο στον κήπο της Εδέμ*» (74 ανφ.),

Ματθ. 5 «*Η επί του Όρους Ομιλία: Οι Μακαρισμοί, Το αλάτι και το φως του κόσμου, Ο Κύριος τελειοποιεί και συμπληρώνει το Μωσαϊκό Νόμο, Η οργή, Η μοιχεία, Το διαζύγιο, Ο όρκος, Η ανταπόδοση, Η αγάπη για τον πλησίον*» (73 ανφ.).

Γράφημα 15 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την Αγία Γραφή (>40)

Συχνότερη παράθεση χωρίων στα συγγράμματα του Αγίου από την Αγία Γραφή - Γράφημα 16 (βλπ αναλυτικά Παράρτημα 16).

Γέν. 1,26²⁵⁰ (ανφ. 29)

Ιωάν. 1,29²⁵¹ (ανφ. 19)

Α' Βασ. 2,30²⁵² (ανφ. 18)

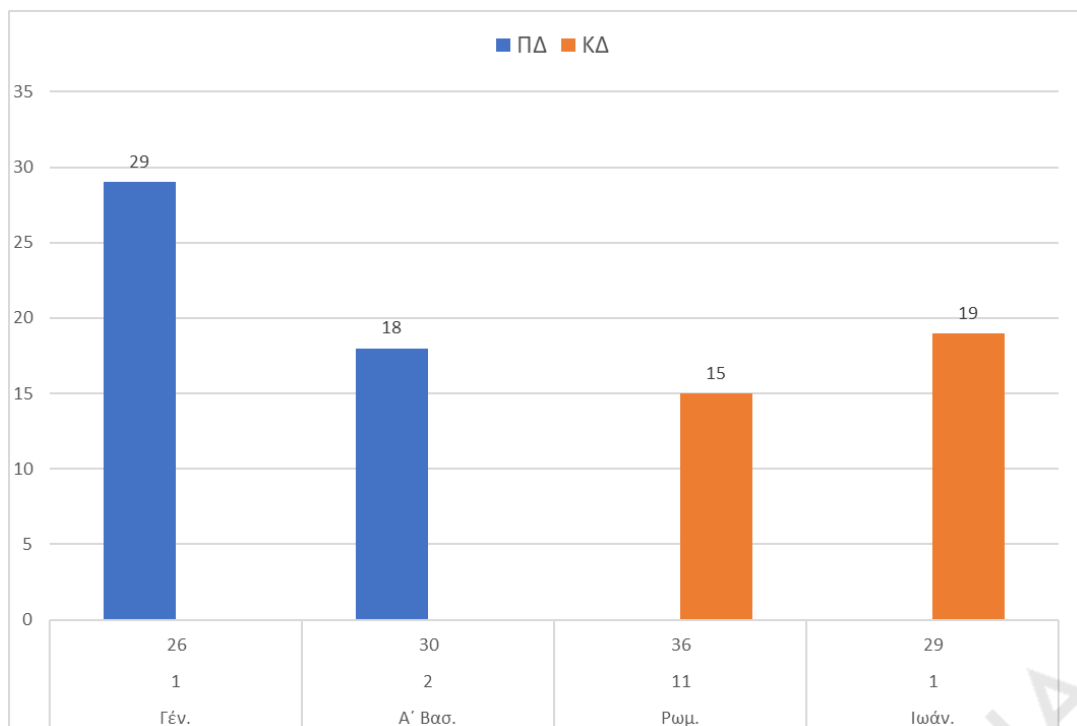
Ρωμ. 11,36²⁵³ (ανφ. 15)

²⁵⁰ Γέν. 1,26: «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ γῆς γῆς.»

²⁵¹ Ιωάν. 1,29: «Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.»

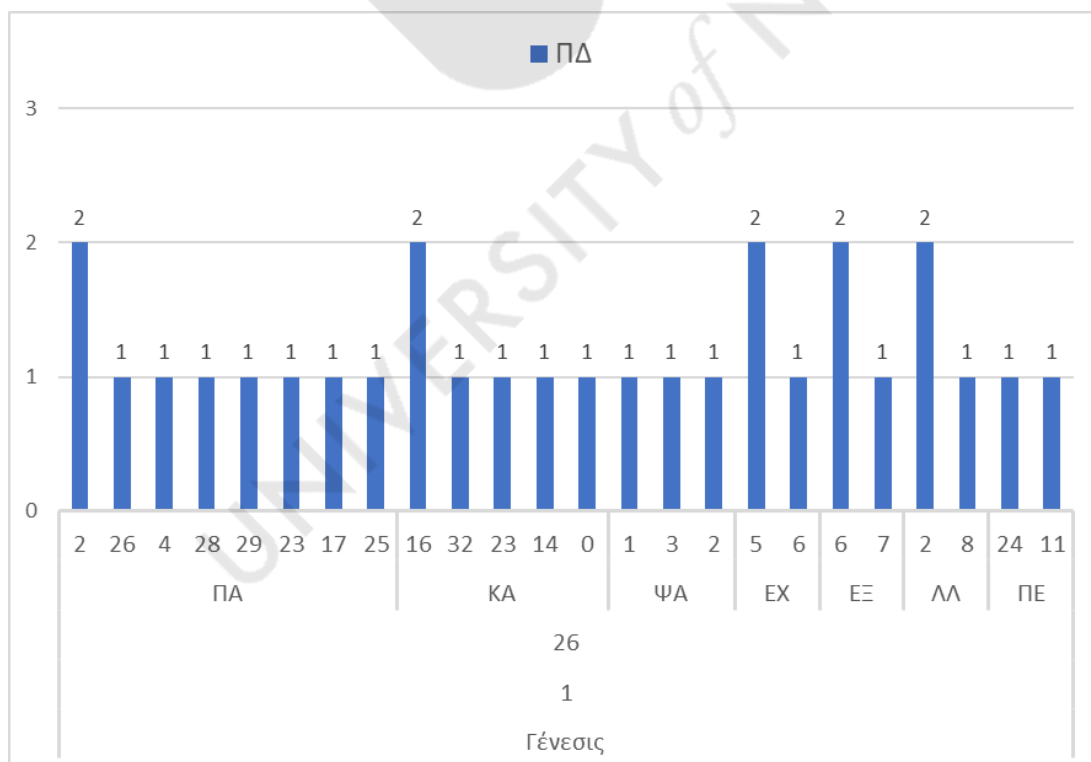
²⁵² Α' Βασ. 2,30: «διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ· εἶπα· ὁ οἶκός σου καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς σου διελεύσεται ἐνώπιόν μου ἕως αἰῶνος· καὶ νῦν φησὶ Κύριος· μηδαμῶς ἐμοί, ὅτι ἄλλ' ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, καὶ ὁ ἐξουθενῶν με ἀτιμασθήσεται.»

²⁵³ Ρωμ. 11,36: «ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα· αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.»

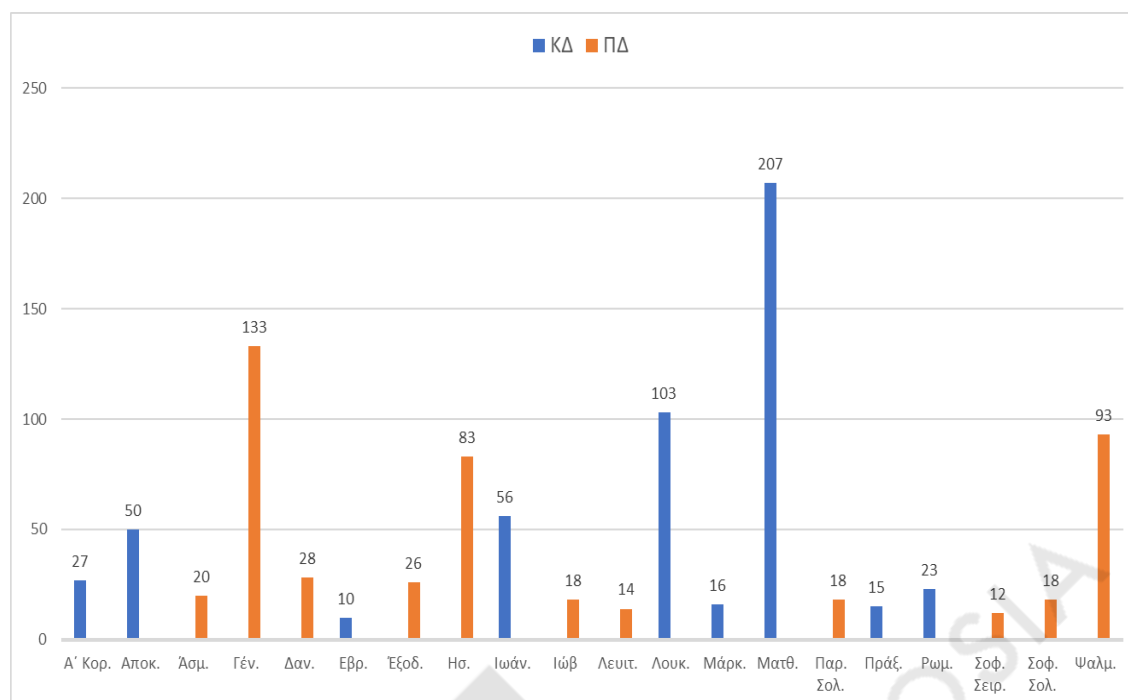
Γράφημα 16 - Συχνότερη παράθεση χωρίων στα συγγράμματα του Αγίου από την Αγία Γραφή (>15)

Ο στίχος Γεν. 1,26 παρατίθεται σχεδόν σε όλα τα συγγράμματα του Αγίου - Γράφημα 17

Γράφημα 17 - Διασπορά Γεν. 1,26 στα συγγράμματα του Αγίου

Συχνότερα σε χρήση βιβλία της Αγίας γραφής που ο Άγιος κάνει πέραν του ενός στίχου²⁵⁴ αναφορά - Γράφημα 18.

Γράφημα 18 - Πέραν του ενός στίχου της Αγίας Γραφής, αναφορά στα συγγράμματα του Αγίου (>=10)

Συχνότερη σε χρήση πέραν του ενός στίχου αναφορές που κάνει ο Άγιος στα συγγράμματα του.

Λουκ. 15,11-32²⁵⁵ (ανφ. 8),

²⁵⁴ Πέραν του ενός στίχου – Ο Άγιος κάνει αναφορά σε συνεχόμενους στίχους δλδ., Ψαλμ. 23,7-10. Γίνεται αναφορά σε 4 στίχους του κεφαλαίου 23 των Ψαλμών, στους στίχους 7,8,9,10.

²⁵⁵ Λουκ. 15,11-32: «Εἶπε δέ· ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς,»
 «καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας, καὶ διεῖλθεν αὐτοῖς τὸν βίον.»
 «καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακράν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως.»
 «δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.»
 «καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους.»
 «καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἥσθιον οἱ χοῖροι, καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.»

«εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπε· πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ ἀπόλλυμαι!»

«ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου.»

«οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου.»

«καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος εἶδεν αὐτὸν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.»

«2εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.»

«εἶπε δὲ ὁ πατήρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας,»

«καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν,»

«ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη, καὶ ἥρξαντο εὐφραίνεσθαι.»

«Ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν,»

«καὶ προσκαλεσάμενος ἓνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο τί εἶη ταῦτα.»

«ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν,»

«ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.»

«ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ·»

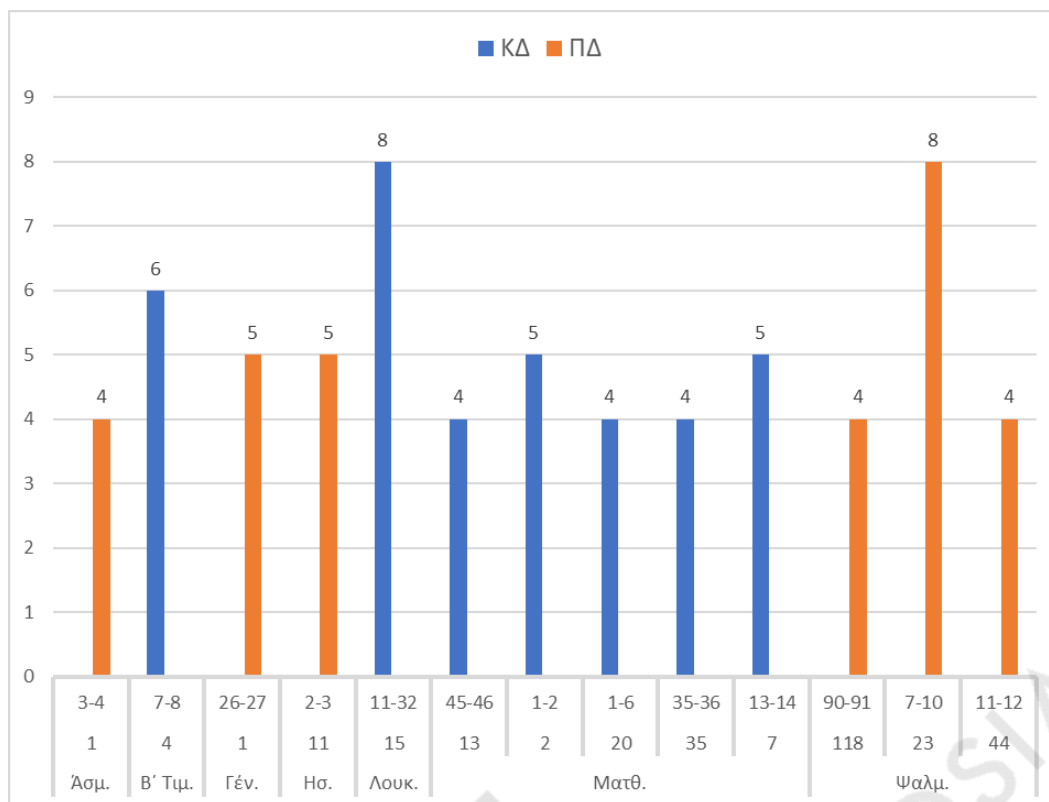
«ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγὼν σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.»

«ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ· τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν·»

«εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὐρέθη.»

²⁵⁶ Ψαλμ. 23,7-10:

«ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.»

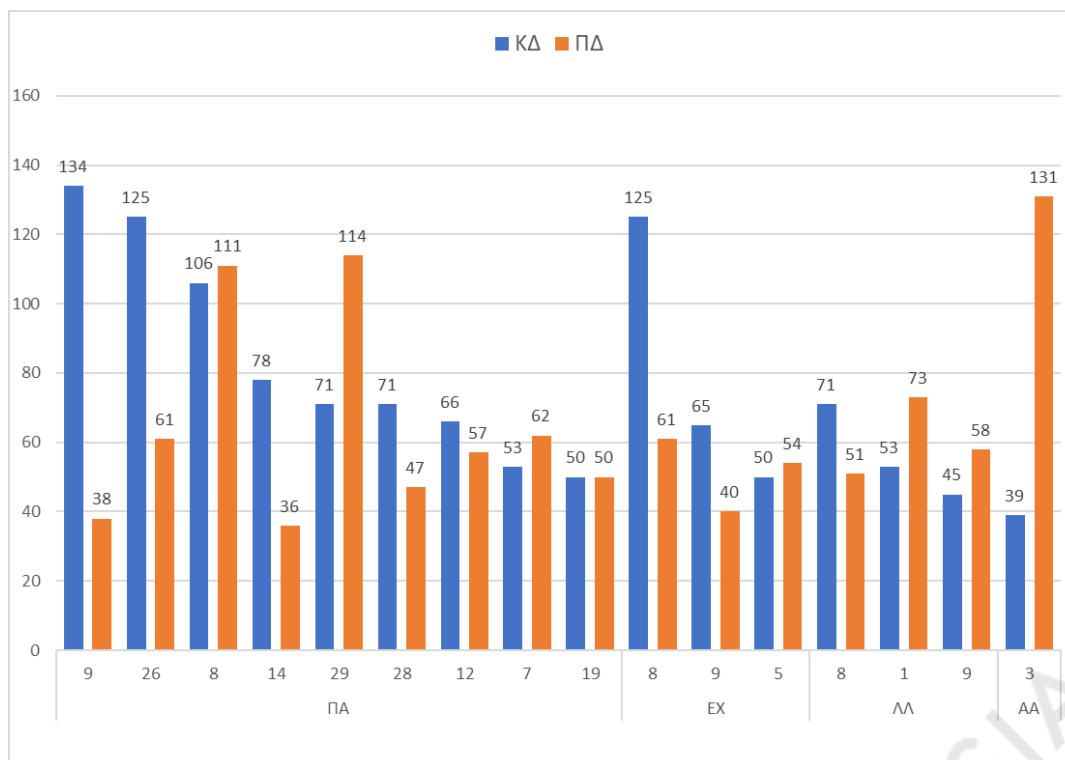
Γράφημα 19 - Συχνότερα σε χρήση πέραν του ενός στίχου αναφορές που κάνει ο Άγιος στα συγγράμματα του (≥ 4)

Κεφάλαια στα συγγράμματα του Αγίου με τις περισσότερες αναφορές από την Αγία Γραφή - Γράφημα 20.

«τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ.»

«ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.»

«τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος τῶν δυνάμεων αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.»

Γράφημα 20 - Κεφάλαια στα συγγράμματα του Αγίου με τις περισσότερες αναφορές από την Αγία Γραφή (>=100)

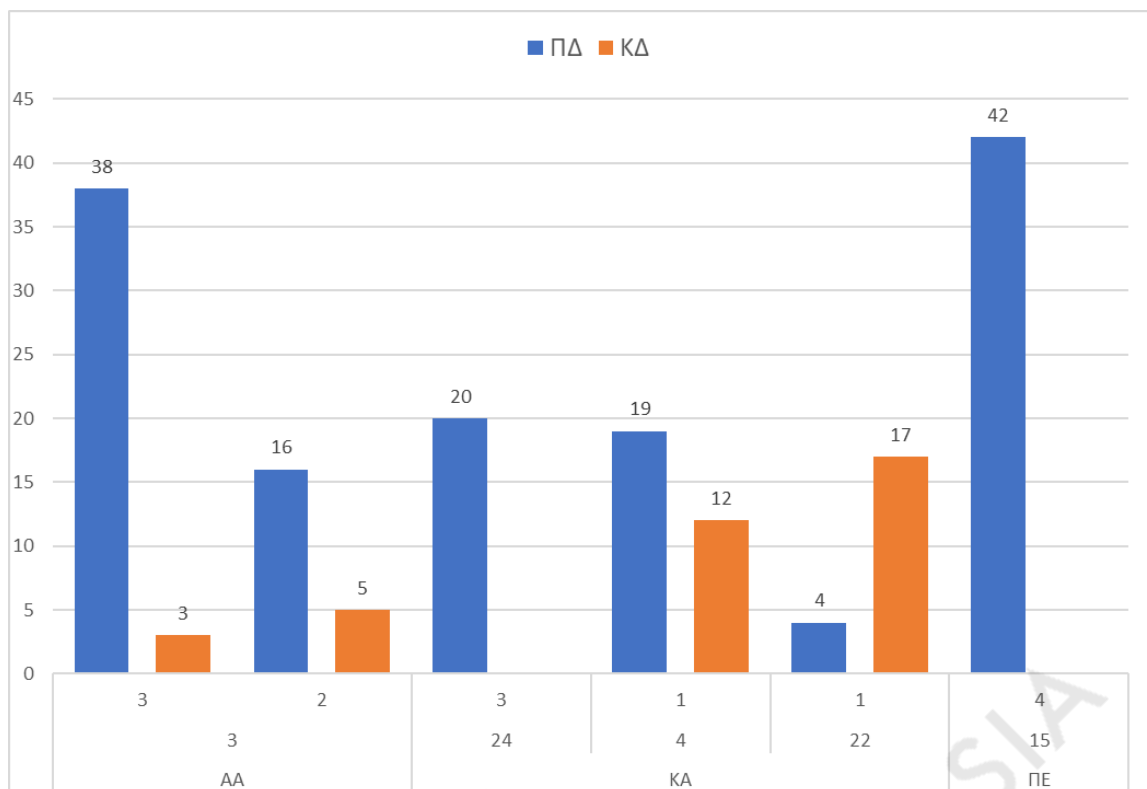
Παράγραφοι στα συγγράμματα του Αγίου με τις περισσότερες αναφορές - Γράφημα 21.

ΠΕ 15,4²⁵⁷ (ανφ. 42),

ΑΑ 3,3²⁵⁸ (ανφ. 38).

²⁵⁷ ΠΕ 15,4: «Ταῦτα οὖν πάντα Πνεύματι θείῳ ἐνηχούμενοι ὁ μέγας ἐξηγεῖται Μωσῆς, περί τε τῆς κιβωτοῦ, καὶ πῶς τὰ μετὰ τὴν κιβωτόν, καὶ πῶς πατραλοίας ἀπεφάνθη ὁ Χάμ, καὶ πῶς ἐκ τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ Νῶε διεσπάρῃσαν νῆσοι ἐθνῶν, καὶ πῶς ὁ πύργος Χαλάνης ἠργήθη καὶ αἱ γλῶσσαι διηρέθησαν ψήφῳ Θεοῦ τῶν κακῶν οἰκοδόμων. Εἴτα διηγεῖται τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ τὸ φιλόθεον, καὶ ὅτι διὰ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν τοῦ ἑπταετοῦς λιμοῦ τυραννίδα ὁ Ἰακώβ πανοικὶ κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ πῶς δεδούλωτο ἐν Αἰγύπτῳ τὸ γένος τῶν Ἑβραίων.»

²⁵⁸ ΑΑ 3,3: «Καὶ ἵνα μή τις τῶν κακοφρόνων ἢ φιληδόνων σαρκικόν τι ἢ ἐμπαθὲς ὑπολάβῃ τῶν λεγομένων, λύει τὴν ὑπόνοιαν καὶ οὐ νύμφην ἀπλῶς μόνον ἀλλὰ καὶ ἀδελφὴν αὐτὴν συχνάκις ἀποκαλεῖ· καὶ αὐτὴ πάλιν αὐτὸν ὡσαύτως νυμφίον καὶ ἀδελφιδόν («ἐγώ», φησί, «τῷ ἀδελφιδῷ μου, καὶ ἀδελφιδός μου ἐμοί»), σιαγόνας αὐτοῦ καὶ χεῖλη καὶ αὕτη ἀντεγκωμιάζουσα πόθῳ, ἀφ' ὧν καὶ ὡς «ἐκ φιαλῶν ἀρωμάτων μυρεψικὰ» δι-δασκαλίας ἐξεχύθησαν νάματα, χεῖρας τορευτάς, δί' ὧν πᾶσα νόσος καὶ πᾶσα μαλα-κία πρὸς ὑγείαν ἐτρέπετο, καὶ πάντα ἀπλῶς διασημάνασα αὐτοῦ τὰ γνωρίσματα· καὶ «ἐκλελοχισμένον ἀπὸ μυριάδων» τοῦτον ἐκάλεσεν, ἐπεὶ ἐκ πασῶν μυριάδων τικτο-μένων διὰ λοχείας αὐτὸς μόνος ἐτέχθη ἀλοχεύτῃ λοχεία,

Γράφημα 21 - Παράγραφοι στα συγγράμματα του Αγίου με τις περισσότερες αναφορές (≥ 20)

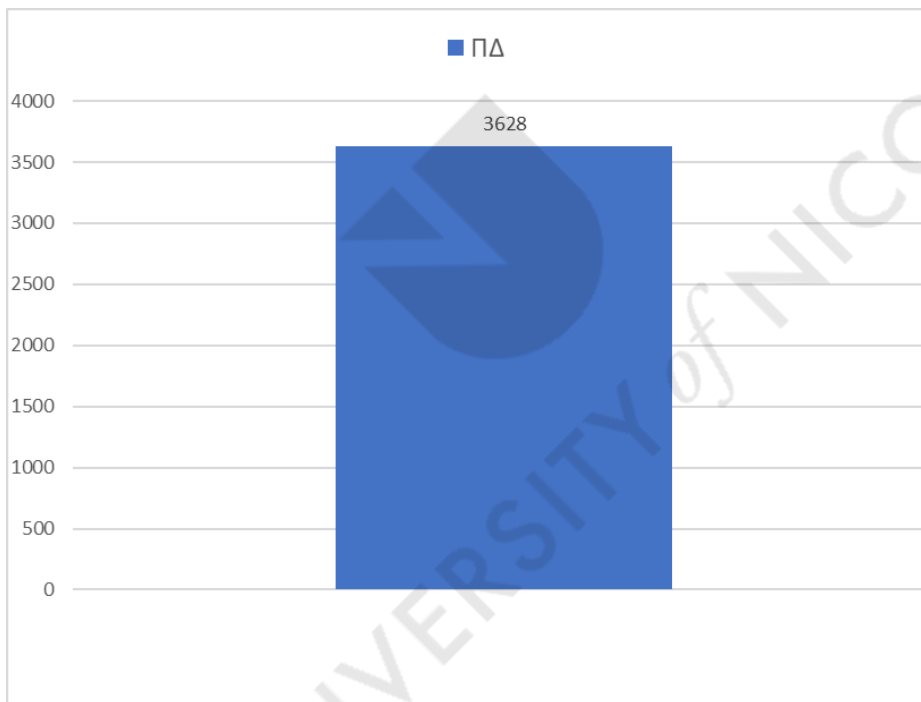
καὶ ἄλλος οὐδεὶς. Διὸ καὶ ἡ τεκοῦσα ἀλοχεύτως Παρθένος παρθένος πάλιν καὶ μετὰ τόκον μεμένηκεν, ἵνα κἀν τούτῳ σαφέστερον μάθωμεν ὅτι οὐ δι' ἄλλον ἀλλὰ δι' αὐτὸν καὶ εἰς αὐτὸν ἐκπλη-ροῦται τῶν εἰρημένων ἡ δύναμις.»

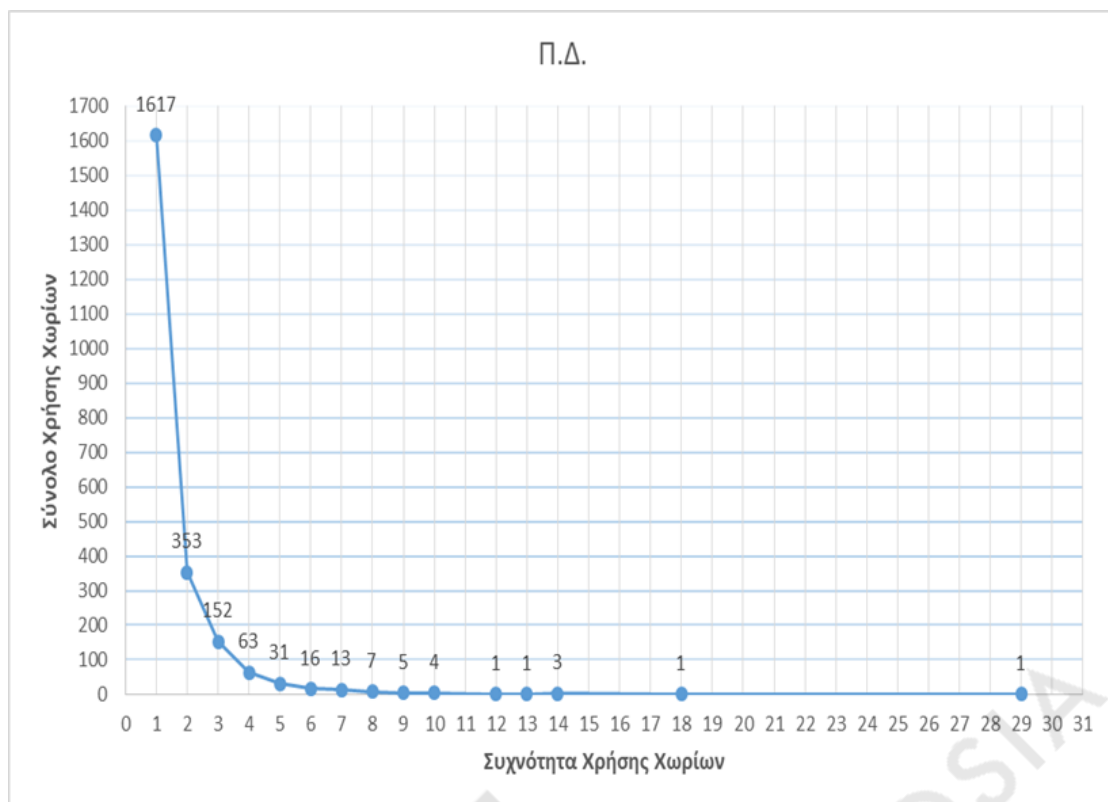

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 - Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΣΤΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Ο Άγιος χρησιμοποίησε συνολικά 3628 αναφορές στην Παλαιά Διαθήκη - Γράφημα 22, εκ' των οποίων τα 2122 παρατίθενται από 1 έως 3 φορές και 146 πέραν των 3 φορές. Στο Γράφημα 23 βλέπουμε τη συχνότητα χρήσης των χωρίων.

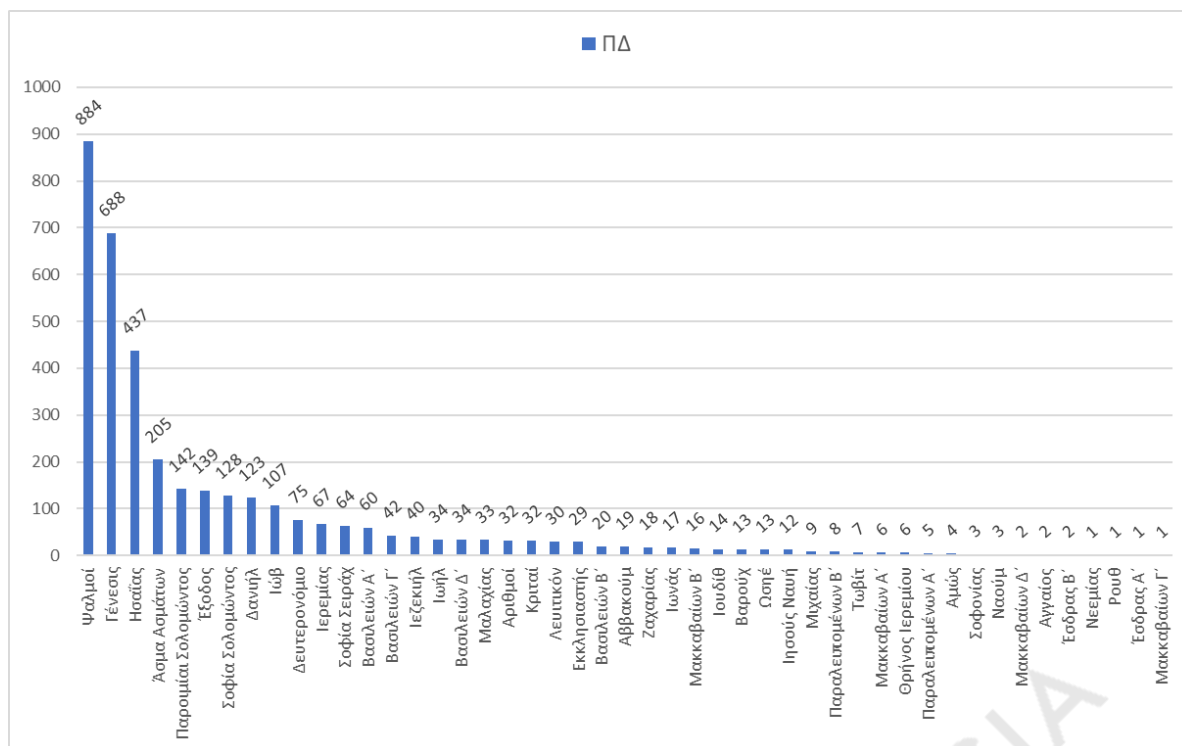
Γράφημα 22 - Χρήση Παλαιάς Διαθήκης

Γράφημα 23 - Συχνότητα χρήσης χωρίων Π.Δ. στα συγγράμματα του Αγίου Νεόφυτου

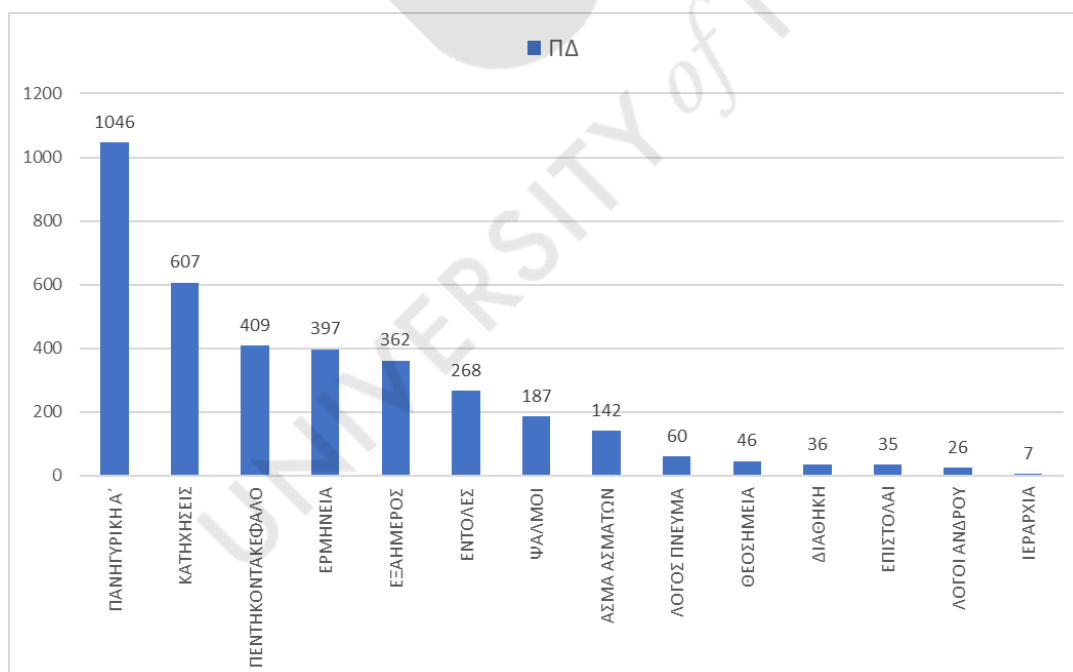
Ο Άγιος παραπέμπει σε 47 από 49 (κάνει χρήση του βιβλίου Δ' Μακκαβαίων) βιβλία της Π. Διαθήκης. Δεν αναφέρεται στο Οβδιού, Επιστολή Ιερεμία και Εσθήρ. Άξιο παρατηρήσεως είναι το γεγονός, ότι στο Γράφημα 24, ο Άγιος Νεόφυτος εναρμονίζεται πλήρως με τους Πατέρες, αλλά και με το σύνολο των συγγραφέων του Migne, ως προς τρία συχνότερα αναφερόμενα βιβλία²⁵⁹. Είναι τα βιβλία των Ψαλμών (884 ανφ.), της Γενέσεως (688 ανφ.), και του Ησαΐα (437 ανφ.).

²⁵⁹ Αθανάσιος Παπαρνάκη, *Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ Ε-ΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*, όπ.π., σ. 626.

Γράφημα 24 - Συχνότητα παράθεσης των βιβλίων της Π. Διαθήκης

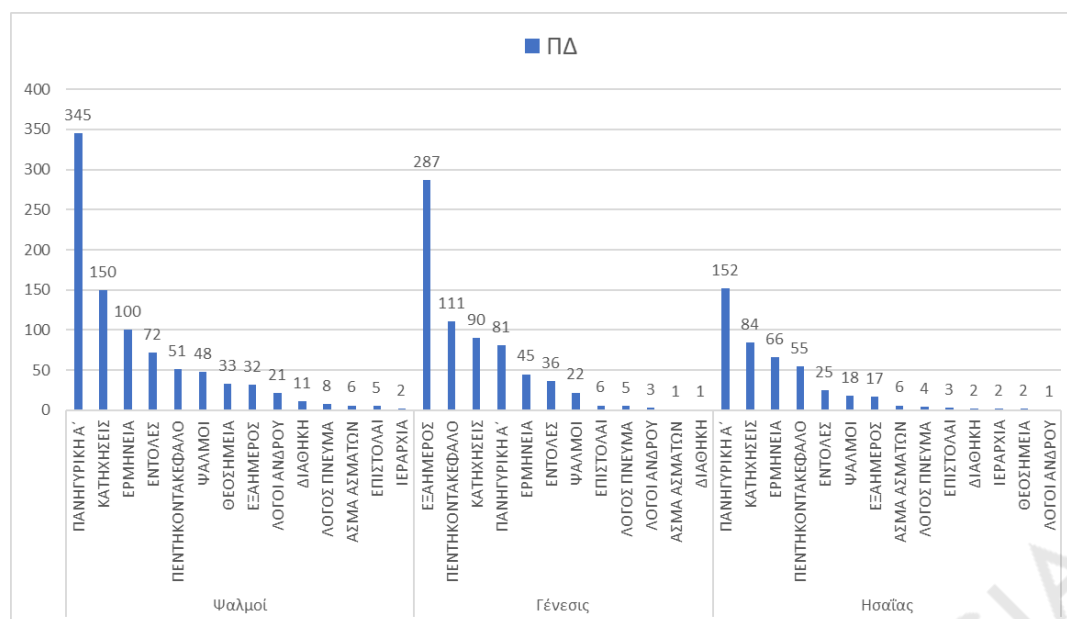
Εξετάζοντας τη διασπορά των βιβλίων της ΠΔ, στα έργα του Αγίου Νεοφύτου λαμβάνουμε την εξής εικόνα στο Γράφημα 25.

Γράφημα 25 - Διασπορά βιβλίων της ΠΔ στα έργα του Αγίου Νεοφύτου

Στο πιο κάτω Γράφημα 26, βλέπουμε τη διασπορά των συχνότερα αναφερόμενων βιβλίων. Παρατηρούμε ότι η ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α' τροφοδοτείται περισσότερο από τον

Ησαΐα(ανφ. 152) και Ψαλμούς(ανφ. 345), ενώ η ΕΞΑΗΜΕΡΟΣ(ανφ. 287) από τη Γένεση.

Γράφημα 26 - Συχνότητα παράθεσης Ψαλμών, Γένεσις, Ησαΐα στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου

2.1 Βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης τα οποία χρησιμοποιεί ο Άγιος Νεόφυτος

Τα καθαρά παλαιοδιαθηκικά έργα του Αγίου Νεοφύτου, είτε λόγο θέματος είτε λόγο αναφορών είναι:

- α) Το Πεντηκοντακέφαλο
- β) Η Ερμηνεία της Εξαημέρου
- γ) Η Ερμηνεία των Ψαλμών και των Ωδών
- δ) Η Ερμηνεία του Άσματος των Ασμάτων

2.1.1 Πεντηκοντακέφαλο

Στο σύγγραμμα²⁶⁰ του Αγίου, όπως φαίνεται από τον πίνακα περιεχομένων «ΠΡΟ-ΘΕΩΡΙΑ ΗΤΟΙ ΠΙΝΑΞ ΤΟΥΔΕ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ»,²⁶¹ υπάρχουν πολλά θέματα με παλαιοδια-θηκικό περιεχόμενο²⁶²:

α'. Ὁ μὲν οὖν παρῶν λόγος τῷ δρόμῳ μὲν τάχα εἷς ἐκλαμβάνεται, ἐν διαφόροις δὲ κεφαλαίοις κατακεκόσμηται, ἐν οἷς καὶ προϋπάρχει τό· Ἐν ποίαις ἀνάγκαις ἀδελφοὶ χρήσιμοι ἔστωσαν.

β'. Περὶ τοῦ ποῖον ἄρα καλὸν πάντων πρωτεύει τῶν καλῶν.

γ'. Περὶ τοῦ διατί ὁ Θεὸς ποιήσας ἐν ἀρχῇ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ εὐθέως ἀπήρτισεν, ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐν ἑξ ἡμέραις τὸν τούτου κόσμον ἀπήρτισε.

δ'. Περὶ τοῦ τί ἐστὶ τὸ κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν.

ε'. Περὶ τοῦ πῶς ἐπιστοίχιος τοῦ κόσμου καὶ τῶν κτισμάτων πάντων ὁ ἄνθρωπος μέτοχος.

ς'. Περὶ τῆς πλάσεως τοῦ Ἀδάμ, καὶ διατί μὴ ἀπὸ ὕλης ἄλλης στερεωτέρας τινὸς ἀλλὰ χοῦν ἄψυχον ὁ Θεὸς λαβὼν ἀπὸ γῆς ἔπλασε τοῦτον.

ζ'. Περὶ τοῦ πόσον ἐστὶ κακὸν ἡ παρακοή.

η'. Ὅτι παντὸς πάθους πρωτεύει τὸ κενόδοξον πάθος.

θ'. Ὅτι καλὴ ἐν ἀρεταῖς ἡ κατὰ Θεὸν ὑπομονή.

ι'. Περὶ τοῦ τί ἐστὶν ὁ τῷ θείῳ Παύλῳ δοθεὶς σκόλοψ ἐν τῇ σαρκί.

ια'. Περὶ <τῆς> τοῦ δικαίου Ἰὼβ θεοσεβείας, καὶ διατί συνεχωρήθη πληγῇναι και-ρίως παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ περὶ τῆς τούτου ὑπομονῆς.

ιβ'. Περὶ τοῦ πῶς τῷ θείῳ πόθῳ κρατηθέντες οἱ ἄγιοι τὰς θλίψεις γενναίως ὑπέφε-ρον, ὃ τε Ἰὼβ καὶ ὁ μέγας Μωσῆς καὶ ὁ θεῖος προφήτης Δαυΐδ καὶ ἡ καρδιωθεῖσα τῷ πόθῳ ἐν τῷ Ἄσματι νύμφη, καὶ πῶς ἐξ ὅλης καρδίας διὰ τὴν θείαν σοφίαν ἐδε-ήθη ὁ Σολομών, καὶ τί περὶ ὑπομονῆς καὶ διακονίας ἀμώμου ὁ θεσπέσιος Παῦλος παρεγγυᾷ.

---

²⁶⁰ Αυτόθι, 1.2.2 Πεντηκοντακέφαλο

²⁶¹ Συγγράμματα, Πεντηκοντακέφαλον, Τόμ. Α', σ. 241.

²⁶² Συγγράμματα, Πεντηκοντακέφαλον, Τόμ. Γ', Ἔκδοση Ἱεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μο-νῆς Αγίου Νεοφύτου Πάφου - ΚΥΠΡΟΣ 2018, ἀπόδοση στη νέα Ἑλληνική, σ. 11.

ιγ' . Περὶ Μωσαϊκῶν μαρτυριῶν καὶ ψῆφος ἐτῶν, καὶ πῶς ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ κτισμάτων πρὸς θεογνωσίαν ἀνήχθησαν οἱ ἀρχαῖοι.

ιδ' . Περὶ τοῦ· Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ εἰς τὰ ἐξῆς ἐπιτόμως.

ιε' . Περὶ τοῦ ὅσοι κτηνώδη βίον διανύουσι, καθάπερ καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ Νῶε κατακλυσθέντες, οὐκ ἄνθρωποι ἀλλὰ κτήνη καὶ γῆ διεφθαρμένη λογίζονται τῷ Θεῷ.

ις' . Ὑπόδειγμα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀπὸ υἱοῦ βασιλέως δορυαλώτου ὀφθέντος.

ιζ' . Περὶ τοῦ ἐν ποίῳ τις τρόπῳ πρὸς κλαυθμὸν καὶ δάκρυον κατανύγεται.

ιη' . Ὅτι ἐξ ὧν τις ἀποφθέγγεται ἢ σιωπᾷ, ἐντεῦθεν ἢ θυμοῦται ἢ κατανύγεται, καὶ ὅτι ἐκ φιληδόνου καρδίας ἐμπαθῇ καὶ φιλήδονα λαλούμενα ῥήματα ἐπὶ πλεῖον ποιοῦνται τοῦ πάθους τὴν ἔξαψιν.

ιθ' . Περὶ διαφόρων θεωριῶν καὶ λόγων καὶ μνημῶν, ἐξ ὧν καὶ λιθώδης καρδιά σὺν Θεῷ πρὸς κατάνυξιν ἔρχεται.

κ' . Περὶ μνήμης τοῦ θείου πάθους τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.

κα' . Περὶ μνήμης μαρτύρων.

κβ' . Περὶ τοῦ παραδείσου τὸ φυτόν.

κγ' . Περὶ τοῦ πῶς μελωδοῦσιν ἢ θρηνωδοῦσιν τινες τῆς ἰδίας ἑκάστος μνημονεύων πατρίδος, εἴτε τῆς νῦν εἴτε τῆς πάλαι, καὶ ὅτι πάθος κακὸν ὁ φθόνος καὶ ἡ ἀνεξαγόρευτος ἁμαρτία.

κδ' . Περὶ τοῦ Ἀδάμ, καὶ τί εἰσιν οἱ δερμάτινοι χιτῶνες, καὶ ὅτι ὁ Ἀδὰμ καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν δικαίων ἐν τῷ παραδείσῳ εἰσὶ.

κε' . Περὶ τοῦ φθόνου τοῦ Κάϊν κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοῦ, καὶ τί τό· Πᾶς ὁ ἀποκτείνας Κάϊν ἐπτά ἐκδικούμενα παραλύσει.

κς' . Περὶ τοῦ πῶς αὐθαιρέτως ὁ Λάμεχ τὴν τοῦ φόνου πεποίηκεν ἐξαγόρευσιν.

κζ' . Περὶ τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς ληστάς, καὶ τίς ὁ Σαμαρείτης, καὶ τί τὸ πανδοχεῖον, καὶ τίς ὁ πανδοχεύς. κη' . Περὶ μετανοίας καὶ εἰς τοὺς Νινευίτας καὶ εἰς τὸν κατακλυσμὸν, καὶ ὅτι οὐκ ἔχει ὅρον ἡ τοῦ ἀνθρώπου ζωή.

κθ' . Εἰς τό· Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, καὶ ὅτι πλῆθος θυσιῶν καὶ προσφορῶν καὶ θυμιαμάτων ἐκ κακουργούντων Θεὸς οὐ προσδέχεται, μᾶλλον δὲ καὶ βδελύσσεται· θυμίαμα, φησὶν, αὐτῶν βδέλυγμά μοι ἐστὶ, δηλονότι ἄχρις ἂν μετανοήσωσιν.

λ'. Ἐκ τοῦ Λευϊτικοῦ περὶ τῶν ἀκουόντων καὶ περὶ τῶν παρακουόντων τῶν θείων προσταγμάτων.

λα'. Περὶ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως ἡμῶν κυροῦ Μανουήλ τοῦ Κομνηνοῦ.

λβ'. Περὶ τῆς γενομένης ἀνομβρίας καὶ ἀφορίας καὶ δυσχερείας τοῦ ἔτους.

λγ'. Περὶ τῆς νέας Κυριακῆς, ὅτε ἐγένετο σκότος.

λδ'. Περὶ τοῦ τί σεσήμακεν ἐν τῷ ἔτει τῷ ἐνεστῶτι τοῦ ἡλίου καὶ αὐθις ὁ σκοτασμός.

λε'. Περὶ τοῦ· Γῆ ἐὰν ἀμάρτη μοι, καὶ εἰς τό· Ἐπειδὴ ἐκάλουν, καὶ οὐχ ὑπηκούσατε.

λς'. Εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ Δεσπότης τὴν φάσκουσιν· Ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα καὶ ἐκάλεσε πολλούς.

λζ'. Περὶ ὑπακοῆς ἀγίων πρὸς Θεόν.

λη'. Ὅτι καὶ ἡ πρὸς ἀνθρώπους ὑπακοὴ θαυμαστὴ καὶ ὠφέλιμος καὶ σώζειν καθ' ἑαυτὴν ἱκανή.

λθ'. Περὶ τοῦ μαργονίου παραβολή, καὶ αὕτη περὶ ὑπακοῆς ὠφέλιμος πάνυ.

μ'. Περὶ τοῦ· Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, καὶ τίνες οἱ θεοὶ ἐν οἷς ἴστανται μέσον ὁ Θεὸς διακρίνων αὐτούς.

μα'. Περὶ τοῦ διατί ἀπεσταλμένον ἑαυτὸν λέγει ὁ Χριστὸς καὶ μηδὲν ἀφ' ἑαυτοῦ δυνάμενον ποιεῖν τι.

μβ'. Παροιμία πρὸς τοὺς δοκοῦντας τιμᾶν μὲν τὸν Πατέρα, ἀτιμάζοντας δὲ τὸν Υἱὸν ἀπιστοῦντας αὐτόν.

μγ'. Περὶ τῆς τοῦ βίου ματαιότητος, καὶ ἐξ ὧν εἶπε περὶ τούτου ὁ Σολομών.

μδ'. Περὶ θανάτου αἰφνιδίου, καὶ ὅτι· Ἄνθρωπος ὥσει χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ.

με'. Περὶ ταφῆς, καὶ ἐξ ὧν διὰ Ἡσαΐου εἶπεν ὁ Θεός.

μς'. Περὶ ἀναστάσεως, καὶ ἐξ ὧν εἶπε περὶ αὐτῆς Ἰεζεκιήλ καὶ Παῦλος ὁ θεῖος.

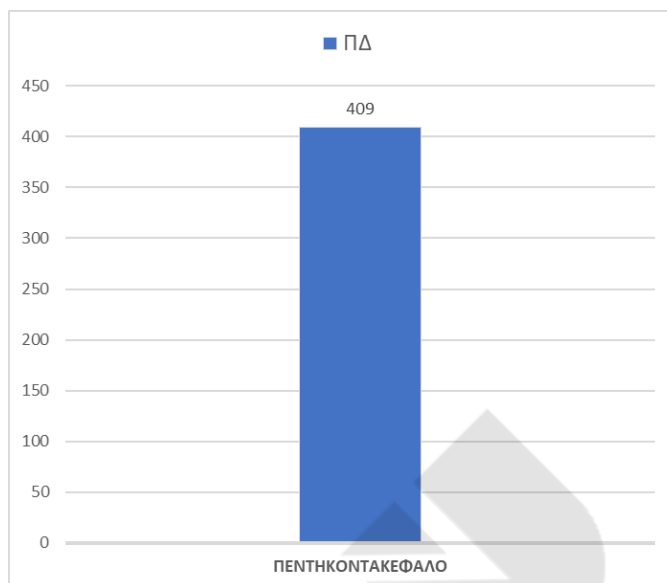
μζ'. Περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, καὶ ἐξ ὧν περὶ αὐτῆς εἶπον οἱ προφῆται καὶ τὸ θεῖον εὐαγγέλιον.

μη'. Περὶ τοῦ ἐν ποίῳ τρόπῳ καινωθήσεται ἡ γῆ πρὸς τὸ δέξασθαι τοῦ Κυρίου τὴν ἔλευσιν.

μθ'. Περὶ κρίσεως, καὶ εἰς τό· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου.

ν'. Περὶ τοῦ ἀμώμου νυμφίου καὶ τῆς ἐν τῷ Ἰσραὶ νύμφης καὶ τῶν ἀγίων παρθένων, καὶ διατί ὁ Χριστὸς λέγεται νυμφίος, καὶ τί ἐστὶν ἐσχάτη σάλπιγξ, καὶ περὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν· μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ Ἰσραὶ τῶν Ἀσμάτων.

Το σύνολο των αναφορών της ΠΔ που κάνει ο Άγιος στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ είναι 409 στο Γράφημα 27.

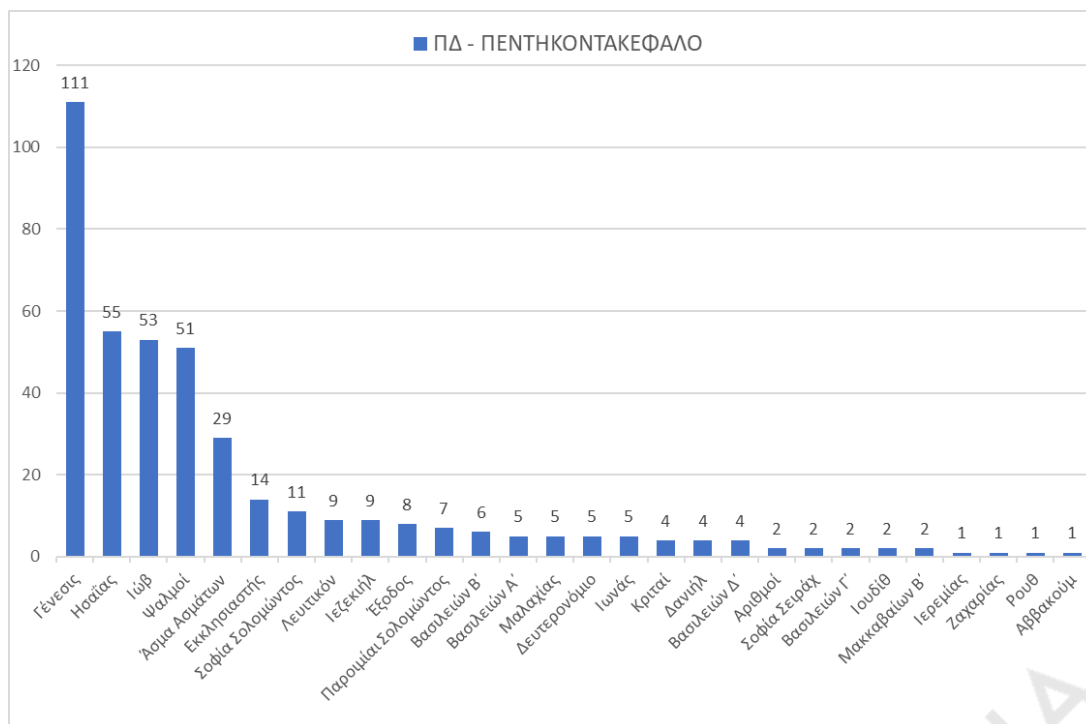

Γράφημα 27 – Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ

Πλείστα των θεμάτων²⁶³ όπως φαίνεται και στο Γράφημα 28 είναι παρμένα από το βιβλίο της Γένεσις (111 ανφ.)
 του Ησαΐα (55 ανφ.)
 του Ιώβ (53 ανφ.)
 και τους Ψαλμούς (51 ανφ.)

²⁶³ Συγγράμματα, Πεντηκοντακέφαλον, Τόμ. Α', σ. 221.

Γράφημα 28 – Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ

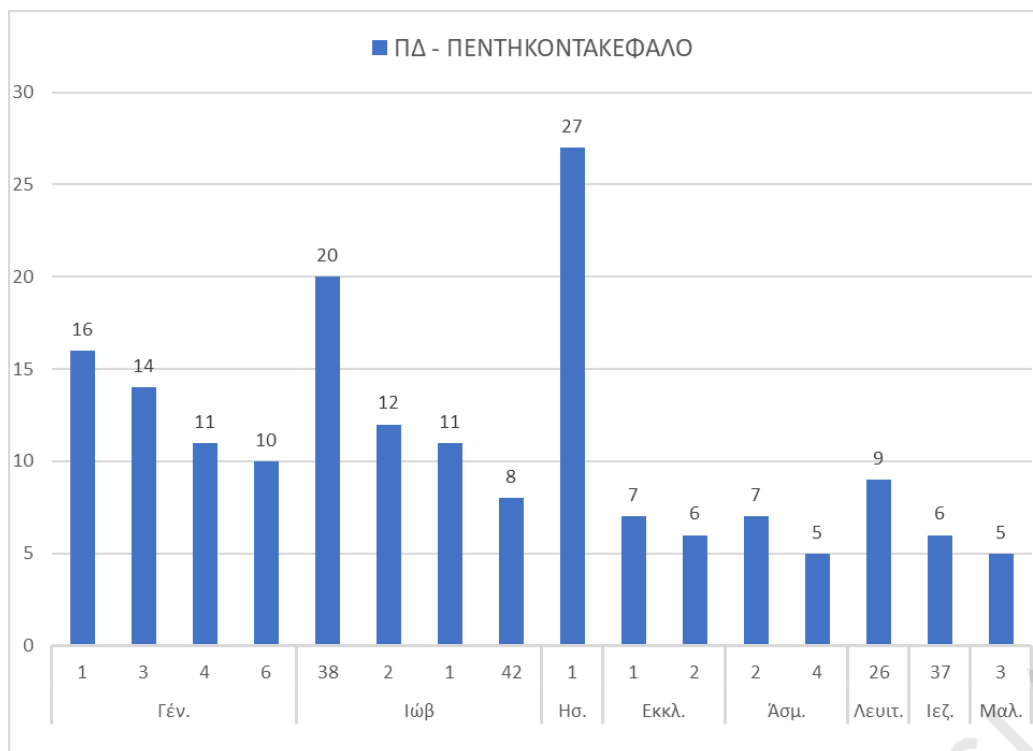
Το κεφάλαιο Ησ. 1 «*Η αποστασία και η τιμωρία των Ιουδαίων, Κλήση για μετάνοια, Κρίση και λύτρωση της Ιερουσαλήμ*» (27 ανφ.)

Το κεφάλαιο Ιώβ 38 «*Η παρέμβασή του Θεού. Ο Θεός δείχνει στον Ιώβ την άγνοιά του*» (20 ανφ.)

το κεφάλαιο της Γέν. 1 «*Η δημιουργία του κόσμου, Η δημιουργία του ανθρώπου*» (16 ανφ.)

το κεφάλαιο Γεν. 3 «*Η πτώση του ανθρώπου*» (14 ανφ.)

το κεφάλαιο Ιώβ 2 «*Η δεύτερη δοκιμασία της πίστης και της ευσέβειας του Ιώβ, Επίσκεψη των φίλων του Ιώβ*» (12 ανφ.), είναι τα μεγαλύτερα σε αριθμό αναφορών στο ΠΕ όπως φαίνεται στο Γράφημα - 29

Γράφημα - 29 - Πυκνότητα παράθεσης βιβλίων ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (>=5)

Οι συχνότερες αναφορές στίχων²⁶⁴ της ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ είναι:

Γέν. 3,1-24²⁶⁵,

²⁶⁴ Οι βιβλικοί στίχοι βασίζονται στην ιστοσελίδα «<http://dgpc.web.auth.gr/>» που έχει δημιουργηθεί ως αποτέλεσμα του διδακτορικού από τον ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν. ΔΟΜΟΥΧΤΣΗΣ με τίτλο «Η Αγία Γραφή στην Πατερική Γραμματεία. Ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου πιλοτικού πληροφοριακού συστήματος με δυνατότητες αυτόματης εξόρυξης γνώσης» που υποβλήθηκε στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2021.

²⁶⁵ Γέν 3,1-24: 1. «Ο δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός. καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί· τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός, οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου;»
 2. «καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ ὄφει· ἀπὸ καρποῦ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου φαγούμεθα,»
 3. «ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου, ὃ ἐστὶν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, εἶπεν ὁ Θεός, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, οὐ δὲ μὴ ἄψησθε αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνητε.»
 4. «καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί· οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε·»
 5. «ἥδει γὰρ ὁ Θεός, ὅτι ἢ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν.»
 6. «καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε· καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον.»

-
7. «καὶ διηνοιχθήσαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν, καὶ ἔρραψαν φύλλα συκῆς καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς περιζώματα.»
8. «Καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν, καὶ ἐκρύβησαν ὃ τε Ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ ξύλου τοῦ παραδείσου.»
9. «καὶ ἐκάλεσε Κύριος ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀδὰμ, ποῦ εἶ;»
10. «καὶ εἶπεν αὐτῷ· τῆς φωνῆς σου ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ ἐφοβήθην, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην.»
11. «καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός· τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες;»
12. «καὶ εἶπεν ὁ Ἀδὰμ· ἡ γυνή, ἣν ἔδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔφαγον.»
13. «καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῇ γυναικί· τί τοῦτο ἐποίησας; καὶ εἶπεν ἡ γυνή· ὁ ὄφις ἠπάτησέ με, καὶ ἔφαγον.»
14. «καὶ εἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ ὄφει· ὅτι ἐποίησας τοῦτο, ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· ἐπὶ τῷ στήθει σου καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ καὶ γῆν φαγῇ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου.»
15. «καὶ ἔχθραν θήσω ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τῆς γυναικὸς καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν.»
16. «καὶ τῇ γυναικί εἶπε· πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τὸν στεναγμόν σου· ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου, καὶ αὐτός σου κυριεύσει.»
17. «τῷ δὲ Ἀδὰμ εἶπεν· ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικὸς σου καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου·»
18. «ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φαγῇ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ.»
19. «ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς γῆν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης, ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ·»
20. «καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ζωή, ὅτι αὕτη μήτηρ πάντων τῶν ζώντων.»
21. «Καὶ ἐποίησε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ καὶ τῇ γυναικί αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους καὶ ἐνέδυσεν αὐτούς.»
22. «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν· καὶ νῦν μὴ ποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φάγῃ καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.»

Ησ. 1,15²⁶⁶

Ψαλμ. 50,8²⁶⁷

Ιων. 2,9²⁶⁸ στο Γράφημα 30

Γράφημα 30 – Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (>=3)

Τα κεφάλαια του ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟΥ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα παράθεσης βιβλικών χωρίων όπως φαίνεται στο Γράφημα 31 είναι:

ΠΕ 11 «Περὶ τοῦ δικαίου Ἰώβ, καὶ διατί συνεχωρήθη πληγῇναι, καὶ περὶ ὑπομονῆς.» (58 ανφ.)

ΠΕ 15 «Περὶ τοῦ ὅσοι κτηνώδη βίον διανύουσι, καθάπερ καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ Νῶε κατακλυσθέντες, οὐκ ἄνθρωποι ἀλλὰ κτήνη καὶ γῆ διεφθαρμένη λογίζονται τῷ Θεῷ.» (ανφ. 49),

23. «καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθη.»

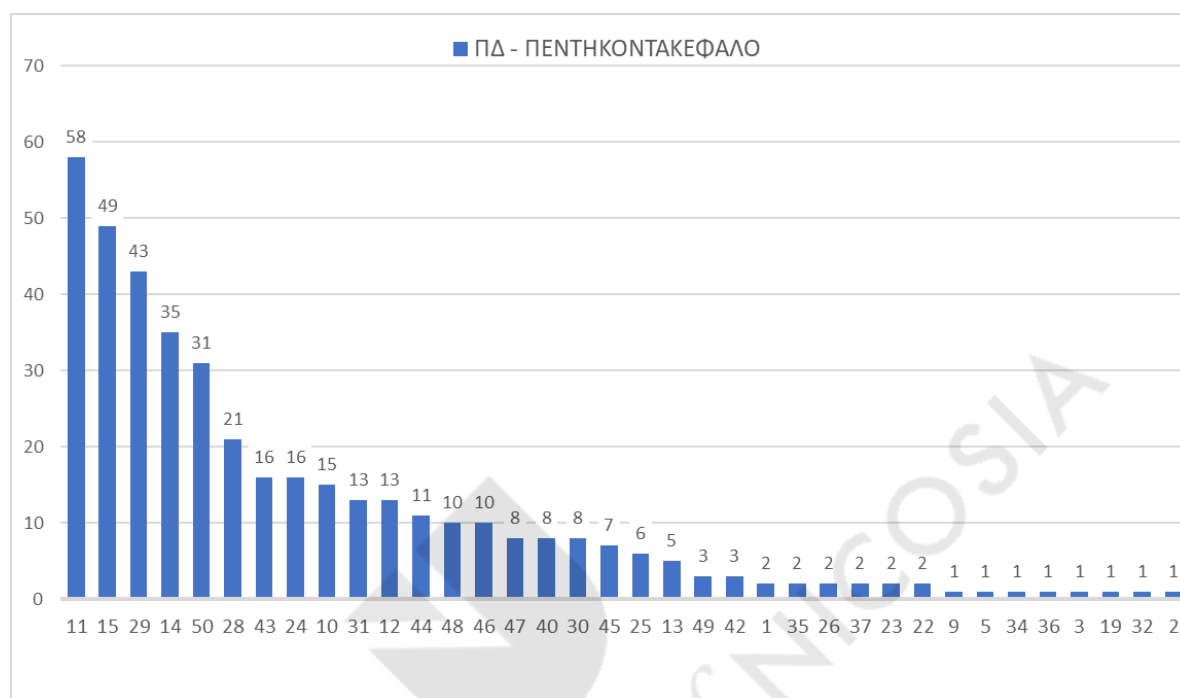
24. «καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδὰμ καὶ κατώκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς καὶ ἔταξε τὰ Χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην ρομφαίαν τὴν στρεφομένην φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς.»

²⁶⁶ Ησ. 1,15: «ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν πρὸς με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν, καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν· αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις.»

²⁶⁷ Ψαλμ. 50,8: «ἰδοὺ γὰρ ἀλήθειαν ἠγάπησας, τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας σου ἐδήλωσάς μοι.»

²⁶⁸ Ιων. 2,9: «φυλασσόμενοι μάταια καὶ ψευδῇ ἔλεον αὐτῶν ἐγκατέλιπον.»

ΠΕ 29 «Εἰς τό· Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, καὶ ὅτι πλῆθος θυσιῶν καὶ προσφορῶν καὶ θυμιαμάτων ἐκ κακουργούντων Θεὸς οὐ προσδέχεται, μᾶλλον δὲ καὶ βδελύσσεται· θυμίαμα, φησὶν, αὐτῶν βδέλυγμά μοι ἐστὶ, δηλονότι ἄχρις ἂν μετανοήσωσιν.» (43 ανφ.).

Γράφημα 31 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ

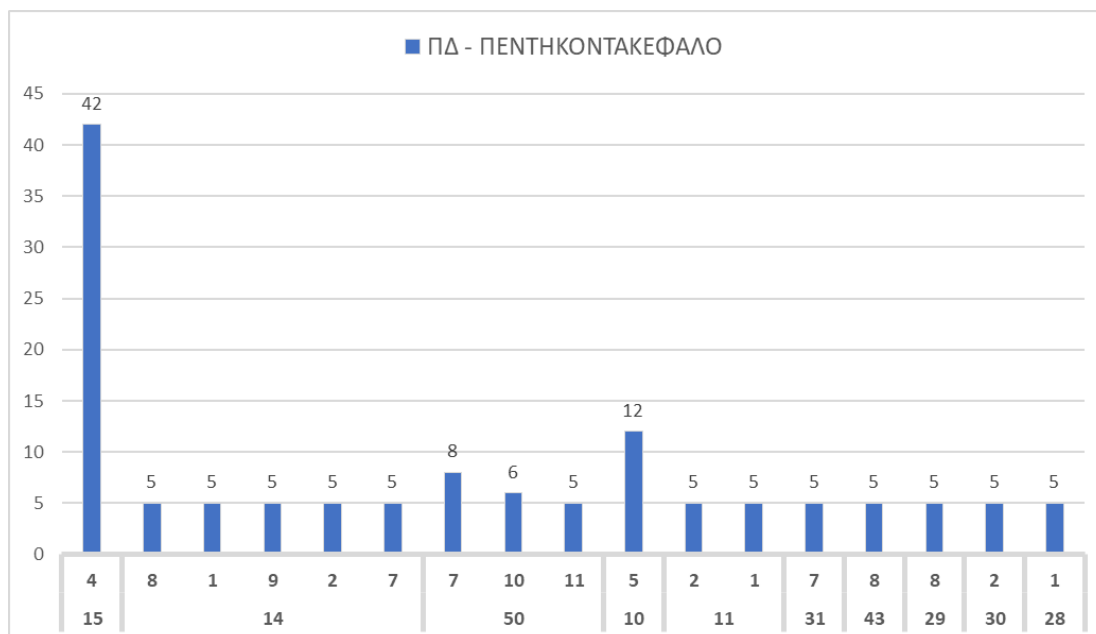
Οι παράγραφοι στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών είναι:

ΠΕ 15,4²⁶⁹ (ανφ. 42)

ΠΕ 10,5²⁷⁰ στο Γράφημα 32 (≥ 5).

²⁶⁹ ΠΕ 15,4: «Ταῦτα οὖν πάντα Πνεύματι θείῳ ἐνηχούμενος ὁ μέγας ἐξηγεῖται Μωσῆς, περὶ τῆς κιβωτοῦ, καὶ πῶς τὰ μετὰ τὴν κιβωτόν, καὶ πῶς πατραλοίας ἀπεφάνθη ὁ Χάμ, καὶ πῶς ἐκ τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ Νῶε διεσπάρησαν νῆσοι ἐθνῶν, καὶ πῶς ὁ πύργος Χαλάνης ἠργήθη καὶ αἱ γλῶσσαι διηρέθησαν ψήφῳ Θεοῦ τῶν κακῶν οἰκοδόμων. Εἴτα διηγεῖται τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαὰκ τὸ φιλόθεον, καὶ ὅτι διὰ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὴν τοῦ ἑπταετοῦς λιμοῦ τυραννίδα ὁ Ἰακώβ πανοικὶ κατῆλθεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ πῶς δεδούλωτο ἐν Αἰγύπτῳ τὸ γένος τῶν Ἑβραίων.»

²⁷⁰ ΠΕ 10,5: «Τί δὲ καὶ ὁ θεὸς περὶ ὑπομονῆς λέγει Δαυΐδ; Ὑπομένων, φησὶν, ὑπέμεινα τὸν Κύριον, καὶ προσέσχε μοι. Τί ἄρα προσέσχε σοι ὁ Κύριος, ὃ προφήτα; Ὑπομένων, φησί, τὰς συμβαινούσας μοι θλίψεις ἀπὸ τε Σαοὺλ καὶ Ἀχιτόφελ καὶ τοῦ ἰδίου υἱοῦ

Γράφημα 32 - Παραγράφοι στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (>=5)

Στο Γράφημα 33 βλέπουμε τις παραγράφους του ΠΕ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ

ΠΕ 15,4²⁷¹ (ανφ.42) στην Γένεση

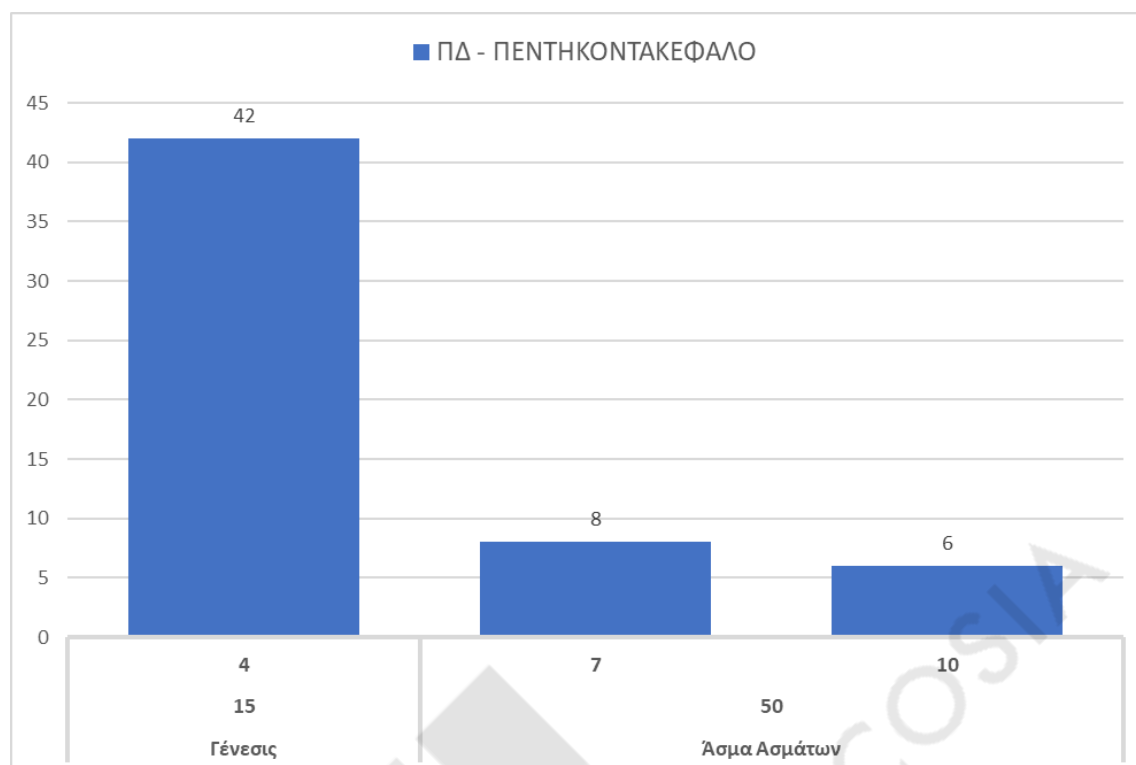
ΠΕ 50,7²⁷² (ανφ.8) στο Άσμα Ασμάτων

Αβεσσαλώμ ἐξ ἐτέρων πολλῶν ὑπέμενον. Τίνα οὖν ὑπέμενες; Τὸν Κύριον, φησίν, ὑπέμενον, ἥτοι περιέμενον, ἵνα με ῥύσῃται τῶν δεινῶν, καὶ οὐκ ἀπέτυχον, ἀλλὰ ἀνήγαγέ με ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας τῶν συνεχόντων δεινῶν καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος τῶν πολλῶν πειρασμῶν, καὶ ἔστησεν ἐν εὐρυχώρῳ τοὺς πόδας μου τὴν βασιλείαν προτείνας μοι καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα μου ᾄσμα καινόν, τῆς προφητείας τὸ χάρισμα· ὥστε καὶ τὰ ἄδηλα καὶ κρύφια τῆς αὐτοῦ σοφίας δεδήλωκέ μοι.»

²⁷¹ Αυτόθι, υποσημείωση 269.

²⁷² ΠΕ 50,7: «Ἐγὼ ἄνθος τοῦ πεδίου καὶ κρίνον τῶν κοιλάδων. Ὡς μῆλον ἀναμέσον τοῦ δρυμοῦ, οὕτως ἀδελφιδός μου ἀναμέσον τῶν υἱῶν· ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ἐπεθύμησα καὶ ἐκάθισα, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ γλυκύς ἐν λάρυγγί μου. ... Ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου, καὶ ὁ ἀδελφιδός μου ἐμοί. ... Εὐώνυμος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μου, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτοῦ περιλήψεται με. ... Ἐπὶ κοίτην μου ἐν νυξίν ἐζήτησα ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου· ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν, ἐκάλεσα αὐτόν, καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. ... Δεῖξόν μοι τὴν ὄψιν σου καὶ ἀκούτισόν μοι τὴν φωνήν σου, ὅτι ἡ φωνή σου ἠδεῖα, καὶ ἡ ὄψις σου ὡραία. ... Ἀναστήσομαι δὴ καὶ κυκλώσω ἐν τῇ πόλει, ἐν ταῖς πλατείαις καὶ ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ ζητήσω ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου, ... ὅτι τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ. ... Ἐζήτησα αὐτόν καὶ οὐχ εὔρον αὐτόν. Εὔροσάν με οἱ τηροῦντες οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει· Μὴ ὃν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου εἶδετε;»

ΠΕ 50,10²⁷³ (ανφ. 6) στο Άσμα Ασμάτων.

Γράφημα 33 - Παράγραφοι στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (>=6)

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

Στο Γράφημα 34, βλέπουμε τις πέραν του ενός κεφαλαίου, αναφορές (συνεχόμενα κεφάλαια) της ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ.

²⁷³ ΠΕ 50,10: «Δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου, νύμφη, δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου, ... ἀπὸ μανδρῶν λεόντων, ἀπὸ ὀρέων παρδαρίων. ... Τί ἐκαλλιώθησαν μαστοί σου ἀπὸ οἴνου; Καὶ ὁσμὴ ἱματίων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. Κηρίον ἀποστάζουσι χεῖλη σου, νύμφη, μέλι καὶ γάλα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν σου, ὁσμὴ ἱματίων σου ὡς ὁσμὴ Λιβάνου. Κῆπος κεκλεισμένος, ἀδελφή μου νύμφη, κῆπος κεκλεισμένος, πηγὴ ἐσφραγισμένη. ... Πηγὴ κήπων, φρέαρ ὕδατος ζῶντος ῥοιζοῦντος ἀπὸ τοῦ Λιβάνου. Ἐξεγέρθητι, βορρᾶ, καὶ ἔρχου, νότε, διάπνευσον κῆπόν μου, καὶ ῥευσάτωσαν ἀρώματά μου. ... Κατῆλθον εἰς κῆπόν μου, ἀδελφή μου νύμφη, ἐτρύγησα σμύρναν <μου> μετὰ ἀρωμάτων, ἔφαγον ἄρτον μου μετὰ μέλιτός μου, ἔπιον οἶνόν μου μετὰ γάλακτός μου· φάγετε, οἱ πλησίον μου, καὶ πίετε καὶ μεθύσητε, ἀδελφοί μου.»

Στο κεφάλαιο **ΠΕ 15** «Περὶ τοῦ ὅσοι κτηνώδη βίον διανύουσι, καθάπερ καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ Νῶε κατακλυσθέντες, οὐκ ἄνθρωποι ἀλλὰ κτήνη καὶ γῆ διεφθαρμένη λογίζονται τῷ Θεῷ.» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Γέν. 12-50 (κεφάλαιο Γέν. 12,1-20 εἰς τὸ κεφάλαιο Γέν. 50,1-26).

Στο κεφάλαιο **ΠΕ 10** «Περὶ τοῦ τί ἐστὶν ὁ τῷ θείῳ Παύλῳ δοθεὶς σκόλοψ ἐν τῇ σαρκί.» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Β' Βασ. 15,1 – 19,41 (κεφάλαιο Β' Βασ. 15,1-37 εἰς κεφάλαιο Β' Βασ. 19,1-41).

Στο κεφάλαιο **ΠΕ 14** «Περὶ τοῦ· Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ εἰς τὰ ἑξῆς ἐπιτόμως.» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Γέν. 2,16 – 4,16 (κεφάλαιο Γέν. 2,16-25 εἰς τὸ κεφάλαιο Γέν. 4,1-16).

Στο κεφάλαιο **ΠΕ 50** «Περὶ τοῦ ἀμώμου νυμφίου καὶ τῆς ἐν τῷ Ἰσραὴλ νύμφης καὶ τῶν ἁγίων παρθένων, καὶ διατί ὁ Χριστὸς λέγεται νυμφίος, καὶ τί ἐστὶν ἐσχάτη σάλπιγξ, καὶ περὶ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν· μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸ Ἰσραὴλ τῶν Ἀσμάτων.» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Ἀσμ. 4,15 – 5,1 (κεφάλαιο Ἀσμ. 4,15-16 εἰς τὸ κεφάλαιο Ἀσμ. 5,1).

Στο κεφάλαιο **ΠΕ 43** «Περὶ τῆς τοῦ βίου ματαιότητος, καὶ ἐξ ὧν εἶπε περὶ τούτου ὁ Σολομών.» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Εκκλ. 1,1 – 2,11 (κεφάλαιο Εκκλ. 1,1-18 εἰς τὸ κεφάλαιο Εκκλ. 2,1-11).

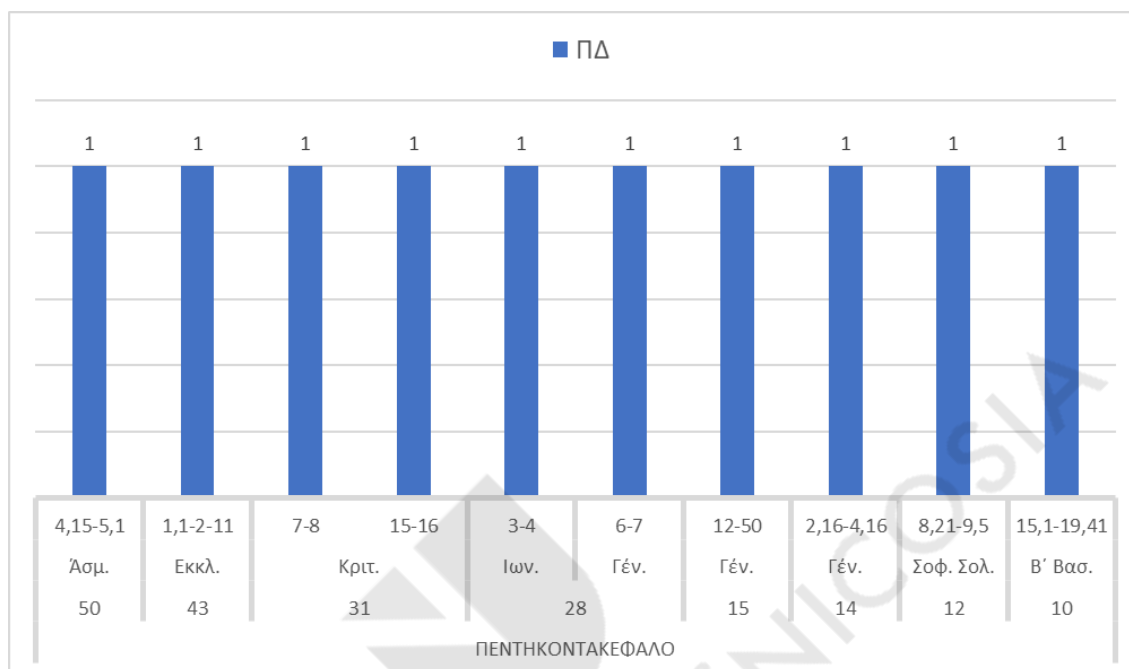
Στο κεφάλαιο **ΠΕ 31** «Περὶ τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως ἡμῶν κυροῦ Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.» ὅπου αναφέρεται στο βιβλίο Κριταὶ 2 φορές, στο κεφάλαιο Κριτ. 7-8 (κεφάλαιο Κριτ. 7,1-25 εἰς τὸ κεφάλαιο Κριτ. 8,1-35), ἐπίσης καὶ στο βιβλίο Κριτ. 15-16 (κεφάλαιο Κριτ. 15,1-20 εἰς τὸ κεφάλαιο Κριτ. 16,1-31).

Στο κεφάλαιο **ΠΕ 28** «Εἰς τό· Ἄκουε, οὐρανέ, καὶ ἐνωτίζου, γῆ, καὶ ὅτι πλῆθος θυσιῶν καὶ προσφορῶν καὶ θυμιαμάτων ἐκ κακουργούντων Θεὸς οὐ προσδέχεται, μᾶλλον δὲ καὶ βδελύσσεται· θυμίαμα, φησὶν, αὐτῶν βδέλυγμά μοι ἐστὶ, δηλονότι ἄχρισ ἂν μετανοήσωσιν.» ὅπου ὁ Ἅγιος κάνει αναφορὰς σὲ δυο βιβλία τῆς ΠΔ, στο κεφάλαιο Ιων. 3-4 (κεφάλαιο Ιων. 3,1-10 εἰς τὸ κεφάλαιο Ιων. 4,1-11) καὶ στο κεφάλαιο Γέν. 6-7 (κεφάλαιο Γέν. 6,1-2, εἰς τὸ κεφάλαιο Γέν. 7,1-24).

Στο κεφάλαιο **ΠΕ 12** «Περὶ τοῦ πῶς τῷ θείῳ πόθῳ κρατηθέντες οἱ ἅγιοι τὰς θλίψεις γενναίως ὑπέφερον, ὃ τε Ἰωβ καὶ ὁ μέγας Μωσῆς καὶ ὁ θεῖος προφήτης Δαυΐδ καὶ ἡ

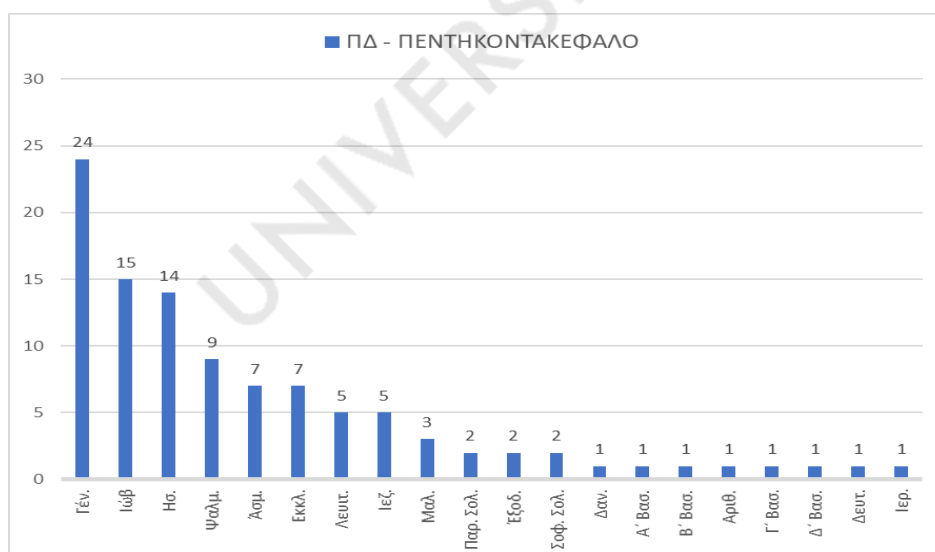

καρδιωθεῖσα τῷ πόθῳ ἐν τῷ Ἄσματι νύμφη, καὶ πῶς ἐξ ὅλης καρδίας διὰ τὴν θείαν σοφίαν ἐδεήθη ὁ Σολομών, καὶ τί περὶ ὑπομονῆς καὶ διακονίας ἀμώμου ὁ θεσπέσιος Παῦλος παρεγγυᾷ.», γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Σοφ. Σολ. 8,21-9,5 (κεφάλαιο Σοφ. Σολ. 8,21 εἰς το κεφάλαιο Σοφ. Σολ. 9,1-5).

Γράφημα 34 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΠΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου (σύνολο 102 ανφ.) αναφορά ο Άγιος στο ΠΕ – Γράφημα 35.

Γράφημα 35 – Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ

Στο Γράφημα 36 βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου²⁷⁴ βιβλικές αναφορές στο ΠΕ-ΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ. Με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι:

Γέν. 19,24-25²⁷⁵

Γέν. 6,11-12²⁷⁶

Γέν. 3, 1,24²⁷⁷

Ησ. 65,15-16²⁷⁸

Ησ. 1,16-17²⁷⁹

Ψαλμ. 117,22-23²⁸⁰

Μαλ. 3,1-3²⁸¹

---

²⁷⁴ Για πλήρη στοιχεία βλ. Παράρτημα 1.

²⁷⁵ Γέν. 19,24-25: «καὶ Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορρά θεῖον, καὶ πῦρ παρὰ Κυρίου ἐξ οὐρανοῦ»

«καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσι καὶ τὰ ἀνατέλλοντα ἐκ τῆς γῆς.»

²⁷⁶ Γέν. 6,11-12: «ἐφθάρη δὲ ἡ γῆ ἐναντίον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας.»

«καὶ εἶδε Κύριος ὁ Θεὸς τὴν γῆν, καὶ ἦν κατεφθαρμένη, ὅτι κατέφθειρε πᾶσα σὰρξ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς.»

²⁷⁷ Αυτόθι, υποσημείωση 265.

²⁷⁸ Ησ. 65,15-16: «καταλείψετε γὰρ τὸ ὄνομα ὑμῶν εἰς πλησμονὴν τοῖς ἐκλεκτοῖς μου, ὑμᾶς δὲ ἀνελεῖ Κύριος· τοῖς δὲ δουλεύουσίν μοι κληθήσεται ὄνομα καινόν,»

«ὁ εὐλογηθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς· εὐλογήσουσι γὰρ τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινόν, καὶ οἱ ὀμνύοντες ἐπὶ τῆς γῆς ὁμοῦνται τὸν Θεὸν τὸν ἀληθινόν· ἐπιλήσονται γὰρ τὴν θλίψιν αὐτῶν τὴν πρώτην, καὶ οὐκ ἀναβήσεται αὐτῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν.»

²⁷⁹ Ησ. 1,16-17: «λούσασθε καὶ καθαροὶ γίνεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου, παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν,»

«μάθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῶ καὶ δικαιώσατε χήραν»

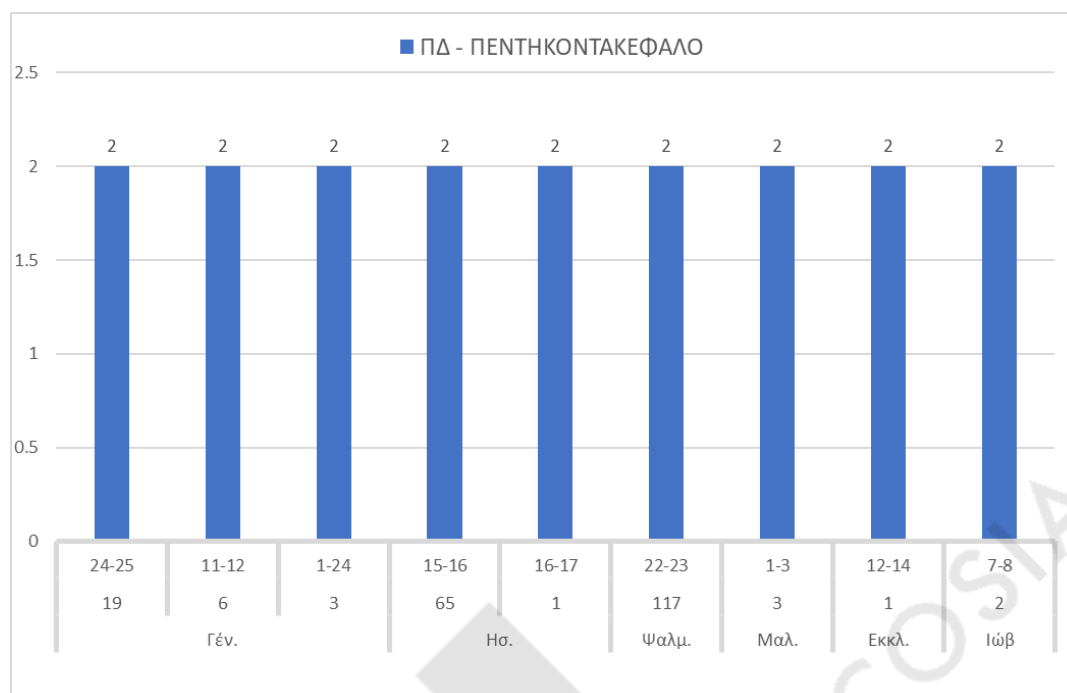
²⁸⁰ Ψαλμ. 117,22-23: «λίθον, ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας»

«παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.»

²⁸¹ Μαλ. 3,1-3: «Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου, καὶ ἐπιβλέψεται ὁδὸν πρὸ προσώπου μου, καὶ ἐξαίφνης ἔξει εἰς τὸν ναὸν ἑαυτοῦ Κύριος, ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης, ὃν ὑμεῖς θέλετε· ἰδοὺ ἔρχεται, λέγει Κύριος παντοκράτωρ.»

Εκκλ. 1,12-14²⁸²

και Ιώβ 2,7-8²⁸³

Γράφημα 36 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (ανφ. >=2)

«καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; ἢ τίς ὑποστήσεται ἐν τῇ ὄπτασίᾳ αὐτοῦ; διότι αὐτός εἰσπορεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου καὶ ὡς ποῖα πλυνόντων.»

«καὶ καθιεῖται χωνεύων καὶ καθαρίζων ὡς τὸ ἀργύριον καὶ ὡς τὸ χρυσίον· καὶ καθαρίσει τοὺς υἱοὺς Λευὶ καὶ χεεῖ αὐτοὺς ὥσπερ τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον· καὶ ἔσονται τῷ Κυρίῳ προσάγοντες θυσίαν ἐν δικαιοσύνῃ.»

²⁸² Εκκλ. 1,12-14:

«Ἐγὼ ἐκκλησιαστής ἐγενόμην βασιλεὺς ἐπὶ Ἰσραὴλ ἐν Ἱερουσαλὴμ.»

«καὶ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου τοῦ ἐκζητῆσαι καὶ τοῦ κατασκέψασθαι ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ πάντων τῶν γινομένων ὑπὸ τὸν οὐρανόν· ὅτι περισπασμὸν πονηρὸν ἔδωκεν ὁ Θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τοῦ περισπάσθαι ἐν αὐτῷ.»

«εἶδον σὺν πάντα τὰ ποιήματα τὰ πεποιημένα ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ ἰδοὺ τὰ πάντα ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος.»

²⁸³ Ιώβ 2,7-8:

«Ἐξῆλθε δὲ ὁ διάβολος ἀπὸ προσώπου Κυρίου καὶ ἔπαισε τὸν Ἰώβ ἔλκει πονηρῷ ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς.»

«καὶ ἔλαβεν ὄστρακον, ἵνα τὸν ἰχῶρα ξύῃ, καὶ ἐκάθητο ἐπὶ τῆς κοπρίας ἔξω τῆς πόλεως.»

2.1.2 Ερμηνεία της Εξαήμερου

Στα καθαρά παλαιοδιαθηκικά συγγράμματα του Αγίου ανήκει Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΞΑΗΜΕΡΟΥ²⁸⁴. Στον «Πίνακα τῶν λόγων εἰς τὴν Ἑξαήμερον Γένεσιν»²⁸⁵ αναφέρονται 16 λόγοι:

Τοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου

α'. Λόγος πρῶτος εἰς τὴν Ἑξαήμερον Γένεσιν· Περί τε ἀγγέλων πρωτοκτισίας καὶ τῶν λοιπῶν κτισμάτων Θεοῦ ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ.

β'. Τοῦ αὐτοῦ ἐν τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ λόγος δεύτερος· Περί τῆς παμπόλλου τῶν ὑδάτων ὀλκῆς, ἐξ ὧν τὸ στερέωμα μεταξὺ αὐτῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ἐστερεώθη κελεύσει Θεοῦ.

γ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος τρίτος ἐν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ· Περί τῆς τῶν ὑδάτων συναγωγῆς, ὧν τὸ πλῆθος μέχρι καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἦν, περὶ διακοσμήσεως γῆς διὰ τῶν ἐξ αὐτῆς βλαστησάντων, καὶ περὶ τῆς αἰτίας τῆς συντάξεως τῆσδε τῆς βίβλου.

δ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος τέταρτος ἐν τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ· Ἐν ἧ ὁ κτίστης τρία καὶ αὐθις ἐμεγαλουργήσεν ἔργα, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ ὥσπερ τὰ πλήθη τῶν ἀγγέλων ὄνομα κέκληκεν ἕκαστον, οὕτω καὶ τῶν ἀστέρων τὰ πλήθη ἀριθμήσας καὶ ὄνομα τέθηκεν ἴδιον.

ε'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος πέμπτος ἐν τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ· Περί τῶν ἐρπετῶν, τῶν πετεινῶν καὶ εἰς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, ἃ κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν κελεύσει Θεοῦ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένος.

ς'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἕκτος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ· Περί ἐξάδος ἔργων Θεοῦ, ἃ ἐξήγαγεν ἡ γῆ, τετράποδα, ἐρπετά, θηρία, κτήνη, παράδεισον καὶ τὸν ἄρχοντα τούτων ἄνθρωπον.

ζ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἑβδομος· Περί τῆς ἐν τῇ ἐβδόμῃ εὐλογίας καὶ καταπαύσεως, καὶ ἀριθμὸς ἔργων Θεοῦ, περὶ τε τοῦ παραδείσου καὶ τοῦ Ἀδάμ, ὃς πρὸ τῆς παραβάσεως προφητείας καὶ γνώσεως καὶ σοφίας πολλῆς ἦν ἡξιωμένος.

²⁸⁴ Αυτόθι, Παράγραφος 1.2.6 Ερμηνεία της Εξαήμερου.

²⁸⁵ Συγγράμματα, *Ερμηνεία εἰς Ἑξαήμερον*, Τόμ. Δ', σ. 5-47.

η'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ὄγδοος· Περὶ τῆς ἀφαιρεθείσης ἐκ τοῦ Ἀδὰμ πλευρᾶς εἰς γυναῖκα καὶ τῆς αὐτοῦ περὶ αὐτῆς προφητείας, εἴτα περὶ τῆς παραβάσεως, εἴτα πάλιν πρὸς τοὺς ληρωδοῦντας ὅτι τὸ ξύλον ἢ γυνὴ ἦν, καὶ αὖθις ἀπόδειξις τί ἦν τὸ ξύλον.

θ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἕνατος· Περὶ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας, καὶ πόσον διέτριψαν ἐν τῷ παραδείσῳ, περὶ τε τοῦ Κάϊν καὶ τῆς ἀναιρέσεως Ἀβελ, καὶ ὅτι πορνεία ἐστὶ πᾶσα ἁμαρτία χωρίζουσα Θεοῦ.

ι'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος δέκατος· Περὶ τοῦ Νῶε καὶ ἀγανακτήσεως Θεοῦ διὰ τὰς ἀθέσμους τῶν ἀνθρώπων πράξεις, περὶ τε τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῆς κιβωτοῦ, καὶ ὅτι πανωλέθριον ἔργον ἡμάρτηται.

ια'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἐνδέκατος· Περὶ τῆς κιβωτοῦ, ποῦ ἐκτίσθη καὶ ποῦ μετετέθη, καὶ ποία ἐστὶν ἡ γῆ Ναΐδ, καὶ εἰς τὰ ἐξῆς περὶ Νῶε καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ.

ιβ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος δωδέκατος· Περὶ τοῦ πύργου Χαλάνης, καὶ ὅτου χάριν καὶ πότε Χαλάνης τόπος ἐκεῖνος ὁ χῶρος ἐκλήθη, καὶ περὶ πυργοποιῶν ἐτέρων ἐκ βίβλου λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου.

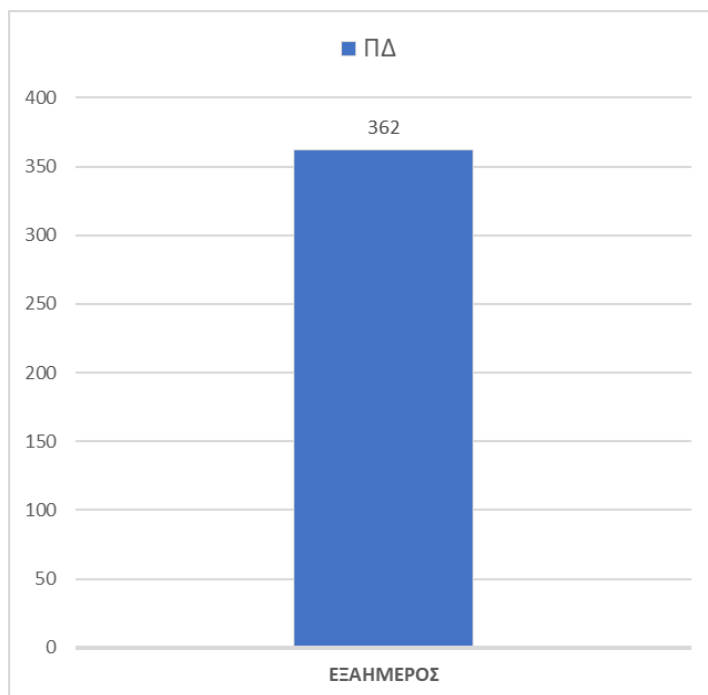
ιγ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος τρισκαιδέκατος· Περὶ τοῦ θεοκλήτου Ἀβραὰμ ἐκ γῆς Χαλδαίων ἐν γῇ Χαναάν καὶ περὶ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ αὐτοῦ καθόδου τε καὶ ἀνόδου, περὶ τε τῆς τοῦ Λὼτ διαστάσεώς τε καὶ αἰχμαλωσίας, καὶ περὶ τῶν πλείστων Θεοῦ ἀνθέξεων πρὸς τὸν δίκαιον.

ιδ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος τεσσαρεσκαιδέκατος· Περὶ τοῦ πατριάρχου Ἀβραὰμ καὶ περὶ τῆς πρὸς αὐτὸν θεοφανείας ἐν τῇ δρυϊτῇ Μαβρῇ, περὶ τε τοῦ Λὼτ καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Σοδόμων.

ιε'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος πεντεκαιδέκατος· Περὶ Ἰσαὰκ τοῦ δικαίου καὶ τῶν ἐκ τούτου φύντων Ἡσαῦ καὶ Ἰακώβ.

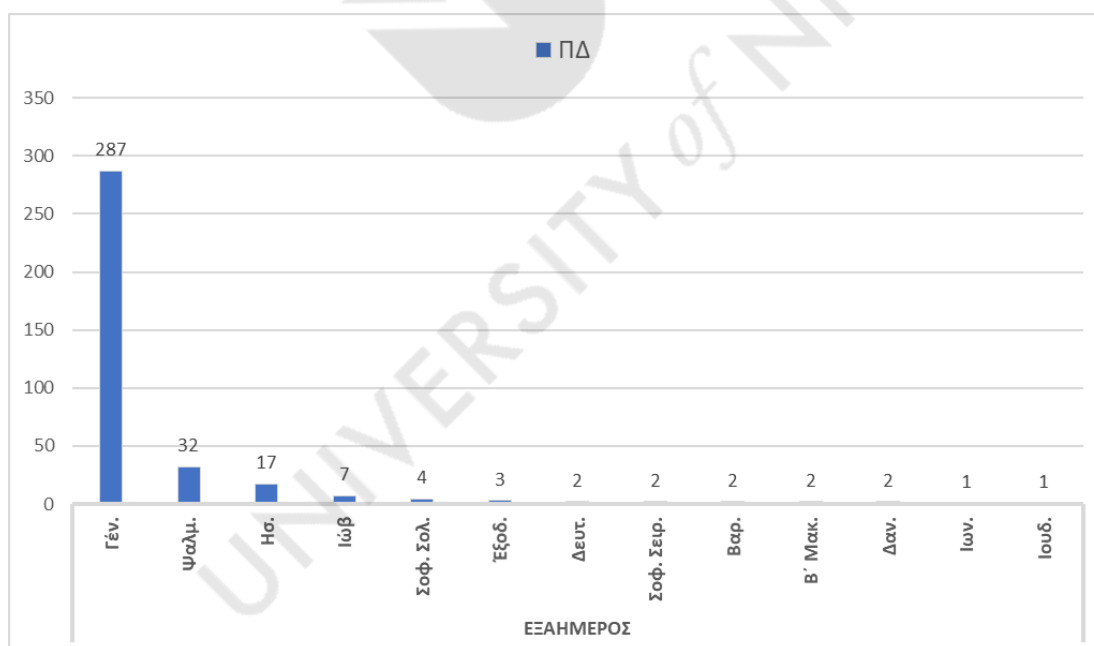
ισ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἑξκαιδέκατος· Περὶ τοῦ πατριάρχου Ἰακώβ καὶ Ἰωσήφ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ μέχρι καὶ τελευτῆς Ἰσραὴλ συνοπτικός.

Το σύνολο των αναφορῶν της ΠΔ που κάνει ὁ Ἅγιος στὴν ΕΞΑΗΜΕΡΟ εἶναι 362 στὸ Γράφημα 37.

Γράφημα 37 - Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ

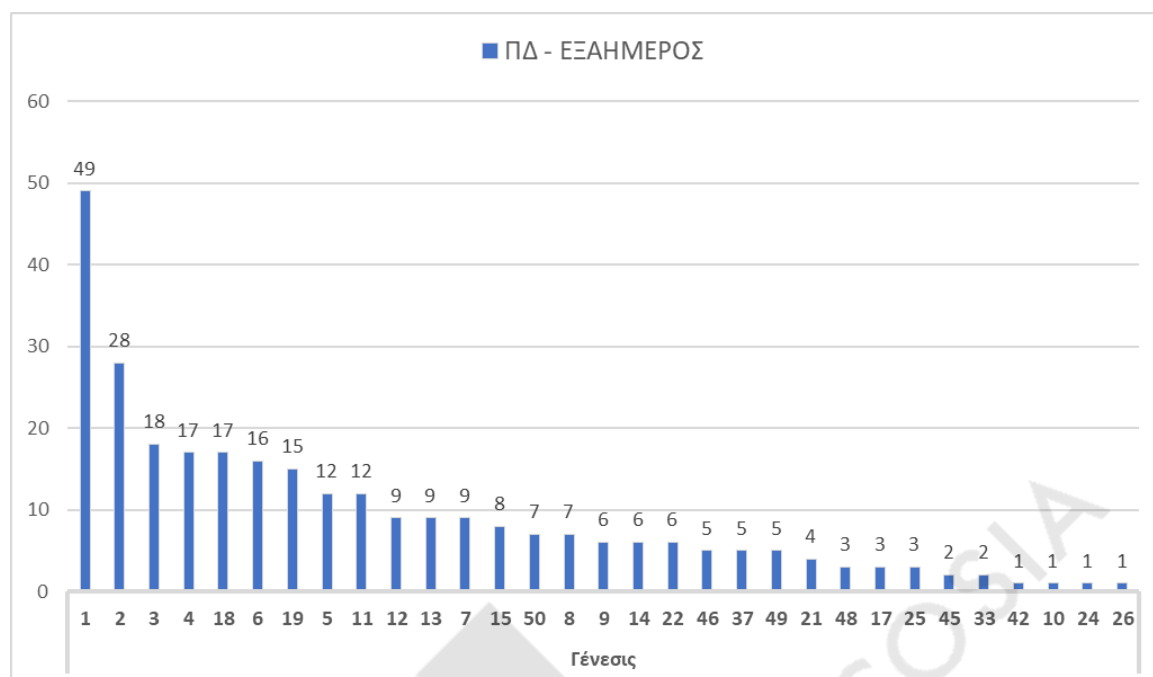
Πλήρως ταυτισμένη η ΕΞΑΗΜΕΡΟΣ με το βιβλίο της Γένεσις (ανφ. 282), όπως αυτό φαίνεται στο Γράφημα 38.

Γράφημα 38 – Βιβλικές παραθέσεις στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ

Τα κεφάλαια της Γένεσις με τις περισσότερες αναφορές είναι Γέν. 1 «*Η δημιουργία του κόσμου, Η δημιουργία του ανθρώπου*» (ανφ. 49) και Γεν. 2 «*Ο αγιασμός της*

έβδομης ημέρας - Ο άνθρωπος ως ψυχή ζώσα - Ο Θεός βάζει τον άνθρωπο στον κήπο της Εδέμ» (ανφ. 28) Γράφημα 39.

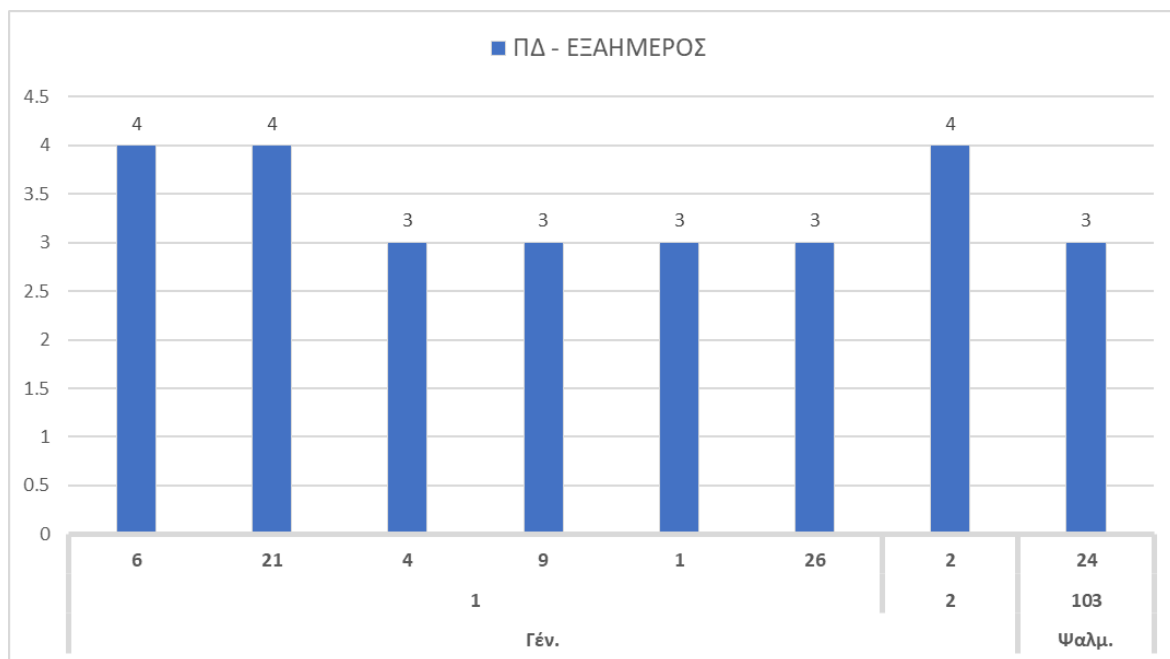
Γράφημα 39 - Πυκνότητα παράθεσης Γένεσις στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ

Οι συχνότερες αναφορές στίχων της ΠΔ στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ είναι Γέν. 1,6²⁸⁶ (ανφ. 4), Γέν. 1.21²⁸⁷ (ανφ. 4) και Γέν. 2.2²⁸⁸ (ανφ.4) στο Γράφημα 40.

²⁸⁶ Γέν. 1,6: «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γεννηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. καὶ ἐγένετο οὕτως.»

²⁸⁷ Γέν. 1,21: «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ γῆς γῆς.»

²⁸⁸ Γέν. 2,2: «καὶ συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐποίησε, καὶ κατέπαυσε τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε.»

Γράφημα 40 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ (≥ 3)

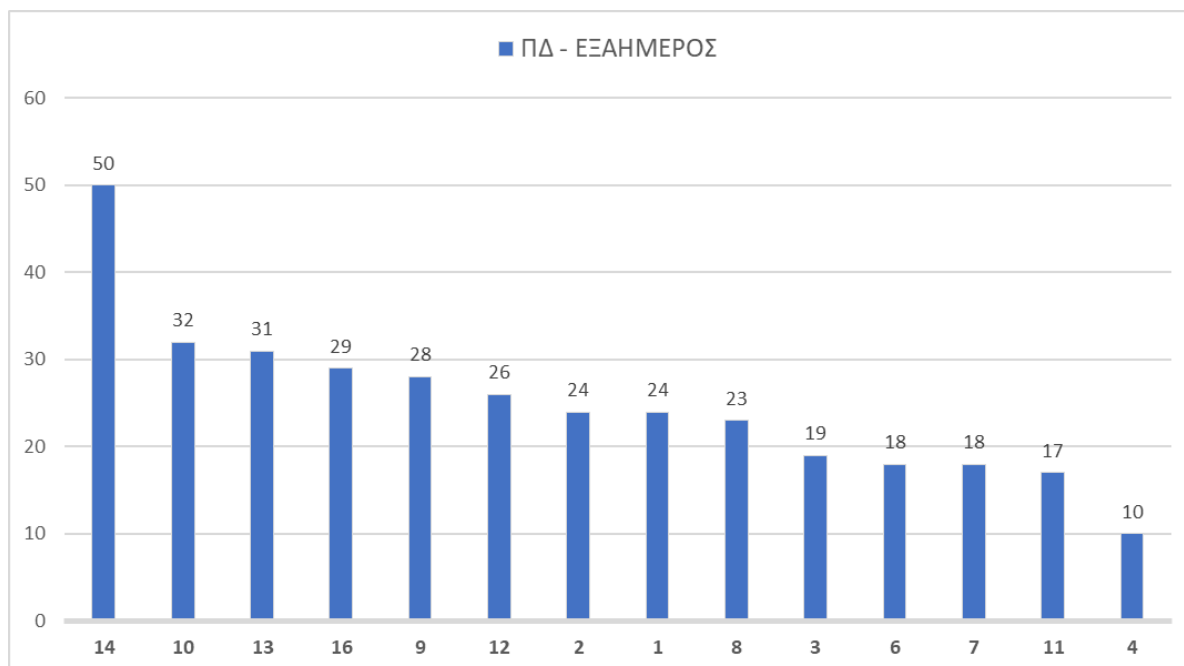
Τα κεφάλαια της ΕΞΑΗΜΕΡΟΥ (Λόγοι) με τη μεγαλύτερη πυκνότητα παράθεσης βιβλικών χωρίων στο Γράφημα 41 (≥ 10) είναι:

Λόγος 14 «Τοῦ αὐτοῦ λόγος τεσσαρεσκαίδεκατος· Περί τοῦ πατριάρχου Ἀβραάμ καὶ περὶ τῆς πρὸς αὐτὸν θεοφανείας ἐν τῇ δρυϊ τῇ Μαβρῇ, περὶ τε τοῦ Λὼτ καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν Σοδόμων.» (ανφ. 50),

Λόγος 10 «Τοῦ αὐτοῦ λόγος δέκατος· Περί τοῦ Νῶε καὶ ἀγανακτήσεως Θεοῦ διὰ τὰς ἀθέ-σμους τῶν ἀνθρώπων πράξεις, περὶ τε τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ τῆς κιβωτοῦ, καὶ ὅτι πανωλέθριον ἔργον ἡμάρτηται.» (ανφ. 32) καὶ

Λόγος 13 «Τοῦ αὐτοῦ λόγος τρισκαίδεκατος· Περί τοῦ θεοκλήτου Ἀβραάμ ἐκ γῆς Χαλδαίων ἐν γῇ Χαναάν καὶ περὶ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ αὐτοῦ καθόδου τε καὶ ἀνόδου, περὶ τε τῆς τοῦ Λὼτ διαστάσεώς τε καὶ αἰχμαλωσίας, καὶ περὶ τῶν πλείστων Θεοῦ ἀνθέ-ξεων πρὸς τὸν δίκαιον.» (ανφ. 31).

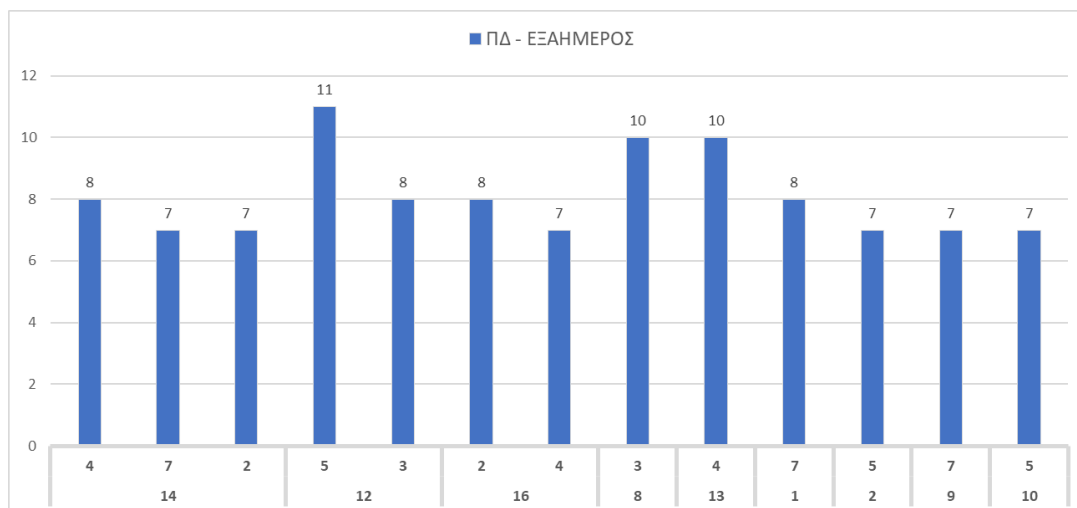
Γράφημα 41 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στην ΕΞΗΜΕΡΟ (>=10)

Οι παράγραφοι στην ΕΞΗΜΕΡΟ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών είναι ο Λόγος 12,5²⁸⁹ (ανφ. 11), Λόγος 8,3²⁹⁰ (ανφ. 10) και Λόγος 13,4²⁹¹ (ανφ. 10) στο Γράφημα 42.

²⁸⁹ ΕΞ. 12,5: «Ὁ δὲ λέγουσι τοῦτο ἐστίν, ὅτι· Οἱ διὰ πλίνθων οἰκοδομημένοι ἡμῶν πύργοι οὐχ ὑπηνέγκασιν προσβολὴν πολεμίων, ἀλλὰ πεπτώκασιν ἄρδην· ἡμεῖς δὲ τοιοῦτους αὐτοὺς οἰκοδομήσωμεν ἄρτι διὰ λίθων καὶ συκαμίνων καὶ κέδρων, ὥστε, κἂν Θεὸς στείλῃ καθ' ἡμῶν πολεμίους, μὴ κατισχύσαι ἡμᾶς καὶ τῶν ὀχυρωμάτων ἡμῶν. Τάχα οὔτε ὑμεῖς ἴστε ὅτι· Ἐάν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὔτε ἐκεῖνοι ἤσασιν ὅτι· Ἐάν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἡγρύπνησεν ὁ φυλάσσων. Ἐνθεν καὶ ὡς φενακισθέντες ἐκάτεροι ἀγέραστοι μετὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἀπεφάνθησαν.»

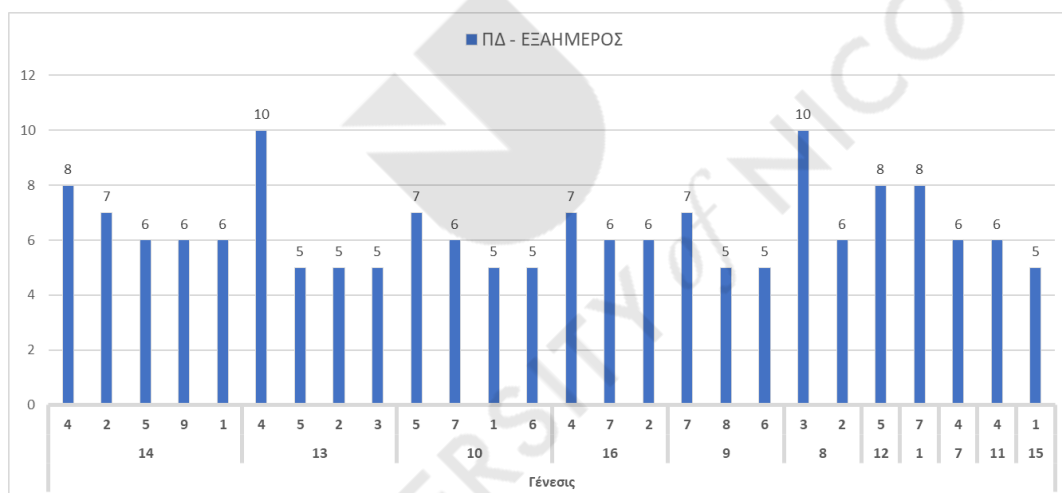
²⁹⁰ ΕΞ. 8,3: «Ὁ δὲ ὄφεις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς· τῶν θηρίων γὰρ φρονιμώτατος ἦν, οὐκ ἄλλου τινός. Καὶ εἶπεν ὁ ὄφεις τῇ γυναικί· Τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεὸς οὐ μὴ φάγητε ἀπὸ παντός ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ; Ἄρα ἐν ἀνθρωπίνῃ διαλέκτῳ ὠμίλησεν ὁ ὄφεις τὰ ῥήματα ταῦτα τῇ γυναικί; Οὐδαμῶς· τῆς γὰρ ἀνθρώπου διαλέξεως οὔτε θηρίον οὐδὲ ἄλλο τι ζῶον ἦν ἡξιωμένον. Οἱ δὲ πρωτόπλαστοι ὡς πολλῆς Θεοῦ σοφίας καὶ γνώσεως ἡξιωμένοι ἐγίνωσκον ὡς δεσπότης πᾶσαν φωνὴν κτηνῶν καὶ θηρίων καὶ πετεινῶν καὶ πάντων ἀπλῶς· ἔνθεν καὶ τοῦ ὄφεως ἐν τῇ ἰδίᾳ ὁμιλοῦντος διαλέκτῳ ἡσθάνετο ἡ γυνὴ τὰ λεγόμενα.»

²⁹¹ ΕΞ. 13,4: «Ἀνέβη δὲ <Ἀβραμ> ἐξ Αἰγύπτου μετὰ Σάρρας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ Λῶτ τοῦ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ μετὰ πλούτου πολλοῦ καὶ κτηνῶν πολλῶν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἦν ἡ σκηνὴ αὐτοῦ τὸ πρότερον. Καὶ ἡ γῆ αὐτοῦ οὐκ ἐχώρει, διὰ τὸ ἐν αὐτῇ καὶ τοὺς Χαναναίους οἰκεῖν. Γίνεται οὖν μάχη μετὰ τῶν ποιμένων Ἀβραμ καὶ τοῦ Λῶτ. Καὶ εἶπεν Ἀβραμ· Μὴ ἔστω μάχη ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ καὶ ἀναμέσον τῶν ποιμένων μου καὶ τῶν ποιμένων σου, ὅτι ἄνθρωποι ἀδελφοὶ ἡμεῖς ἐσμεν· ἀλλὰ ἰδοὺ πᾶσα ἡ

Γράφημα 42 - Παράγραφοι στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (>=7)

Η Γένεσις είναι το βιβλίο με τη μεγαλύτερη αναφορά στην Εξαήμερο του Αγίου. Συγκεκριμένα η παράγραφος Γεν. 13,4²⁹²(ανφ. 10) και Γεν. 8,3²⁹³ (ανφ. 10) έχουν τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ - Γράφημα 43.

Γράφημα 43 - Παράγραφοι στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (>=5)

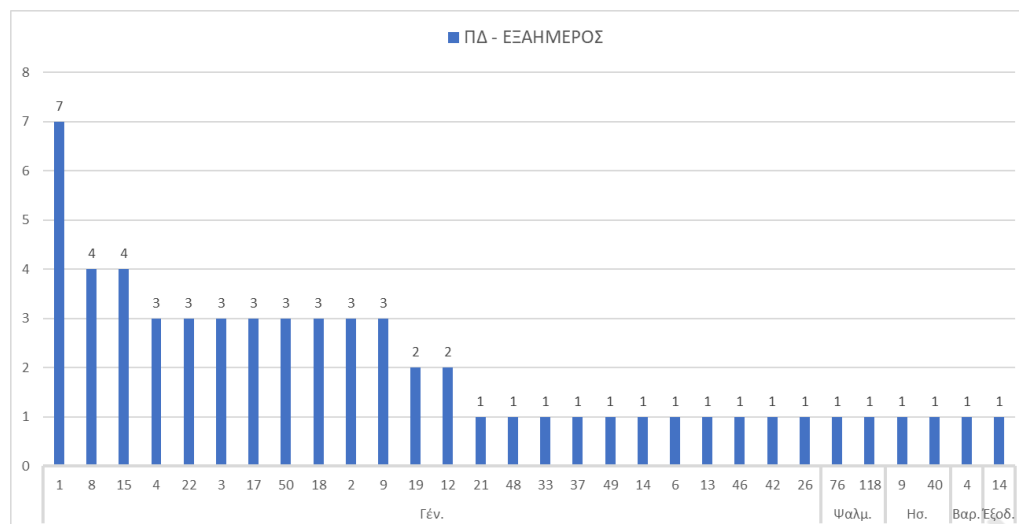
γῆ ἐναντίον σου· διαχωρίσθητι ἀπ' ἐμοῦ καὶ οἶαν θούλει ἐλοῦ, ἢ τὴν δεξιάν ἢ τὴν ἀριστεράν.»

²⁹² Γεν. 13,4: *«εἰς τὸν τόπον τοῦ θυσιαστηρίου, οὗ ἐποίησεν ἐκεῖ τὴν ἀρχήν· καὶ ἐπεκαλέσατο ἐκεῖ Ἄβραμ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου.»*

²⁹³ Γεν. 8,3: *«καὶ ἐνεδίδου τὸ ὕδωρ πορευόμενον ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἡλαττονοῦτο τὸ ὕδωρ μετὰ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἡμέρας.»*

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

Στο Γράφημα 44, βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου²⁹⁴ αναφορές της ΠΔ στην ΕΞΗΜΕΡΟ.

Γράφημα 44 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΕΞΗΜΕΡΟ

2.1.3 Ερμηνεία των Ψαλμών και των Ωδών

Η Ερμηνεία των ΨΑΛΜΩΝ και των ΩΔΩΝ²⁹⁵ αν και έχει περισσότερες αναφορές στην Καινή Διαθήκη²⁹⁶ ανήκει στα παλαιοδιαθηκικά έργα του Αγίου λόγο θέματος. Στον πίνακα περιεχομένων αναφέρει «Ένταῦθ' ἀκριβῆς τῆσδε τῆς βίβλου πίναξ - ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝ ΘΕΩ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΨΑΛΤΗΡΟΣ ΔΑΥΪΔ»²⁹⁷:

α'. Σαφήνεια συνοπτική εἰς τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον κάθισμα, λόγος πρῶτος.

β'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος δεύτερος περὶ ἐτέρων δύο καθισμάτων τοῦ θείου Ψαλτῆρος, σαφήνεια διὰ βραχέων, κάθισμα γ' καὶ δ'.

γ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος τρίτος εἰς τὸ πέμπτον καὶ τὸ ἕκτον κάθισμα τῶν θείων ψαλμῶν, σαφήνεια κεφαλαιώδης.

δ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος τέταρτος περὶ τοῦ ζ' καὶ η' καθίσματος τῶν θείων ψαλμῶν, βραχυτελὴς ἐρμηνεία.

²⁹⁴ βλπ. Αναλυτικά στο Παράρτημα 2

²⁹⁵ Αυτόθι, Παράγραφος 1.2.7 Ερμηνεία των Ψαλμών και των Ωδών.

²⁹⁶ Βλπ. Γράφημα 10.

²⁹⁷ Συγγράμματα, *Ερμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος καὶ τῶν Ὡδῶν*, όπ.π., σ. 232.

ε'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος πέμπτος περὶ τοῦ θ' καὶ τοῦ ι' καθίσματος τῶν θείων ψαλμῶν, σαφήνεια διὰ βαχέων.

ς'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἕκτος περὶ τοῦ ἑνδεκάτου καὶ δωδεκάτου καθίσματος τῶν θείων ψαλμῶν, σαφήνεια διὰ βραχέων.

ζ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἑβδομος περὶ τοῦ ιγ' καὶ ιδ' καθίσματος τοῦ Ψαλτῆρος, αἰνίγματα.

η'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ὄγδοος εἰς τὸ ιε' καὶ εἰς τὸ ις' κάθισμα τῶν ψαλμῶν, σαφήνεια κεφαλαιώδης.

θ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος θ' περὶ τοῦ ιζ' καὶ ιη' καθίσματος τοῦ Ψαλτῆρος, σαφήνεια κεφαλαιώδης.

ι'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος δέκατος περὶ τῶν δύο τοῦ Ψαλτῆρος ὑστάτων καθισμάτων.

ια'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ια' εἰς τὰς γ' ᾠδὰς τὰς πρώτας, εὐσύννοπος ἐρμηνεία.

ιβ'. Τοῦ αὐτοῦ λόγος ιβ' εἰς τὰς ἐξῆς ἑξ' ᾠδὰς, εὐσύννοπος ἐρμηνεία.

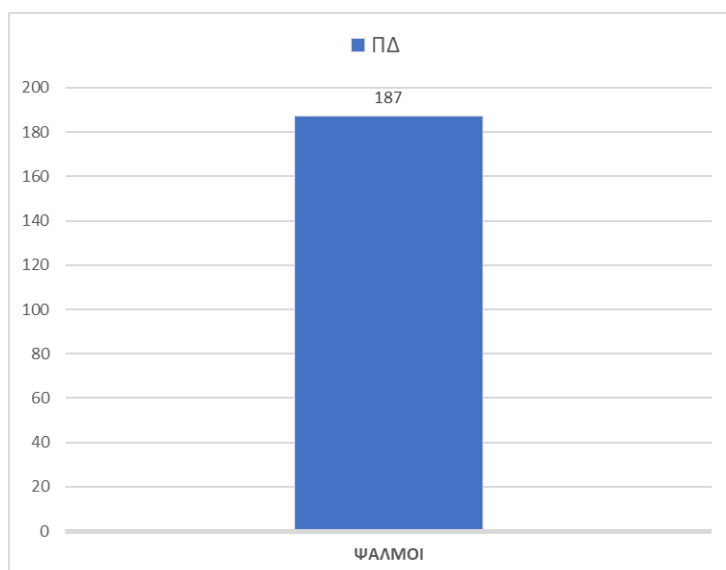
Ο Λόγος 1-10 ἀνήκει στους ΨΑΛΜΟΥΣ καὶ 11-12 στις ΩΔΕΣ (βλπ Πίνακας 8).

Λόγος α'	Καθίσματα	α' - β'	Ψαλμοί	1 - 16
Λόγος β'	>>	γ' - δ'	>>	17 - 31
Λόγος γ'	>>	ε' - ς'	>>	32 - 45
Λόγος δ'	>>	ζ' - η'	>>	46 - 63
Λόγος ε'	>>	θ' - ι'	>>	64 - 76
Λόγος στ'	>>	ια' - ιβ'	>>	77 - 90
Λόγος ζ'	>>	ιγ' - ιδ'	>>	91 - 104
Λόγος θ'	>>	ιζ' - ιη'	>>	118 - 133
Λόγος ι'	>>	ιθ' - κ'	>>	134 - 150
Λόγος ια'	Ωδαί α' - γ'			
Λόγος ιβ'	Ωδαί δ' - θ'	(καὶ ἡ προσευχή Ζαχαρίου)		

Πίνακας 8 - Αντιστοιχία των Λόγων προς τα Καθίσματα καὶ τοῦ ΨΑΛΜΟΥΣ²⁹⁸

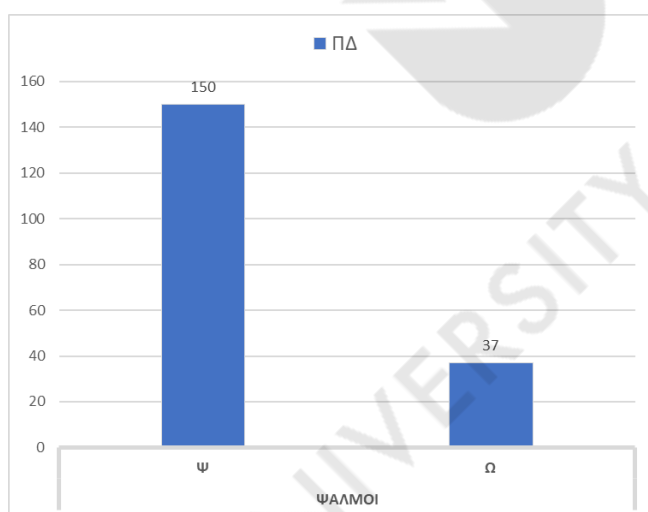
²⁹⁸ Συγγράμματα, Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτῆρος καὶ τῶν ᾠδῶν, ὁπ.π., σ. 149.

Το σύνολο των αναφορών της ΠΔ που κάνει ο Άγιος στους ΨΑΛΜΟΥΣ και στις ΩΔΕΣ είναι 187 στο Γράφημα 45.

Γράφημα 45 - Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στους ΨΑΛΜΟΥΣ

Στο Γράφημα 46 βλέπουμε ξεχωριστά την κατανομή βιβλικών παραθέσεων στους ΨΑΛΜΟΥΣ²⁹⁹ (ανφ. 150) και στις ΩΔΕΣ³⁰⁰ (ανφ. 37).

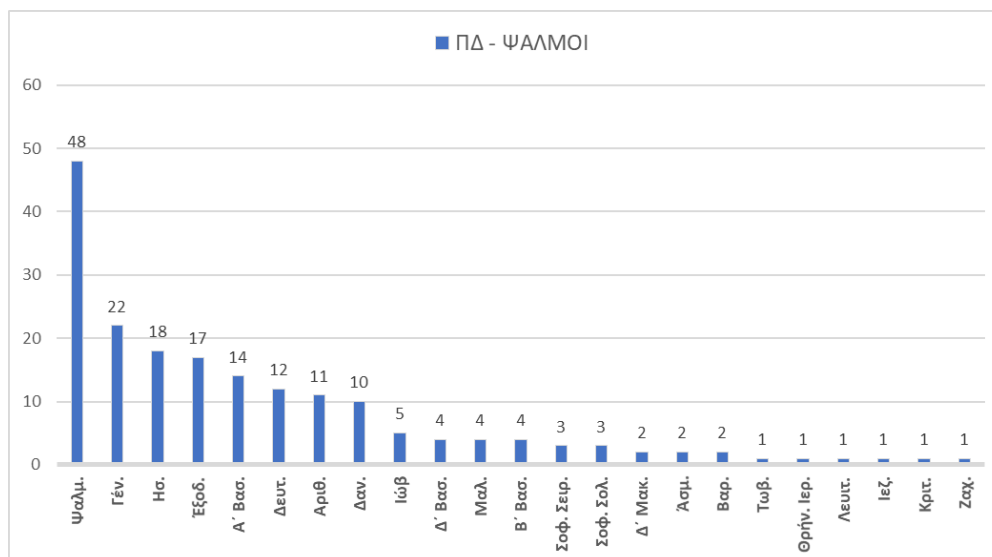

Γράφημα 46 – Κατανομή βιβλικών παραθέσεων στους ΨΑΛΜΟΥΣ (Ψ) και ΩΔΕΣ (Ω)

Αναμενόμενο η Ψαλμοί της ΠΔ να έχουν τις περισσότερες αναφορές στους ΨΑΛΜΟΥΣ του Αγίου (ανφ. 48) στο Γράφημα 47.

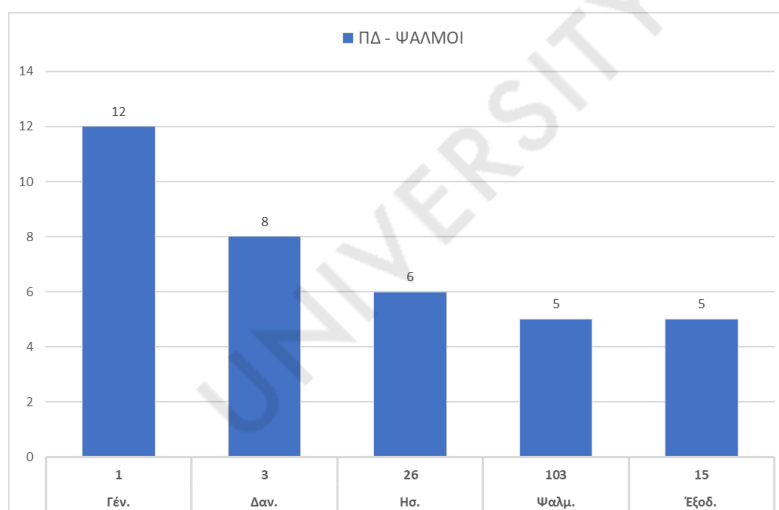
²⁹⁹ Οι Λόγοι 1-10 απαρτίζουν τους Ψαλμούς, βλπ. παράγρ. 2.1.3

³⁰⁰ Οι Λόγοι 11-12 απαρτίζουν τις Ωδές, βλπ. παράγρ. 2.1.3

Γράφημα 47 - Βιβλικές παραθέσεις στους ΨΑΛΜΟΥΣ και ΩΔΕΣ

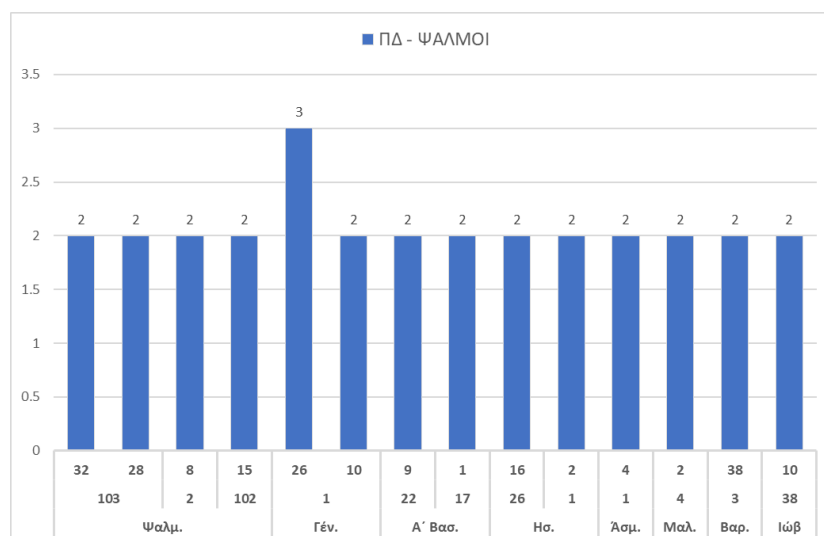
Το βιβλίο της Γένεσις 1 «*Η δημιουργία του κόσμου - Η δημιουργία του ανθρώπου*» έχει τη μεγαλύτερη αναφορά (ανφ. 12) στους ΨΑΛΜΟΥΣ του Αγίου και ακολουθεί Δανιήλ 3 «*Οι φίλοι του Δανιήλ αρνούνται να προσκυνήσουν το χρυσό άγαλμα του Ναβουχοδονόσορα - Η τιμωρία των τριών παιδων στο πυρακτωμένο καμίνι*» (ανφ. 8), Ησαΐας 26 «*Δοξολογία προς τον σωτήρα Θεό - Επίκληση προς τη θεία δικαιοσύνη*» (ανφ. 6), Ψαλμοί 103 «*Ύμνος στο θεό δημιουργό*» (ανφ. 5) και Έξοδος 15 «*Η ωδή του Μωϋσή- πορεία προς τη Μερρά*» (ανφ. 5) στο Γράφημα 48.

Γράφημα 48 - Πυκνότητα παράθεσης βιβλίων ΠΔ στους ΨΑΛΜΟΥΣ και ΩΔΕΣ (>=5)

Οι συχνότερες αναφορές στίχων της ΠΔ στους ΨΑΛΜΟΥΣ και ΩΔΕΣ είναι Γέν. 1,26³⁰¹

- Γράφημα 49.

Γράφημα 49 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στους ΨΑΛΜΟΥΣ και ΩΔΕΣ (>=2)

Τα κεφάλαια στους ΨΑΛΜΟΥΣ (Ψ) και ΩΔΕΣ (Ω) με τη μεγαλύτερη πυκνότητα παράθεσης βιβλικών χωρίων στο Γράφημα 50 είναι:

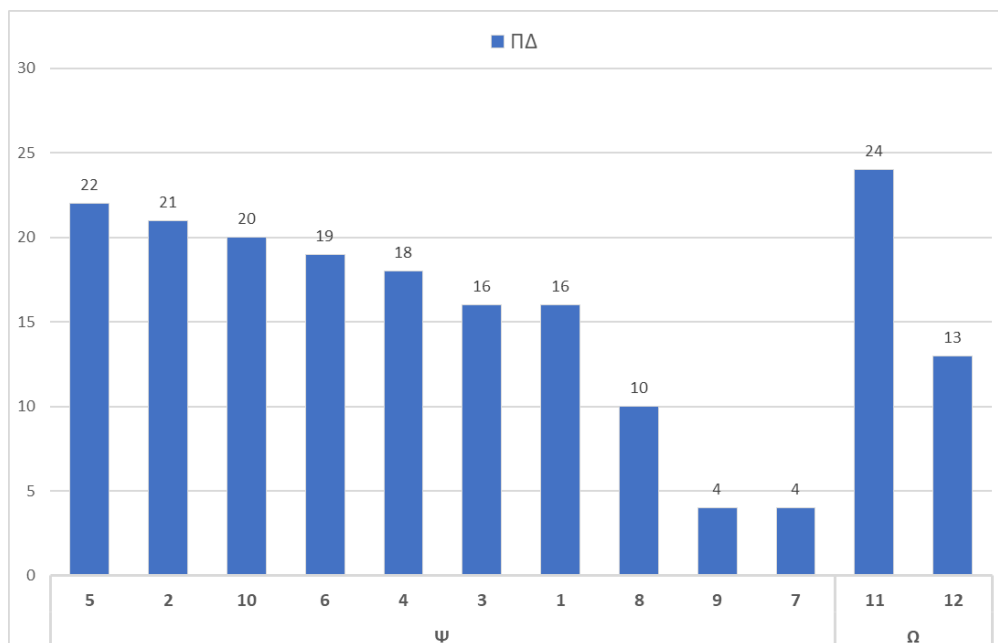
Λόγος 11 στις Ωδές «*Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἰα' εἰς τὰς γ' Ὡδὰς τὰς πρώτας, εὐσύννοπος ἐρμηνεία*» (ανφ. 24) και ακολουθούν

Λόγος 5 στους Ψαλμούς «*Τοῦ αὐτοῦ λόγος πέμπτος περὶ τοῦ θ' καὶ τοῦ ι' καθίσματος τῶν θείων ψαλμῶν, σαφήνεια διὰ βραχέων*» (ανφ. 22)

Λόγος 2 στους Ψαλμούς «*Τοῦ αὐτοῦ λόγος δεύτερος περὶ ἐτέρων δύο καθισμάτων τοῦ θείου Ψαλτῆρος, σαφήνεια διὰ βραχέων, κάθισμα γ' καὶ δ*» (ανφ 21)

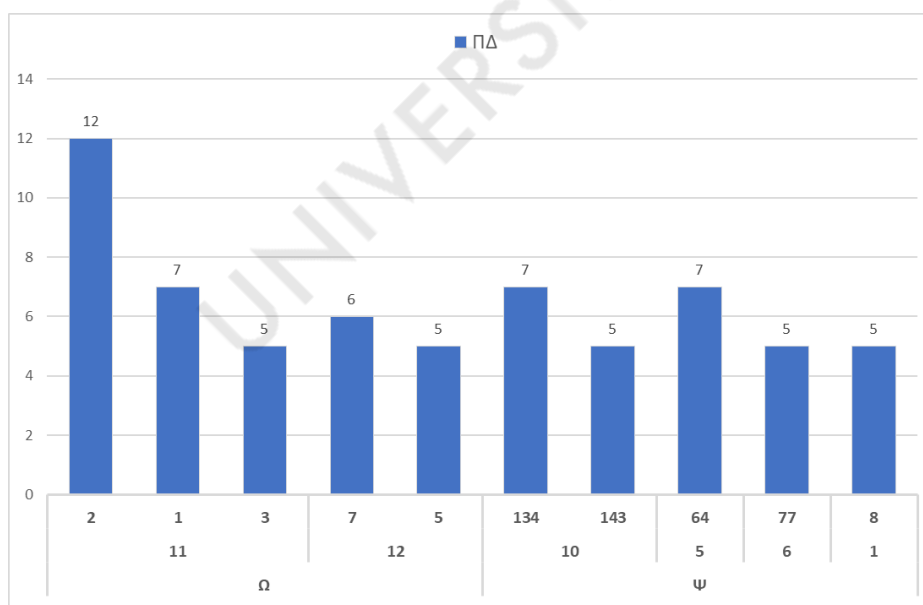
Λόγος 10 στους Ψαλμούς «*Τοῦ αὐτοῦ λόγος δέκατος περὶ τῶν δύο τοῦ Ψαλτῆρος ὑστάτων καθισμάτων*» (ανφ. 20)

³⁰¹ Γεν. 1,26: «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ γῆς γῆς.»

Γράφημα 50 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στους ΨΑΛΜΟΥΣ (Ψ) και ΩΔΕΣ (Ω)

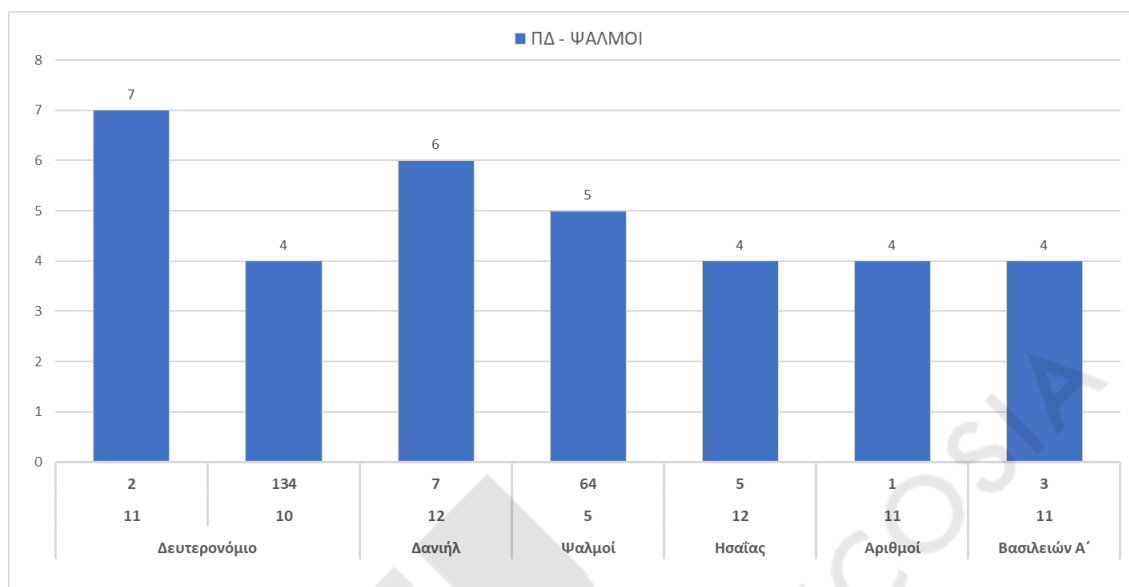
Οι Λόγοι στους ΨΑΛΜΟΥΣ (Ψ) και ΩΔΕΣ (Ω) με τη μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών είναι η Ωδή 11,2 «*Ἰδὲ Μωϋσέος ἐν τῷ Δευτερονομίῳ*» (ανφ. 12), η Ωδή 11,1 «*Ἰδὲ Μωϋσέος ἐν τῇ Ἐξόδῳ*» (ανφ. 7), ο Ψαλμός 10,134 «*Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου*» (ανφ. 7) και ο Ψαλμός 5,64 «*Εἰς τὸ τέλος, ψαλμός ὡδῆς τῷ Δαυΐδ. Ἰδὲ Ἱερεμίου καὶ Ἰεζεκιήλ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς παροικίας, ὅτε ἔμελλον ἐκπορεύεσθαι*» (ανφ. 7) στο Γράφημα 51.

Γράφημα 51 - Παράγραφοι στους ΨΑΛΜΟΥΣ (Ψ) και ΩΔΕΣ (Ω) με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥5)

Στο Γράφημα 52, βλέπουμε στους ΨΑΛΜΟΥΣ και ΩΔΕΣ τις παραγράφους με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ. Η ΩΔΗ 11,2 «*Ἰδὼ Μωϋσέος ἐν τῷ Δευτερονόμιῳ*» στο Δευτερονόμιο (ανφ. 7), η ΩΔΗ 12,7 «*Προσευχὴ τῶν ἁγίων τριῶν παιδῶν*» στο Δανιήλ (ανφ. 6).

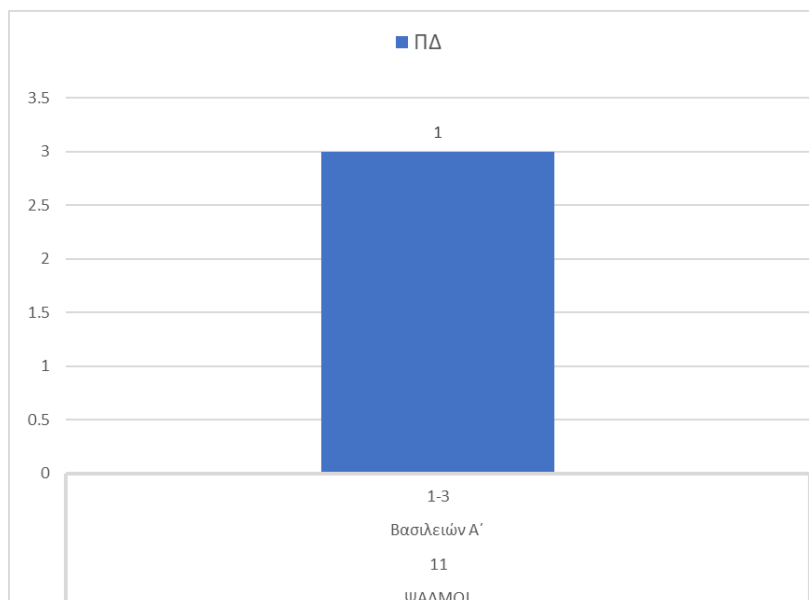

Γράφημα 52 - Παραγράφοι στους ΨΑΛΜΟΥΣ και ΩΔΕΣ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (>=4)

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

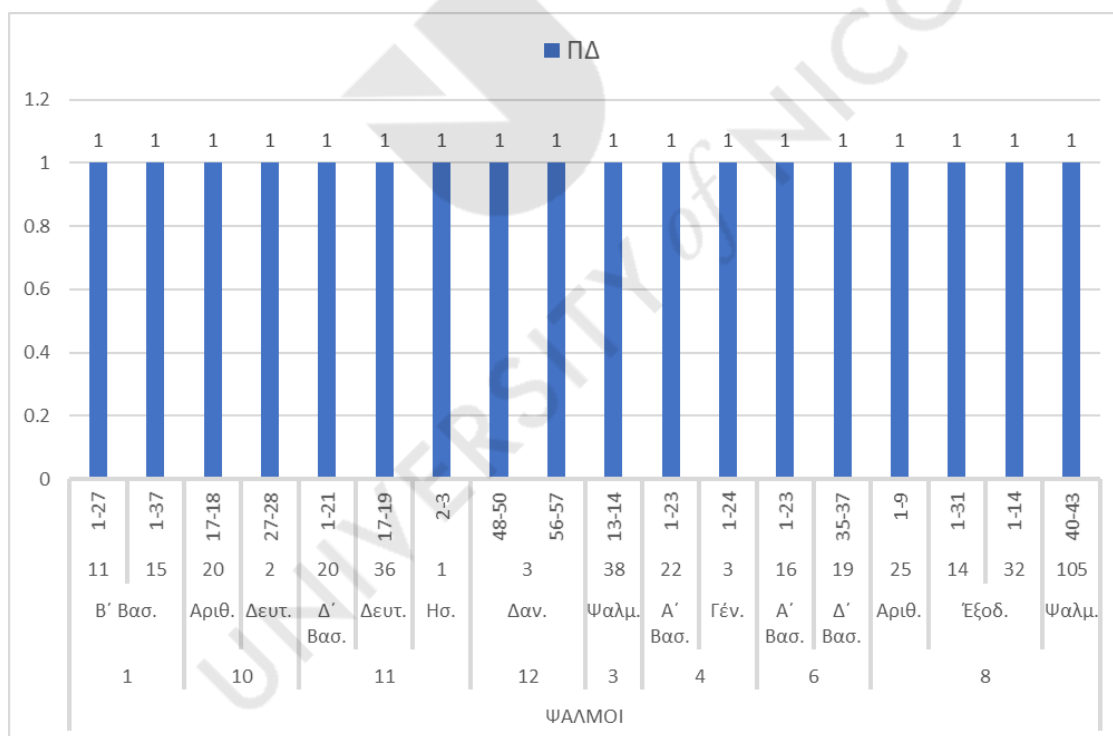
Στο Γράφημα 53, βλέπουμε τις πέραν του ενός κεφαλαίου, αναφορές (συνεχόμενα κεφάλαια) της ΠΔ στους ΨΑΛΜΟΥΣ και στις ΩΔΕΣ.

Στο λόγο **ΨΑ 11** «*Τοῦ αὐτοῦ λόγος ἰα' εἰς τὰς γ' Ἰδὼς τὰς πρώτας, εὐσύνοπτος ἐρμηνεία.*» και συγκεκριμένα στην **ΩΔΗ 3** «*Προσευχὴ Ἴαννης, μητρὸς Σαμουήλ τοῦ προφήτου*», γίνεται 1 αναφορά στο βιβλίο της ΠΔ Βασιλειῶν Α' στα κεφάλαια 1. «*Ἡ πικρία τῆς Ἰαννης - Ἡ γέννηση τοῦ Σαμουήλ - Ὁ Σαμουήλ ἀφιερώνεται στον Κύριο*», στο κεφάλαιο 2. «*Ἡ ὠδὴ τῆς Ἰαννης - Οἱ ἀσεβεῖς γιοὶ τοῦ Ἡλὶ - Ὁ εὐσεβὴς Σαμουήλ - Προαναγγελία τῆς τιμωρίας τῶν γιῶν τοῦ Ἡλὶ*» και στο κεφάλαιο 3. «*Ἡ κλήση τοῦ Σαμουήλ ἀπὸ τον Κύριο*».

Γράφημα 53 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στους ΨΑΛΜΟΥΣ και στις ΩΔΕΣ

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΠΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου αναφορά ο Άγιος στους ΨΑ – Γράφημα 54.

Γράφημα 54 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στους ΨΑΛΜΟΥΣ και στις ΩΔΕΣ

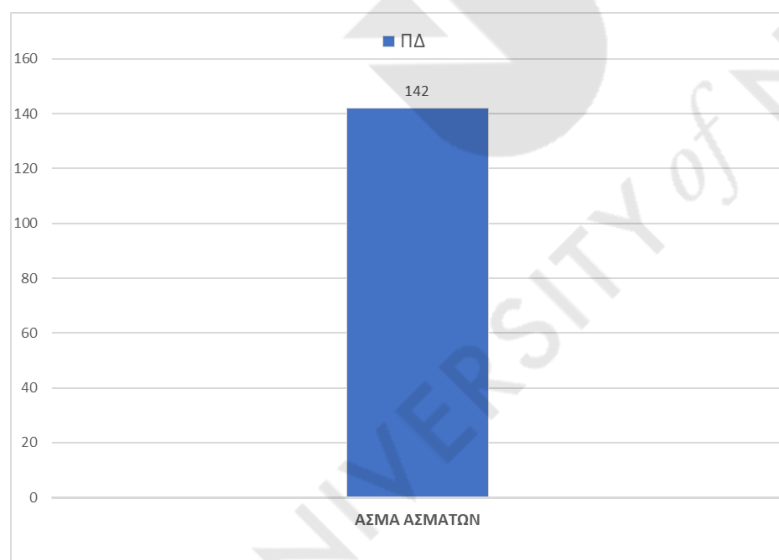
2.1.4 Ερμηνεία του Άσματος των Ασμάτων

Έργο με θέματα από την Παλαιά Διαθήκη με τη συντριπτική πλειοψηφία των αναφορών του ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ να ανήκει στην ΠΔ.

Το σύγγραμμα διαιρείται σε τρία μέρη:

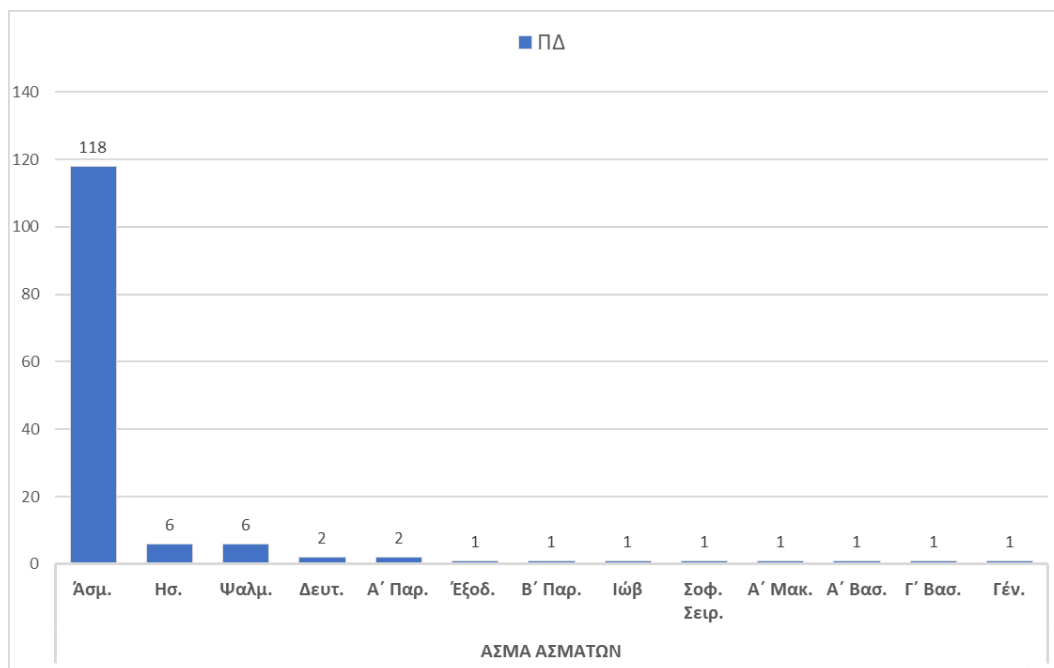
- α) Τον πρόλογο, *«πρόλογο εἰς τὸ Ἰσμα τῶν ἀσμάτων»*
- β) Τὸ βιβλικό κείμενο σε έκδοση του Νεοφύτου, *«Τὸ Ἰσμα τῶν ἀσμάτων τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος»*
- γ) Τη συνοπτική χριστολογική ἐρμηνεία με πυρήνα δύο ομάδες στίχων τῶν δύο διαλεγόμενων προσώπων, τῶν στίχων δηλαδή που ἀνήκουν ἀπὸ τὴ μιὰ στὴ Νύμφη-Ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη στὸν Νυμφίο-Χριστό, *«Ἀρχὴ σὺν Θεῷ συνοπτικῆς ἐρμηνείας παρ' ἐγκλείστου πρεσβυτέρου καὶ μονάχου Νεοφύτου»*

Το σύνολο των αναφορών της ΠΔ που κάνει ο Άγιος στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ είναι 142 στο Γράφημα 55.

Γράφημα 55 - Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ

Σε πλήρη αρμονία το έργο του Αγίου ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ (ανφ. 118) με το βιβλικό κείμενο, όπως βλέπουμε στο Γράφημα 56. Ακολουθούν Ησαΐας και Ψαλμοί με 6 αναφορές αντίστοιχα.

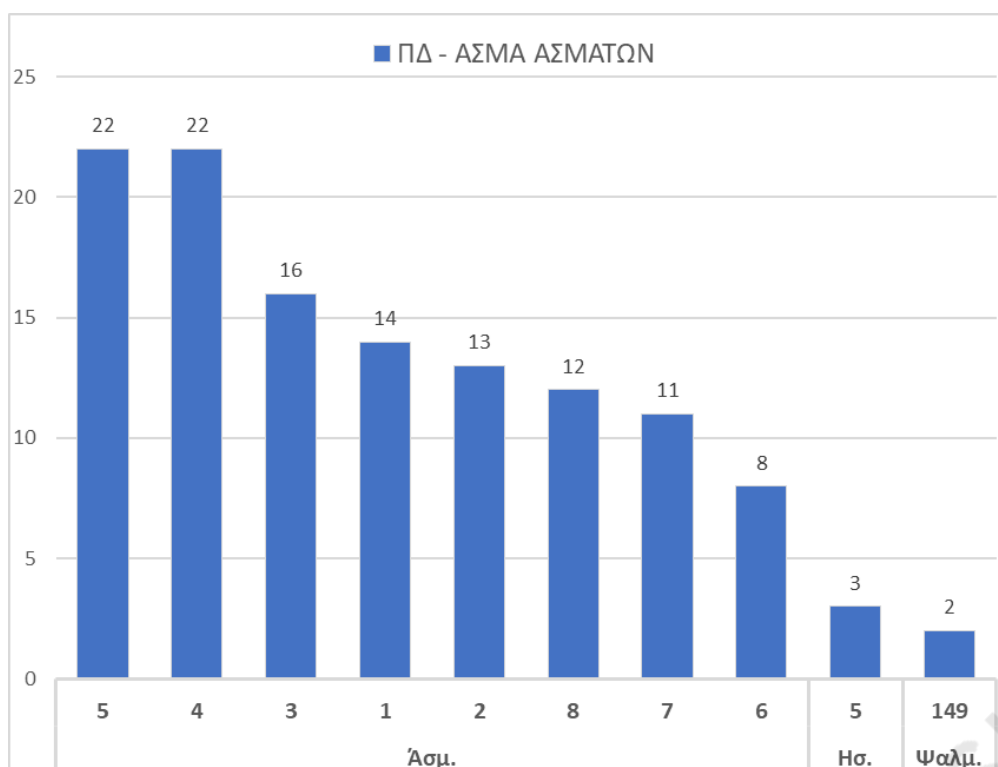
Γράφημα 56 - Βιβλικές παραθέσεις στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ

Το κεφάλαιο Άσμ. 5 «Στοχασμοί των δυο αγαπημένων - Η νύμφη ζητάει βοήθεια» (22 ανφ.)

το κεφάλαιο 4 «Υμνος στην ομορφιά της νύμφης» (22 ανφ.)

το κεφάλαιο Άσμ. 3 «Ο ερχομός του νυμφίου» (16 ανφ.)

το κεφάλαιο 1 «Διάλογος των δυο αγαπημένων» (14 ανφ.) είναι τα μεγαλύτερα σε αριθμό αναφορών όπως φαίνεται στο Γράφημα 57 (≥ 10).

Γράφημα 57 - Πυκνότητα παράθεσης βιβλίων ΠΔ στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ (>=2)

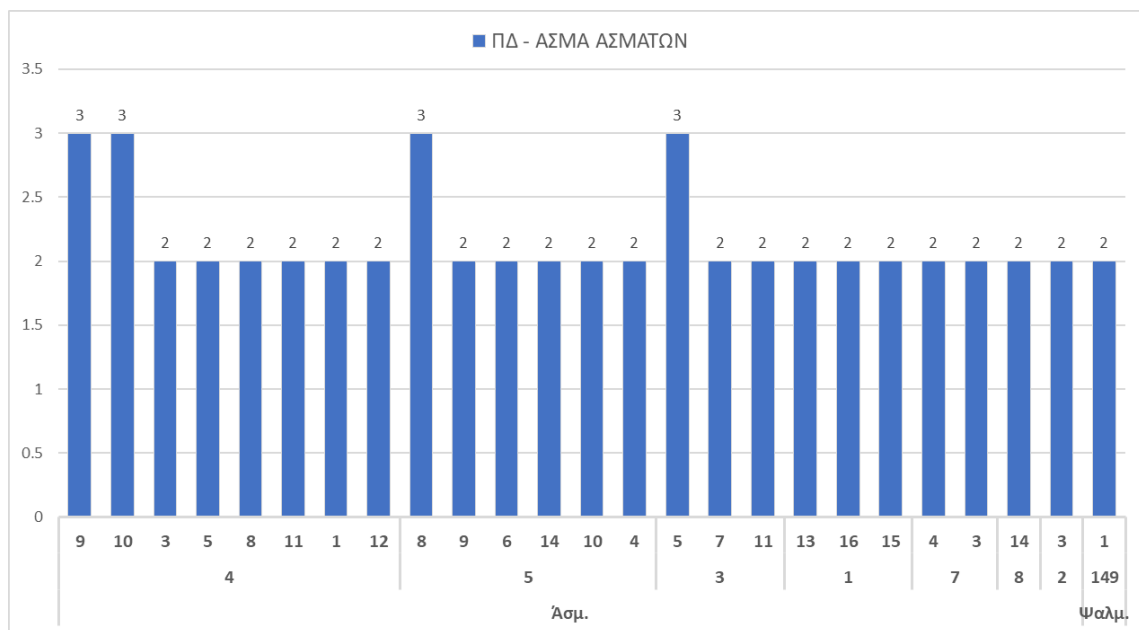
Οι συχνότερες αναφορές στίχων της ΠΔ στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ είναι Άσμ. 4,9³⁰² (ανφ. 3), Άσμ. 4,10³⁰³ (ανφ. 3), Άσμ. 5,8³⁰⁴ (ανφ. 3) και Άσμ. 3,5³⁰⁵ (ανφ. 3) στο Γράφημα 58.

³⁰² Άσμ 4,9: «έκαρδίωσας ἡμᾶς, ἀδελφή μου νύμφη· ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἐνὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου, ἐν μιᾷ ἐνθέματι τραχήλων σου.»

³⁰³ Άσμ 4,10: «τί ἐκαλλιώθησαν μαστοὶ σου, ἀδελφή μου νύμφη; τί ἐκαλλιώθησαν μαστοὶ σου ἀπὸ οἴνου, καὶ ὁσμὴ ἱματίων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα;»

³⁰⁴ Άσμ 5,8: «ῥρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ· ἐὰν εὔρητε τὸν ἀδελφιδόν μου, τί ἀπαγγείλητε αὐτῷ; ὅτι τετρωμένη ἀγάπης ἐγὼ εἰμι.»

³⁰⁵ Άσμ. 3,5: «ῥρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ, ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ, ἐὰν ἐγείρητε καὶ ἐξεγείρητε τὴν ἀγάπην, ἕως ἂν θελήσῃ.»

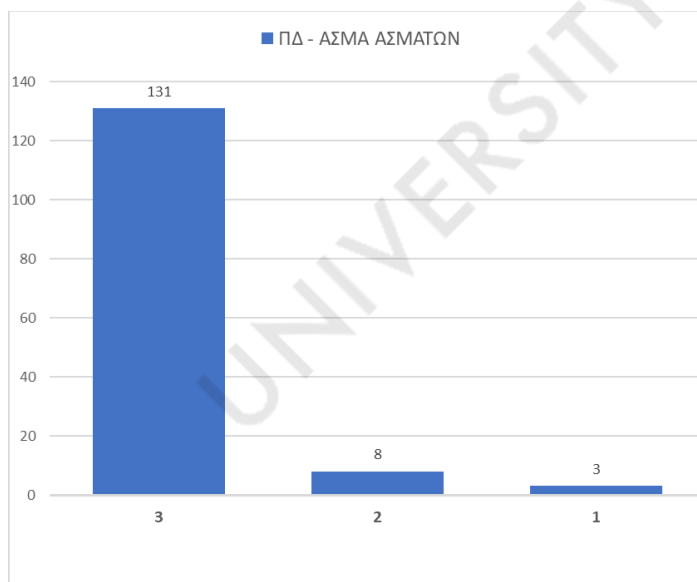
Γράφημα 58 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ (≥ 3)

Τα κεφάλαια στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα παράθεσης βιβλικών χωρίων είναι:

το **ΑΑ 3** «Ἀρχὴ σὺν Θεῷ συνοπτικῆς ἐρμηνείας παρ' ἐγκλείστου πρεσβυτέρου καὶ μονάχου Νεοφύτου» (ανφ. 131)

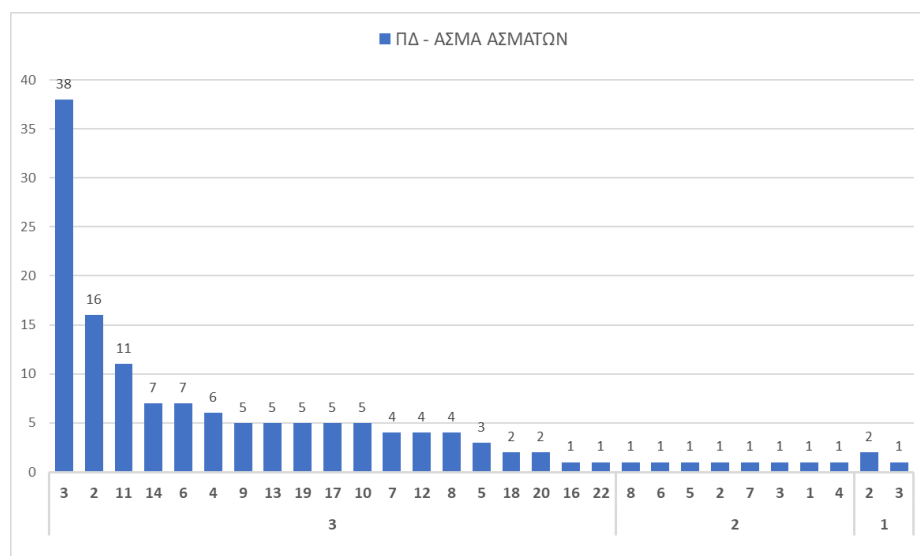
το **ΑΑ 2** «Τὸ Ἄσμα τῶν ἀσμάτων τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος» (ανφ. 8)

το **ΑΑ 1** «πρόλογο εἰς τὸ Ἄσμα τῶν ἀσμάτων» (ανφ. 3) στο Γράφημα 59

Γράφημα 59 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ

Οι παράγραφοι στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών είναι ΑΑ 3,3³⁰⁶ (ανφ. 38), ΑΑ 3,2³⁰⁷ (ανφ. 16) – Γράφημα 60.

Γράφημα 60 - Παράγραφοι στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών

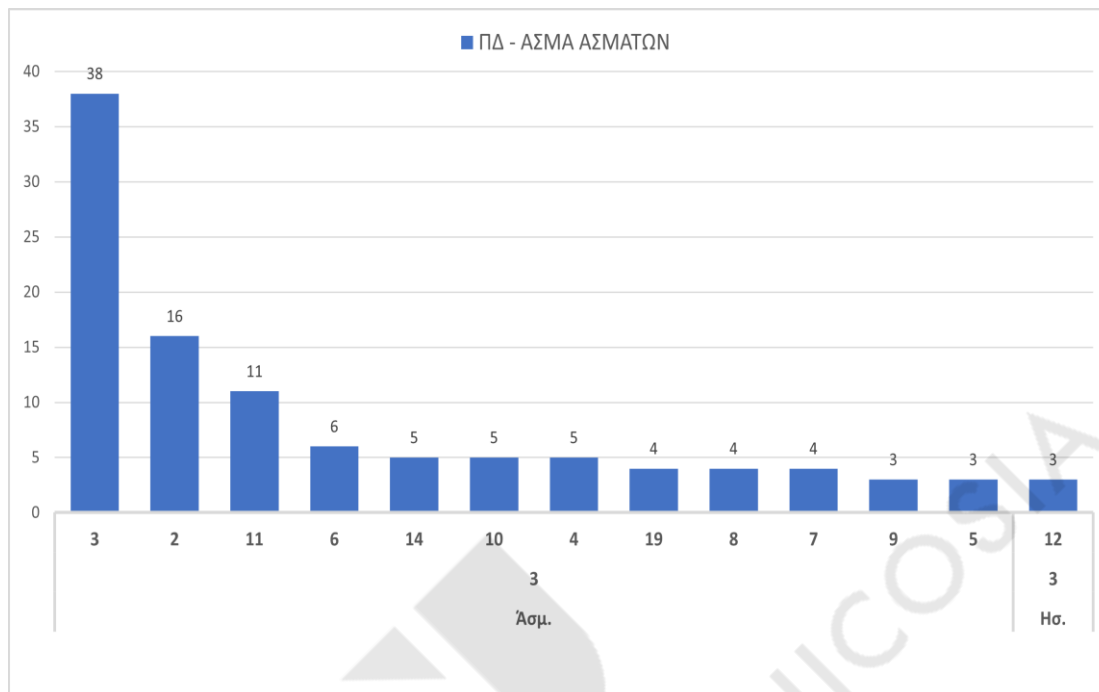
306 AA 3,3:

«Καὶ ἵνα μὴ τις τῶν κακοφρόνων ἢ φιληδόνων σαρκικόν τι ἢ ἔμπαυθές ὑπολάβοι τῶν λεγομένων, λύει τὴν ὑπόνοιαν καὶ οὐ νύμφην ἀπλῶς μόνον ἀλλὰ καὶ ἀδελφὴν αὐτὴν συχνάκις ἀποκαλεῖ· καὶ αὕτη πάλιν αὐτὸν ὡσαύτως νυμφίον καὶ ἀδελφιδόν («ἐγώ», φησί, «τῷ ἀδελφιδῷ μου, καὶ ἀδελφιδός μου ἐμοί»), σιαγόνας αὐτοῦ καὶ χεῖλη καὶ αὕτη ἀντεγκωμιάζουσα πόθῳ, ἀφ’ ὧν καὶ ὡς «ἐκ φιαλῶν ἀρωμάτων μυρεψικά» διδασκαλίας ἐξεχύθησαν νάματα, χεῖρας τορευτάς, δι’ ὧν πᾶσα νόσος καὶ πᾶσα μαλακία πρὸς ὑγίαν ἐτρέπετο, καὶ πάντα ἀπλῶς διασημάνασα αὐτοῦ τὰ γνωρίσματα· καὶ «ἐκλελοχισμένον ἀπὸ μυριάδων» τοῦτον ἐκάλεσεν, ἐπεὶ ἐκ πασῶν μυριάδων τικτομένων διὰ λοχείας αὐτὸς μόνος ἐτέχθη ἀλοχεύτῳ λοχείᾳ, καὶ ἄλλος οὐδεὶς. Διὸ καὶ ἡ τεκοῦσα ἀλοχεύτως Παρθένος παρθένος πάλιν καὶ μετὰ τόκον μεμένηκεν, ἵνα κἀν τούτῳ σαφέστερον μάθωμεν ὅτι οὐ δι’ ἄλλον ἀλλὰ δι’ αὐτὸν καὶ εἰς αὐτὸν ἐκπληροῦται τῶν εἰρημένων ἢ δύναμις.»

307 AA 3,2:

«Ὡθροισε γὰρ τοὺς προπάτορας, τοὺς δικαίους, τοὺς προφήτας, τοὺς ἀποστόλους, τοὺς μάρτυρας, τοὺς ὁσίους, τοὺς διδασκάλους καὶ ἀπαξαιπλῶς ἅπαντα τῶν ἁγίων τὸν ὄρμαθὸν εἰς πρόσωπον ἔν καὶ ἐκκλησίαν μίαν καὶ ἐκάλεσε νύμφην, ἵνα τὸν ἄσχετον αὐτῆς πόθον ὡς νύμφης νυμφίῳ, ὑπὲρ ἧς καὶ ἀπέθανεν, ἀποδείξῃ τρανῶς ἐγκωμιάζων αὐτῆς τὴν κολυμβήθραν, κοιλίαν, ἐξ ἧς καὶ ἀναγεννώμεθα ἅπαντες γέννησιν ἄσαρκον, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, δηλαδὴ τοὺς προφήτας, διὰ τὸ βλέπειν καὶ λέγειν ἀρχαῖα καὶ ἐνεστῶτα καὶ μέλλοντα, τοὺς μαστοὺς αὐτῆς, τὰς δύο Διαθήκας, τὴν τε Παλαιὰν καὶ τὴν Νέαν, ἐξ ὧν καὶ θηλάζομεν γαλαθηνὰ καὶ σωτήριανάματα. Καὶ πάντα ἀπλῶς αὐτῆς οὕτως ἀξίως ἐγκωμιάζει τὰ νυμφικὰ καὶ ἀμώμητα μέλη, ὡς μηδὲν ἔχουσάν τι σαρκικὸν ἢ δυσάρεστον ἢ ἀνάξιον τοῦ τριποθήτου νυμφίου αὐτῆς ἀλλὰ πάντα πανευειδῆ καὶ ὠραῖα καὶ ἁγνὰ καὶ πανάγια καὶ ἄξια παναληθῶς τοῦ παναγίου νυμφίου τῶν παναγίων ψυχῶν ὧν ἡριθμήσαμεν ἀνωτέρω ταγμάτων ἁγίων· ὧν καὶ τὸ ἄθροισμα καὶ τὸν ἔνθεον ζῆλον παραδηλῶν ἐκάλεσε νύμφην.»

Στο Γράφημα 61 (≥ 3) βλέπουμε τις παραγράφους στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ. Η παράγραφος **ΑΑ 3,3**³⁰⁸ (ανφ. 38) από το βιβλικό Άσμα Ασμάτων όπως επίσης και η παράγραφος **ΑΑ 3,2**³⁰⁹ (ανφ. 16).

Γράφημα 61 - Παράγραφοι στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (≥ 3)

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

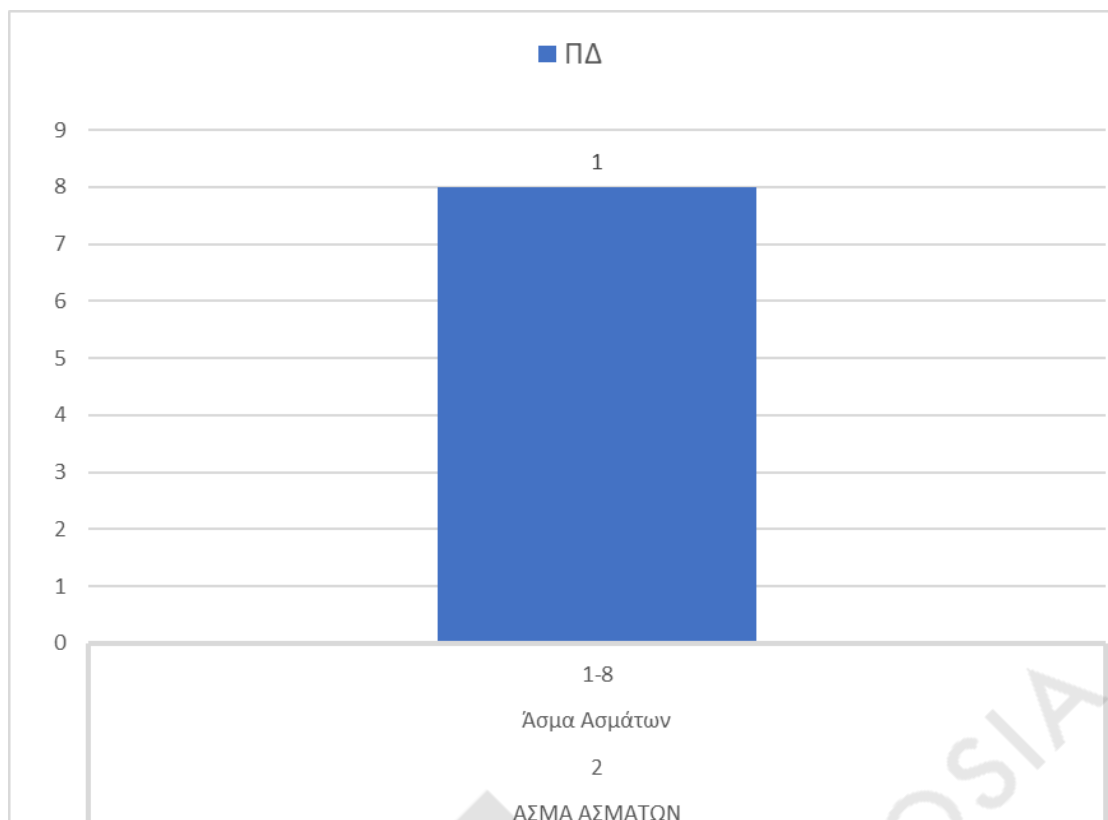
Στο Γράφημα 62, βλέπουμε τις πέραν του ενός κεφαλαίου, αναφορές (συνεχόμενα κεφάλαια) της ΠΔ στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ του Αγίου.

Στο κεφάλαιο **ΑΑ 2** «Τὸ ἔσμη τῶν ἁσμάτων τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια της ΠΔ Άσμ. 1-8 (κεφάλαιο Άσμ. 1,1-17 έως το κεφάλαιο Άσμ. 8,1-14)

³⁰⁸ Αυτόθι, υποσημείωση 306.

³⁰⁹ Αυτόθι, υποσημείωση 307.

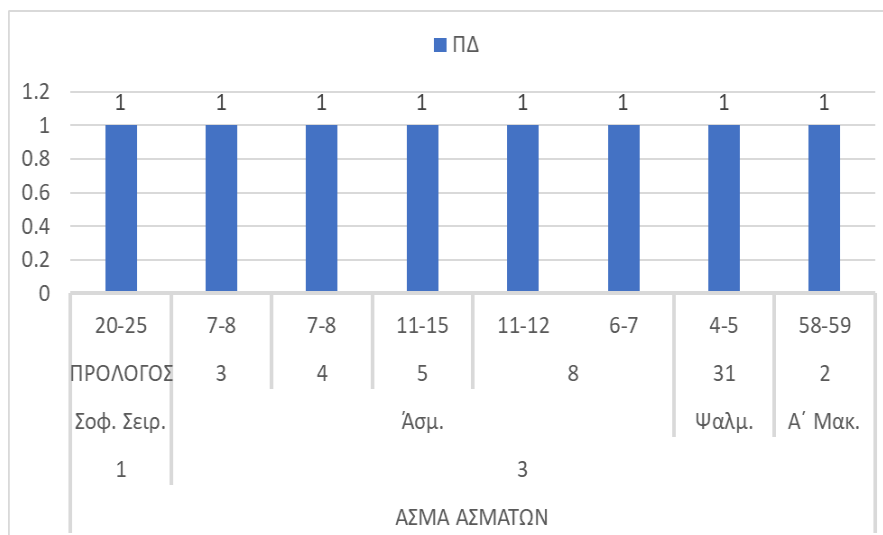

Γράφημα 62 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ του Αγίου

Στο Γράφημα 63, βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στο ΑΣΜΑ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ του Αγίου. Συγκεκριμένα στα κεφάλαια ΑΑ 1 και ΑΑ **3** γίνονται οι εξής αναφορές:

Σοφ. Σειρ. 0,20-25³¹⁰, Άσμ. 3,7-8³¹¹, Άσμ. 4,7-8³¹², Άσμ. 5, 11-15³¹³, Άσμ. 8, 11-12³¹⁴, Άσμ. 8, 6-7³¹⁵, Ψαλμ. 31, 4-5³¹⁶, Α΄ Μακ. 2,58-59³¹⁷.

-
- ³¹⁰ Σοφ. Σειρ. 0,20-25: «τῶν κατὰ τὴν ἐρμηνείαν πεφιλοπονημένων τισὶ τῶν λέξεων ἀδυναμεῖν»
«οὐ γὰρ ἰσοδυναμεῖ»
«αὐτὰ ἐν ἑαυτοῖς ἐβραϊστὶ λεγόμενα καὶ ὅταν μεταχθῇ εἰς ἑτέραν γλῶσσαν.»
«οὐ μόνον δὲ ταῦτα,»
«ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ νόμος καὶ αἱ προφητεῖαι»
«καὶ τὰ λοιπὰ τῶν βιβλίων»
- ³¹¹ Άσμ. 3,7-8: «ἰδοὺ ἡ κλίνη τοῦ Σαλωμών, ἐξήκοντα δυνατοὶ κύκλω αὐτῆς ἀπὸ δυνατῶν Ἰσραήλ,»
«πάντες κατέχοντες ῥομφαίαν, δεδιδαγμένοι πόλεμον, ἀνὴρ ῥομφαία αὐτοῦ ἐπὶ μηρόν αὐτοῦ ἀπὸ θάμβους ἐν νυξί.»
- ³¹² Άσμ. 4,7-8: «ὅλη καλὴ εἶ, πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί.»
«δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου, νύμφη, δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου· ἐλεύση καὶ διελεύση ἀπὸ ἀρχῆς πίστεως, ἀπὸ κεφαλῆς Σανὶρ καὶ Ἑρμών, ἀπὸ μανδρῶν λεόντων, ἀπὸ ὀρέων παρδάλων.»
- ³¹³ Άσμ. 5, 11-15: «κεφαλὴ αὐτοῦ χρυσίον καιφάζ, βόστρυχοι αὐτοῦ ἐλάται, μέλανες ὡς κόραξ·»
«ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς περιστερὰ ἐπὶ πληρώματα ὑδάτων λελουσμένοι ἐν γάλακτι, καθήμενοι ἐπὶ πληρώματα·»
«σιαγόνες αὐτοῦ ὡς φιάλαι τοῦ ἀρώματος φύουσαι μυρεψικά· χεῖλη αὐτοῦ κρίνα στάζοντα σμύρναν πλήρη·»
«χεῖρες αὐτοῦ τορευταὶ χρυσαῖ πεπληρωμένοι θαρσίς· κοιλία αὐτοῦ πυξίον ἐλεφάντινον ἐπὶ λίθου σαπφείρου·»
«κνήμαι αὐτοῦ στῦλοι μαρμάρινοι τεθμελιωμένοι ἐπὶ βάσεις χρυσαῖς· εἶδος αὐτοῦ ὡς Λίβανος, ἐκλεκτὸς ὡς κέδροι·»
- ³¹⁴ Άσμ. 8, 11-12: «ἀμπελῶν ἐγενήθη τῷ Σαλωμών ἐν Βεελαμών· ἔδωκε τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ τοῖς τηροῦσιν, ἀνὴρ οἷσει ἐν καρπῷ αὐτοῦ χιλίους ἀργυρίου.
«ἀμπελῶν μου ἐμὸς ἐνώπιόν μου· οἱ χίλιοι Σαλωμών καὶ οἱ διακόσιοι τοῖς τηροῦσι τὸν καρπὸν αὐτοῦ.»
- ³¹⁵ Άσμ. 8, 6-7: «θές με ὡς σφραγίδα ἐπὶ τὴν καρδίαν σου, ὡς σφραγίδα ἐπὶ τὸν βραχίονά σου· ὅτι κραταιὰ ὡς θάνατος ἀγάπη, σκληρὸς ὡς ἄδης ζῆλος· περίπτερα αὐτῆς περίπτερα πυρός, φλόγες αὐτῆς·»

Γράφημα 63 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στο Άσμα των Ασματων του Αγίου

2.2 Παλαιοδιαθηκικές διηγήσεις στα έργα του Αγίου Νεοφύτου

Σε αυτό το κεφάλαιο θα δούμε τα θέματα της ΠΔ που αναφέρεται ο Άγιος στα συγγράμματά του³¹⁸. Στο Γράφημα 64, βλέπουμε τις κυρίαρχες διηγήσεις στο σύνολο των αναφορών που κάνει ο Άγιος από την ΠΔ στα συγγράμματά του.

Κυρίαρχα θέματα είναι:

Γεν. 1 «*Ἡ δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου*» (129 ανφ.)

«ὕδωρ πολὺ οὐ δυνήσεται σβέσαι τὴν ἀγάπην, καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλύσουσιν αὐτήν. ἐὰν δῶ ἄνθρωπος πάντα τὸν βίον αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐξουδενώσῃ ἐξουδενώσουσιν αὐτόν.»

³¹⁶ Ψαλμ. 31, 4-5: «ὅτι ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐβαρύνθη ἐπ' ἐμέ ἡ χεὶρ σου, ἐστράφην εἰς ταλαιπωρίαν ἐν τῷ ἐμπαγήναί μοι ἄκανθαν. (διάψαλμα).»

«τὴν ἁμαρτίαν μου ἐγνώρισα καὶ τὴν ἀνομίαν μου οὐκ ἐκάλυψα· εἶπα· ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ· καὶ σὺ ἀφήκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. (διάψαλμα).»

³¹⁷ Α' Μακ. 2,58-59: «Ὁ προφήτης Ηλίας, ἐπειδὴ ἐπλημύρισεν ἡ καρδιά του ἀπὸ ἱερὸν ζήλον ὑπὲρ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ, ἀνελήφθη ἕως στὸν οὐρανόν.»

«Ὁ Ἀνανίας, ὁ Ἀζαρίας καὶ ὁ Μισαήλ, ἐπειδὴ ἐδείξαν ζωντανὴν πίστιν στὸν Θεόν, ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς φοβερᾶς καμίνου.»

³¹⁸ Τα καθαρὰ παλαιοδιαθηκικά ἔργα τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου ἔχουν ἀναλυθεῖ στὴν παράγραφο 2.1 Βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῖ ὁ Ἅγιος Νεόφυτος

Γεν 3 «Η πτώση του ανθρώπου» (78 ανφ.)

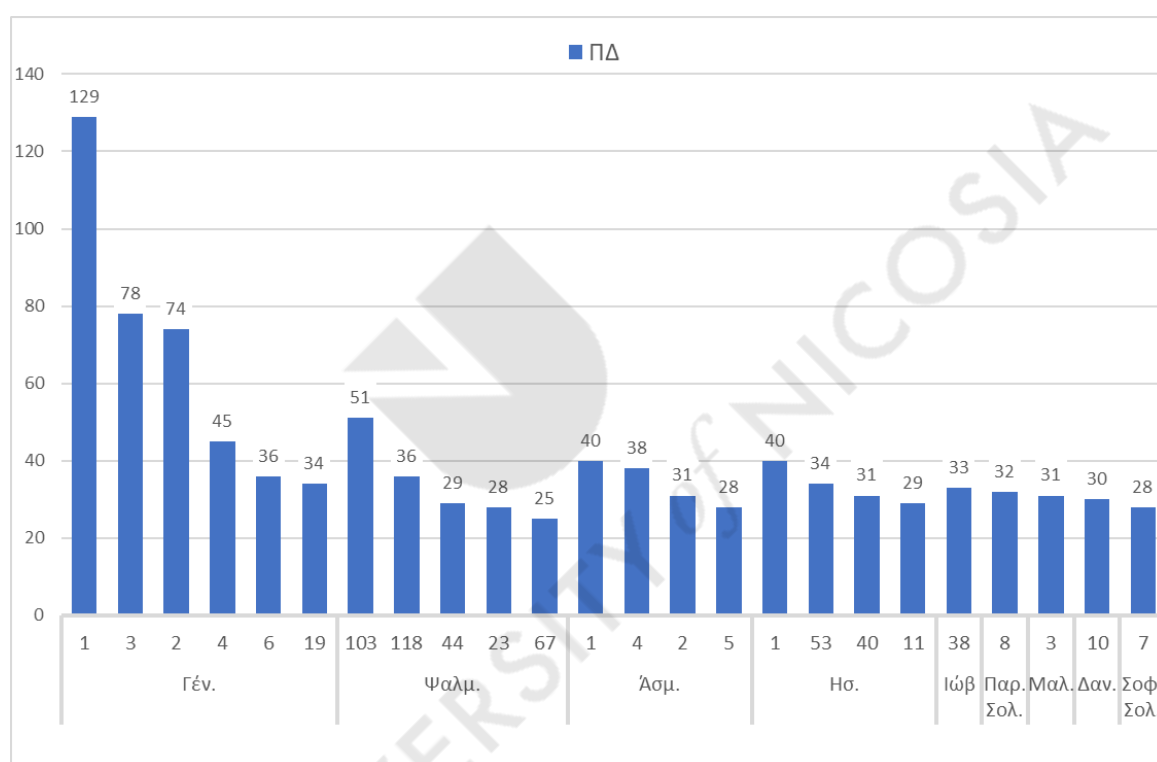
Γεν. 2 «Η εβδόμη ημέρα της δημιουργίας - ο άνθρωπος ως ψυχή ζώσα στον κήπο της Εδέμ» 74 ανφ.

Ψαλμ. 51 «Ύμνος στο Θεό δημιουργό» 51 ανφ.

Γεν. 4 «Ο Καϊν και ο Αβελ - Οι απόγονοι του Καϊν και του Σηθ» 45 ανφ.

Ασμ. 1 «Διάλογος των δυο Αγαπημένων» 40 ανφ.

Ησ. 1 «Η αποστασία και η τιμωρία των Ιουδαίων - Κλήση για μετάνοια - Κρίση και λύτρωση της Ιερουσαλήμ» (40 ανφ.)p

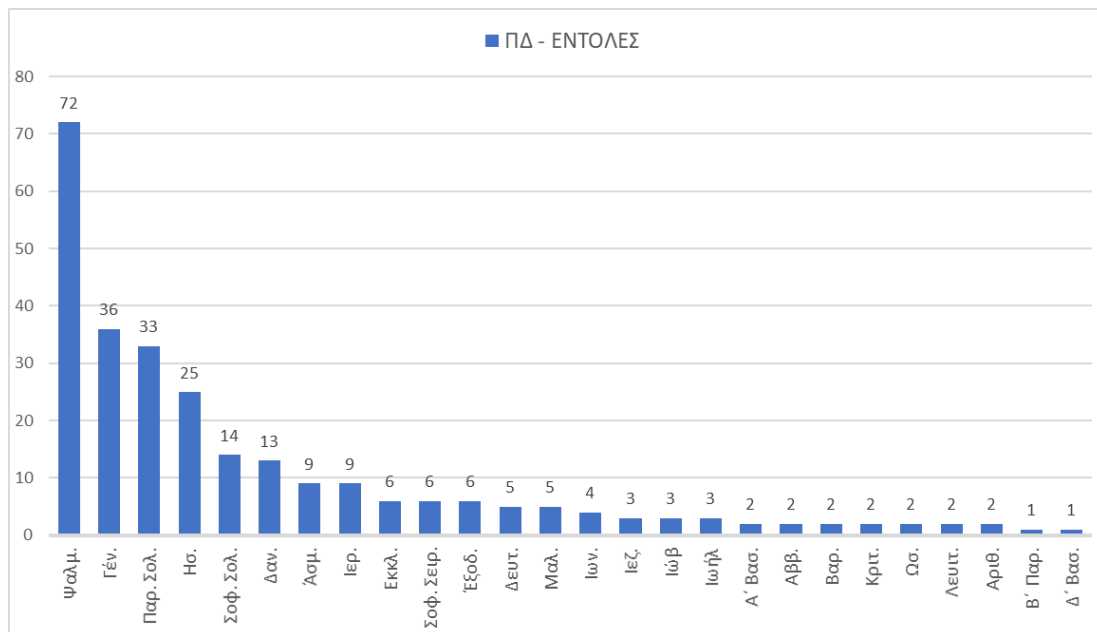

Γράφημα 64 - Κυρίαρχες σε συχνότητα διηγήσεις ΠΔ στα συγγράμματα του Αγίου (>=25)

Αναλυτικά πιο κάτω θα δούμε τις κυρίαρχες διηγήσεις του Αγίου στο κάθε σύγγραμμά του ξεχωριστά.

2.2.1 Δέκα λόγοι περί του Χριστού Εντολών

Στις ΕΝΤΟΛΕΣ ο Άγιος κάνει 268 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στους Ψαλμούς (72 ανφ.), στη Γένεση (36 ανφ.) και Παροιμίες Σολομώντος (33 ανφ.) - Γράφημα 65.

Γράφημα 65 - Βιβλικές παραθέσεις ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την Παλαιά Διαθήκη στις ΕΝΤΟΛΕΣ. Στο Γράφημα 66 βλέπουμε: Γέν. 2 «*Η έβδομη ημέρα της δημιουργίας ο άνθρωπος ως ψυχή ζώσα στον κήπο της Εδέμ*», 10 ανφ.

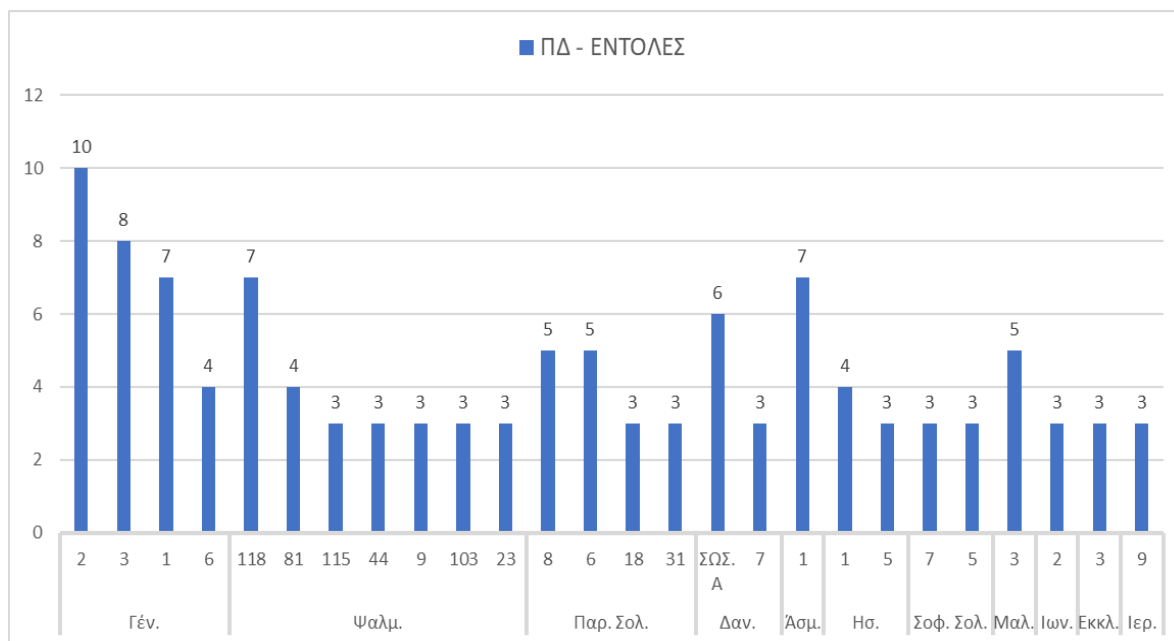
Γέν. 3 «*Η πτώση του ανθρώπου*», (8 ανφ.)

Γέν. 1 «*Η δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου*» (7 ανφ.)

Ψαλμ. 118 «*Ο νομός του κυρίου*» (7 ανφ.)

Άσμ. 1 «*Διάλογός των δυο αγαπημένων*» (7 ανφ.)

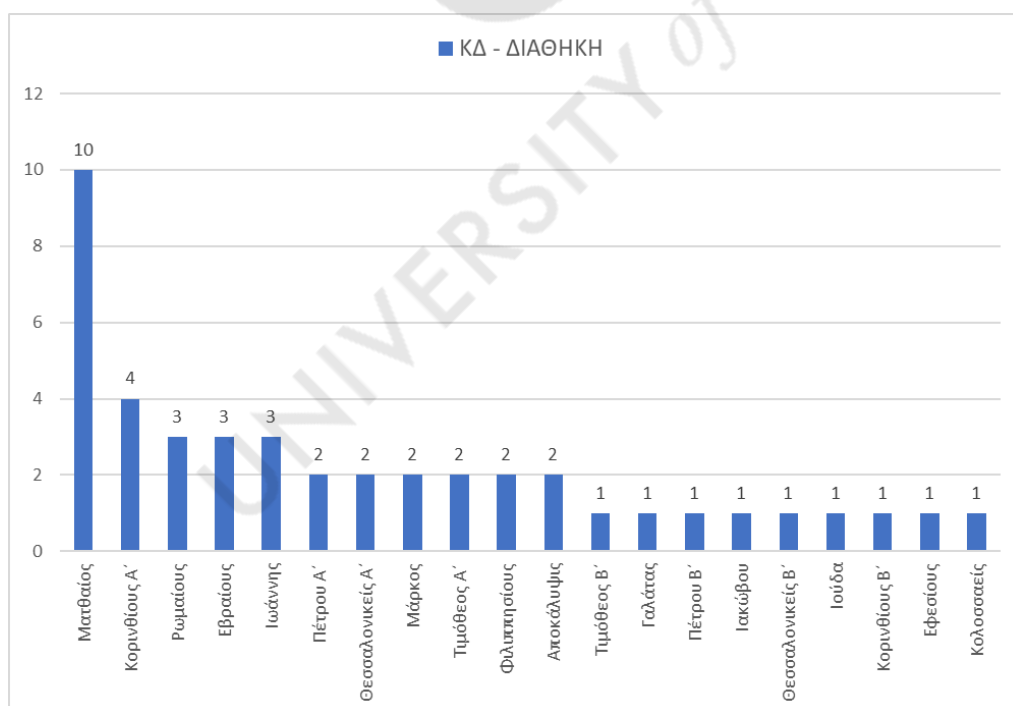
Δαν. Σωσ. Α. «*Σωσάννα*» (6 ανφ.)

Γράφημα 66 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (>3)

2.2.2 Τυπική Διαθήκη

Στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ο Άγιος κάνει 36 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στον Ματθαίο (10 ανφ.) και Ψαλμ. με (11 ανφ.), και Παρ. Σολ. με (10 ανφ.) - Γράφημα 67.

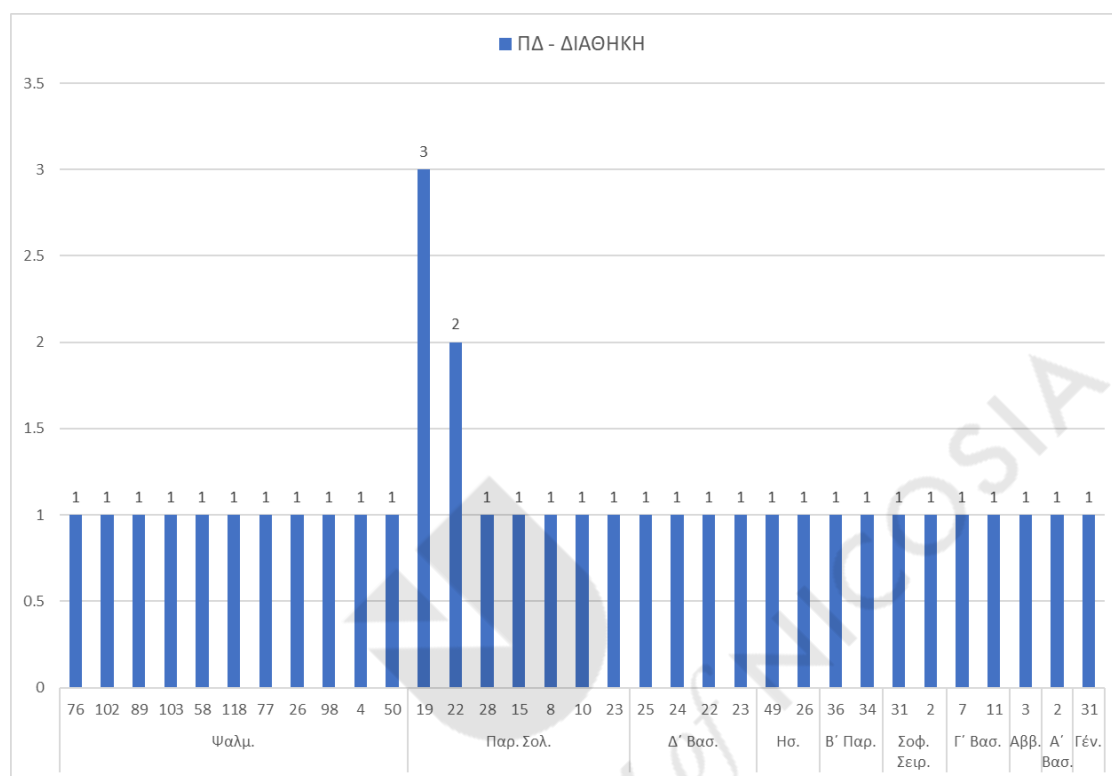

Γράφημα 67 - Βιβλικές παραθέσεις ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ. Στο Γράφημα 68 βλέπουμε:

Παρ. Σολ. 19 «Συλλογή παροιμιών του Σολομώντα για τη ζωή και τη διαγωγή» 3 ανφ.

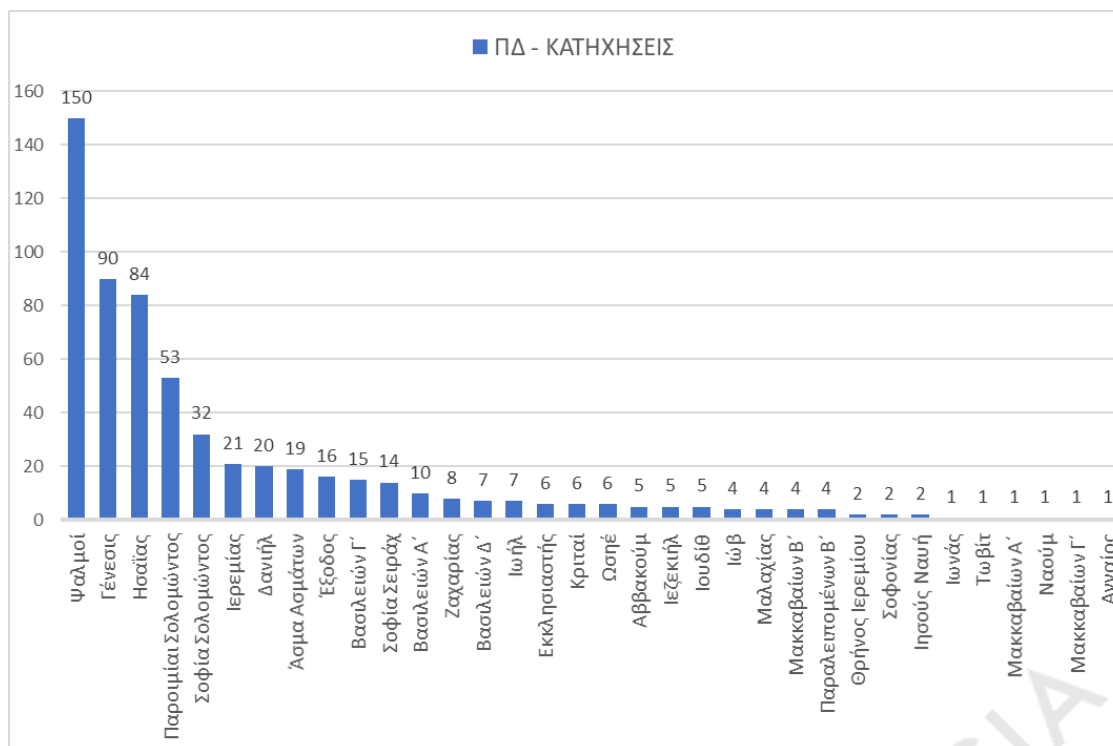
Παρ. Σολ. 22 «Συλλογή παροιμιών του Σολομώντα για τη ζωή και τη διαγωγή» 2 ανφ

Γράφημα 68 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

2.2.3 Βίβλος των Κατηχήσεων

Στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ο Άγιος κάνει 544 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στους Ψαλμούς (150 ανφ.), στην Γένεση (90 ανφ.) στον Ησαΐα (84 ανφ.) και Παρ. Σολ. με (53 ανφ.) - Γράφημα 69.

Γράφημα 69 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ. Στο Γράφημα 70 βλέπουμε:

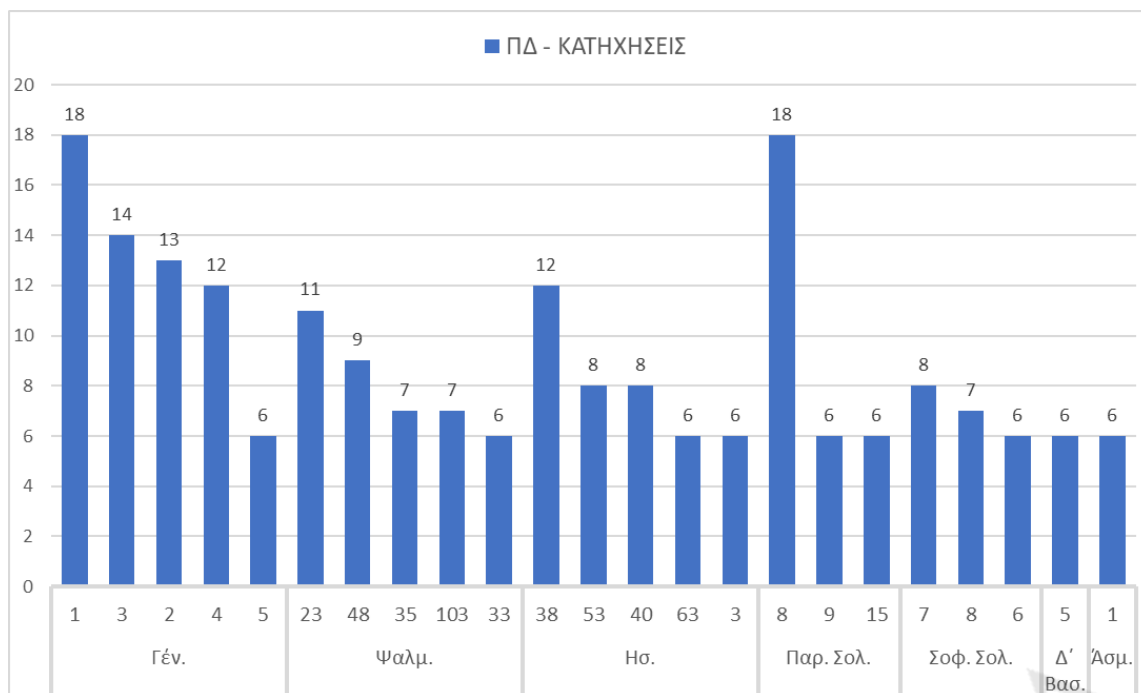
Γέν. 1 «*Η δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου*» (18 ανφ.)

Παρ. Σολ. 8 «*Ύμνος στη σοφία - τα δώρα της θείας σοφίας*» (18 ανφ.)

Γέν. 3 «*Η πτώση του ανθρώπου*» (14 ανφ.)

Γέν. 2 «*Η έβδομη ημέρα της δημιουργίας - ο άνθρωπος ως ψυχή ζώσα στον κήπο της Εδέμ*» (13 ανφ.)

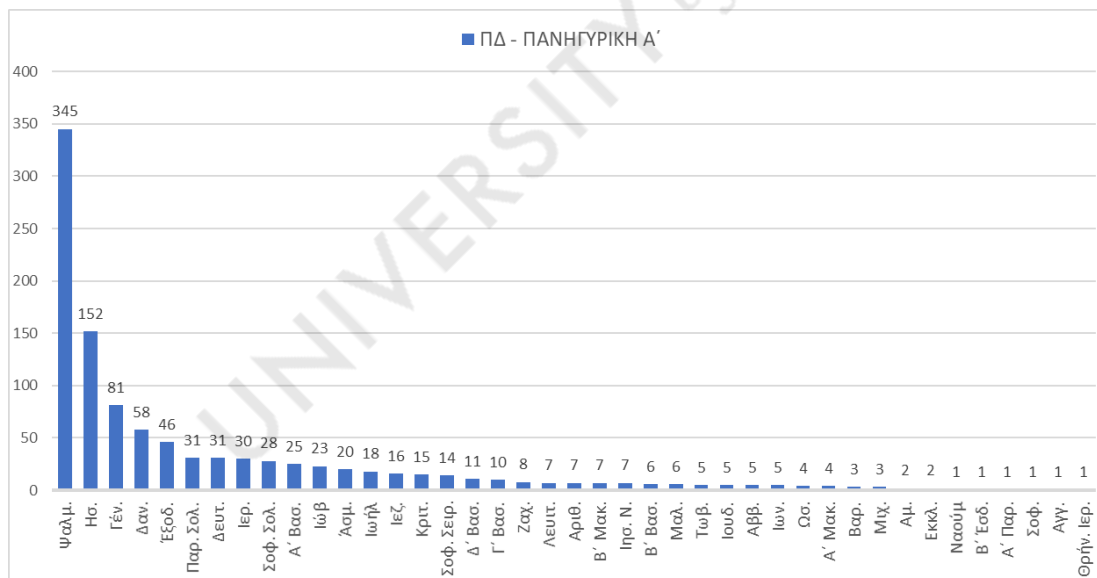

Γράφημα 70 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (>6)

2.2.4 Πανηγυρική Α΄

Στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ ο Άγιος κάνει 1046 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στους Ψαλμούς (345 ανφ.), στον Ησαΐα (52 ανφ.) στην Γένεση (81 ανφ.) και Δανιήλ (58 ανφ.) - Γράφημα 71.

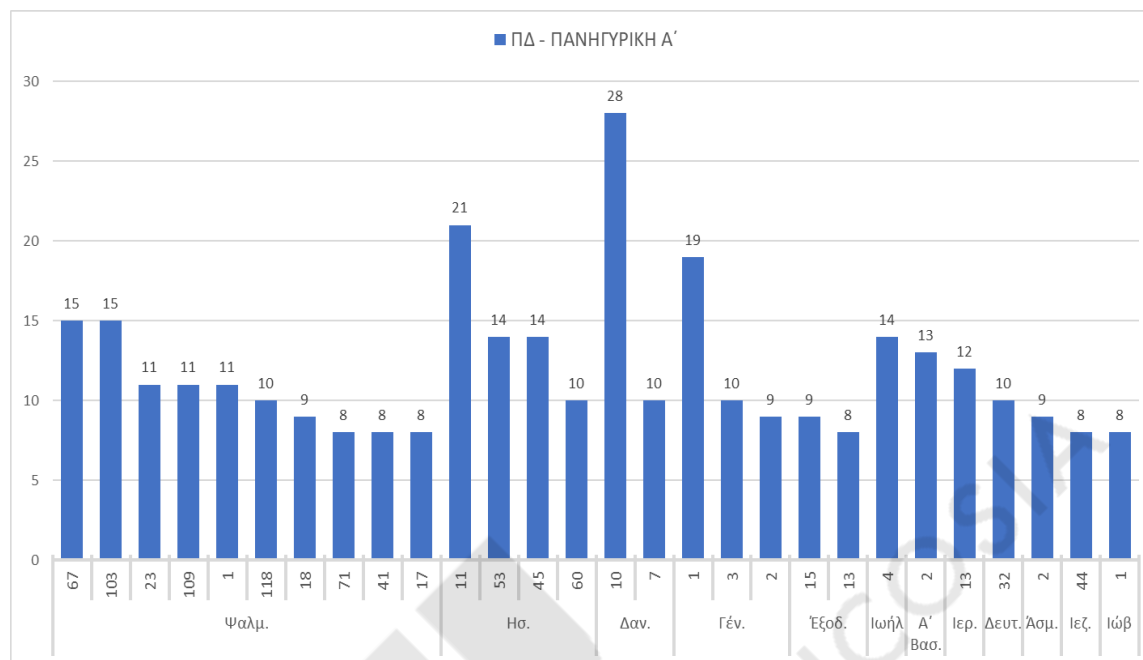
Γράφημα 71 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄

Στην παράγραφο αυτή, θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές (≥ 8) θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄. Στο Γράφημα 72 βλέπουμε:

Δαν. 10 «Το τρίτο όραμα του Δανιήλ: ο άντρας με τα πύρινα ματιά» (28 ανφ.)

Ησ. 11 «Η παγκόσμια βασιλεία του μεσσία και η επάνοδος του υπολοίπου» (21 ανφ.),

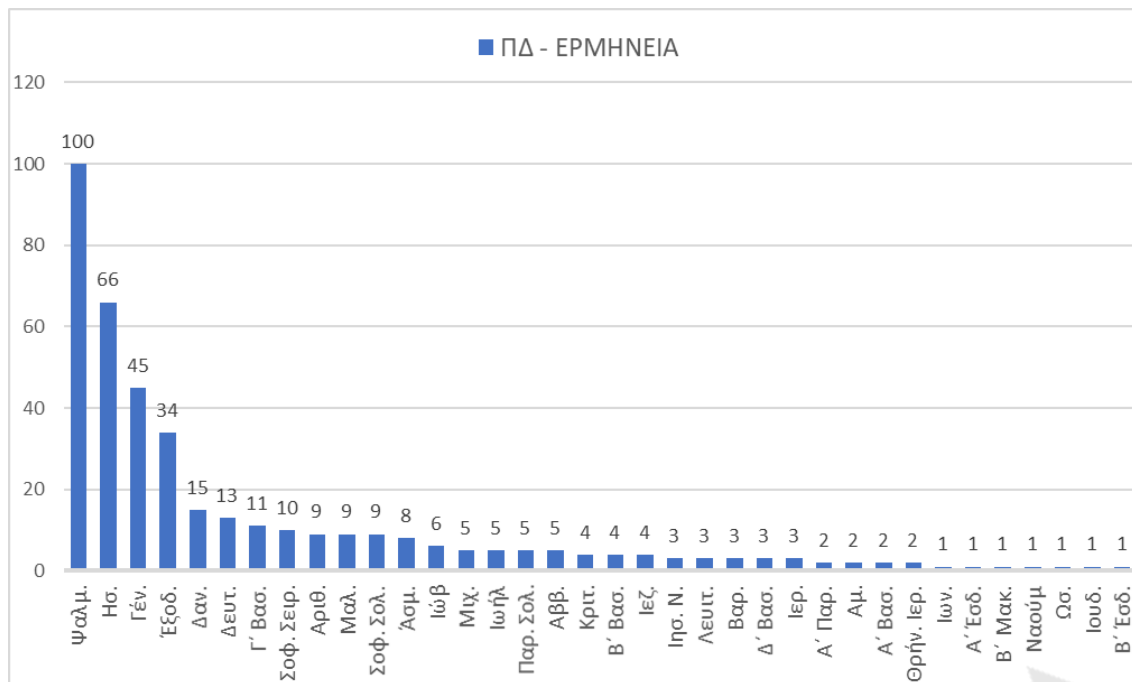
Γέν. 1 «Η δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου» (19 ανφ.)

Γράφημα 72 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α' (>8)

2.2.5 Ερμηνεία Κανόνων Δεσποτικών Εορτών - ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΛΕΣΒΟΥ

Στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ ο Άγιος κάνει 397 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στους Ψαλμούς με 100 ανφ., στον Ησαΐα με 66 ανφ., στην Γένεση με 45 ανφ., και Έξοδο με 34 ανφ. - Γράφημα 73.

Γράφημα 73 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ. Στο Γράφημα 74 βλέπουμε:

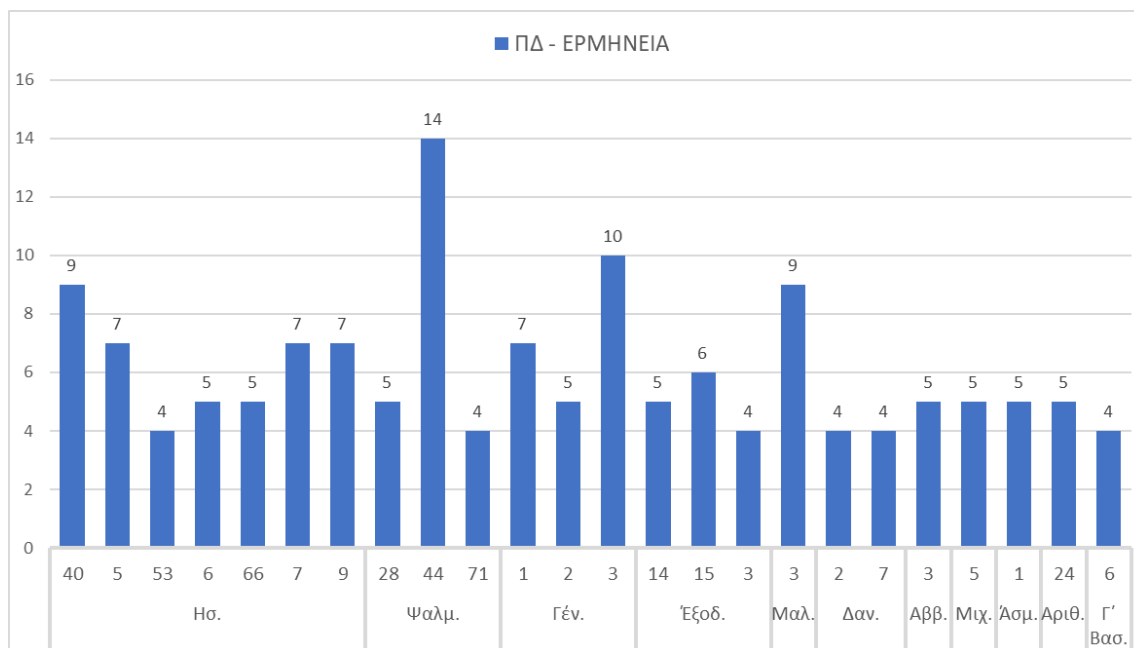
Ψαλμ. 44 «Το τρίτο όραμα του Δανιήλ: ο άντρας με τα πύρινα ματιά» (28 ανφ.),

Ησ. 11 «Ύμνος για το γάμο του βασιλιά» (14 ανφ.)

Γέν. 3 «Η πτώση του ανθρώπου» (10 ανφ.)

Ησ. 40 «Το τέλος της δουλείας των Ιουδαίων η πανσοφία, η παντοδυναμία και η δόξα του Κυρίου» (9 ανφ.)

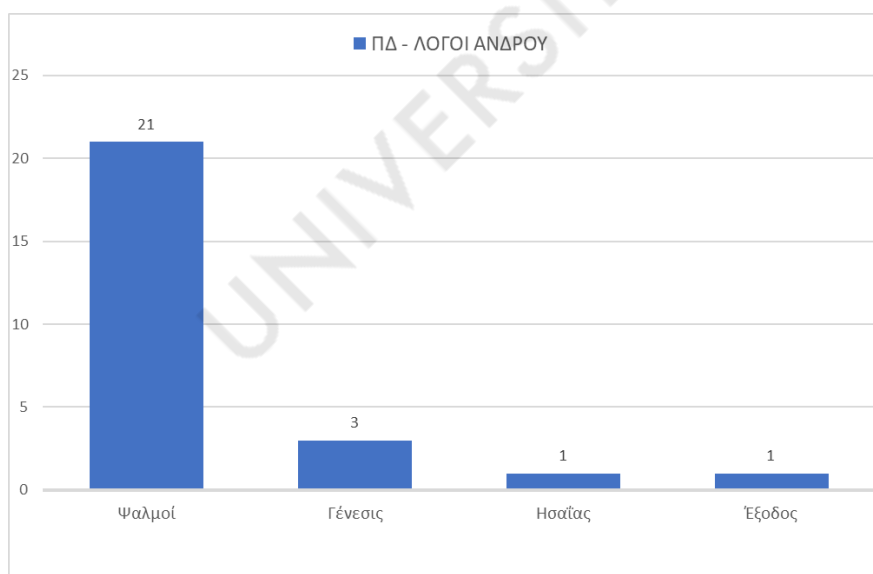
Μαλ. 3 «Η ημέρα της κρίσης του κυρίου - ο θρίαμβος των δίκαιων» (9 ανφ.)

Γράφημα 74 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ (>4)

2.2.6 Λόγοι εκ του κώδικος της Μονής Αγίας Άνδρου (λόγοι 3ς) - Πανηγυρική Β' (λόγος 1ος, 2ος), Πανηγυρική Γ' (λόγος 3ος)

Στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ ο Άγιος κάνει 26 (ανφ.). Συχνότερη αναφορά κάνει στους Ψαλμούς με (21 ανφ.) - Γράφημα 75.

Γράφημα 75 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ. Στο Γράφημα 76 βλέπουμε:

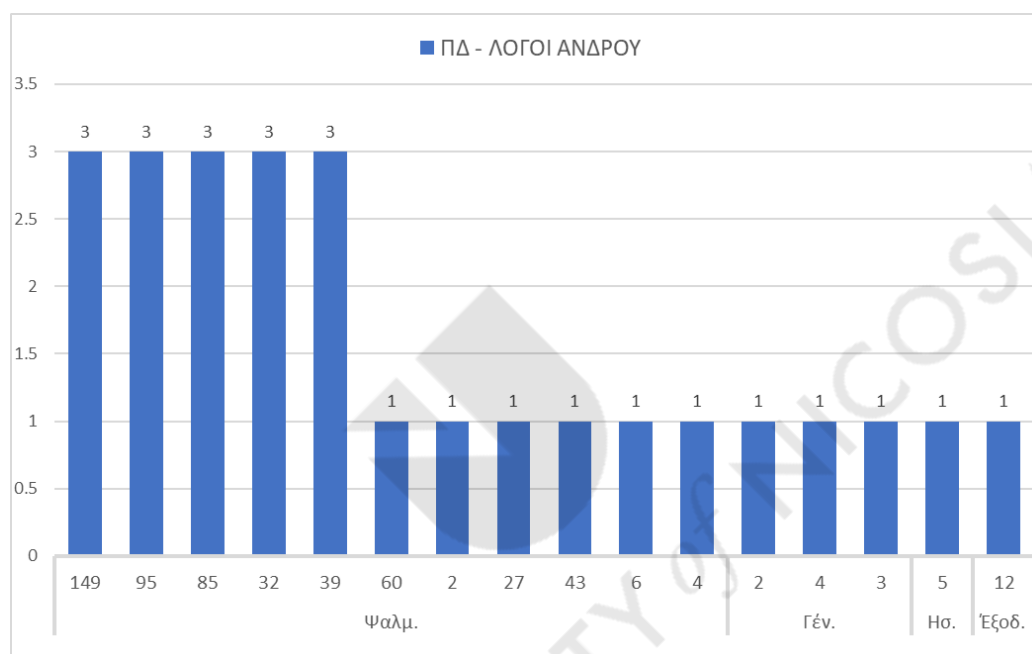
Ψαλμ. 149 «Ψάλανε στον κύριο καινούριο άσμα» 3 ανφ.

Ψαλμ. 95 «Νέος ύμνος και δοξολογία προς τον κύριο» 3 ανφ.

Ψαλμ. 85 «Προσευχή του Δαβίδ» 3 ανφ.

Ψαλμ. 32 «Ύμνος στο δημιουργό και σωτήρα» 3 ανφ.

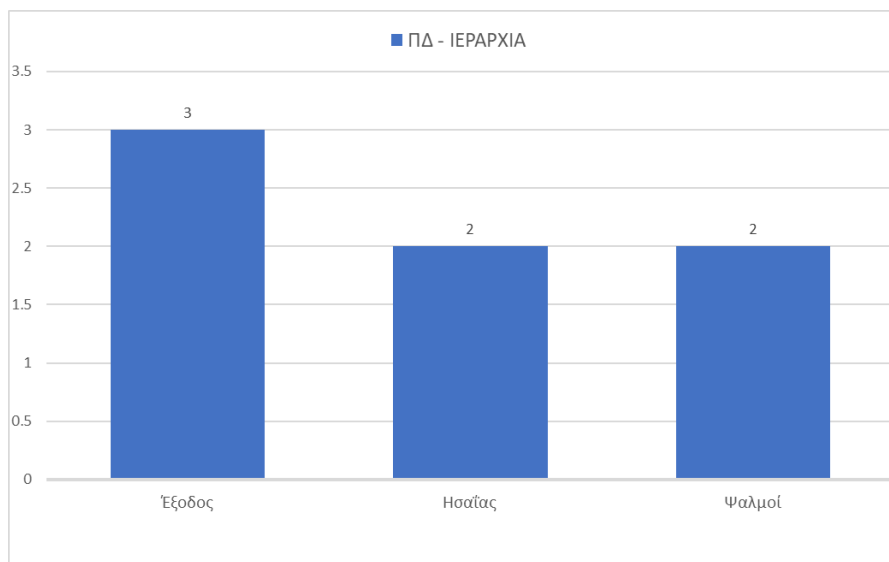
Ψαλμ. 39 «Κήρυξα προς όλους τη δικαιοσύνη σου» 3 ανφ

Γράφημα 76 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ

2.2.7 Πέρι της Ιεραρχίας Χριστού - Λόγος εν τη Αγία και Μεγάλη Πέμπτη - (λόγος 1) - Πανηγυρική Β΄

Στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ ο Άγιος κάνει 7 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στην Έξοδο (3 ανφ.), στον Ησαΐα (2 ανφ.) και Ψαλμοί (2 ανφ.) - Γράφημα 77.

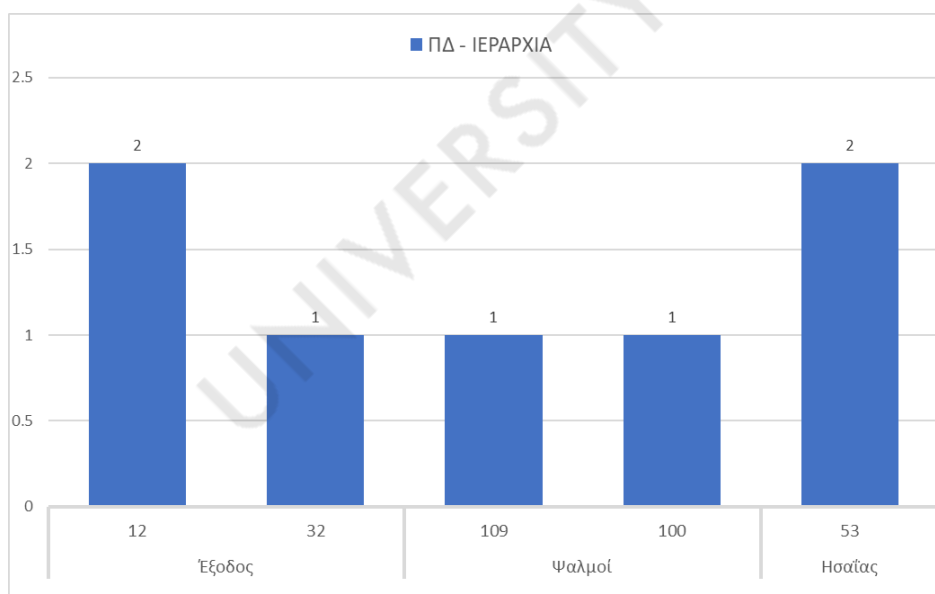

Γράφημα 77 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ. Στο Γράφημα 78 βλέπουμε:

Έξοδ. 12 «*Το πρώτο Πάσχα των Εβραίων - Η Τελευταία Πληγή (Ο θάνατος των πρωτοτόκων) -Οι Ισραηλίτες φεύγουν από την Αίγυπτο*» (2 ανφ.)

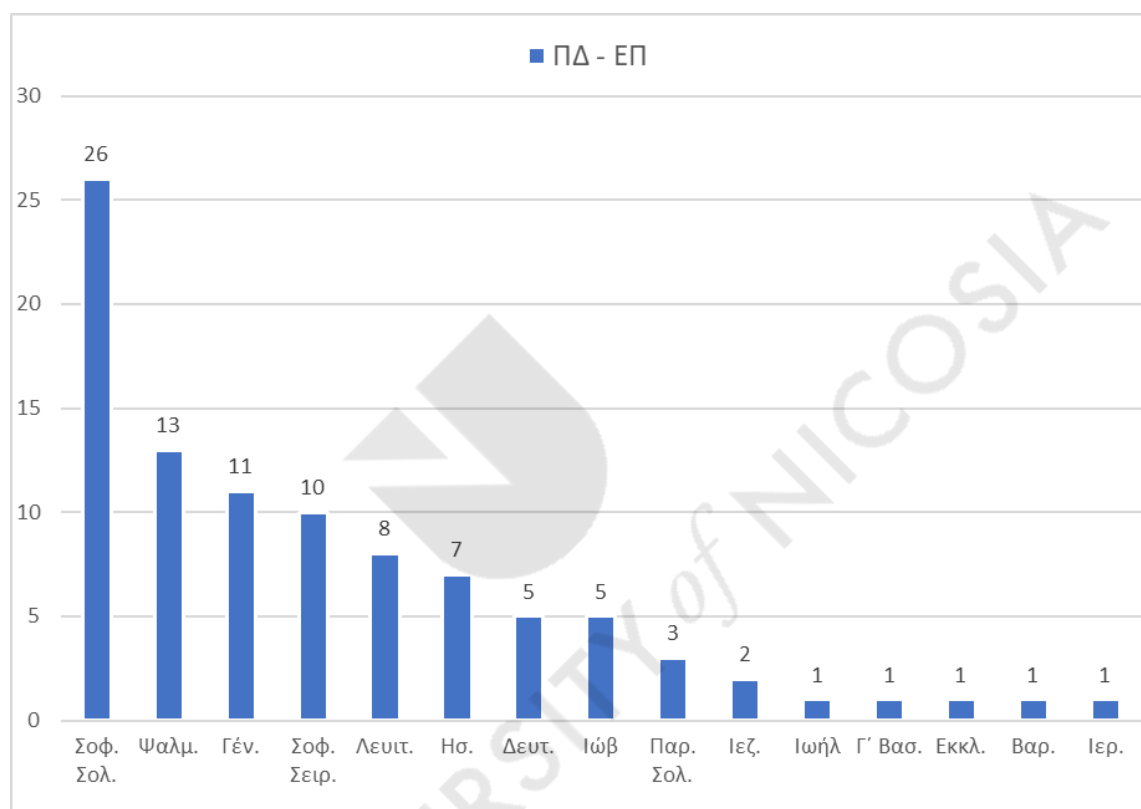
Ησ. 53 «*Τα πάθη και η λυτρωτική για το ανθρώπινο γένος θυσία του κυρίου*» (2 ανφ.).

Γράφημα 78 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ

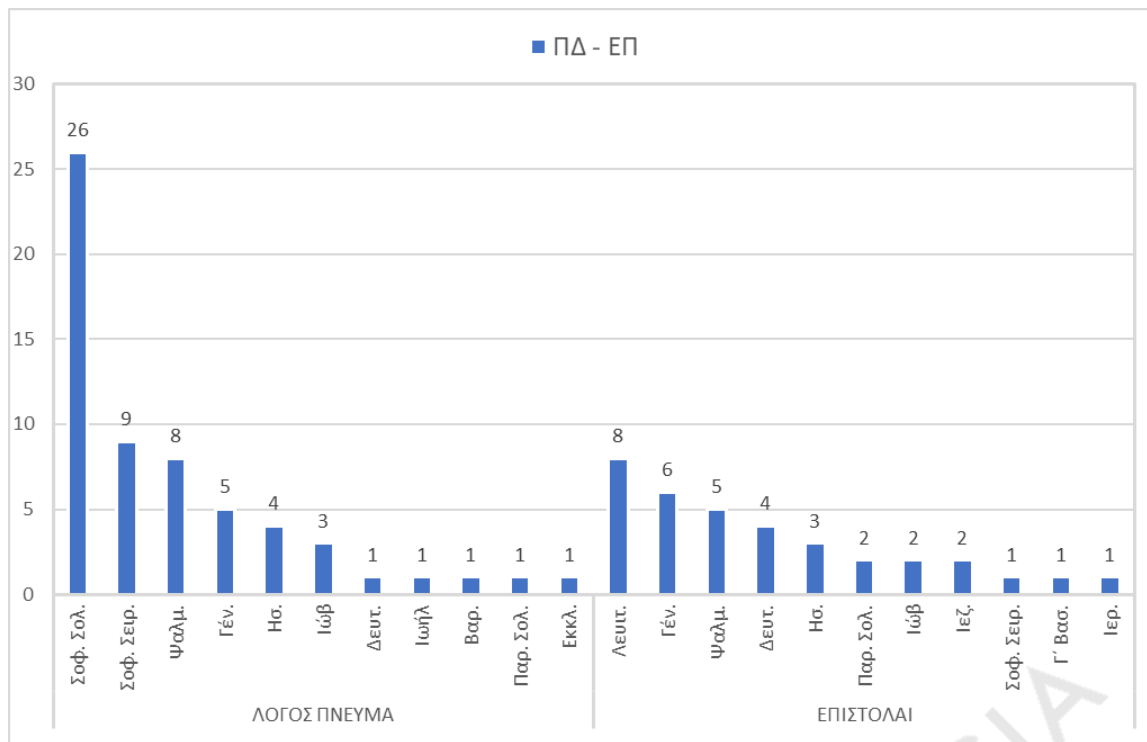
2.2.8 Επιστολές (Απόσπασμα Αποκριτικής Επιστολής - Λόγος εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν, Επιστολιμαία)

Στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ο Άγιος κάνει 95 αναφορές³¹⁹ (Δεν κάνει αναφορές στην ΑΠΟΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ). Συχνότερες αναφορές κάνει στο βιβλίο Σοφία Σολομώντος (26 ανφ.) και Ψαλμοί (13 ανφ.) - Γράφημα 79, (βλέπε αναλυτικά Γράφημα 80).

Γράφημα 79 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

³¹⁹ Αυτόθι, Παράγραφος 1.2.14 Επιστολιμαία.

Γράφημα 80 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (Αναλυτικά)

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ. Στο Γράφημα 81 βλέπουμε:

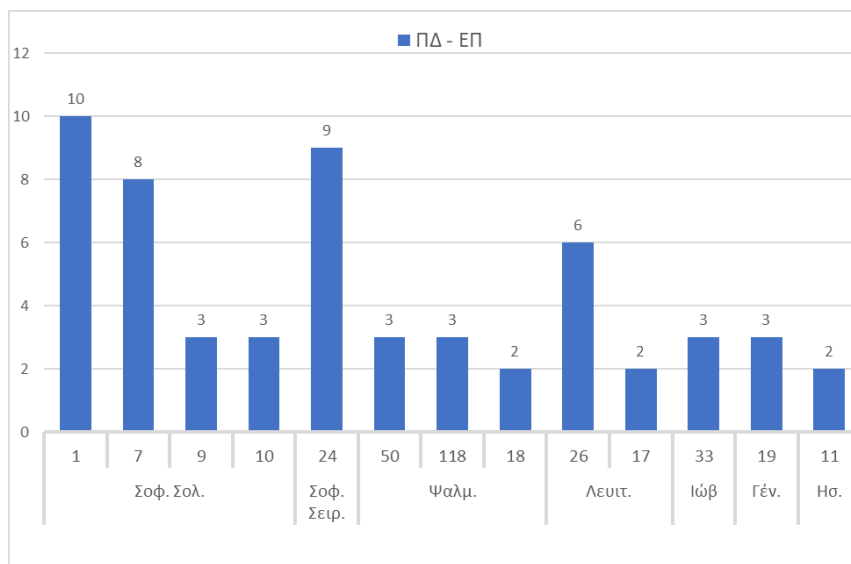
Σοφ. Σολ. 1 «*Η σοφία του Θεού οδηγεί στη ζωή*» (10 ανφ.)

Σοφ. Σειρ. 24 «*Εγκώμιο προς τη σοφία - Η σοφία και ο νομός.*» (9 ανφ.)

Σοφ. Σολ. 7 «*Ο δάσκαλος της Σοφίας παρουσιάζει τον εαυτό του - Ο Θεός πηγή της Σοφίας*» (8 ανφ.)

Λευιτ. 26 «*Ευλογίες για την υπακοή στο νόμο - Κατάρες για την υπακοή στο νόμο*» (6 ανφ.)

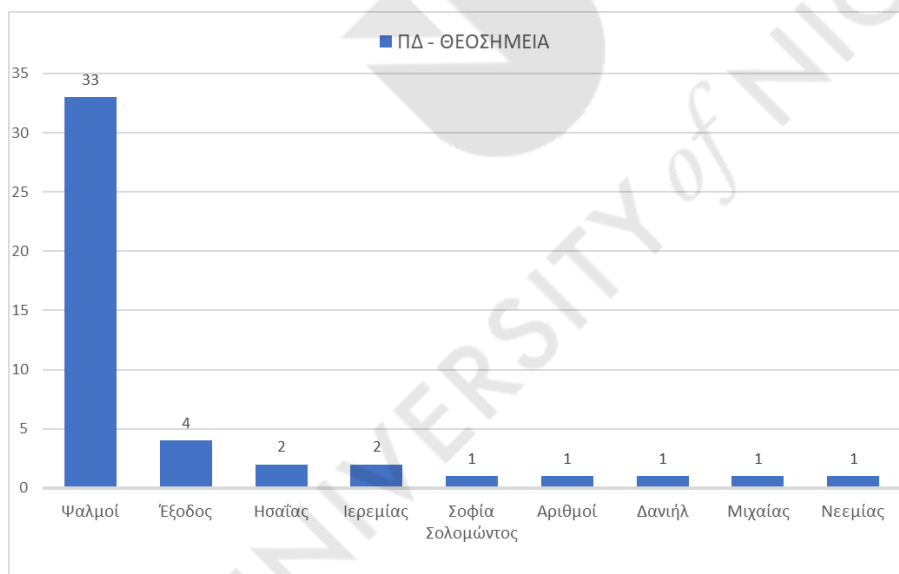

Γράφημα 81 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (>=2)

2.2.9 Το βιβλίο της θεοσημείας

Στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ ο Άγιος κάνει 46 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στους Ψαλμούς (33 ανφ.), Γράφημα 82.

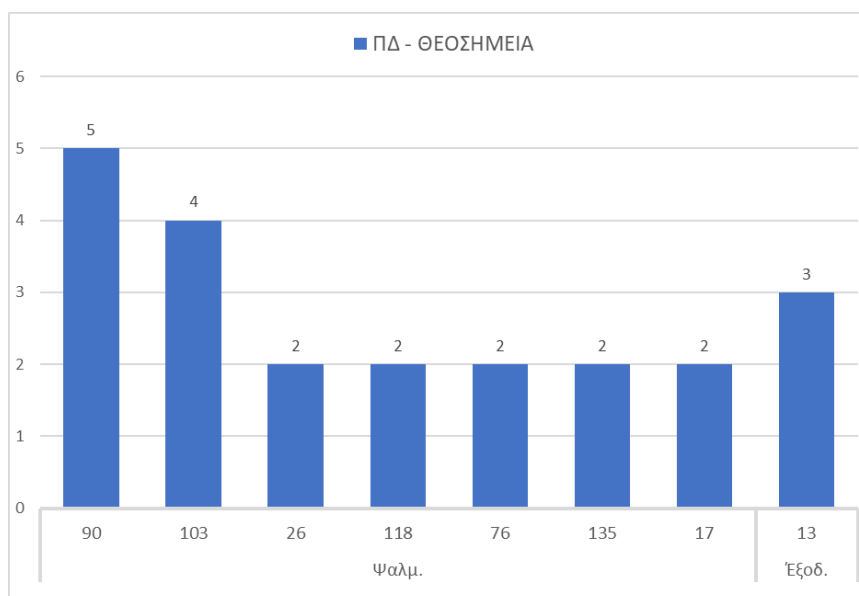
Γράφημα 82 - Βιβλικές ΠΔ παραθέσεις στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ. Στο Γράφημα 83 βλέπουμε:

Ψαλμ. 90 «Κάτω απ' τη στέγη του υψίστου» (5 ανφ.)

Ψαλμ. 103 «Ύμνος στο θεό δημιουργό» (4 ανφ.)

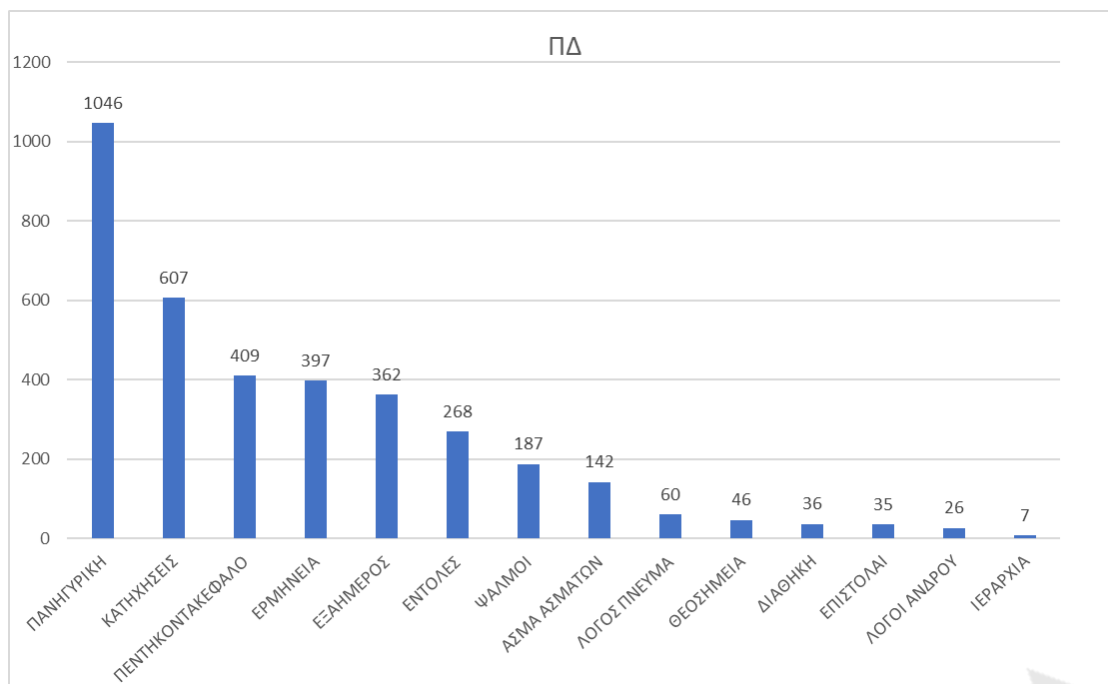
Έξοδ. 13 «Η αφιέρωση των πρωτοτόκων - η γιορτή των άζυμων - ο θεός συνοδεύει το λαό στην έρημο» (3 ανφ.)

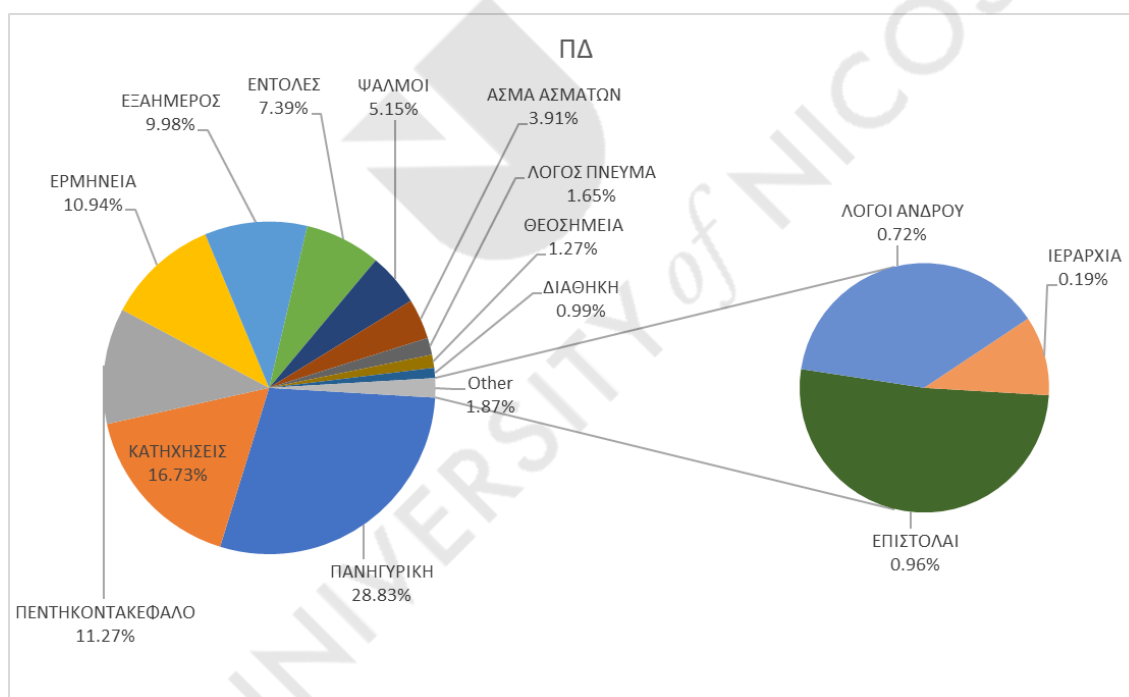
Γράφημα 83 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ (>=2)

2.3 Διασπορά Παλαιοδιαθηκικών χωρίων στα έργα του Αγίου Νεοφύτου

Πιο κάτω εξετάζουμε τη χρήση της Π. Διαθήκης στα έργα του Αγίου, αναλύοντας τη διασπορά των παλαιοδιαθηκικών χωρίων στα έργα του. Τα γραφήματα που λαμβάνουμε σε απόλυτες και ποσοστιαίες τιμές είναι τα εξής:

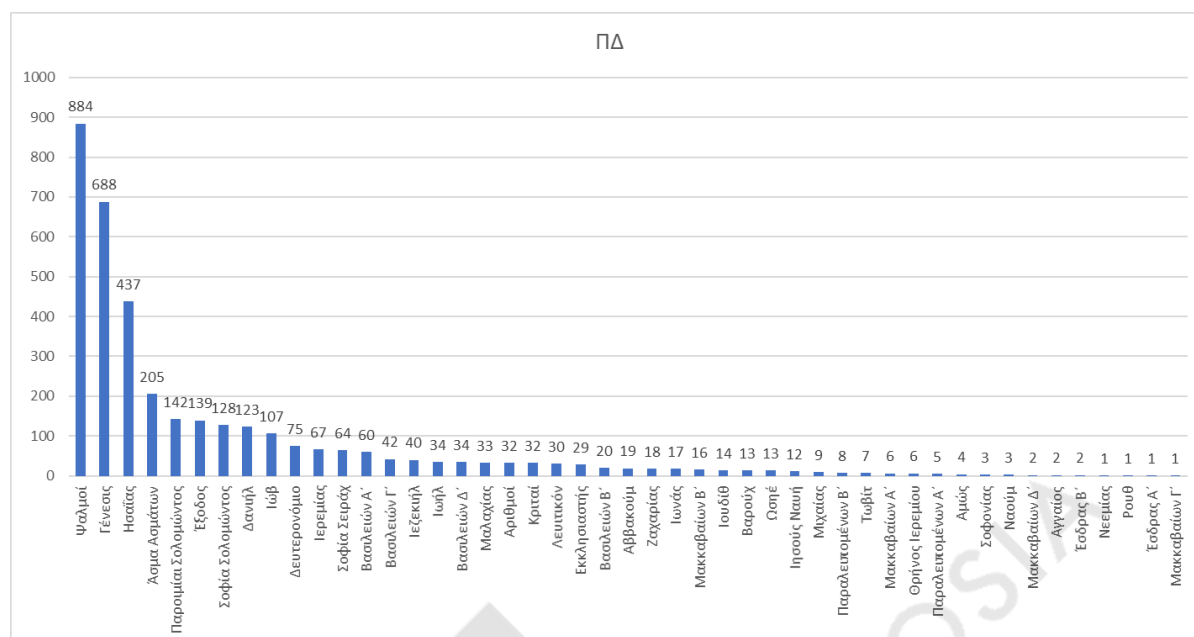
Γράφημα 84 - Διασπορά Π. Διαθήκης στα έργα του Αγίου Νεοφύτου (απόλυτες τιμές)

Γράφημα 85 - Διασπορά Π. Διαθήκης στα έργα του Αγίου Νεοφύτου (ποσοστιαίες τιμές)

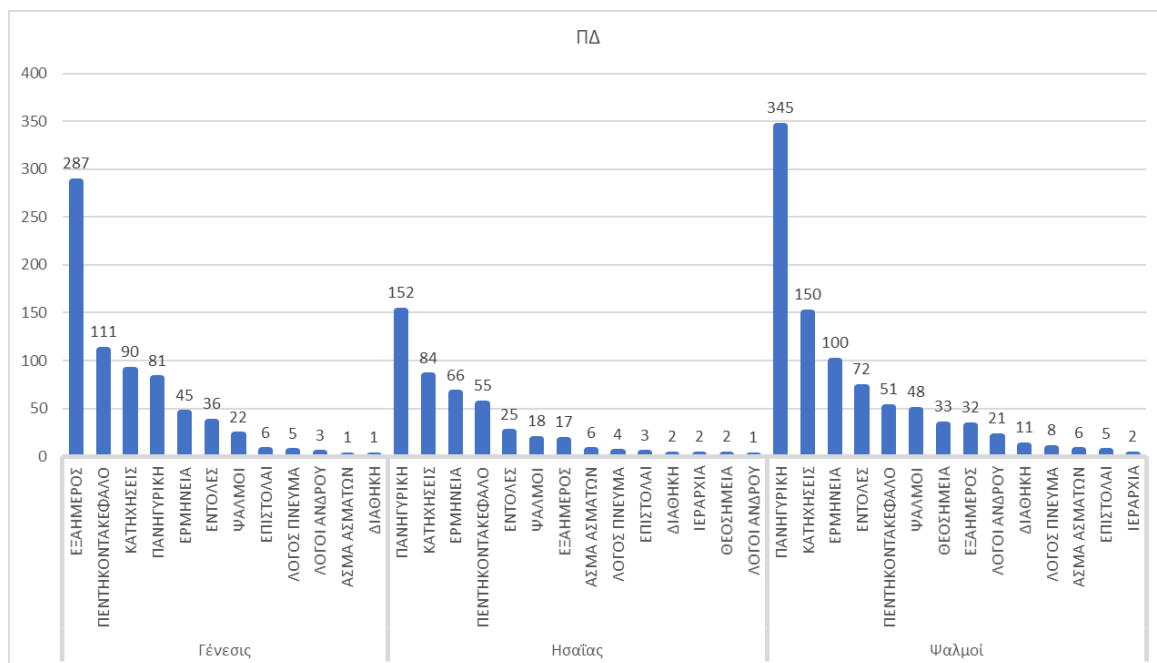
Βλέποντας τα πιο πάνω γραφήματα (Γράφημα 84, Γράφημα 85), παρατηρούμε ότι οι περισσότερες σε αριθμό αναφορές είναι: «ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ» (1046-28,83%), «ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ» (607-16,73%), «ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟΝ» (409-11,27%) και «ΕΡΜΗΝΕΙΑ» (397-10,94). Οι λιγότερες σε αριθμό αναφορές είναι οι: «ΔΙΑΘΗΚΗ» (36-0,99%), «ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ» (35-0,96%), «ΛΟΓΟΙ» (26-0,72%) και «ΙΕΡΑΡΧΙΑ» (7-0,19%).

Η εικόνα που λαμβάνουμε στο Γράφημα 86 είναι η συχνότητα αναφοράς στα βιβλία της Π. Διαθήκης:

Γράφημα 86 – Συχνότητα παράθεσης των βιβλίων της Π. Διαθήκης

Στο πιο κάτω Γράφημα 87 βλέπουμε τη διασπορά των συχνότερα αναφερόμενων βιβλίων. Παρατηρούμε ότι η ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ τροφοδοτείται περισσότερο από τον Ησαΐα(152) και τους Ψαλμούς(345), ενώ η ΕΞΗΜΕΡΟΣ(287) από τη Γένεση.

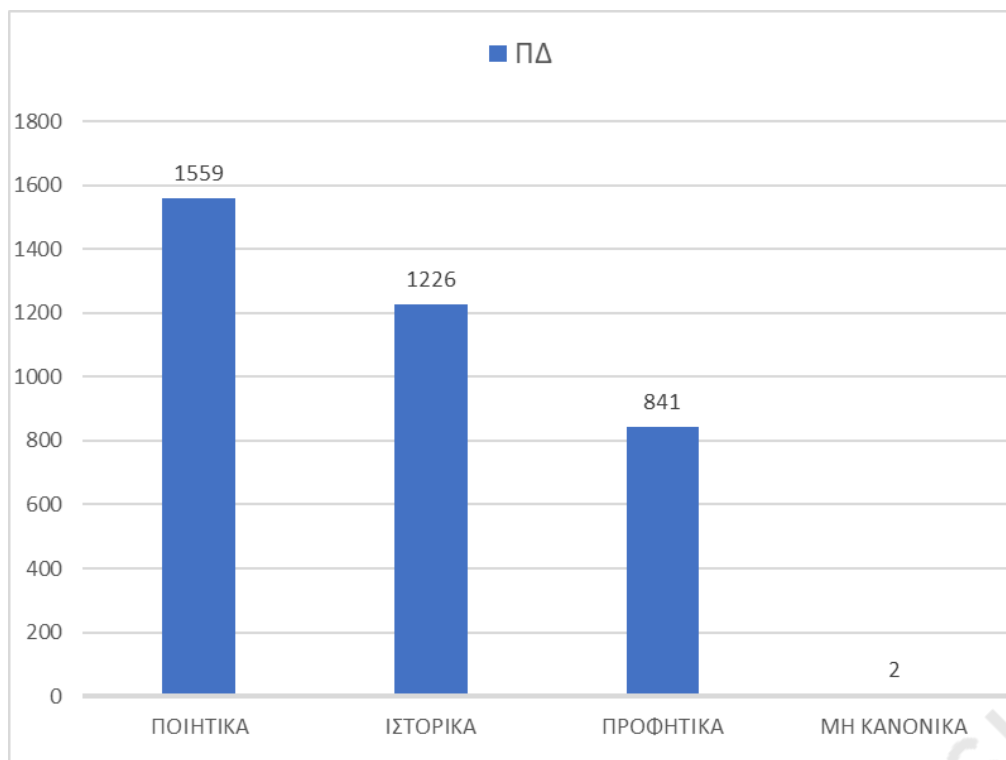
Γράφημα 87 – Συχνότητα παράθεσης Γένεσις, Ησαΐας, Ψαλμοί στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου

2.3.1 Κατηγορίες Παραθέσεων Παλαιάς Διαθήκης

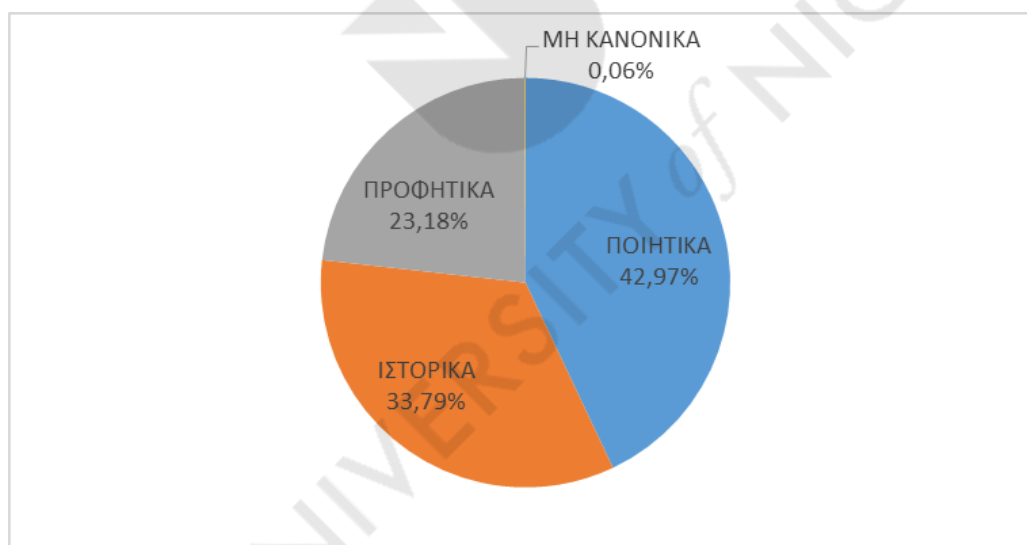
Τα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης χωρίζονται σε τρεις κύριες κατηγορίες. Στα Ποιητικά, τα Ιστορικά και τα Προφητικά.

Φαίνεται από το Γράφημα 88 και Γράφημα 89 ότι ο Άγιος Νεόφυτος χρησιμοποίησε περισσότερο τα Ποιητικά(1559-42,97%) και τα Ιστορικά(1226-33,79%) βιβλία της Π. Διαθήκης και λιγότερο τα Προφητικά(841-23,18%). Τέλος, γίνεται και αναφορά σε ένα βιβλίο από τα Μη Κανονικά³²⁰ και συγκεκριμένα, στο Δ' ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ (2-0,06%).

³²⁰ Το βιβλίο Δ' Μακκαβαίων, χαρακτηρίζεται σαν «Μη Κανονικό» και δεν συγκαταλέγεται από την Εκκλησία μεταξύ των κανονικών βιβλίων της Παλαιάς Διαθήκης. Λόγω της σπουδαιότητας του περιεχομένου του και της συμπεριλήψεώς του στα αρχαία χειρόγραφα της Μεταφράσεως των Εβδομήκοντα (Ο'), εκδίδεται συνήθως με τα βιβλία των Μακκαβαίων (Α-Γ).

Γράφημα 88 – Διασπορά Ποιητικών, Ιστορικών, Προφητικών και Μη Κανονικών βιβλίων Π. Διαθήκης στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου (απόλυτες τιμές)

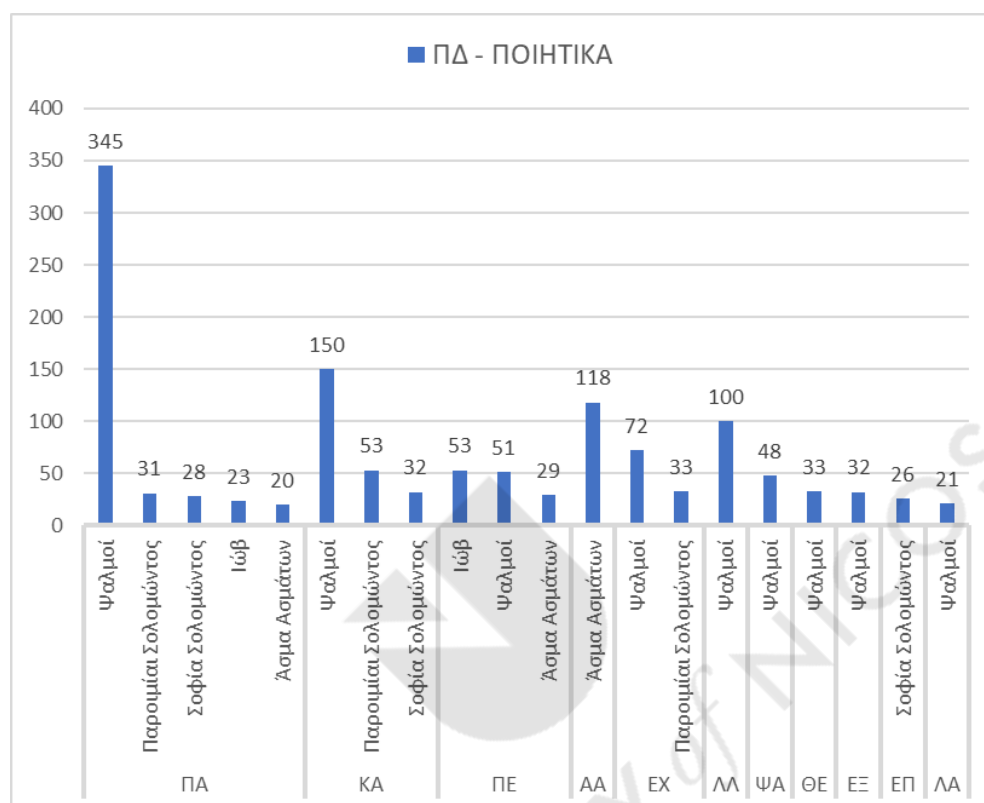
Γράφημα 89 – Διασπορά ΠΟΙΗΤΙΚΩΝ, ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ, ΠΡΟΦΗΤΙΚΩΝ και ΜΗ ΚΑΝΟΝΙΚΩΝ βιβλίων Π. Διαθήκης στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου (ποσοστιαίες τιμές)

ΠΟΙΗΤΙΚΑ

Στο Γράφημα 90 παρατίθενται τα Ποιητικά βιβλία³²¹ της Π. Διαθήκης που τροφοδοτούν τα συγγράμματα του Αγίου (20> αναφορών). Παρατηρούμε ότι το βιβλίο της

³²¹ Αυτόθι, Πίνακας 1 - Συντμήσεις της Παλαιάς Διαθήκης

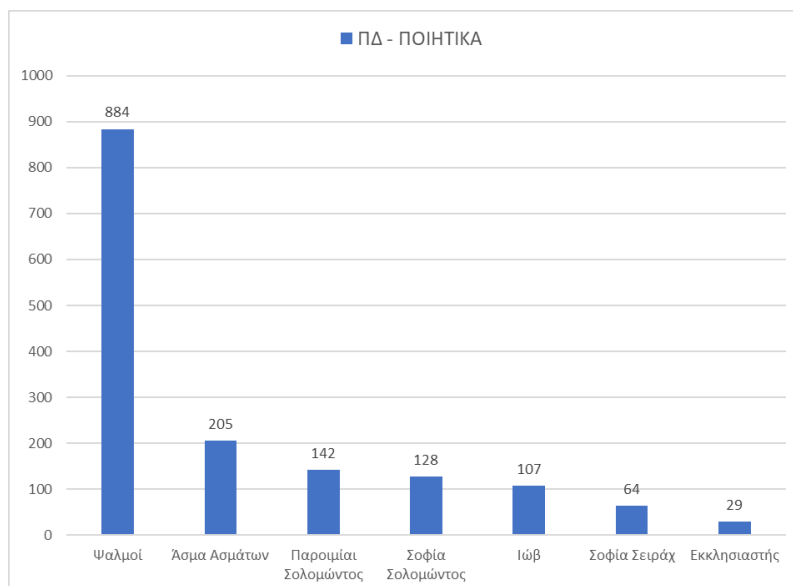
Π. Διαθήκης Ψαλμοί, κυριαρχεί στα περισσότερα συγγράμματα του Αγίου. Άξιο προσοχής είναι η μεγάλη σε αριθμό αναφορά (345) που γίνεται στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄, αλλά και την άρρηκτη σχέση της με τους Ψαλμούς. Δεύτερο και τρίτο σε μεγαλύτερη συχνότητα είναι η Γένεσις και Ησαΐας αντίστοιχα.

Γράφημα 90 – Συχνότητα αναφοράς στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου των Ποιητικών βιβλίων της Π. Διαθήκης (>=20 αναφορών)

Η ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ είναι πανηγυρικοί Λόγοι και εγκώμια, για εορτές του πρώτου τετράμηνου του εκκλησιαστικού έτους. Τα κείμενα της ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗΣ δεν φαίνεται να έχουν έναν και μόνον αποδέκτη. Ακροατές του Αγίου Νεοφύτου ήταν μοναχοί, μέλη της αδελφότητός του ή και μέλη κάποιας άλλης μοναστικής κοινότητας, αλλά και κοσμικοί, προσκυνητές της μονής του ή προσκυνητές κάποιου πανηγυρίζοντος ναού ή και μονής.

Στο Γράφημα 91, οι ψαλμοί όπως αναμενόταν, είναι το βιβλίο με τις μεγαλύτερες αναφορές (884) στα συγγράμματα του Αγίου και ακολουθεί το Άσμα Ασμάτων (205).

Γράφημα 91 – Διασπορά Ποιητικών βιβλίων της ΠΔ στα συγγράμματα του Αγίου

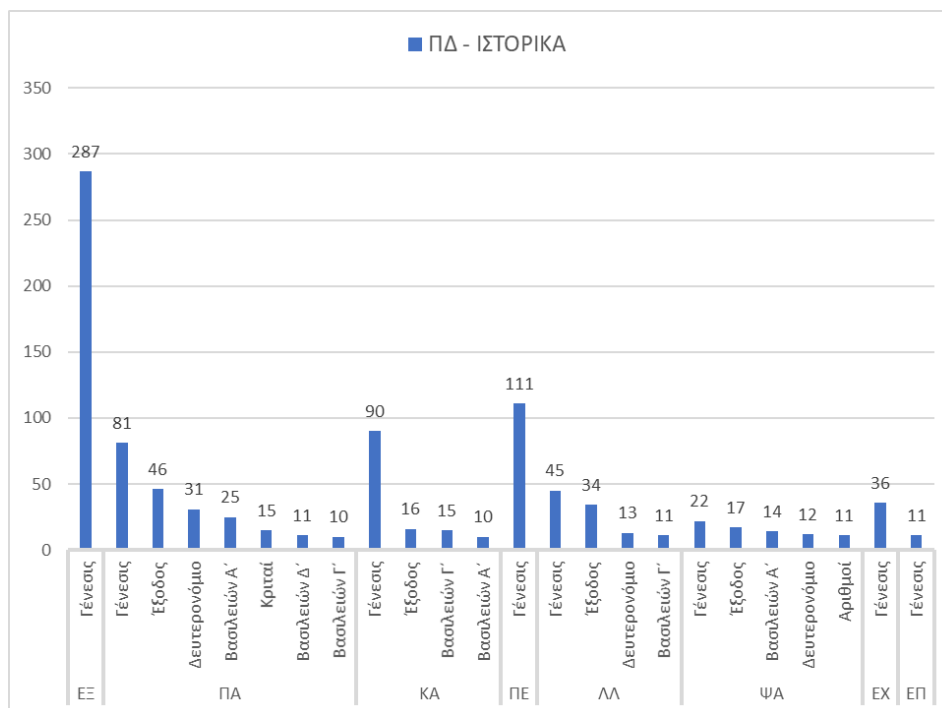
ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Στο Γράφημα 92 παρατίθενται τα Ιστορικά βιβλία³²² της Π. Διαθήκης που τροφοδοτούν τα συγγράμματα του Αγίου (10> αναφορών). Παρατηρούμε ότι το βιβλίο της Π.Δ Γένεσις³²³ κυριαρχεί στα περισσότερα συγγράμματα του. Άξιο προσοχής, είναι η μεγάλη σε αριθμό αναφορά (287) που γίνεται στην ΕΞΗΜΕΡΟ.

³²² Αυτόθι, Πίνακας 1 - Συντμήσεις της Παλαιάς Διαθήκης.

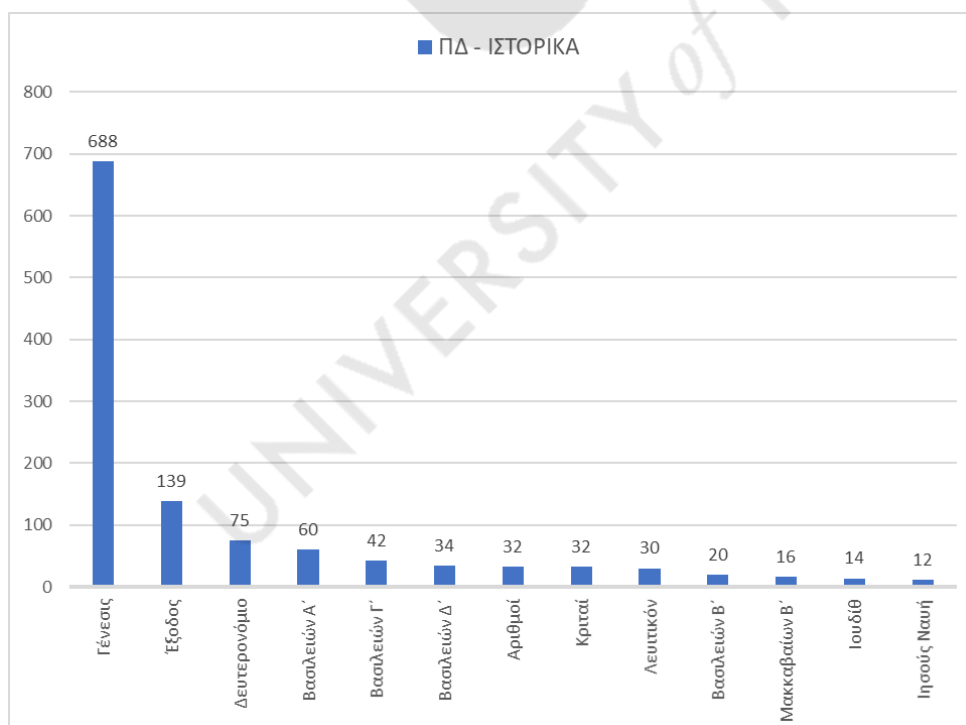
³²³ Η Γένεση είναι το πρώτο βιβλίο της Αγίας Γραφής και της μωσαϊκής Πεντατεύχου. Ονομάστηκε έτσι, γιατί περιέχει την γένεση, δηλαδή, την αρχή του κόσμου, «Αύτη η βίβλος γενέσεως ουρανού και γης», Γεν. 2:4, τις γενεαλογίες των πρώτων ανθρώπων «Αύτη η βίβλος γενέσεως ανθρώπων», Γεν. 5:1 αλλά και την αρχή του ισραηλιτικού λαού.

Γράφημα 92 - Διασπορά στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου των Ιστορικών βιβλίων της Π. Διαθήκης (>=10)

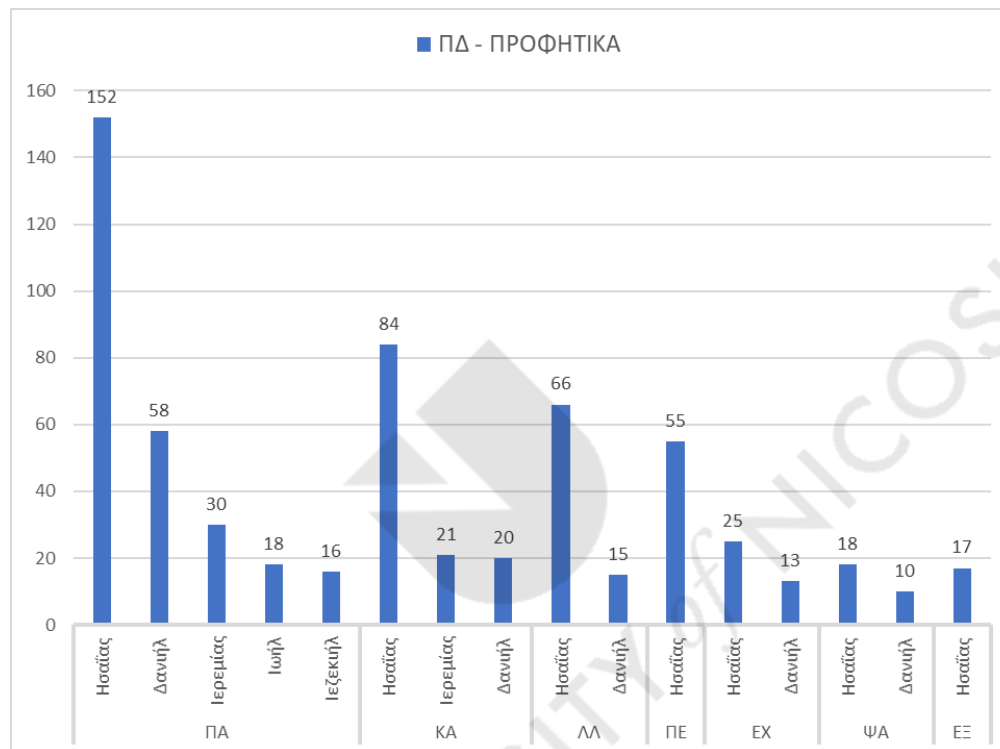
Είναι ξεκάθαρη η εξάρτηση της ΕΞΑΗΜΕΡΟΥ του Αγίου από το βιβλίο της Γένεσις ως ένα από τα πλέον ιστορικά βιβλία της ΠΔ στο Γράφημα 93.

Γράφημα 93 - Διασπορά Ιστορικών βιβλίων της ΠΔ στα συγγράμματα του Αγίου

ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ

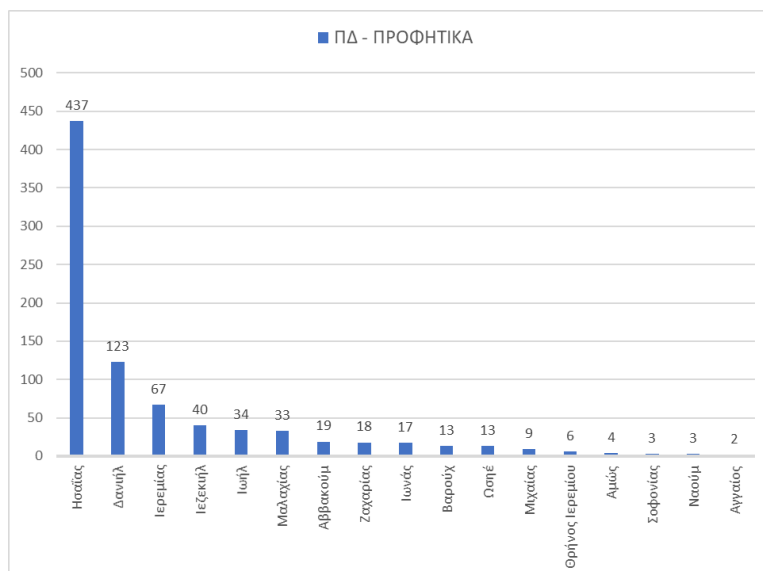
Στο Γράφημα 94 παρατίθενται τα Προφητικά βιβλία³²⁴ της Π. Διαθήκης που τροφοδοτούν τα συγγράμματα του Αγίου (10> αναφορών). Παρατηρούμε ότι το βιβλίο της Π. Διαθήκης Ησαΐας, κυριαρχεί στα περισσότερα συγγράμματα του Αγίου. Άξιο προσοχής, είναι η μεγάλη σε αριθμό αναφορά (σύνολο 152) που γίνεται στην ΠΑ-ΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄.

Γράφημα 94- Διασπορά Προφητικών βιβλίων Π. Διαθήκης στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου (>=10 αναφορών)

Τα προφητικά βιβλία Ησαΐας και Δανιήλ έχουν τη μερίδα του λέοντος στις αναφορές του Αγίου με 437 και 123 αντίστοιχα στο Γράφημα 95.

³²⁴ Αυτόθι, Πίνακας 1 - Συντμήσεις της Παλαιάς Διαθήκης

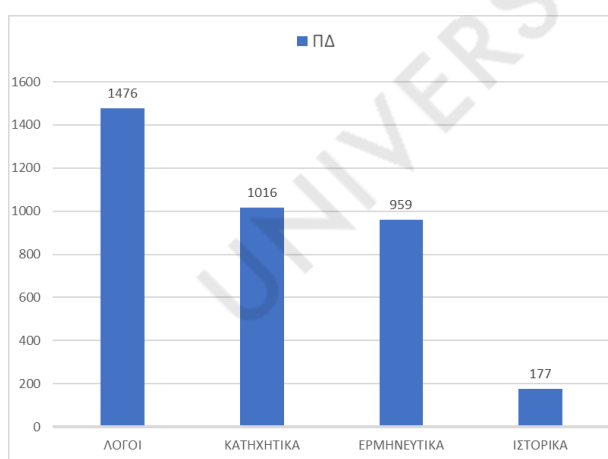

Γράφημα 95 - Διασπορά Προφητικών βιβλίων της ΠΔ στα συγγράμματα του Αγίου

2.3.2 Κατηγορίες Παραθέσεων Παλαιάς Διαθήκης Αγίου Νεοφύτου.

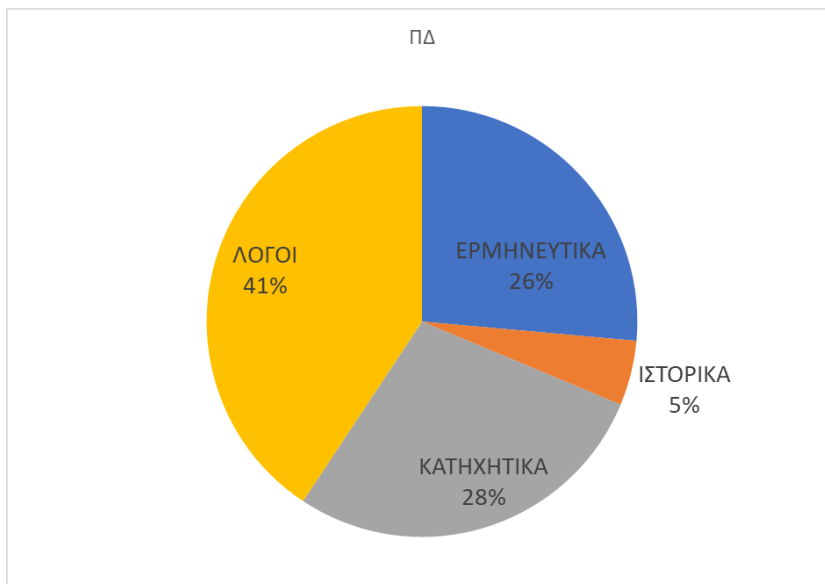
Τα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου χωρίζονται σε τέσσερις θεματικές ενότητες³²⁵ (κατηγορίες). Στους ΛΟΓΟΥΣ, τα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, τα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και τα ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

Στο Γράφημα 96 και Γράφημα 97 βλέπουμε τις κατηγορίες παραθέσεων των συγγραμμάτων του Αγίου στην ΠΔ, ΛΟΓΟΙ 1476-41%, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ 1016-28%, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ 956-26% και ΙΣΤΟΡΙΚΑ 177-5%.

Γράφημα 96 – Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (Λόγοι, Κατηχητικά, Ερμηνευτικά και Ιστορικά) στην ΠΔ (απόλυτες τιμές)

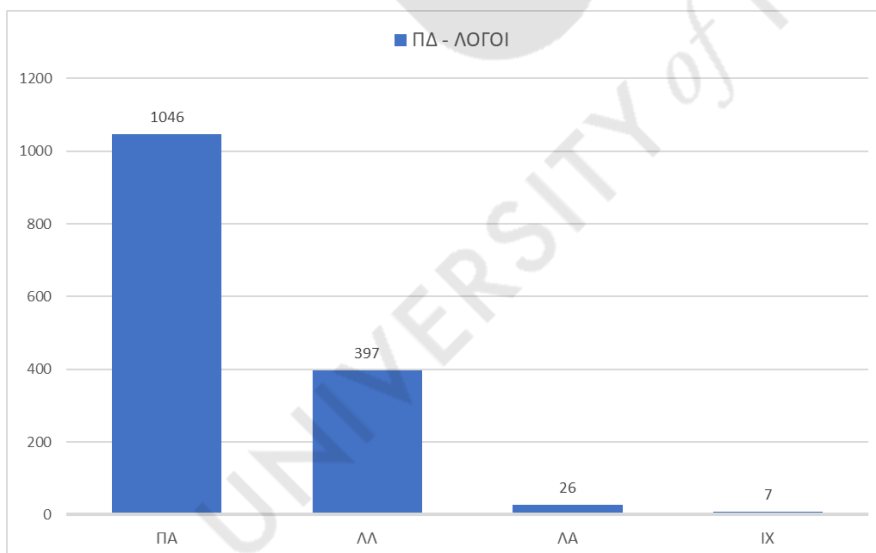
³²⁵ Συγγράμματα, Ηλεκτρονική επανέκδοση,
<https://drive.google.com/file/d/1sGdxrml55FzB9IN4tQxv9SABDIzqB4-/view>

Γράφημα 97 - Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ) στην ΠΔ (ποσοστιαίες τιμές)

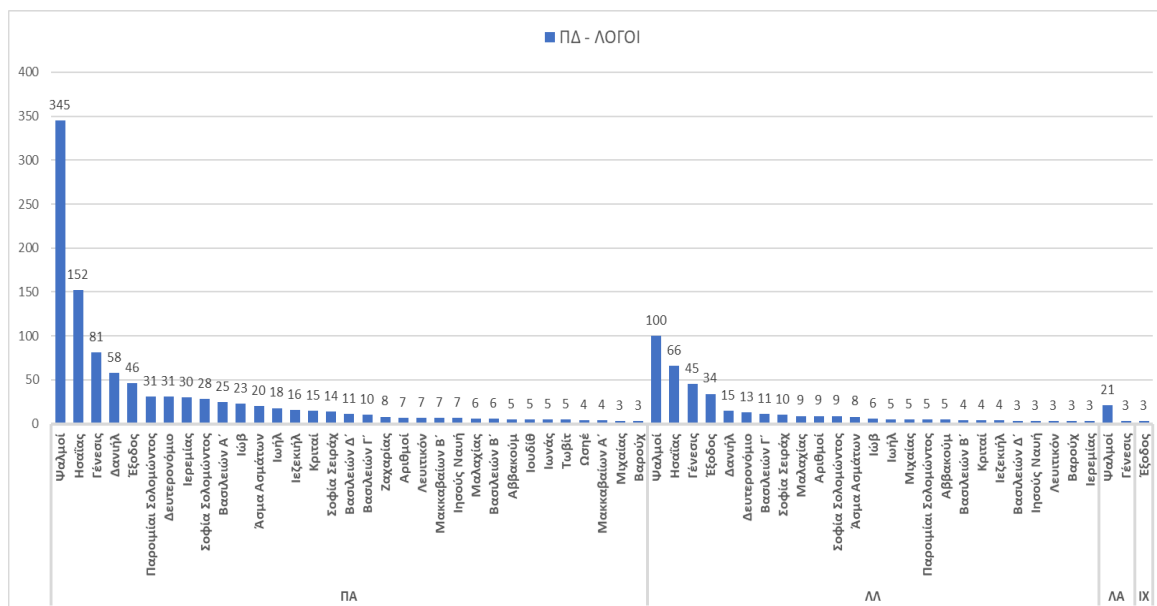
ΛΟΓΟΙ

Τα συγγράμματα ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (1046 ανφ.), ΛΟΓΟΙ ΛΕΣΒΟΥ (397 ανφ.), ΛΟΓΟΙ ΑΝΔΡΟΥ (26 ανφ.) και ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ - ΙΕΡΑΡΧΙΑ (7 ανφ.) απαρτίζουν τους ΛΟΓΟΥΣ³²⁶ του Αγίου στην ΠΔ - Γράφημα 98.

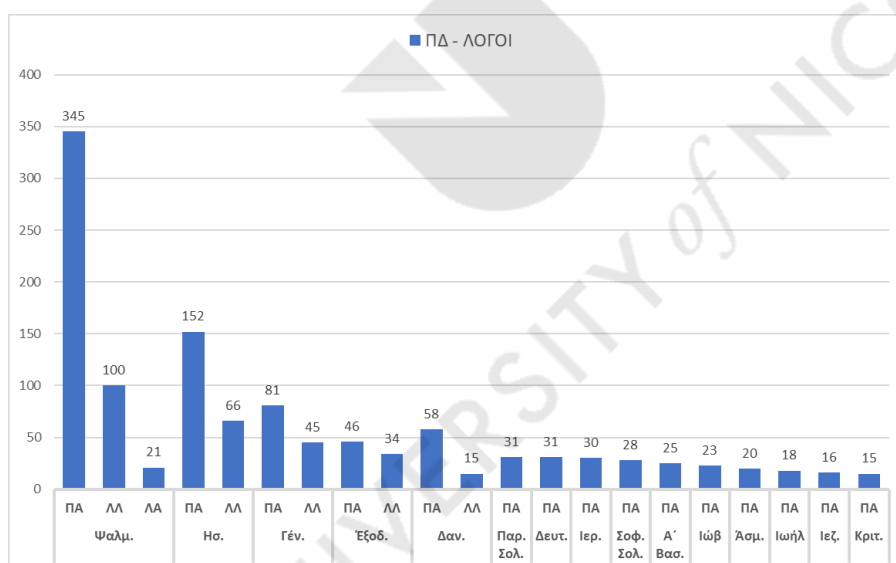
Γράφημα 98 - Διασπορά ΛΟΓΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (συγκεντρωτικά)
Στο Γράφημα 99 οι Ψαλμοί και Ησαΐας είναι τα κυρίαρχα βιβλία της ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου.

³²⁶ Συγκριτικά αποτελέσματα, Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ) μεταξύ Παλαιάς και Καινής Διαθήκης βλπ. Γράφημα 12

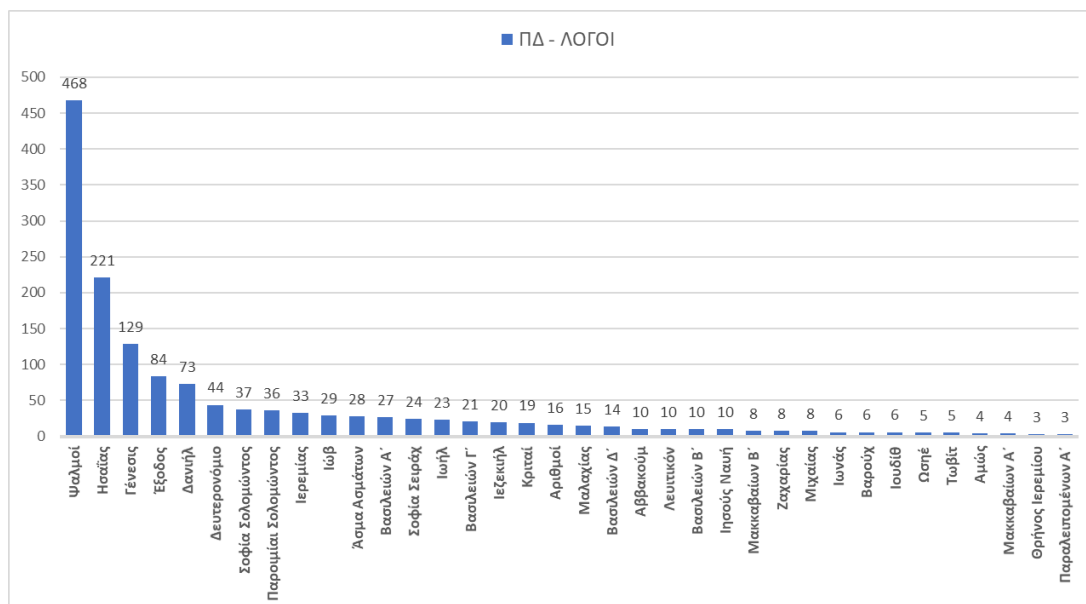
Γράφημα 99 – Διασπορά ΛΟΓΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (>=2) (αναλυτικά)

Στο Γράφημα 100 βλέπουμε τις κυρίαρχες παραθέσεις βιβλικών χωρίων στους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου.

Γράφημα 100 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου (>=15)

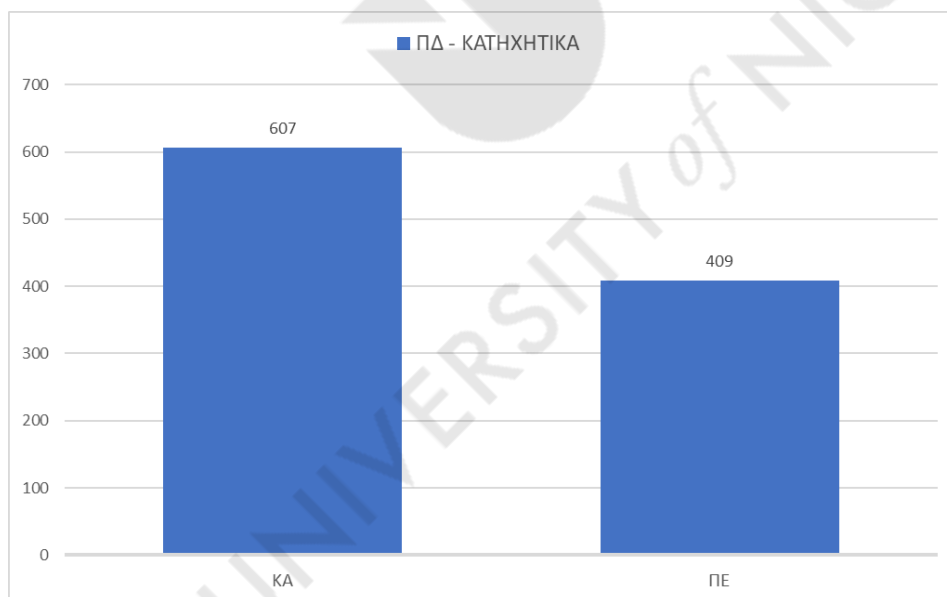
Στο Γράφημα 101 οι Ψαλμοί με 468 αναφορές επιβεβαιώνουν την συσχέτιση τους με τους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου.

Γράφημα 101 - Διασπορά Βιβλίων ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου (>=2)

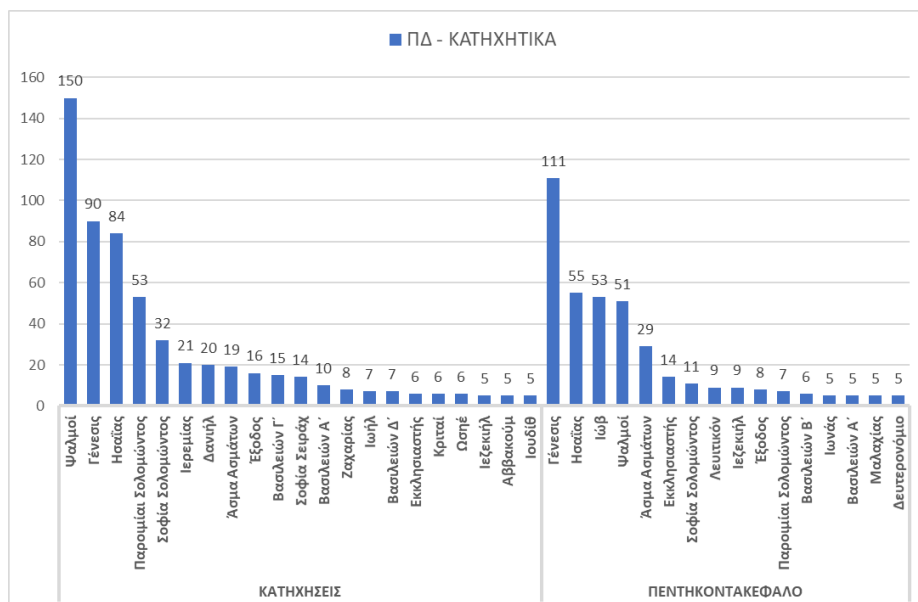
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ

Τα συγγράμματα ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (607 ανφ.) και ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (409 ανφ.) α-παρτίζουν τα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου – Γράφημα 102.

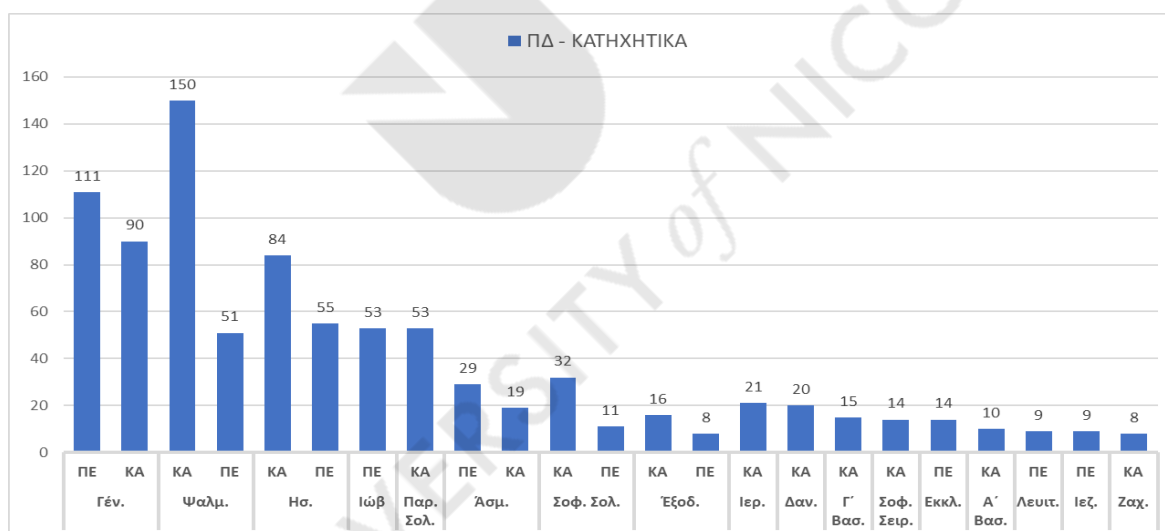
Γράφημα 102 - Διασπορά ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (συγκεντρωτικά)

Στο Γράφημα 103 οι Ψαλμοί, Γένεσις και Ησαΐας είναι τα κυρίαρχα βιβλία της ΠΔ στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου.

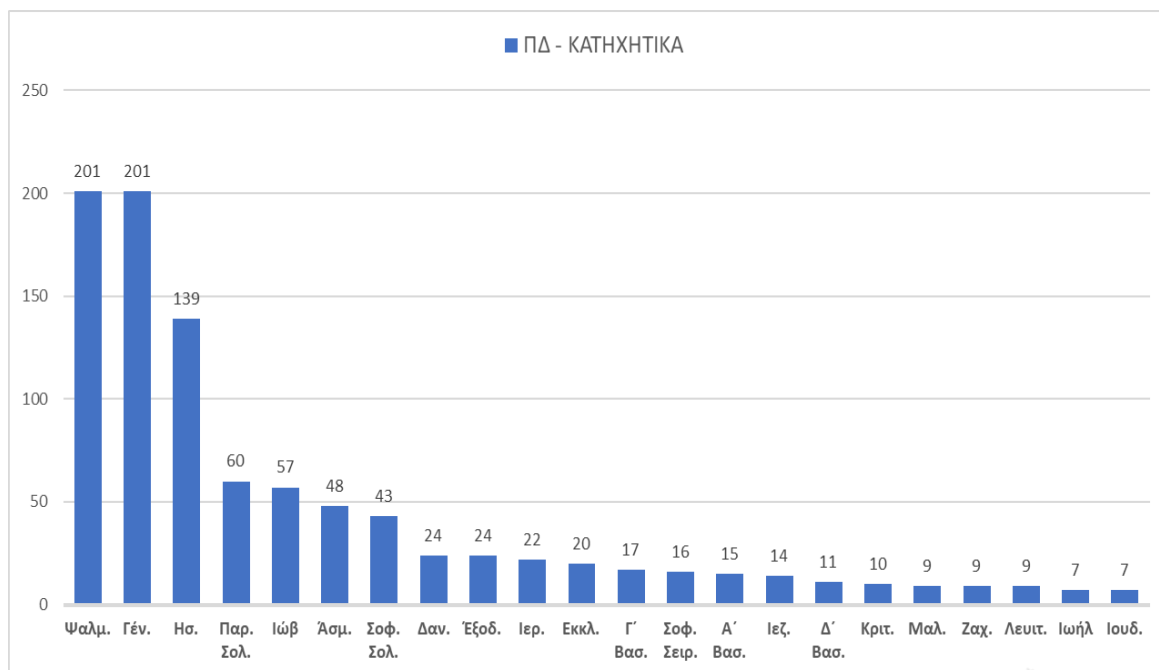
Γράφημα 103 - Διασπορά ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (>=5) (αναλυτικά)

Στο Γράφημα 104 βλέπουμε τις κυρίαρχες παραθέσεις βιβλικών χωρίων στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου.

Γράφημα 104 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΠΔ στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου (>=8)

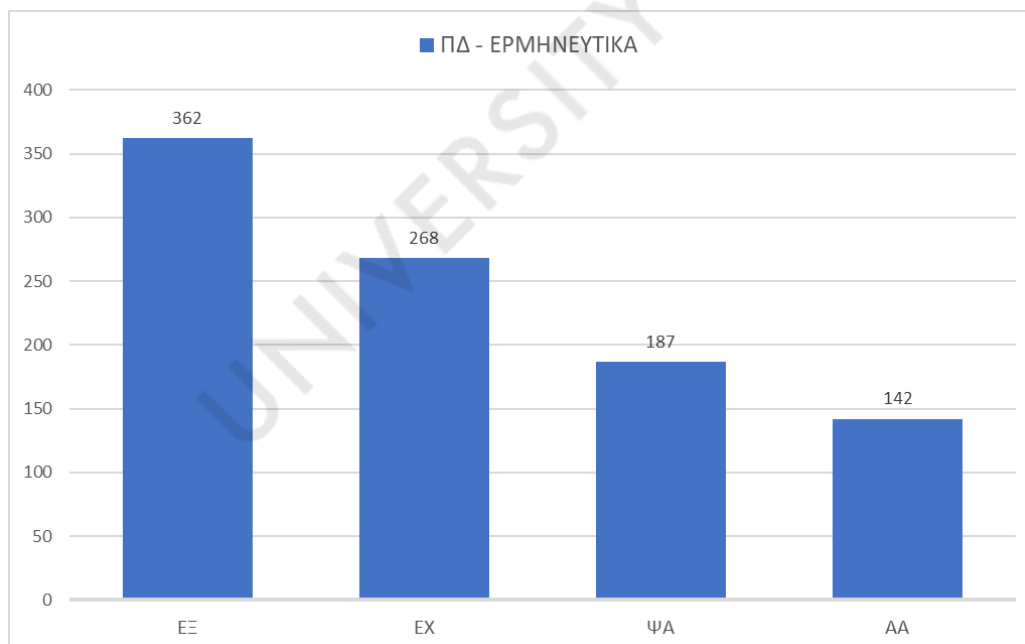
Στο Γράφημα 105 οι Ψαλμοί και Γένεσις έχουν 201 αναφορές αντίστοιχα και ακολουθεί ο Ησαΐας με 139.

Γράφημα 105 - Διασπορά Βιβλίων ΠΔ στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου (>=7)

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ

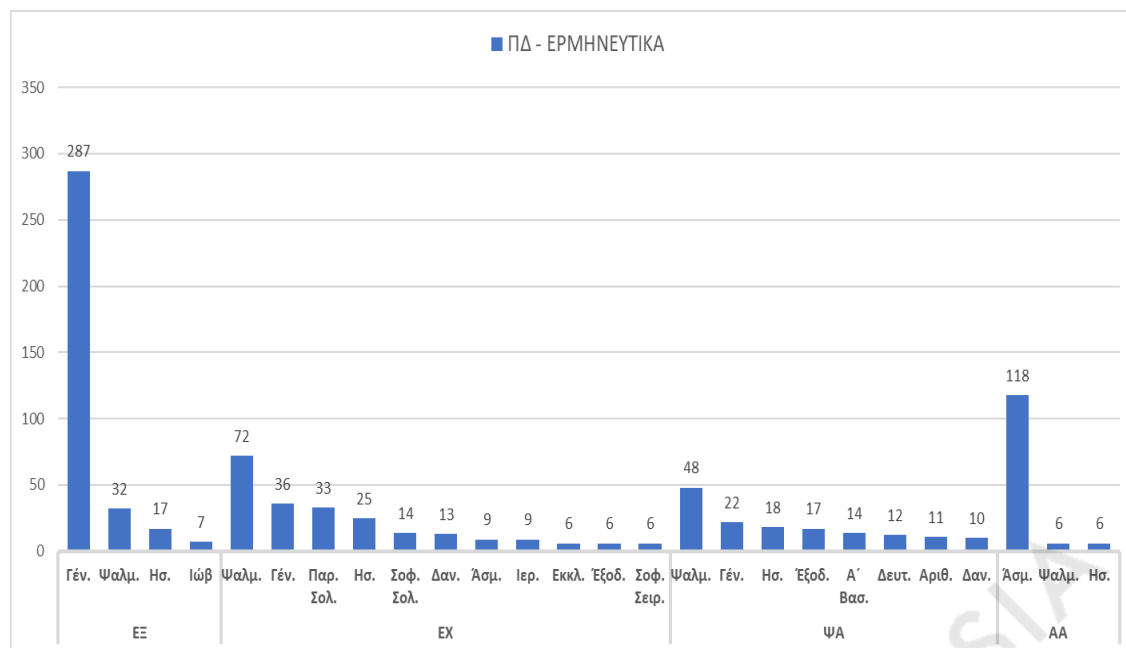
Τα συγγράμματα η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΞΑΗΜΕΡΟΥ (362 ανφ.), η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΝΤΟΛΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ (268 ανφ.), η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΨΑΛΤΗΡΙΟΥ (187 ανφ.) και η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ (142 ανφ.), αποτελούν τα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ έργα του Αγίου – Γράφημα 106.

Γράφημα 106 - Διασπορά ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (συγκεντρωτικά)

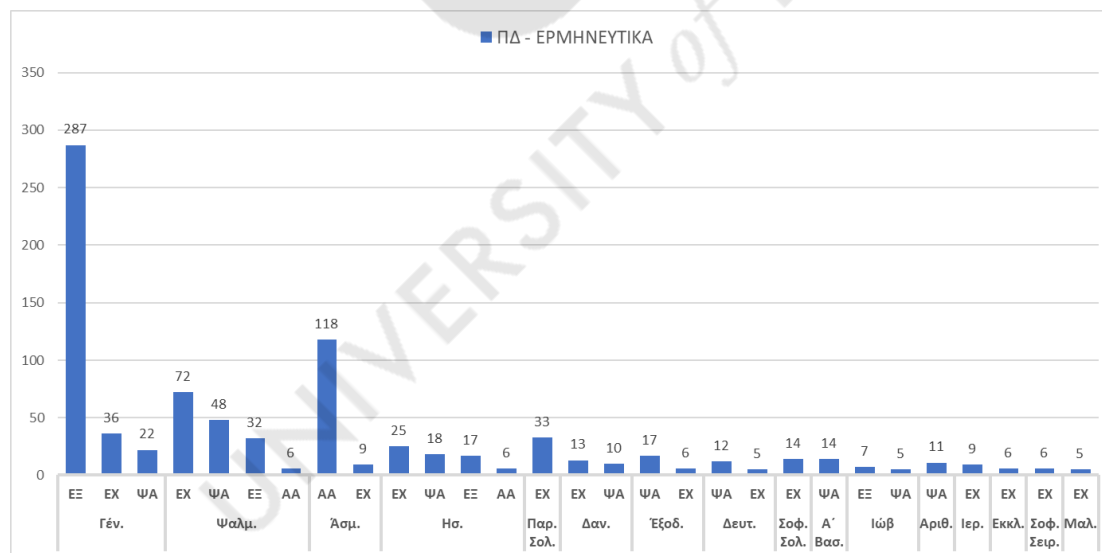

Στο Γράφημα 107 η Γένεσις, Ψαλμοί και Άσμα Ασμάτων είναι τα κυρίαρχα βιβλία της ΠΔ στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ του Αγίου.

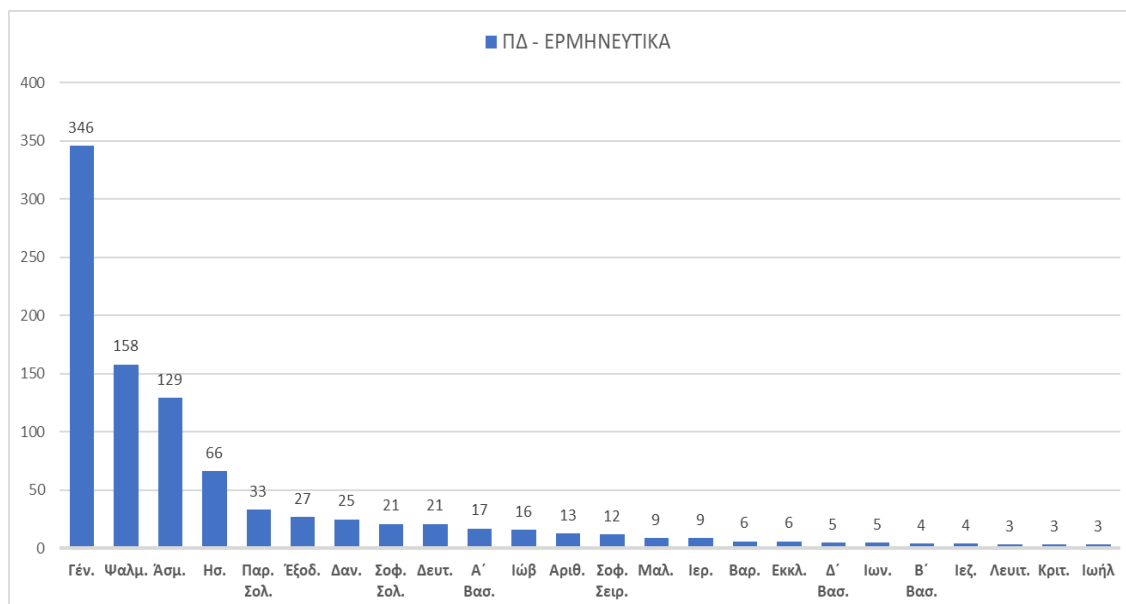
Γράφημα 107 – Διασπορά ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (≥ 6) (αναλυτικά)

Στο Γράφημα 108 βλέπουμε τις κυρίαρχες παραθέσεις βιβλικών χωρίων στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ του Αγίου.

Γράφημα 108 – Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΠΔ στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ του Αγίου (≥ 5)

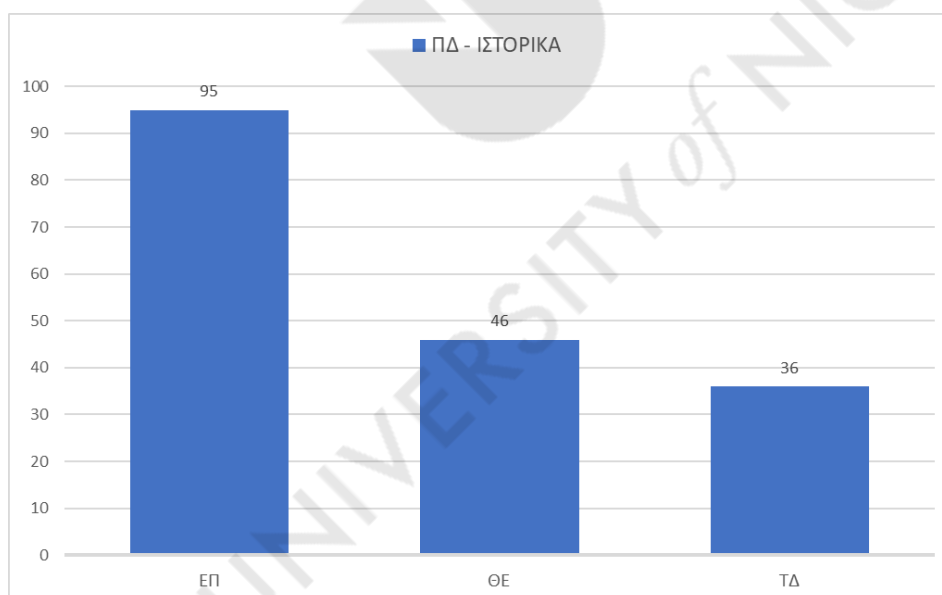
Στο Γράφημα 109 η Γένεσις με 346 αναφορές, Ψαλμοί με 158 και Άσμα Ασμάτων με 129, είναι τα κυρίαρχα βιβλία της ΠΔ στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ του Αγίου.

Γράφημα 109 - Διασπορά Βιβλίων ΠΔ στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ του Αγίου (>=3)

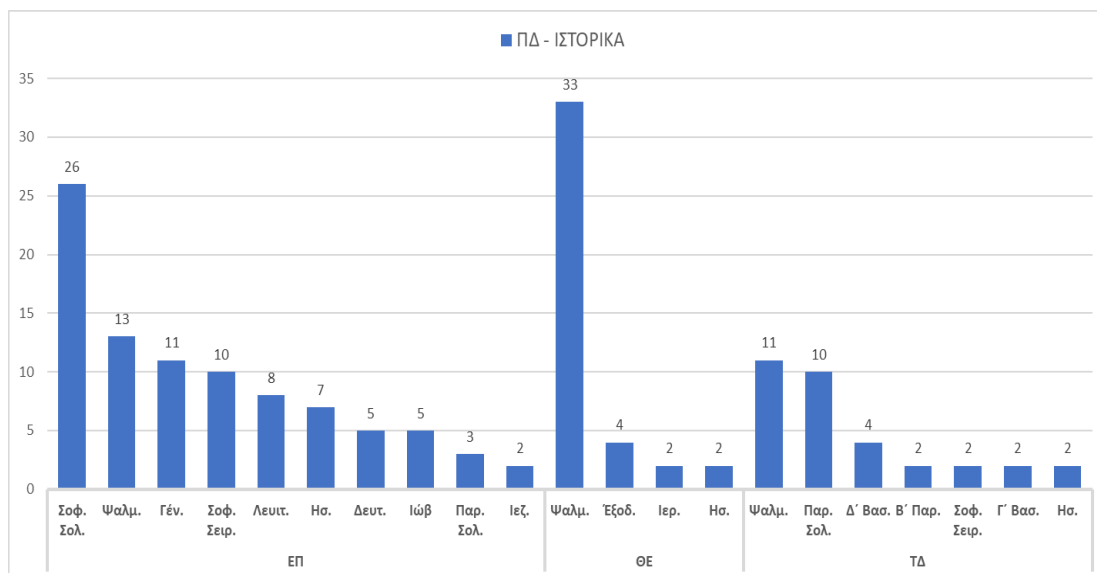
ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Τα ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΑ με (95 ανφ.), η ΘΕΟΣΗΜΙΑ (46 ανφ.) και η ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ (36 ανφ.), είναι τα ΙΣΤΟΡΙΚΑ βιβλία τα Αγίου – Γράφημα 110.

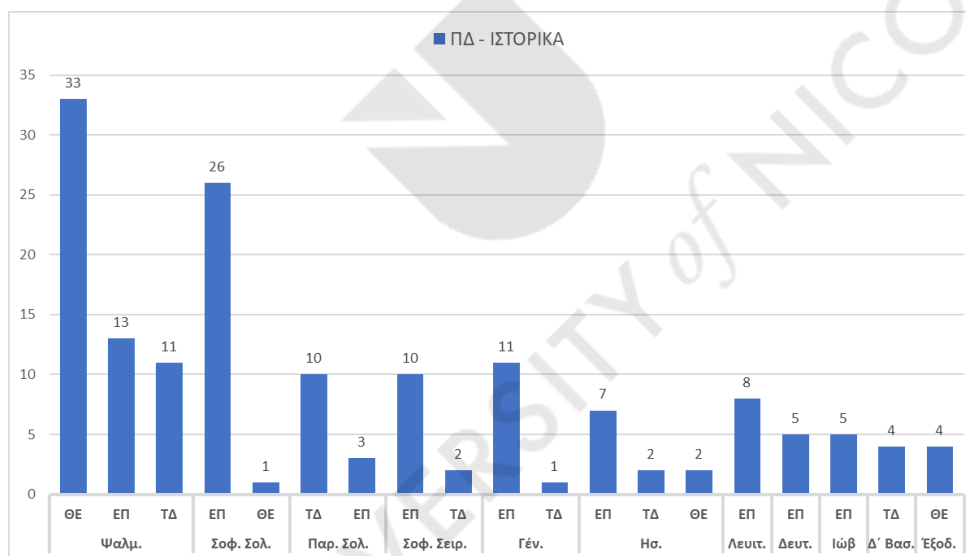
Γράφημα 110 - Διασπορά ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (συγκεντρωτικά)

Ψαλμοί και Σοφία Σολομώντος στο Γράφημα 111 είναι τα κυρίαρχα βιβλία της ΠΔ στα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου.

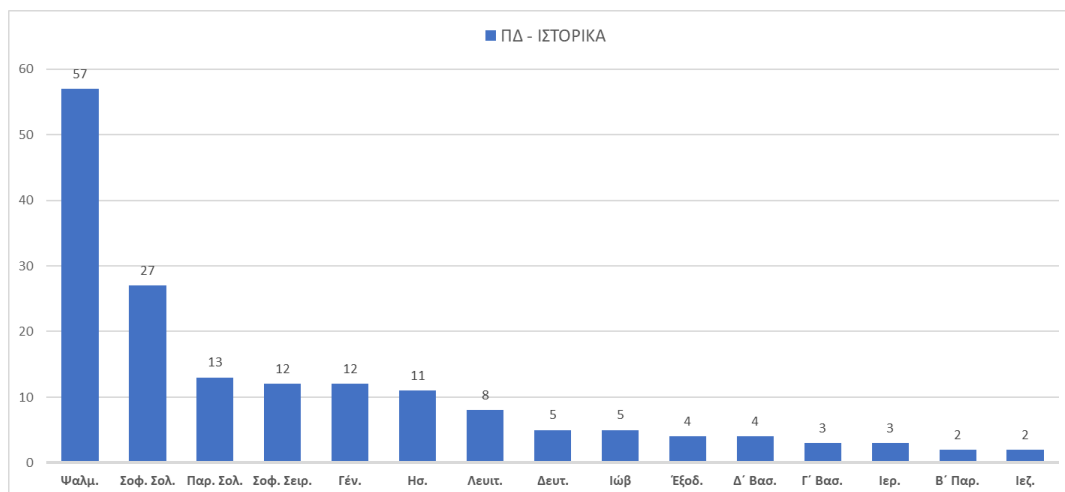
Γράφημα 111 - Διασπορά ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΠΔ (≥ 2) (αναλυτικά)

Στο Γράφημα 112 βλέπουμε τις κυρίαρχες παραθέσεις βιβλικών χωρίων στα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου.

Γράφημα 112 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΠΔ στα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου (≥ 4)

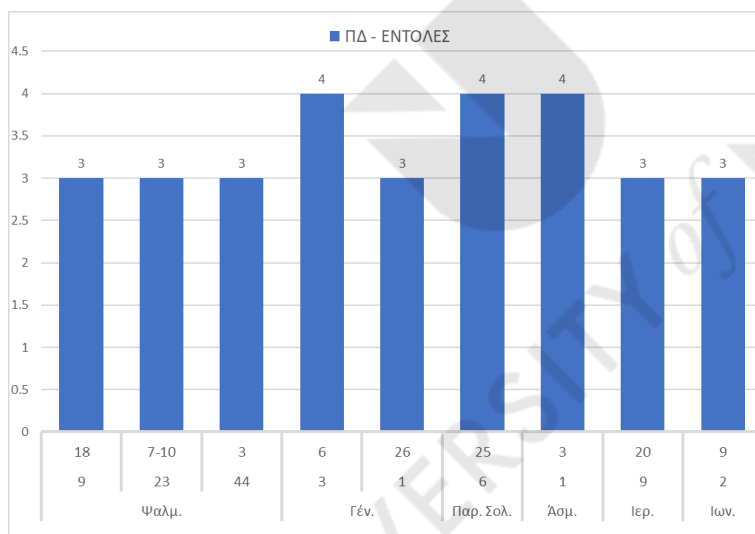
Στο Γράφημα 113 οι Ψαλμοί (57 ανφ.) και Σοφία Σολομώντος (27 ανφ.) είναι τα κυρίαρχα βιβλία του Αγίου της ΠΔ στα ιστορικά συγγράμματα του Αγίου.

Γράφημα 113 - Διασπορά Βιβλίων ΠΔ στα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου (>=2)

2.3.3 Δέκα λόγοι περί του Χριστού Εντολών

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ είναι Γεν. 3,6³²⁷ (4 ανφ.), Παρ. Σολ. 6,25³²⁸ (4 ανφ.), Άσμ 1,3³²⁹ (4 ανφ.) στο Γράφημα 114.

Γράφημα 114 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (>=3)

³²⁷ Γεν. 3,6:

«καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὡραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε· καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον.»

³²⁸ Παρ. Σολ. 6,25:

«μή σε νίκησῃ κάλλους ἐπιθυμία, μηδὲ ἀγρευθῆς σοῖς ὀφθαλμοῖς, μηδὲ συναρπασθῆς ἀπὸ τῶν αὐτῆς βλεφάρων·»

³²⁹ Άσμ 1,3:

«καὶ ὁσμὴ μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα· μῦρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σου. διὰ τοῦτο νεάνιδες ἠγάπησάν σε,»

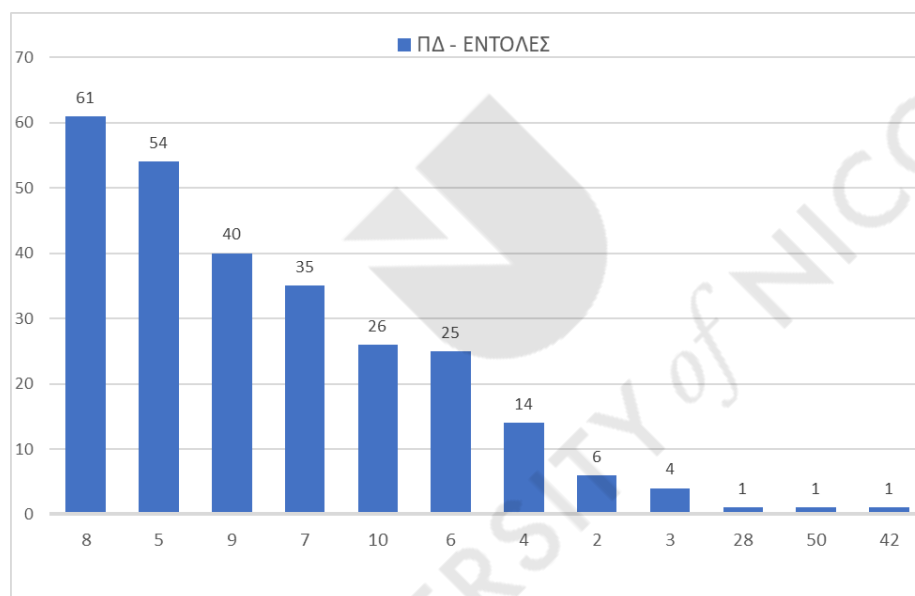
Στο Γράφημα 115 βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στις ΕΝΤΟΛΕΣ. Κυρίαρχος Λόγος είναι ο:

ΙΧ 8 «ΛΟΓΟΣ Η΄ ΕΙΣ ΤΑΣ ΣΕΠΤΑΣ ΚΑΙ ΑΥΘΙΣ ΘΕΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ». (61 ανφ.),

ΙΧ 5 «ΛΟΓΟΣ Ε΄ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΓΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ» (54 ανφ.)

ΙΧ 9 «ΛΟΓΟΣ Θ΄ ΕΙΣ ΤΑ ΕΠΙΛΟΙΠΑ ΤΟΥ ΜΗ ΚΡΙΝΕΤΕ ΚΑΙ ΟΥ ΜΗ ΚΡΙΘΗΤΕ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΛΟΙΠΑΣ ΘΕΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ ΛΙΘΩΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΙΜΙΟΝ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΝ ΚΑΙ ΑΚΡΟΓΩΝΙΑΙΟΝ ΛΙΘΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ» (40 ανφ.)

ΙΧ 7 «ΛΟΓΟΣ Ζ΄ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΓΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ» (35 ανφ.)

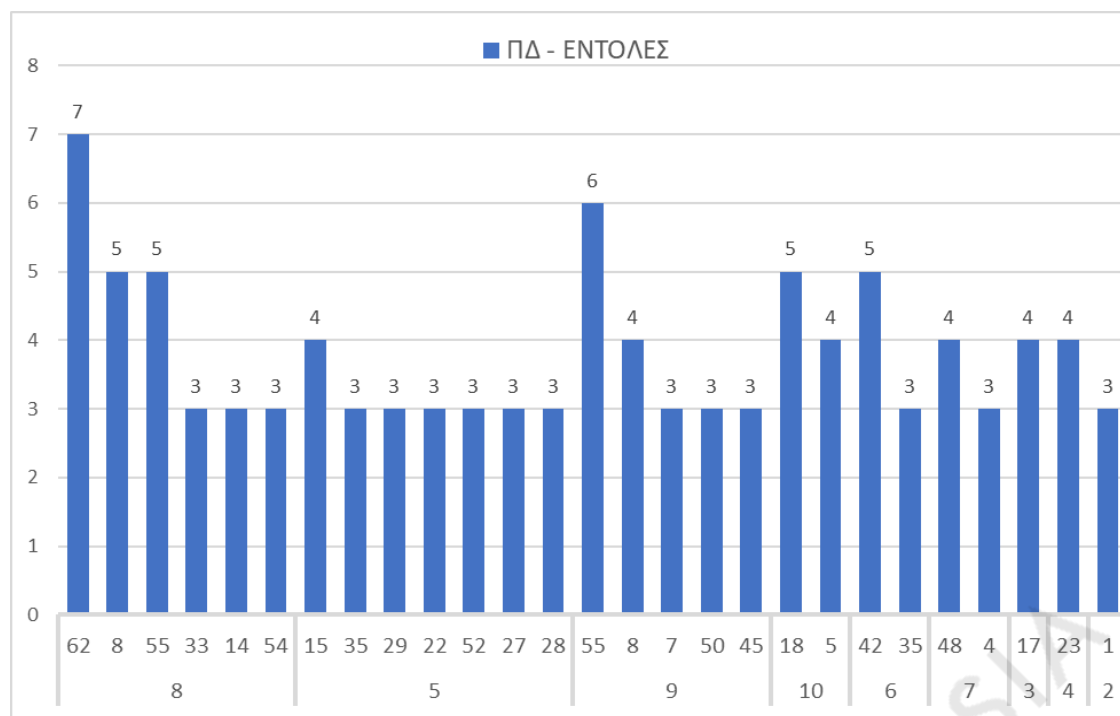
Γράφημα 115 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ

Στο Γράφημα 116 βλέπουμε τις παράγραφους στις ΕΝΤΟΛΕΣ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΠΔ:

ΙΧ 8,62³³⁰ (7 ανφ.)

³³⁰ ΙΧ 8,62: «Τότε οὖν οἱ Ἰουδαῖοι γνωρίσαντες τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τόπον καὶ τὰ σύμβολα τῆς σταυρώσεως καὶ τοῦ σταυρωθέντος τὰ τραύματα ἄρξονται λέγειν· Οὗτος ἦν, ὃν ἔσχομέν ποτε εἰς γέλωτα καὶ εἰς παραβολὴν ὀνειδισμοῦ οἱ ἄφρονες· τὸν βίον αὐτοῦ ἐλογισάμεθα μανίαν καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἄτιμον· ... βαρὺς γὰρ ἦν ἡμῖν καὶ βλέπομενος, διότι ἀνόμοιος τοῖς ἄλλοις ὑπῆρχεν ὁ βίος αὐτοῦ, καὶ ἐξηλλαγμένοι αἱ

ΙΧ 9,55³³¹ (6 ανφ.).

Γράφημα 116 - Παράγραφοι στις ΕΝΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 2)

Στο Γράφημα 117 βλέπουμε τις παραγράφους στις ΕΝΤΟΛΕΣ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων (≥ 3) από Βιβλία της ΠΔ:

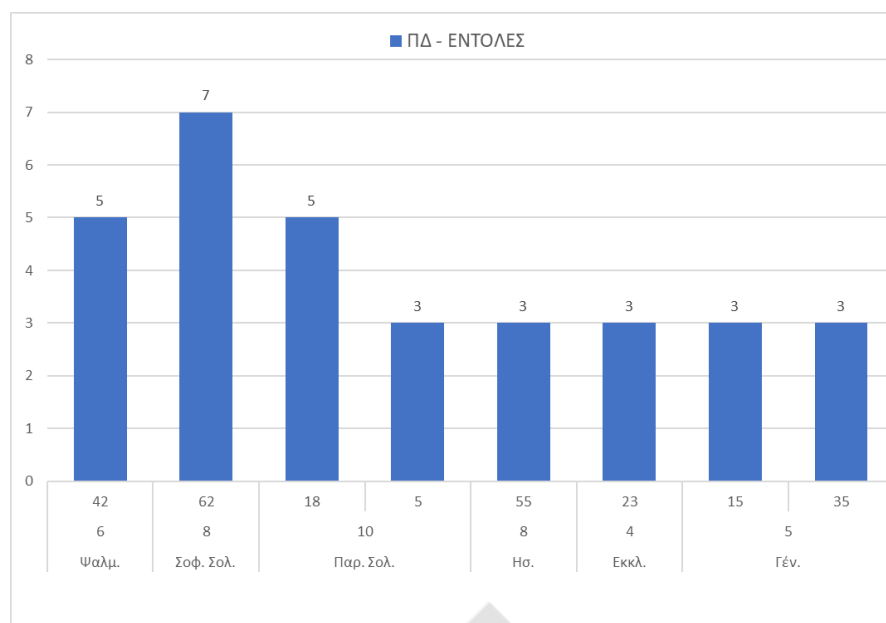
τρίβοι αὐτοῦ· ἀπεῖχε γὰρ τῶν ἀκαθαρσιῶν ἡμῶν καὶ ἐμακάριζεν ἔσχατα δικαίων· διὸ καὶ θανάτῳ ἀσχήμονι κατεδικάσαμεν αὐτόν· ἀπετύφλωσε γὰρ ἡμᾶς ἡ κακία ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔγνωμεν μυστήρια Θεοῦ οὐδὲ ἐκρίναμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ ζωῆς ἔχων καὶ θανάτου τὴν ἐξουσίαν· καὶ ἰδοὺ ἔγνωμεν ἄρτι ὅτι δυνατωτέρα πάντως ἐστὶν εὐσέβεια καὶ οὐ μὴ κατισχύσει κακία σοφίας, οὐδ' οὐ μὴ παρελεύσεται πονηροὺς ἐλέγχουσα ἡ δίκη.»

³³¹ ΙΧ 9,55: «Θαυμαστόν σου, ἄνθρωπε, τὸ ἐπινόημα καὶ τὸ ἐρώτημα ξένον καὶ ἀξιοθαύμαστον. Τάχα λέγεις ὅτι βόες καὶ ἵπποι καὶ ὄνοι καὶ ἡμίονοι καὶ κύνες καὶ λύκοι καὶ χοῖροι καὶ ἐρπετὰ καὶ θηρία ἔδει εἰσερχεσθαι εἰς τὴν ζωὴν, ἥτοι πρὸς Θεόν· ζωὴ γὰρ ὁ Θεός ἐστι καὶ λέγεται (ἐγὼ εἰμι, φησὶν, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ). Ἐννόησον τίς ἐστὶν ἡ εὐρύχωρος ἐκείνη ὁδὸς καὶ τίνες οἱ ὁδοιπόροι ἐκείνης πεφύκασι, καὶ εὐρήσεις ὅτι τῆς ἀμαρτίας <ἡ ὁδός, ὁδοιπόροι δὲ ἐκείνης> πλεονέκται, φιλάργυροι, μοιχοί, ἀρρενοφθόροι καὶ ζωοφθόροι καὶ ὅσα ἐξῆς. Ὁ τῆς πλατείας ὁδοῦ διατομεύς ἀκαθαρσίας τοῖς ὁδοιπόροις ἐδίδασκε, καὶ ὀνομάζονται ὡς κύνες καὶ ὡς λύκοι καὶ ὡς θηρία καὶ ὡς χοῖροι καὶ ἵπποι καὶ ὄνοι καὶ ἡμίονοι παρὰ τῆς θείας γραφῆς διὰ τὸ ἀπηνές καὶ ἀναίσχυντον καὶ δολερὸν καὶ ἀρπακτικὸν καὶ φιλήδονον. Ἐννόησον ταῦτα καὶ κρῖνε καθ' αὐτόν σου εἰ συμβαίνει προσεῖναι τῇ ζωῇ τοὺς ῥηθέντας ὁδῖτας.»

ΙΧ 8,62 (ανφ.7)³³² στη Σοφία Σολομώντος

ΙΧ 6,42³³³ (ανφ.5) στους Ψαλμούς

ΙΧ 10,18³³⁴ (ανφ.5) στις Παροιμίες Σολομώντος

Γράφημα 117 - Παράγραφοι στις ΕΝΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (>=3)

³³² Αυτόθι, υποσημείωση 330

³³³ ΙΧ 6,42: «Γενήσεται δὲ τοῦτο, ἐὰν τὰς θείας τηρήσωμεν ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· διότι· Πισταὶ πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ, κατὰ τὸν θεῖον Δαυΐδ, καὶ· Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον, ὅτι ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφόδρα, καὶ· Ἐκκλίνετε ἀπ’ ἐμοῦ, λογισμοὶ πονηροί, καὶ ἐξερευνήσω τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ μου· διότι· Πᾶσαι αἱ ἐντολαὶ σου, Δέσποτα, δικαιοσύνη, καὶ διὰ τοῦτο· Συνέτισόν με, καὶ μαθήσομαι τὰς ἐντολὰς σου, ὅτι· Σὺ ἐνετείλω τὰς ἐντολὰς σου φυλάσσειν, καὶ· Τότε οὐ μὴ αἰσχυνθῶ ἐν τῷ με ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάσας τὰς ἐντολὰς σου. Καὶ μυρίας εὖροι τις ἂν μαρτυρίας Δαυϊτικὰς εἰς τὰς θείας ταύτας καὶ ἀγίας ἐντολὰς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.»

³³⁴ ΙΧ 10,18: «Λοιπὸν οὖν· Δεῦτε πρὸς με, καὶ· Μείνατε ἐν ἐμοί, ἵνα κἀγὼ τὴν ἐμὴν πρὸς ὑμᾶς ὑπόσχεσιν ἐκπληρῶν ἀναπαύσω ὑμᾶς καὶ δοξάσω ὑμᾶς ὡς δοξάσαντάς με καὶ ἀγαπήσω ὑμᾶς, καθότι· Ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ, οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὐρήσουσι χάριν, καὶ· Μακάριος ... ἄνθρωπος, ὃς τὰς ἐμὰς ὁδοὺς φυλάξει· διδάσκω γὰρ ὑμᾶς ἀληθῆ, ἵνα γένηται ἐν Κυρίῳ ἡ ἐλπίς ὑμῶν, καὶ πλησθῇσθε Πνεύματος. Ἄρατε οὖν τὸν ζυγὸν μου ἐφ’ ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ’ ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσητε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. Μὴ δείσητε δὲ ὡς φορτίον ἀκούσαντες· ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.»

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

Στο Γράφημα 118, βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου αναφορές (βλέπε αναλυτικά Παράρτημα 4) της ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ. Με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι:

Ψαλμ. 23,7-10³³⁵,

Άσμ. 1,3-4³³⁶,

Παρ. Σολ. 31,8-9³³⁷,

Γεν. 2,11-14³³⁸,

Δαν. ΣΩΣ. Α. 28-62³³⁹.

---

³³⁵ Αυτόθι, υποσημείωση 256.

³³⁶ Άσμ. 1,3-4: «καὶ ὁσμὴ μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα· μύρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σου. διὰ τοῦτο νεάνιδες ἠγάπησάν σε,»

«εἴλκυσάν σε, ὀπίσω σου εἰς ὁσμὴν μύρων σου δραμοῦμεν. εἰσήνεγκέ με ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ταμιεῖον αὐτοῦ. ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν σοί· ἀγαπήσομεν μαστούς σου ὑπὲρ οἶνον· εὐθύτης ἠγάπησέ σε.»

³³⁷ Παρ. Σολ. 31,8-9: «ἄνοιγε σὸν στόμα λόγῳ Θεοῦ, καὶ κρῖνε πάντας ὑγιῶς.»

«ἄνοιγε σὸν στόμα καὶ κρῖνε δικαίως, διάκρινε δὲ πένητα καὶ ἀσθενῆ.»

³³⁸ Γεν. 2,11-14: «ὄνομα τῷ ἐνὶ Φισῶν· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Εὐλάτ, ἐκεῖ οὗ ἔστι τὸ χρυσίον·»

«τὸ δὲ χρυσίον τῆς γῆς ἐκείνης καλόν· καὶ ἐκεῖ ἔστιν ὁ ἄνθραξ καὶ ὁ λίθος ὁ πράσινος.»

«καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ Γεῶν· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας.»

«καὶ ὁ ποταμὸς ὁ τρίτος Τίγρις· οὗτος ὁ προπορευόμενος κατέναντι Ἀσσυρίων. ὁ δὲ ποταμὸς ὁ τέταρτος Εὐφράτης.»

³³⁹ Δαν. ΣΩΣ. Α.,28-62: «Καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον ὡς συνῆλθεν ὁ λαὸς πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς Ἰωακείμ, ἦλθον οἱ δύο πρεσβῦται πλήρεις τῆς ἀνόμου ἐννοίας κατὰ Σωσάννης τοῦ θανατῶσαι αὐτήν καὶ εἶπαν ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ·»

«ἀποστείλατε ἐπὶ Σωσάνναν θυγατέρα Χελκίου, ἣ ἔστι γυνὴ Ἰωακείμ· οἱ δὲ ἀπέστειλαν.»

«Καὶ ἦλθεν αὕτη καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ πάντες οἱ συγγενεῖς αὐτῆς·»

«ἡ δὲ Σωσάννα ἦν τρυφερὰ σφόδρα καὶ καλὴ τῷ εἶδει.»

«Οἱ δὲ παράνομοι ἐκέλευσαν ἀποκαλυφθῆναι αὐτήν, ἣν γὰρ κατακεκαλυμμένη, ὅπως ἐμπλησθῶσι τοῦ κάλλους αὐτῆς·»

«ἔκλαιον δὲ οἱ παρ' αὐτῆς καὶ πάντες οἱ ἰδόντες αὐτήν.»

«Ἀναστάντες δὲ οἱ δύο πρεσβῦται ἐν μέσῳ τῷ λαῷ ἔθηκαν τὰς χεῖρας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς·»

«ἡ δὲ κλαίουσα ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανόν, ὅτι ἦν ἡ καρδία αὐτῆς πεπονηθεῖα ἐπὶ τῷ Κυρίῳ.»

«Εἶπον δὲ οἱ πρεσβῦται· περιπατούντων ἡμῶν ἐν τῷ παραδείσῳ μόνων, εἰσῆλθεν αὕτη μετὰ δύο παιδισκῶν καὶ ἀπέκλεισε τὰς θύρας τοῦ παραδείσου καὶ ἀπέλυ-σε τὰς παιδίσκας·»

«καὶ ἦλθε πρὸς αὐτήν νεανίσκος, ὃς ἦν κεκρυμμένος, καὶ ἀνέπεσε μετ' αὐτῆς.»

«Ἡμεῖς δὲ ὄντες ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ παραδείσου, ἰδόντες τὴν ἀνομίαν ἐδράμομεν ἐπ' αὐτούς· καὶ ἰδόντες συγγινομένους αὐτούς,»

«ἐκεῖνου μὲν οὐκ ἠδυνήθημεν ἐγκρατεῖς γενέσθαι διὰ τὸ ἰσχύειν αὐτὸν ὑπὲρ ἡμᾶς καὶ ἀνοίξαντα τὰς θύρας ἐκπεπηδηκέναι,»

«ταύτης δὲ ἐπιλαβόμενοι ἐπηρωτῶμεν· τίς ἦν ὁ νεανίσκος,»

«καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἀγγεῖλαι ἡμῖν. Τοῦτα μαρτυροῦμεν. Καὶ ἐπίστευσεν αὐτοῖς ἡ συναγωγή ὡς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ καὶ κριταῖς καὶ κατέκριναν αὐτήν ἀποθανεῖν.»

Ἀνεβόησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ Σωσάννα καὶ εἶπεν· ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν,»

«σὺ ἐπίστασαι ὅτι ψευδῇ μου κατεμαρτύρησαν· καὶ ἰδοὺ ἀποθνήσκω μὴ ποιήσασα μηδὲν ὧν οὗτοι ἐπονηρεύσαντο κατ' ἐμοῦ.»

«Καὶ εἰσήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς αὐτῆς.»

«Καὶ ἀπαγομένης αὐτῆς ἀπολέσθαι, ὁ Θεὸς ἐξήγειρε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παι-δαρίου νεωτέρου, ὃ ὄνομα Δανιήλ,»

«καὶ ἐβόησε φωνὴ μεγάλη· ἄθῳος ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος ταύτης.»

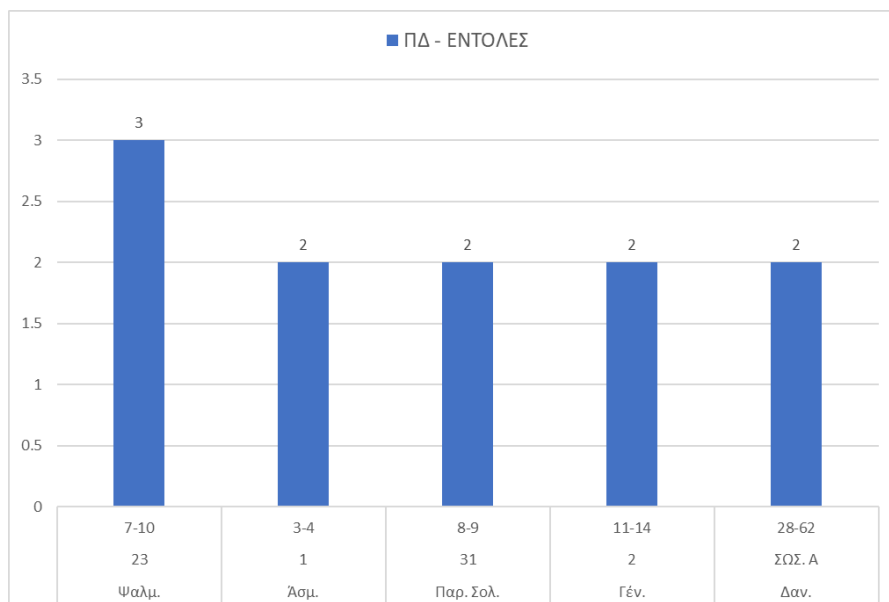
Ἐπέστρεψε δὲ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπαν· τίς ὁ λόγος οὗτος, ὃν σὺ λελάληκας;»

«Ὁ δὲ στὰς ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν· οὕτως μωροὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ; Οὐκ ἀνακρίναντες οὐδὲ τὸ σαφὲς ἐπιγνόντες κατεκρίνατε θυγατέρα Ἰσραὴλ;»

«Ἀναστρέψατε εἰς τὸ κριτήριον· ψευδῇ γὰρ οὗτοι κατεμαρτύρησαν αὐτῆς.»

«Καὶ ἀνέστρεψε πᾶς ὁ λαὸς μετὰ σπουδῆς. Καὶ εἶπαν αὐτῷ οἱ πρεσβύτεροι· δεῦρο κάθισον ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ἀνάγγειλαν ἡμῖν, ὅτι σοὶ δέδωκεν ὁ Θεὸς τὸ πρεσβεῖον.»

«Καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς Δανιήλ· διαχωρίσατε αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων μακράν, καὶ ἀνακρινῶ αὐτούς.»

Γράφημα 118 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (ανφ. >=2)

«Ὡς δὲ διεχωρίσθησαν εἷς ἀπὸ τοῦ ενός, ἐκάλεσε τὸν ἕνα αὐτῶν καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· πεπαλαιωμένε ἡμερῶν κακῶν, νῦν ἦκασιν αἱ ἁμαρτίαι σου, ἃς ἐποίεις τὸ πρότερον»

«κρίνων κρίσεις ἀδίκους καὶ τοὺς μὲν ἀθῶους κατακρίνων, ἀπολύων δὲ τοὺς αἰτίους, λέγοντος τοῦ Κυρίου· ἀθῶον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς·»

«νῦν οὖν ταύτην εἶπερ εἶδες, εἰπόν· ὑπὸ τί δένδρον εἶδες αὐτοὺς ὁμιλοῦντας ἀλλήλους; Ὁ δὲ εἶπεν· ὑπὸ σχῖνον.»

«Εἶπε ὁ Δανιήλ· ὀρθῶς ἔψευσαι εἰς τὴν σεαυτοῦ κεφαλὴν· ἥδη γὰρ ἄγγελος Θεοῦ λαβὼν φάσιν παρὰ τοῦ Θεοῦ σχίσει σε μέσον.»

«Καὶ μεταστήσας αὐτόν ἐκέλευσε προσαγαγεῖν τὸν ἕτερον· καὶ εἶπεν αὐτῷ· σπέρμα Χαναὰν καὶ οὐκ Ἰούδα, τὸ κάλλος ἐξηπάτησέ σε, καὶ ἐπιθυμία διέστρεψε τὴν καρδίαν σου·»

«οὕτως ἐποιεῖτε θυγατράσιν Ἰσραὴλ, καὶ ἐκεῖναι φοβούμεναι ὠμίλουν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ θυγάτηρ Ἰούδα ὑπέμεινε τὴν ἀνομίαν ὑμῶν.»

«Νῦν οὖν λέγε μοι· ὑπὸ τί δένδρον κατέλαβες αὐτοὺς ὁμιλοῦντας ἀλλήλοις; Ὁ δὲ εἶπεν· ὑπὸ πρίνον.»

«Εἶπε δὲ αὐτῷ Δανιήλ· ὀρθῶς ἔψευσαι καὶ σὺ εἰς τὴν σεαυτοῦ κεφαλὴν· μένει γὰρ ὁ ἄγγελος τοῦ Θεοῦ τὴν ρομφαίαν ἔχων πρίσαι σε μέσον, ὅπως ἐξολο-θρεύσῃ ὑμᾶς.»

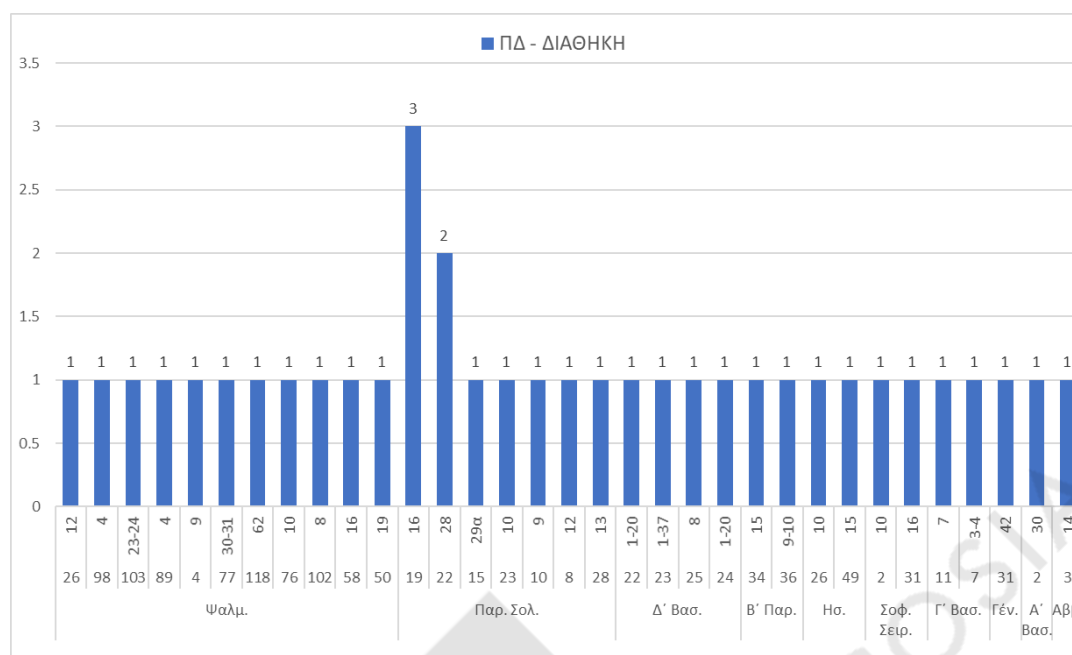
«Καὶ ἀνεβόησε πᾶσα ἡ συναγωγὴ φωνῇ μεγάλη καὶ εὐλόγησαν τῷ Θεῷ τῷ σώζοντι τοὺς ἐλπίζοντας ἐπ' αὐτόν.»

«Καὶ ἀνέστησαν ἐπὶ τοὺς δύο πρεσβύτας, ὅτι συνέστησεν αὐτοὺς Δανιήλ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ψευδομαρτυρήσαντας, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὃν τρόπον ἐπονη-ρεύσαντο τῷ πλησίον,»

«ποιῆσαι κατὰ τὸν νόμον Μωυσῆ, καὶ ἀπέκτειναν αὐτούς· καὶ ἐσώθη αἷμα ἀναίτιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.»

2.3.4 Τυπική Διαθήκη

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ είναι Παρ. Σολ. 19,16³⁴⁰ (3 ανφ.) και Παρ. Σολ. 22,28³⁴¹ (2 ανφ.) - Γράφημα 119.

Γράφημα 119 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Στο Γράφημα 120 βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ. Κυρίαρχος Λόγος είναι:

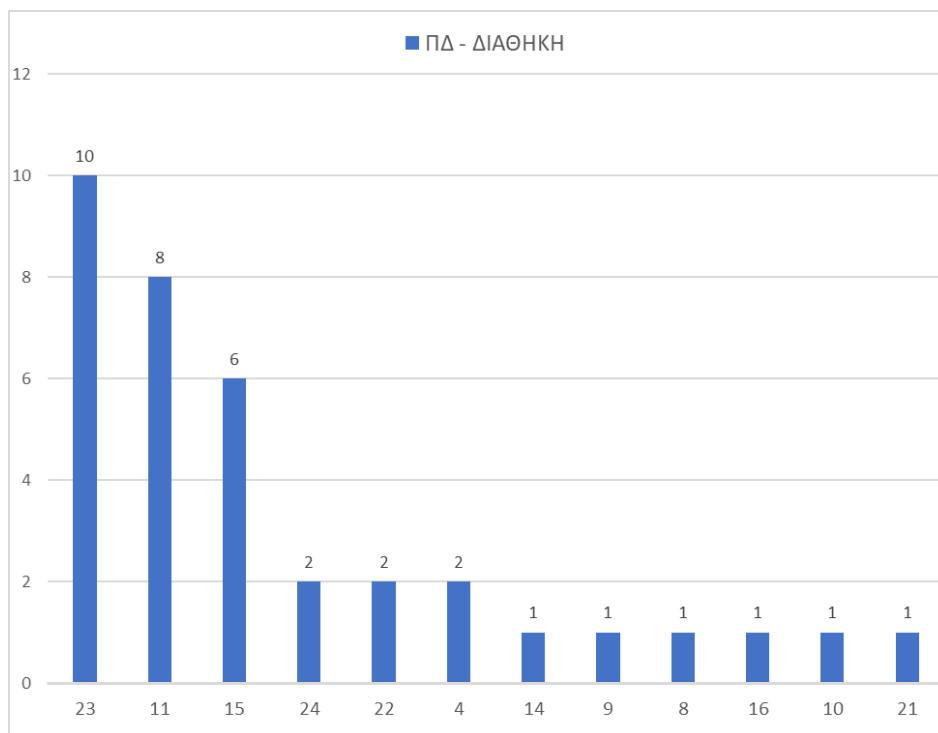
ΤΔ 23 «Περὶ τοῦ ἐγκλείστου πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς κανόνες ἀσκητικοὶ εἴκοσι καὶ ἐκ τῶν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐπιτόμων κανόνες ιβ'.» (10 ανφ.)

ΤΔ 11 «Περὶ ἀναγνώσεως τῆς διατάξεως καὶ τῶν κανόνων.» (8 ανφ.)

ΤΔ 15 «Ἰδικὴ παραίνεσις πρὸς τὸν ἔγκλειστον.» (6 ανφ.)

³⁴⁰ Παρ. Σολ. 19,16: «ὃς φυλάσσει ἐντολήν, τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ὁ δὲ καταφρονῶν τῶν ἑαυτοῦ ὁδῶν ἀπολεῖται.»

³⁴¹ Παρ. Σολ. 22,28: «μὴ μέταιρε ὅρια αἰῶνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου.»

Γράφημα 120 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Στο Γράφημα 121 βλέπουμε τις παραγράφους στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΠΔ:

ΤΔ 11,3³⁴² (5 ανφ.)

ΤΔ 15,3³⁴³ (3 ανφ.)

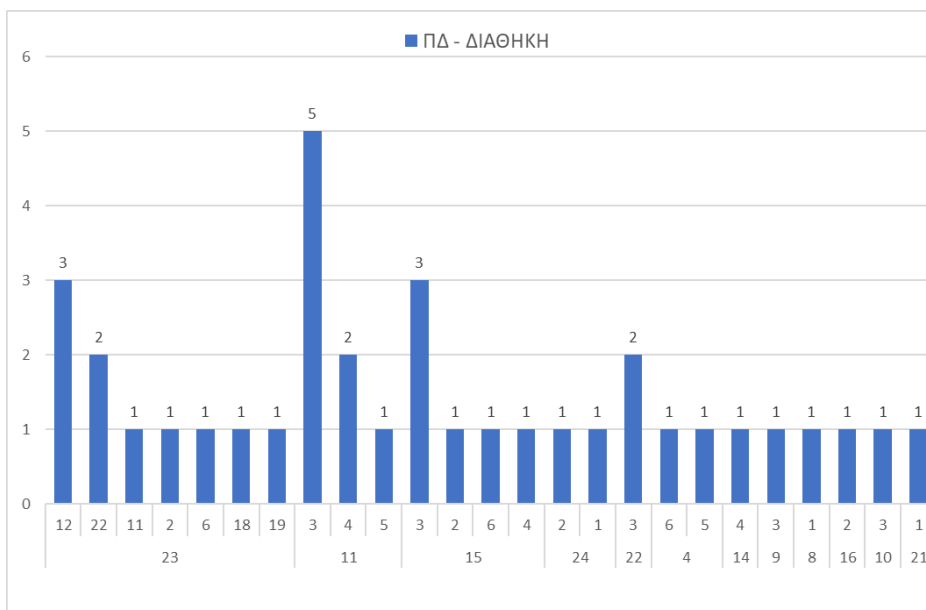
³⁴² ΤΔ 11,3:

«Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ Ἰωσίου τοῦ βασιλέως Χελκίας τις ἀρχιερεὺς βιβλίον τοῦ νόμου εὐρών ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ ἐνεφάνισεν αὐτὸ Ἰωσίᾳ τῷ βασιλεῖ. Ἐπιγνοὺς δὲ τὴν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀθέτησιν τοῦ νόμου καὶ τὴν παρανομίαν τοῦ λαοῦ διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ τοὺς ἱερεῖς μὲν καὶ τοὺς προφῆτας παρεκάλει ἰλεῶσαι τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ πυρωθεὶς ζήλῳ Θεοῦ στήλας εἰδώλων καὶ ἄλση καὶ βωμοὺς καὶ πᾶσαν μυσαρὰν τελετὴν ἐξηφάνισε καὶ οὐς ἐδομήσατο Σολομὼν εἰδωλικούς ναοὺς τῇ Ἀσάρτῃ καὶ τῷ Χαμῶς διὰ τὰς ἀλλοφύλους αὐτοῦ γυναῖκας, Μωαβίτιδας καὶ Ἀμμανίτιδας, ἐξωλόθρευσε Ἰωσίας ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων κατέσφαξε καὶ προσέταξε παντὶ τῷ λαῷ ποιῆσαι Πάσχα Κυρίῳ τῷ Θεῷ, ὅτι οὐ γέγονε Πάσχα ἀφ' ἡμερῶν τῶν κριτῶν, οἳ ἔκριναν τὸν Ἰσραήλ. Καὶ ἦν μὲν τότε πολλὴ ἀγανάκτησις τῷ Θεῷ διὰ τὸ ἀθετηθῆναι τὸν νόμον, καὶ ἐνετείλατο ὁ Θεὸς παραδοθῆναι τῇ αἰχμαλωσίᾳ πάντα τὸν λαόν, θεραπευθεὶς δὲ ἐπὶ τῷ ζήλῳ τοῦ βασιλέως πάλιν ἐκέλευσε περαιωθῆναι ἐν εἰρήνῃ πάντα τὸν χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ· καὶ ἐγένετο οὕτως.»

³⁴³ ΤΔ 15,3:

«Συντετριμμένην καρδίαν καὶ φρόνημα ταπεινὸν ἐνώπιον ἔχε τοῦ Θεοῦ, ὑπομονὴν ἐπὶ πᾶσι καὶ νηστείαν τὴν κατὰ δύναμιν ἄσκει. Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν ὡς βοηθὸν ἀβοηθήτων κάλει πρὸς βοήθειαν ἐξ ὅλης σου τῆς καρδίας κατὰ

ΤΔ 23,12³⁴⁴ - Γράφημα 121

Γράφημα 121 - Παράγραφοι στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών

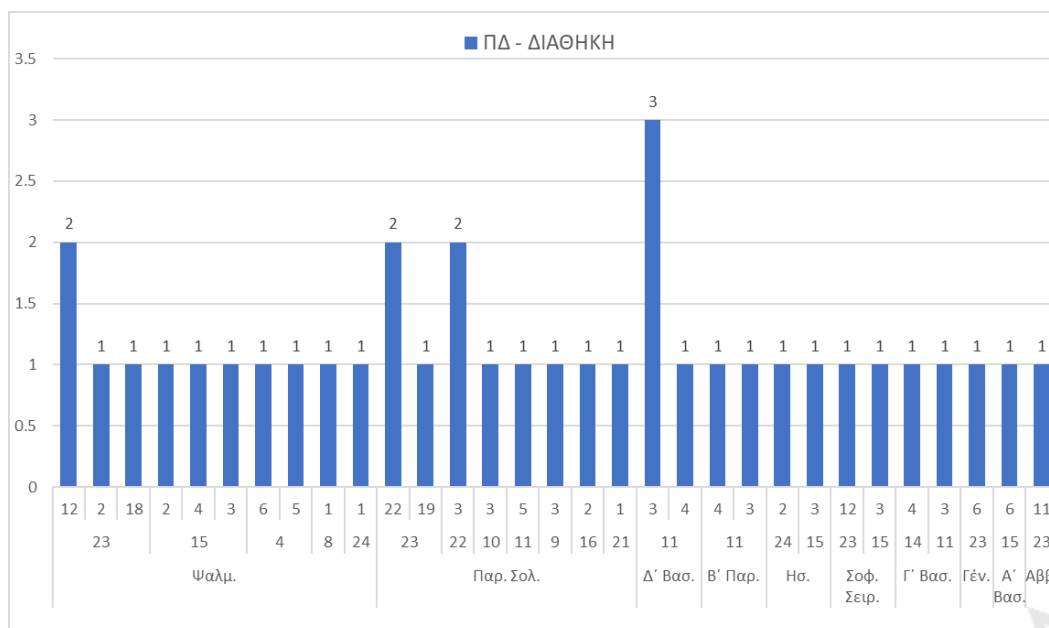
Στο Γράφημα 122 βλέπουμε τις παραγράφους στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ:

πᾶσαν ὑπόθεσίν σου καὶ θάρσει χρησταῖς ἐλπίσιν ἐπερειδόμενος, ἀδελφέ. Τίς γάρ, φησίν, ἤλπισεν ἐπὶ Κύριον καὶ κατελείφθη; ἢ τίς ἐνέμεινε τῷ φόβῳ αὐτοῦ, καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν; καί· Μὴ ἐπιλήσεται τοῦ οἰκτερῆσαι ὁ Θεός; ἢ· Μὴ ἐπιλήσεται γυνὴ τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς τοῦ μὴ ἐλεῆσαι αὐτά; εἰ δὲ καὶ γυνὴ ἐπιλήσεται, ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σοι, λέγει Κύριος. Εἰ γάρ καὶ στενὴ ἐκ προοιμίων ἡ πύλη διὰ τὸ ἀσύνηθες καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς διὰ τὸ ἀσθενὲς ἡμῶν, ἀλλὰ γε καὶ τοῦ χρόνου προϊόντος χρηστὸς ὁ ζυγὸς Χριστοῦ χάριτι καὶ ἐλαφρόν τὸ φορτίον εὐρίσκεται. »

³⁴⁴ ΤΔ 23,12:

«Περὶ βρωμάτων ἀγογγυσίας. - Φάγε, φησίν, ὡς ἄνθρωπος τὰ παρατιθέμενά σοι καὶ μὴ διαμασῶ, ἵνα μὴ μισηθῇς. Ὁ γὰρ κατ' ἀλήθειαν μοναχὸς οὐ γογγύζει ἐν τῇ τραπέζῃ οὐδὲ λέγει διατί οὐ τὸ δεῖνα βρῶμα καὶ τὸ πόμα παρεῖ, ἀλλ' εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ ἀρκούμενος τοῖς παροῦσι, καὶ γίνονται αὐτῷ σωτηρία καὶ αἷμα καὶ σὰρξ, καὶ ἡ κοιλίας αὐτοῦ ὡς ῥομφαία δίστομος ἀναιροῦσα λογισμοὺς μεμψιμοίρους, καὶ τό· Ἐὰν δὲ μὴ χορτασθῶσι, καὶ γογγύσωσι, καί· Τῆς βρώσεως ἔτι οὔσης, φησίν, ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀχαριστίαν αὐτῶν ἀνέβη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἀπέκτεινεν <ἐν> τοῖς πλείοσιν αὐτῶν. Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν, ἀδελφοί, εἴτε ἐν πολλοῖς εἴτε ἐν ὀλίγοις εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, διότι οὐχ ὑπεσχέθημεν θρέψαι ἑαυτοὺς ὡς χοίρους ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς, ἀλλ' ἵνα τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν βαδίζειν συνετάγημεν τῷ Θεῷ.»

ΤΔ 11,3³⁴⁵ (3 ανφ.) στο Βασιλειών Δ΄

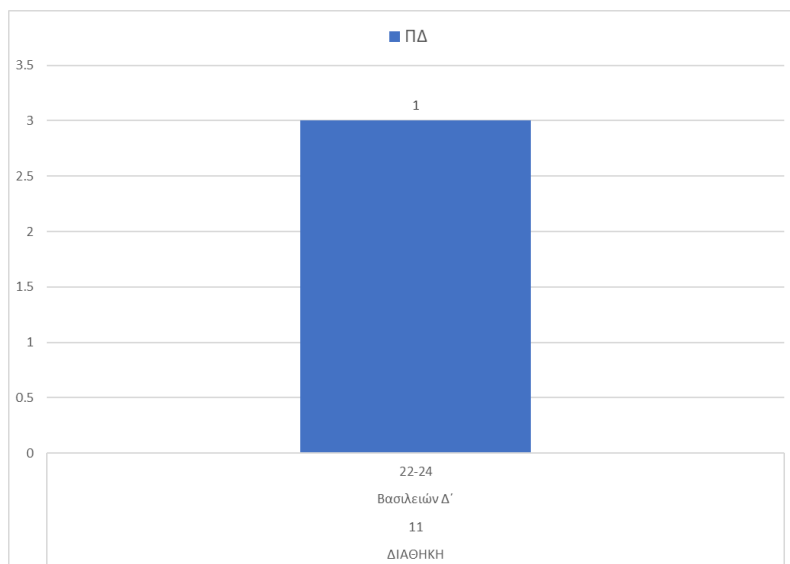
Γράφημα 122 - Παράγραφοι στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

Στο Γράφημα 123, βλέπουμε τις πέραν του ενός κεφαλαίου, αναφορές (συνεχόμενα κεφάλαια) της ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ.

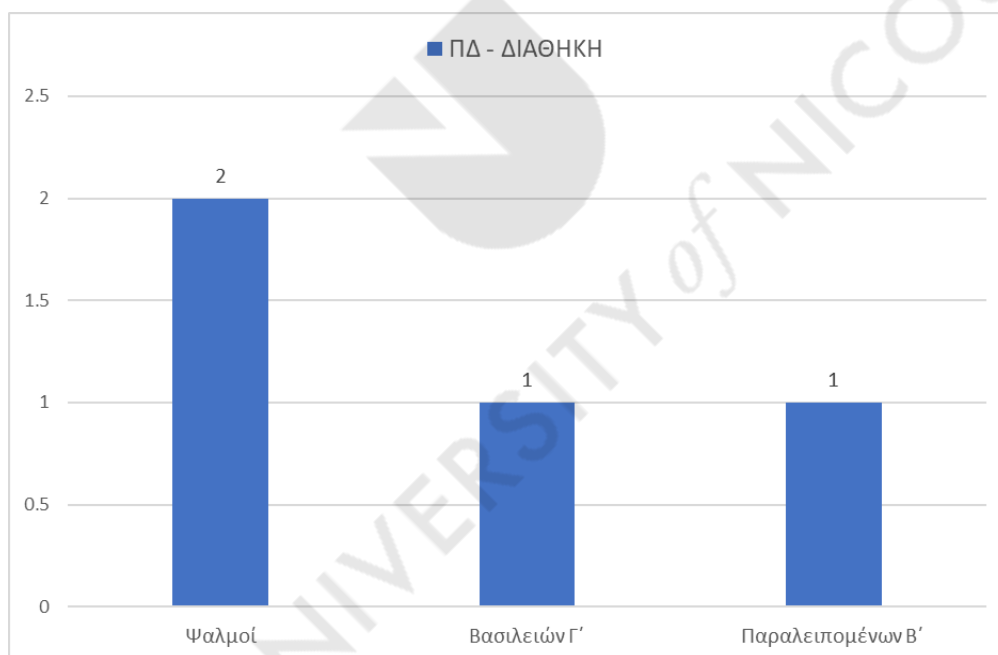
Στο κεφάλαιο **ΤΔ 11** «Περὶ ἀναγνώσεως τῆς διατάξεως καὶ τῶν κανόνων.» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Δ΄ Βασ. 22-24 (κεφάλαιο Δ΄ Βασ. 22,1-20 εἰς το κεφάλαιο Δ΄ Βασ. 24,1-20)

³⁴⁵ ΤΔ 11,3: «Ἐν ταῖς ἡμέραις δὲ Ἰωσίου τοῦ βασιλέως Χελκίας τις ἀρχιερεὺς βιβλίον τοῦ νόμου εὐρών ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ ἐνεφάνισεν αὐτὸ Ἰωσίᾳ τῷ βασιλεῖ. Ἐπιγνοὺς δὲ τὴν πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀθέτησιν τοῦ νόμου καὶ τὴν παρανομίαν τοῦ λαοῦ διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ τοὺς ἱερεῖς μὲν καὶ τοὺς προφήτας παρεκάλει ἰλεῶσαι τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ πυρωθεὶς ζήλῳ Θεοῦ στήλας εἰδώλων καὶ ἄλση καὶ βωμοὺς καὶ πᾶσαν μυσσάρὰν τελετὴν ἐξηφάνισε καὶ οὐς ἐδομήσατο Σολομὼν εἰδωλικούς ναοὺς τῇ Ἀστάρτῃ καὶ τῷ Χαμῶς διὰ τὰς ἀλλοφύλους αὐτοῦ γυναῖκας, Μωαβίτιδας καὶ Ἀμμονίτιδας, ἐξωλόθρευσε Ἰωσίας ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων κατέσφαξε καὶ προσέταξε παντὶ τῷ λαῷ ποιῆσαι Πάσχα Κυρίῳ τῷ Θεῷ, ὅτι οὐ γέγονε Πάσχα ἀφ' ἡμερῶν τῶν κριτῶν, οἳ ἔκριναν τὸν Ἰσραήλ. Καὶ ἦν μὲν τότε πολλὴ ἀγανάκτησις τῷ Θεῷ διὰ τὸ ἀθετηθῆναι τὸν νόμον, καὶ ἐνετείλατο ὁ Θεὸς παραδοθῆναι τῇ αἰχμαλωσίᾳ πάντα τὸν λαόν, θεραπευθεὶς δὲ ἐπὶ τῷ ζήλῳ τοῦ βασιλέως πάλιν ἐκέλευσε περαιωθῆναι ἐν εἰρήνῃ πάντα τὸν χρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ· καὶ ἐγένετο οὕτως.»

Γράφημα 123 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΠΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου αναφορά ο Άγιος στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ – Γράφημα 124.

Γράφημα 124 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Στο Γράφημα 125 βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου βιβλικές αναφορές στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ. Αυτές είναι:

Ψαλμ. 103,23-24³⁴⁶

Ψαλμ. 77,30-31³⁴⁷

Γ' Βασ. 7,3-4³⁴⁸

Β' Παρ. 36,9-10³⁴⁹,

---

³⁴⁶ Ψαλμ. 103,23-24: «ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἐσπέρας.»

«ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε· πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας, ἐπληρώθη ἡ γῆ τῆς κτίσεώς σου.»

³⁴⁷ Ψαλμ. 77,30-31: «οὐκ ἐστερήθησαν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας αὐτῶν. ἔτι τῆς βρώσεως οὔσης ἐν τῷ στόματι αὐτῶν,»

«καὶ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἀνέβη ἐπ' αὐτούς, καὶ ἀπέκτεινεν ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς τοῦ Ἰσραὴλ συνεπόδισεν.»

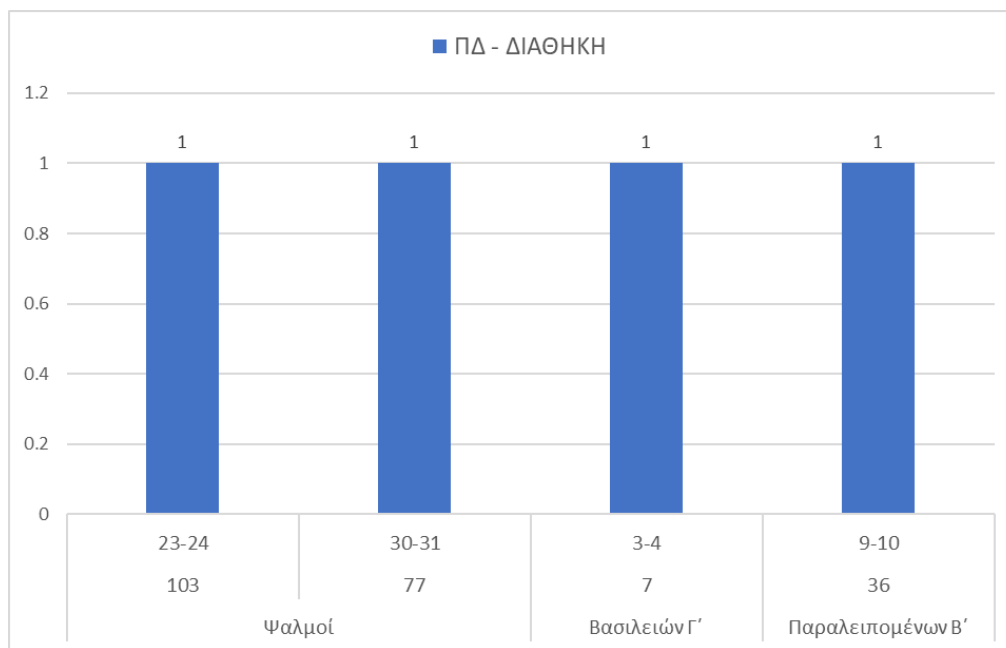
³⁴⁸ Γ' Βασ. 7,3-4: «καὶ ἐχώνευσε τοὺς δύο στήλους τῷ αἰλᾷ τοῦ οἴκου, ὀκτωκαίδεκα πήχεις ὕψος τοῦ στύλου, καὶ περίμετρον τεσσαρεσκαίδεκα πήχεις ἐκύκλου αὐτόν, καὶ τὸ πάχος τοῦ στύλου τεσσάρων δακτύλων τὰ κοιλώματα, καὶ οὕτως ὁ στῦλος ὁ δεύτερος.»

καὶ δύο ἐπιθέματα ἐποίησε δοῦναι ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν στύλων, χωνευτὰ χαλκᾶ· πέντε πήχεις τὸ ὕψος τοῦ ἐπιθέματος τοῦ ἑνός, καὶ πέντε πήχεις τὸ ὕψος τοῦ ἐπιθέματος τοῦ δευτέρου.»

³⁴⁹ Β' Παρ. 36,9-10: «Ὅκτὼ ἐτῶν Ἰεχονίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν καὶ τρίμηνον καὶ δέκα ἡμέρας ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου.»

«καὶ ἐπιστρέφοντος τοῦ ἐνιαυτοῦ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ καὶ εἰσήνεγκεν αὐτόν εἰς Βαβυλῶνα μετὰ τῶν σκευῶν τῶν ἐπιθυμητῶν οἴκου Κυρίου καὶ ἐβασίλευσε Σεδεκίαν ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπὶ Ἰούδαν καὶ Ἱερουσαλὴμ.»

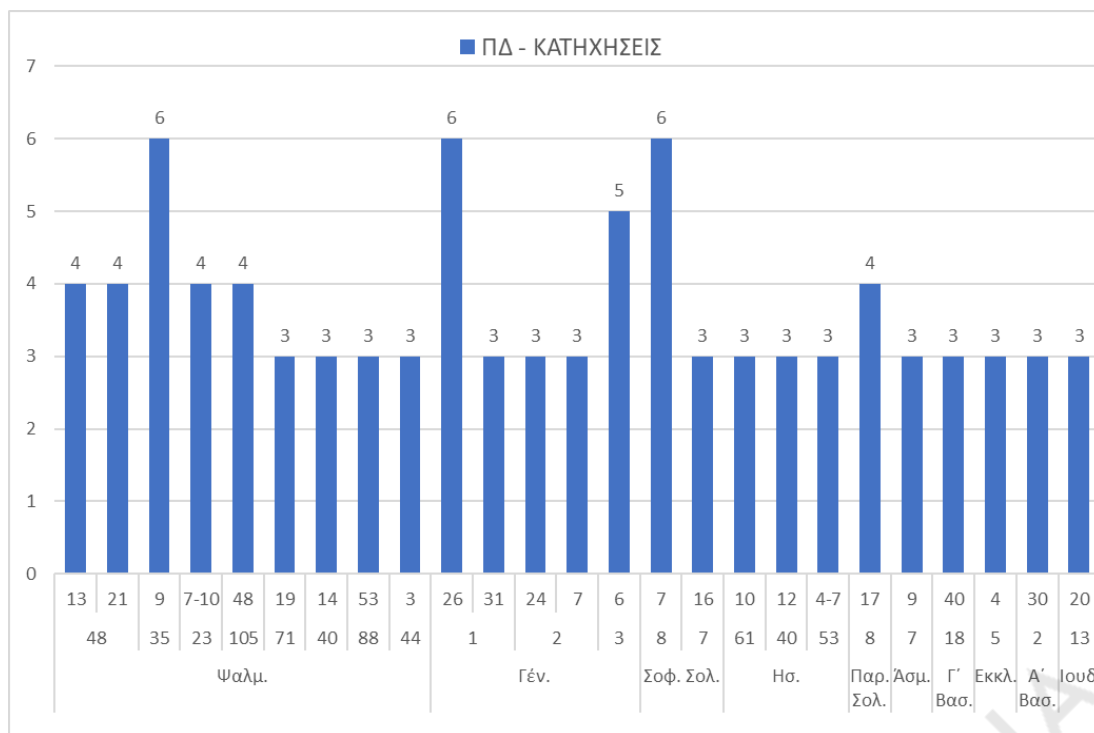

Γράφημα 125 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

2.3.5 Βίβλος των Κατηχήσεων

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ είναι Ψαλμ. 35,9³⁵⁰ (6 ανφ.), Γεν. 1,26³⁵¹ (6 ανφ.), Σοφ. Σολ. 8,7³⁵² (6 ανφ.) και Γεν. 3,6³⁵³ (5 ανφ) στο Γράφημα 126.

-
- ³⁵⁰ Ψαλμ. 35,9: «μεθυσθήσονται από πιότητος οίκου σου, και τὸν χειμάρρουν τῆς τρυφῆς σου ποτιεῖς αὐτούς.»
- ³⁵¹ Γεν. 1,26: «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ γῆς γῆς.»
- ³⁵² Σοφ. Σολ. 8,7: «εἰ δὲ καὶ πολυπειρίαν ποθεῖ τις, οἶδε τὰ ἀρχαῖα καὶ τὰ μέλλοντα εἰκάζειν, ἐπίσταται στροφὰς λόγων καὶ λύσεις αἰνιγμάτων, σημεῖα καὶ τέρατα προ- γινώσκει καὶ ἐκβάσεις καιρῶν καὶ χρόνων.»
- ³⁵³ Γεν. 3,6: «καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὠραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε· καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφα- γον.»

Γράφημα 126 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (>=3)

Στο Γράφημα 127 βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ. Κυρίαρχος Λόγος είναι:

ΚΑ 24 «Πίναξ τοῦ δευτέρου βιβλίου α΄. Κυριακῇ α΄ τῶν Ἀγίων Πάντων, Περὶ καρδιῶν διαφορᾶς, καὶ ὅτι τὰ πρόσκαιρα τὰ αἰώνια προεικονίζουσι.» (30 ανφ.)

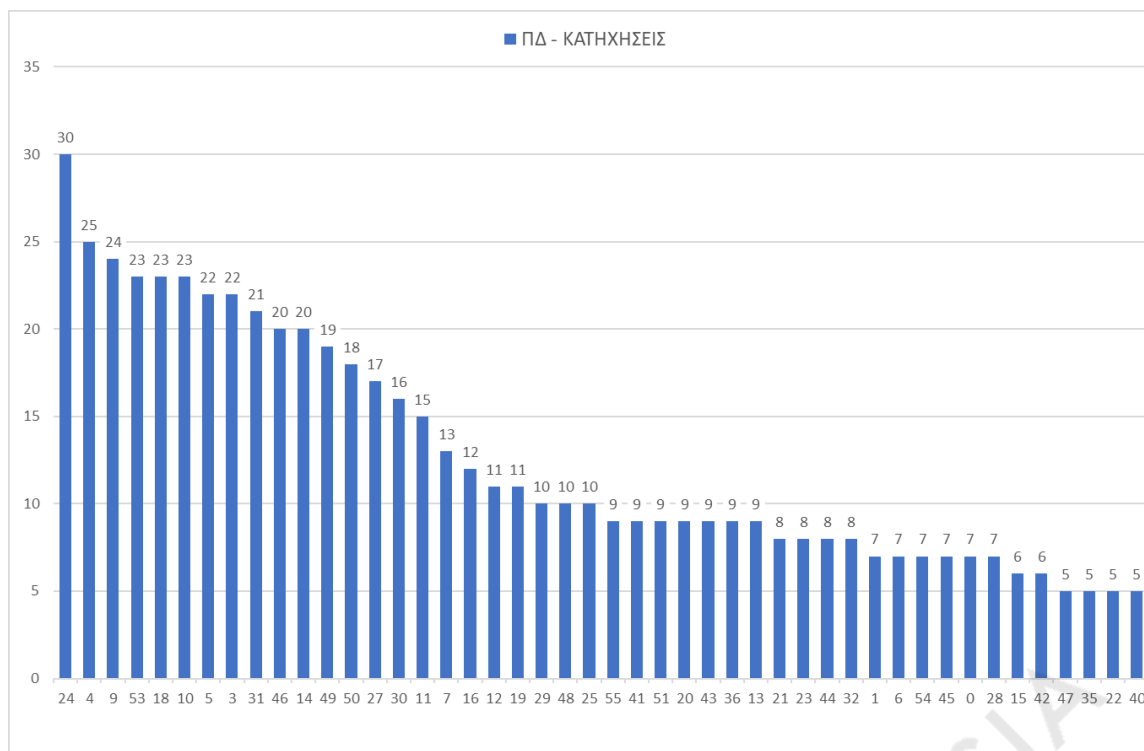
ΚΑ 4 «Πίναξ τῆς πρώτης βίβλου τῶν Κατηχήσεων δ΄. Εἰς τὴν ἀγίαν Ὑπαπαντὴν, καὶ περὶ μετανοίας καὶ ἀχράντου κοινωνίας» (25 ανφ.)

ΚΑ 9 «Πίναξ τῆς πρώτης βίβλου τῶν Κατηχήσεων θ΄. Κυριακῇ δ΄ τῶν Νηστειῶν, Περὶ τῶν πέντε τοῦ σώματος αἰσθήσεων» (24 ανφ.)

ΚΑ 53 «Πίναξ τοῦ δευτέρου βιβλίου λ΄. Κυριακῇ λ΄, Περὶ προεστώτων, καὶ περὶ τῆς εὐχῆς Ἐzekίου τοῦ βασιλέως.» (23 ανφ.)

ΚΑ 18 «Πίναξ τῆς πρώτης βίβλου τῶν Κατηχήσεων ιη΄. Εἰς τὴν ἀγίαν μεγαλομάρτυρα Μαρίναν, καὶ περὶ κρίσεως καὶ συγκρίσεως γυναικῶν τε καὶ ἀνδρῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως» (23 ανφ.)

ΚΑ 10 «Πίναξ τῆς πρώτης βίβλου τῶν Κατηχήσεων ι΄. Κυριακῇ ε΄ τῶν Νηστειῶν, Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας καὶ τῆς τῶν Βαΐων ἐβδομάδος.» (23 ανφ.)

Γράφημα 127 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (>= 5)

Στο Γράφημα 128 βλέπουμε τις παραγράφους στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΠΔ:

ΚΑ 24,3³⁵⁴ (20 ανφ.)

ΚΑ 4,1³⁵⁵ (19 ανφ.)

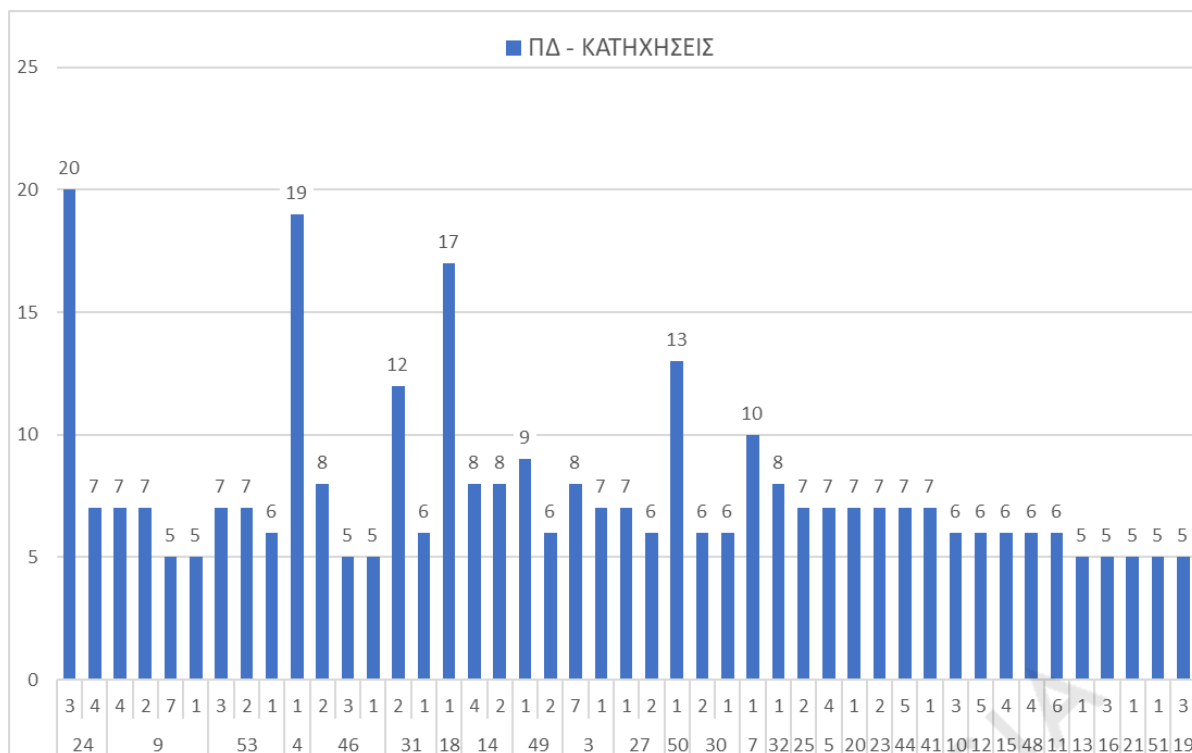
³⁵⁴ ΚΑ 24,3: «Διὸ προσχῶμεν ἑαυτοῖς, παρακαλῶ ἀδελφοί. Ἀποστῶμεν πάσης πονηρᾶς συνηθείας, μάθωμεν καλὸν ποιεῖν, ἐκκλίνωμεν ἀπὸ κακοῦ, ποιήσωμεν ἀγαθόν, μὴ κρύψωμεν ἁμαρτίαν ἀνεξαγόρευτον, ὅτι ὁ κρύπτων τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν οὐ χρησιμεύσει, φησὶν, ὁ δὲ ὁμολογῶν τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας καὶ διαπεράσας αὐτὰς ἐλέους τεύζεται παρὰ τοῦ Θεοῦ. Προσεγγίσωμεν Θεῷ, καὶ προσεγγιεῖ ἡμῖν· καταλείψωμεν ἁμαρτίας ὁδὸν καὶ πονηρὰς ἐνθυμήσεις· ἐπιστρέψωμεν πρὸς Θεόν, καὶ ἐλεήσει ἡμᾶς, ὡς ὑπέσχετο, ὅτι οὐκ εἰσὶν αἱ ἐνθυμήσεις αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐνθυμήσεις ἡμῶν, οὐδὲ αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κατὰ τὰς ἡμετέρας ὁδοὺς, οὐδὲ θελήσει θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν, καὶ εἰ αὐτοῦ ἀκούομεν, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ φάγωμεν, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν, εἰ τούτῳ προσέλθωμεν. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ βασιλείαν οὐρανῶν ἡμῖν ἐπηγγείλατο καὶ κόλασιν πᾶσαν ἡπείλησεν, ἵνα ἀκούσαντες καὶ ἀγαπήσαντες ἢ φοβηθέντες καταλείψωμεν ἅπασαν ὁδὸν πονηρὰν καὶ ὁδεύσωμεν διὰ μετανοίας πρὸς τὴν αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν, καὶ αὐτὸς δι' εὐσπλαγχνίας ἐμφύτου ἀφελεῖται πάσας τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν.»

³⁵⁵ ΚΑ 4,1: «Δεῦτε οὖν, ἀγαπητοί, ἵνα διὰ τοῦ ῥηθέντος ἡλίου τε καὶ ἀστέρος, τοῦ ἐκ παρθενικοῦ στερεώματος φωτοειδῶς ἀναλάμψαντος, φωτισθῶμεν ἐνθὺς φῶς εἰς ἀποκάλυψιν θαυμάτων θεοπρεπῶν καὶ δόξαν εἰς σωτηρίαν. Καθαρίσωμεν ἑαυτούς,

ἀδελφοί, φιλοπόνως, καθάπερ γεωργοὶ τὰς ἀρούρας αὐτῶν, καὶ νεώσωμεν ἑαυτοῖς νεώματα, πράξεις ἐνθέους, καὶ σπεύρωμεν δικαιοσύνην ὡς γεωργοὶ σιτοσπόροι, ἵνα ὁμβρος ἡμῖν ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ ἐλλάμψεως καὶ θεωρίας ἄνωθεν καταβῇ καὶ τὴν ἀνικμον ὑετίσας καρδίαν ἡμῶν ἐκτέκη καὶ βλαστήσῃ χλοηφορίαν πρὸς ζωὴν, καὶ τερφθῶμεν ἐντεῦθεν καὶ τραφῶμεν ἀφθάρτως καὶ ζήσωμεν τοιαύτην ζωὴν, οἷαν καὶ ἔζησαν οἱ τῆς ζωῆς ἐρασταί. 8. Θρέψωμεν τὰς καρδίας ἡμῶν μὴ τροφὴν μόνην ῥευστήν ἀλλὰ καὶ τροφὴν ἄρρευστον καὶ ὄντως ἀληθινήν, ἥγουσιν ἐκ τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς τοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάντος, ἐκ τοῦ μόσχου τοῦ σιτευτοῦ τοῦ τυθέντος ὑπὲρ πάντων ἡμῶν, ἐκ τοῦ ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ αἵροντος τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου. Εἴ τις γοῦν τρέφεται ἐκ τοῦ ῥηθέντος ἄρτου καὶ τοῦ μόσχου καὶ τοῦ ἀμνοῦ, τὴν ἀληθῆ ὄντως ἑαυτὸν διατρέφει τροφὴν· ἡ γὰρ σὰρξ μου, φησὶν, ἀληθὴς ἐστὶ βρωσίς καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθὴς ἐστὶ πόσις. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει κάγῳ ἐν αὐτῷ.»

³⁵⁶ KA 18,1:

«Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἴσμεν πάντως ἅπαντες τὴν αἰτίαν τῆς ἡμῶν ἐνταῦθα συναγωγῆς, ὅτι ἡ καλὴ ἐν γυναιξίν, ὡς τὸ Ἰσραὴλ τῶν Αἰσμάτων φησὶν, ἡ καλλίμαρτος καὶ καλλιπάρθενος κόρη καὶ νύμφη τοῦ βασιλέως Χριστοῦ μάρτυς Μαρίνα ἐν τῷ σεπτῷ ταύτης τεμένει πάντας ἡμᾶς συνεκάλεσε σήμερον· ἥστινος ὠραιώθησαν μὲν αἱ σιαγόνες καθάπερ τρυγόνος τῇ καλλίστῃ ὁμολογίᾳ τῇ τοῦ Σωτῆρος αὐτῆς καὶ νυμφίου Χριστοῦ· ἥς ὁ τράχηλος ὡς ὁρμίσκοι ἐν στίγμασιν ἀργυρίου, ὑψαυχενοῦσα κατὰ τυράννων καὶ πολεμίων ὡς ἐστεμμένη Χριστοῦ νύμφη ἀγαπητή· ἥς ἡ νάρδος καὶ ἡ στακτὴ φιλοχρίστων τε καὶ φιλοθέων καὶ φιλάθλων εὐωδιάζει ψυχάς. Ἦς τοῦ κάλλους τῆς εὐωδίας καὶ τῆς ἀγνωστάτης ψυχῆς ἐρασθεῖς ὁ τῶν ἀγίων ψυχῶν ἅγιος νυμφίος φησὶ πρὸς αὐτήν· Ἰδοὺ ἡ καλὴ, πλησίον μου, ἰδοὺ ἡ καλὴ, ὀφθαλμοὶ σου περιστρεφαί, τὸ στερρόν τῆς πρὸς ἐμὲ πίστεως στερρῶς κατοπτεύουσαι καὶ τὸ σαθρόν τῶν εἰδώλων στερρῶς ἀποφεύγουσαι. Ὡς σπαρτίον κόκκινον χεῖλη σου, καὶ ἡ λαλιά σου ὠραία, φιλοῦσα καὶ λέγουσα τοῦ σοῦ νυμφίου τὰ φίλα καὶ ποθεινά. Ὡς λέπυρον τῆς ρόας μῆλόν σου, μαρτυρίου τὸ τρόφιμον· Ὡς πύργος Δαυὶδ τράχηλός σου, ἐστὼς ἀκλόνητος τῷ καιρῷ τῶν βασάνων μηδαμῶς ὑποκλίνων προσκυνεῖν τοῖς εἰδώλοις. 3. Ὅλη καλὴ, ἡ πλησίον μου, τῇ ἀμωμήτῳ πίστει, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. ... Πλοκίον κεφαλῆς σου ὡς πορφύρα βασιλέως, στέφος μαρτυρίου, δεδεμένη ὡς ἐν παραδρομαῖς. ... Δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου, νύμφη, δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου· τῷ σώματι μὲν γὰρ φοινιχθεῖσα μαρτυρικῷ αἵματι, τὴν δὲ ψυχὴν λευκανθεῖσα κατ' ἐκείνου τοῦ Λιβάνου τὴν χιόνα, δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου. ... Τί ὠραιώθης καὶ τί ἠδύνθης, ὧ καλλιπάρθενε κόρη, μάρτυς Χριστοῦ πανσεβάσμιε; Οὕτω γὰρ οἶδε καλλύνειν τε καὶ δοξάζειν Χριστὸς τοὺς δοξάζοντας αὐτόν· οὐδὲν γὰρ σε τῆς Χριστοῦ ἀγάπης χωρίσαι ἰσχυρὸς τι δυσχερές, οὐ φύσις θήλεια, οὐ σώματος ἀπαλότης, οὐκ ἀκμὴ νεάνιδος, οὐ κάλλους εὐπρέπεια, οὐ σαρκικῶν ὀρέξεων ἡδοναί, οὐ τρυφῆς ἀπολαύσεις, οὐ πλοῦτος ῥευστός, οὐ δόξα κενή, οὐ φαντασία κενὴ τοῦδε τοῦ βίου καὶ τῶν αὐτοῦ θελημάτων, καὶ τελευταῖον, οὐ τυράννων ἀπῆνεια, οὐ βασάνων ἐπαγωγαί, οὐ πῦρ οὐδὲ ξίφος θανατικὸν καὶ τὰ τούτων ἐφάμιλλα, ἀλλὰ πάντων τούτων ὑπερφρονήσασα ἔδραμες ὡς νεᾶνις ὀπίσω τοῦ σοῦ νυμφίου Χριστοῦ, οὗ καὶ τῶν μύρων ἡ ὁσμὴ ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα· ὃν καὶ καταλαβοῦσα, δραμοῦσα νεανικῶς, εἰσῆγαγέ σε ὡς βασιλεὺς ὁμοῦ καὶ νυμφίος εἰς τὸ ταμεῖον αὐτοῦ,

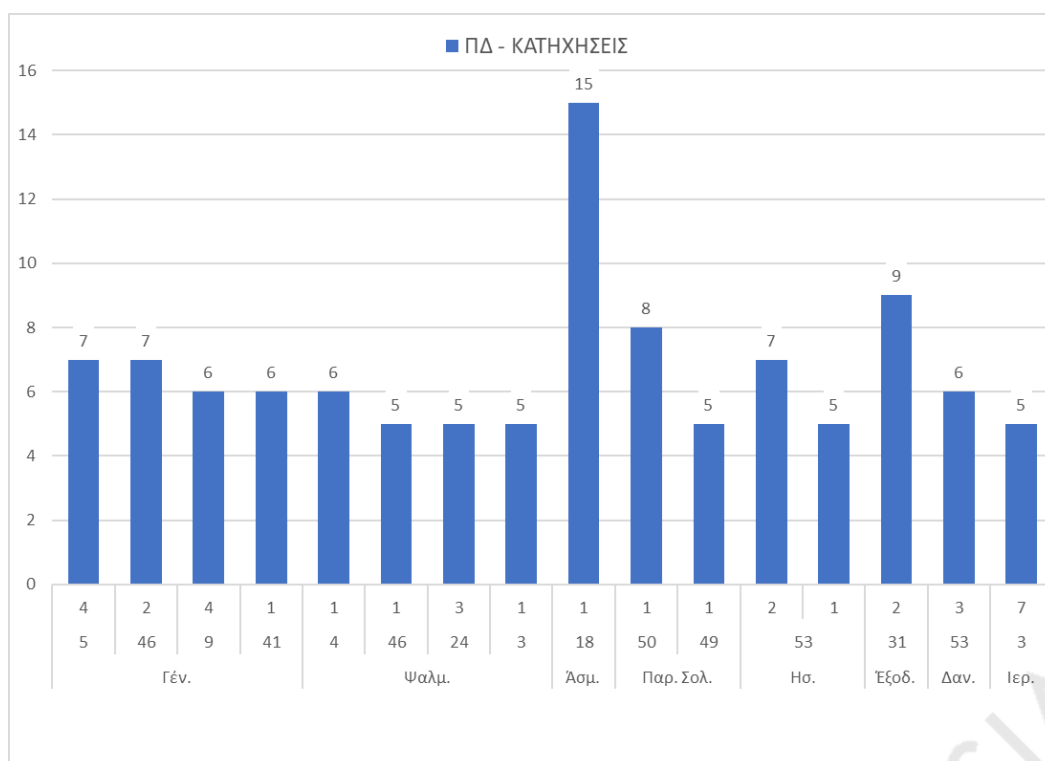
Γράφημα 128 - Παράγραφοι στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 5)

Στο Γράφημα 129 βλέπουμε τις παραγράφους στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ:

ΚΑ 18,1³⁵⁷ (15 ανφ.) στο Άσμα Ασμάτων

εἰς παστάδα οὐράνιον, καὶ ὡς νύμφην αὐτοῦ καθαρὰν καὶ ἀγνὴν κατεκόσμησέ σε κόσμῳ· ὡς νύμφη γὰρ Χριστοῦ καὶ παρθένος καὶ νεᾶνις καὶ μάρτυς ἐστέφθης ἀξίως καὶ νῦν συναγάλλη τῇ πρωτομάρτυρι Θεέκλῃ καὶ ταῖς λοιπαῖς σου συνάθλοις, μεθ' ὧν καὶ ποιήσον ὑπὲρ ἡμῶν πρεσβεΐαν πρὸς Κύριον, δεόμεθα, ὦ μάρτυς Χριστοῦ, Μαρίνα πανεύφημε.»

³⁵⁷ Αυτόθι, υποσημείωση 356

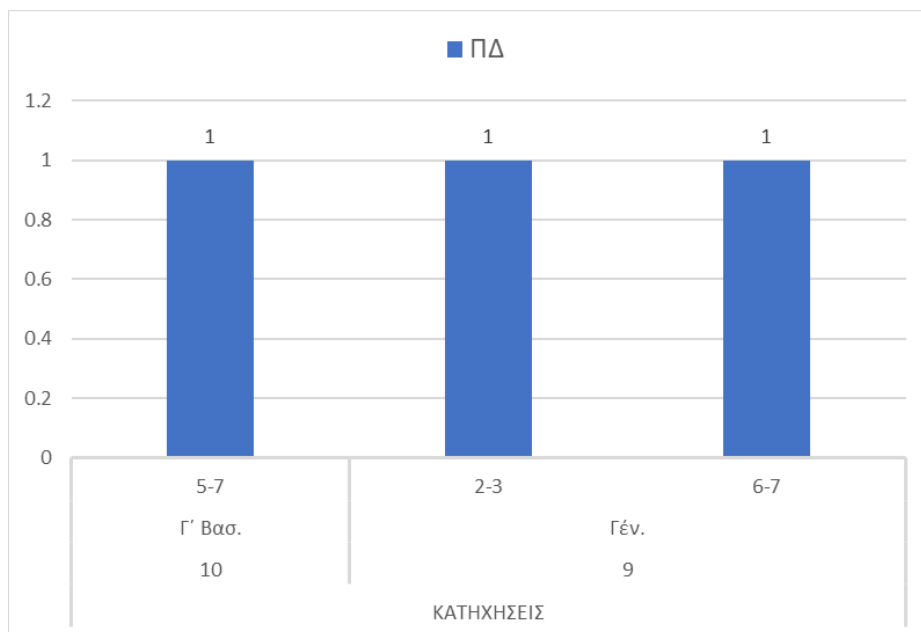
Γράφημα 129 - Παράγραφοι στις Κατηχήσεις με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (>=5)

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

Στο Γράφημα 130 βλέπουμε τις πέραν του ενός κεφαλαίου, αναφορές (συνεχόμενα κεφάλαια) της ΠΔ στις Κατηχήσεις.

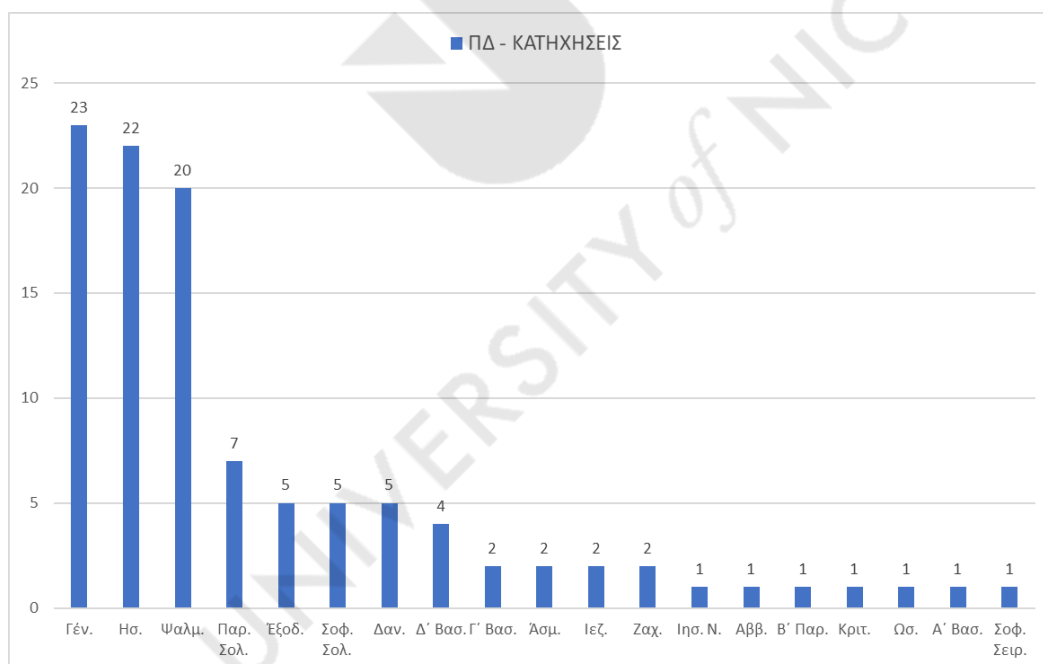
Στο κεφάλαιο **ΚΑ 10** «Πίναξ τής πρώτης βίβλου τών Κατηχήσεων ι'. Κυριακή ε' τών Νηστειών, Περί τής έκκλησιαστικής ακολουθίας και τής τών Βαΐων εβδομάδος.» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Γ' Βασ. 5-7 (κεφάλαιο Γ' Βασ. 5,1-32 έως το κεφάλαιο Γ' Βασ. 7,1-49)

Στο κεφάλαιο **ΚΑ 9** «Πίναξ τής πρώτης βίβλου τών Κατηχήσεων θ'. Κυριακή δ' τών Νηστειών, Περί τών πέντε τοῦ σώματος αἰσθήσεων», γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Γεν. 2-3.6-7 (κεφάλαιο Γεν. 2,1-25 έως το κεφάλαιο Γεν. 3,1-24 και Γεν. 6,1-22 έως Γεν.7,1-24)

Γράφημα 130 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΠΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου αναφορά ο Άγιος στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ – Γράφημα 131

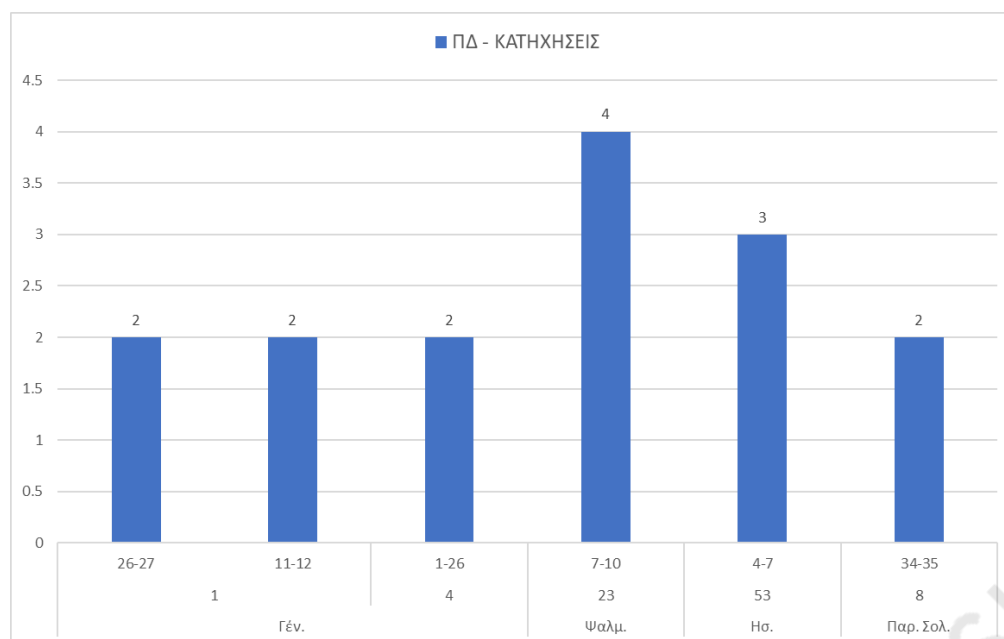

Γράφημα 131 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ

Στο Γράφημα 132, βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου βιβλικές αναφορές (βλέπε αναλυτικά Παράρτημα 3) της ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ Με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι:

Ψαλμ. 23,7-10³⁵⁸

Ησ. 53,4-7³⁵⁹

Γράφημα 132 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (ανφ. >=2)

³⁵⁸ Αυτόθι, υποσημείωση 256.

³⁵⁹ Ησ. 53,4-7:

«οὗτος τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν φέρει καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα αὐτὸν εἶναι ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ ὑπὸ Θεοῦ καὶ ἐν κακώσει.»

«αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν· παιδεῖα εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν. τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν.»

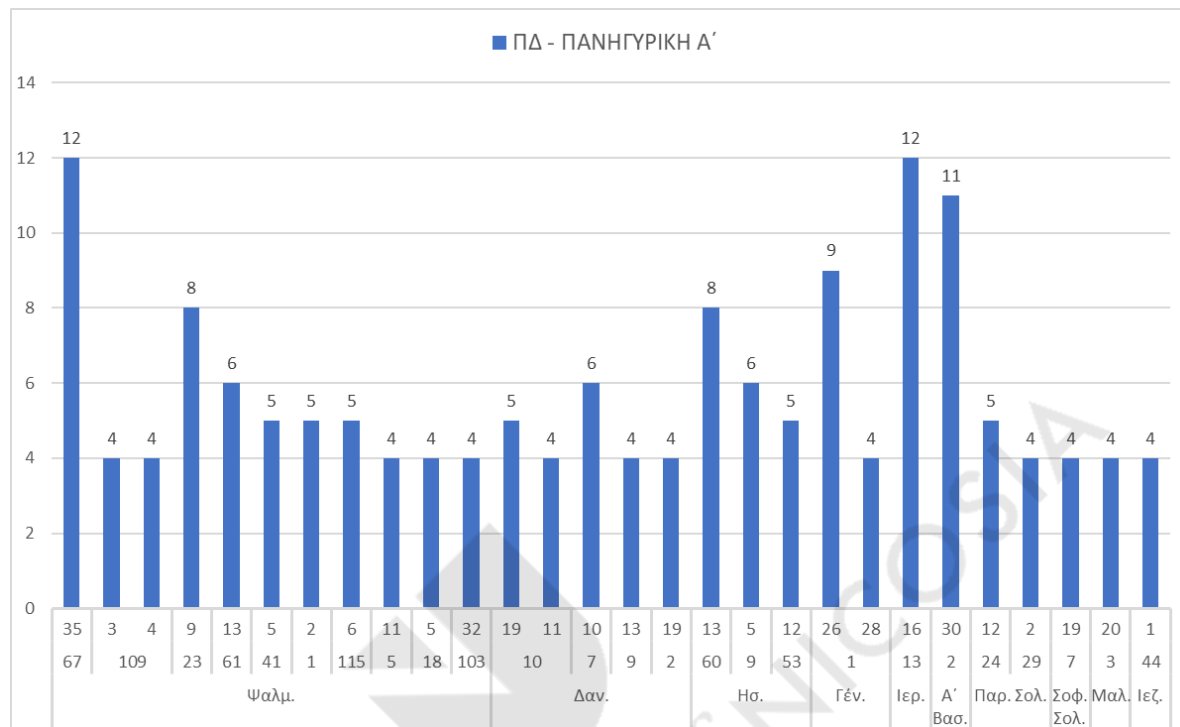
«πάντες ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν, ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη· καὶ Κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν.»

«καὶ αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ· ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη καὶ ὡς ἄμνός ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα.»

2.3.6 Πανηγυρική Α΄

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΠΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ είναι Ψαλμ. 67,35³⁶⁰ (12 ανφ.), Ιερ. 13,16³⁶¹ (12 ανφ.), Α΄ Βασ. 2,30³⁶² (11 ανφ.) και Γεν. 1,26³⁶³ (9 ανφ.) - Γράφημα 133.

Γράφημα 133 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (>=4)

Στο Γράφημα 134 βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄. Κυρίαρχος Λόγος είναι ο:

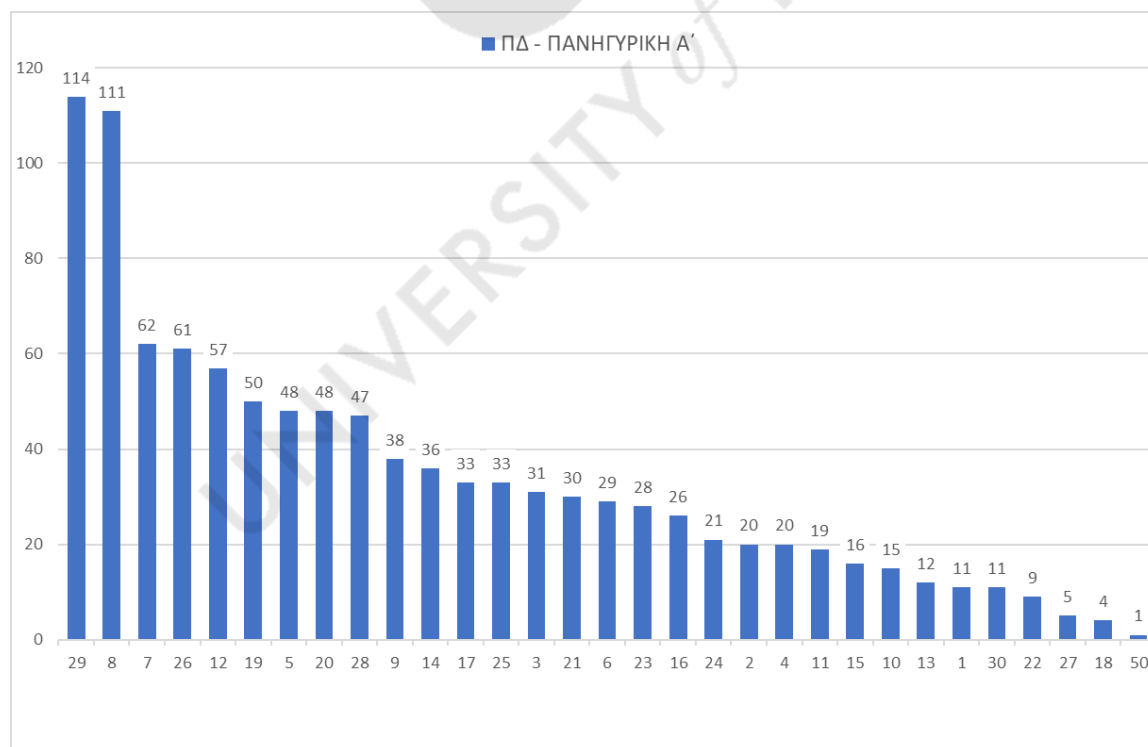
- ³⁶⁰ Ψαλμ. 67,35: «δότε δόξαν τῷ Θεῷ ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἡ μεγαλοπρέπεια αὐτοῦ, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ταῖς νεφέλαις.»
- ³⁶¹ Ιερ. 13,16: «δότε τῷ Κυρίῳ Θεῷ ὑμῶν δόξαν πρὸ τοῦ συσκοτάσαι καὶ πρὸ τοῦ προσκόψαι πόδας ὑμῶν ἐπ’ ὄρη σκοτεινά, καὶ ἀναμενεῖτε εἰς φῶς, καὶ ἐκεῖ σκιὰ θανάτου, καὶ τεθήσονται εἰς σκότος.»
- ³⁶² Α΄ Βασ. 2,30: «διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ· εἶπα· ὁ οἶκός σου καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς σου διελεύσεται ἐνώπιόν μου ἕως αἰῶνος· καὶ νῦν φησὶ Κύριος· μηδαμῶς ἐμοί, ὅτι ἀλλ’ ἢ τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω, καὶ ὁ ἐξουθενῶν με ἀτιμασθήσεται.»
- ³⁶³ Γεν. 1,26: «καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ’ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ’ ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ γῆς γῆς.»

ΠΑ 29 «ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΑΝΤΙΡΡΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΛΕΓΟΝΤΑΣ ΙΟΥΔΑΙΟΥΣ ΟΤΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΟΤΑΝ ΕΛΘΗ, ΤΟΤΕ ΣΥΜΒΟΣΚΗΘΗΣΕΤΑΙ ΛΥΚΟΣ ΜΕΤΑ ΑΡΝΟΣ, ΚΑΙ ΠΑΡΔΑΛΙΣ ΣΥΝΑΝΑΠΑΥΣΕΤΑΙ ΕΡΙΦΩ, ΚΑΙ ΟΣΑ ΕΙΠΕΝ ΕΞΗΣ ΗΣΑΪΑΣ Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ, ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΚ ΡΗΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΗΣ ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΠΥΛΗΣ» (114 ανφ.)

ΠΑ 8 «ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΥΨΩΣΙΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, ΕΝ Ω ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΤΡΑΝΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ» (111 ανφ.)

ΠΑ 7 «ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΙΜΙΟΝ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΩΤΗΡΙΩΝ ΠΑΘΩΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ, ΠΕΡΙ ΩΝ ΚΑΙ ΙΚΑΝΑΙΠΡΟΦΗΤΙΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ» (62 ανφ.)

ΠΑ 26 «ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΝ ΙΕΡΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΠΑΤΕΡΑ ΗΜΩΝ ΝΙΚΟΛΑΟΝ, ΠΕΡΙ ΤΕ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΗΓΑΙΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΕΙΣ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ» (61 ανφ.)

Γράφημα 134 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α'

Στο Γράφημα 135 βλέπουμε τις παραγράφους στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΠΔ:

ΠΑ 8,17³⁶⁴ (11 ανφ.)

ΠΑ 5,38³⁶⁵ (9 ανφ.)

---

³⁶⁴ ΠΑ 8,17: «Ἐπειδὴ γὰρ ἐτιμᾶτο καὶ ἐπιστεύετο καὶ ἐγνωρίζετο πρόσωπον ἐν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ὁ Υἱὸς δὲ καὶ τὸ Πνεῦμα ἠγνόηντο, καὶ ἐξ ἡμισείας, ὡς ἂν τις εἴποι, Θεὸς ἐγνωρίζετο, καίτοιγε πολλαχῶς καὶ πρὸ αὐτῆς τῆς Χριστοῦ παρουσίας ἡ Τριάς ἐκηρύττετο, καὶ νῦν μέν· Υἱὸς μου εἶ σύ λέγων διὰ γραφῶν ὁ Πατήρ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε, νῦν δέ· Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἐωσφόρου ἐγέννησά σε, καί· Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Κυρίῳ μου· κάθου ἐκ δεξιῶν μου, καί· Τῷ Λόγῳ, Υἱῷ τοῦ Πατρός, οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καί· Ἀπέστειλεν ὁ Πατήρ τὸν Υἱὸν Λόγον αὐτοῦ καὶ ἰάσατο αὐτούς, καί· Ἰδοὺ συνήσει ὁ παῖς μου καὶ ὑψωθήσεται καὶ δοξασθήσεται, καί· Αὐτὸς ἐπικαλέσεται με· Πατήρ μου εἶ σύ ..., κἀγὼ πρωτότοκον θήσομαι αὐτόν, καὶ ἀπλῶς ὅσα ὁ Πατήρ διὰ γραφῶν λέγει διὰ τὸν Υἱόν. Καὶ αὐτίς περὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου καὶ ζωαρχικοῦ νῦν μέν· Τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ὁδηγήσαι με, καί· Πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου, νῦν δέ· Τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ (οὐκ ἐπειδὴ στόμα καὶ πνεῦμα ἐκ τῶν γνωρίμων ἢ ἄρρητος καὶ ἀσώματος ἐκείνη κέκτηται φύσις· πνεῦμα γὰρ στόματος λόγου προφορικοῦ γνωριμωτάτου ἡμῖν οὔτε ἀποστέλλεται οὔτε ἐνεργεῖ, πνεῦμα δὲ ἄφραστον στόματος ἀφράστου Θεοῦ καὶ στέλλεται οἰκονομικῶς καὶ αὐθεντικῶς ἐνεργεῖ ὡς ὁ Πατήρ καὶ ὁ Υἱός, διὸ καὶ κατέβη πνεῦμα Θεοῦ καὶ ὠδήγησεν αὐτούς), καί· Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, καί· Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματος μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ πολλαχῶς, ὡς προέφην, κηρυττομένης τῆς ὁμοουσίου Τριάδος ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμα τοῖς ἀνθρώποις ἠγνόηντο.»

³⁶⁵ ΠΑ 5,38: «Φύλαξον δὲ καὶ ἡμᾶς ἐκ τῶν σκανδάλων αὐτοῦ τῷ ἀμετρήτῳ ἐλέει σου· «σκέπασον ἡμᾶς ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων» τῆς σῆς ἀγαθότητος· φωτὶ γνώσεως καὶ συνέσεως καὶ ἀσφαλείας καὶ ἐργηγόρσεως τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς φρένας καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὴν διάνοιαν ἡμῶν καταφώτισον καὶ καταλάμπρυνον τῷ ἀρρήτῳ φωτὶ τοῦ προσώπου σου, ὅπως μὴ ἀγνοῶμεν τὰς καθ' ἡμῶν κινουμένας μεθοδεῖας καὶ μηχανὰς τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ, ἀλλὰ μυούμεθα πόρρωθεν τὰς αὐτοῦ μεθοδεῖας καὶ προσβολὰς καὶ τὰ θηριώδη ὀρμήματα καὶ καταγελῶντες αὐτοῦ πρὸς σὲ καταφεύγομεν, πρὸς σὲ ἀτενίζομεν καὶ πρὸς σὲ πεποιθότες ἐπανατρέχομεν τὸν ὄντως ὄντα Θεὸν καὶ σωτῆρα καὶ Δεσπότην τῶν ἀπάντων ὁμοῦ, τὸν λιμένα, τὸ τεῖχος, τὸ τῆς σωτηρίας ὀχύρωμα, τὸν ποιμένα, τὴν θύρα, τὴν ὁδὸν τὴν σωτήριον, δι' ἧς οἱ βαδίσαντες πρὸς τὸν Πατέρα ἐβάδισαν, ἢ καταφυγὴ πάντων ἡμῶν, ἢ βοήθεια τῶν ἀβοηθήτων, ἢ ἐλπίς τῶν ἀπελπισμένων καὶ λιμὴν τῶν χειμαζομένων καὶ ἀνάπαυσις πάντων ὁμοῦ τῶν σῶν θεραπεόντων, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ τύχωμεν σωτηρίας αἰωνίου ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου τῷ ἁγίῳ, ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις ἅμα τῷ πανταίτιῳ καὶ συνανάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ συναϊδίῳ καὶ ζωαρχικῷ καὶ παναγίῳ σου Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.»

ΠΑ 7,16³⁶⁶ (9 ανφ.)

ΠΑ 11,15³⁶⁷ (9 ανφ.)

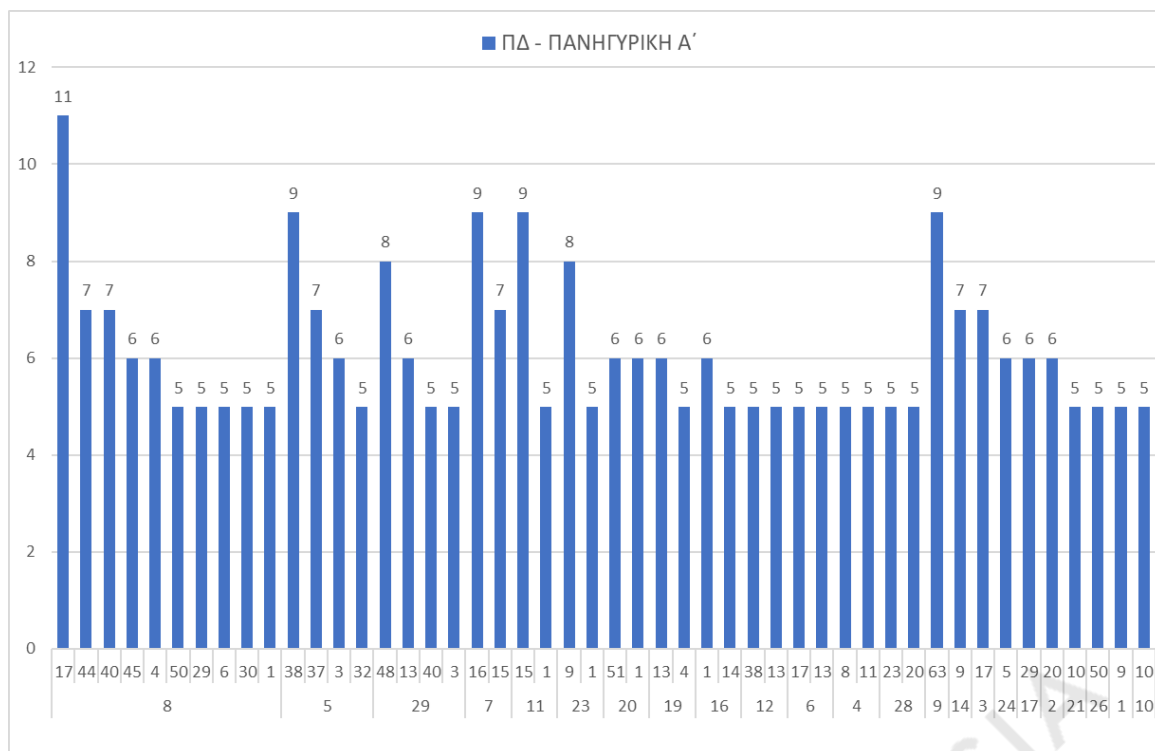
ΠΑ 9,63³⁶⁸ (9 ανφ.).

---

³⁶⁶ ΠΑ 7,16: «Ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου Ἀβραάμ, καὶ ἀναγγελεῖ σοι ... περὶ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, δι' οὗ εὐλογήθησαν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, ... τοὺς πρεσβυτέρους σου προφήτας, καὶ ἐροῦσί σοι διὰ τῶν βίβλων αὐτῶν τίς ἐστὶν ὁ Χριστός, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὕψιστος, ὃς καὶ διεμέρισεν ἔθνη, οὓς διέσπειρεν υἱοὺς Ἀδάμ, ὃς καὶ ἔστησεν ὄρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ, καὶ ἐγενήθη μερὶς Κυρίου λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ, σχοίνισμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραήλ· στήσας γὰρ ὄρια ἐθνῶν καὶ διασπείρας αὐτὰ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ σὲ ἐξελέξατο κληρονόμον υἱὸν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη καὶ ἐδωρήσατό σοι τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας καὶ ἐλάλει σοι διὰ τῶν προφητῶν τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας αὐτοῦ, καὶ σὺ κατ' αὐτοῦ ἐξανέστης προσηλώσας ἐπὶ σταυροῦ.»

³⁶⁷ ΠΑ 11,15: «Ἐγὼ δὲ μετὰ τοσοῦτων χρόνων παρέλευσιν, ὦ μακαρία μου дуάς, ὦ θεοσύζευκτον καὶ πανόλβιον ζευγος τοῦ παγγεωργοῦ Θεοῦ, «ποῖον» ὑμῖν «ἐγκώμιον προσαγάγω ἐπάξιον» ἢ «τί» ὑμᾶς «ὀνομάσω» ἀξίως; Ὁ γὰρ λαμπρότατος καὶ περίβλεπτος ὑμῶν βίος «κατὰ παντός» ἐγκωμίου «φέρει τὰ νικητήρια». Ἀνδρείαν γὰρ πνευματικὴν τῇ ἀθανασίᾳ τῶν πράξεων συζευξάμενοι νεώματα κατενεώσατε θεῖα, ἐσπείρατε δικαιοσύνην, ἐθερίσατε δράγματα ζωηρά, ταῖς θεαῖς ἀποθήκαις τὰ γενήματα τῶν πράξεων ὑμῶν ἐσυγκλείσατε, τριακοντάδας, ἑξηκοντάδας καὶ ἑκατοντάδας θεοπρεπῶν γεννημάτων· ὑπεμείνατε «τὸν καύσωνα ὅλης τῆς ἡμέρας» τοῦ ἐπιπόνου βίου ὑμῶν, ἐβαστάσατε «τὸν παγετὸν τῆς νυκτός» ἀνυστάκτως κατὰ παθῶν καὶ δαιμόνων εἰς τέλος, ἐθησαυρίσατε ἐν οὐρανῷ τὸν πλοῦτον τῶν πράξεων ὑμῶν καὶ νῦν ἐντρυφᾶτε τὸν πλοῦτον τῆς θείας ἀγαλλιάσεως, ἐν ᾗ «ἀπέδρα ὀδύνη πᾶσα καὶ λύπη καὶ στεναγμός», ἐν ᾗ τὸ ἄληκτον φῶς καὶ τῶν ἀγαλλιάσεων αἱ φωναί, ἐν ᾗ κλῆρος ἀθανασίας καὶ παραδείσου τρυφή.»

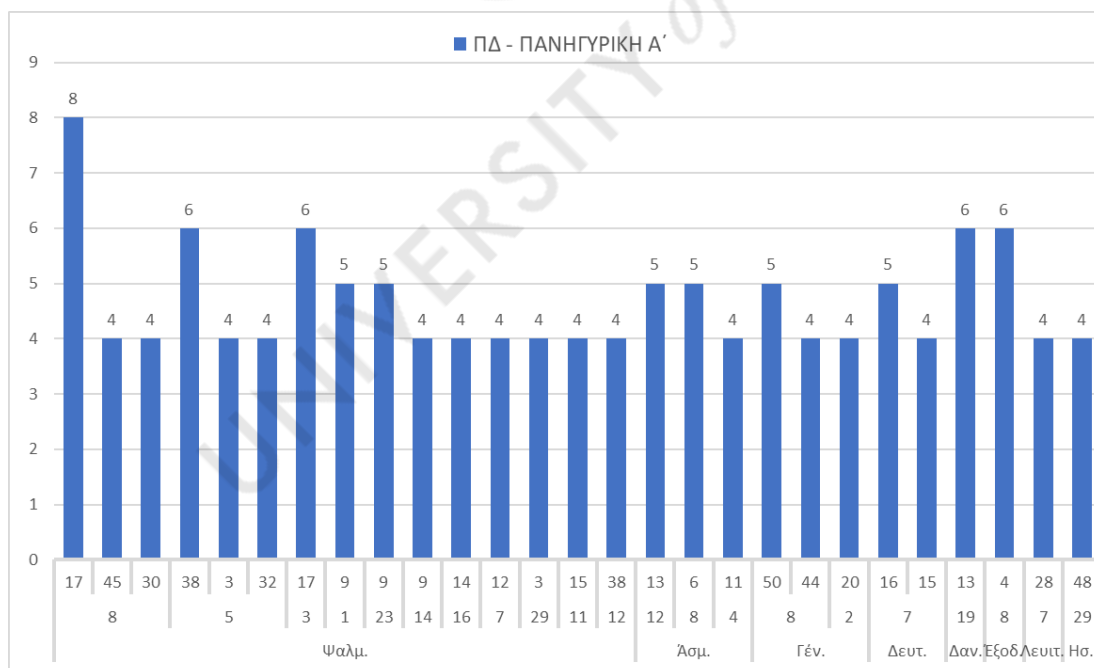
³⁶⁸ ΠΑ 9,63: «Καὶ οὐράνιαι ἀγγέλων στρατιαὶ καταδέχονται πολεμεῖν μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Εἷς γὰρ ἄγγελος ἐξελθὼν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε χιλιάδας ἐν μίᾳ ῥοπῇ ἀνέϊλε τῶν Ἀσσυρίων, τὰ δὲ νῦν στρατόπεδα τῶν μωρῶν βασιλέων συγκροτήσαντες πόλεμον μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς δόξης ἐπολέμησαν ὡς στυπεῖον μετὰ πυρός, ὡς ὄστρακον μετὰ σιδήρου, ὡς χύτρα πρὸς λέβητα, ὡς ὄνος μετὰ λέοντος καὶ ὡς ἄνθρωπος μετὰ ἀγγέλου. Διὸ καί, καθὼς ὁ ἄγγελος προαπεφάνητο, γεγονάσι δεῖπνος μέγας παντὸς πετεινοῦ καὶ θηρίου τῆς γῆς, οἱ δὲ τούτων ἑξαρχοὶ καὶ ἀπατεῶνες, ὃ τε ἀντίχριστος καὶ ὁ Μωχομέτ, ἀπερρίφησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός καὶ τοῦ θείου (θεῖον δὲ λέγεται ὁ δημοτικῶς λεγόμενος θείαφος, ἱκανὸς κατακαίειν μετὰ πυρὸς λίθους καὶ σίδηρα, δι' ὧν καὶ ἐτεφρώθησαν αἱ πόλεις τῶν Σοδόμων). Ἐγὼ δὲ πολλῆς συντομίας ἐπιμελούμενος συλλήβδην ταῦτα διὰ τὸ εὐληπτον φάσκω.»

Γράφημα 135 - Παράγραφοι στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥5)

Στο Γράφημα 136 βλέπουμε τις παραγράφους στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ:

ΠΑ 8,17³⁶⁹ (8 ανφ.) στους Ψαλμούς

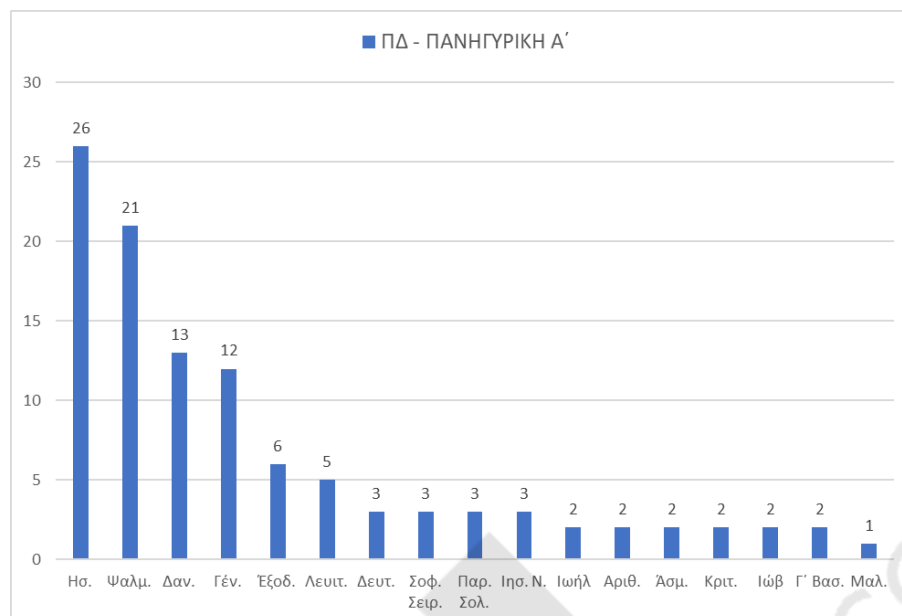

Γράφημα 136 - Παράγραφοι στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (≥4)

³⁶⁹ Αυτόθι, υποσημείωση 364.

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΠΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου αναφορά ο Άγιος στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ – Γράφημα 137.

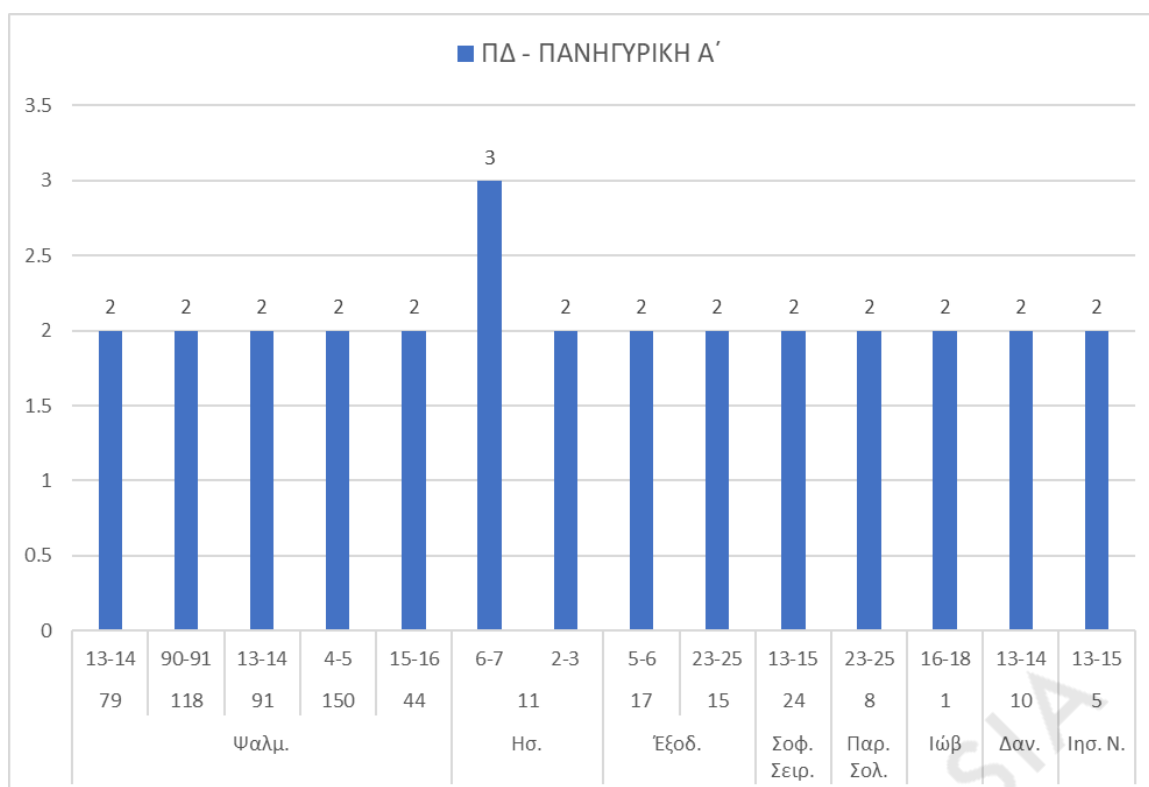
Γράφημα 137 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄

Στο Γράφημα 138 βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου βιβλικές αναφορές (βλέπε αναλυτικά Παράρτημα 5) της ΠΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄. Με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι:

Ησ. 11,6-7³⁷⁰ (2 ανφ.).

³⁷⁰ Ησ. 11,6-7: «καὶ συμβοσκηθήσεται λύκος μετ' ἄρνός, καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφω, καὶ μοσχάριον καὶ ταῦρος καὶ λέων ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ παιδίον μικρὸν ἄξει αὐτούς»

«καὶ βοῦς καὶ ἄρκος ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ ἅμα τὰ παιδιά αὐτῶν ἔσονται, καὶ λέων καὶ βοῦς ἅμα φάγονται ἄχυρα.»

Γράφημα 138 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (ανφ. >=2)

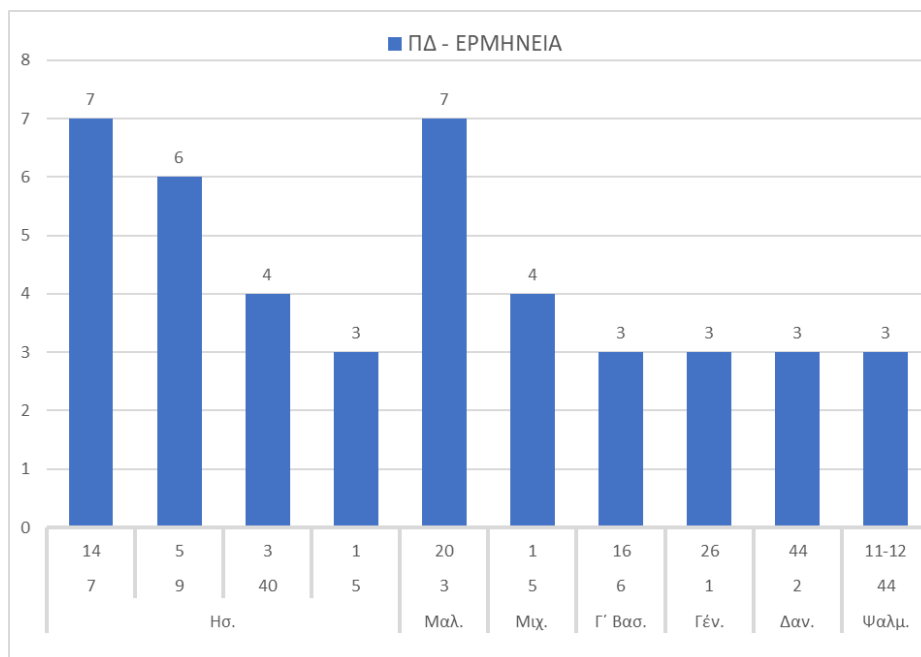
2.3.7 Ερμηνεία Κανόνων Δεσποτικών Εορτών - ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΛΕΣΒΟΥ

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΠΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ είναι Ησ. 7,14³⁷¹ (7 ανφ.), Μαλ. 3,20³⁷² (7 ανφ.) και Ησ. 9,5³⁷³ (6 ανφ.) - Γράφημα 139

³⁷¹ Ησ. 7,14: «διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτός ὑμῖν σημεῖον· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ.»

³⁷² Μαλ. 3,20: «καὶ ἀνατελεῖ ὑμῖν τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά μου ἥλιος δικαιοσύνης καὶ ἴασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεσθε καὶ σκιρτήσετε ὡς μοσχάρια ἐκ δεσμῶν ἀνειμένα.»

³⁷³ Ησ. 9,5: «ὅτι παιδίον ἐγενήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενήθη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεγάλης βουλῆς ἄγγελός, θαυμαστός σύμβουλος, Θεὸς ἰσχυρός, ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· ἐγὼ γὰρ ἄξω εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, εἰρήνην καὶ ὑγίειαν αὐτῷ.»

Γράφημα 139 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ (>=3)

Στο Γράφημα 140 βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ. Κυρίαρχος Λόγος είναι ο:

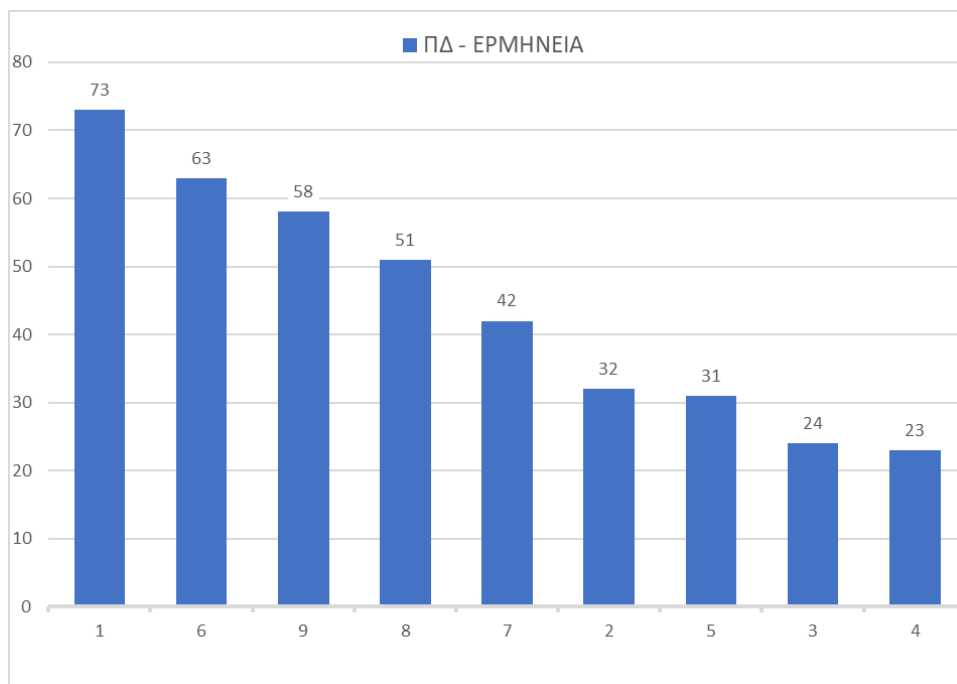
ΛΛ 1 «ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ» (73 ανφ.)

ΛΛ 6 «ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑΝ ΚΟΡΗΝ ΚΑΙ ΘΕΟΜΗΤΟΡΑ, ΟΠΗΝΙΚΑ ΥΠΟ ΤΩΝ ΑΥΤΗΣ ΓΟΝΕΩΝ ΕΠΕΔΟΘΗ ΕΙΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΤΡΙΕΤΙΖΟΥΣΑ» (63 ανφ.)

ΛΛ 9 «ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΥΠΑΠΑΝΤΗΝ, ΟΤΕ Η ΘΕΟΝΥΜΦΟΣ ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΟ ΠΑΝΑΓΙΟΝ ΒΡΕΦΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΝΑΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΣΕΚΟΜΙΣΕ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ ΣΥΜΕΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΑΝ ΥΠΟΦΗΤΙΔΑ ΑΝΝΑΝ» (58 ανφ.)

ΛΛ 8 «ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΦΩΤΑ» (51 ανφ.)

Γράφημα 140 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Στο Γράφημα 141 βλέπουμε τις παραγράφους στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΠΔ:

ΛΛ 1,6³⁷⁴ (14 ανφ.)

ΛΛ 1,7³⁷⁵ (12 ανφ.)

³⁷⁴ ΛΛ 1,6: «Χαῖρε, ἀνάρχου Πατρός Υἱοῦ συναϊδίου πανακήρατε μήτηρ καὶ Πνεύματος ἁγίου δοχεῖον ὑπεράγιον.

Χαῖρε, θρόνε βαστάζων τὸν βασιλέα τῆς δόξης, ὃν ἄνω τὰ χερουβὶμ ἀτενίσαι οὐ δύνανται.

Χαῖρε, ὑψηλοτέρα τῶν οὐρανίων ταγμάτων, ὡς χωρήσασα τὸν τούτοις ἀχώρητον καὶ βαστάσασα τὸν τούτοις ἀθεώρητον.

Χαῖρε, θεοκατόρθωτε πρῶτε οὐρανέ, ἐν ᾧ κατοικεῖ τὸ ἀνέσπερον φῶς.

Χαῖρε, στερέωμα, ἐξ οὗ ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἀνέτειλε.

Χαῖρε, ἄδυτε ἥλιε, δι' οὗ κατηυγάσθη τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα.»

³⁷⁵ ΛΛ 1,7: «Χαῖρε, σελήνη παμφώτιστε, δι' ἧς τὸ τῆς ἀπιστίας ἀπελήλατο σκότος καὶ τὸ τῆς πίστεως φῶς ἀντεισήχθη.

Χαῖρε, τὸ τῶν ποικίλων ἀστέρων πολυπλάσιον φέγγος.

Χαῖρε, δι' ἧς ἀνέωχθησαν πύλαι οὐράνιαι καὶ πύλαι τοῦ ἄδου καὶ μοχλοὶ συνετρίβησαν.

Χαῖρε, σίφων οὐράνιε, δι' ἧς βροτοὶ ἀνελκύσθημεν ἄνω.

Χαῖρε, δροσοφόρε νεφέλη, ἐξ ἧς κατηρδεύθη τῆς γῆς τὰ πληρώματα.

Χαῖρε, εὐαερώτατον πνεῦμα τὸ τοὺς πιστοὺς καταψύχον.

Χαῖρε, τόξον νεφέλης σημεῖον Θεοῦ καταλλαγῆς πρὸς ἀνθρώπους.

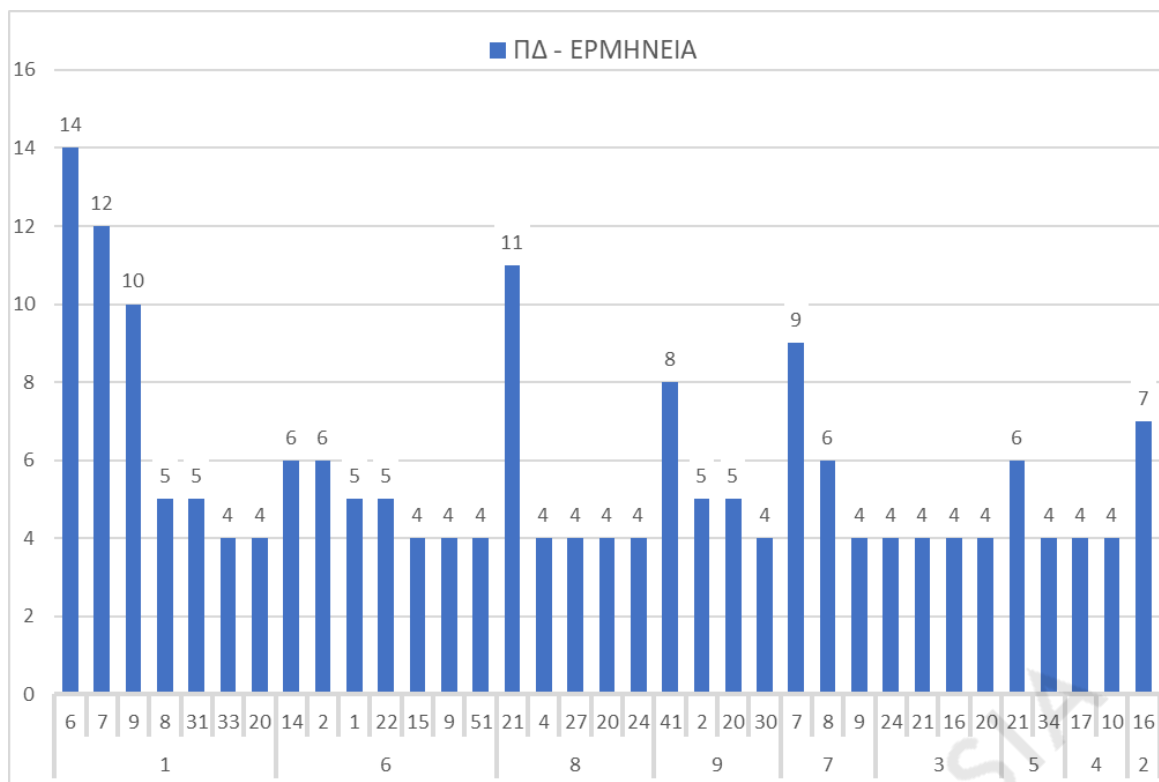
Χαῖρε, ἀδιόδευτε πύλη, ἐν ἧ διώδευσεν ὁ τῆς μεγάλης βουλῆς ἄγγελος καὶ κεκλεισμένην ἐφύλαξε.

Χαῖρε, κλιμαξ οὐράνιε, δι' ἧς κατήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς ὁ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν.

Χαῖρε, ἡ τοῦ ἀρχιπάτορος καὶ τῆς προμήτορος Εὐας τὸ ἐπιτίμιον λύσσασα.

Χαῖρε, τοῦ ἄνθους τῆς ἀφθαρσίας παράδεισε λογικέ.»

³⁷⁶ ΛΛ 8,21: «Ἄφες ἄρτι τέλος λαβεῖν ταῦτα καὶ τὰ λοιπὰ τοῦ Δαυΐδ καὶ τῶν λοιπῶν προφητῶν, ὅσα εἰς τὸ βάπτισμα πνευματικῶς ἐκηρύχθησαν, οἷον τό· Κύριος τὸν κατακλυσμὸν κατοικιεῖ εἰς βεβαπτισμένας, κεκαθαρμένας δηλαδὴ καὶ ἀρρυπάντους ψυχάς, καί· Ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως ἐξέθρεψέ με, τὴν ψυχὴν μου ἐπέστρεψεν, ὡδήγησέ με ἐπὶ τρίβους δικαιοσύνης, καί· Ἐλίπανας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου, καί· Ὁ ποταμὸς τοῦ Θεοῦ ἐπληρώθη ὑδάτων, καί· Ἡ θάλασσα εἶδε καὶ ἔφυγεν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, τεῖχος ἐκ δεξιῶν καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων, ὁ Ἰορδάνης δὲ ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, ἥτοι ἔστη τὰ ὕδατα καταβαίνοντα ἄνωθεν εἰς πῆγμα ἐν ἀφεστηκὸς μακρὰν σφόδρα ἀποδραμεῖν τῆς πόλεως Καριαθιαρίμ, καί· Εἶδοσάν σε ὕδατα, ὁ Θεός, εἶδοσάν σε ὕδατα καὶ ἐφοβήθησαν, καί· Ὅτι ἐρράγη ἐν ἐρήμῳ ὕδωρ καὶ φάραγξ ἐν γῇ διψώση, καὶ ὅτι· Ἀντλήσατε ὕδωρ μετ' εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν τοῦ σωτηρίου, καὶ ὅτι· Λούσασθε, καθαροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ὑμῶν ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν καὶ τὰ ἐξῆς.»

Γράφημα 141 - Παράγραφοι στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (>=4)

Στο Γράφημα 142 βλέπουμε τις παραγράφους στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ:

ΛΛ 8,21³⁷⁷ (6 ανφ.) στους Ψαλμούς

ΛΛ 5,21³⁷⁸ (6 ανφ.) στους Ψαλμούς

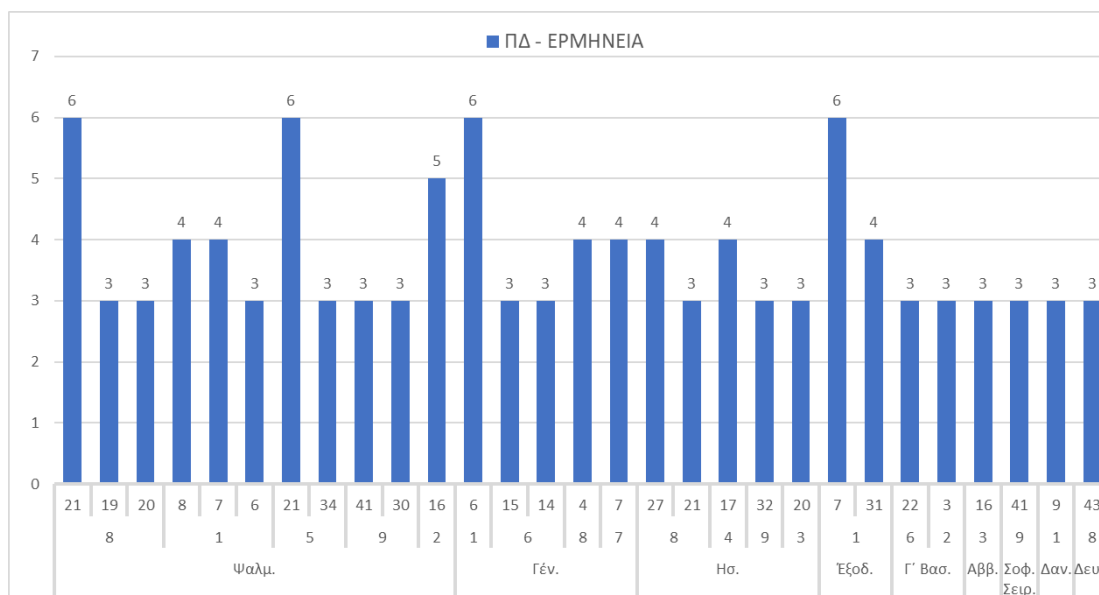
ΛΛ 1,6³⁷⁹ (6 ανφ.) στη Γένεσι,

³⁷⁷ Αυτόθι, υποσημείωση 376

³⁷⁸ ΛΛ 5,21: «Χειροῦται τὸν τύραννον καὶ τὸ τούτου στρατόπεδον, ἀπόλλυσι μετ' ἧχου τὸ τούτου μνημόσυνον, τόξα συντρίβει δυναστῶν καὶ μοχλοὺς σιδηροῦς διακλᾷ, ταμεῖά τε καὶ βασιλεία τυραννικὰ καταστρέφει ῥαδίως· λαμβάνει τοὺς αἰχμαλώτους ἐν δυναστείᾳ μεγάλη καὶ ὑψηλῷ βραχίονι καὶ ἄνεισιν ἀγαλλόμενος ὡς γίγας τρέχων ὁδόν· πληροῖ τὰ σύμπαντα χρηστότητος, ὕμνεῖ τὰ ἐπινίκια, δοξάζει τὰ εἰκότα τὴν παρθένον ἐκείνην καὶ ὡς «τεῖχος ἀκράδαντον» ἀφήσιν αὐτήν, τὴν χώραν διατηρεῖ τῶν πρὶν αἰχμαλώτων, αὐτὸς δὲ ὡς νικητὴς τροπαιοῦχος καὶ ὀπλίτης ἀκαταγώνιστος εἰς τὰ βασιλεία πρόσεισι καὶ ὡς δῶρον ὑπέρτατον τῷ πατρὶ τῷ ἰδίῳ ἐλευθέρους εἰσάγει τοὺς αἰχμαλώτους ποτέ· προσάγει δὲ καὶ τὴν πρόσληψιν ἣν ἐκ τῆς χώρας προσέλαβε, μεθ' ἧς καὶ τὸ τρόπαιον ἔστησε, καὶ <ἐκ> δεξιῶν ὡς τὸ πρὶν τοῦ πατρὸς συγκάθεδρος γίνεται, καὶ ἄλλος παράκλητος ὡς αὐτὸς εἰς τὴν χώραν ἐκείνην ἐξαποστέλλεται. Καὶ τίς ἰκανὸς αὐτῆς τὰ ἐκείνου διηγῆσασθαι; ἐπιλείπει γὰρ ὁ χρόνος τὸν διηγῆσθαι βουλόμενον τὰ ἐκείνου τερατουργήματα.»

³⁷⁹ Αυτόθι, υποσημείωση 374

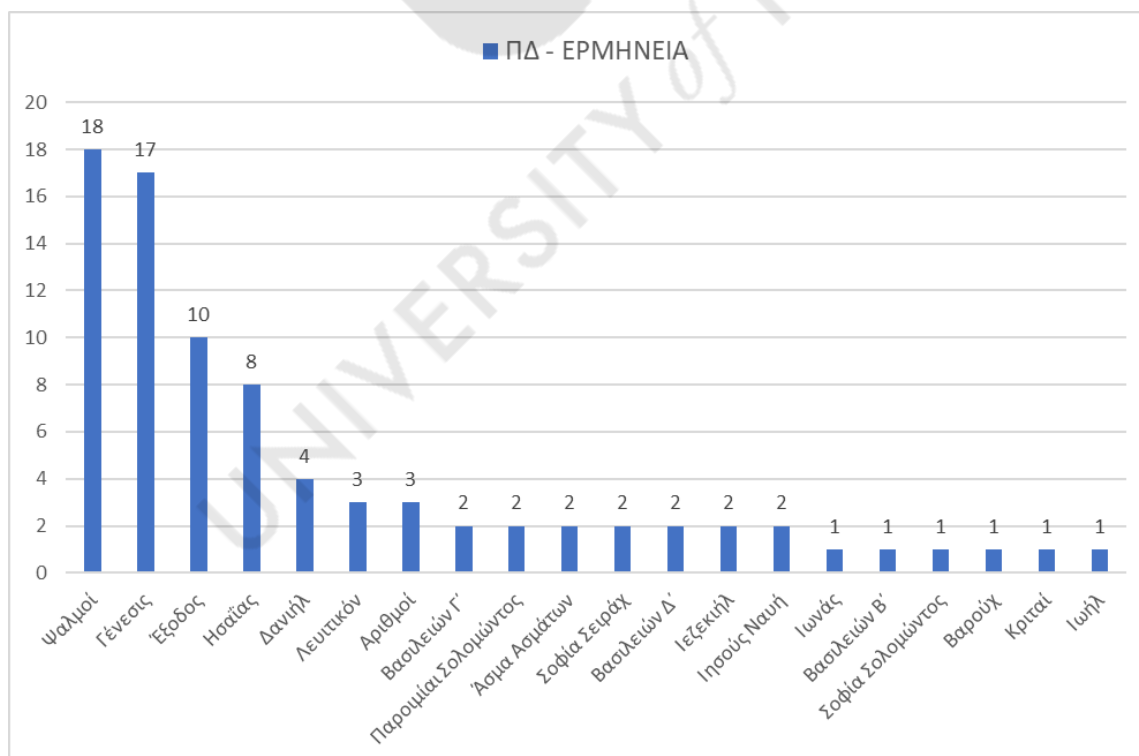
ΛΛ 1,7³⁸⁰ (6 ανφ.) στη Έξοδο.

Γράφημα 142 - Παράγραφοι στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (>=3)

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

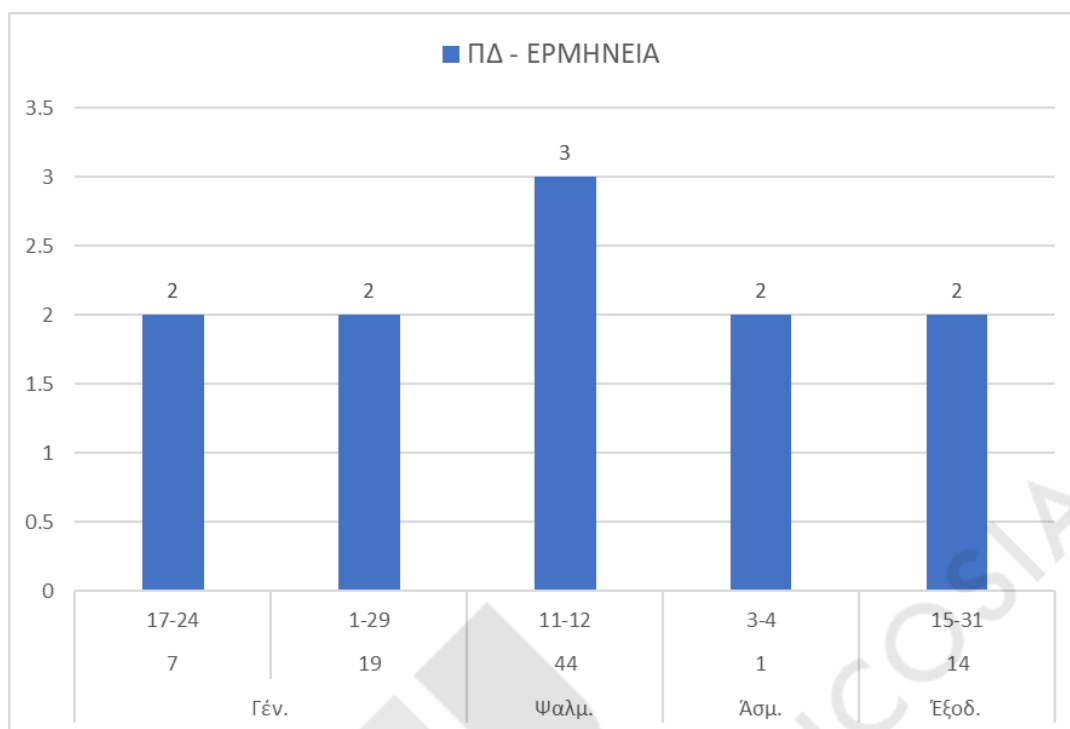
Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΠΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου αναφορά ο Άγιος στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ – Γράφημα 143.

Γράφημα 143 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ

³⁸⁰ Αυτόθι, υποσημείωση 375

Στο Γράφημα 144 βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου βιβλικές αναφορές (βλπ. Αναλυτικά στο Παράρτημα 6). Με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι: Ψαλμ. 44,11-12³⁸¹ (3 ανφ.)

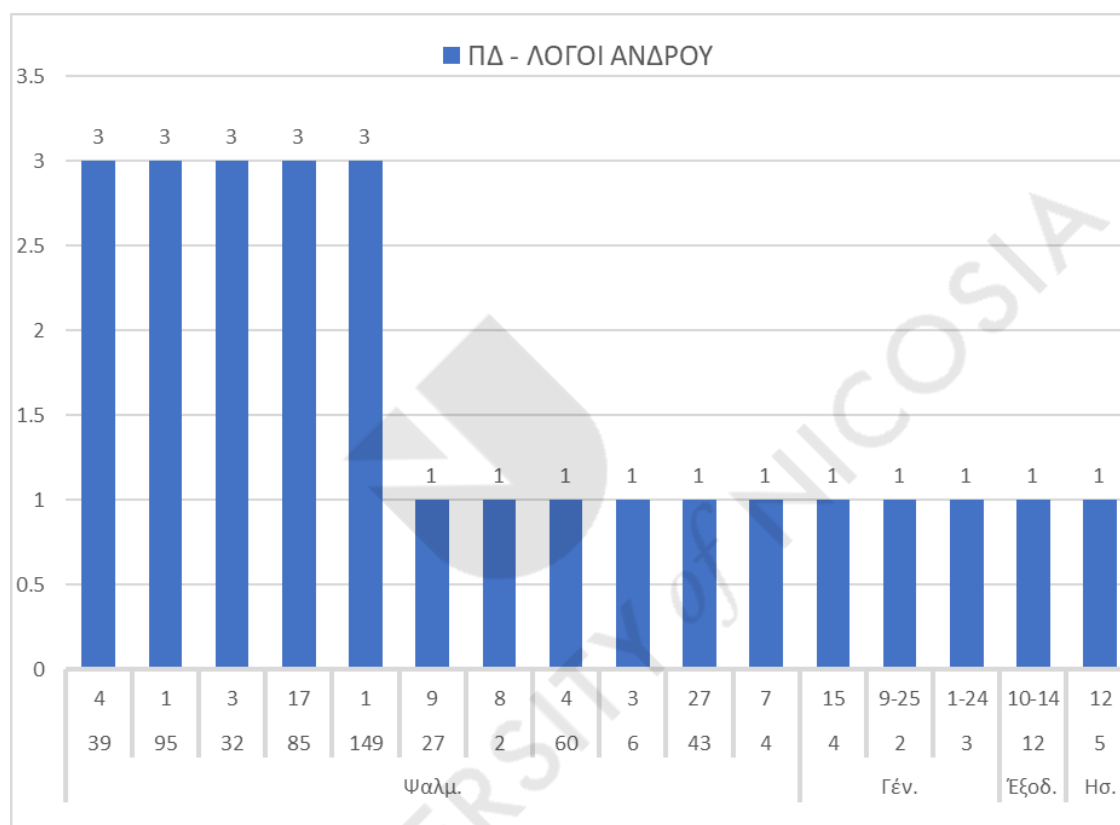

Γράφημα 144 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην Ερμηνεία

³⁸¹ Ψαλμ. 44,11-12: «ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου·»
«καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου, ὅτι αὐτός ἐστι Κύριός σου,»

2.3.8 Λόγοι εκ του κώδικος της Μονής Αγίας Άνδρου (λόγοι 3ς) - Πανηγυρική Β' (λόγος 1ος, 2ος), Πανηγυρική Γ' (λόγος 3ος)

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ είναι Ψαλμ. 39,4³⁸² (3 ανφ.), Ψαλμ. 95,1³⁸³ (3 ανφ.), Ψαλμ. 32,3³⁸⁴ (3 ανφ.), Ψαλμ. 85,17³⁸⁵ (3 ανφ.) και Ψαλμ. 149,1³⁸⁶ (3 ανφ.) - Γράφημα 145.

Γράφημα 145 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ

³⁸² Ψαλμ. 39,4: «καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα μου ᾠσμα καινόν, ὕμνον τῷ Θεῷ ἡμῶν ὃ ψονται πολλοὶ καὶ φοβηθήσονται καὶ ἐλπιοῦσιν ἐπὶ Κύριον.»

³⁸³ Ψαλμ. 95,1: «Ὅτε ὁ οἶκος ὠκοδομεῖτο μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν ὥδῃ τῷ Δαυΐδ. ΑΣΑΤΕ τῷ Κυρίῳ ᾠσμα καινόν, ᾠσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ.»

³⁸⁴ Ψαλμ. 32,3: «ᾠσατε αὐτῷ ᾠσμα καινόν, καλῶς ψάλατε αὐτῷ ἐν ἀλαλαγμῷ.»

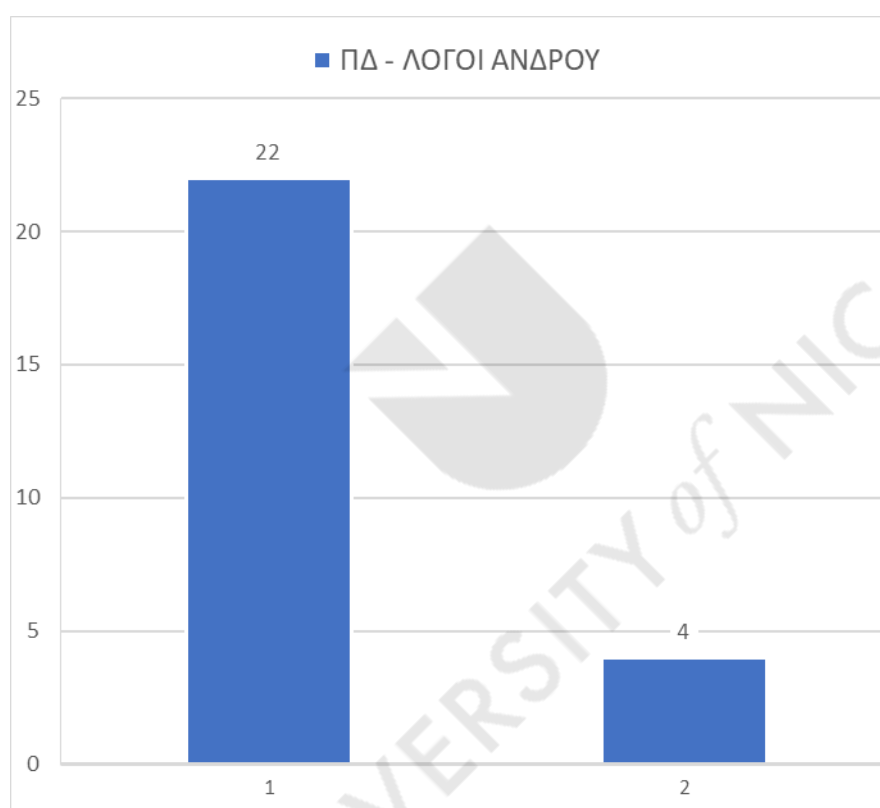
³⁸⁵ Ψαλμ. 85,17: «ποίησον μετ' ἐμοῦ σημεῖον εἰς ἀγαθόν, καὶ ἰδέτωσαν οἱ μισοῦντές με καὶ αἰσχυνητήωσαν, ὅτι σύ, Κύριε, ἐβοήθησάς μοι καὶ παρεκάλεσάς με.»

³⁸⁶ Ψαλμ. 149,1: «Ἀλληλούϊα. ΑΣΑΤΕ τῷ Κυρίῳ ᾠσμα καινόν, ἡ αἵνεσις αὐτοῦ ἐν ἐκκλησίᾳ ὁσίων.»

Στο Γράφημα 146 βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ. Κυρίαρχος Λόγος είναι ο:

ΛΑ 1 «*ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΕΝ ΤΗ ΤΡΙΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΑΜΩΜΟΥ ΝΗΣΤΕΙΑΣ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, ΚΑΙ ΤΙ ΕΣΤΙΝ ἄσμα καίνον καὶ σημεῖον εἰς ἀγαθόν, καὶ ὅτι ἐστὶ καὶ σημεῖον εἰς πονήρον ἐκ γραφικῶν ἀποδείξεων*» (22 ανφ.)

ΛΑ 2 «*ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΕΝ ΤΗ ΤΕΤΡΑΔΙ ΤΗΣ ΜΕΣΟΝΗΣΤΙΜΟΥ ΗΘΙΚΗ ΟΜΙΛΙΑ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΚΥΝΗΣΙΝ ΤΟΥ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ*» (4 ανφ.)

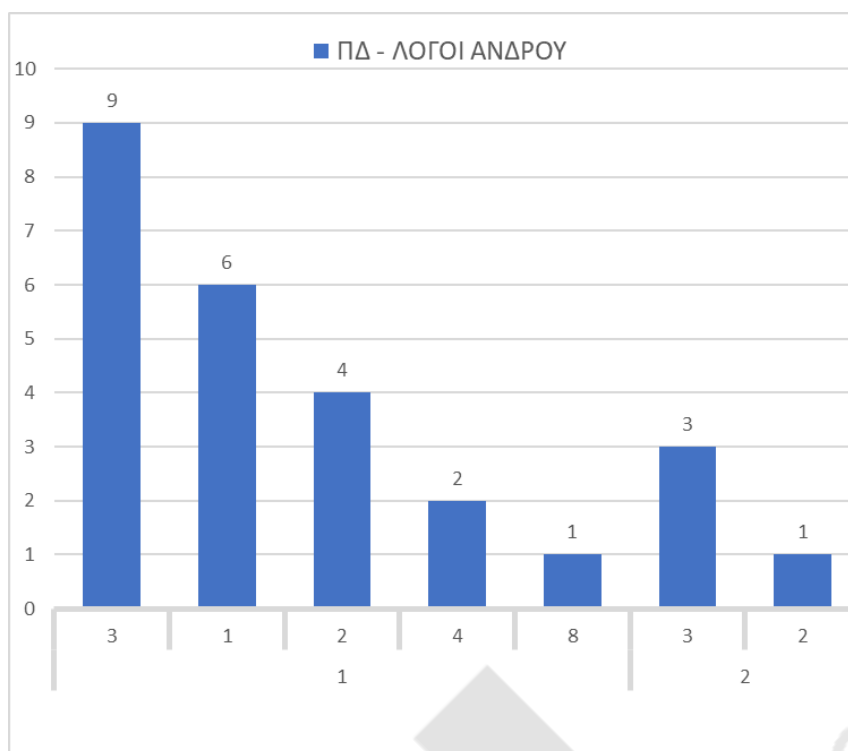
Γράφημα 146 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ

Στο Γράφημα 147 βλέπουμε τις παραγράφους στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΠΔ:

ΛΑ 1,3³⁸⁷ (9 ανφ.)

³⁸⁷ ΛΑ 1,3: «Λέγομεν· «Τὸν σταυρόν σου προσκυνοῦμεν, Δέσποτα, καὶ τὴν ἁγίαν σου ἀνάστασιν δοξάζομεν»· τοῦτο γὰρ ὅσα αἱ τῶν πιστῶν ἄδουσιν ἐκκλησίαι ᾧσμα καίνόν ἐστιν καὶ λέγεται· οὐ γὰρ εἶχεν ἡ Παλαιὰ τοιοῦτον ᾧσμα καίνόν, ἀλλὰ μάλιστα ᾧσμα παλαιόν

ΛΑ 1,1³⁸⁸(6 ανφ.)

Γράφημα 147 - Παράγραφοι στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών

Στο Γράφημα 148 βλέπουμε τις παραγράφους στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ:

ΛΑ 1,3³⁸⁹ (7 ανφ.) στους Ψαλμούς

διὰ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου καὶ διαφόρων ὀργάνων μουσικῶν ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν ἀπὸ τε τῶν Μωσαϊκῶν ψδῶν καὶ τοῦ παιδαγωγοῦ νόμου τοῦτο παρειληφότες, τοιούτους ὕμνους καὶ ψδὰς ἐκ προοιμίων προσάγειν τῷ Θεῷ.»

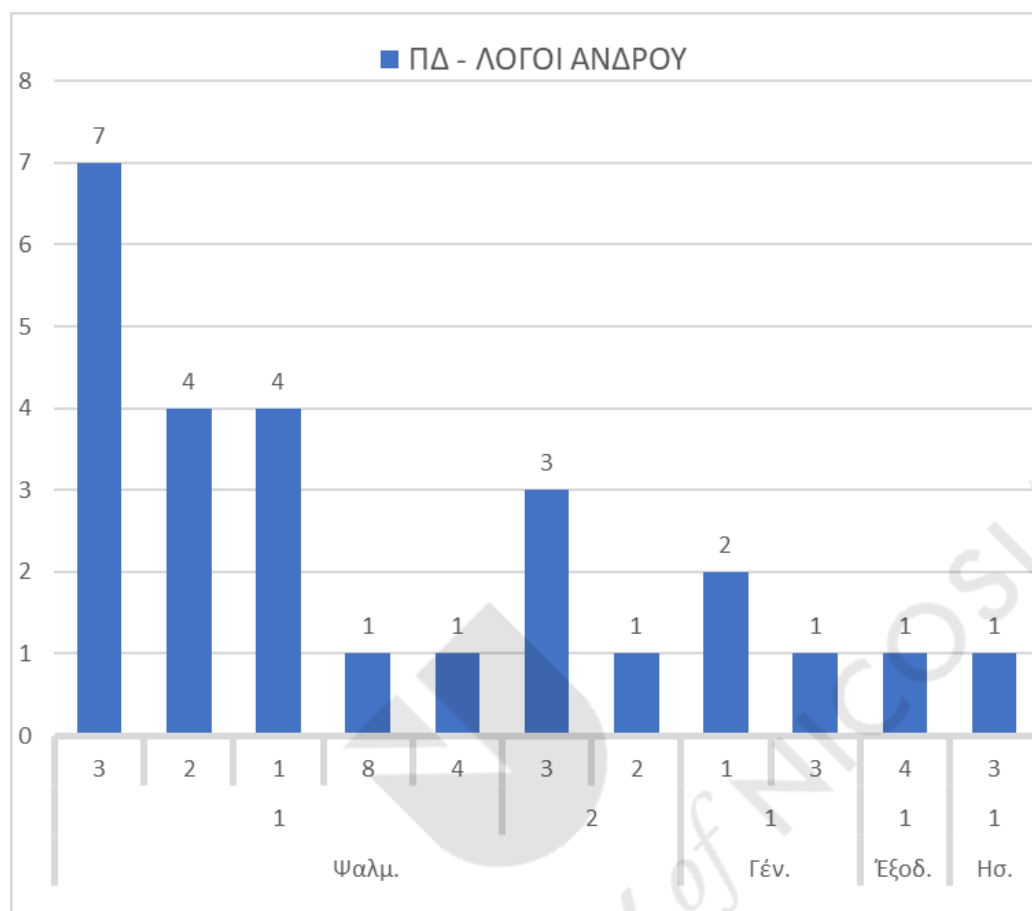
³⁸⁸ ΛΑ 1,1: «Ἄμαχον ὄπλον καὶ σκῆπτρον βασιλέως κραταιοῦ πολλάκις ἐξεδειμάτωσε φάλαγγας πολεμίων ἐχθρῶν· καὶ πανόλβιον ὄπλον καὶ σκῆπτρον παμβασιλέως Χριστοῦ δαιμόνων ἐχθρῶν ἐξεδειμάτωσε πανουργίας. Ἐπειδὴ γὰρ διὰ ξύλου κατέβαλεν ὁ ἐχθρὸς γενάρχην ἡμεδαπόν, διὰ ξύλου πάλιν εὐδόκησεν ὁ ἀγνωσθέντης καταβληθῆναι τὸν τύραννον, ὅπως ἂν καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦδε <τοῦ> ξύλου κατὰ τῶν πολεμίων ἐχθρῶν δρῶμεν τὰ νικητήρια. Εὗγε εὗγε τῆς καταλλήλου ἀνταλλαγῆς, ὅτι διὰ ξύλου ἔκπτωσις ἐκ παραδείσου καὶ πάλιν διὰ ξύλου ἐπάνοδος ἐν παραδείσῳ.»

³⁸⁹ Αυτόθι, υποσημείωση 387

ΛΑ 1,2³⁹⁰ (4 ανφ.) στους Ψαλμούς

ΛΑ 1,1³⁹¹ (4 ανφ.) στους Ψαλμούς

Γράφημα 148 - Παράγραφοι στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

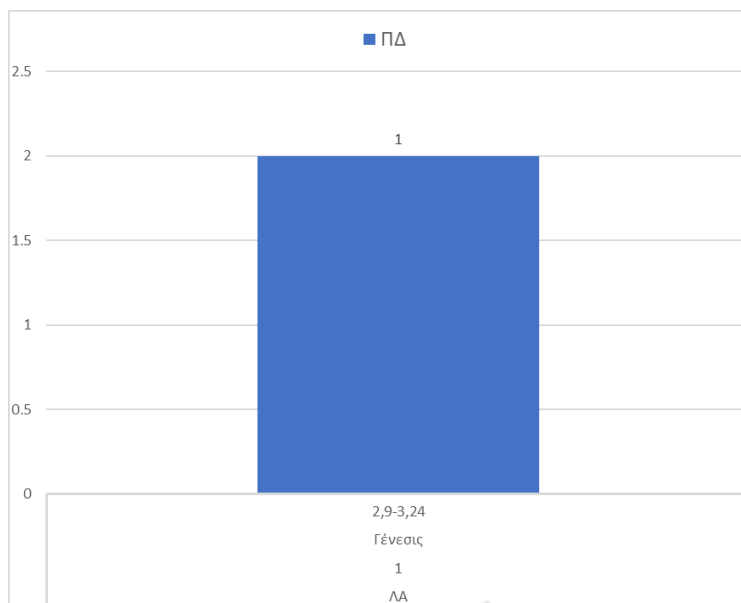
Στο Γράφημα 149 βλέπουμε τις πέραν του ενός κεφαλαίου, αναφορές (συνεχόμενα κεφάλαια) της ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ.

Στο Λόγο ΛΑ 1 «*ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΕΝ ΤΗ ΤΡΙΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΗΣ ΑΜΩΜΟΥ ΝΗΣΤΕΙΑΣ ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, ΚΑΙ ΤΙ ΕΣΤΙΝ ΑΣΜΑ ΚΑΙΝΟΝ ΚΑΙ*

³⁹⁰ ΛΑ 1,2: «Τοῦτο γοῦν τὸ τρισόλβιον ξύλον καὶ τῆς Τριάδος ἰσάριθμον, τὸ τριστέλεχον καὶ τριπόθητον καὶ σεβάσμιον καὶ πολυῦμνητον, πανταχοῦ χριστιανῶν τὰ συστήματα προσκυνοῦντες ἀσμένως ἄδουσιν τῷ Κυρίῳ ᾠσμα καινόν, καθὼς ὁ θεὸς προεμελώδει Δαυΐδ· προφητεύων γὰρ τὸ περὶ τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας <μυστήριον> προετρέπετο ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ ἄδειν ᾠσμα καινόν.»

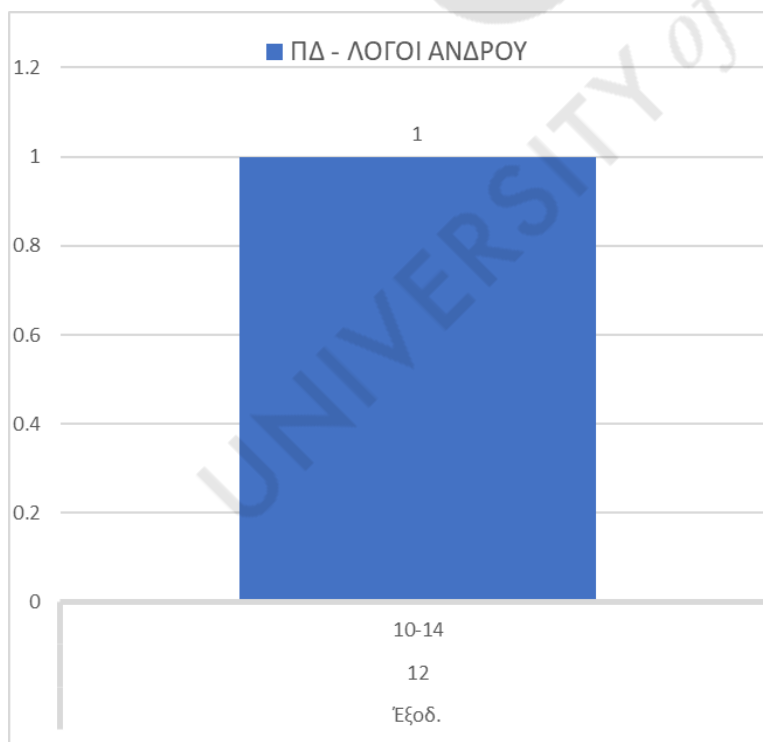
³⁹¹ Αυτόθι, υποσημείωση 388

ΣΗΜΕΙΟΝ ΕΙΣ ΑΓΑΘΟΝ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΟΝ ΕΙΣ ΠΟΝΗΡΟΝ ΕΚ ΓΡΑΦΙΚΩΝ Α-ΠΟΔΕΙΞΕΩΝ» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου της Γέν. 2,9 – 3,24 (κεφάλαιο Γέν. 2,9-25 έως το κεφάλαιο Γέν. 3,1-24).

Γράφημα 149 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΠΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου αναφορά ο Άγιος στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ – Γράφημα 150

Γράφημα 150 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ

2.3.9 Πέρι της Ιεραρχίας Χριστού - Λόγος εν τη Αγία και Μεγάλη Πέμπτη - (λόγος 1) - Πανηγυρική Β΄

Στο Γράφημα 151 Ο Άγιος κάνει μόνο 7 αναφορές χωρίων ΠΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ εκ' των οποίων μία αναφορά πέραν του ενός στίχου. Αυτός είναι Έξοδ. 12,3-12³⁹².

---

³⁹² Έξοδ. 12,3-12: «λάλησον πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν Ἰσραὴλ λέγων· τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου λαβέτωσαν ἕκαστος πρόβατον κατ' οἴκους πατριῶν, ἕκαστος πρόβατον κατ' οἰκίαν.»

«ἐὰν δὲ ὀλιγοστοὶ ᾧσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὥστε μὴ εἶναι ἱκανοὺς εἰς πρόβατον, συλλήψεται μεθ' ἑαυτοῦ τὸν γείτονα τὸν πλησίον αὐτοῦ κατὰ ἀριθμὸν ψυχῶν· ἕκαστος τὸ ἀρκοῦν αὐτῷ συναριθμήσεται εἰς πρόβατον.»

«πρόβατον τέλειον, ἄρσεν, ἐνιαύσιον ἔσται ὑμῖν· ἀπὸ τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν ἐρίφων λήψεσθε.»

«καὶ ἔσται ὑμῖν διατετηρημένον ἕως τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης τοῦ μηνὸς τούτου, καὶ σφάξουσιν αὐτὸ πᾶν τὸ πλῆθος συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραὴλ πρὸς ἐσπέραν.»

«καὶ λήψονται ἀπὸ τοῦ αἵματος καὶ θήσουσιν ἐπὶ τῶν δύο σταθμῶν καὶ ἐπὶ τὴν φλιάν ἐν τοῖς οἴκοις, ἐν οἷς ἐὰν φάγωσιν αὐτὰ ἐν αὐτοῖς.»

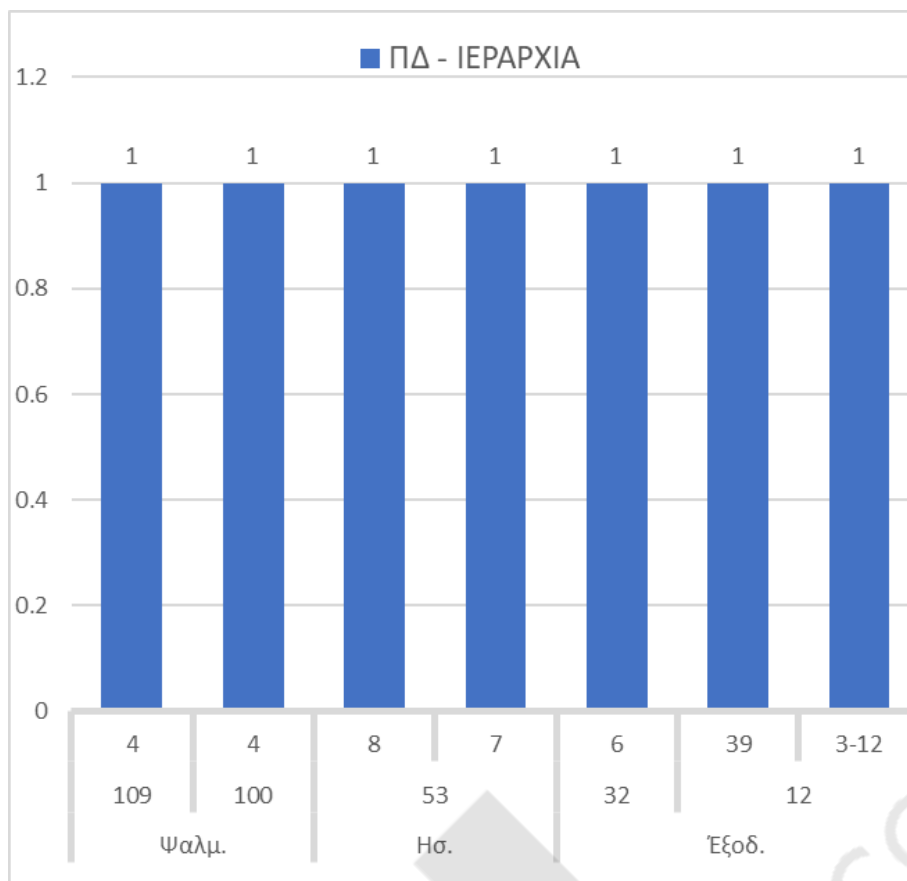
«καὶ φάγονται τὰ κρέα τῇ νυκτὶ ταύτῃ· ὅπτα πυρὶ καὶ ἄζυμα ἐπὶ πικρίδων ἔδονται.»

«οὐκ ἔδεσθε ἀπ' αὐτῶν ὠμὸν οὐδὲ ῥηψιμένον ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἢ ὅπτα πυρὶ, κεφαλήν σὺν τοῖς ποσὶ καὶ τοῖς ἐνδοσθίοις.»

«οὐκ ἀπολείψετε ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωῒ καὶ ὅστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ' αὐτοῦ· τὰ δὲ καταλειπόμενα ἀπ' αὐτοῦ ἕως πρωῒ ἐν πυρὶ κατακαύσετε.»

«οὕτω δὲ φάγεσθε αὐτό· αἱ ὀσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι, καὶ τὰ ὑποδήματα ἐν τοῖς ποσὶν ὑμῶν, καὶ αἱ βακτηρίαι ἐν ταῖς χερσίν ὑμῶν· καὶ ἔδεσθε αὐτὸ μετὰ σπουδῆς· πάσχα ἐστὶ Κυρίῳ.»

«καὶ διελεύσομαι ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ καὶ πατάξω πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους καὶ ἐν πᾶσι τοῖς θεοῖς τῶν Αἰγυπτίων ποιήσω τὴν ἐκδίκησιν· ἐγὼ Κύριος.»

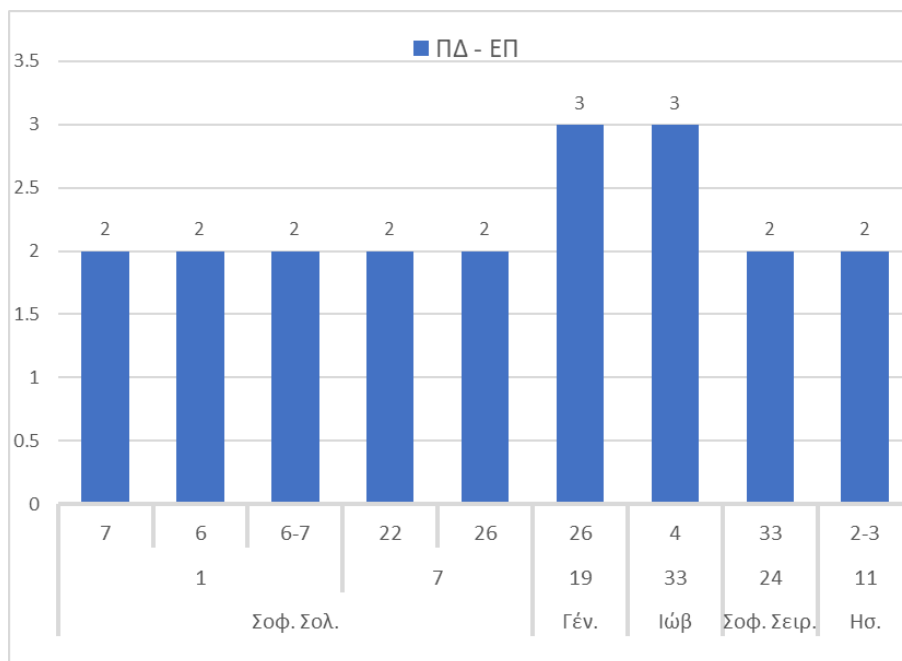
Γράφημα 151 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην Ιεραρχία

2.3.10 Επιστολές (Απόσπασμα Αποκριτικής Επιστολής - Λόγος εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν, Επιστολιμαία)

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΠΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (Δεν κάνει αναφορές στην Αποκριτική Επιστολή) είναι Γεν. 19,26³⁹³ (3 ανφ.), Ιώβ 33,4³⁹⁴ (3 ανφ.) - Γράφημα 152.

³⁹³ Γεν. 19,26: «καὶ ἐπέβλεψεν ἡ γυνὴ αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἐγένετο στήλη ἀλός..»

³⁹⁴ Ιώβ 33,4: «πνεῦμα θεῖον τὸ ποιῆσάν με, πνοὴ δὲ Παντοκράτορος ἡ διδάσκουσά με.»

Γράφημα 152 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (≥ 2)

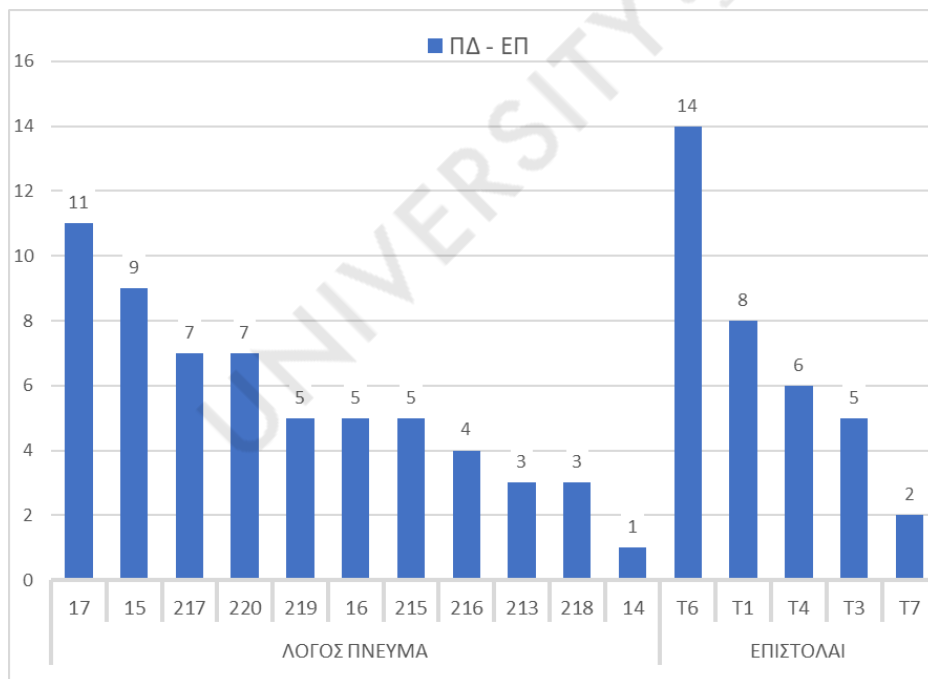
Στο Γράφημα 153, βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στις Επιστολές.

Κυρίαρχος Λόγος είναι:

T6 14 ανφ.)

ΛΟΓΟΣ ΠΝΕΥΜΑ 17 (11 ανφ.)

ΛΟΓΟΣ ΠΝΕΥΜΑ 15 (9 ανφ.)

Γράφημα 153 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Στο Γράφημα 154 βλέπουμε τις παραγράφους στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΠΔ:

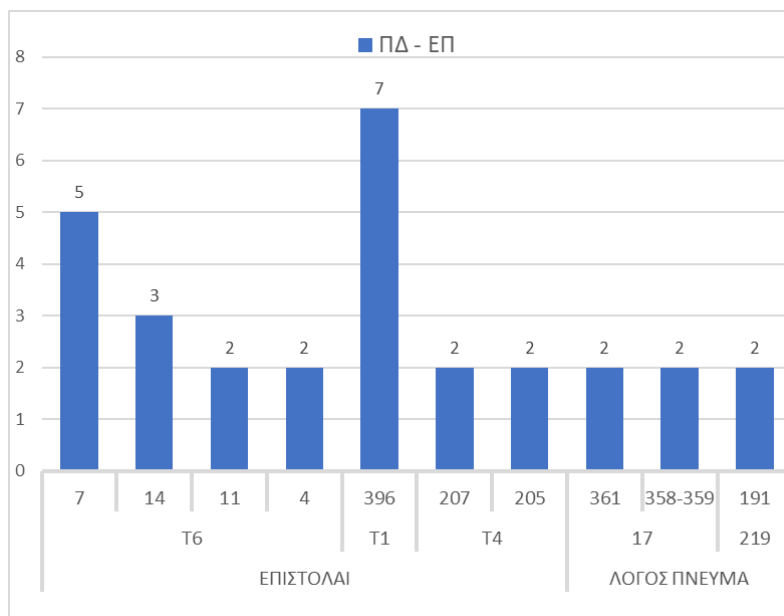
T1,396v³⁹⁵ (7 ανφ.)

T6,7³⁹⁶ (5 ανφ.)

---

³⁹⁵ T1,396v: «Ὅς ἐλθὼν ἐν τῇ Κύπρῳ κρατεῖ αὐτὴν καὶ φημίζεται βασιλεὺς καὶ κρατεῖ αὐτὴν ἐπὶ χρόνοις ζ´· ἐκάκωσε δὲ οὐ τὴν χώραν ἀπλῶς καὶ τῶν πλουσίων τοὺς βίους καθόλου διήρπασεν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰδίους ἄρχοντας αὐτοῦ ποινηλατῶν καθ' ἐκάστην καὶ θλίβων, ὥστε πάντας ἐν ἀμηχανίᾳ διάγειν καὶ τρόπον τινὰ ἐπιζητοῦντας φεύξασθαι ἀπ' αὐτοῦ. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων ἰδοὺ καὶ Ἰγγλίτερ προσβάλλει τῇ Κύπρῳ, καὶ θᾶπτον πρὸς αὐτὸν ἔδραμον πάντες. Τότε ὁ βασιλεὺς ἔρημος ἐναπομείνας λαοῦ προὔδωκε καὶ αὐτὸς χερσὶ τοῦ Ἰγγλιτέρρων· ὃν καὶ δήσας σιδήροις καὶ τοὺς αὐτοῦ θησαυροὺς διαρπάσας, σφόδρα πολλοὺς, καὶ τὴν χώραν σκυλεύσας δεινῶς ἀποπλεῖ πρὸς Ἱερουσαλήμ πλοῖα καταλείψας τοῦ σχιδεῦειν τὴν χώραν καὶ στέλλειν ὀπισθεν αὐτοῦ. Τῷ δὲ βασιλεῖ Κύπρου Ἰσαακίῳ κατακλείει σιδηροδεσμίῳ ἐν καστελλίῳ καλουμένῳ Μαρκάππῳ. Κατὰ δὲ τοῦ ὁμοίου αὐτῷ Σαλαχαντίνου ἀνύσας μηδὲν ὁ ἀλιτήριος ἤνυσεν τοῦτο καὶ μόνον, διαπραῖσαι τὴν χώραν Λατίνοις χρυσίου χιλιᾶδων λιτρῶν διακοσίων. Διὸ καὶ πολὺς ὁ ὀλολυγμὸς καὶ ἀφόρητος ὁ καπνός, ὡς προεῖρηται, ὁ ἐλθὼν ἐκ τοῦ βορρᾶ· περὶ ὧν ὁ θέλων δηλῶσαι κατὰ μέρος καὶ ὁ χρόνος ἐπιλείπει. Μαινομένης θαλάσσης ἐκ πολλῆς τρικυμίας καὶ πολλῆς καταιγίδος οὐδὲν ἀποδέει νῦν τὰ τῆς χώρας ἡμῶν, μᾶλλον δὲ καὶ χειρὸν ἀγρίας θαλάσσης· ἐκείνης γὰρ τὴν ἀγριότητα διαδέχεται γαλήνη, ἐνθάδε δὲ ὁ κλύδων καθ' ἐκάστην ἐπαύξει καὶ τὸ ῥαγδαῖον αὐτοῦ τέλος οὐκ ἔχει, εἰ μήπου ἀκούσῃ· Μέχρι τούτου ἐλεύση καὶ οὐχ ὑπερβήση, ἀλλ' ἐν σεαυτῇ συντριβήσεται σου τὰ κύματα. Ἐν τῇ Λευϊτικῇ βίβλῳ γέγραπται διαρρήδην τὰ ἐν τῇ γῇ ἡμῶν συναντήσαντα πῆματα, ἥτοι πόλεμοι, ἥτται, σποραὶ διακενῆς, ὑπεναντίων ἐδωδὴ καμάτων ἡμῶν, καὶ ἡ ἰσχὺς ἡμῶν ἐγένετο εἰς οὐδέν, καὶ ἐγενόμεθα ὀλιγοστοί, καὶ λαὸς ἀλλότριος ἐπληθύνθη ἐν τῇ γῇ ἡμῶν. Ἐπορεύθητε πρὸς με πλάγιοι, λέγει ὁ Θεός, κἀγὼ πορεύσομαι πρὸς ὑμᾶς ἐν θυμῷ πλαγίῳ. Καὶ γὰρ οὕτως ἔχει· εἰ μήπω γὰρ τις νοσήσας χολανεῖ, οὐδ' ὁ ἰατρὸς ἐπάγει τομὴν μετὰ πικρίας καὶ καύσεως. Δηλονότι καὶ ἡμεῖς, εἰ μήπου πολλὰ τὸν πανάγαθον ἱατρὸν ἡμῶν παρεπικράναμεν καὶ πλαγίως πρὸς αὐτὸν ἐπορεύθημεν, οὐκ ἂν καὶ αὐτὸς πλαγίως πρὸς ἡμᾶς διετέθη σωτηριωδῶς καταπικραίνων ἡμᾶς.»

³⁹⁶ T6,7: «Ταῦτα δὲ λέγων οὐχ ὀνειδίζω τοὺς ἐξαιτοῦντάς με λόγον, ἀλλὰ καὶ πάνυ ἀποδέχομαι τὴν τούτων φιλομαθίαν, μόνον δὲ θαυμάζω ὅτι πῶς οἱ τοιοῦτοι, ἀφέντες τοὺς δυναμένους καὶ τέχνη καὶ λέξει καὶ πράξει καὶ θεωρίᾳ διαγράφειν λόγους ὠφελείας, παρὰ τῆς ἐμῆς ἐξαιτοῦνται ἀμαθίας συγγράμματα. Μηδὲν ἡμᾶς ἀπαιτεῖτω ἕκαστος βιβλίον ἕτερον καὶ ἕτερον, ἀλλὰ ἐν καὶ τὸ αὐτὸ δύναται σὺν Θεῷ τοὺς πίστει ἐγκύπτοντας ὠφελεῖν. Καὶ γὰρ ὁ πνευματικὸς λόγος οὐκ οἶδε πρόσωπα διαιρεῖν· κἂν γὰρ πρὸς ἓν πρόσωπον διαλέγεται, ἀλλ' ὅμως πλείστους παραλαμβάνει τῶν ἀκροατῶν καὶ μεταβαίνει πρὸς ἕτερον ἀπλῶς τὸν βουλόμενον, καθότι οὐ πέφυκε βρῶμα σωματικόν, ἵνα οἱ πρῶτον τοῦτον δεξάμενοι καταφάγῃσι τοῦτον καὶ ἀφανίσωσι, ἀλλ' ἔστι βρῶμα πνευματικόν διατρέφον τοὺς βουλομένους καὶ διαμένον ἀμείωτον.»

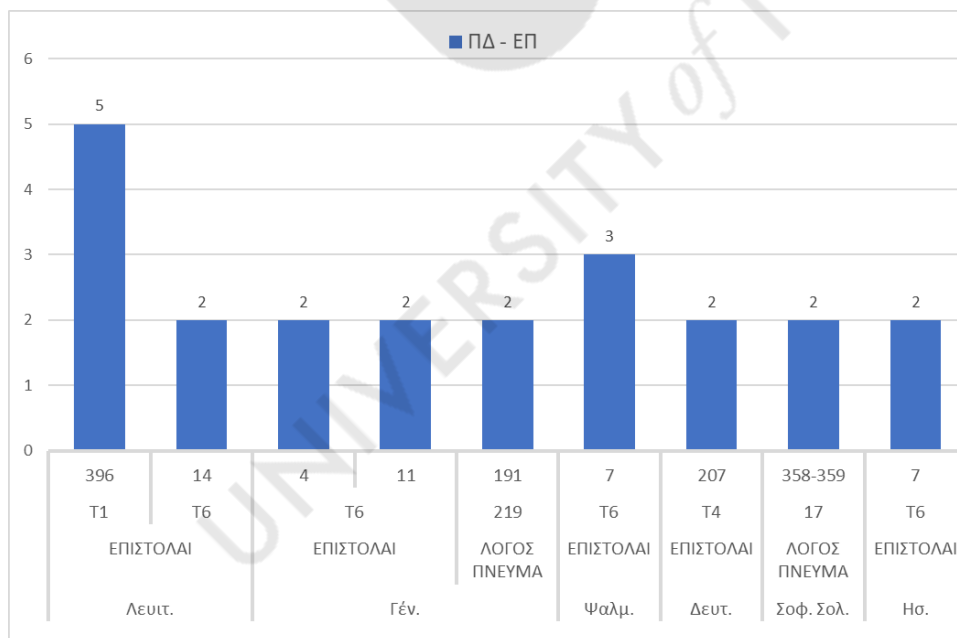

Γράφημα 154 - Παράγραφοι στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 2)

Στο Γράφημα 155 βλέπουμε τις παραγράφους στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ:

T1,396³⁹⁷ (5 ανφ.) στο Λευιτικό

T6,7³⁹⁸ (3 ανφ.) στους Ψαλμούς

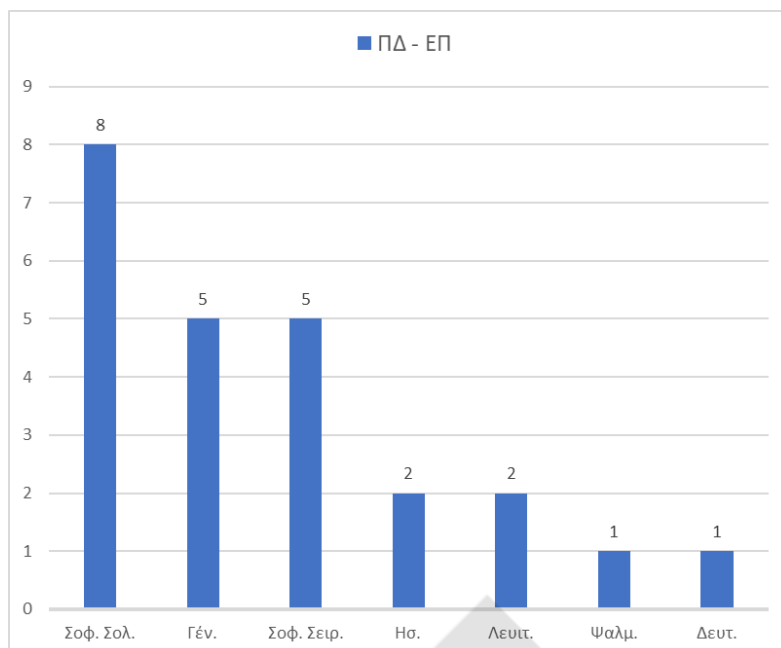
Γράφημα 155 - Παράγραφοι στις Επιστολές με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΠΔ (≥ 2)

³⁹⁷ Αυτόθι, υποσημείωση 395

³⁹⁸ Αυτόθι, υποσημείωση 396

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΠΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου αναφορά ο Άγιος στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ – Γράφημα 156.

Γράφημα 156 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Στο Γράφημα 157 βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου βιβλικές αναφορές της ΠΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ. Με την μεγαλύτερη συχνότητα είναι:

Σοφ. Σολ. 1,6-7³⁹⁹ (2 ανφ.)

Ησ. 11,2-3⁴⁰⁰ (2 ανφ.)

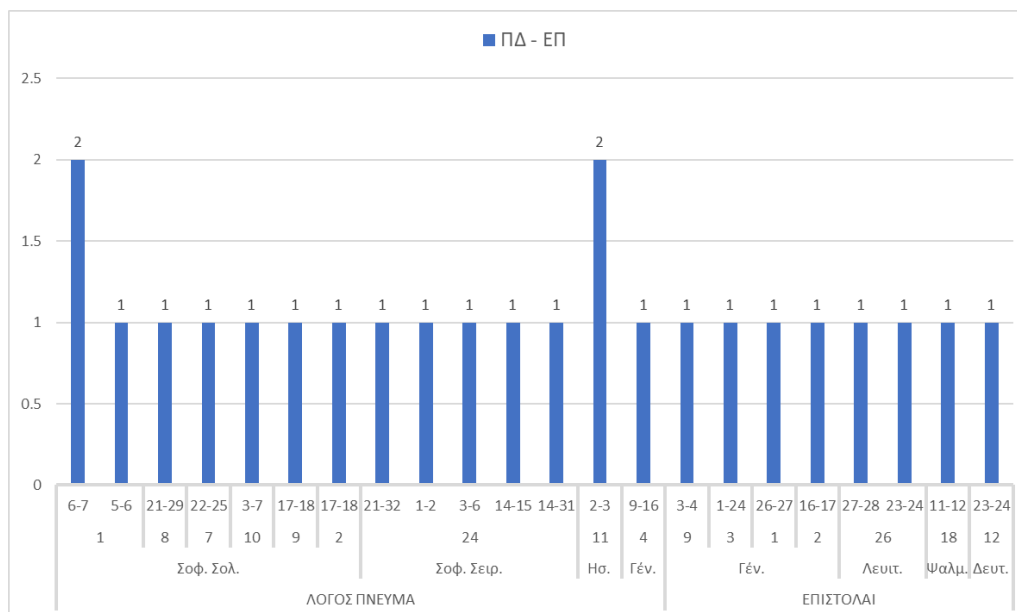
³⁹⁹ Σοφ. Σολ. 1,6-7: «φιλόανθρωπον γάρ πνεῦμα σοφία καὶ οὐκ ἀθώσκει βλάσφημον ἀπὸ χειλέων αὐτοῦ· ὅτι τῶν νεφρῶν αὐτοῦ μάρτυς ὁ Θεὸς καὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἐπίσκοπος ἀληθείας καὶ τῆς γλώσσης ἀκουστής·»

«ὅτι πνεῦμα Κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην, καὶ τὸ συνέχον τὰ πάντα γινώσιν ἔχει φωνῆς.»

⁴⁰⁰ Ησ. 11,2-3: «καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας·»

«ἐμπλήσει αὐτὸν πνεῦμα φόβου Θεοῦ. οὐ κατὰ τὴν δόξαν κρινεῖ οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἐλέγξει.»

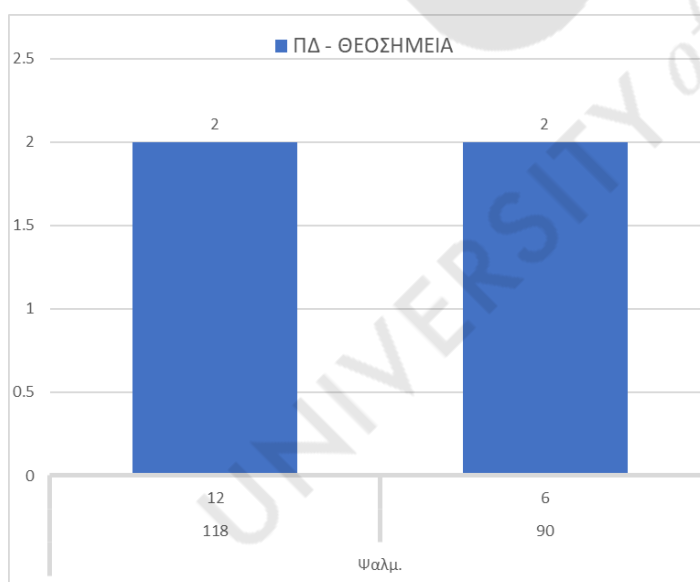

Γράφημα 157 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

2.3.11 Το βιβλίο της Θεοσημείας

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ είναι Ψαλμ. 118,12⁴⁰¹ (2 ανφ.) και Ψαλμ. 90,6⁴⁰² (2 ανφ.) - Γράφημα 158.

Γράφημα 158 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ (>=2)

⁴⁰¹ Ψαλμ. 118,12: «εύλογητός εἶ, Κύριε· δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου.»

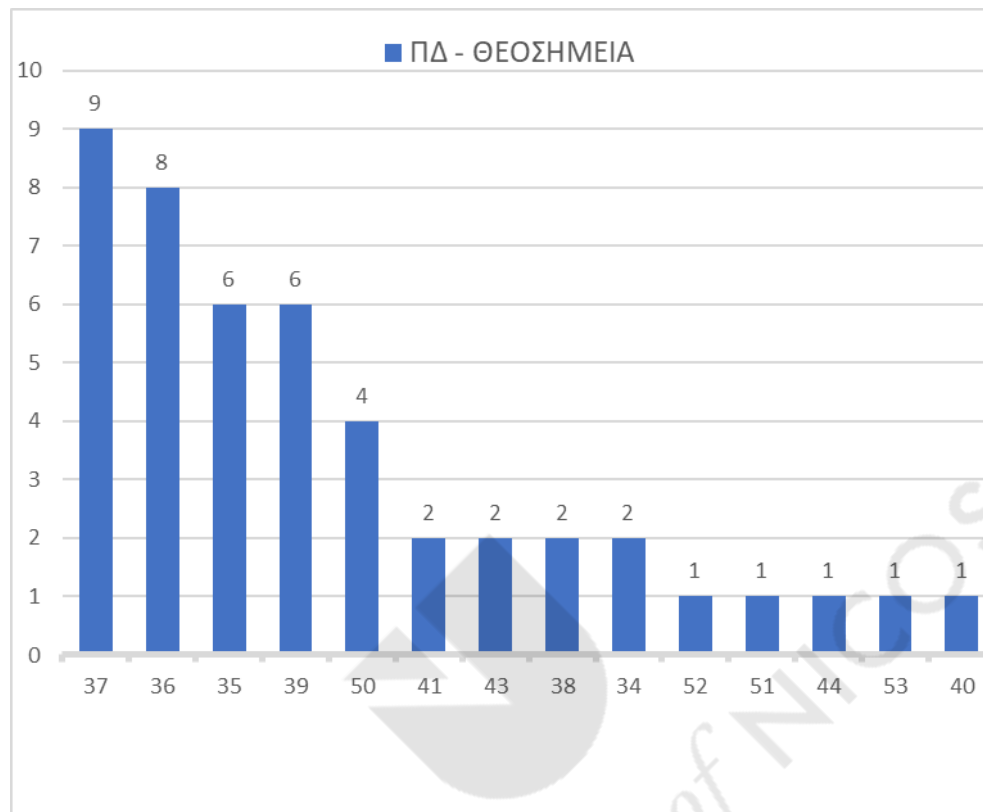
⁴⁰² Ψαλμ. 90,6: «ἀπὸ πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ.»

Στο Γράφημα 159 βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ.

Κυρίαρχος Λόγος είναι ο:

ΘΕ 37 (9 ανφ.)

ΘΕ 36 (8 ανφ.)

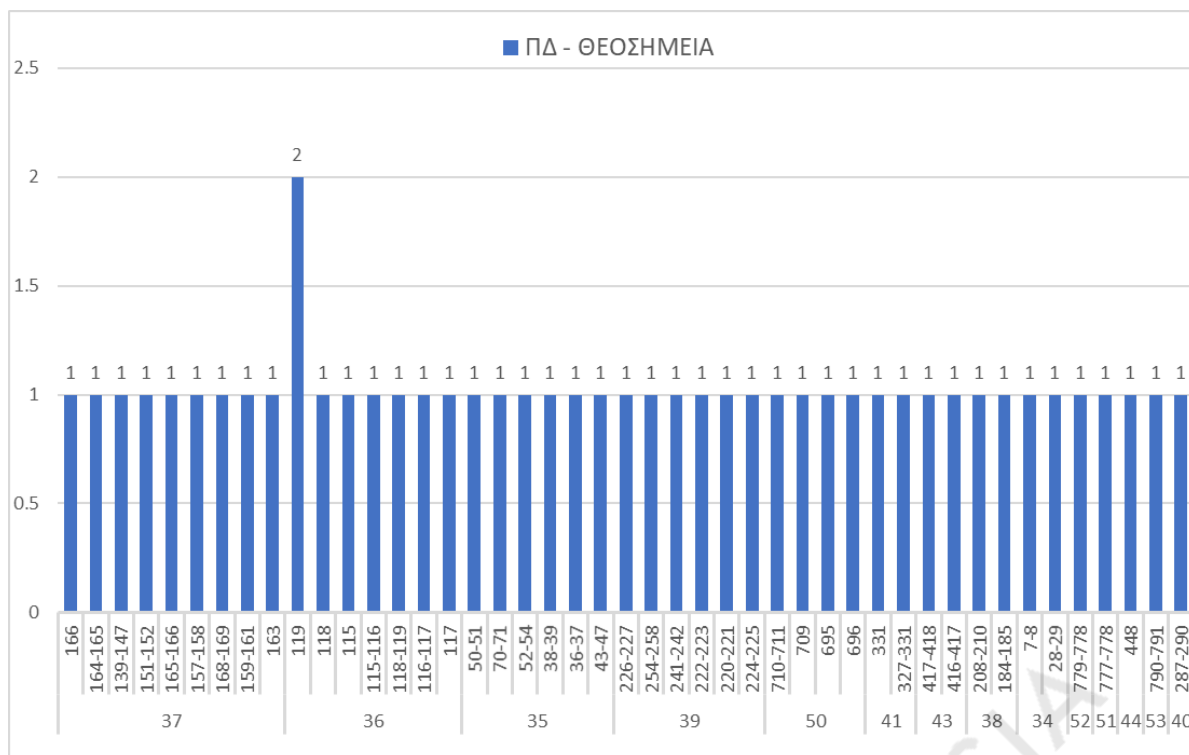

Γράφημα 159 - Πυκνότητα παράθεσης ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ

Στο Γράφημα 160 βλέπουμε τους στίχους στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΠΔ:

ΘΕ 36,119⁴⁰³ (2 ανφ.) στους Ψαλμούς

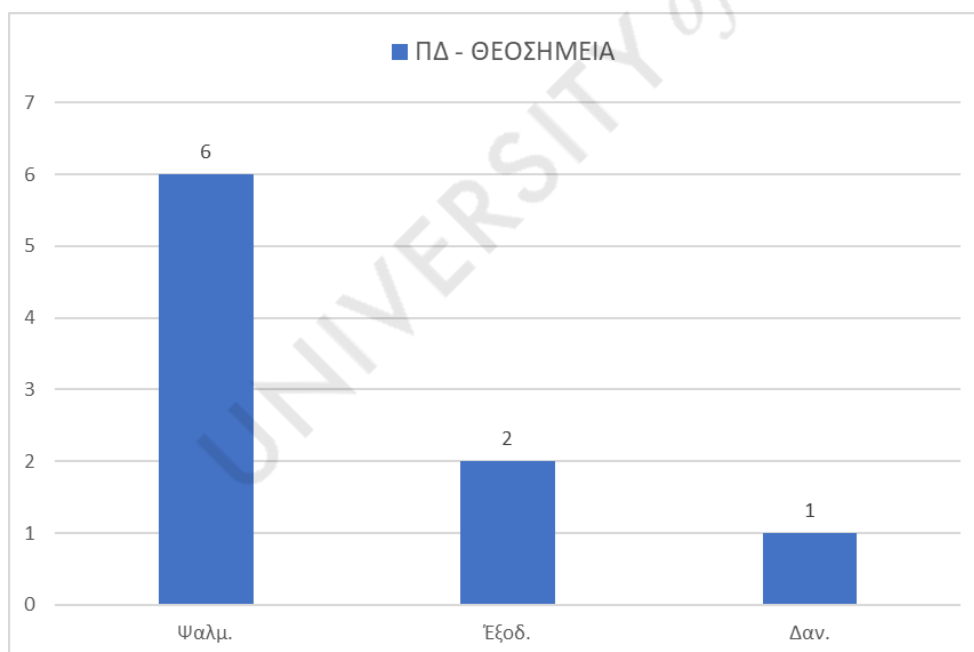
⁴⁰³ ΘΕ 36,119: «κλειῖθρα καὶ πύλας, ὅριον ὃ οὐ παρελεύσεται, ὃν τρέμει, ὃν δουλεύει, ὃν ὑπείκει λογική»

Γράφημα 160 - Στίχοι στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΠΔ

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΠΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου αναφορά ο Άγιος στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ – Γράφημα 161.

Γράφημα 161 - Βιβλία της ΠΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ

βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου βιβλικές αναφορές της ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ.

Με την μεγαλύτερη συχνότητα είναι:

Ψαλμ. 90,1-2⁴⁰⁴

Ψαλμ. 90,5-6⁴⁰⁵

Ψαλμ. 135,5-6⁴⁰⁶

Ψαλμ. 123,6-7⁴⁰⁷

Ψαλμ. 60,2-6⁴⁰⁸

Ψαλμ. 29,2-4⁴⁰⁹

---

⁴⁰⁴ Ψαλμ. 90,1-2: « Αἶνος ὡδῆς τῷ Δαυΐδ. Ο ΚΑΤΟΙΚΩΝ ἐν βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου, ἐν σκέπῃ τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ ἀύλισθήσεται. »

« ἐρεῖ τῷ Κυρίῳ· ἀντιλήπτωρ μου εἶ καὶ καταφυγή μου, ὁ Θεός μου, καὶ ἐλπιῶ ἐπ’ αὐτόν, »

⁴⁰⁵ Ψαλμ. 90,5-6: « οὐ φοβηθήσῃ ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας, ἀπὸ πράγματος ἐν σκότει διαπορευομένου, ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ. »

⁴⁰⁶ Ψαλμ. 135,5-6: « τῷ ποιήσαντι τοὺς οὐρανοὺς ἐν συνέσει, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· »
« τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· »

⁴⁰⁷ Ψαλμ. 123,6-7: « εὐλογητὸς Κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὁδοῦσιν αὐτῶν. »
« ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον ἐρρύσθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων· ἡ παγὶς συνετρίβη, καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν. »

⁴⁰⁸ Ψαλμ. 60,2-6: « Εἰσακοῦσον, ὁ Θεός, τῆς δεήσεώς μου, πρόσχες τῇ προσευχῇ μου. »
« ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς πρὸς σέ ἐκέκραξα ἐν τῷ ἀκηδιάσαι τὴν καρδίαν μου· ἐν πέτρᾳ ὑψώσας με, ὡδήγησάς με, »

« ὅτι ἐγενήθης ἐλπίς μου, πύργος ἰσχύος ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ. »

« παροικήσω ἐν τῷ σκηνώματί σου εἰς τοὺς αἰῶνας, σκεπασθήσομαι ἐν σκέπῃ τῶν πτερύγων σου. (διάψαλμα). »

« ὅτι σύ, ὁ Θεός, εἰσήκουσας τῶν εὐχῶν μου, ἔδωκας κληρονομίαν τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου. »

⁴⁰⁹ Ψαλμ. 29,2-4: « ὙψΩσΩ σε, Κύριε, ὅτι ὑπέλαβές με καὶ οὐκ εὐφρανάς τοὺς ἐχθρούς μου ἐπ’ ἐμέ. »

« Κύριε ὁ Θεός μου, ἐκέκραξα πρὸς σέ, καὶ ἴασω με· »

« Κύριε, ἀνήγαγες ἐξ ᾄδου τὴν ψυχὴν μου, ἔσωσάς με ἀπὸ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον. »

Ἐξοδ. 13,6-16⁴¹⁰

Ἐξοδ. 14,21-31⁴¹¹

-
- ⁴¹⁰ Ἐξοδ. 13,6-16: «Ἐξ ἡμέρας ἔδεσθε ἄζυμα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ ἑορτὴ Κυρίου·»
«ἄζυμα ἔδεσθε ἑπτὰ ἡμέρας, οὐκ ὀφθήσεται σοι ζυμωτόν, οὐδὲ ἔσται σοι ζύμη ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου.»
«καὶ ἀναγγελεῖς τῷ υἱῷ σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγων· διὰ τοῦτο ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός μοι, ὡς ἐξεπορευόμην ἐξ Αἰγύπτου.»
«καὶ ἔσται σοι σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρός σου καὶ μνημόσυνον πρὸ ὀφθαλμῶν σου, ὅπως ἂν γένηται ὁ νόμος Κυρίου ἐν τῷ στόματί σου· ἐν γὰρ χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγέ σε Κύριος ὁ Θεός ἐξ Αἰγύπτου.»
«καὶ φυλάξασθε τὸν νόμον τοῦτον κατὰ καιροὺς ὥρων, ἀφ' ἡμερῶν εἰς ἡμέρας.»
«καὶ ἔσται ὡς ἂν εἰσαγάγῃ σε Κύριος ὁ Θεός σου εἰς τὴν γῆν τῶν Χαναναίων, ὃν τρόπον ὤμοσε τοῖς πατράσι σου, καὶ δώσει σοι αὐτήν,»
«καὶ ἀφελεῖς πᾶν διανοῖγον μήτρان, τὰ ἀρσενικά, τῷ Κυρίῳ· πᾶν διανοῖγον μήτρان ἐκ βουκολίων ἢ ἐν τοῖς κτήνεσί σου, ὅσα ἂν γένηταί σοι, τὰ ἀρσενικά ἀγιάσεις τῷ Κυρίῳ.»
«πᾶν διανοῖγον μήτρان ὄνου ἀλλάξεις προβάτῳ· ἂν δὲ μὴ ἀλλάξης, λυτρώσῃ αὐτό. πᾶν πρωτότοκον ἀνθρώπου τῶν υἱῶν σου λυτρώσῃ.»
«ἐὰν δὲ ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σου μετὰ ταῦτα λέγων· τί τοῦτο; καὶ ἐρεῖς αὐτῷ, ὅτι ἐν χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγε Κύριος ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας·»
«ἡνίκα δὲ ἐσκήρυνε Φαραὼ ἐξαποστεῖλαι ἡμᾶς, ἀπέκτεινε πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, ἀπὸ πρωτοτόκων ἀνθρώπων ἕως πρωτοτόκων κτηνῶν· καὶ διὰ τοῦτο ἐγὼ θύω πᾶν διανοῖγον μήτρان, τὰ ἀρσενικά, τῷ Κυρίῳ, καὶ πᾶν πρωτότοκον τῶν υἱῶν μου λυτρώσομαι.»
«καὶ ἔσται εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρός σου καὶ ἀσάλευτον πρὸ ὀφθαλμῶν σου· ἐν γὰρ χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγέ σε Κύριος ἐξ Αἰγύπτου.»
- ⁴¹¹ Ἐξοδ. 14,21-31 «ἔξέτεινε δὲ Μωυσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ὑπήγαγε Κύριος τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ ὅλην τὴν νύκτα καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ξηρὰν, καὶ ἐσχίσθη τὸ ὕδωρ.»
«καὶ εἰσῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτῆς τεῖχος ἐκ δεξιῶν καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων·»
«καὶ κατεδίωξαν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ εἰσῆλθον ὀπίσω αὐτῶν, πᾶς ἵππος Φαραὼ καὶ τὰ ἄρματα καὶ οἱ ἀναβάται, εἰς μέσον τῆς θαλάσσης.»
«ἐγενήθη δὲ ἐν τῇ φυλακῇ τῇ ἐωθινῇ καὶ ἐπέβλεψε Κύριος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν Αἰγυπτίων ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης καὶ συνετάραξε τὴν παρεμβολὴν τῶν Αἰγυπτίων»

«καὶ συνέδῃσε τοὺς ἄξονας τῶν ἁρμάτων αὐτῶν καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς μετὰ βίας. καὶ εἶπαν οἱ Αἰγύπτιοι· φύγωμεν ἀπὸ προσώπου Ἰσραὴλ, ὁ γὰρ Κύριος πολεμεῖ περὶ αὐτῶν τοὺς Αἰγυπτίους.»

«εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωυσῆν· ἔκτεινον τὴν χειρὰ σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἀποκαταστήτω τὸ ὕδωρ καὶ ἐπικαλυψάτω τοὺς Αἰγυπτίους, ἐπὶ τε τὰ ἄρματα καὶ τοὺς ἀναβάτας.»

«ἐξέτεινε δὲ Μωυσῆς τὴν χειρὰ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἀποκατέστη τὸ ὕδωρ πρὸς ἡμέραν ἐπὶ χώρας· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφυγον ὑπὸ τὸ ὕδωρ, καὶ ἐξετίναξε Κύριος τοὺς Αἰγυπτίους μέσον τῆς θαλάσσης.»

«καὶ ἐπαναστραφέν τὸ ὕδωρ ἐκάλυψε τὰ ἄρματα καὶ τοὺς ἀναβάτας καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν Φαραώ, τοὺς εἰσπορευομένους ὀπίσω αὐτῶν, εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ οὐ κατελήφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς.»

«οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, τὸ δὲ ὕδωρ αὐτῆς τεῖχος ἐκ δεξιῶν, καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων.»

«καὶ ἐρρύσατο Κύριος τὸν Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ χειρὸς τῶν Αἰγυπτίων· καὶ εἶδεν Ἰσραὴλ τοὺς Αἰγυπτίους τεθνηκότας παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης.»

«εἶδε δὲ Ἰσραὴλ τὴν χειρὰ τὴν μεγάλην, ἃ ἐποίησε Κύριος τοῖς Αἰγυπτίοις· ἐφοβήθη δὲ ὁ λαὸς τὸν Κύριον καὶ ἐπίστευσαν τῷ Θεῷ καὶ Μωυσῇ τῷ θεράποντι αὐτοῦ.»

⁴¹² Δαν. 3,1-51:

«ΕΤΟΥΣ ὀκτωκαιδεκάτου Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν εἰκόνα χρυσοῦν, ὕψος αὐτῆς πῆχεων ἐξήκοντα, εὖρος αὐτῆς πῆχεων ἕξ, καὶ ἔστησεν αὐτὴν ἐν πεδίῳ Δειρᾷ, ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος.»

«καὶ ἀπέστειλε συναγαγεῖν τοὺς ὑπάτους καὶ τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς τοπάρχας, ἡγουμένους τε καὶ τυράννους καὶ τοὺς ἐπ' ἐξουσιῶν καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν χωρῶν ἐλθεῖν εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς εἰκόνας, ἣν ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς.»

«καὶ συνήχθησαν οἱ τοπάρχαι, ὕπατοι, στρατηγοί, ἡγούμενοι, τύραννοι μεγάλοι, οἱ ἐπ' ἐξουσιῶν καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῶν χωρῶν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τῆς εἰκόνας, ἣν ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰστήκεισαν ἐνώπιον τῆς εἰκόνας.»

«καὶ ὁ κήρυξ ἐβόα ἐν ἰσχύϊ· ὑμῖν λέγεται, λαοί, φυλαί, γλῶσσαι·»

«ἢ ἂν ὥρα ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγος τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου, συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προσκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσοῇ, ἣ ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς·»

«καὶ ὅς ἂν μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.»

«καὶ ἐγένετο ὅταν ἤκουον οἱ λαοὶ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλῶσσαι, προσεκύνουν τῇ εἰκόνι τῇ χρυσεῇ, ἣ ἔστησε Ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς.»

«τότε προσήλθοσαν ἄνδρες Χαλδαῖοι καὶ διέβαλον τοὺς Ἰουδαίους»

«τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδονόσορ· βασιλεῦ, εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι.»

«σύ βασιλεῦ, ἔθικας δόγμα πάντα ἄνθρωπον, ὃς ἂν ἀκούσῃ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν»

«καὶ μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσεῇ, ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.»

«εἰσὶν ἄνδρες Ἰουδαῖοι, οὓς κατέστησας ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χώρας Βαβυλῶνος, Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδεναγῶ, οἳ οὐχ ὑπήκουσαν, βασιλεῦ, τῷ δόγματί σου, τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύουσι, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσεῇ, ἣ ἔστησας, οὐ προσκυνοῦσι.»

«τότε Ναβουχοδονόσορ ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ εἶπεν ἀγαγεῖν τὸν Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγῶ, καὶ ἤχθησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.»

«καὶ ἀπεκρίθη Ναβουχοδονόσορ καὶ εἶπεν αὐτοῖς· εἰ ἀληθῶς Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδεναγῶ, τοῖς θεοῖς μου οὐ λατρεύετε καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσεῇ, ἣ ἔστησα, οὐ προσκυνεῖτε;»

«νῦν οὖν εἰ ἔχετε ἐτοιμῶς, ἵνα ὡς ἂν ἀκούσῃτε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πεσόντες προσκυνήσῃτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσεῇ, ἣ ἐποίησα· ἐὰν δὲ μὴ προσκυνήσῃτε, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσεσθε εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην. καὶ τίς ἐστι Θεός, ὃς ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου;»

«καὶ ἀπεκρίθησαν Σεδράχ, Μισάχ, Ἀβδεναγῶ λέγοντες τῷ βασιλεῖ Ναβουχοδονόσορ· οὐ χρεῖαν ἔχομεν ἡμεῖς περὶ τοῦ ρήματος τούτου ἀποκριθῆναί σοι·»

«ἔστι γὰρ Θεὸς ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς, ᾧ ἡμεῖς λατρεύομεν, δυνατὸς ἐξελεῖσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου, βασιλεῦ, ρύσεται ἡμᾶς·»

«καὶ ἐὰν μή, γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν καὶ τῇ εἰκόνι, ἣ ἔστησας, οὐ προσκυνοῦμεν.»

«τότε Ναβουχοδονόσορ ἐπλήσθη θυμοῦ, καὶ ἡ ὄψις τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἠλλοιώθη ἐπὶ Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγῶ, καὶ εἶπεν ἐκκαῦσαι τὴν κάμινον ἐπταπλασίως, ἕως οὗ εἰς τέλος ἐκκαῆ·»

«καὶ ἄνδρας ἰσχυροὺς ἰσχυρῶς εἶπε πεδήσαντας τὸν Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγῶ ἐμβαλεῖν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.»

«τότε οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐπεδήθησαν σὺν τοῖς σαραβάροις αὐτῶν καὶ τιάραις καὶ περικνημίσαι καὶ ἐβλήθησαν εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης,»

«ἐπεὶ τὸ ρῆμα τοῦ βασιλέως ὑπερίσχυσε καὶ ἡ κάμιнос ἐξεκαύθη ἐκ περισσοῦ.

«καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι, Σεδράχ, Μισάχ καὶ Ἀβδεναγῶ, ἔπεσον εἰς μέσον τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης πεπεδημένοι.»

«καὶ περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ εὐλογοῦντες τὸν Κύριον.»

«ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΑΖΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΥΜΝΟΣ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΚΑΙ συστάς Ἀζαρίας προσύξατο οὕτως καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ πυρὸς εἶπεν·»

«Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετός, καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας,»

«ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐποίησας ἡμῖν, καὶ πάντα τὰ ἔργα σου ἀληθινά, καὶ εὐθεῖαι αἱ ὁδοί σου, καὶ πᾶσαι αἱ κρίσεις σου ἀλήθεια,»

«καὶ κρίματα ἀληθείας ἐποίησας κατὰ πάντα, ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν τὴν τῶν πατέρων ἡμῶν Ἱερουσαλήμ, ὅτι ἐν ἀληθείᾳ καὶ κρίσει ἐπήγαγες ταῦτα πάντα, διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν.»

«ὅτι ἡμάρτομεν καὶ ἠνομήσαμεν ἀποστήναι ἀπὸ σοῦ καὶ ἐξημάρτομεν ἐν πᾶσι καὶ τῶν ἐντολῶν σου οὐκ ἠκούσαμεν,»

«οὐδὲ συνετηρήσαμεν οὐδὲ ἐποιήσαμεν καθὼς ἐνετείλω ἡμῖν, ἵνα εὖ ἡμῖν γένηται.»

«καὶ πάντα, ὅσα ἐπήγαγες ἡμῖν καὶ πάντα ὅσα ἐποίησας ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ κρίσει ἐποίησας»

«καὶ παρέδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων, ἐχθίστων ἀποστατῶν, καὶ βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν.»

«καὶ νῦν οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα· αἰσχύνῃ καὶ ὄνειδος ἐγενήθημεν τοῖς δούλοις σου καὶ τοῖς σεβομένοις σε.»

«μὴ δὴ παραδώῃς ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὸ ὄνομά σου καὶ μὴ διασκεδάσῃς τὴν διαθήκην σου»

«καὶ μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀφ' ἡμῶν διὰ Ἀβραάμ τὸν ἠγαπημένον ὑπὸ σοῦ καὶ διὰ Ἰσαὰκ τὸν δοῦλόν σου καὶ Ἰσραὴλ τὸν ἅγιόν σου,»

«οἷς ἐλάλησας πληθῦναι τὸ σπέρμα αὐτῶν ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης.»

«ὅτι, δέσποτα, ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη καὶ ἐσμεν ταπεινοὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ σήμερον διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν,»

«καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἄρχων καὶ προφήτης καὶ ἡγούμενος, οὐδὲ ὀλοκαύτωσις οὐδὲ θυσία οὐδὲ προσφορά οὐδὲ θυμίαμα, οὐ τόπος τοῦ καρπῶσαι ἐνώπιόν σου καὶ εὐρεῖν ἔλεος·»

«ἀλλ' ἐν ψυχῇ συντετριμμένη καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθείμεν ὡς ἐν ὀλοκαυτώμασι κριῶν καὶ ταύρων καὶ ὡς ἐν μυριάσιν ἄρνων πιόνων,»

«οὕτως γενέσθω ἡ θυσία ἡμῶν ἐνώπιόν σου σήμερον καὶ ἐκτελέσαι ὅπισθέν σου, ὅτι οὐκ ἔσται αἰσχύνῃ τοῖς πεποιθόσιν ἐπὶ σέ.»

«καὶ νῦν ἐξακολουθοῦμεν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ φοβούμεθά σε καὶ ζητοῦμεν τὸ πρόσωπόν σου, μὴ κατασχύνῃς ἡμᾶς,»

«ἀλλὰ ποίησον μεθ' ἡμῶν κατὰ τὴν ἐπιείκειάν σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου»

«καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς κατὰ τὰ θαυμάσιά σου καὶ δὸς δόξαν τῷ ὀνόματί σου, Κύριε.»

«καὶ ἐντραπείησαν πάντες οἱ ἐνδεικνύμενοι τοῖς δούλοις σου κακὰ καὶ κατασχυνθείησαν ἀπὸ πάσης δυναστείας, καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν συντριβείη·»

«καὶ γνώτωσαν ὅτι σὺ εἶ Κύριος Θεὸς ὁ μόνος καὶ ἔνδοξος ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην.»

«Καὶ οὐ διέλιπον οἱ ἐμβάλλοντες αὐτοὺς ὑπηρέται τοῦ βασιλέως καίοντες τὴν κάμινον νάφθαν καὶ πίσσαν καὶ στυππίον καὶ κληματίδα.»

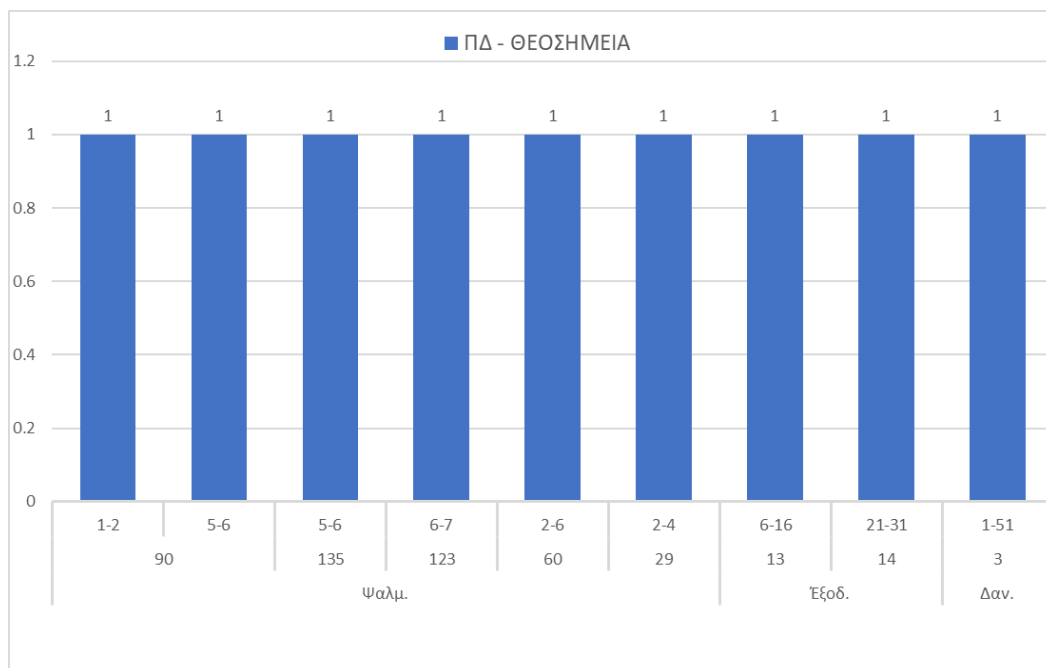
«καὶ διεχεῖτο ἡ φλόξ ἐπάνω τῆς καμίνου ἐπὶ πήχεις τεσσαρακονταενέα.»

«καὶ διώδευσε καὶ ἐνεπύρισεν οὓς εὔρε περὶ τὴν κάμινον τῶν Χαλδαίων.»

«ὁ δὲ ἄγγελος Κυρίου συγκατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν Ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον καὶ ἐξετίναξε τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς καμίνου»

«καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡς πνεῦμα δρόσου διασυρίζον, καὶ οὐχ ἦψατο αὐτῶν τὸ καθόλου τὸ πῦρ καὶ οὐκ ἐλύπησεν οὐδὲ παρηνώχλησεν αὐτοῖς.»

«Τότε οἱ τρεῖς ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ὕμνουν καὶ ἐδόξαζον καὶ ἠυλόγουν τὸν Θεὸν ἐν τῇ καμίνῳ λέγοντες·»

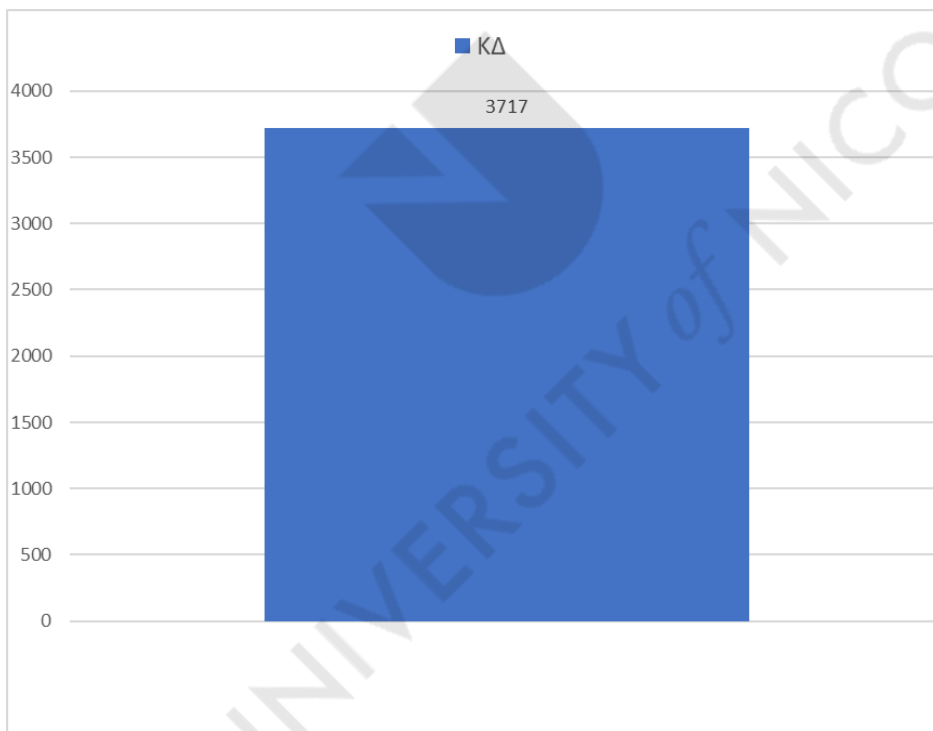

Γράφημα 162 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ

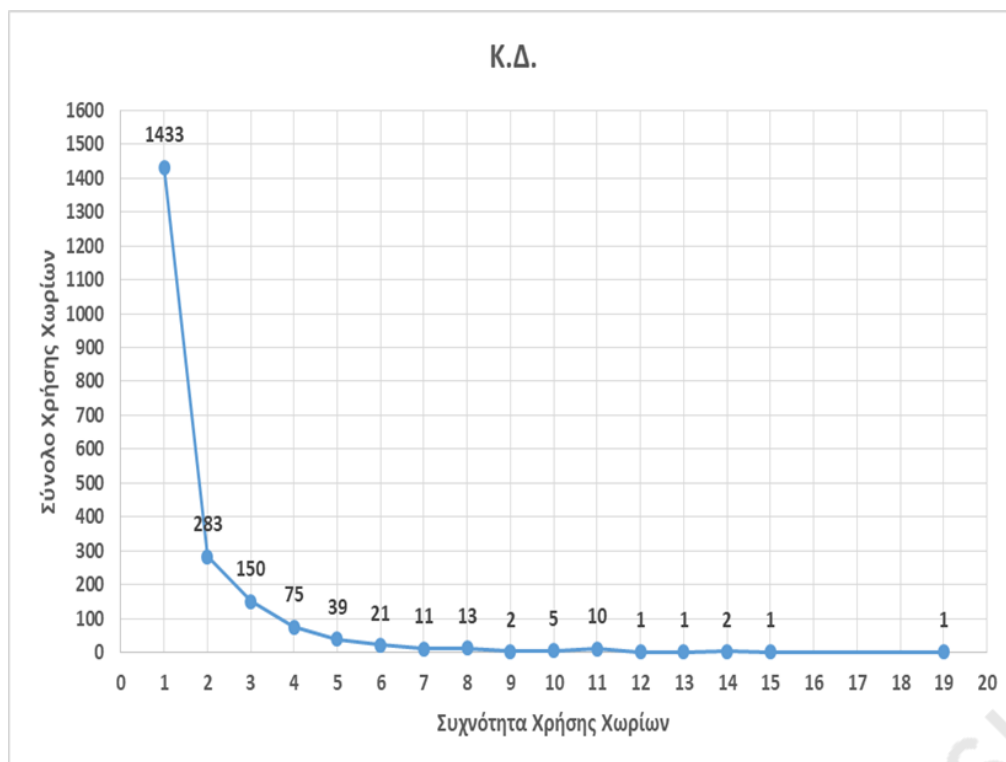

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 - Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΣΤΑ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Ο Άγιος χρησιμοποίησε συνολικά 3717 αναφορές στην Καινή Διαθήκη - Γράφημα 163, εκ' των οποίων τα 1866 παρατίθενται από 1 έως 3 φορές και 182 πέραν των 3 φορές. Στο Γράφημα 164 βλέπουμε τη συχνότητα χρήσης των χωρίων.

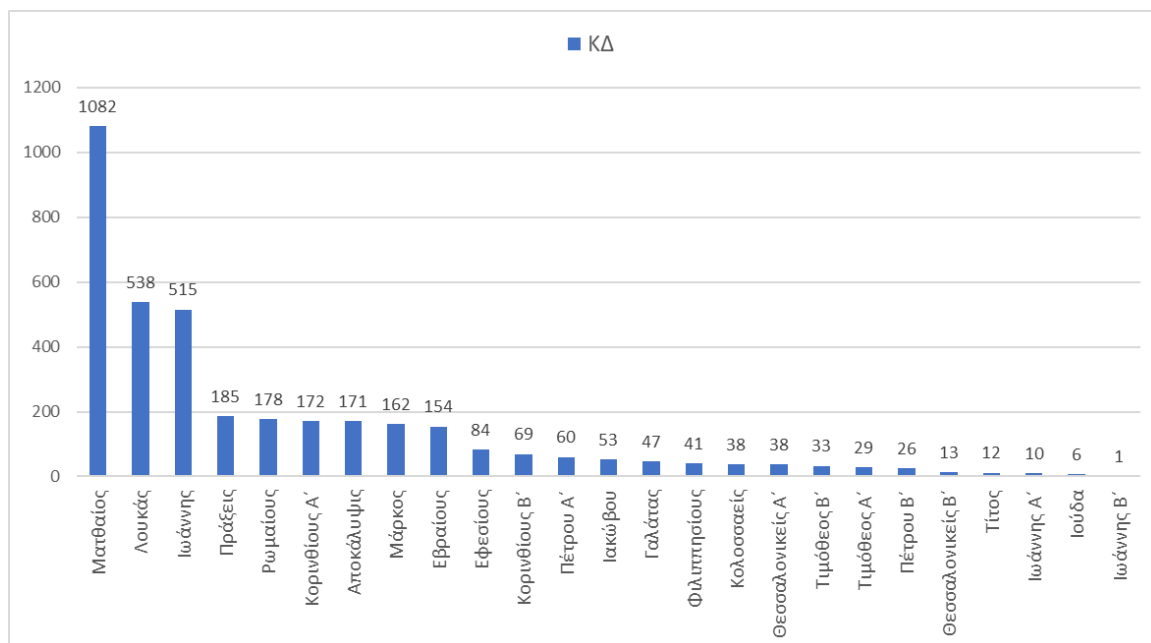
Γράφημα 163 - Χρήση Καινής Διαθήκη

Γράφημα 164 - Συχνότητα χρήσης χωρίων Κ.Δ. στα συγγράμματα του Αγίου Νεόφυτου

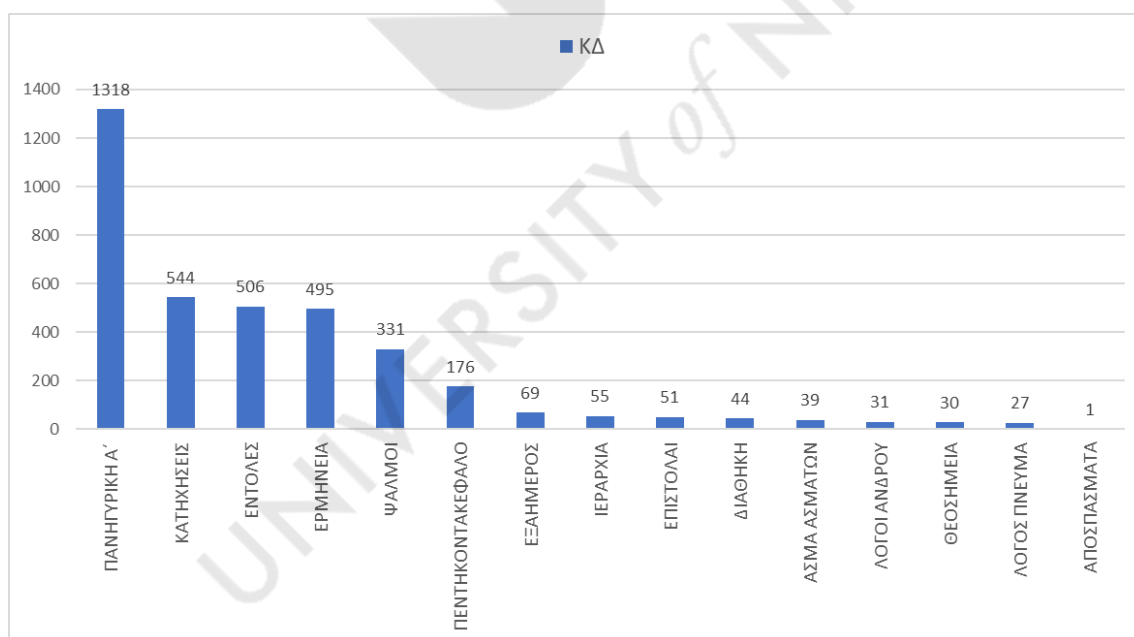
Ο Άγιος παραπέμπει σε 25 από τα 27 βιβλία της Κ. Διαθήκης. Δεν αναφέρεται στις επιστολές προς Φιλήμονα και Γ' Ιωάννου. Άξιο παρατηρήσεως είναι το γεγονός ότι στο Γράφημα 165, ο Άγιος Νεόφυτος εναρμονίζεται πλήρως με τους λοιπούς θεολόγους Πατέρες, αλλά και το σύνολο των συγγραφέων της Πατρολογίας του Migne, ως προς τα τρία συχνότερα αναφερόμενα βιβλία της Κ. Διαθήκης⁴¹³. Είναι τα βιβλία του Κατά Ματθαίον, Κατά Λουκάν και Κατά Ιωάννην.

⁴¹³ Αθανάσιος Παπαρνάκη, *Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ Ε-ΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*, όπ.π., σ. 626.

Γράφημα 165 - Συχνότητα παράθεσης των βιβλίων της Κ. Διαθήκης

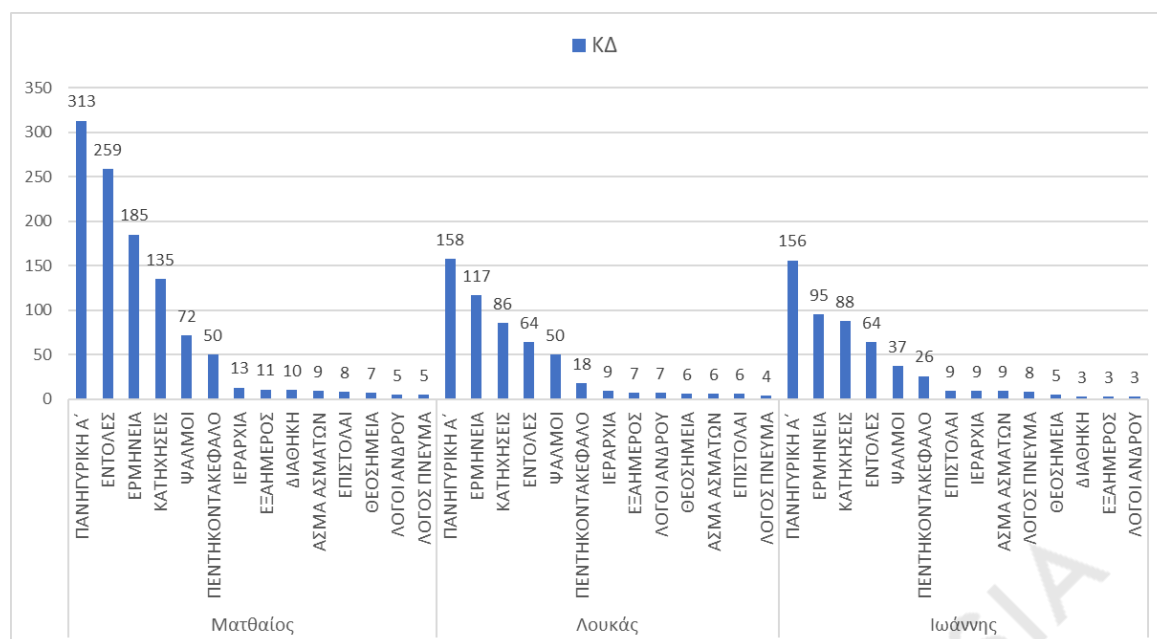
Εξετάζοντας τη διασπορά των βιβλίων της ΚΔ, στα έργα του Αγίου Νεοφύτου λαμβάνουμε την εξής εικόνα στο Γράφημα 166.

Γράφημα 166 - Διασπορά βιβλίων της ΚΔ στα έργα του Αγίου Νεοφύτου

Στο πιο κάτω Γράφημα 167, βλέπουμε τη διασπορά των συχνότερα αναφερόμενων βιβλίων. Παρατηρούμε ότι η ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α' τροφοδοτείται περισσότερο από τον Ματθαίο (ανφ. 313), Λουκά (ανφ. 158), και Ιωάννη (ανφ. 156), η ΕΡΜΗΝΕΙΑ από

τον Ματθαίο (ανφ. 185), Λουκά (ανφ. 117) και Ιωάννη (95 ανφ.) όπως επίσης και οι ΕΝΤΟΛΕΣ από τον Ματθαίο (ανφ. 259), Λουκά (ανφ. 64) και Ιωάννη (64 ανφ.)

Γράφημα 167 - Συχνότητα παράθεσης Ματθαίου, Λουκά, Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου

3.1 Βιβλία της Καινής Διαθήκης τα οποία χρησιμοποιεί ο Άγιος Νεόφυτος

Στα καθαρά καινοδιαθηκικά έργα του Αγίου Νεοφύτου είτε λόγο θέματος είτε λόγο αναφορών είναι:

- α) Δέκα λόγοι περί του Χριστού Εντολών
- β) Ερμηνεία Κανόνων Δεσποτικών Εορτών

3.1.1 Δέκα λόγοι περί του Χριστού Εντολών

Κάθε Λόγος ασχολείται με ιδιαίτερη ομάδα εντολών, επιλεγμένων από διάφορες ενότητες της Επί του Όρους Ομιλίας, στην οποία ομάδα αναγνωρίζεται κοινή θεματική. Επιπλέον, στην ομάδα αυτή αποδίδεται στενή σχέση με την αρίθμηση του συγκεκριμένου Λόγου, όπου εντάσσεται. Η δε αρίθμηση ανάγεται στις σημασίες της λεγόμενης αριθμολογίας, της αλληγορικής θεωρίας περί αριθμών, που αναπτύ-

χθηκε από την αποκαλυπτική γραμματεία⁴¹⁴. Με τον τρόπο αυτό, συσχετίζονται μεταξύ τους όχι μόνο οι εντολές του Χριστού, αλλά και οι εντολές του Χριστού με τους Λόγους του Αγίου.

Θεματικές ενότητες σε κάθε Λόγο:

Στον **Α' Λόγο**, «ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΑΙΩΝΙΟΥ» ο οποίος δεν διασώζεται, πληροφορούμαστε από τον Άγιο ότι θέμα ήταν: «...περί πρώτης θείας φωνής και έντολης, τής σωστικής φημι μετανοίας και βασιλείας αιώνιου»⁴¹⁵. Συσχετίζεται, δηλαδή, η αρίθμηση Α' του Λόγου με το πρωταρχικό παράγγελμα του Κυρίου για μετάνοια, που σηματοδοτεί την έναρξη της κατά πνεύμα ευαγγελικής ζωής.⁴¹⁶

Στον **Β' Λόγο**, «ΕΙΣ ΤΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ ΕΠΙΛΟΙΠΑ» ο οποίος επίσης είναι απωλεσμένος κατά το μεγαλύτερο μέρος του, πληροφορούμαστε ότι θέμα ήταν: «η θεία χάρις του βαπτίσματος», στην οποία πορευόμαστε «δευτεραῖοι», ύστερα από την πρώτη εντολή και «πρός παράδεισον ἄλλον», μετά τον πρώτο, αποκτώντας την υιοθεσία⁴¹⁷. Συσχετίζεται, δηλαδή, η αρίθμηση Β' του Λόγου με τον δεύτερο -μετά τον πρώτο χαμένο- παράδεισο, που αποκτούν όσοι μετά τη μετάνοιά τους βαπτίζονται και καθίστανται υιοί του Θεού.⁴¹⁸

Στον **Γ' Λόγο**, «ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΒΑΠΤΙΣΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΠΛΕΙΣΤΩΝ ΕΤΕΡΩΝ ΘΕΙΩΝ ΕΝΤΟΛΩΝ» θέμα είναι: «ἡ κραταία τῶν ἀγαθῶν κορωνίς» και «το πλήρωμα τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, τό ἀποστολικόν ἐγκαλῶπισμα, τῆς μαθητείας τό γνῶρισμα», που είναι η καινούργια εντολή της αγάπης⁴¹⁹. Στον Λόγο αυτόν

---

⁴¹⁴ Σάββα Αγουρίδη, *Ερμηνευτική των ιερών κειμένων*, έκδ. Άρτος Ζωής, Αθήνα 2002, σελ. 116 - 117.

⁴¹⁵ Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περί του Χριστού εντολών, τόμ. Α', σ. 67, 7 - 15.

⁴¹⁶ Κυριακούλας Β. Παπαδημητρίου, *Η επί του Όρους Ομιλία κατά τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο. Η συντακτική και ερμηνευτική του μέθοδος*, Εγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, έκδ. Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010, σ. 591.

⁴¹⁷ Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περί του Χριστού εντολών, τόμ. Α', σ. 39, 10.

⁴¹⁸ Κυριακούλας Β. Παπαδημητρίου, *Η επί του Όρους Ομιλία κατά τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο. Η συντακτική και ερμηνευτική του μέθοδος*, όπ.π. σ. 591.

⁴¹⁹ Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περί του Χριστού εντολών, τόμ. Α', σ. 39-40.

συναντούμε την πρώτη ενότητα που επιλέγει να αναπτύξει ο Άγιος από την «Επί του Όρους Ομιλία», τους στίχους 43 - 48 του 5ου κεφ. του κατά Ματθαίον Ευαγγελίου, την ενότητα περί αγάπης «*Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς*»⁴²⁰

Τον **Δ' Λόγο**, «*ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΛΗΣΤΟΥ*» ο Άγιος Νεόφυτος ονομάζει «τοῦ κόσμου ἰσοστοίχιον»⁴²¹. Επιλέγει να ασχοληθεί με ένα «κοσμικό», θα λέγαμε, θέμα, με την απολογία του προς εκείνους που τον κατηγορήσαν γιατί τόλμησε να γράψει, τη στιγμή που η Εκκλησία έχει ήδη αρκετά συγγράμματα Αγίων. Συμφωνώντας μ' αυτήν την σκέψη ο Άγιος, απολογείται ότι συγγράφει, διότι θέλει να διεγείρει τη ραθυμία του, υπακούοντας, μάλιστα, και στην εντολή του Δεσπότη «*καὶ αὐτός τήν ἡμῶν, Δέσποτα, διεγείρων νωθρότητα ἔφης· "Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγῆσεται ὑμῖν·..."*»⁴²². Με τον τρόπο αυτό, στη συνέχεια τρέπεται φυσιολογικά προς την ερμηνεία αυτών ακριβώς των εντολών της Επί του Όρους Ομιλίας για την προσευχή και για τα αγαθά δόματα του Θεού προς τον αιτούντα άνθρωπο⁴²³.

Στον **Ε' Λόγο**, «*ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΓΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ*» ο Άγιος Νεόφυτος, συσχετίζοντας τον αριθμό πέντε με τον

---

⁴²⁰ Κυριακούλας Β. Παπαδημητρίου, *Η επί του Όρους Ομιλία κατά τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο. Η συντακτική και ερμηνευτική του μέθοδος*, όπ.π. σ. 591.

⁴²¹ Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περί του Χριστού εντολών, τόμ. Α', σ. 50.

⁴²² Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περί του Χριστού εντολών, Συγγράμματα, τόμ. Α', σ. 56, 22 εξ'

⁴²³ Ματθ. 7,7-11: «*Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν, ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε, κρούετε, καὶ ἀνοιγῆσεται ὑμῖν·*»

«*πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καὶ ὁ ζητῶν εὐρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγῆσεται.*»

«*ἢ τίς ἐστὶν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;*»

«*καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;*»

«*εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;*»

αριθμό των πέντε αισθήσεων, αναλαμβάνει να εξετάσει τις σχετικές εντολές του Χριστού και, κυρίως, τις σχετικές με την όραση· «ἡ πρωτεύει..., ἵνα μή "θάνατος ἀναβῇ", ὡς γέγραπται, "διὰ τῶν θυρίδων" ἡμῶν», ὅπως σημειώνει⁴²⁴. Ἐτσι, ερμηνεύει την ενότητα για την επιθυμία ξένης γυναίκας και για τη μοιχεία στο Ματθ. 5, 28⁴²⁵. Για τις άλλες αισθήσεις δεν έχει χωρία από την Επί του Ὁρους Ομιλία, ωστόσο αναφέρεται στη συνέχεια και σ' αυτές επικαλούμενος διάφορα άλλα βιβλικά χωρία.

Ο ΣΤ' Λόγος «ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΓΙΑΣ ΑΥΘΙΣ ΕΝΤΟΛΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ» αρχίζει με την προτροπή του Αγίου να ερευνούμε τις εντολές και να τις φυλάσσουμε και ασχολείται με έξι ενότητες εντολών της Επί του Ὁρους Ομιλίας.⁴²⁶ Ερμηνεύει τις εντολές για συνδιαλλαγή με τον αντίδικο⁴²⁷, για αποκοπή από ανθρώπους που θέτουν σκάνδαλα στη σωτηρία⁴²⁸, για το διαζύγιο⁴²⁹, για τον όρκο⁴³⁰, για την

---

⁴²⁴ Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περί του Χριστού εντολών, τόμ. Α', σ. 67, 17 - 22.

⁴²⁵ Ματθ. 5,28: «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸν ἐπιθυμῆσαι αὐτήν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.»

⁴²⁶ Κυριακούλας Β. Παπαδημητρίου, *Η επί του Ὁρους Ομιλία κατά τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο. Η συντακτική και ερμηνευτική του μέθοδος*, ὁπ.π. σ. 594 – 595.

⁴²⁷ Ματθ. 5, 25–26: «Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς σε παραδῶ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθῇς.»

«ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ ἀποδῶς τὸν ἔσχατον κοδράντην.»

⁴²⁸ Ματθ. 5, 29–30: «εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμα σου βληθῇ εἰς γέενναν.»

«καὶ εἰ ἡ δεξιὰ σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτήν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἐν τῶν μελῶν σου καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.»

⁴²⁹ Ματθ. 5, 31–32: «Ἐρρέθη δέ· ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.»

«Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτήν μοιχεῖσθαι, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχεύεται.»

⁴³⁰ Ματθ. 5, 33–37: «Πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.»

«Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ.»

«μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως·»

«μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὁμώσης, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.»

«Ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν ναὶ ναί, οὐ οὐ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν.»

ελεημοσύνη, την προσευχή και τη νηστεία⁴³¹, και τέλος, για τον αληθινό θησαυρό⁴³².

---

⁴³¹ Ματθ. 6, 1-18:

«Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.»

«Ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.»

«σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου,»

«ὅπως ἦ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.»

«Καὶ ὅταν προσεύχη, οὐκ ἔση ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.»

«σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.»

«Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται.»

«μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὧν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.»

«οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·»

«ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς·»

«τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον·»

«καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν·»

«καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.»

«Εὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος·»

«ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.»

Στον **Ζ' Λόγο** «ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΓΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ» ο Άγιος Νεόφυτος μιλά «*ἀρμοδίως*»⁴³³ κατά τη σημασία του αριθμού επτά, που σημαίνει ανάπαυση, μιλά, δηλαδή, για την ανάπαυση και την παραιτήση από τις ανάγκες αυτού του κόσμου και για την αναζήτηση μόνο της βασιλείας του Θεού. Επιπλέον, στον Λόγο αυτό κάνει ακόμη έναν συσχετισμό, με την ιστορία αυτή τη φορά και με τον ιστορικό χρόνο, στον οποίο εφαρμόζει εκτός από αλληγορική και εσχατολογική ερμηνεία. Σύμφωνα με την αποκαλυπτική γραμματεία, ο τελευταίος αιώνας του κόσμου, πριν από τον μέλλοντα αιώνα της αιώνιας ζωής, θεωρείται έβδομος, όπως έβδομο είναι το Σάββατο, η τελευταία ημέρα της εβδομάδος, πριν από την Κυριακή, την όγδοη ημέρα, την ημέρα της Αναστάσεως και της δημιουργίας του καινούργιου κόσμου⁴³⁴.

«Όταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποὶ· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.»

«σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι,»

«ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.»

⁴³² Ματθ. 6, 19-21: «Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διαρύσσουσι καὶ κλέπτουσι·»

«θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν·»

«ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδιά ὑμῶν.»

⁴³³ Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περί του Χριστοῦ εντολῶν, τόμ. Α', σ. 104, 7,1. Πρβλ. «καὶ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὕτω καὶ αὐτὸς τὰς ἐξῆς. Ἀνέμνησε γὰρ ἐκεῖνος ὅτι δεῖ τὰς γραφὰς ἐρευνᾶν καὶ ὅτι μὴ ἔχειν μάχας καὶ σκάνδαλα καὶ εἰς κριτήριον ἔλκεσθαι, εἰ δέ που καὶ τοῦτο συμβαίη, ἐν τῇ ὁδῷ εἰρηνικῶς διαλλάττεσθαι (ἴσθι, φησὶν, εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἴ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ)· καὶ ὅτι, ἐὰν κέκτηται τις πρᾶγμα ἢ συγγενὴν καὶ ἔχει αὐτὸ ὡς ὀφθαλμόν ἢ ὡς χεῖραν δεξιᾶ, σκανδαλίζει δὲ αὐτὸν καὶ εἰς ἀπώλειαν ἔλκει, δεῖ ἐκκόπτειν αὐτὸ ἀπ' αὐτοῦ· καὶ κατὰ ποίαν αἰτίαν δεῖ τοὺς νομίμους συνεύνους τὸ συνοικέσιον λύειν καὶ ὅτι οὐ δεῖ ὅλως ὀμνύειν ὄρκον τινά, ἀλλὰ τὸ ναὶ ἀποκρίνεσθαι καὶ τὸ οὐ, ὅτι τὸ τούτων πλεῖον ἔστι τοῦ πονηροῦ· καὶ πῶς δεῖ ποιεῖν τὴν ἐλεημοσύνην καὶ προσευχὴν καὶ νηστείαν καὶ μὴ θησαυρίζειν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὸ εὖσυλον, ἀλλὰ θησαυρίζειν ἐν οὐρανῷ διὰ τὸ ἄσυλον. Ταύτας τὰς θείας ἐντολάς καὶ τὰ περὶ αὐτὰς ὁ ἕκτος λόγος διαλεχθεὶς ἔδωκε πέρας.»

⁴³⁴ Κυριακούλας Β. Παπαδημητρίου, *Η ἐπὶ του Ὁρους Ομιλία κατὰ τον Άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο. Η συντακτική και ερμηνευτική του μέθοδος*, ὁπ.π., σελ. 595.

Ο Η' Λόγος «ΕΙΣ ΤΑΣ ΣΕΠΤΑΣ ΚΑΙ ΑΥΘΙΣ ΘΕΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ» έχει θέμα τον όγδοο αιώνα, ο οποίος κατά τη χριστιανική αποκαλυπτική χαρακτηρίζει την αιωνιότητα, τον εσχατολογικό μέλλοντα αιώνα, τον χρόνο που βρίσκεται πέρα από τον εβδομαδοκεντρικό εγκόσμιο χρόνο, όπως όγδοη χαρακτηρίζεται η ημέρα της Κυριακής, η οποία με την Ανάσταση εγκαινιάζει την καινούργια πνευματική δημιουργία⁴³⁵. Κατά τον άγιο Νεόφυτο, ο όγδοος αιώνας είναι ο αιώνας στον οποίο «τὴν κρίσιν ὁ κριτὴς ἐταμιεύσατο»⁴³⁶, γι' αυτό αφιερώνει ὅλο τον Λόγο του στην ερμηνεία της εντολής: «Μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε»⁴³⁷, την οποία με βάση τον παραπάνω συσχετισμό αναφέρει κυρίως στην τελική κρίση και στην Δευτέρα παρουσία. Στον **Θ' Λόγο** «ΕΙΣ ΤΑ ΕΠΙΛΟΙΠΑ ΤΟΥ ΜΗ ΚΡΙΝΕΤΕ ΚΑΙ ΟΥ ΜΗ ΚΡΙΘΗΤΕ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΛΟΙΠΑΣ ΘΕΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ ΛΙΘΩΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΙΜΙΟΝ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΝ ΚΑΙ ΑΚΡΟΓΩΝΙΑΙΟΝ ΛΙΘΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ» ο Άγιος επικαλείται «τῆς ἐλλάμψεως καὶ διαυγείας καὶ τρανῆς διοράσεως» των εννέα ουρανίων ταγμάτων, προς τα οποία θεωρεῖ «ἰσάριθμον» τον Θ' Λόγο.⁴³⁸ Συνεχίζοντας την αναφορά στην τελική

⁴³⁵ Κυριακούλας Β. Παπαδημητρίου, *Η ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ομιλία κατὰ τον Ἅγιο Νεόφυτο τον Ἐγκλειστο. Η συντακτική καὶ ερμηνευτική του μέθοδος*, ὁπ.π., σελ. 596.

⁴³⁶ Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, τόμ. Α', σ. 128, 8,1. Πρβλ. «Ἦκε λοιπὸν ὁ λόγος ἡμῖν ἀρμοδίως εἰς τὴν τάξιν αὐτοῦ· ἦκεν ὁ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἰσάριθμος ἐν τῷ ἐβδόμῳ αἰῶνι τὰ περὶ τοῦ ὀγδόου ὡς ἐνῆν διερευνᾶν· ἦκεν ἀπαγγελίων ἡμῖν τὰ θεῖα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σωτηριώδη διδάγματα. Καὶ καθάπερ ὁ πρὸ αὐτοῦ χάριτι θεῖα δαψιλῶς καὶ ῥαδίως ἐξεῖπε πῶς ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμὸς καὶ τί ἐστὶ μαμωνᾶς καὶ πῶς οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν καὶ ὅτι μηδὲν μεριμνᾶν περὶ βρωμάτων τε καὶ πομάτων καὶ ἐνδυμάτων καὶ σκεπασμάτων, ἀλλὰ τὴν τῶν οὐρανῶν ζητεῖν βασιλείαν καὶ ταῦτα πάντα ἡμῖν χορηγήσει, καὶ μηδὲν εἰς τὴν αὐριον μεριμνᾶν, διότι ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς, καὶ ἡ αὐριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς, καὶ μνεῖαν ποιησάμενος ἀνδρῶν πανοσίων καὶ περὶ αὐτῶν διαλεχθεὶς κατὰ τὸ ἐνὸν τοῦ δρόμου κατέπαυσε. Καὶ εἰκότως ἐκεῖνος ἀναπαύσιμος εἴρηται, ἅτε δὴ περὶ ἐβδόμου ὡς ἑβδομος τρανῶς διηγησάμενος· ὁ δὲ παρὼν ὀγδοὺς ὢν περὶ ὀγδόου, πρὸς ὃν καὶ τὴν κρίσιν ὁ κριτὴς ἐταμιεύσατο, ὡς ἡ θεῖα χάρις προτείνει, λέγειν ἐπείγεται.»

⁴³⁷ Ματθ. 7, 1-2: «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε»
«ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε κριθήσεσθε, καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε μετρηθήσεται ὑμῖν.»

⁴³⁸ Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, ὁπ.π., σ. 160, 9,1 πρβλ. «Θεοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ὑπεραγάθου καὶ παναγάθου συνεργία καὶ χάριτι τοῦ ὀγδόου αἰῶνος περατωθεὶς ὁ ἰσοστούχιος λόγος, ἄρχεται λοιπὸν ὁ τῆς ἐννάτης τῶν οὐρανίων ταγμάτων ἰσάριθμος· ὢν τῆς ἐλλάμψεως

κρίση από την προηγούμενη εντολή, εξετάζει την εντολή που ακολουθεί και προ-
τρέπει τον άνθρωπο και ειδικά τον ηγέτη, να βλέπει πρώτα τις δικές του αμαρτίες
και έπειτα των άλλων⁴³⁹. Κατόπιν, μεταβαίνει στην εντολή «Μὴ δώτε τὰ ἅγια τοῖς
कुसी, μηδέ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων»⁴⁴⁰ και ερμηνεύει
ως μαργαρίτες «τοὺς λόγους τοῦ Πνεύματος καὶ τὴν τῶν θείων μυστηρίων μετάλη-
ψιν»⁴⁴¹. Ακολουθεῖ η ερμηνεία της εντολῆς «Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν
ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς»⁴⁴², την οποία παραβάλλει με την
εντολή της αγάπης, η ερμηνεία της στενῆς και της πλατειᾶς πύλης⁴⁴³ και ο Λόγος
κλείνει με τον έλεγχο των ψευδοπροφητῶν, που αναγνωρίζονται από τα σαπρά

καὶ διαυγείας καὶ τρανῆς διοράσεως εἴη κάμοι πρὸς θεωρίαν τῶν σωστικῶν ἐντολῶν τοῦ Σω-
τῆρος ἡμῶν Θεοῦ τὰ μεμυκῶτα ὄμματα τῆς διανοίας καταυγασθῆναι τρανῶς· καί, ὡς ὁ προλα-
βὼν λόγος τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δευτέραν ἱστορήσῃ παρουσίαν, ὡς ἡ τοῦ Πνεύ-
ματος τοῦ ἁγίου ἔδωκε χάρις, οὕτω καὶ οὗτος τὰ ἐπίλοιπα τῶν λεγουσῶν ἐντολῶν· Μὴ κρίνετε,
καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται
ὑμῖν. Αὗται γὰρ ἐν ἐκείνῳ ἐρμηνευθεῖσαι τῷ λόγῳ πλουσίως, οὐ χρεῖαν ἔχομεν καὶ ἄλλα περὶ
τούτων προσθεῖναι, ἀλλὰ τῶν ἐξῆς ἄψασθαι καὶ τῷ λόγῳ ἐξυφᾶναι ὡς χάριτος θείας ἰστόν.»

Ματθ. 7, 3-5: «τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν
τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;»

«ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ
σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου;»

«ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε δια-
βλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.»

⁴⁴⁰ Ματθ. 7, 6: «Μὴ δώτε τὸ ἅγιον τοῖς कुसी μηδέ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπρο-
σθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν καὶ
στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.»

⁴⁴¹ Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν, ὁπ.π., σελ. 167, 9,17.

⁴⁴² Ματθ. 7, 12: «Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς
ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.»

⁴⁴³ Ματθ. 7, 12-14: «Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς
ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.»

«Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς
ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.»

«τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ
ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν!»

έργα τους⁴⁴⁴. Ο συσχετισμός που υπεισέρχεται στα θέματα αυτού του Λόγου αναφέρεται, προφανώς, στη διάκριση και στην ορθή εκτίμηση της αξίας των εντολών του Χριστού, την οποία είπε στην αρχή ότι διαθέτουν τα τάγματα των ουρανίων ταγμάτων.⁴⁴⁵

Ο **Ι΄ Λόγος** «ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΥΘΙΣ ΕΝΤΟΛΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΝΔΕΙΑΝ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ, ΚΑΙ ΠΩΣ ΑΙΣΘΗΤΗ ΚΑΙ ΝΟΗΤΗ ΓΙΝΕΤΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑ, ΚΑΙ ΔΙΑΤΙ ΟΥΔΕΙΣ ΕΝ ΑΝΘΡΩΠΟΙΣ ΕΧΕΙ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟΝ» σηματοδοτεί «τό τέρμα τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου» σε συμφωνία με τον αριθμό των δέκα παρθένων, που συμπεριλαμβάνει «πάσας ὁμοῦ, καί μωράς καί φρονίμους», καθ' ὥς και σε συμφωνία με τον Δεκάλογο του μωσαϊκού Νόμου της Παλαιάς Διαθήκης⁴⁴⁶, αλλά και σε αναπλήρωση «τοῦ πεσόντος δεκάτου τάγματος», του διαβόλου⁴⁴⁷.

Το σύνολο των αναφορών της ΚΔ που κάνει ο Άγιος στις ΕΝΤΟΛΕΣ είναι 506 στο Γράφημα 168

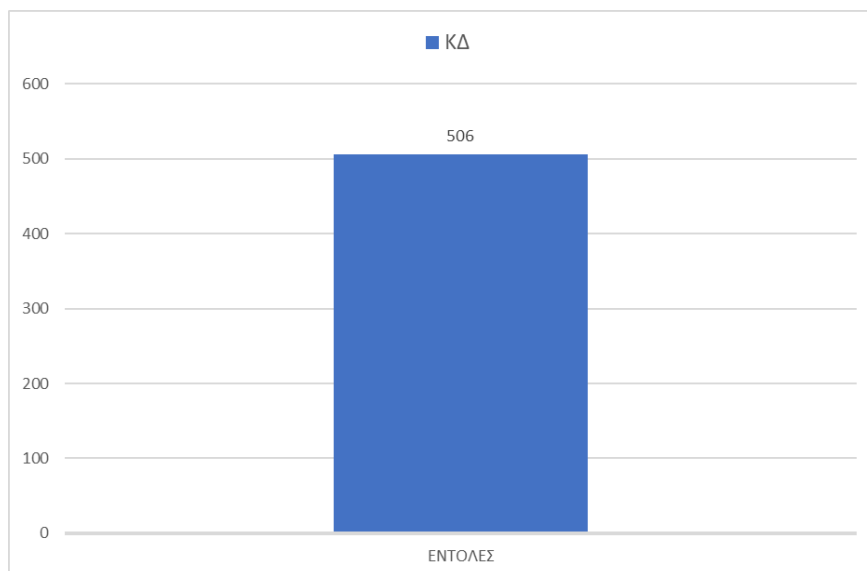
⁴⁴⁴ Ματθ. 7, 15-19: «Προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δὲ εἰσι λύκοι ἄρπαγες.»
«Ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. Μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλὴν ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;»
«οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ, τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.»
«οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.»
«πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.»

⁴⁴⁵ Κυριακούλας Β. Παπαδημητρίου, *Η ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ομιλία κατὰ τὸν Ἅγιον Νεόφυτον τὸν Ἐγκλειστο. Ἡ συντακτικὴ καὶ ἐρμηνευτικὴ τοῦ μέθοδος*, ὁπ.π., σελ. 597-598.

⁴⁴⁶ Κυριακούλας Β. Παπαδημητρίου, ὁπ.π., σελ. 596.

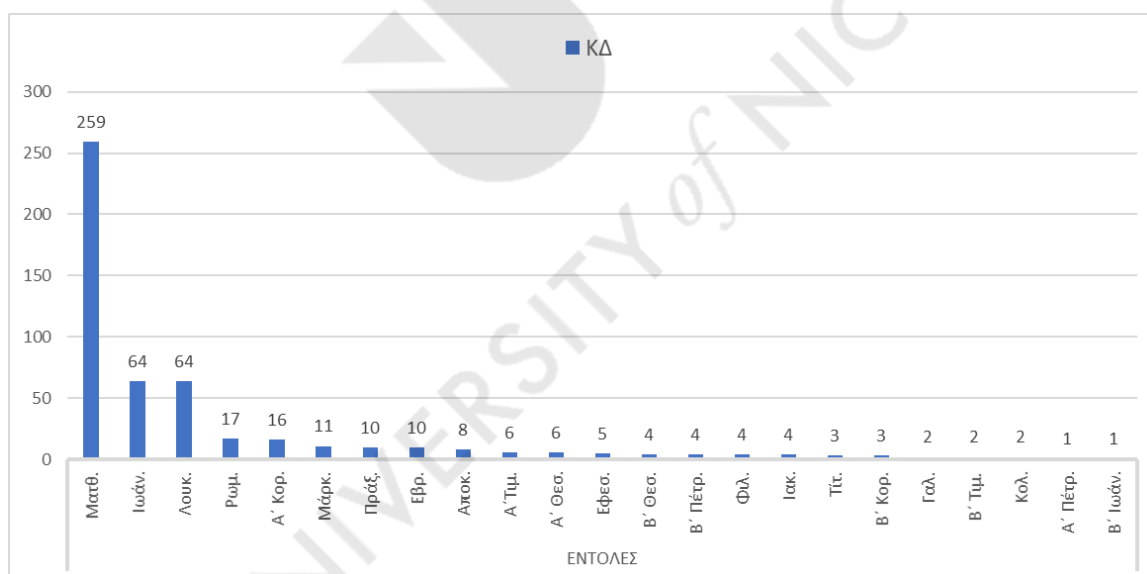
⁴⁴⁷ Συγγράμματα, *Δέκα λόγοι περὶ τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν*, ὁπ.π., σελ. 187, §1 & §2.

Γράφημα 168 - Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στις ΕΝΤΟΛΕΣ

Πλείστα των θεμάτων όπως φαίνεται και στο Γράφημα 169 είναι παρμένα από το βιβλίο του Ματθαίου⁴⁴⁸ (259 ανφ.), του Ιωάννη και Λουκά (64 ανφ.).

Γράφημα 169 - Βιβλικές παραθέσεις στις ΕΝΤΟΛΕΣ

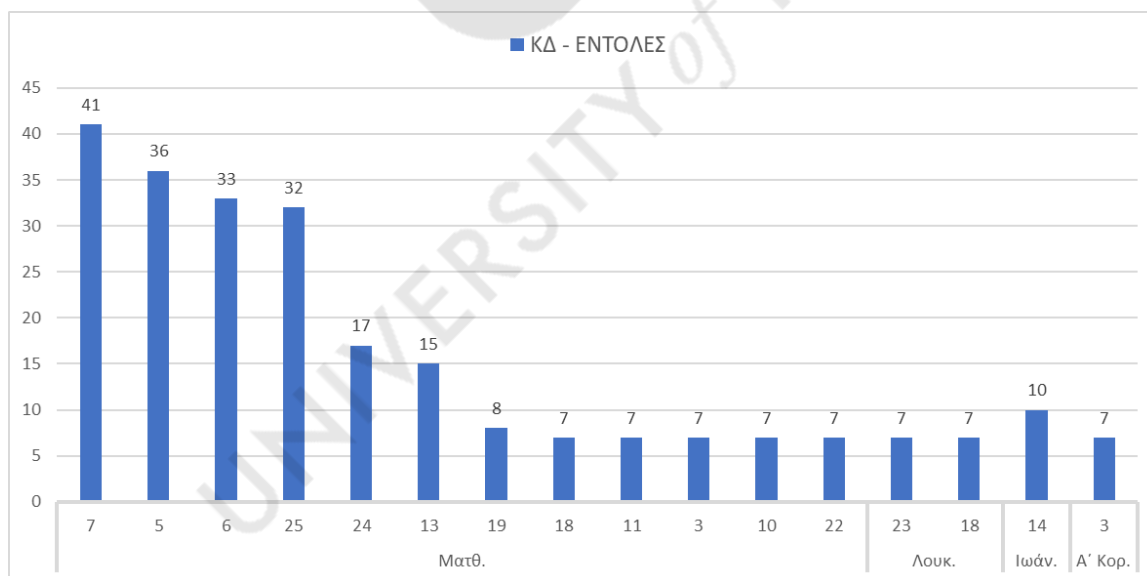
⁴⁴⁸ Εδώ ο Άγιος αναφέρει πως συγγραφέας είναι ο «θείος Ματθαίος», Βλπ. Συγγράμματα, Δέκα λόγοι περί του Χριστού εντολών, όπ.π., σελ. 202, 10, 40 – 3, «Καὶ γενάτο, φησὶν ὁ θεὸς Ματθαῖος, ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδασκῇ αὐτοῦ. Ἐξεπλήσσοντο, ὅτι οὐδέποτε τοιαύτην καὶ περὶ τοιούτων πραγμάτων μεγίστην ἀκηκόασι διδασκῇ· ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, ἤγουν ὡς διδασκάλων διδάσκαλος τῶν νῦν καὶ τῶν πάλαι, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς· οὐ γὰρ εἶχε παρρησίαν τῶν γραμματέων ἢ διδασκῇ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἔργα τῆς διδασκῆς προαγόμενα· ὁ δὲ ὡς υἱὸς Θεοῦ καὶ Θεὸς καὶ μείζω τῶν λόγων τὰ ἔργα ἔχων καταπολὺν ἦν διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.»

το κεφάλαιο Ματθ. 7 «Δεν πρέπει να κατακρίνωμεν, Τα αποτελέσματα της προσευχής, Ο χρυσός κανόνας, Η στενή πύλη και η δύσκολη οδός, Προσοχή από τους ψευδοπροφήτες, Να εφαρμόζουμε τις εντολές του Θεού, Η παραβολή για τα δύο σπίτια» (41 ανφ.)

το κεφάλαιο Ματθ. 5 «Η επί του Όρους Ομιλία: Οι Μακαρισμοί, Το αλάτι και το φως του κόσμου, Ο Κύριος τελειοποιεί και συμπληρώνει το Μωσαϊκό Νόμο, Η οργή, Η μοιχεία, Το διαζύγιο, Ο όρκος, Η ανταπόδοση, Η αγάπη για τον πλησίον» (36 ανφ.),

το κεφάλαιο Ματθ. 6 «Η ελεημοσύνη, Η προσευχή, Η Κυριακή Προσευχή, Η συγχώρεση- Προϋπόθεση της θεικής συγνώμης, Η θεάρεστος νηστεία, Οι επίγειοι και οι ουράνιοι θησαυροί, Ο οφθαλμός της ψυχής, Οι δυό Κύριοι: Θεός και Μαμμωνάς, Ο Θεός προνοεί για τις ανάγκες μας» (33 ανφ.)

το κεφάλαιο Ματθ. 25 «Η παραβολή των δέκα παρθένων, Η παραβολή των ταλάντων, Η δευτέρα παρουσία του Κυρίου και η κρίση των εθνών» (32 ανφ.) είναι τα μεγαλύτερα σε αριθμό αναφορών διηγήσεις όπως φαίνεται στο Γράφημα 170

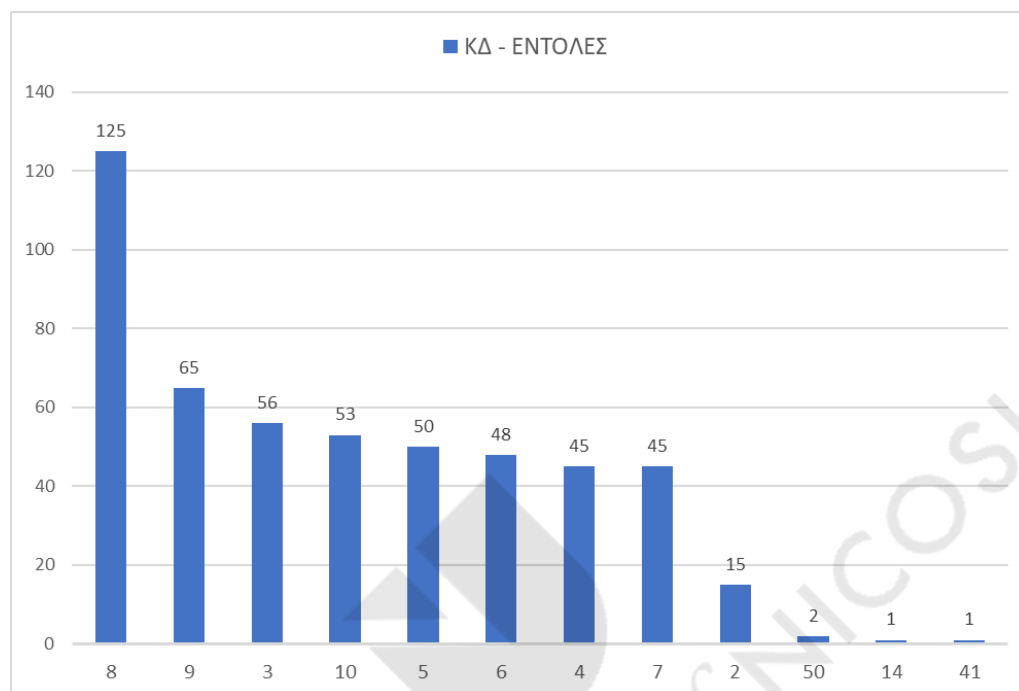

Γράφημα 170 - Πυκνότητα παράθεσης βιβλίων ΚΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (>=7)

Τα κεφάλαια των ΕΝΤΟΛΩΝ με την μεγαλύτερη πυκνότητα παράθεσης βιβλικών χωρίων όπως φαίνεται στο Γράφημα 171 είναι:

ΕΧ 8 «ΕΙΣ ΤΑΣ ΣΕΠΤΑΣ ΚΑΙ ΑΥΘΙΣ ΘΕΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ» (ανφ. 125)

ΕΧ 9 «ΕΙΣ ΤΑ ΕΠΙΛΟΙΠΑ ΤΟΥ ΜΗ ΚΡΙΝΕΤΕ ΚΑΙ ΟΥ ΜΗ ΚΡΙΘΗΤΕ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΛΟΙΠΑΣ ΘΕΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ ΛΙΘΩΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΙΜΙΟΝ ΜΑΡΓΑΡΙ-ΤΗΝ ΚΑΙ ΑΚΡΟΓΩΝΙΑΙΟΝ ΛΙΘΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ» (ανφ. 65)

Γράφημα 171 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ

Οι παράγραφοι στις ΕΝΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών είναι - Γράφημα 172:

ΕΧ 8,47⁴⁴⁹ (ανφ. 12)

⁴⁴⁹ ΕΧ 8,47: «Καὶ καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ ὡς περίβλεπτος καὶ πολύφωτος ἥλιος καταυγάζων τὰ πέρατα. Καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, ἀπὸ τε τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδὰμ μέχρι τῶν τελευταίων, καὶ δίκην ῥοιᾶς μεστῆς ὁ κόσμος ἅπας μεστός ὀφθήσεται ἀνθρώπων. Τότε τὰ ζιζάνια χωρίσει τοῦ σίτου πρὸς καῦσιν, τότε τὴν ἀπλωθεῖσαν σαγήνην πρὸς τοῦ βίου τὴν θάλασσαν εἰς τὸν αὐτοῦ αἰγιαλὸν ἀναγάγη καὶ τοὺς χρηστοὺς ἐμψύχους ἰχθύας εἰς ἀγγεῖα συλλέξει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, τοὺς δὲ σαπροὺς ἔξω βάλη δικαίως, τότε τοῦ νυμφῶνος πρὸς πῦρ τοὺς μὴ ἔχοντας ἔνδυμα γάμου ἐκβάλῃ, τότε τὸν πλούσιον ἄσπλαγχνον λαὸν εἰς πῦρ ἀποπέμψει, τότε τῶν μυρίων ταλάντων τὴν ὀφειλὴν ἀπαιτήσῃ τὸν ἄσπονδον, τότε ἀκούσουσιν οἱ φθονεροὶ τὸ ἄρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε, τότε τὰς μωρὰς παρθένους ψυχὰς ὡς μὴ ἐχούσας ἐλεημοσύνης καρπὸν ὁ νυμφίος ἀρνήσεται, τότε ἀποστραφήσονται οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ἄδην, ὅθεν καὶ ἀνήχθησαν, τότε ὡς ὑπεύθυνος πρὸς κόλασιν

EX 8,40⁴⁵⁰ (ανφ. 9)

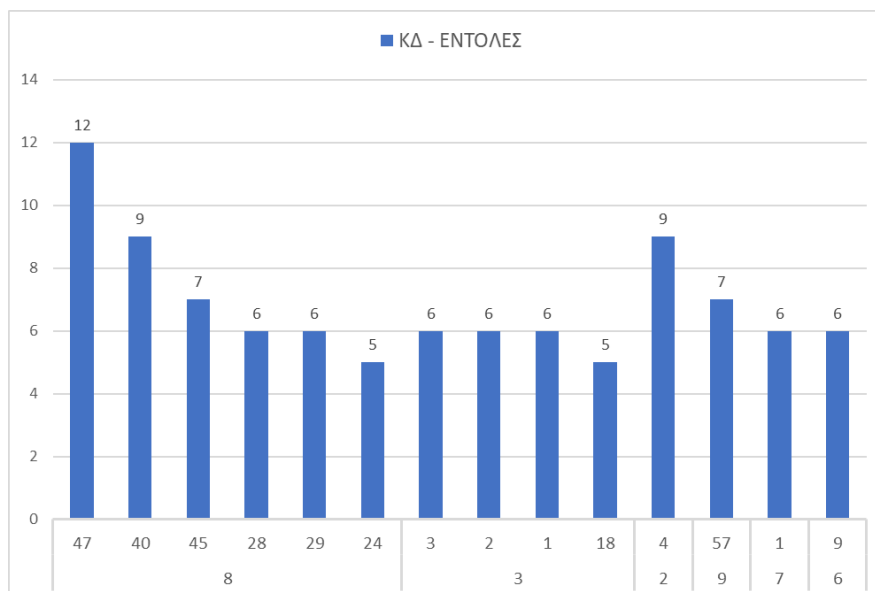
EX 2,4⁴⁵¹ (ανφ. 9)

ἄγεται ὁ κρύψας τὸ τάλαντον αὐτοῦ χάρισμα, τότε πολλοὶ τῶν λεγόντων· Κύριε Κύριε ἀκούσωσιν· Οὐκ οἶδα ὑμᾶς, ἀποχωρήσατε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας· τότε γοῦν καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται, δηλαδὴ φοβηθήσονται, καὶ σαλευθήσονται κατιοῦσαι μετὰ φόβου καὶ τρόμου σὺν τῷ κριτῇ καὶ Θεῷ κρίνοντι τὴν γῆν.»

⁴⁵⁰ EX 8,40: «Ὅταν ἔλθῃ, φησὶν, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ. Ἐπεὶ γὰρ ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ παρουσίᾳ οὐκ ἦλθεν ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ἀλλ' ὡς εἷς τῶν πενήτων μὴ ἔχων ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνει, καὶ ἐτέχθη ἐν σπηλαίῳ καὶ τέκτονος υἱὸς ἐλογίσθη, καὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ἐλογίσθησαν οἱ γόνοι τοῦ τέκτονος, μαθητὰς δὲ δώδεκα καὶ αὐτοὺς ἐξ ἀγροίκων καὶ ἀλιέων ἐκλεξάμενος πεποιήκεν αὐτοῦ ὁπαδούς, καὶ οὐκ ἦλθεν ἵνα κρίνῃ τότε τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα καλέσῃ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν καὶ σῶσῃ τὸν κόσμον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ἴδια ἐν σχήματι εὐτελείας, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον καὶ τὴν πολλὴν αὐτοῦ ἀγνοήσαντες συγκατάβασιν καὶ τὸ ἄμετρον ἔλεος ψιλὸν ἄνθρωπον τοῦτον ἐνόμισαν, καὶ οὐ μόνον ψιλὸν ἀλλὰ καὶ πλάνον καὶ ἀπατεῶνα καὶ παραβάτην τοῦ νόμου καὶ μετὰ ἀνόμων ληστῶν δικάσαντες τοῦτον θανάτῳ ἀσχήμονι κατεδίκασαν. Ἀλλ' ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἅγιον Μαλαχίαν;»

⁴⁵¹ EX 2,4: «Εἰ δέ τις ἡμᾶς ἀπαιτεῖ φάναι τί ἐστὶν βασιλεία, φῶμεν ὅτι ἀμήχανον λέξαι σαφῶς τί ἐστὶ βασιλεία ἢ τί ἐστὶν ὁ αὐτῆς βασιλεὺς. Ὅπηνίκα γὰρ ὥφθη ἐπὶ τῆς γῆς ὁ θε-ἄνθρωπος αὐτῆς βασιλεὺς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη, πολλάκις παραβολικῶς μέμνηται βασιλείας, τὴν δὲ φύσιν αὐτῆς οὐκ ἐδήλωσεν. Ἔλεγε γάρ· Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπεύροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, καὶ αὖθις· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, καί· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμη καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ αὖθις· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν ἀγρῷ, καὶ πάλιν· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνη βληθείση εἰς τὴν θάλασσαν, καί· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότη, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρῶτ' μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ καὶ τὰ ἐξῆς, καὶ ὅτι· Ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ αὖθις· Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ ὅτι· Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένους.»

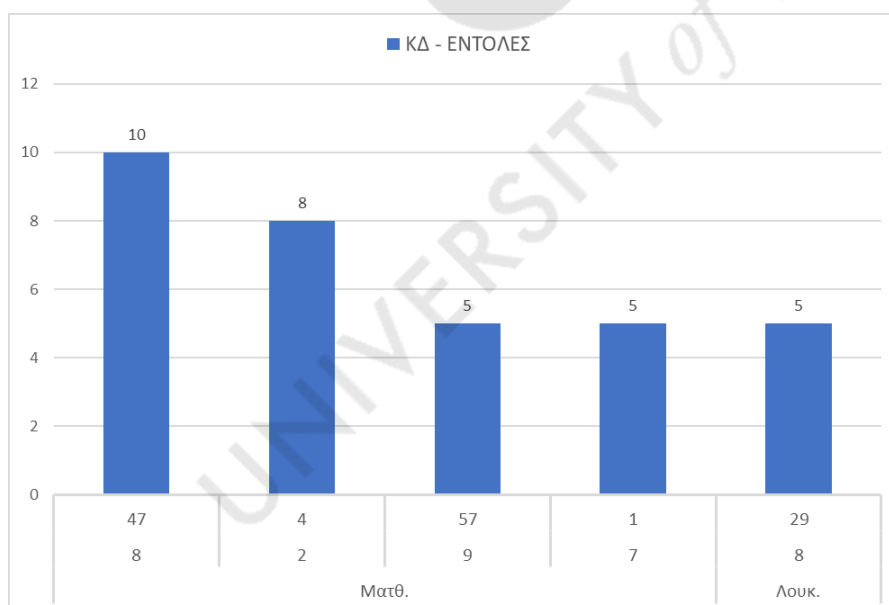

Γράφημα 172 - Παράγραφοι στις ΕΝΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 5)

Στο Γράφημα 173 βλέπουμε τις παραγράφους στις ΕΝΤΟΛΕΣ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ.

ΕΧ 8,47⁴⁵² (ανφ. 10) από τον Ματθαίο

ΕΧ 8,40⁴⁵³ (ανφ. 9) από τον Ματθαίο

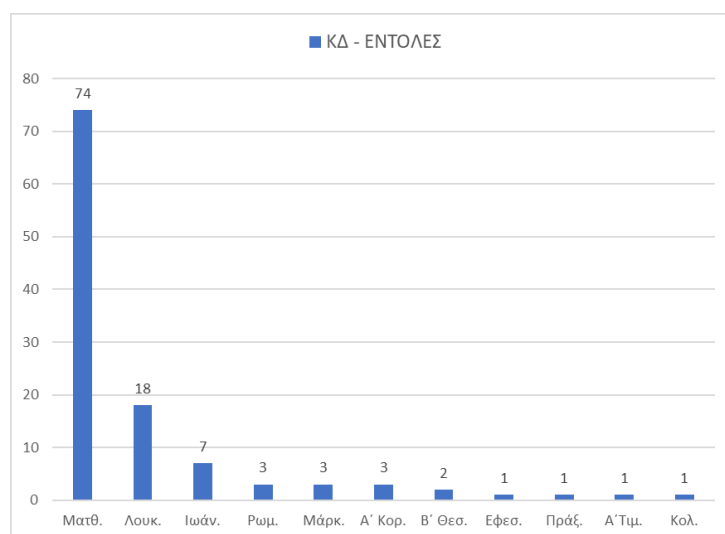
Γράφημα 173 - Παράγραφοι στις ΕΝΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (≥ 5)

⁴⁵² Αυτόθι, υποσημείωση 449.

⁴⁵³ Αυτόθι, υποσημείωση 450.

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΚΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου (σύνολο 114 ανφ.) αναφορές ο Άγιος στις ΕΝΤΟΛΕΣ – Γράφημα 174.

Γράφημα 174 - Βιβλία της ΚΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στις ΕΝΤΟΛΕΣ

Στο Γράφημα 175, βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου⁴⁵⁴ βιβλικές αναφορές στις ΕΝΤΟΛΕΣ. Με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι:

Ματθ. 7,13-14⁴⁵⁵

Ματθ. 25,35-36⁴⁵⁶

Ματθ. 5,25-26⁴⁵⁷

⁴⁵⁴ βλπ. Αναλυτικά στο Παράρτημα 7

⁴⁵⁵ Ματθ. 7,13-14: «Εἰσεέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσὶν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.»

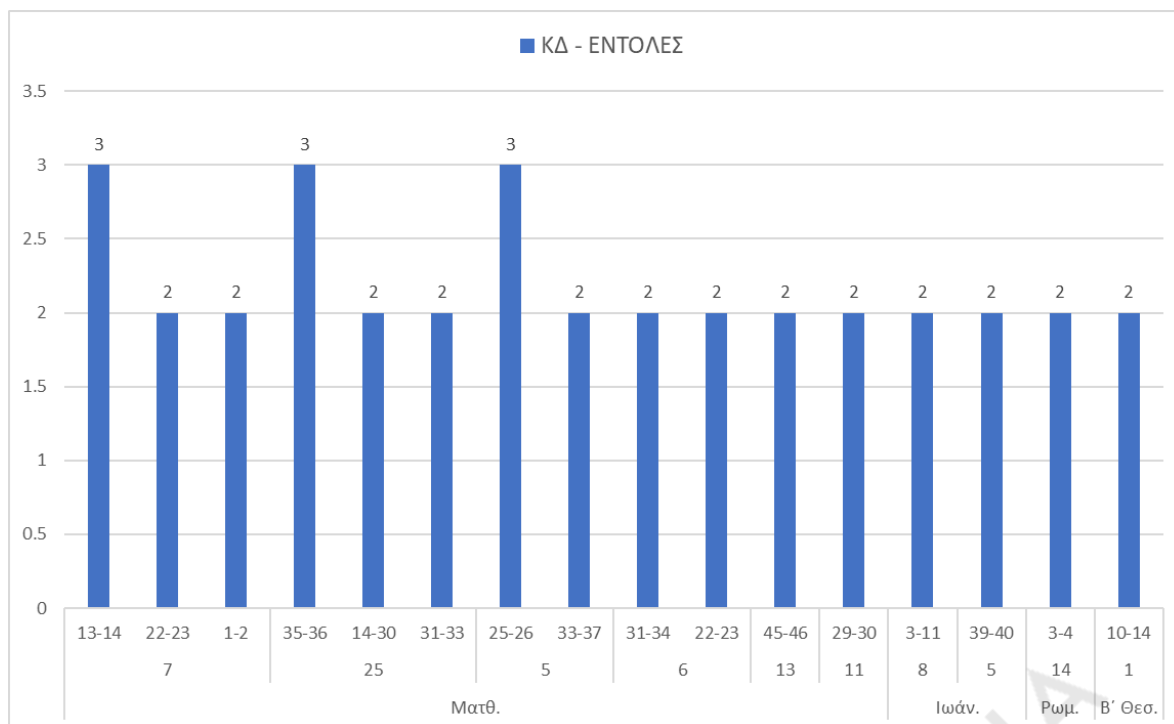
«τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν!»

⁴⁵⁶ Ματθ. 25,35-36: «ἐπέινασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με,»

«γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με.»

⁴⁵⁷ Ματθ. 5,25-26: «Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ καὶ ὁ κριτὴς σε παραδῶ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθῇς.»

«ἀμήν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ ἀποδῶς τὸν ἔσχατον κοδράντην.»

Γράφημα 175 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (ανφ. >=2)

3.1.2 Ερμηνεία Κανόνων Δεσποτικών Εορτών – ΛΟΓΟΙ ΛΕΣΒΟΥ

Από τους δώδεκα λόγους που περιελάμβανε το έργο, έχουν σωθεί εννέα:

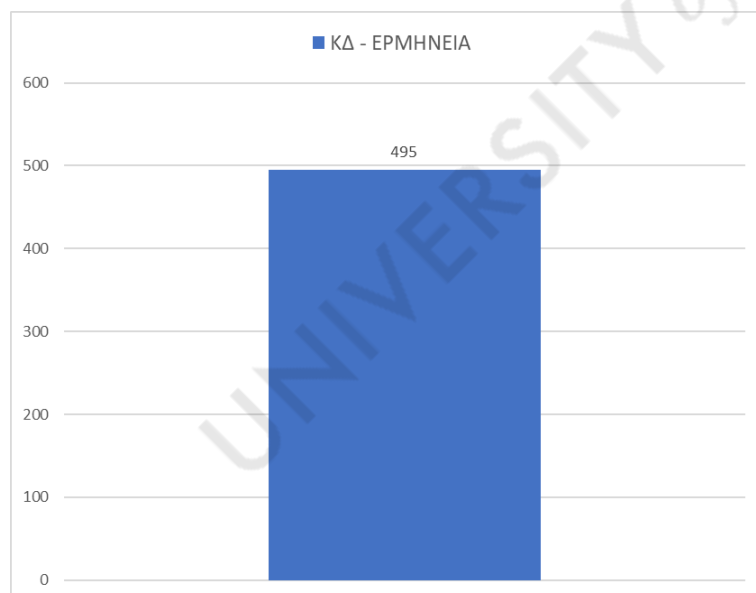
1. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΑΙ ΠΑΝΣΕΠΤΟΝ ΓΕΝΕΣΙΟΝ ΤΟΥ
2. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΑΙ ΠΑΝΣΕΠΤΟΝ ΓΕΝΕΣΙΟΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ, ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
3. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΘΕΙΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΡΥΦΑΙΟΥΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΝ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΛΟΙΠΟΥΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥΣ
4. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΚΑΙ ΕΝΔΟΞΟΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
5. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΝΣΕΠΤΟΝ ΚΟΙΜΗΣΙΝ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΝΟΥΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ
6. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΝΑΓΙΑΝ ΚΟΡΗΝ ΚΑΙ ΘΕΟΜΗΤΟΡΑ, ΟΠΗΝΙΚΑ ΥΠΟ ΤΩΝ ΑΥΤΗΣ ΓΟΝΕΩΝ ΕΠΕΔΟΘΗ ΕΙΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΤΡΙΕΤΙΖΟΥΣΑ

7. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΙΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΓΕΝΟΜΕΝΩΝ ΣΗΜΕΙΩΝ ΕΝ ΤΩ ΝΑΩ ΤΩ ΠΕΡΣΙΚΩ, ΚΑΙ ΠΩΣ ΕΦΑΝΗ Ο ΑΣΤΗΡ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΑΓΩΝ
8. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΦΩΤΑ
9. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΥΠΑΠΑΝΤΗΝ, ΟΤΕ Η ΘΕΟΝΥΜΦΟΣ ΔΕΣΠΟΙΝΑ ΤΟ ΠΑΝΑΓΙΟΝ ΒΡΕΦΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΓΙΟΝ ΝΑΟΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΘΗΜΕΡΟΝ ΕΙΣΕΚΟΜΙΣΕ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ ΣΥΜΕΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΑΝ ΥΠΟΦΗΤΙΔΑ ΑΝΝΑΝ

Οι τρεις Λόγοι που απουσιάζουν⁴⁵⁸ και πιθανότατα να εξέπεσαν όταν έγινε το λάθος στη στάχωση είναι οι εξής:

10. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΠΟΤΟΜΗΝ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ
11. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΓΕΝΕΘΛΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
12. ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΝΣΕΠΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ

Το σύνολο των αναφορών της ΚΔ που κάνει ο Άγιος στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ είναι 495 στο Γράφημα 176.

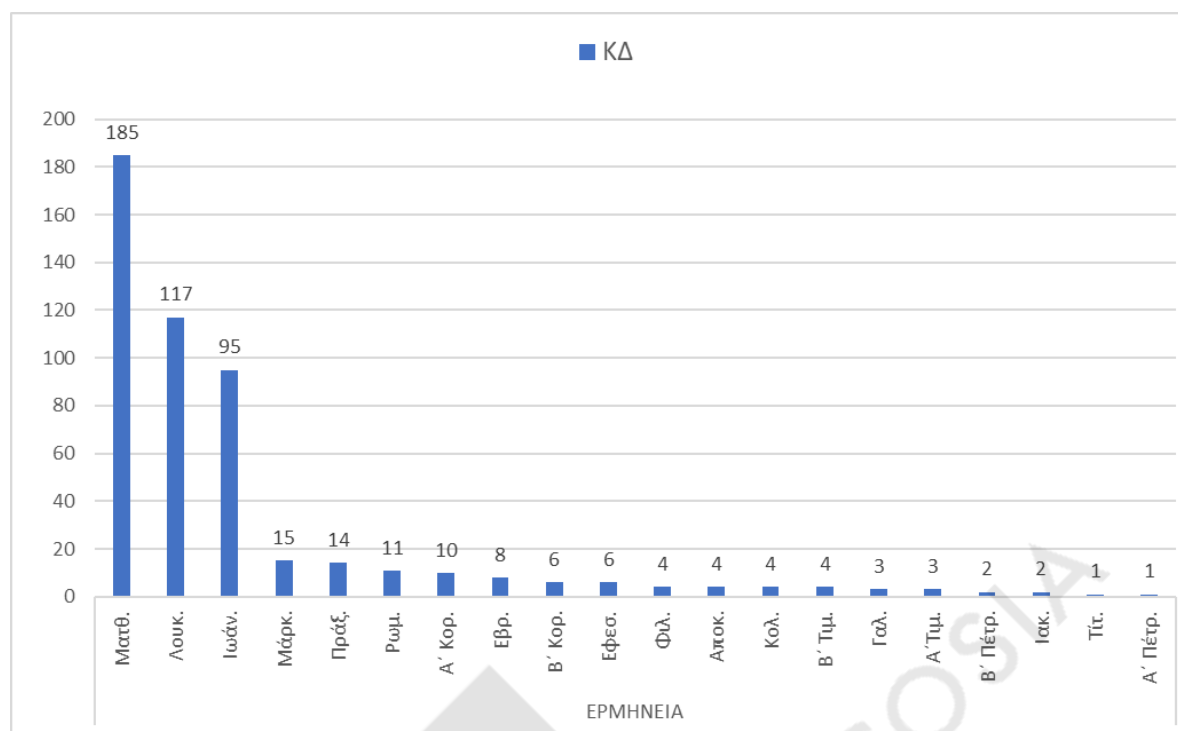

Γράφημα 176 - Σύνολο βιβλικών παραθέσεων στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ

⁴⁵⁸ Συγγράμματα, *Ἑρμηνεία κανόνων δεσποτικῶν ἐορτῶν*, Τόμ. Ε', σ. 15.

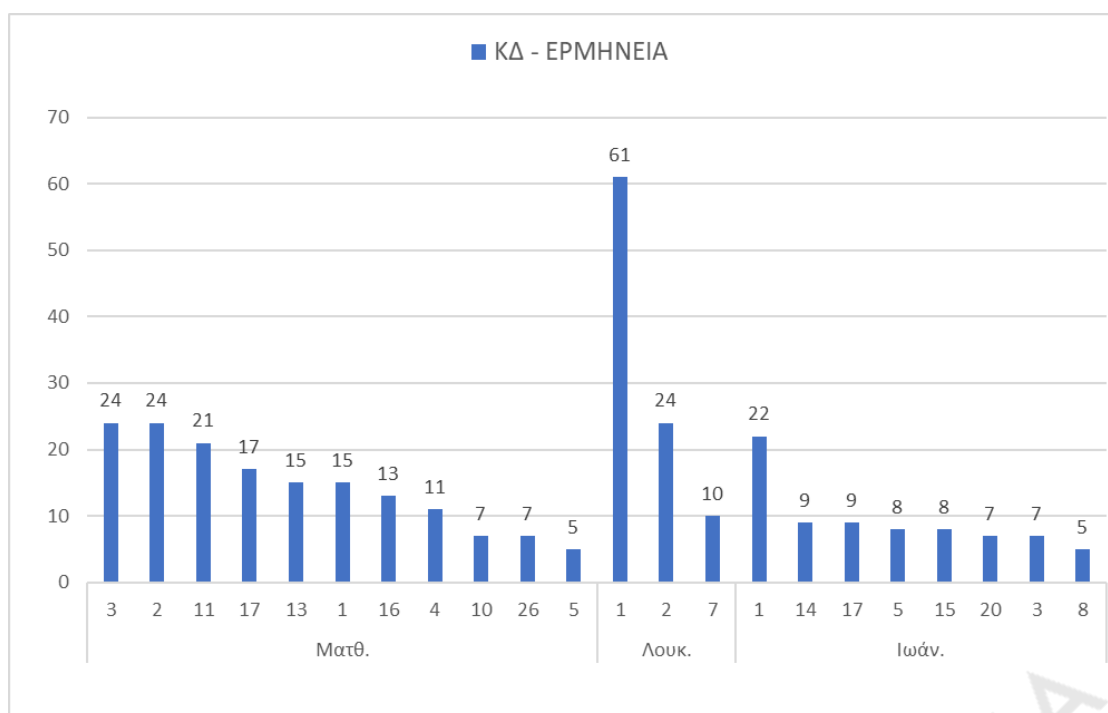
Πλείστα των θεμάτων όπως φαίνεται και στο Γράφημα 177 είναι παρμένα από το βιβλίο του Ματθαίου (185 ανφ.), του Λουκά (117 ανφ.) και Ιωάννη (95 ανφ.).

Γράφημα 177 - Βιβλικές παραθέσεις στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Το κεφάλαιο Λουκ. 1 «Σκοπός της συγγραφής του Ευαγγελίου, Προαγγελία της γεννήσεως του Ιωάννη του Προδρόμου, Ο Ευαγγελισμός της παρθένου Μαρίας, Η Μαρία επισκέπτεται την Ελισάβετ, Η ωδή της Θεοτόκου, Η γέννηση του Ιωάννη του Προδρόμου, Η προφητεία του Ζαχαρία» (61 ανφ.),

Ματθ. 3 «Το κήρυγμα του Ιωάννη του Βαπτιστή, Η Βάπτισμα του Ιησού στον Ιορδάνη» (24 ανφ.), Ματθ. 2 «Επιστροφή από την Αίγυπτο και η εγκατάσταση στη Ναζαρέτ» (24 ανφ.), Λουκ. 2 «Η προσκύνηση των ποιμένων, Η περιτομή του Ιησού, Η παρουσίαση (Υπαπαντή) του Ιησού στο Ναό, Τα παιδικά χρόνια του Ιησού, Ο Ιησούς δωδεκαετής στο Ναό» (24 ανφ.) είναι τα μεγαλύτερα σε αριθμό αναφορών διηγήσεις όπως φαίνεται στο Γράφημα 178.

Γράφημα 178 - Πυκνότητα παράθεσης βιβλίων ΚΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ (>=5)

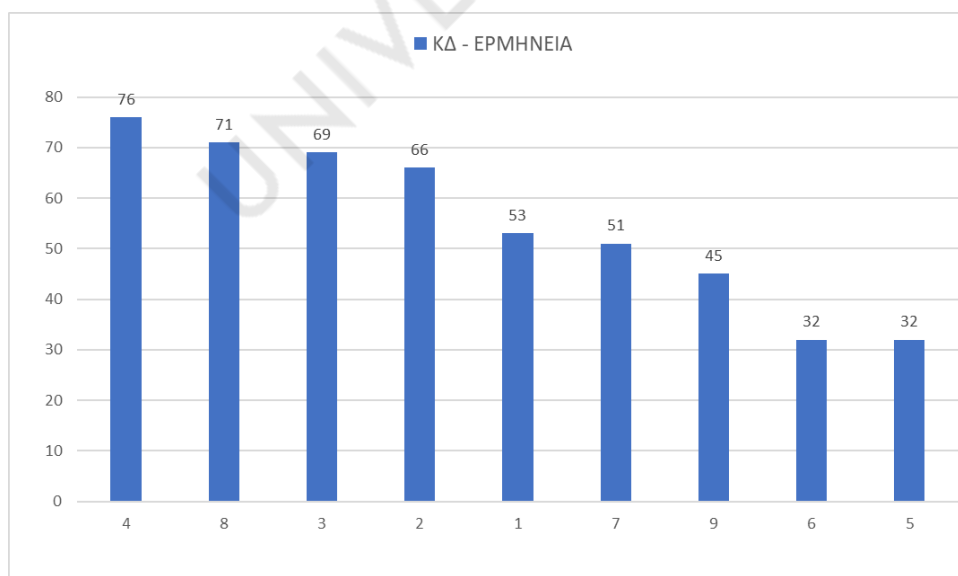
Τα κεφάλαια στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με την μεγαλύτερη πυκνότητα παράθεσης βιβλικών χωρίων όπως φαίνεται στο Γράφημα 179 είναι:

ΛΛ 4 «ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΚΑΙ ΕΝΔΟΞΟΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ» (76 ανφ.),

ΛΛ 8 «ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΦΩΤΑ» (71 ανφ.),

ΛΛ 3 «ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΘΕΙΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΡΥΦΑΙΟΥΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΝ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΛΟΙΠΟΥΣ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥΣ» (69 ανφ.),

ΛΛ 2 «ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΦΗΤΟΥ, ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ» (69 ανφ.).

Οι παράγραφοι στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με την μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών είναι -
Γράφημα 180:

ΛΛ 3,2⁴⁵⁹ (ανφ. 10)

ΛΛ 2,16⁴⁶⁰ (ανφ. 8)

ΛΛ 2,12⁴⁶¹ (ανφ. 8) και

ΛΛ 4,16⁴⁶² (ανφ. 8).

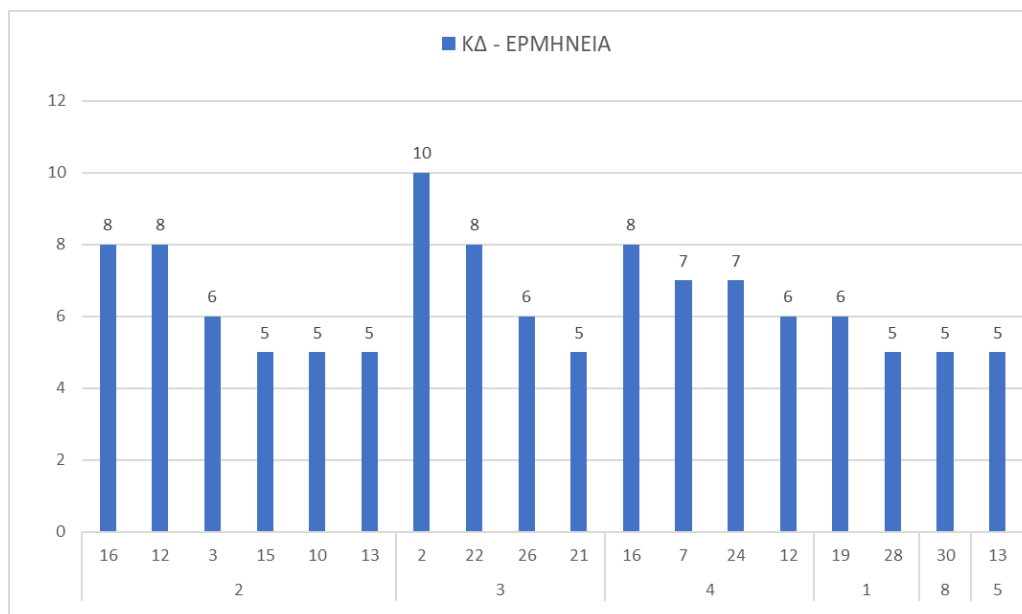
---

⁴⁵⁹ ΛΛ 3,2 : «Υμεῖς φίλοι μου ἐστε, φησὶν, ἐὰν ποιῇτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν, καί· Ἐγὼ εἶρηκα ὑμᾶς φίλους, ὅτι πάντα ὅσα ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν, καί· Ἀπελθοῦσαι, φησὶν, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ ἐκεῖ με ὄψονται. Καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ λύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν καὶ ἀφιέναι ἁμαρτίας, ... κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς, καί· Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται, ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται, καί· Ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθήσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνους κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ.»

⁴⁶⁰ ΛΛ 2,16: «Διὸ καὶ παρέοικεν ἡ γενεὰ αὕτη παιδίοις ἐν ἀγορᾷ καθημένοις καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἐταίροις αὐτῶν καὶ λέγουσιν· Ὑψήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε, ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. Ἦλθε γὰρ Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι· Δαιμόνιον ἔχει. Ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· Ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.»

⁴⁶¹ ΛΛ 2,16: «Ὡτα μὲν γὰρ ἔχουσι καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ τῆς γῆς ἔρπετά καὶ τὰ ζωῦφια καὶ τὰ πετεινά, ἀλλὰ λογικῆς γνώσεως ἔρημα καὶ φωνῆς μόνης αἰσθητικά. Ὡτα ἔχουσι καὶ τὰ νήπια καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ συνέσεως ἄμοιρα, καθὼς καὶ ἐν ἐτέρᾳ γραφῇ προαπεφάνητο, ὅτι· Ἀκοῇ ἀκούσητε καὶ οὐ μὴ συνῆτε καὶ βλέποντες βλέψετε καὶ οὐ μὴ ἴδητε.»

⁴⁶² ΛΛ 4,16: «Ὅτε γὰρ λέγει ὅτι· Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν, καί· Οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν πατέρα εἰμὶ ὁ υἱός, καί· Ὁ ἐωρακὼς ἐμέ ἐώρακε τὸν πατέρα, καί· Ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα, αὐτοῦ ἀκούετε θεοπρεπῶς λέγοντος. Ὅτε δὲ λέγει· Ὁ πατὴρ μου μείζων μου ἐστὶ, καὶ ὅτι· Ἀπεσταλμένος εἰμί, καί· Ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου τί εἶπω καὶ τί λαλήσω, καί· Οὐ δύναμαι ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιεῖν οὐδέν, πάλιν αὐτοῦ ἀκούετε· οἰκονομικὰ γὰρ τὰ ῥήματα.»

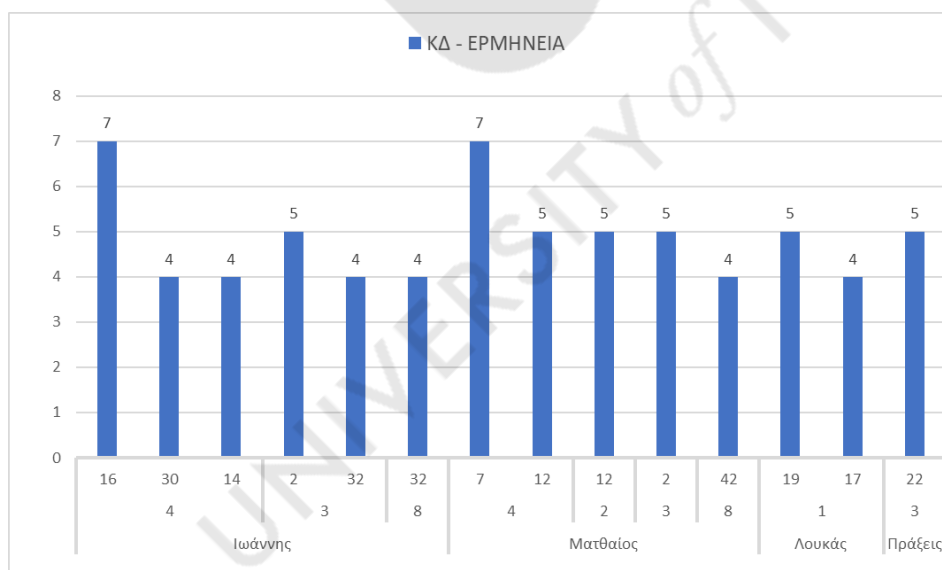

Γράφημα 180 - Παραγράφοι στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥5)

Στο Γράφημα 181 βλέπουμε τις παραγράφους στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ.

ΛΛ 4,16⁴⁶³ (ανφ. 7) από τον Ιωάννη

ΛΛ 4,6⁴⁶⁴ (ανφ. 7) από τον Ματθαίο

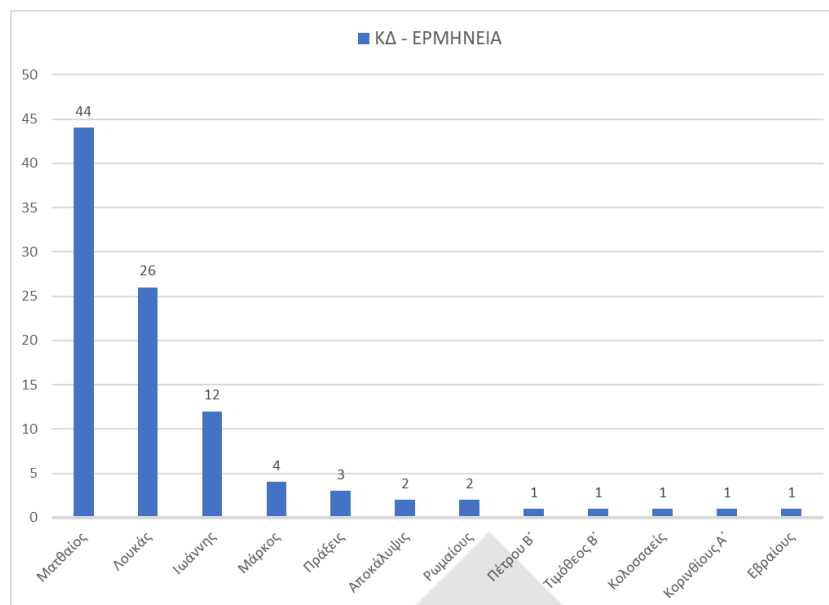
Γράφημα 181 - Παραγράφοι στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (≥4)

⁴⁶³ Αυτόθι, υποσημείωση 462.

⁴⁶⁴ ΛΛ 4,6: «Καὶ μεθ' ἡμέρας, φησὶν, ἕξ· ἄλλος δὲ εὐαγγελιστὴς μεθ' ἡμέρας εἶπεν ὀκτώ. Καὶ φασιν ὁ μὲν συμπάρελαβε τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὁ Κύριος διελέχθη τοῖς μαθηταῖς καὶ καθ' ἣν ἐποίησε τὴν μεταμόρφωσιν καὶ τὰς λοιπὰς ἕξ καὶ εἶπεν ὀκτώ, ὁ δὲ τὰς δύο καταλιπὼν, τῆς μεταμορφώσεως καὶ τῆς διαλέξεως δηλαδή, εἶπε τὰς ἕξ.»

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΚΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου (σύνολο 98 ανφ.) αναφορές ο Άγιος στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ – Γράφημα 182.

Γράφημα 182 - Βιβλία της ΚΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ

Στο Γράφημα 183, βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου βιβλικές αναφορές στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ. Με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι (βλέπε αναλυτικά Παράρτημα 8):

Λουκ. 1,39-40⁴⁶⁵,

Λουκ. 1,37-38⁴⁶⁶

Ματθ. 5,13-14⁴⁶⁷

⁴⁶⁵ Λουκ. 1,39-40: «Ἀναστᾷσα δὲ Μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα,»

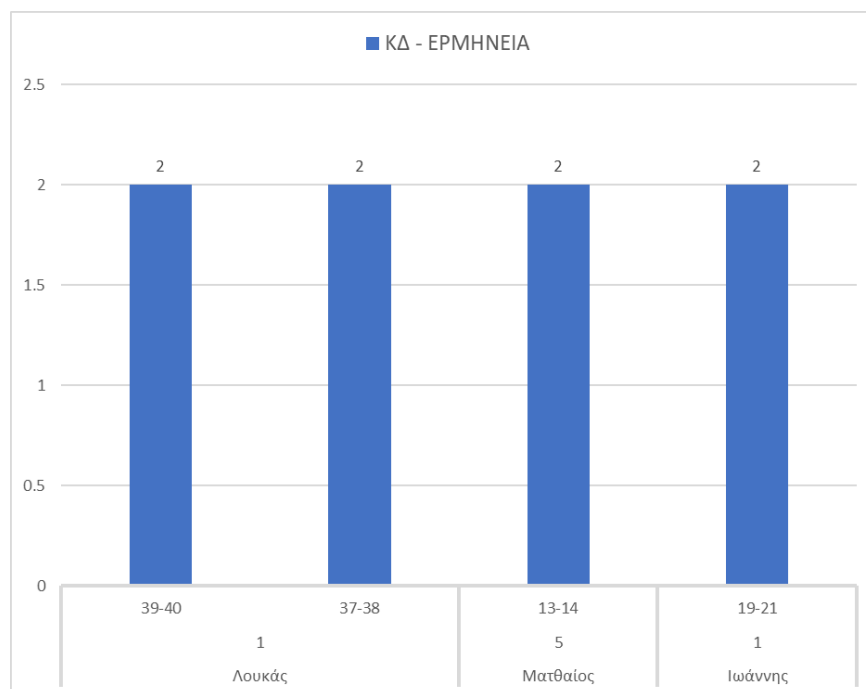
«καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἑλισάβετ.»

⁴⁶⁶ Λουκ. 1,37-38: «ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν βῆμα.»

«εἶπε δὲ Μαριὰμ· ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.»

⁴⁶⁷ Ματθ. 5,13-14: «Ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.»

«Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη»

Γράφημα 183 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ (ανφ. >=2)

3.2 Καινοδιαθηκικές διηγήσεις στα έργα του Αγίου Νεοφύτου

Σε αυτό το κεφάλαιο θα δούμε τα θέματα της ΚΔ που αναφέρεται ο Άγιος στα συγγράμματα του. Στο Γράφημα 184, βλέπουμε τις κυρίαρχες διηγήσεις στο σύνολο των αναφορών που κάνει ο Άγιος από την ΚΔ στα συγγράμματά του.

Κυρίαρχα θέματα είναι:

Το κεφάλαιο Λουκ. 1 «Σκοπός της συγγραφής του Ευαγγελίου, της γεννήσεως του Ιωάννη του Προδρόμου, Ο Ευαγγελισμός της παρθένου Μαρίας, Η Μαρία επισκέπτεται την Ελισάβετ, Η ωδή της Θεοτόκου, Η γέννηση του Ιωάννη του Προδρόμου, Η προφητεία του Ζαχαρία» (93 ανφ.)

⁴⁶⁸ Ιωάν. 1,19-21: «Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευῖτας ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν· σὺ τίς εἶ;»

«καὶ ὠμολόγησε, καὶ οὐκ ἡρνήσατο· καὶ ὠμολόγησεν ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός.»

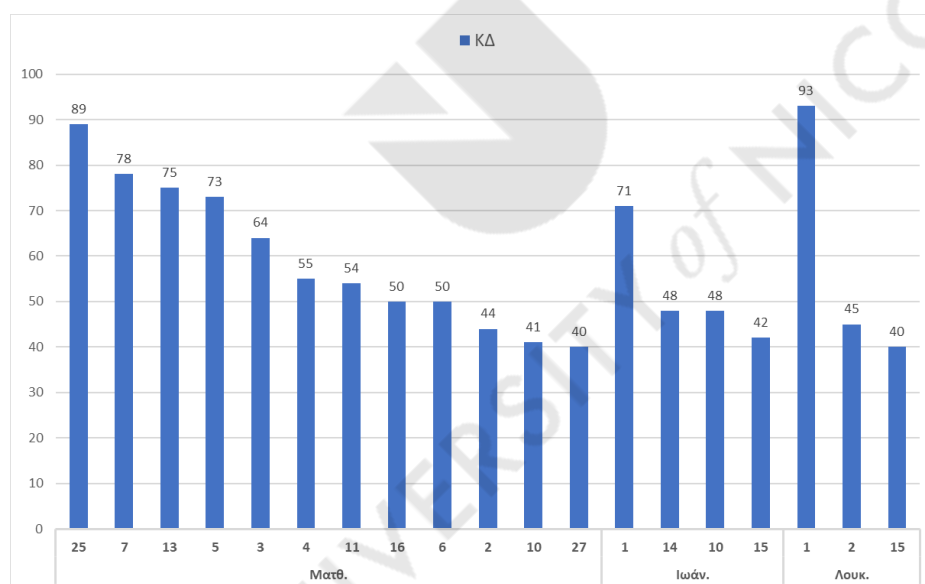
«καὶ ἠρώτησαν αὐτόν· τί οὖν; Ἠλίας εἶ σύ; καὶ λέγει· οὐκ εἰμὶ. ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὐ.»

Το κεφάλαιο Ματθ. 25 «Η παραβολή των δέκα παρθένων, Η παραβολή των ταλάντων, Η δευτέρα παρουσία του Κυρίου και η κρίση των εθνών» (89 ανφ.)

Το κεφάλαιο Ματθ. 7 «Δεν πρέπει να κατακρίνωμεν, Τα αποτελέσματα της προσευχής, Ο χρυσός κανόνας, Η στενή πύλη και η δύσκολη οδός, Προσοχή από τους ψευδοπροφήτες, Να εφαρμόζουμε τις εντολές του Θεού, Η παραβολή για τα δύο σπίτια» (78 ανφ.)

Ματθ. 13 «Η παραβολή του σπορέα, Γιατί ο Ιησούς μιλάει με παραβολές, Η εξήγηση της παραβολής του σπορέα, Η παραβολή των ζιζανίων, Η παραβολή για τον κόκκο του σιναπιού, Η παραβολή για το προζύμι, Η χρήση των παραβολών, Η παραβολή για το δίχτυ» (75 ανφ.)

το κεφάλαιο Ματθ. 5 «Η επί του Όρους Ομιλία: Οι Μακαρισμοί, Το αλάτι και το φως του κόσμου, Ο Κύριος τελειοποιεί και συμπληρώνει το Μωσαϊκό Νόμο, Η οργή, Η μοιχεία, Το διαζύγιο, Ο όρκος, Η ανταπόδοση, Η αγάπη για τον πλησίον» (73 ανφ.)

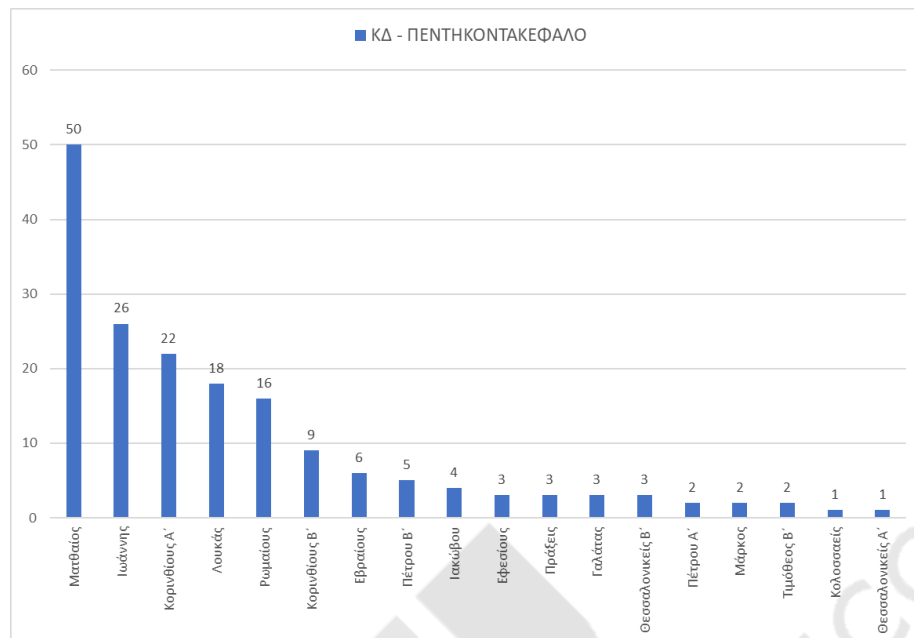

Γράφημα 184 - Κυρίαρχες σε συχνότητα διηγήσεις ΚΔ στα συγγράμματα του Αγίου (>=40)

Αναλυτικά πιο κάτω θα δούμε τις κυρίαρχες διηγήσεις του Αγίου στο κάθε σύγγραμμά του ξεχωριστά.

3.2.1 Πεντηκοντακέφαλο

Στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ ο Άγιος κάνει 176 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στους Ματθαίο (50 ανφ.), Ιωάννη (26 ανφ.) και Κορινθίους Α' (22 ανφ.) - Γράφημα 185.

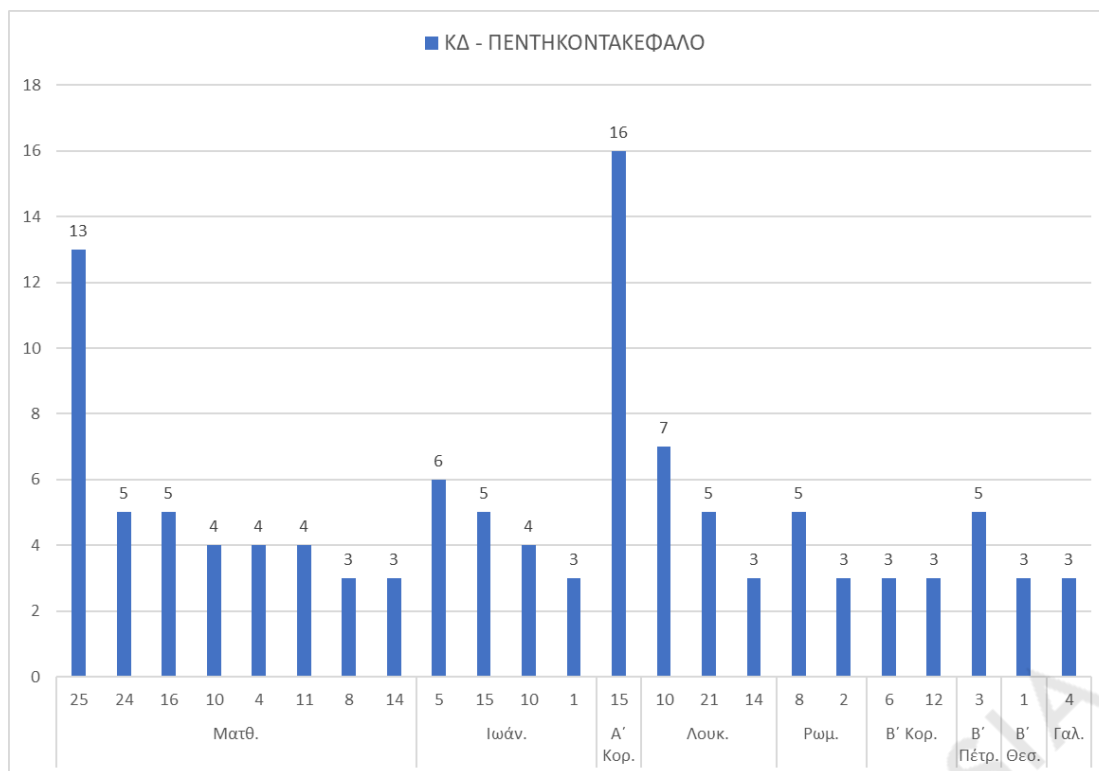
Γράφημα 185 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ. Στο Γράφημα 186 βλέπουμε:

Α' Κορ.15 «*Η ανάσταση του Χριστού, Η ανάσταση από τους νεκρούς, Η ανάσταση του σώματος*» (16 ανφ.),

Ματθ. 25 «*Η παραβολή των δέκα παρθένων, Η παραβολή των ταλάντων, Η δευτέρα παρουσία του Κυρίου και η κρίση των εθνών*» (13 ανφ.).

Γράφημα 186 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (>3)

3.2.2 Τυπική Διαθήκη

Η Τυπική Διαθήκη αποτελείται από 24 κεφάλαια. Στον πίνακα περιεχομένων αναφέρει «Πίναξ σὺν Θεῷ τυπικῆς ἀρτυλίας»⁴⁶⁹ :

α'. *Περὶ τῆς ἀμείμψεως τῆς διατάξεως.*

β'. *Περὶ μνήμης θανάτου.*

γ'. *Περὶ τῶν ἰδίων λογισμῶν καὶ τῆς τοῦ κόσμου φυγῆς.*

δ'. *Περὶ τῶν ἐξῆς καὶ τῆς ἐν τῇ ἐγκλείστρᾳ ἀποκαταστάσεως καὶ τινὰ μυστικά.*

ε'. *Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τῆς ἐγκλείστρας καὶ τοῦ ἐπισκόπου Κιννάμου καὶ τινὰ [μυστικά].*

ς'. *Περὶ τῶν Παφηνῶν.*

ζ'. *Περὶ τοῦ τῆς Κύπρου [ρῆ]γός καὶ ἐπιτρόπου τῆς παρούσης Ἐγκλείστρας.*

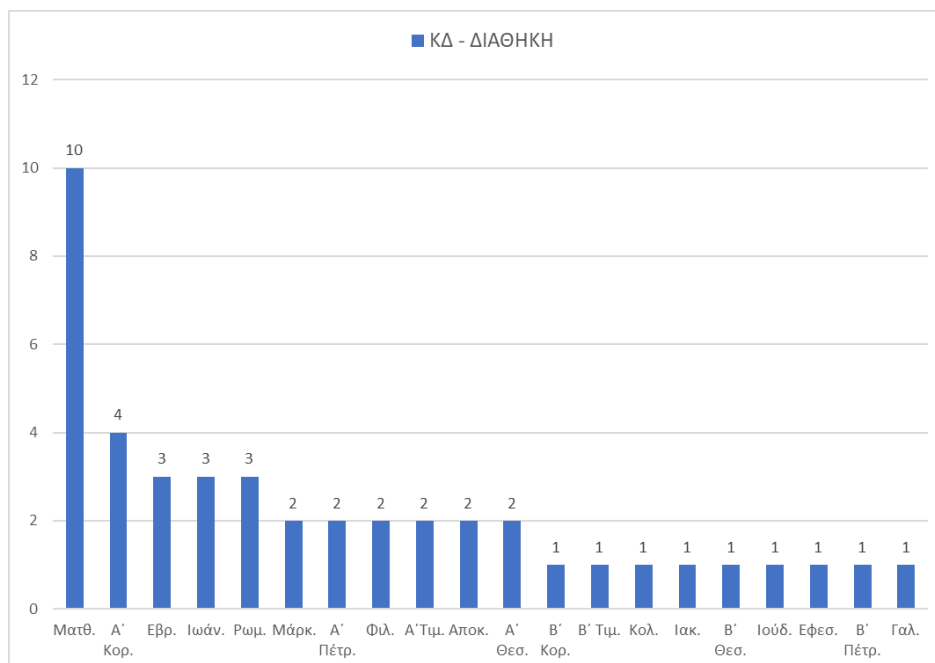
η'. *Υπόμνησις πρὸς τὸν βασιλέα.*

θ'. *Περὶ ποσότητος ἀδελφῶν καὶ κώλυσις διδασκαλίας παιδίων.*

⁴⁶⁹ Συγγράμματα, Τυπική Διαθήκη, όπ.π., σ. 25-26.

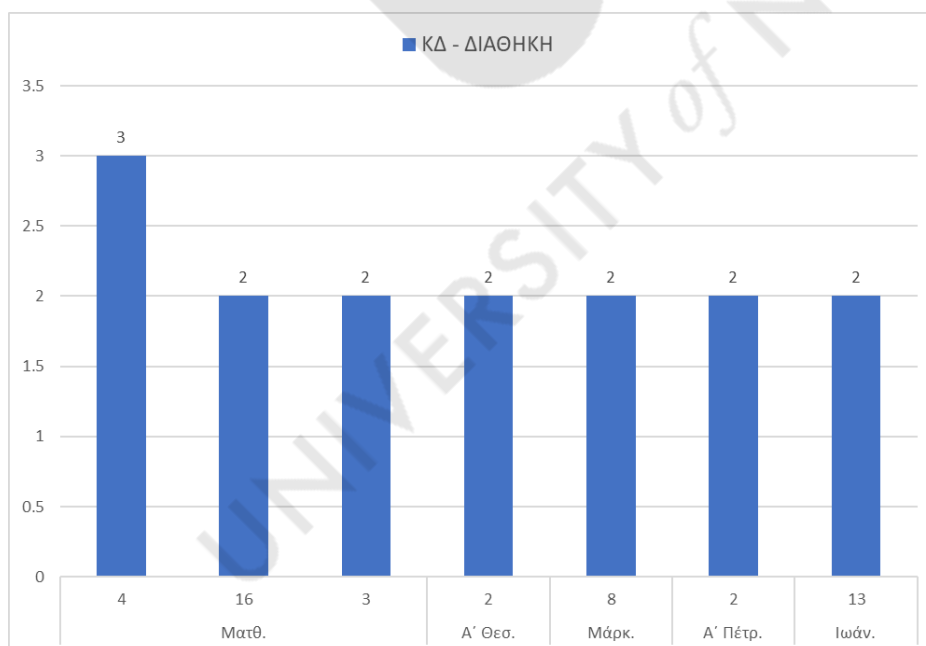
- ι'. Περὶ ἀκτημοσύνης καὶ λύσεως οἰκονομικῆς.
- ια'. Περὶ ἀναγνώσεως τῆς διατάξεως καὶ τῶν κανόνων.
- ιβ'. Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας καὶ τοῦ ἱερέως καὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν καὶ τῶν βιβλίων τοῦ Ἐγκλείστου.
- ιγ'. Παραίνεσις πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἀνάμνησις ἀφορισμοῦ.
- ιδ'. Περὶ ἐκλογῆς ἐγκλείστου καὶ εὐχὴ πρὸς ἐγκλειστον καὶ ἐγκλείστραν.
- ιε'. Ἰδικὴ παραίνεσις πρὸς τὸν ἐγκλειστον.
- ισ'. Περὶ τοῦ ἰδίου διαδόχου καὶ ἀδελφιδοῦς ἱερομονάχου Ἡσαΐου.
- ιζ'. Περὶ κελλιωτικῶν.
- ιη'. Περὶ τοῦ τῆς Ἐγκλείστρας κηπίου.
- ιθ'. Περὶ τοῦ εἶναι τὴν περιφορὰν τῆς Ἐγκλείστρας γυναιξὶν ἀνεπίβατον καὶ περὶ κτηνῶν θηλυκῶν.
- κ'. Περὶ τῶν ἐν τῇ Ἐγκλείστρᾳ κτισμάτων καὶ ἀνατεθέντων Θεῷ καὶ περὶ ναοῦ.
- κα'. Περὶ μετανοίας καὶ ἐξαγορεύσεως ἁμαρτιῶν καὶ λογισμῶν.
- κβ'. Περὶ τοῦ ἐπισκόπου Κιννάμου ἐπικυρωτικὸν τῆς διατάξεως καὶ ὑπογραφή τοῦ ἐπισκόπου Βάκχου, εἶτα καὶ ἀφορισμὸς τοῦ μὴ ἀφελέσθαι μήτε προσθεῖναι.
- κγ'. Περὶ τοῦ ἐγκλείστου πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς κανόνες ἀσκητικοὶ εἴκοσι καὶ ἐκ τῶν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐπιτόμων κανόνες ιβ'.
- κδ'. Περὶ τῆς ἰδίας ἀποβιώσεως καὶ περὶ τῆς πρεσβυτέρας ἐγκλείστρας καὶ τοῦ τάφου καὶ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν εὐχὴ τελευταία.

Στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ ὁ Ἅγιος κάνει 36 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στον Ματθαίο (14 ανφ.), καὶ Κορινθίους Α' (4 ανφ.) - Γράφημα 187.

Γράφημα 187 - Βιβλικές παραθέσεις ΚΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

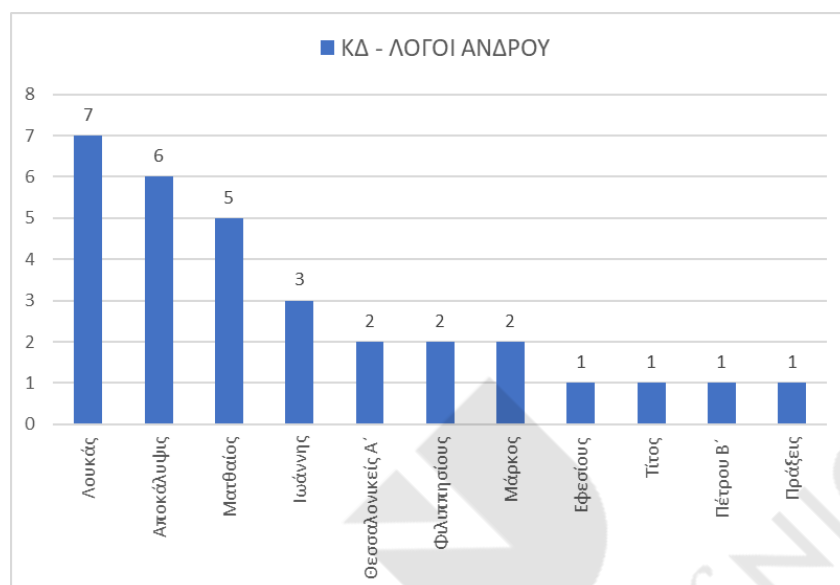
Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ. Στο Γράφημα 188 βλέπουμε: Ματθ. 4 «Ο Κύριος αρχίζει το σωτήριο έργο στη Γαλιλαία» (3 ανφ.).

Γράφημα 188 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

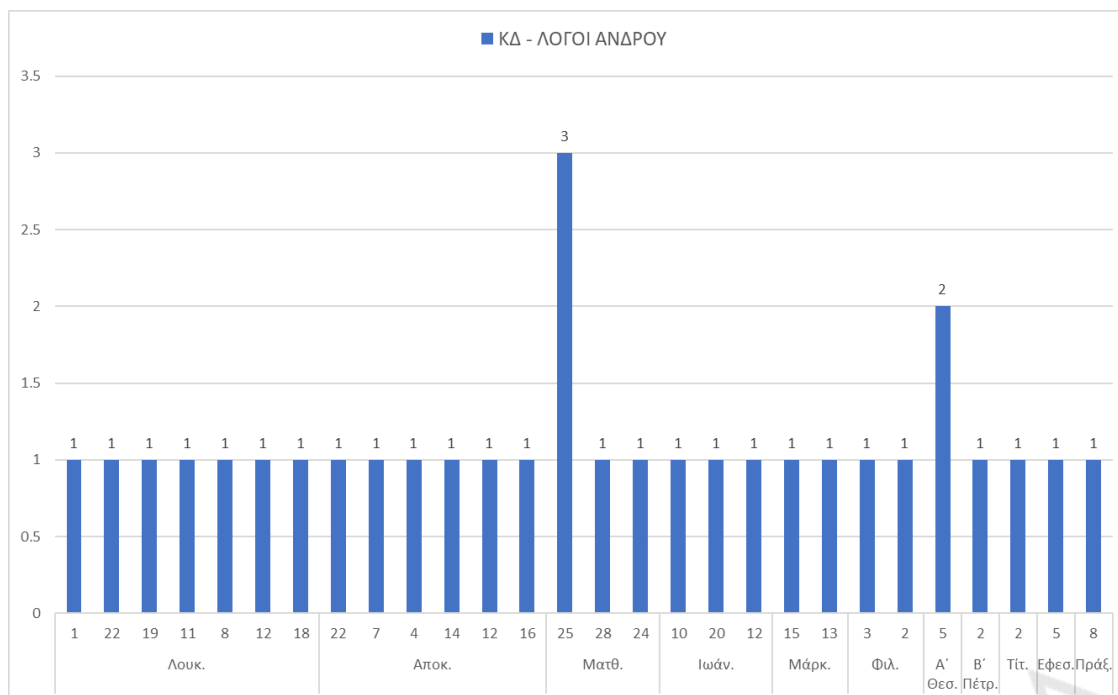
3.2.3 Λόγοι εκ του κώδικος της Μονής Αγίας Άνδρου (λόγοι 3ς) - Πανηγυρική Β' (λόγος 1ος, 2ος), Πανηγυρική Γ' (λόγος 3ος)

Στο σύγγραμμα ΛΟΓΟΙ ΑΝΔΡΟΥ ο Άγιος κάνει 31 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στο Λουκά (7 ανφ.), Αποκάλυψις (6 ανφ.) και στον Ματθαίο (5 ανφ.) - Γράφημα 189.

Γράφημα 189 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ

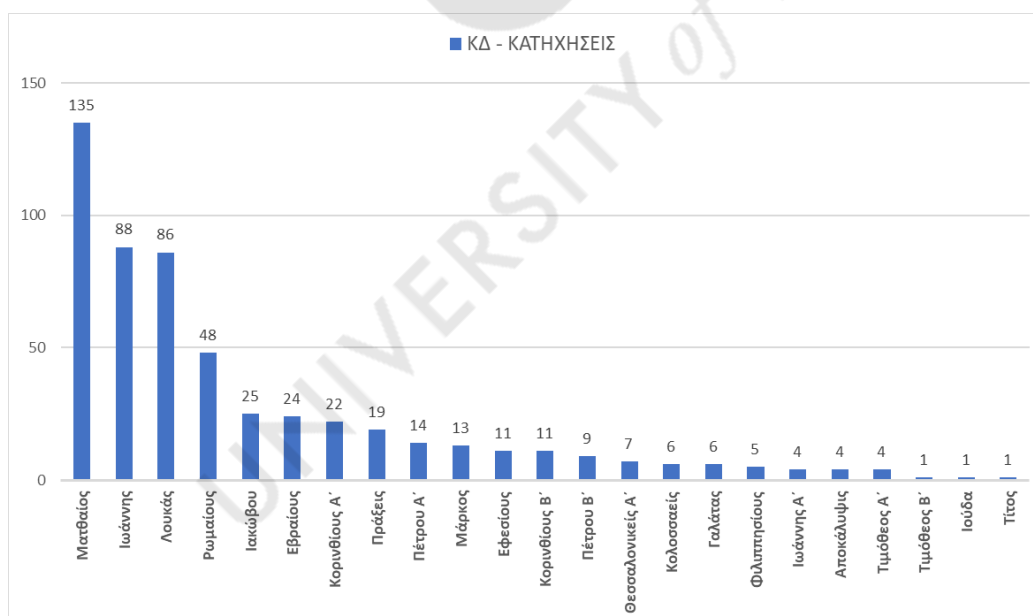
Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ. Στο Γράφημα 190 βλέπουμε: Το κεφάλαιο Ματθ. 25 «*Η παραβολή των ταλάντων, Η δευτέρα παρουσία του Κυρίου και η κρίση των εθνών*» (3 ανφ.).

Γράφημα 190 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στους ΛΟΓΟΥΣ ΑΝΔΡΟΥ

3.2.4 Βίβλος των Κατηχήσεων

Στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ ο Άγιος κάνει 607 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στους Ματθαίο (135 ανφ.), Ιωάννη (88 ανφ.) και στον Λουκά (86 ανφ.) - Γράφημα 191.

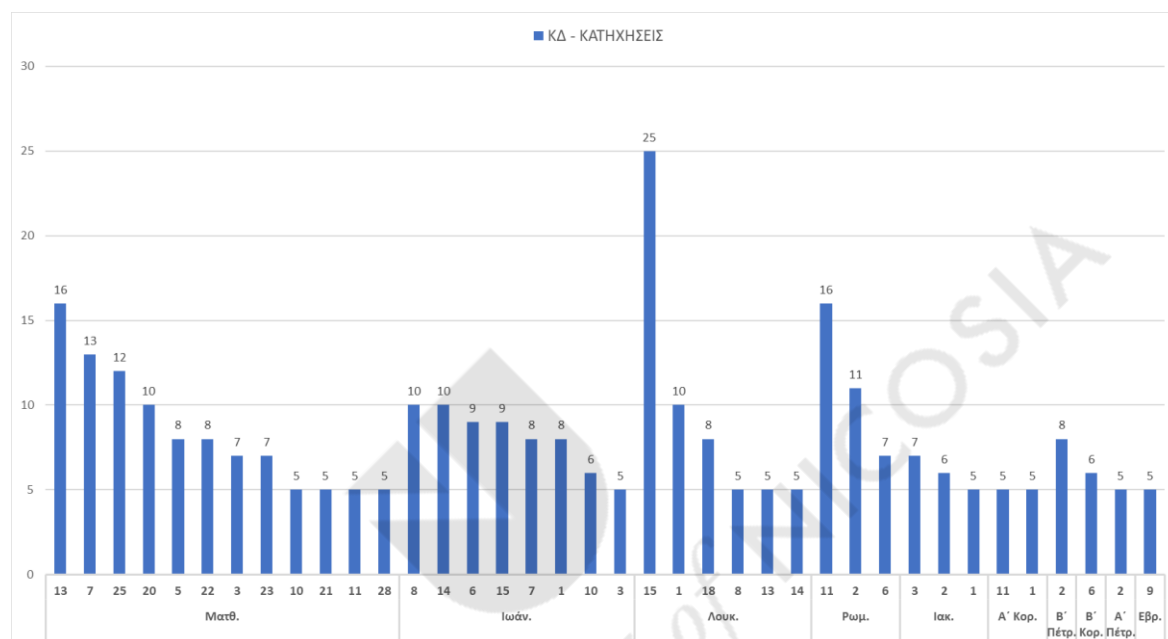
Γράφημα 191 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ. Στο Γράφημα 192 βλέπουμε:

Λουκ. 15 «Η παραβολή του χαμένου προβάτου, Η παραβολή του λυχναριού, Η παραβολή του Ασώτου Υιού» (25 ανφ.)

Ματθ. 13 «Η παραβολή του σπορέα, Γιατί ο Ιησούς μιλάει με παραβολές, Η εξήγηση της παραβολής του σπορέα, Η παραβολή των ζιζανίων, Η παραβολή για τον κόκκο του σιναπιού, Η παραβολή για το προζύμι, Η χρήση των παραβολών, Η παραβολή για το δίχτυ» (16 ανφ.)

Ρωμ. 11 «Η σωτηρία των εθνών, Η αποκατάσταση του Ισραήλ» (16 ανφ.)

Γράφημα 192 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (>5)

Όπως φαίνεται από το Γράφημα 192, ο Άγιος κάνει εκτενή χρήση λόγων από τις παραβολές.

3.2.5 Πανηγυρική Α'

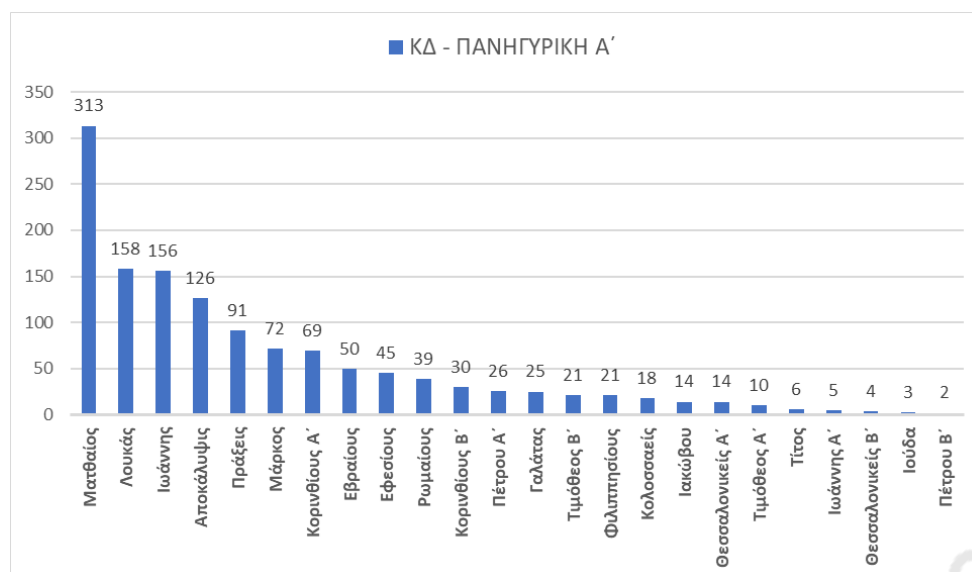
Περιεχόμενο: Ολόκληρο το χφ περιέχει τους τριάντα Λόγους του Νεοφύτου για εορτές του πρώτου τετραμήνου του έτους (Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος) με την εξής σειρά⁴⁷⁰

1. Λόγος στην αρχή τῆς ἰνδίκτου
2. Ἐγκώμιο στὸν ἅγιο Μάμαντα

⁴⁷⁰ Συγγράμματα, Πανηγυρική Α', όπ.π., σ. 32-36.

3. Ἐγκώμιο στὸν ἀρχάγγελο Μιχαήλ
4. Λόγος «μετ' ἐγκωμίων» στὸ Γενέθλιο τῆς Θεοτόκου
5. Λόγος περὶ μοναχοῦ
6. Λόγος στὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως
7. Ἐγκώμιο στὸν τίμιον σταυρό
8. Ἐγκωμιαστικός λόγος στὴν Ὑψωση τοῦ τιμίου σταυροῦ
9. Περί τῆς Αποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου
10. «Συνοπτικόν» ἐγκώμιο στὸν ἅγιο Πολυχρόνιο
11. «Βραχυτελές» ἐγκώμιο στὸν ἅγιο Ἀνδρόνικο καὶ τὴν ὁσία Ἀθανασία
12. Ἐγκώμιο στὸν ὅσιον Θεοσέβιον τὸν Ἀρσινόητη
13. Ἐγκώμιο «διὰ βραχέων» στὸν ὅσιον Ἰλαρίωνα
14. Ἐγκώμιο στὸν ἅγιο Ἀρκάδιον ἐπίσκοπον Ἀρσινόης
15. Ἐγκώμιο στὸν ἅγιον Δημήτριον
16. «Ἀνάμνησις περὶ σεισμῶν ...»
17. Ἐγκώμιο «κεφαλαιῶδες» στὸν ὅσιον Διομήδη τὸν νέο
18. "Συνοπτικόν" ἐγκώμιο στοὺς ἁγίους Κοσμᾶ καὶ Δαμιανὸν
19. Λόγος στὴ σύναξη τῶν ταξιάρχων Μιχαήλ καὶ Γαβριήλ
20. Ἐγκώμιο στὸν ἱεράρχην Ἰωάννην Χρυσόστομον
21. Λόγος «ἐπίτομος» στὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου
22. Ἐγκώμιο στὸν ὅσιον Ἀλύπιον τὸν χιονίτη
23. Ἐγκώμιο στὸν θεοφόρον πατέρα Σάβαν τὸν Μέγα
24. Ἐγκώμιο στὸν ἅγιον Νικόλαον
25. Συνοπτικὴ παρεξέτασις περὶ τῆς νεοφανοῦς διχονοίας
26. Λόγος στὸ γενέθλιο τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ
27. Λόγος ἀντιρρητικός πρὸς τοὺς Ἰουδαίους
28. Ἐγκώμιο «διὰ βραχέων» στὸν «πρώταθλον καὶ πρωτοδιάκονον Στέφανον»
29. Ἐγκώμιο «κεφαλαιῶδες» στὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Ἐλεήμονα
30. Ἐγκώμιο «κεφαλαιῶδες» στὸν ἅγιον Γεννάδιον Κωνσταντινουπόλεως

Στην Πανηγυρική Α΄ ο Άγιος κάνει 1318 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στο Ματθαίο (313 ανφ.), στον Λουκά (158 ανφ.) στον Ιωάννη (156 ανφ.) και Δανιήλ (58 ανφ. - Γράφημα 193.

Γράφημα 193 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στην Πανηγυρική Α΄

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄. Στο Γράφημα 194 βλέπουμε:

Ματθ. 4 «Οι τρεις πειρασμοί του Ιησού, Ο Κύριος αρχίζει το σωτήριο έργο στη Γαλιλαία, Η κλήση των πρώτων μαθητών, Η περιοδεία στη Γαλιλαία» (26 ανφ.)

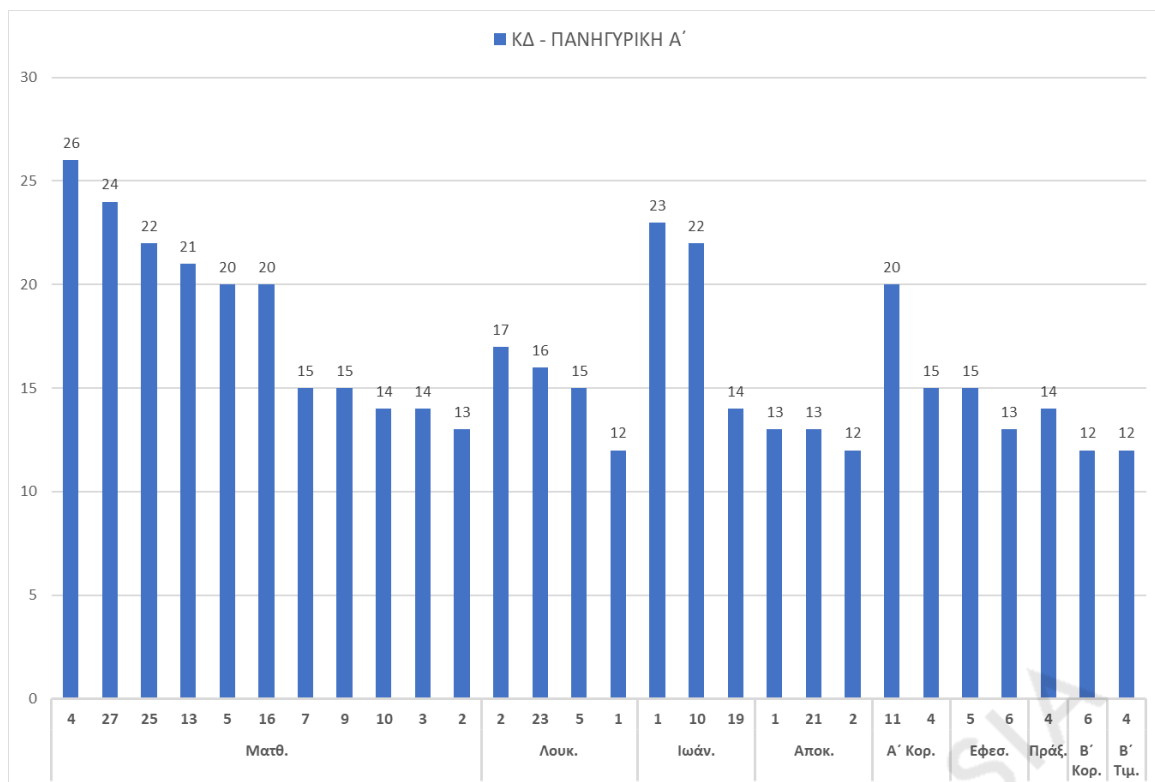
Ματθ. 27 «Ο Ιησούς οδηγείται στον Πιλάτο, Το φοβερό τέλος του Ιούδα, Η δίκη του Ιησού ενώπιον του Πιλάτου και η καταδίκη του σε θάνατο, Οι στρατιώτες εμπαίζουν τον Ιησού, Η σταύρωση του Ιησού, Ο θάνατος του Ιησού, Η σφράγιση του τάφου» (24 ανφ.),

Ιωαν. 1 «Προϋπαρξη του Ιησού Χριστού, Η μαρτυρία του Ιωάννη του Βαπτιστή, Ο αμνός του Θεού, Ο Ιησούς καλεί το Φίλιππο και το Ναθαναήλ» (23 ανφ.)

Ματθ. 25 «Η παραβολή των δέκα παρθένων, Η παραβολή των ταλάντων, Η δευτέρα παρουσία του Κυρίου και η κρίση των εθνών» (22 ανφ.)

Ιωαν. 10 «Η παραβολή του ποιμένα και των προβάτων, Ο Ιησούς είναι ο καλός ποιμένας, Οι Ιουδαίοι απορρίπτουν τον Ιησού» (22 ανφ.).

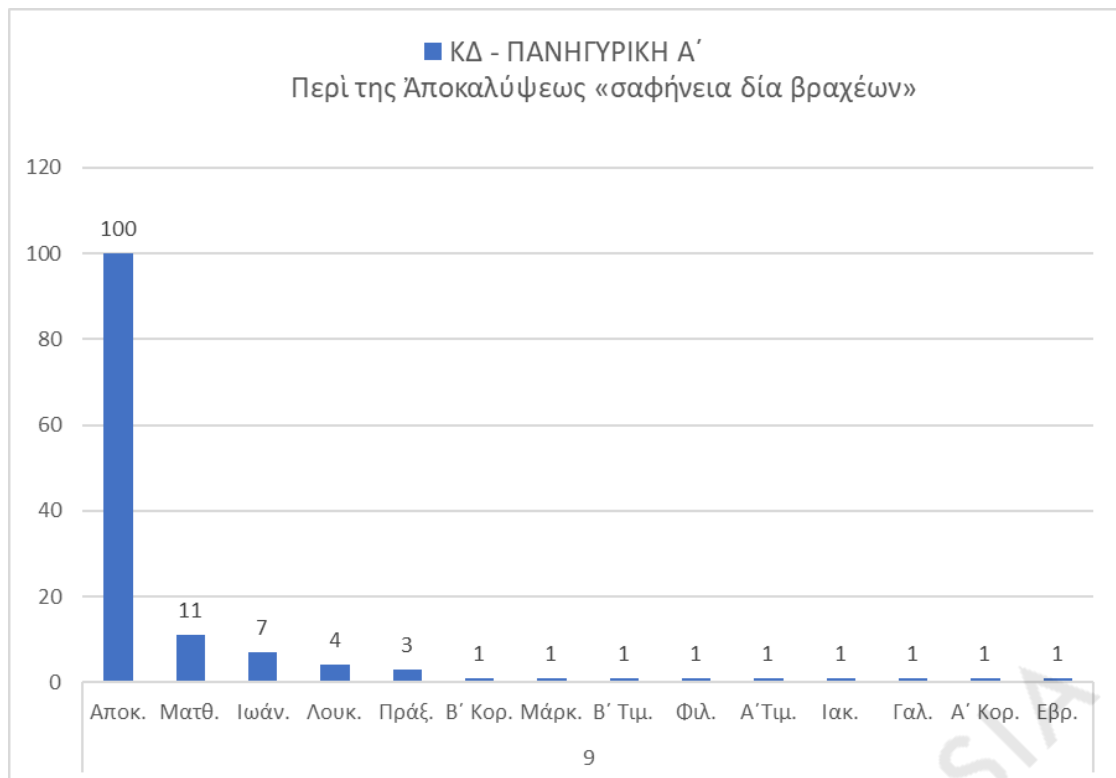

Γράφημα 194 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (>=12)

3.2.5.1 Περὶ της Ἀποκαλύψεως «σαφήνεια διὰ βραχέων»

Στο κεφάλαιο 9 του συγγράμματος ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄, ο Άγιος παρουσιάζει το «ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ - ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΔΙΑ ΒΡΑΧΕΩΝ». Στο Γράφημα 195, φαίνεται η στενή σχέση του κεφαλαίου 9 με την Αποκάλυψη (100 ανφ.).

Γράφημα 195 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ - Περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως «σαφήνεια δία βραχέων»

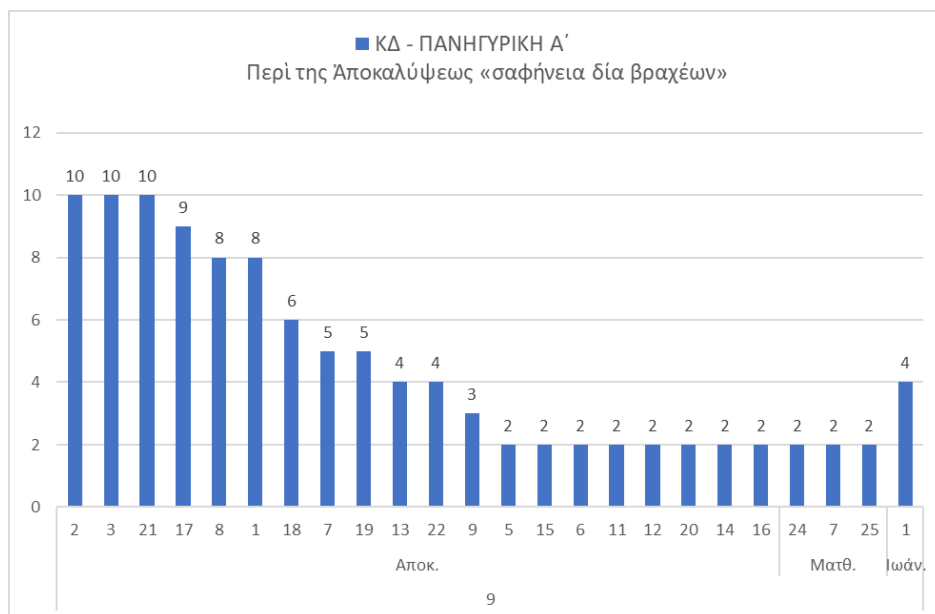
Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στο κεφάλαιο Περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως «σαφήνεια δία βραχέων». Στο Γράφημα 196 βλέπουμε:

Αποκ. 2 «*Ἡ ἐπιστολὴ σὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Εφέσου, Ἡ ἐπιστολὴ σὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Σμύρνης, Ἡ ἐπιστολὴ σὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Περγᾶμου, Ἡ ἐπιστολὴ σὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Θυατείρων*» (10 ανφ.)

Αποκ. 3 «*Ἡ ἐπιστολὴ σὴν ἐκκλησίᾳ τῶν Σάρδεων, Ἡ ἐπιστολὴ σὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Φιλαδέλφειας, Ἡ ἐπιστολὴ σὴν ἐκκλησίᾳ τῆς Λαοδίκειας*» (10 ανφ.)

Αποκ. 21 «*Ὁ καινούργιος ουρανὸς καὶ ἡ καινούργια γῆ, Ἡ νέα Ἱερουσαλήμ*» (10 ανφ.),

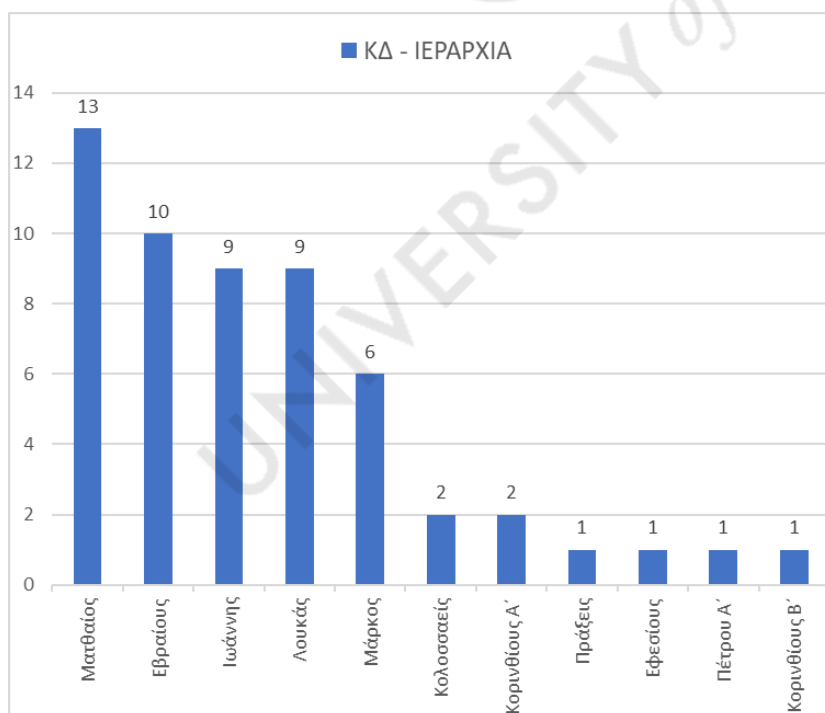
Αποκ. 17 «*Ἡ μεγάλη πόρνη καὶ τὸ θηρίο*» (9 ανφ.)

Γράφημα 196 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ - Περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως «σαφήνεια δία βραχέων» (>2)

3.2.6 Πέρι τῆς Ἱεραρχίας Χριστοῦ - Λόγος ἐν τῇ Ἀγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Πέμπτῃ - (λόγος 1) - Πανηγυρικὴ Β΄

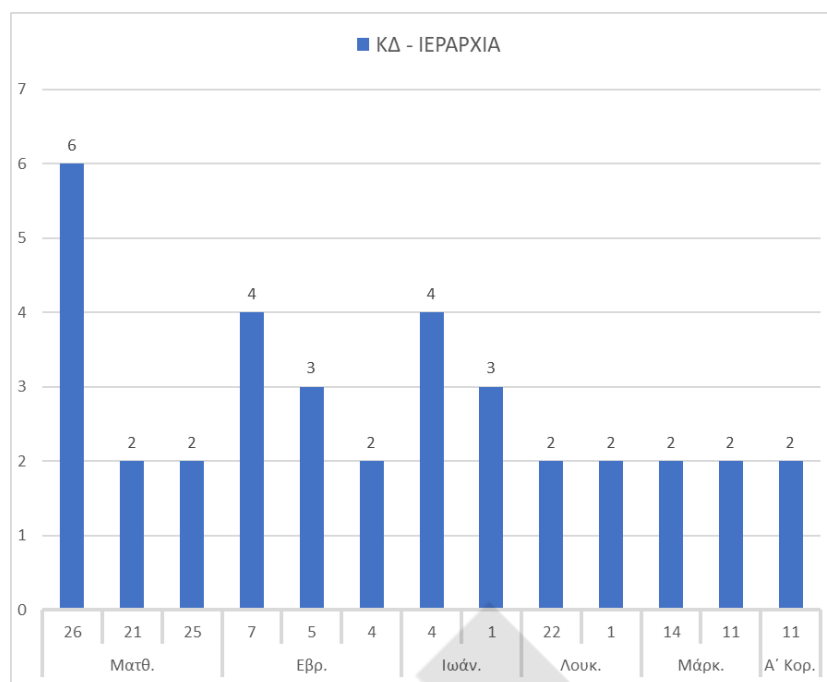
Στὴν ἹΕΡΑΡΧΙΑ ὁ Ἅγιος κάνει 55 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στὸν Ματθ. (13 ἀνφ.), Εβρ. (10 ἀνφ.), Ἰωάν. (9 ἀνφ.) καὶ Λουκ. (9 ἀνφ.) - Γράφημα 197.

Γράφημα 197 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στὴν ἹΕΡΑΡΧΙΑ

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ. Στο Γράφημα 198 βλέπουμε:

Ματθ. 26 «Ο Μυστικός Δείπνος και η καθιέρωση της Θείας Ευχαριστίας» (6 ανφ.).

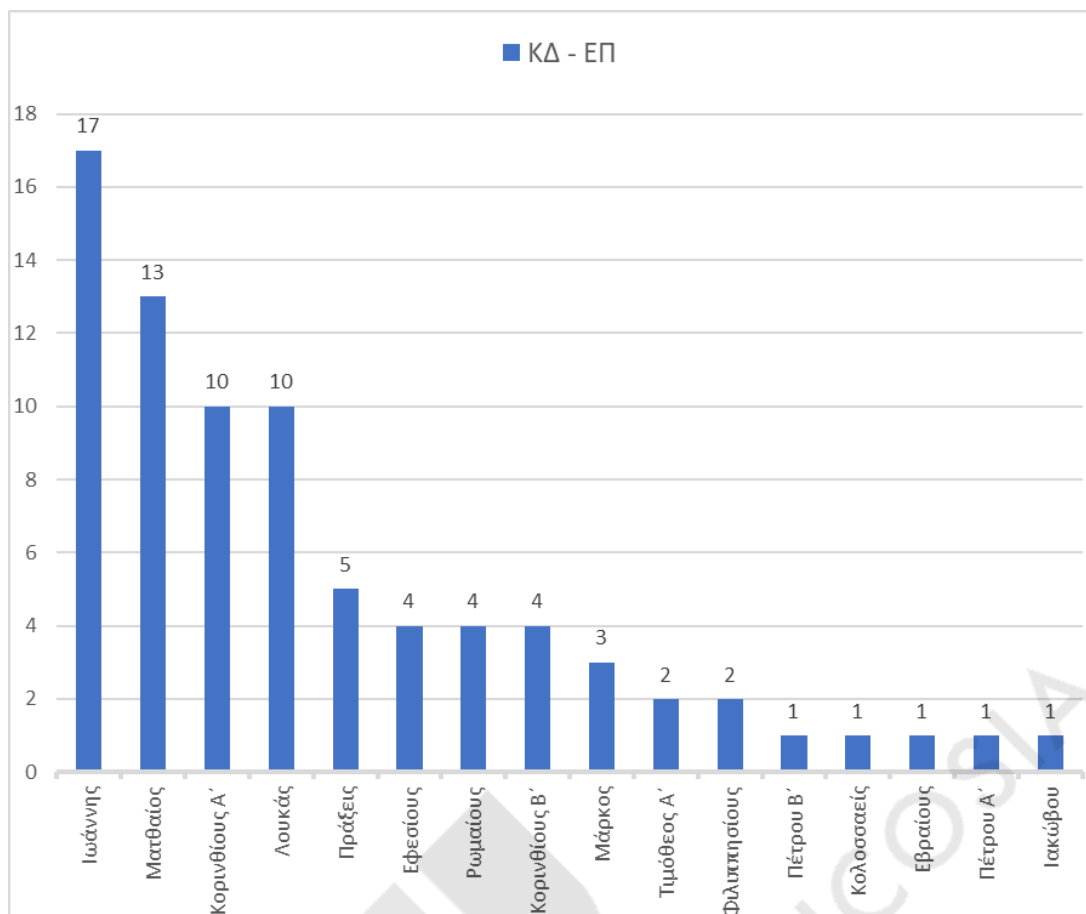

Γράφημα 198 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ

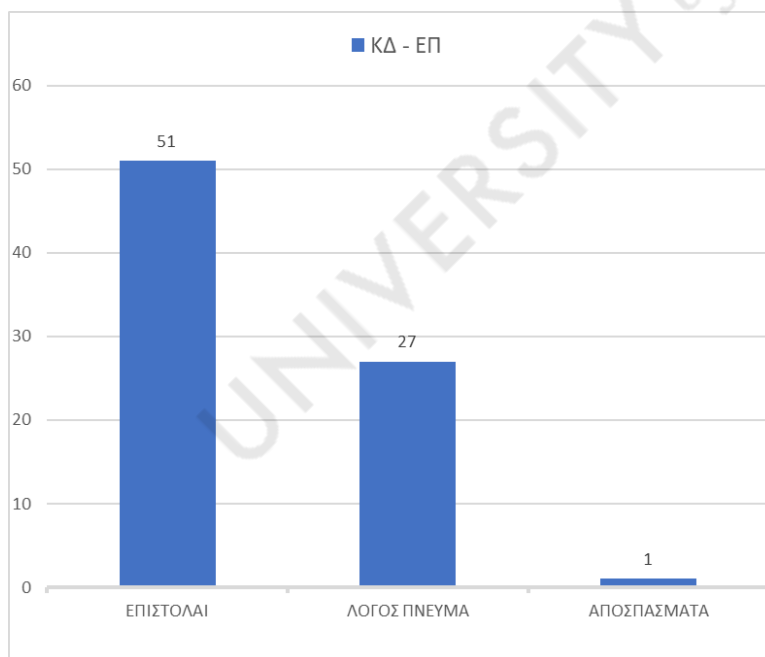
3.2.7 Επιστολές (Απόσπασμα Αποκριτικής Επιστολής - Λόγος εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν, Επιστολιμαία)

Στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ⁴⁷¹ ο Άγιος κάνει 79 αναφορές. Συχνότερες κάνει στο βιβλίο Ιωάννης (17 ανφ.) και Ματθαίος (13 ανφ.) - Γράφημα 199, (βλέπε αναλυτικά Γράφημα 200).

⁴⁷¹ Αυτόθι, Παράγραφος 1.2.14 Επιστολιμαία, υποσημείωση 187

Γράφημα 199 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

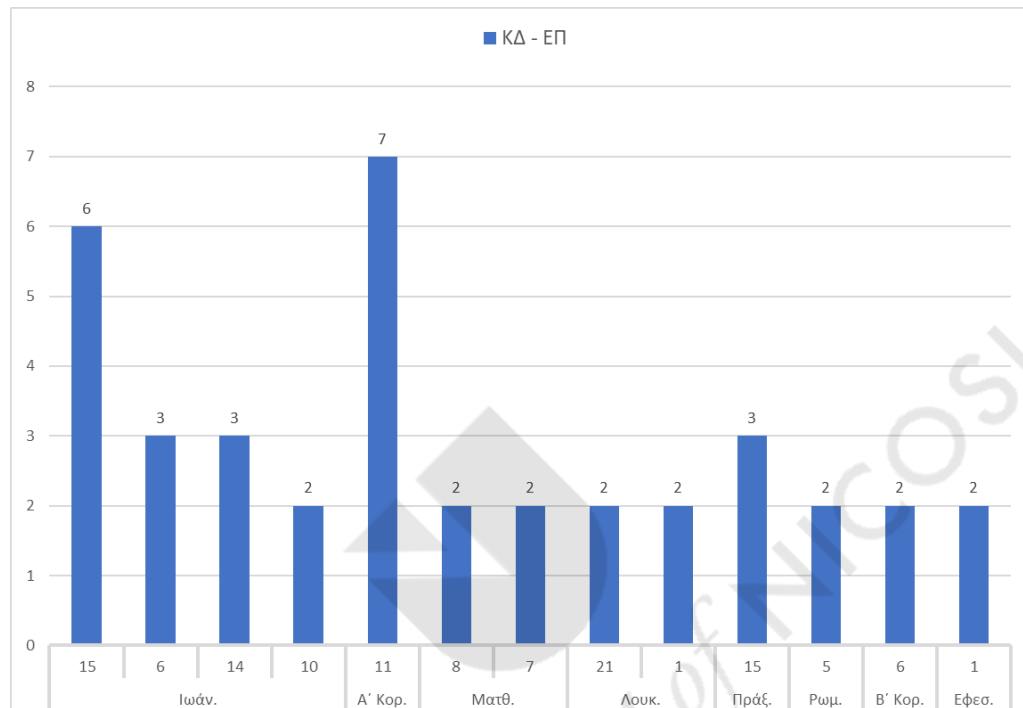

Γράφημα 200 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (Αναλυτικά)

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ. Στο Γράφημα 201 βλέπουμε:

Α' Κορ. 11 «Οι γυναίκες στη λατρεία, Η καθιέρωση του Δείπνου του Κυρίου, Ανάξια συμμετοχή στο Δείπνο του Κυρίου» (7 ανφ.)

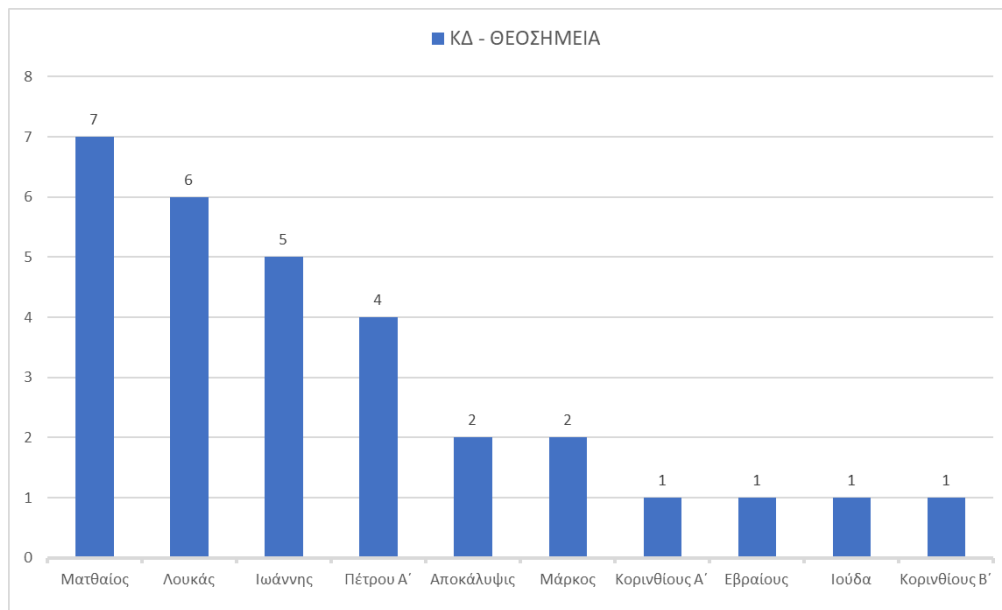
Ιωαν. 15 «Το μίσος του κόσμου» (6 ανφ.)

Γράφημα 201 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (≥ 2)

3.2.8 Το βιβλίο της Θεοσημείας

Στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ ο Άγιος κάνει 30 αναφορές. Συχνότερη αναφορά κάνει στους Ψαλμούς (33 ανφ.), Γράφημα 202.

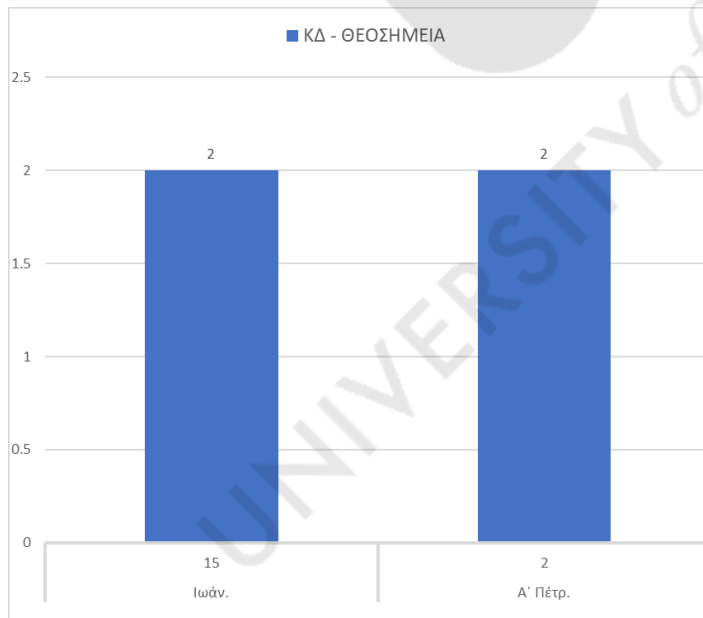

Γράφημα 202 - Βιβλικές ΚΔ παραθέσεις στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ

Στην παράγραφο αυτή θα δούμε τα συχνότερα σε αναφορές (≥ 2) θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ. Στο Γράφημα 203, βλέπουμε:

Ιωαν. 15 «Ο Ιησούς είναι η άμπελος η αληθινή» (2 ανφ.)

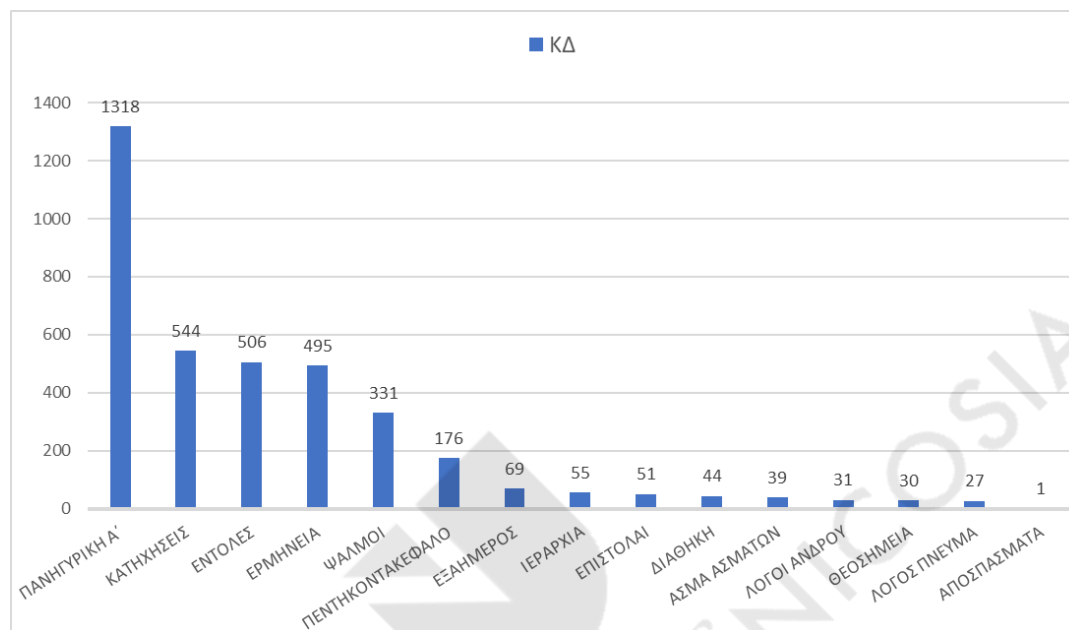
Α' Πέτρ. 2 «Ο ζωντανός λίθος και ο λαός του Θεού» (2 ανφ.)

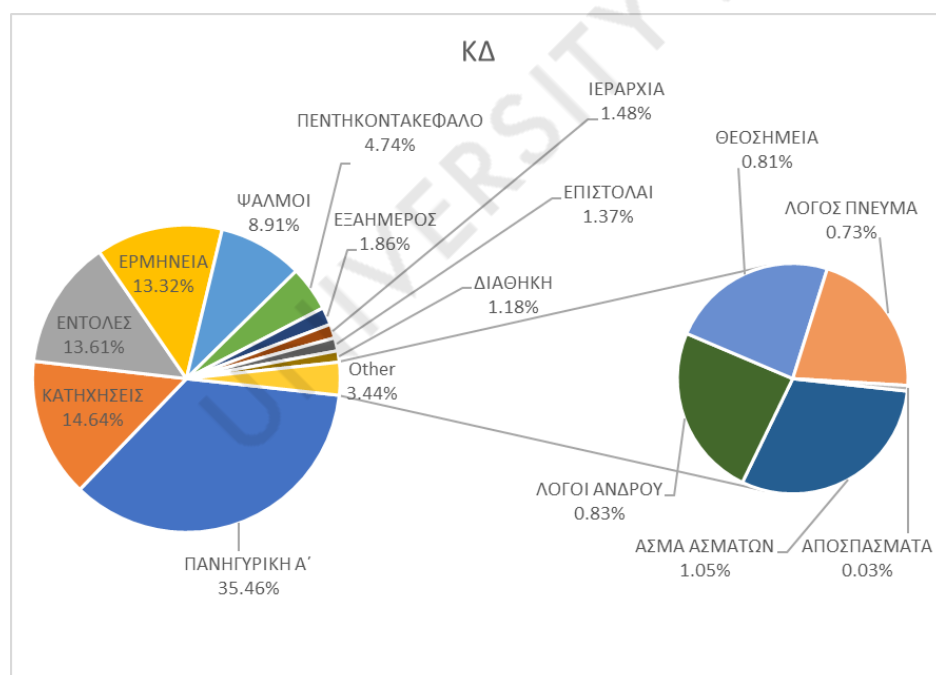
Γράφημα 203 - Συχνότερα σε αναφορές θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΚΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ (≥ 2)

3.3 Διασπορά Καινοδιαθηκικών χωρίων στα έργα του Αγίου

Πιο κάτω εξετάζουμε τη χρήση της Κ. Διαθήκης στα έργα του Αγίου, αναλύοντας τη διασπορά των καινοδιαθηκικών χωρίων στα έργα του. Τα γραφήματα που λαμβάνουμε σε απόλυτες και ποσοστιαίες τιμές είναι τα εξής:

Γράφημα 204 - Διασπορά Κ. Διαθήκης στα έργα του Αγίου Νεοφύτου (απόλυτες τιμές)

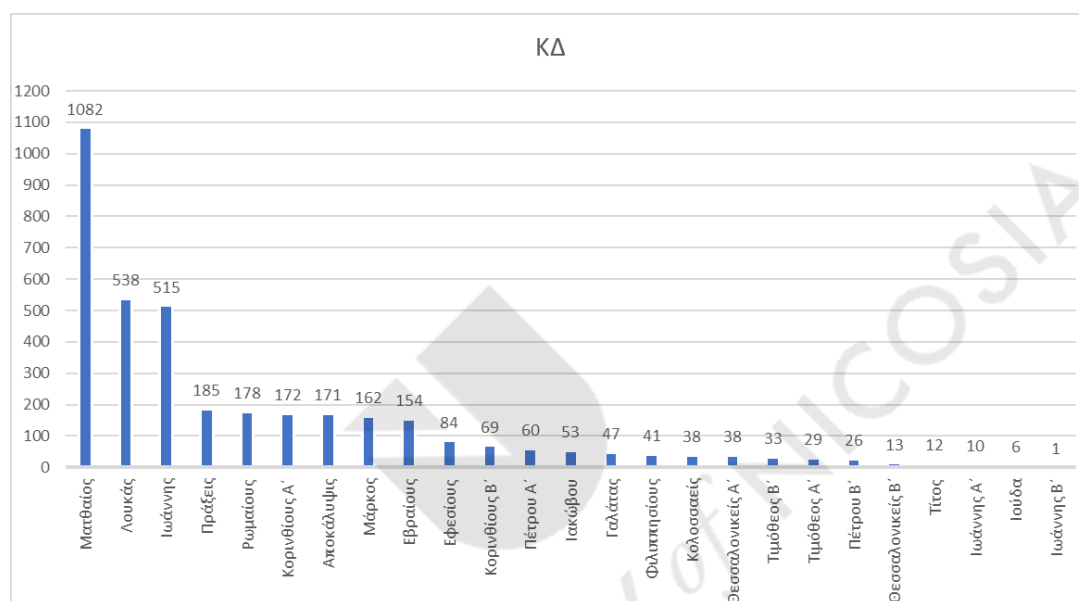

Γράφημα 205 - Διασπορά Κ. Διαθήκης στα έργα του Αγίου Νεοφύτου (ποσοστιαίες τιμές)

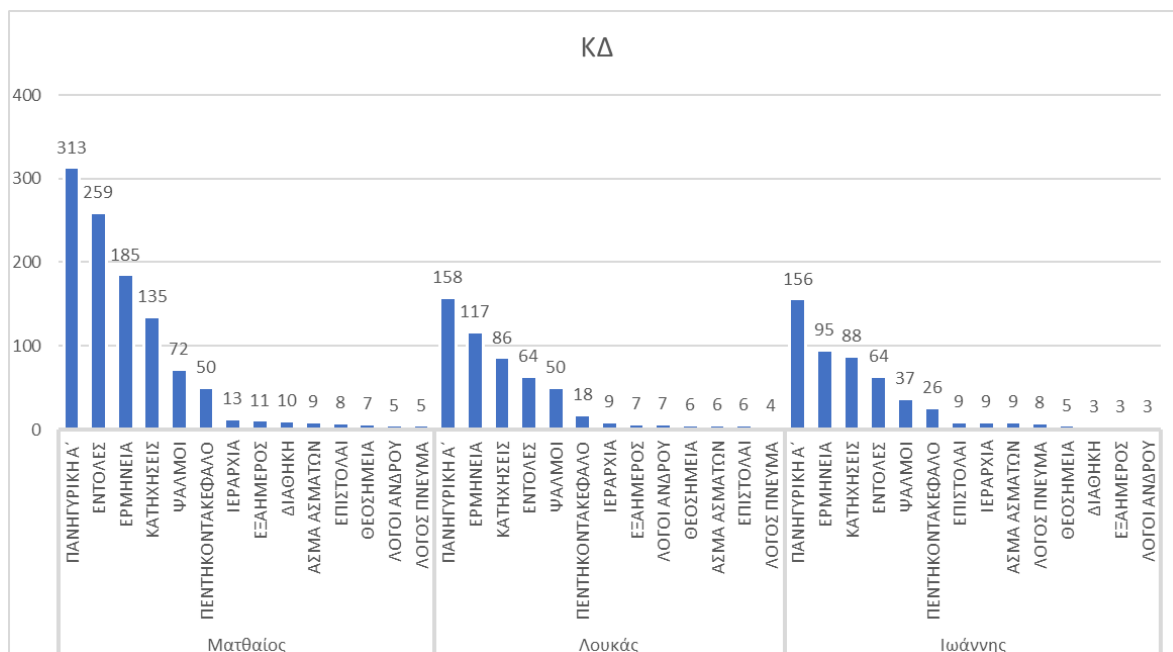
Βλέποντας τα πιο πάνω γραφήματα (Γράφημα 204, Γράφημα 205), παρατηρούμε ότι οι περισσότερες σε αριθμό αναφορές είναι: «ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ» (1318-35,46%), «ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ» (544-14,64%), «ΕΝΤΟΛΕΣ» (506-13,61%) και «ΕΡΜΗΝΕΙΑ» (495-13,32). Οι λιγότερες σε αριθμό αναφορές είναι οι: «ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ» (39-1,05%), «ΛΟΓΟΙ ΑΝΔΡΟΥ» (31-0,83%), «ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ» (30-0,81%) «ΛΟΓΟΣ ΠΝΕΥΜΑ» (27-0,73%) και «ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ» (1-0,03%).

Η εικόνα που λαμβάνουμε στο Γράφημα 206 είναι η συχνότητα αναφοράς στα βιβλία της Κ. Διαθήκης:

Γράφημα 206 - Συχνότητα παράθεσης των βιβλίων της Κ. Διαθήκης

Στο πιο κάτω στο Γράφημα 207 βλέπουμε τη διασπορά των συχνότερα αναφερόμενων βιβλίων. Παρατηρούμε ότι η ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ τροφοδοτείται περισσότερο από τον Ματθαίο(313), Λουκά(158) και Ιωάννη(156), οι ΕΝΤΟΛΕΣ από τον Ματθαίο(259), η ΕΡΜΗΝΕΙΑ από τον Ματθαίο(185), Λουκά(117) και από τον Ιωάννη(95), όπως επίσης και οι ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ από τον Ματθαίο(135), Λουκά(86) και Ιωάννη(88).

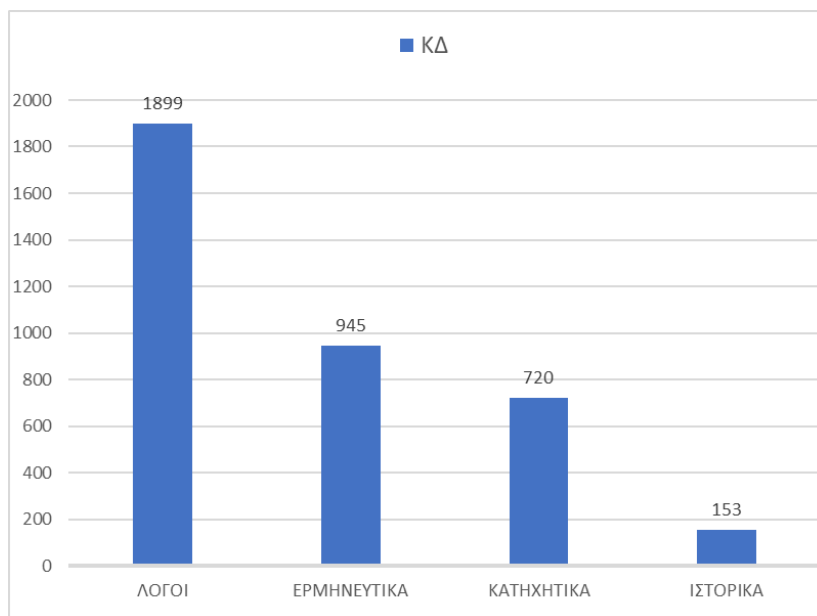
Γράφημα 207 - Συχνότητα παράθεσης Ματθαίος, Λουκάς, Ιωάννης στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου

3.3.1 Κατηγορίες Παραθέσεων Καινής Διαθήκης Αγίου Νεοφύτου.

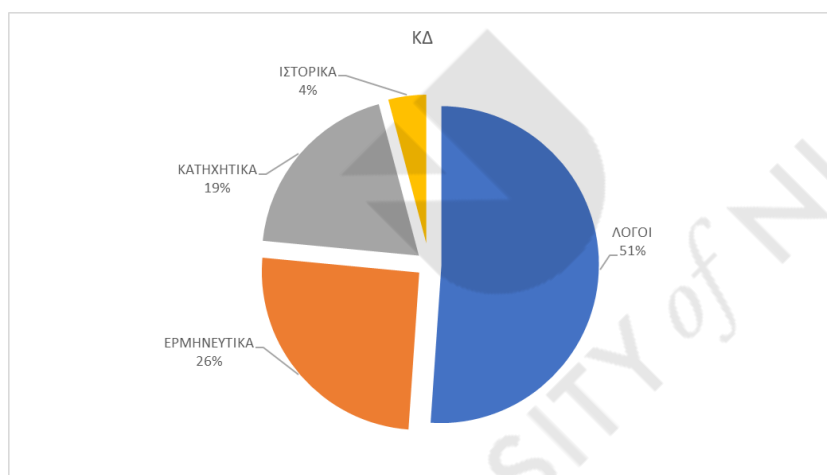
Τα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου, όπως και στην ΠΔ⁴⁷², χωρίζονται σε τέσσερις θεματικές ενότητες (κατηγορίες). Οι ΛΟΓΟΙ, τα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, τα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και τα ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

Στο Γράφημα 208 και Γράφημα 209 βλέπουμε τις κατηγορίες παραθέσεων των συγγραμμάτων του Αγίου στην ΚΔ, ΛΟΓΟΙ 1899-51%, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ 945-19%, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ 720-26% και ΙΣΤΟΡΙΚΑ 153-4%.

⁴⁷² Βλπ. Πίνακας 5 - Κατηγορίες Παραθέσεων στα συγγράμματα του Αγίου Νεοφύτου

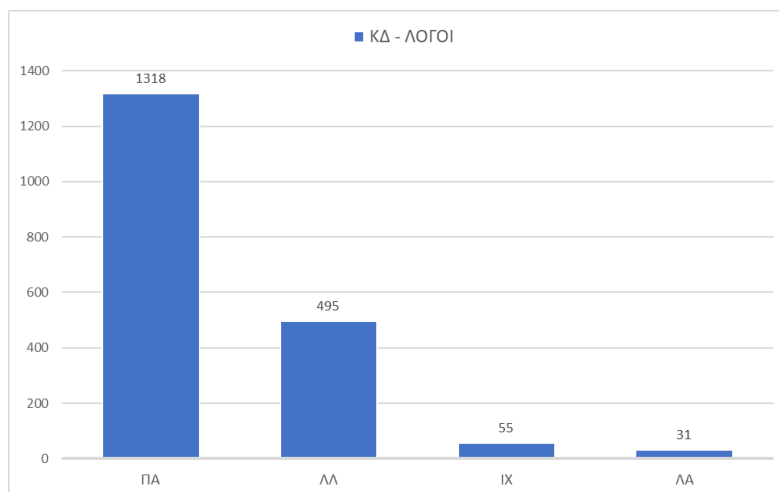
Γράφημα 208 - Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ) στην ΚΔ (απόλυτες τιμές)

Γράφημα 209 - Κατηγορίες παραθέσεων συγγραμμάτων Αγίου Νεοφύτου (ΛΟΓΟΙ, ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ, ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ και ΙΣΤΟΡΙΚΑ) στην ΚΔ (ποσοστιαίες τιμές)

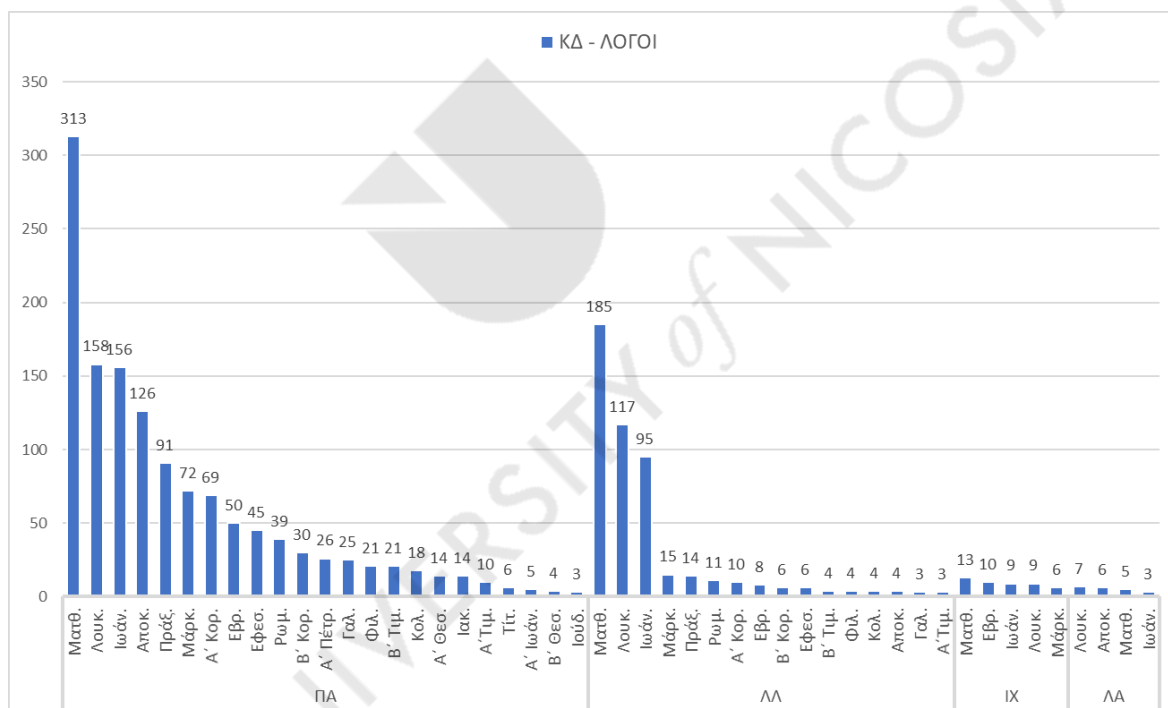
ΛΟΓΟΙ

Τα συγγράμματα ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α' (1318 ανφ.), ΛΟΓΟΙ ΛΕΣΒΟΥ (495 ανφ.), ΙΕΡΑΡΧΙΑ (55 ανφ.) και ΛΟΓΟΙ ΑΝΔΡΟΥ (31 ανφ.) απαρτίζουν τους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου στην ΚΔ - Γράφημα 210.

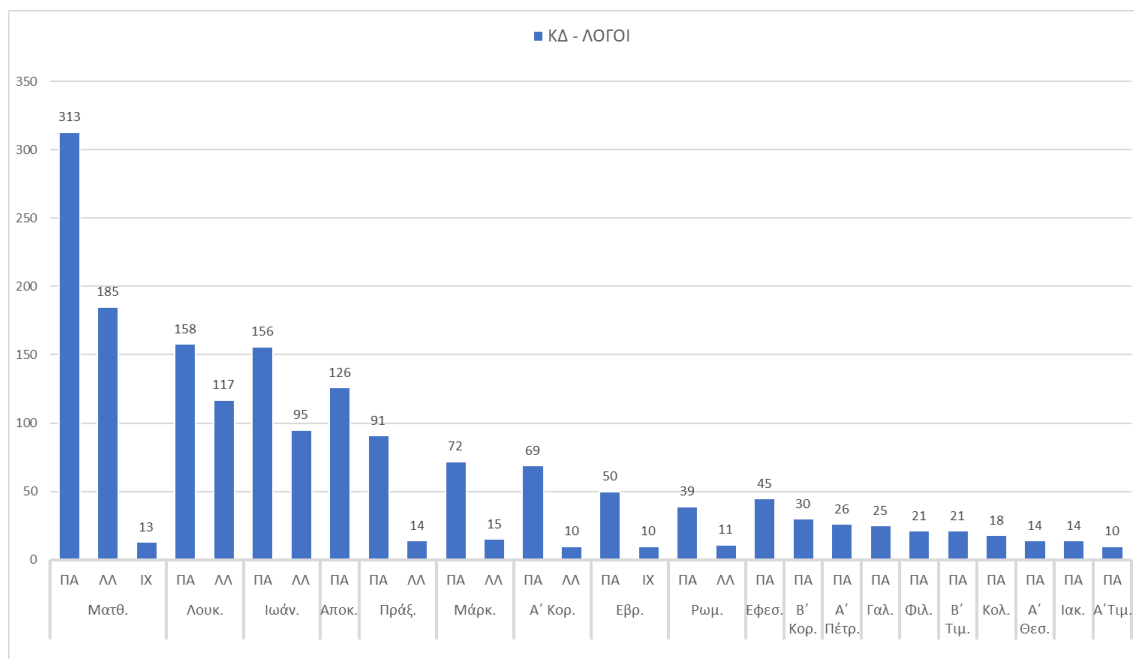
Γράφημα 210 - Διασπορά ΛΟΓΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (συγκεντρωτικά)

Στο Γράφημα 211, οι Ματθαίος, Λουκάς και Ιωάννης είναι τα κυρίαρχα βιβλία της ΚΔ στους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου.

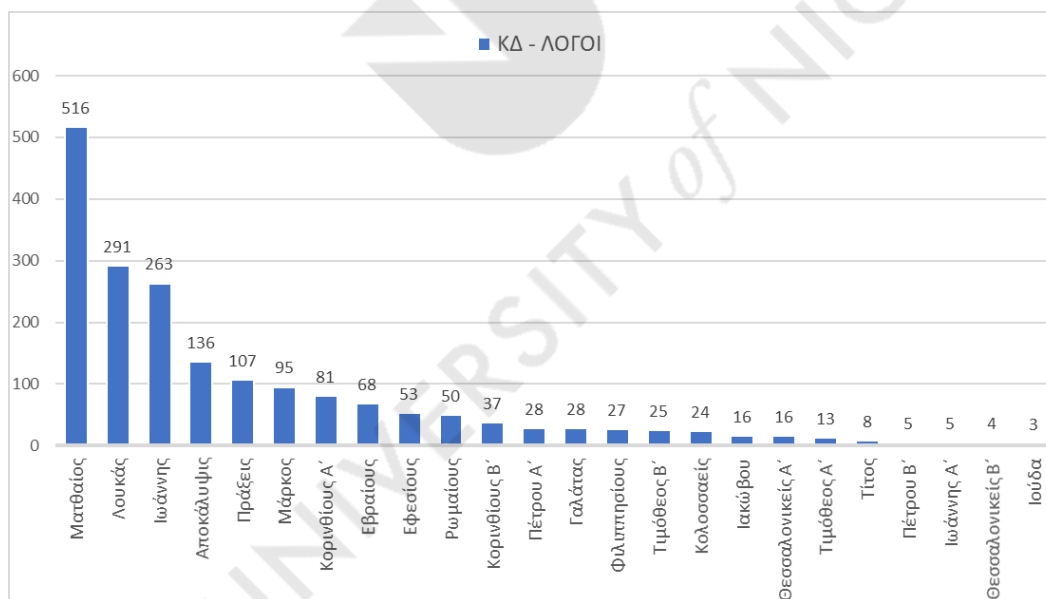
Γράφημα 211 - Διασπορά ΛΟΓΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (≥ 3) (αναλυτικά)

Στο Γράφημα 212 βλέπουμε τις κυρίαρχες παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΚΔ στους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου.

Γράφημα 212 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΚΔ στους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου (>=10)

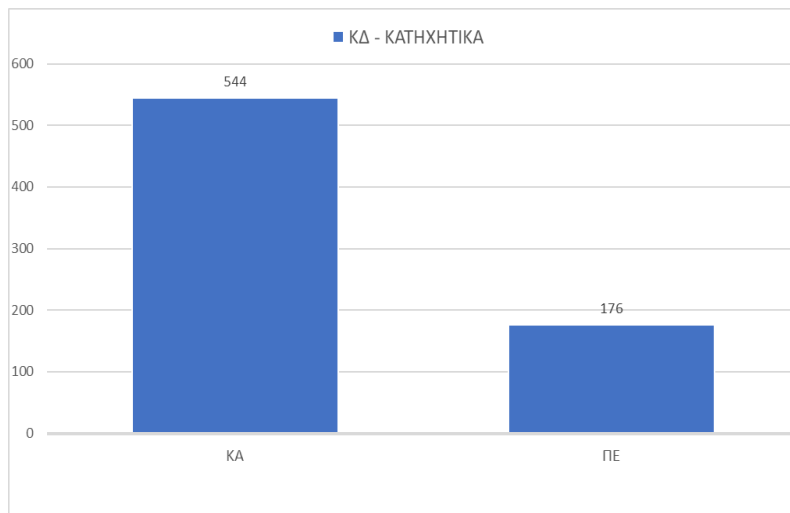
Στο Γράφημα 213, ο Ματθαίος (516 ανφ.), Λουκάς (291 ανφ.) και Ιωάννης (263 ανφ.) τροφοδοτούν κατά το πλείστον τους ΛΟΓΟΥΣ του Αγίου.

Γράφημα 213 - Διασπορά Βιβλίων ΚΔ στους Λόγους του Αγίου

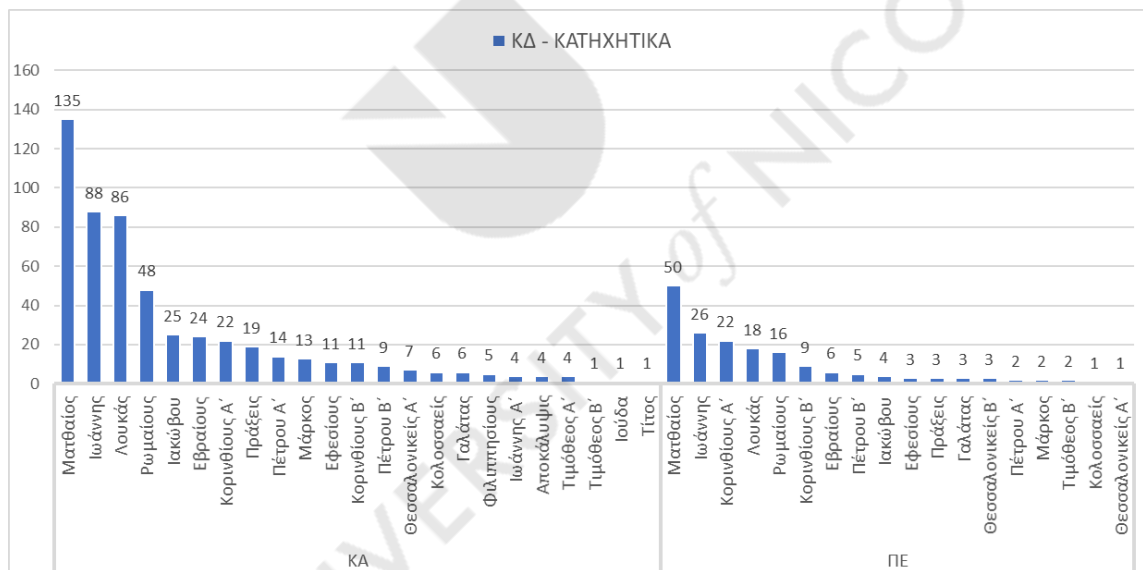
ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ

Τα συγγράμματα ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (544 ανφ.) και ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (176 ανφ.) απαρτίζουν τις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ του Αγίου – Γράφημα 214.

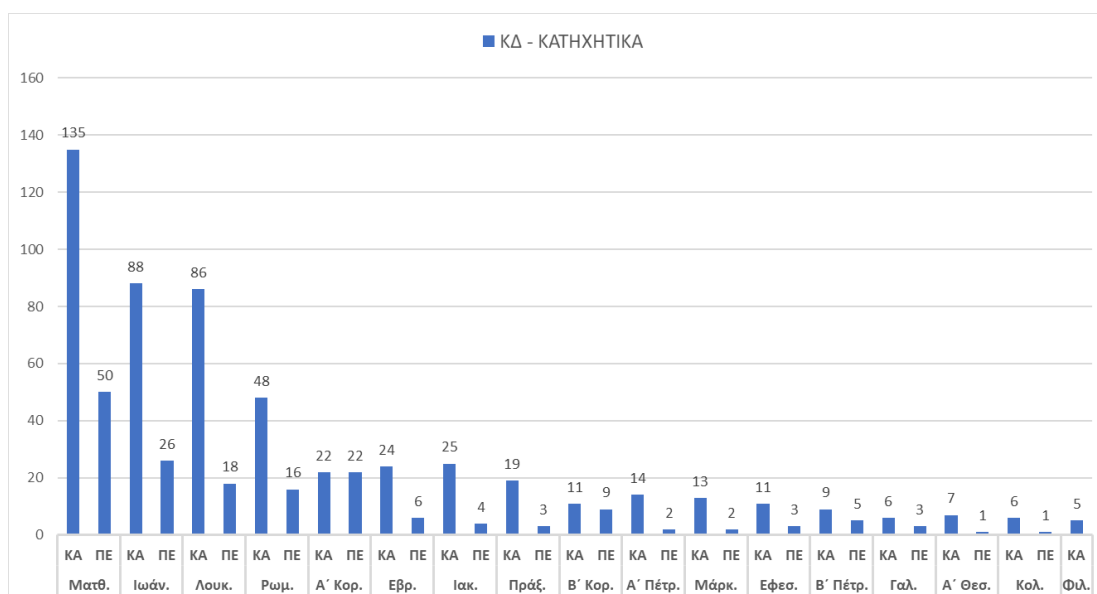
Γράφημα 214 - Διασπορά ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (συγκεντρωτικά)

Στο Γράφημα 215, Ματθαίος, Ιωάννης και Λουκάς είναι τα κυρίαρχα βιβλία της ΚΔ στις Κατηχήσεις του Αγίου. (Περίπου η ίδια διακύμανση παρουσιάζεται και στους ΛΟΓΟΥΣ)

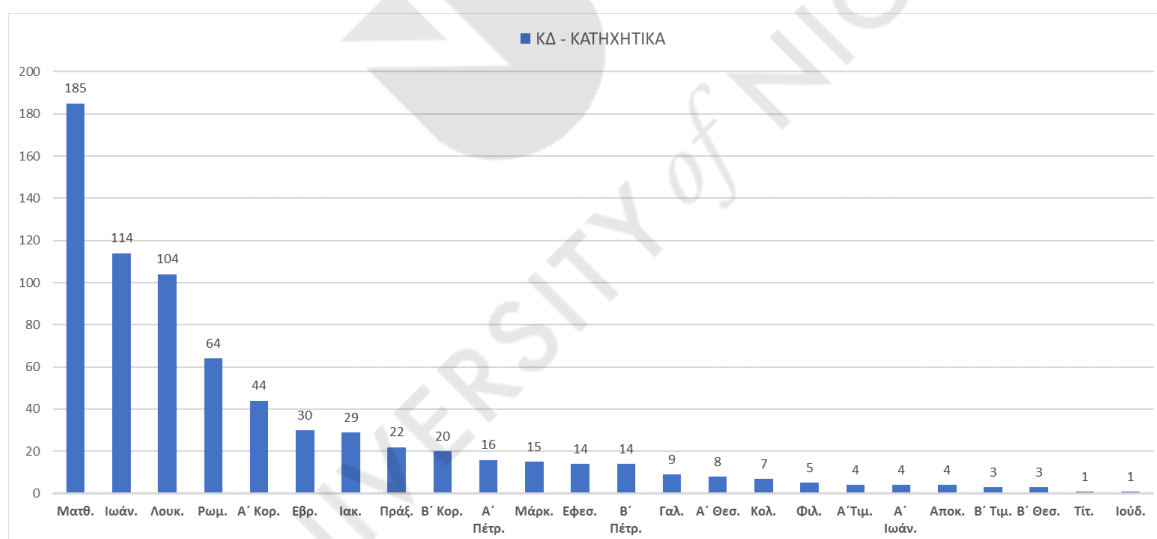
Γράφημα 215 - Διασπορά ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (αναλυτικά)

Στο Γράφημα 216 βλέπουμε τις κυρίαρχες παραθέσεις βιβλικών χωρίων στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου.

Γράφημα 216 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΚΔ στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου (>=5)

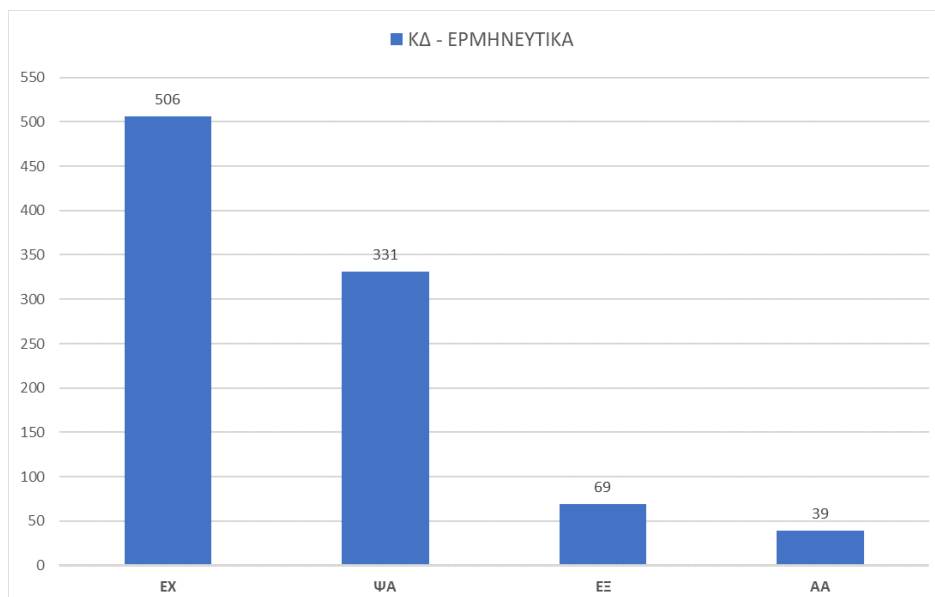
Στο Γράφημα 217 οι Ματθαίος (185 ανφ.), Ιωάννης (114 ανφ.) και Λουκάς (104 ανφ.) είναι τα βιβλία με την μεγαλύτερη διασπορά αναφορών στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου.

Γράφημα 217 - Διασπορά Βιβλίων ΚΔ στα ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ του Αγίου

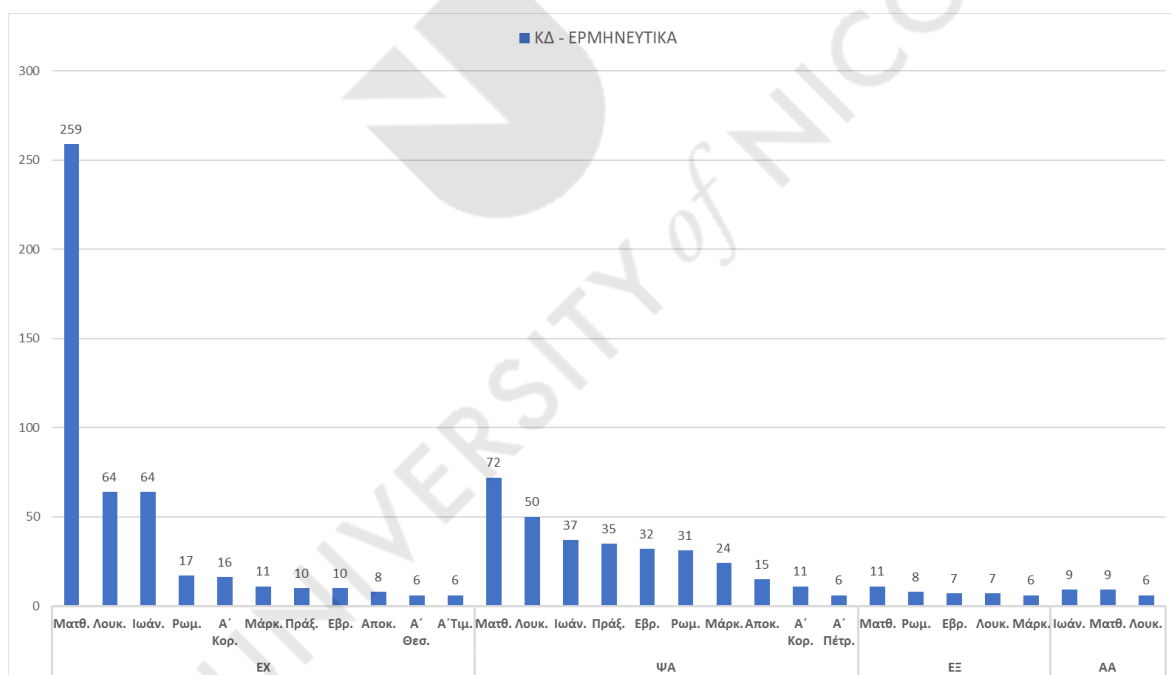
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ

Τα συγγράμματα ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΝΤΟΛΩΝ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ (506 ανφ.), η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΨΑΛΤΗΡΙΟΥ (331 ανφ.), Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΕΞΑΗΜΕΡΟΥ (69 ανφ.), και η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΑΣΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ (39 ανφ.), αποτελούν τα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ έργα του Αγίου – Γράφημα 218.

Γράφημα 218 - Διασπορά ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (συγκεντρωτικά)

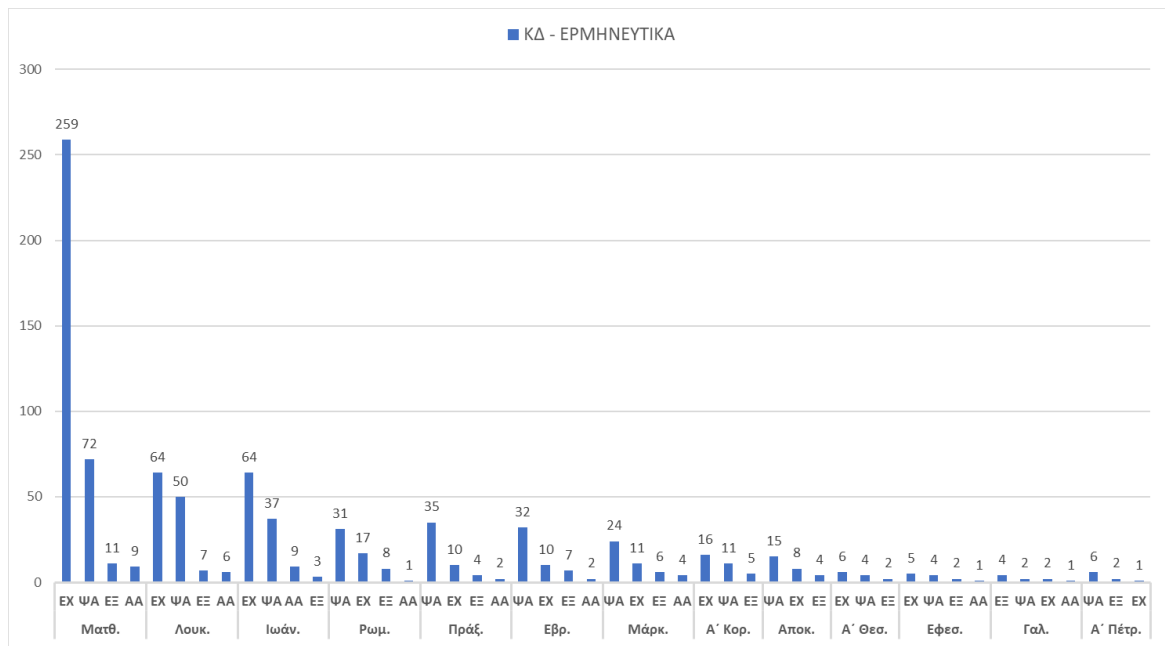
Στο Γράφημα 219, ο Ματθαίος, Λουκάς και Ιωάννης είναι τα κυρίαρχα βιβλία της ΚΔ στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ του Αγίου.

Γράφημα 219 - Διασπορά ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (≥ 6) (αναλυτικά)

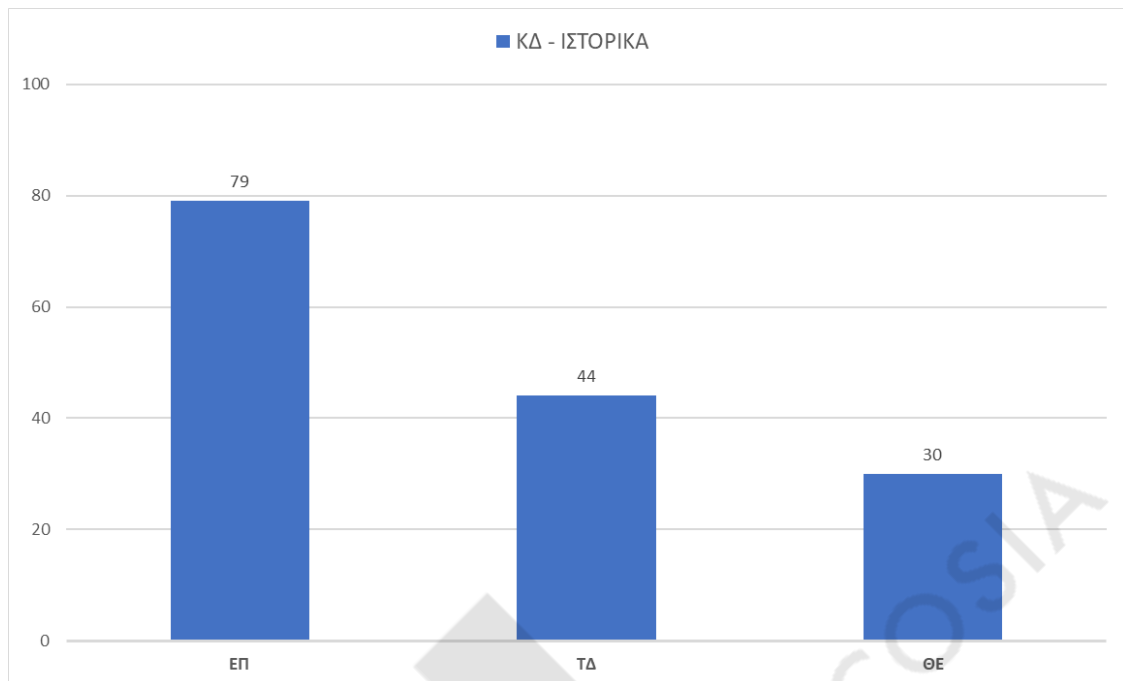
Στο Γράφημα 220 βλέπουμε τις κυρίαρχες παραθέσεις βιβλικών χωρίων στα ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ του Αγίου.

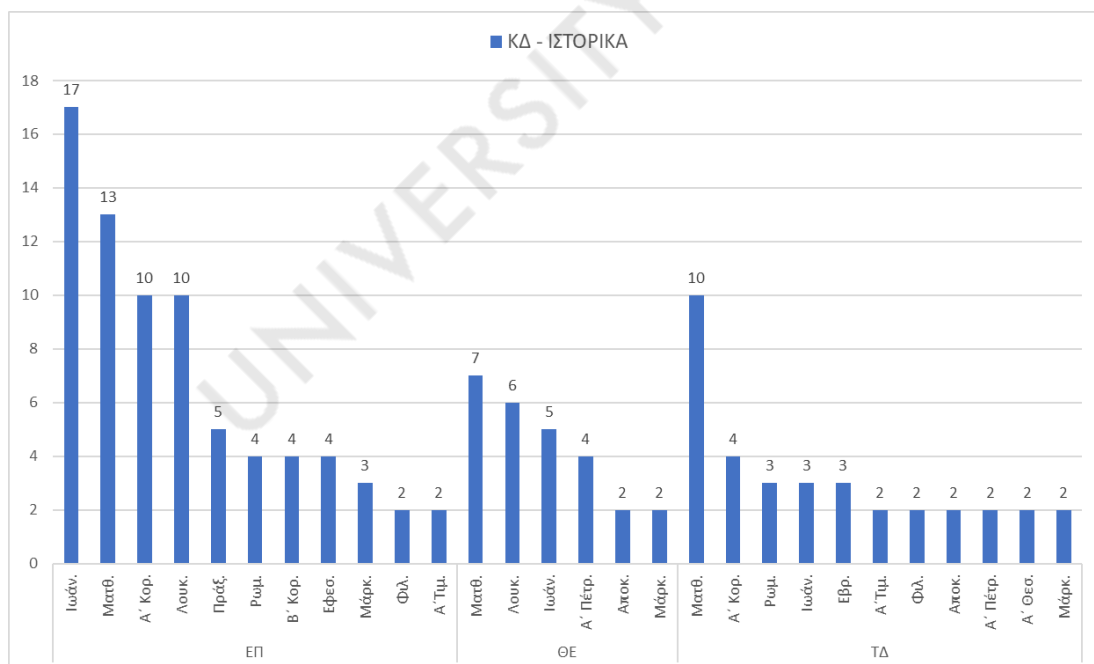
ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Τα ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΑ (79 ανφ.), η ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ (44 ανφ.) και η ΘΕΟΣΗΜΙΑ (30 ανφ.), είναι τα ΙΣΤΟΡΙΚΑ βιβλία τα Αγίου – Γράφημα 222.

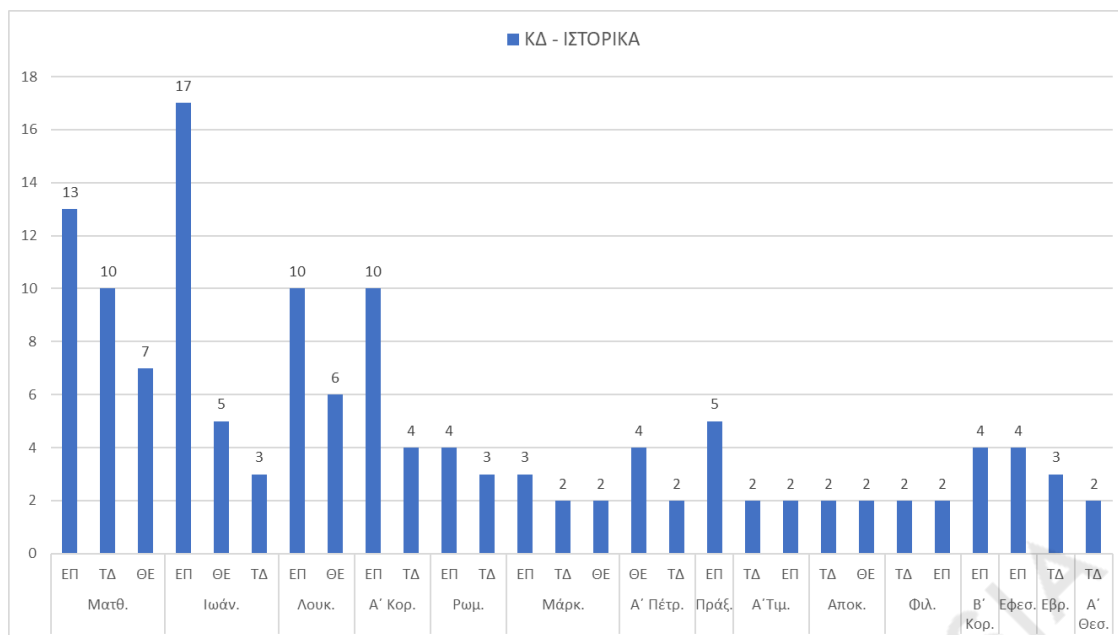
Γράφημα 222 - Διασπορά ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (συγκεντρωτικά)

Ο Ιωάννης, Ματθαίος, Κορινθίους Α΄ και Λουκάς στο Γράφημα 223 είναι τα κυρίαρχα βιβλία της ΚΔ στα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου.

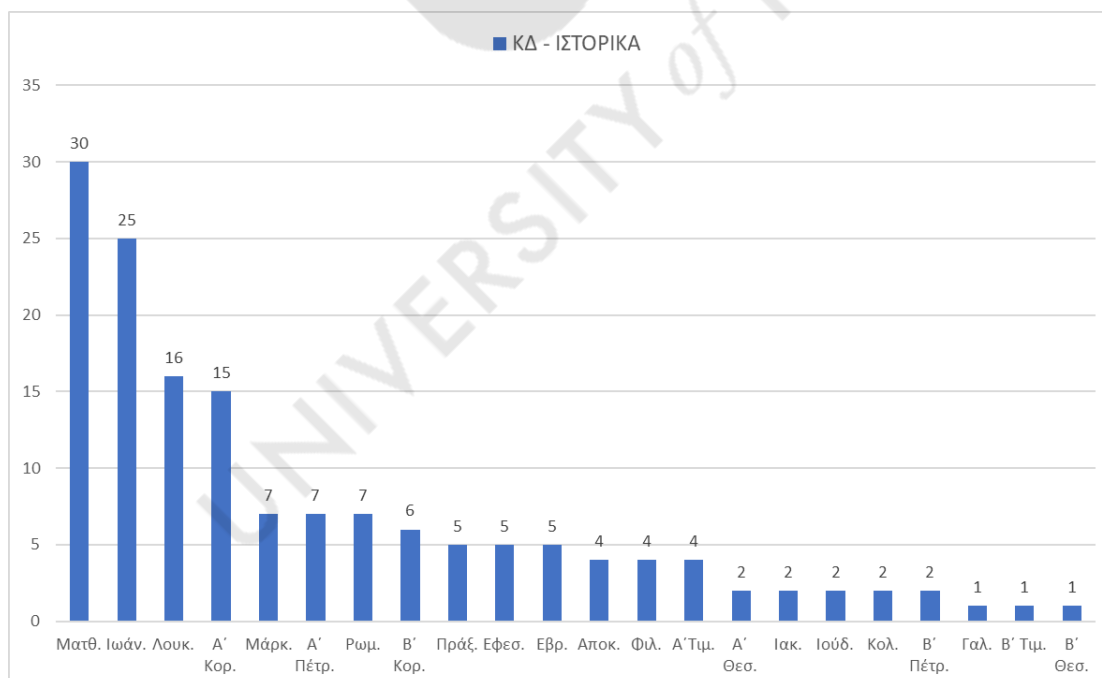
Γράφημα 223 - Διασπορά ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ Αγίου Νεοφύτου στην ΚΔ (>=2) (αναλυτικά)

Στο Γράφημα 224 - βλέπουμε τις κυρίαρχες παραθέσεις βιβλικών χωρίων στα Ιστορικά του Αγίου.

Γράφημα 224 - Παραθέσεις βιβλικών χωρίων ΚΔ στα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου (>=2)

Στο Γράφημα 225 Ματθαίος (30 ανφ.) και Ιωάννης (25 ανφ.) είναι τα κυρίαρχα βιβλία του Αγίου της ΚΔ στα ιστορικά συγγράμματα του Αγίου.

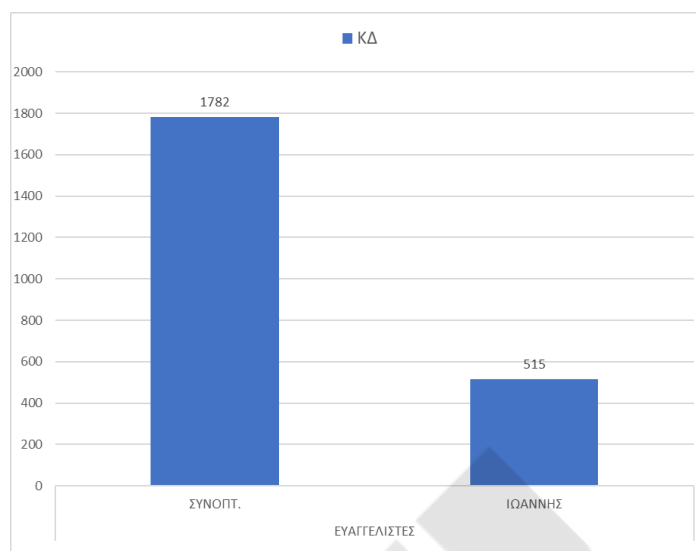

Γράφημα 225 - Διασπορά Βιβλίων ΚΔ στα ΙΣΤΟΡΙΚΑ του Αγίου

3.3.2 Καινοδιαθηκικά χωρία στα έργα του Αγίου Νεοφύτου

3.3.2.1 Συνοπτικοί Ευαγγελιστές και Ευαγγέλιο Ιωάννη

Στο Γράφημα 226, βλέπουμε ότι ο Άγιος έκανε πέραν της τριπλάσιας χρήσης των συνοπτικών (1782 ανφ.) σε σχέση με τον Ιωάννη (515 ανφ.).

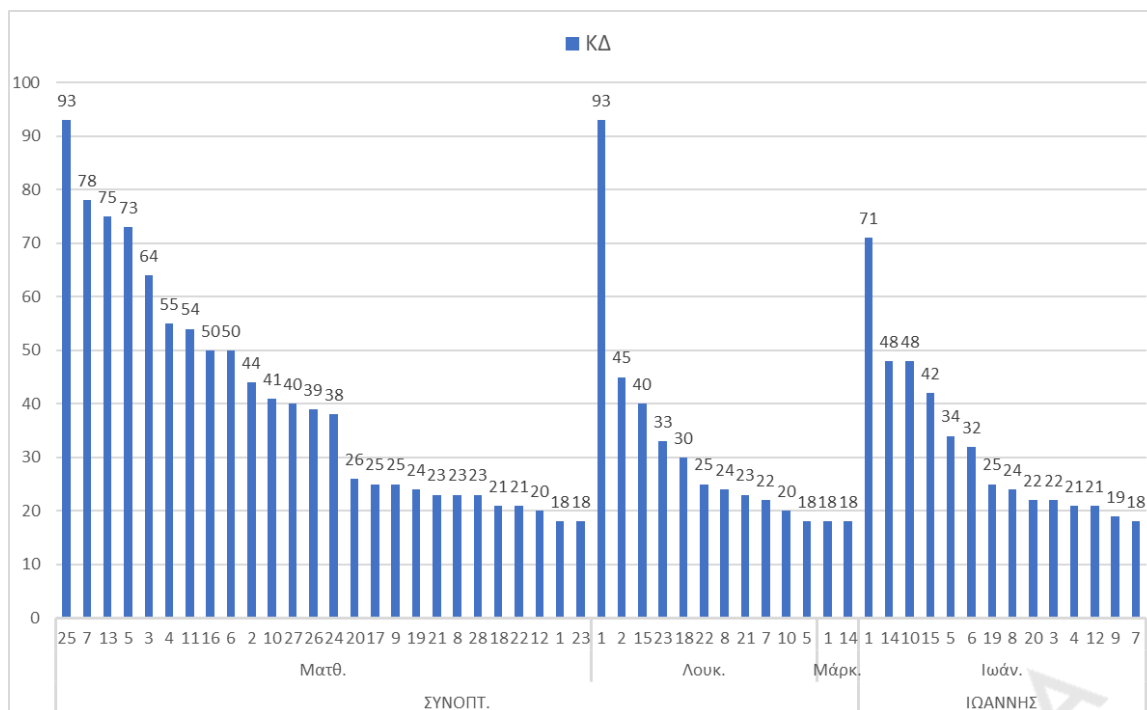
Γράφημα 226 - Αναφορά καινοδιαθηκικών χωρίων Συνοπτικών και Ιωάννη στα έργα του Αγίου

Τα κεφάλαια Συνοπτικών και Ιωάννη με τις περισσότερες αναφορές στα συγγράμματα του Αγίου είναι:

Λουκ. 1 «Σκοπός της συγγραφής του Ευαγγελίου, της γεννήσεως του Ιωάννη του Προδρόμου, Ο Ευαγγελισμός της παρθένου Μαρίας, Η Μαρία επισκέπτεται την Ελισάβετ, Η ωδή της Θεοτόκου, Η γέννηση του Ιωάννη του Προδρόμου, Η προφητεία του Ζαχαρία» (93 ανφ.),

Ματθ. 25 «Η παραβολή των δέκα παρθένων, Η παραβολή των ταλάντων, Η δευτέρα παρουσία του Κυρίου και η κρίση των εθνών» (89 ανφ.),

Ματθ. 7 «Δεν πρέπει να κατακρίνωμεν, Τα αποτελέσματα της προσευχής, Ο χρυσός κανόνας, Η στενή πύλη και η δύσκολη οδός, Προσοχή από τους ψευδοπροφήτες, Να εφαρμόζουμε τις εντολές του Θεού, Η παραβολή για τα δύο σπίτια» (78 ανφ.)

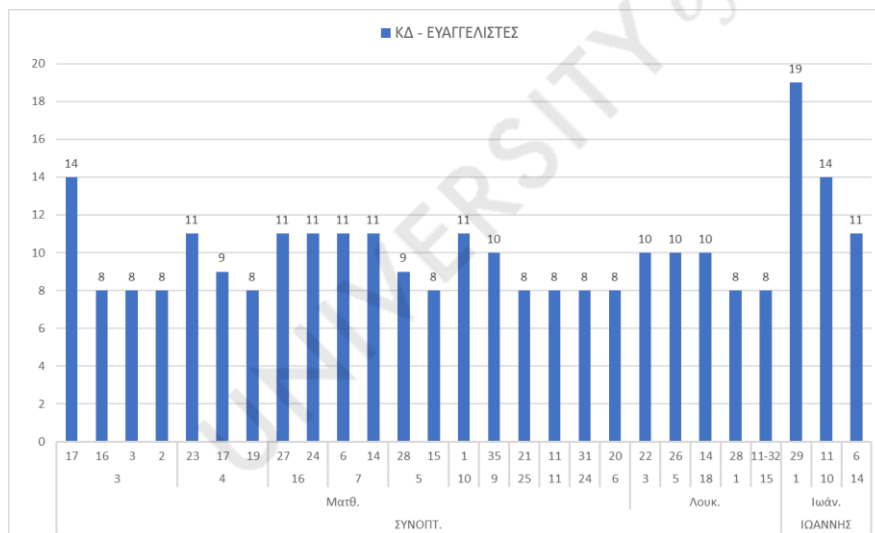

Γράφημα 227 - Πυκνότητα παράθεσης Συνοπτικών και Ιωάννη στα έργα του Αγίου (>=16)

Στο Γράφημα 228, βλέπουμε τις κυρίαρχες αναφορές χωρίων Συνοπτικών και Ιωάννη στα έργα του Αγίου:

Ιωαν. 1,29⁴⁷³ (19 ανφ.)

Ματθ. 3,17⁴⁷⁴ (14 ανφ.).

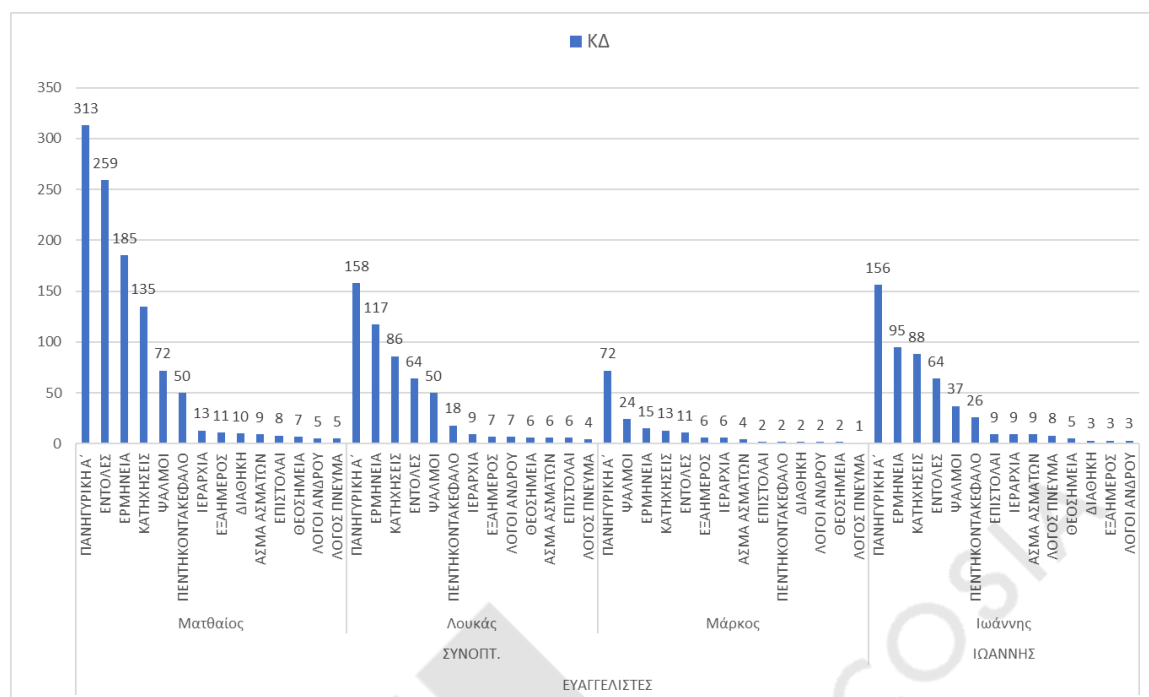

Γράφημα 228 - Συχνότερη παράθεση χωρίων Συνοπτικών και Ιωάννη στα έργα του Αγίου (>=8)

⁴⁷³ Αυτόθι, Υποσημείωση 251

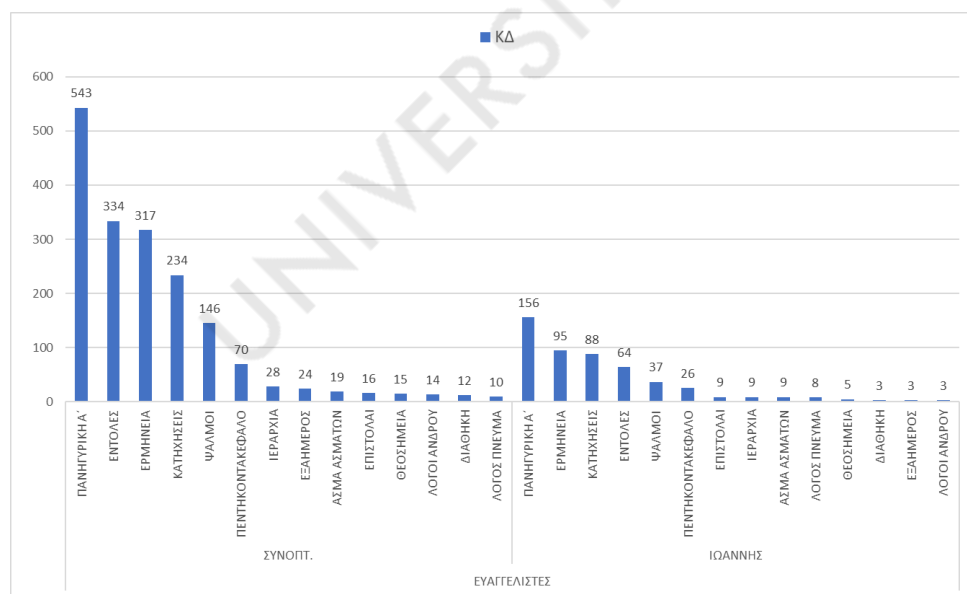
⁴⁷⁴ Ματθ. 3,17: «και ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα.»

Κυρίαρχο σύγγραμμα του Αγίου με αναφορές στους Συνοπτικούς και Ιωάννη στο Γράφημα 229, είναι η ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄. Ενδεικτική είναι η μεγάλη διαφορά αναφοράς του Ματθαίου σε αυτή.

Γράφημα 229 - Συχνότητα χρήσης των Συνοπτικών και Ιωάννη (Αναλυτικά)

Κυρίαρχες αναφορές σε κεφάλαια των Συνοπτικών είναι ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (543 ανφ.), ΕΝΤΟΛΕΣ (334 ανφ.), ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (317 ανφ.) και στον Ιωάννη η ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (156 ανφ.) στο Γράφημα 230.

Γράφημα 230 - Συχνότητα χρήσης των Συνοπτικών και Ιωάννη (συγκεντρωτικά)

Τα κεφάλαια των συγγραμμάτων του Αγίου με την μεγαλύτερη πυκνότητα παράθεσης βιβλικών χωρίων Συνοπτικών και Ιωάννη όπως φαίνεται στο Γράφημα 231 είναι:

ΕΧ 8 «ΕΙΣ ΤΑΣ ΣΕΠΤΑΣ ΚΑΙ ΑΥΘΙΣ ΘΕΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΑΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ» (ανφ. 57),

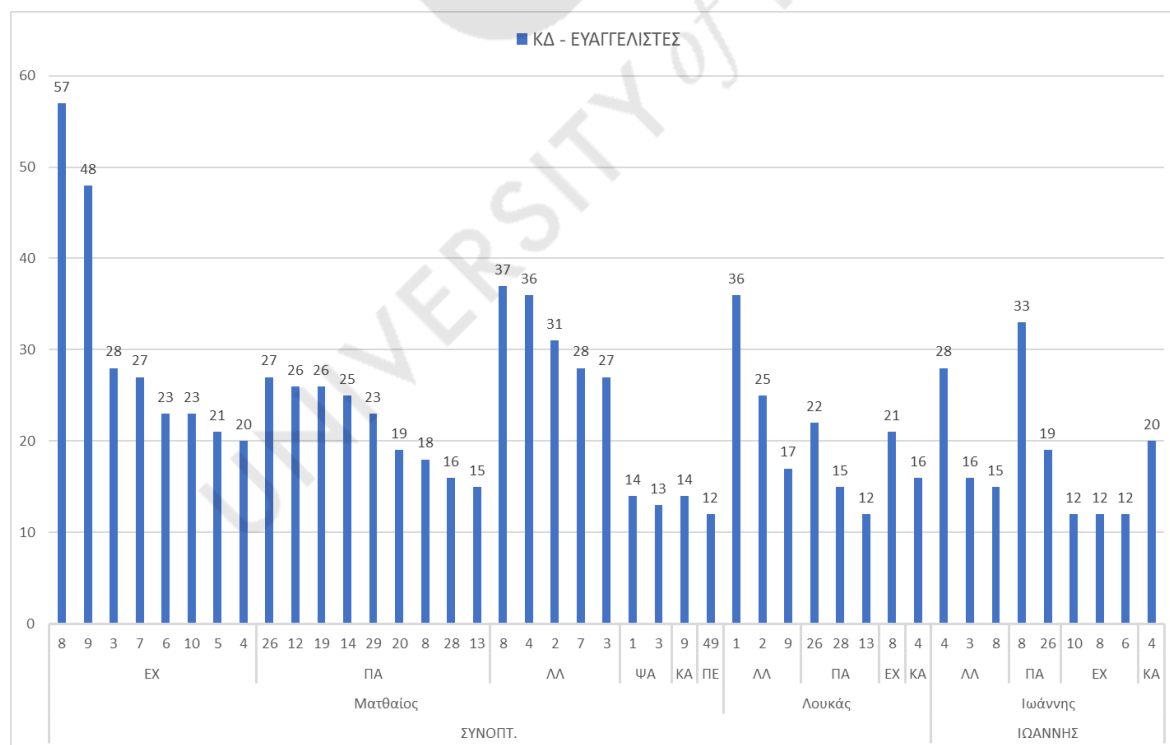
ΕΧ 9 «ΕΙΣ ΤΑ ΕΠΙΛΟΙΠΑ ΤΟΥ ΜΗ ΚΡΙΝΕΤΕ ΚΑΙ ΟΥ ΜΗ ΚΡΙΘΗΤΕ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΛΟΙΠΑΣ ΘΕΙΑΣ ΕΝΤΟΛΑΣ, ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΩΔΕΚΑ ΛΙΘΩΝ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΙΜΙΟΝ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΝ ΚΑΙ ΑΚΡΟΓΩΝΙΑΙΟΝ ΛΙΘΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ» (ανφ. 48),

ΛΛ 8 «ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΑ ΑΓΙΑ ΦΩΤΑ» (37 ανφ.),

ΛΛ 4 «ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΕΙΑΝ ΚΑΙ ΕΝΔΟΞΟΝ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΙΝ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΥ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ» (36 ανφ.),

ΛΛ 1 «ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΝ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟΥ ΜΑΡΙΑΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟ ΘΕΙΟΝ ΚΑΙ ΠΑΝΣΕΠΤΟΝ ΓΕΝΕΣΙΟΝ ΤΟΥ» (36 ανφ.),

ΠΑ 8 «ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΥΨΩΣΙΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, ΕΝ Ω ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΤΡΑΝΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ» (33 ανφ.).

Γράφημα 231 - Πυκνότητα παράθεσης Συνοπτικών και Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου (≥ 12)

Η παράγραφος στα συγγράμματα του Αγίου με την πυκνότερη συχνότητα αναφοράς βιβλικών χωρίων Συνοπτικών και Ιωάννη (Γράφημα 232) είναι:

ΚΑ 22,1⁴⁷⁵ (10 ανφ.)

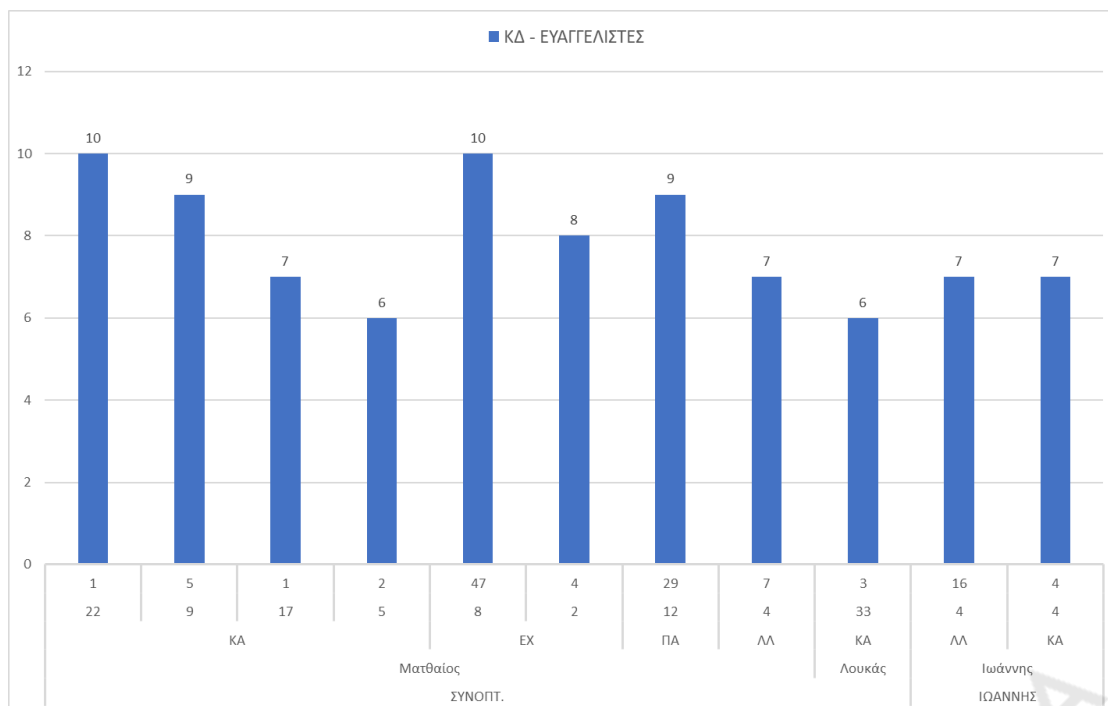
ΕΧ 8,47⁴⁷⁶ (10 ανφ.)

---

⁴⁷⁵ ΚΑ 22,1: «Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἄρα Θεοῦ καὶ Δεσπότης πρῶτον ὑμνήσω μακροθυμίαν ἢ πιστοῦ καὶ γενναίου δούλου θαυμάσω ὑπομονὴν καὶ ἀξιάγαστον παρρησίαν ἢ διαδόλου καὶ βασιλέως ἀνομωτάτου στηλιτεύς παρανομίαν; Ἐκάτερα γὰρ τούτων θάτερον θατέρου λεχθῆναι πρῶτον ἐπείγεται· ὦν πρῶτον δίκαιόν ἐστι τὴν θείαν μακροθυμίαν καὶ ἀνοχὴν ὑμνῆσαι καὶ μεγαλῦναι τὸ κατὰ δύναμιν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἄγγελον πρὸ προσώπου τοῦ Υἱοῦ ὁ Πατήρ, ἵνα κατασκευάσῃ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τὸν ἐξ ἐπαγγελίας παραδόξως ἀποτεχθέντα ἐκ λαγόνων στερητικῶν, τὸν ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλιοῦ περιπατήσαντα, τὸν ἐπιστρέψαντα καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, τὸν ἐτοιμάσαντα Κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον, τὸν μείζονα ἐν γεννητοῖς γυναικῶν, τὸν περισσότερον πάντων τῶν προφητῶν, τὸν λύχνον, τὴν φωνήν, τὸν πρόδρομον, τὸν βαπτιστήν, οὕτω παραδοθέντα βασιλεῖ παρανομωτάτῳ δι' ἔλεγχον παρανομίας καὶ παίγνιον γεγονότα γυναιξὶν ἀκολάστοις μακροθυμεῖ καὶ ἀνέχεται.»

⁴⁷⁶ ΕΧ 8,47: «Καὶ καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ ὡς περίβλεπτος καὶ πολύφωτος ἥλιος καταυγάζων τὰ πέρατα. Καὶ συναχθῆσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, ἀπὸ τε τοῦ πρωτοπλάστου Ἀδάμ μέχρι τῶν τελευταίων, καὶ δίκην ῥοιᾶς μεστής ὁ κόσμος ἅπας μεστός ὀφθήσεται ἀνθρώπων. Τότε τὰ ζιζάνια χωρίσει τοῦ σίτου πρὸς καῦσιν, τότε τὴν ἀπλωθεῖσαν σαγήνην πρὸς τοῦ βίου τὴν θάλασσαν εἰς τὸν αὐτοῦ αἰγιαλὸν ἀναγάγῃ καὶ τοὺς χρηστοὺς ἐμψύχους ἰχθύας εἰς ἀγγεῖα συλλέξει τῆς αὐτοῦ βασιλείας, τοὺς δὲ σαπροὺς ἔξω βάλλῃ δικαίως, τότε τοῦ νυμφῶνος πρὸς πῦρ τοὺς μὴ ἔχοντας ἔνδυμα γάμου ἐκβάλλῃ, τότε τὸν πλούσιον ἄσπλαγχνον λαὸν εἰς πῦρ ἀποπέμψει, τότε τῶν μυρίων ταλάντων τὴν ὀφειλὴν ἀπαιτήσῃ τὸν ἄσπονδον, τότε ἀκούσουσιν οἱ φθονεροὶ τὸν Ἄρον τὸ σὸν καὶ ὕπαγε, τότε τὰς μωρὰς παρθένους ψυχὰς ὡς μὴ ἔχουσας ἐλεημοσύνης καρπὸν ὁ νυμφίος ἀρνήσεται, τότε ἀποστραφήσονται οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ἄδην, ὅθεν καὶ ἀνήχθησαν, τότε ὡς ὑπεύθυνος πρὸς κόλασιν ἄγεται ὁ κρύψας τὸ τάλαντον αὐτοῦ χάρισμα, τότε πολλοὶ τῶν λεγόντων· Κύριε Κύριε ἀκούσωσιν· Οὐκ οἶδα ὑμᾶς, ἀποχωρήσατε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας· τότε γοῦν καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθῆσονται, δηλαδὴ φοβηθῆσονται, καὶ σαλευθῆσονται κατιοῦσαι μετὰ φόβου καὶ τρόμου σὺν τῷ κριτῇ καὶ Θεῷ κρίνοντι τὴν γῆν.»

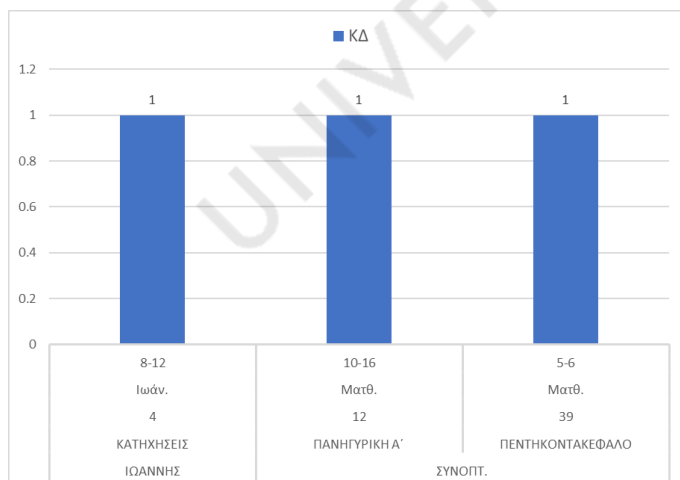

Γράφημα 232 - Παράγραφοι στα συγγράμματα του Αγίου με την μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών Συνοπτικών και Ιωάννη (>=6)

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Στο Γράφημα 233, βλέπουμε τις πέραν του ενός κεφαλαίου, αναφορές (συνεχόμενα κεφάλαια) Συνοπτικών και Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου.

Στο κεφάλαιο **ΠΑ 12** «*ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΑΡΣΙΝΟΪΤΟΥ*» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Ματθ. 10-16 (κεφάλαιο Ματθ. 10,1-41 έως το Ματθ. 16,1-28).

Γράφημα 233 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές Συνοπτικών και Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου

Πιο κάτω βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου αναφορές (σύνολο 382 ανφ.) Συνοπτικών και Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου – Γράφημα 234. Με την μεγαλύτερη συχνότητα είναι (βλέπε αναλυτικά Παράρτημα 9):

Λουκ. 15,11-32⁴⁷⁷ (8 ανφ.)

Ματθ. 25,35-36⁴⁷⁸ (5 ανφ.)

Ματθ. 7,13-14⁴⁷⁹ (5 ανφ.)

Ματθ 2,1-2⁴⁸⁰ (5 ανφ.)

---

⁴⁷⁷ Αυτόθι, υποσημείωση 255

⁴⁷⁸ Ματθ. 25,35-36: «ἐπέίνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην, καὶ συνηγάγετέ με,»

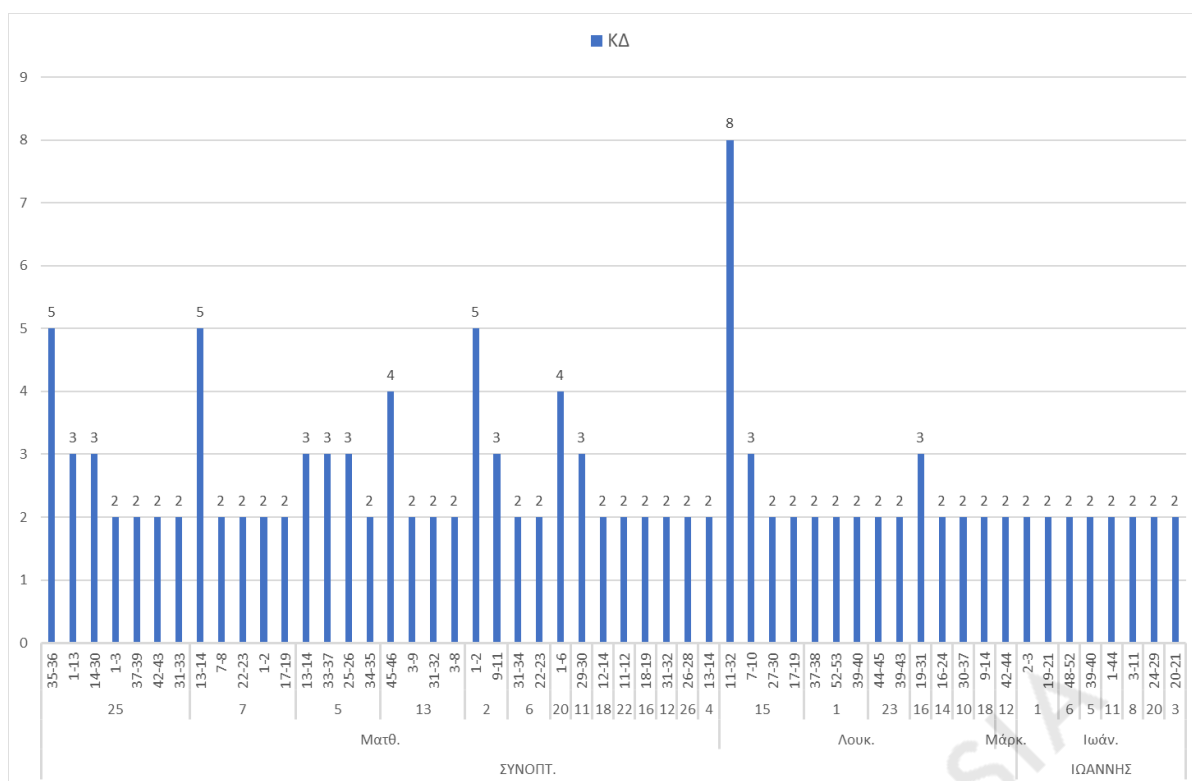
«γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με, ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην, καὶ ἦλθετε πρὸς με.»

⁴⁷⁹ Ματθ. 7,13-14: «Εἰσεέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.»

«τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὕρισκοντες αὐτήν!»

⁴⁸⁰ Ματθ 2,1-2: «Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα»

«λέγοντες· ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.»

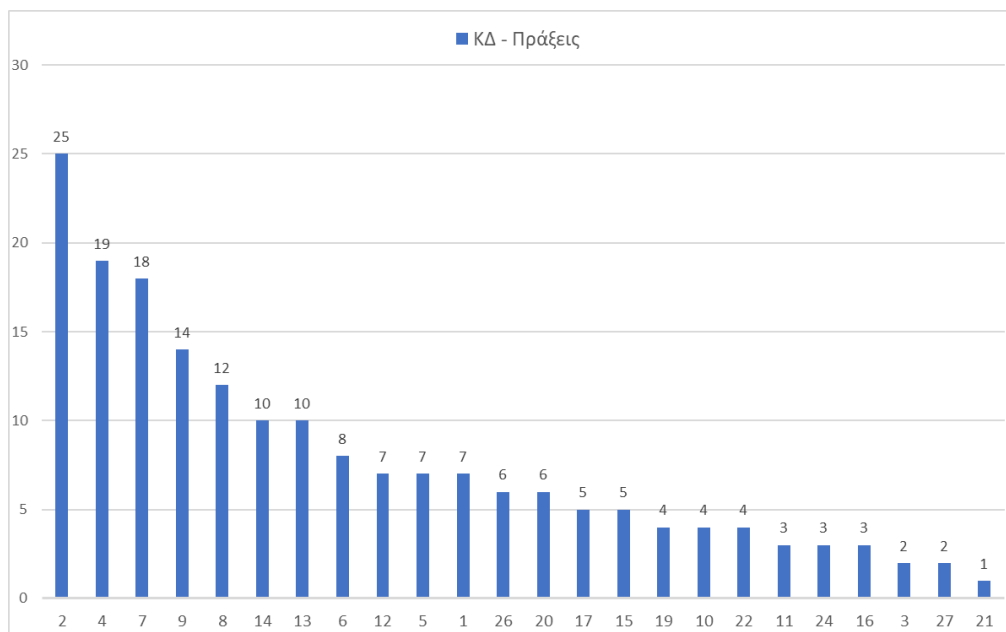
Γράφημα 234 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές Συνοπτικών και Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου (>=2)

3.3.2.2 Πράξεις Αποστόλων

Κυρίαρχο κεφάλαιο των Πράξεων των Αποστόλων στα συγγράμματα του Αγίου είναι το Πραξ. 2 «*Η Πεντηκοστή - Η δωρεά του Αγίου Πνεύματος, Το κήρυγμα του Πέτρου κατά την Πεντηκοστή, Η ζωή στην πρώτη εκκλησία*» (25 ανφ.),

Πραξ. 4 «*Ο Πέτρος και ο Ιωάννης στο συνέδριο, Προσευχή για παρρησία*» (19 ανφ.),

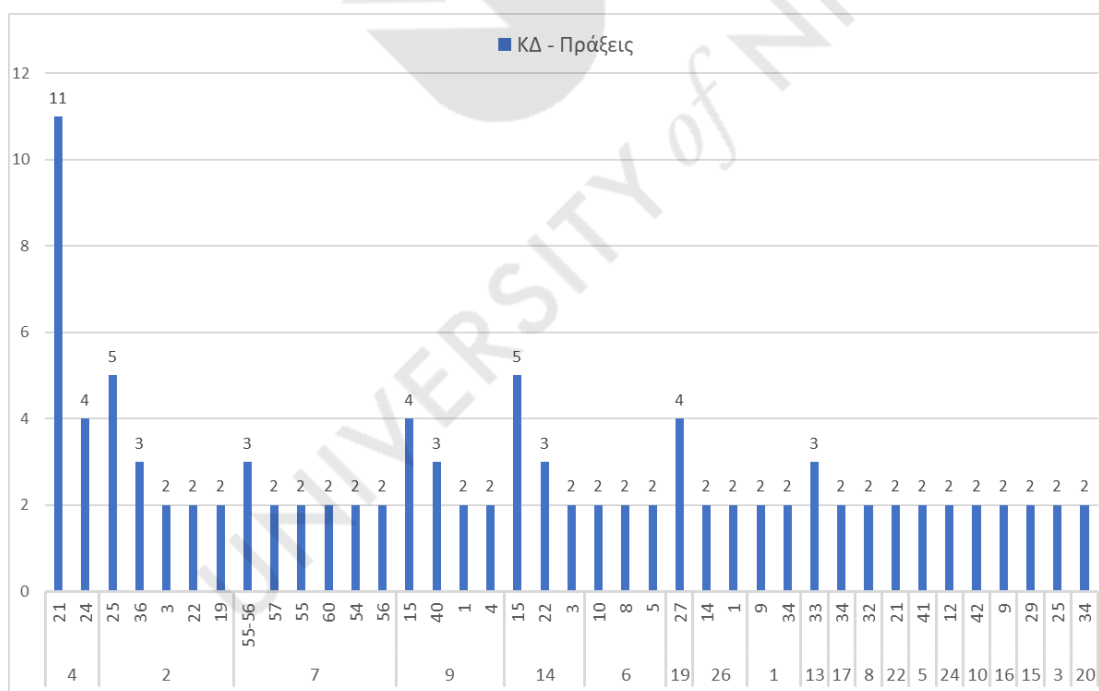
Πραξ. 7 «*Η απολογία του Στεφάνου, Ο λιθοβολισμός του Στεφάνου*» (18 ανφ.) - Γράφημα 235.

Γράφημα 235 - Συχνότητα χρήσης κεφαλαίων Πράξεις Αποστόλων στα συγγράμματα του Αγίου

Στο Γράφημα 236 βλέπουμε τις κυρίαρχες αναφορές χωρίων των Πράξεων των Αποστόλων στα συγγράμματα του Αγίου:

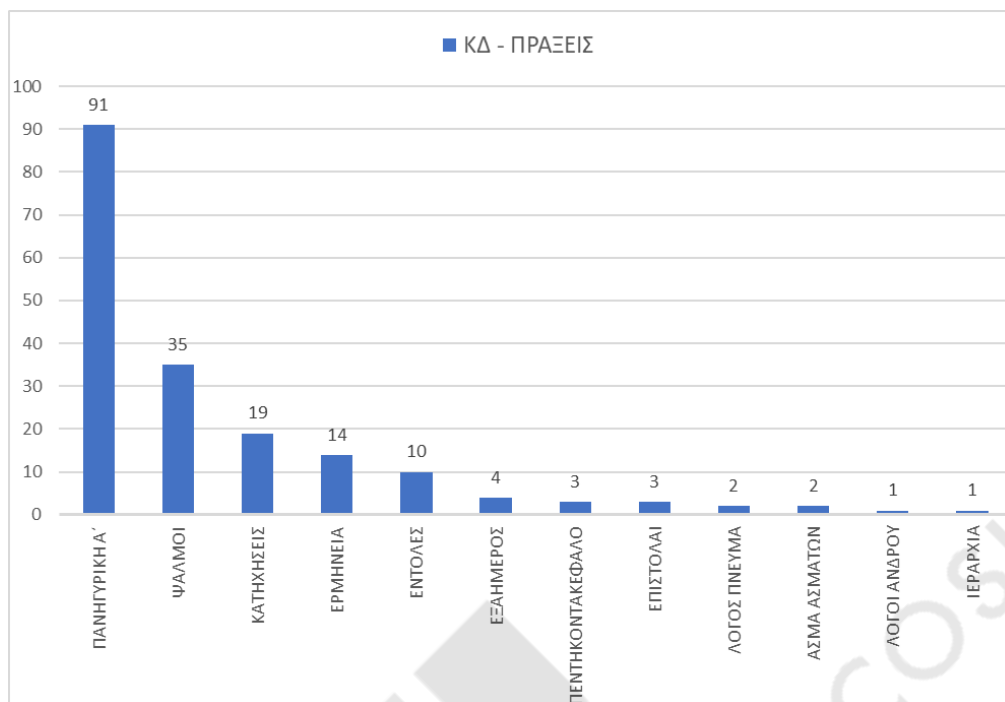
Πράξ. 4,21⁴⁸¹

Γράφημα 236 - Συχνότερη παράθεση χωρίων Πράξεις Αποστόλων στα συγγράμματα του Αγίου (>=2)

⁴⁸¹ Πράξ. 4,21: «οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὐρίσκοντες τὸ πῶς κολάσσονται αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι.»

Στο Γράφημα 237 βλέπουμε τη διασπορά των Πράξεων των Αποστόλων στα συγγράμματα του Αγίου. Ενδιαφέρον έχει η μεγάλη χρήση των Πράξεων των Αποστόλων στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄.

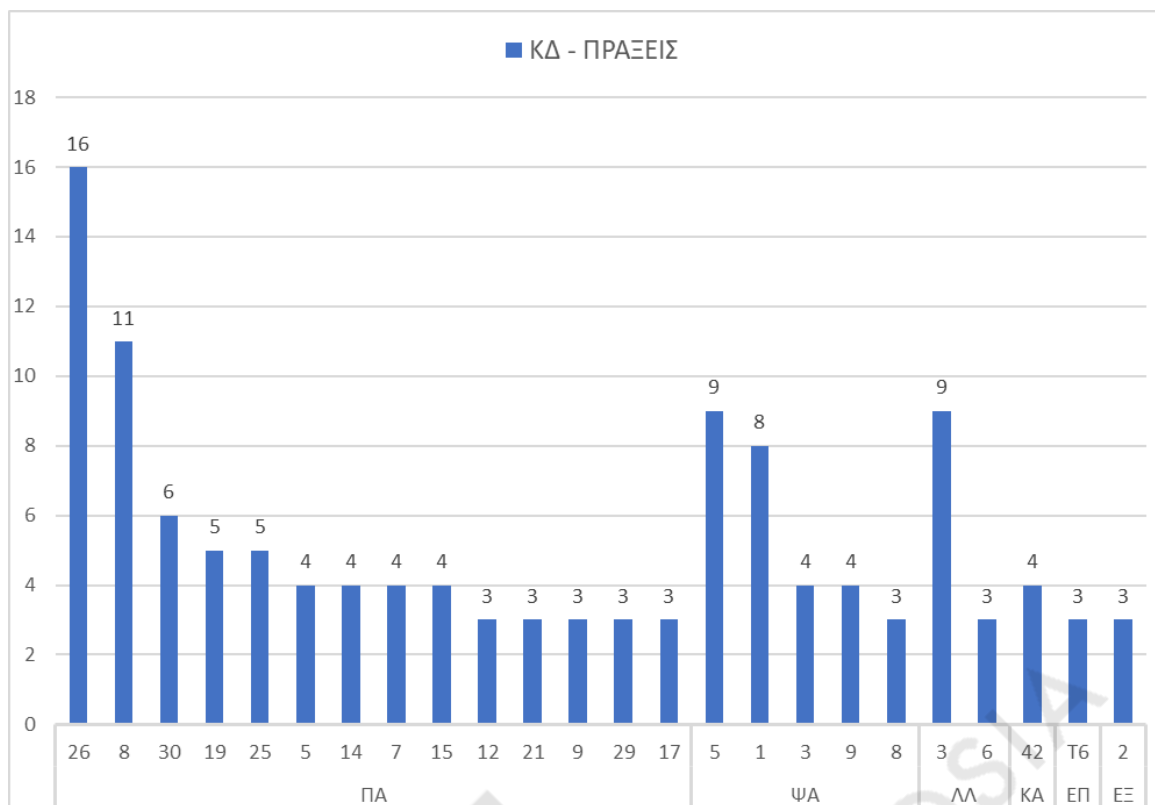

Γράφημα 237 - Διασπορά Πράξεις Αποστόλων στα συγγράμματα του Αγίου

Στο Γράφημα 238 βλέπουμε την πυκνότητα χρήσης των Πράξεων στα συγγράμματα του Αγίου. Κυρίαρχα κεφάλαια είναι:

ΠΑ 26 «ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΝ ΙΕΡΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΠΑΤΕΡΑ ΗΜΩΝ ΝΙΚΟΛΑΟΝ, ΠΕΡΙ ΤΕ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΗΓΑΙΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΕΙΣ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ» (16 ανφ.)

ΠΑ 8 «ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΥΨΩΣΙΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, ΕΝ Ω ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΤΡΑΝΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ» (11 ανφ.)

Γράφημα 238 - Πυκνότητα παράθεσης χωρίων Πράξεων στην συγγράμματα του Αγίου (>=3)

Η παράγραφος στα συγγράμματα του Αγίου με την πυκνότερη συχνότητα αναφοράς των Πράξεων (Γράφημα 239) είναι:

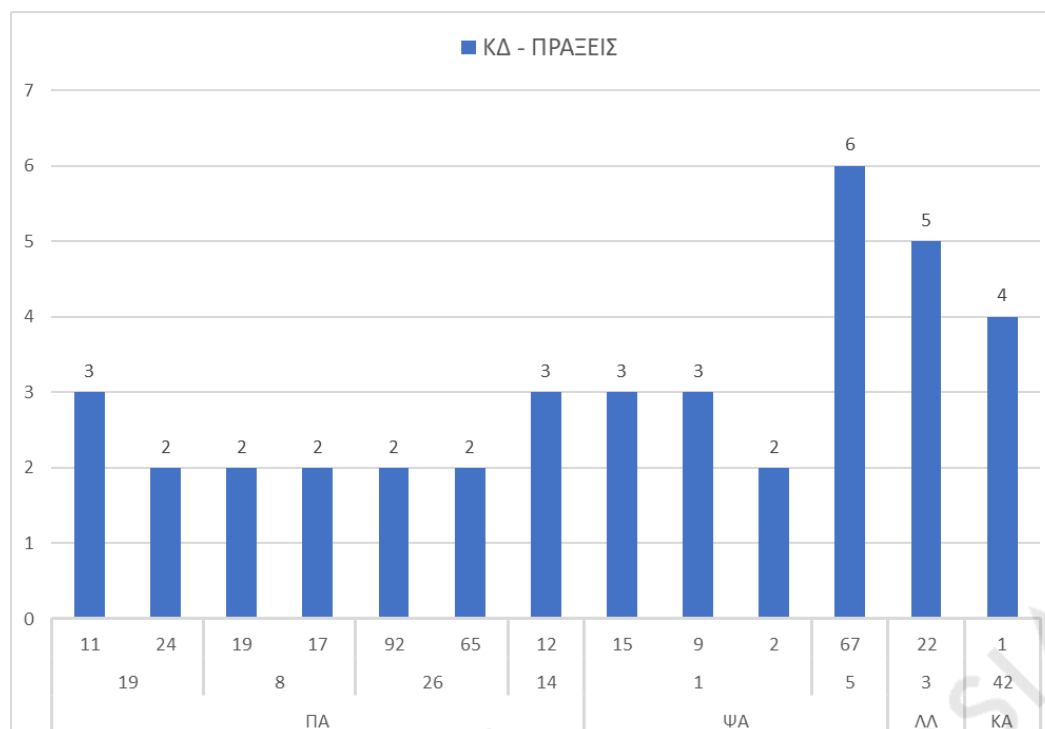
ΨΑ 5,67⁴⁸²

⁴⁸² ΨΑ 5,67: «Ἀναστήτω ὁ Θεός», ἀναστήτω τριήμερος ἐκ τοῦ τάφου καὶ τῶν τοῦ ἄδου ταμείων, «καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ», δαίμονες καὶ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ τὸν τάφον φρουροῦντες στρατιῶται, «καὶ φυγέτωσαν» πάντες οὗτοι «ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ» ὡς «μισοῦντες αὐτόν. Ὡς ἐκλείπει καπνός, ἐκλιπέτωσαν» εὐπετῶς· «ὡς τήκεται κηρός» ῥῆξον «ἀπὸ προσώπου πυρός, οὕτως ἀπολοῦνται» οἱ ῥηθέντες «ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ προσώπου τοῦ» ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος «Θεοῦ. Καὶ οἱ δίκαιοι εὐφρανθήτωσαν» μαθηταί, καὶ πᾶς ὁ σύλλογος τῶν πιστῶν «τερφθήτωσαν ἐν εὐφροσύνῃ» ὅσοι ὀνόματι αὐτοῦ· ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν, ταπεινότητος θανάσιμου, ὅτι «Κύριος ὄνομα αὐτῷ», καὶ οὐκ ἡλλοίωται τῆς θεϊκῆς δόξης αὐτοῦ. Καὶ «ἀγαλλιᾶσθε ἐνώπιον αὐτοῦ» οἱ πιστοὶ αὐτοῦ, «ταραχθήτωσαν δὲ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ» οἱ ἄξιοι ταραχῆς ὡς «πατὴρ τῶν ὀρφανῶν καὶ κριτοῦ τῶν χηρῶν· ὁ Θεὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ» ἀπεριγράφτως καὶ οὐ τοπικῶς περιειργμένοι. «Ὁ Θεὸς κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ» ἡσυχίας ὡς μονομάχους δούλους αὐτοῦ, ἐνισχύων αὐτούς, «ἐξάγων πεπεδημένους ἐν ἀνδρείᾳ» ἐκ τῶν τοῦ ἄδου χρονίων δεσμοτηρίων, «ὁμοίως τοὺς παραπικραίνοντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τάφοις»· τάχα τινὲς ἦσαν τότε ἡσυχάζοντες ἐν τοῖς τάφοις, οἱ ἀντὶ τοῦ θεραπεύειν Θεὸν παρεπικραίνον μᾶλλον κενὴν δόξαν θηρώμενοι καὶ πράξεις ἀθεμίτους. «Ὁ Θεός, ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι σε ἐνώπιον τοῦ λαοῦ σου, ἐν τῷ διαβαίνειν σε ἐν τῇ ἐρήμῳ, γῇ ἐσείσθῃ, καὶ γὰρ οἱ οὐρανοὶ ἔσταξαν», δηλονότι τὸ

μάννα καὶ τὴν ὀρτυγομήτραν, «ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ τοῦ Σινᾶ» καὶ «Ἰσραήλ. Βρο-
χὴν ἐκούσιον ἀφοριεῖς ὁ Θεὸς τῇ κληρονομίᾳ σου», τὸ μάννα φαγεῖν, «καὶ ἡσθένη-
σεν» ἡ ῥηθεῖσα κληρονομία σου ἀνὰ τὴν ἔρημον, «σὺ δὲ κατηρτίσω αὐτήν» διατρέ-
φω αὐτὴν χωρὶς ἀροτριώσεως καὶ ἀμητοῦ τεσσαράκοντα χρόνους. «Τὰ ζῶά σου»,
ἦτοι ὁ λαὸς σου, «κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ», τῇ ἐρήμῳ. «Ἡτοίμασας ἐν τῇ χρηστότητί
σου», Χριστέ, «τῷ πτωχῷ» τῶν ἀποστόλων χορῶ «ῥῆμα εὐαγγελιζομένῳ δυνάμει
πολλῇ», ὡς «βασιλεὺς τῶν δυνάμεων καὶ τοῦ ἀγαπητοῦ» Πατὴρ Υἱὸς ἀγαπητός, «τῇ
ὠραιότητι τοῦ οἴκου» τῆς θεοκλήτου ἐκκλησίας σου «διελέσθαι σκύλα» λογικά, καὶ
τὴν προσήκουσαν μοῖραν εὐκληρίας ἀπονέμων ἐκάστῳ. «Ἐὰν κοιμηθῇτε ἀναμέσον
τῶν κλήρων», πράξεως καὶ θεωρίας, ὅντως «πτέρυγας περιστερᾶς περιηργυρωμένας»
ἐσχήκατε, ἥς «τὰ μετὰφρενα ἐν χλωρότητι χρυσοῦ. Ἐν τῷ» λαλεῖν «τὸν ἐπουράνιον
βασιλέα ἐπ’ αὐτῆς» «χιονωθήσονται» οἱ τοιοῦτοι ὡς «ἐν Σελμών» τῷ ὄρει, ὃ ἐστὶν
«ὄρος τοῦ Θεοῦ, ὄρος πῖον, ὄρος τετυρωμένον», ἦτοι πεπιωμένον καὶ διάλευκον καὶ
στεγανόν. Καὶ «ἰνατί», φησὶν, «ὑπολαμβάνετε» κοινὰ ὄρη εἶναι «τετυρωμένα;»· ἔν
γὰρ ἐστὶ τὸ τοιοῦτον ὄρος, οὐ πολλά, «τὸ ὄρος, ὃ ἠυδόκησεν ὁ Θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ.
Καὶ γὰρ ὁ Κύριος κατασκηνώσει εἰς τέλος»· πνευματικὸν ὄρος καὶ νοητὸν ἢ ἄχραντος
Θεοτόκος, ἐν ᾧ εἰς τέλος ἐσκήνωσεν ὁ τῆς Τριάδος εἷς καὶ σωτὴρ τοῦ κόσμου, αἰσθητὸν
δὲ ὄρος τὸ ὄρος Σιών, ἐν ᾧ εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς. «Τὸ ἄρμα τοῦ Θεοῦ
μυριοπλάσιον, χιλιάδες εὐθυνόντων»· ἄρμα τοῦ Θεοῦ τὴν θείαν ῥοπὴν εἴρηκεν, ἣν
μυρία μυριάδες Ῥωμαίων ἀντωπῆσαι οὐ δύνανται. «Κύριος ἐν αὐτοῖς ἐν Σινᾶ ἦν ἐν
τῷ ἀγίῳ», ἦτοι ἐν ἀπορρήτῳ συγκαταβάσει ἐν τῷ ἀγίῳ Σινᾶ ἢ ἐν τῷ Μωϋσῇ, ἡγουν
ἦλθε, παρέβαλεν. «Ἀνέβης εἰς ὕψος, ἡχημαλώτευσας αἰχημαλωσίαν»· τοῦτο τὸ ῥητὸν ὁ
θεῖος Παῦλος εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ κατάβασιν καὶ τὴν ἀνάβασιν ἐρρητόρευσεν· ὅθεν
οὐδὲ λέγει ὅτι· Ἐλαβες δόματα ἐν ἀνθρώποις, ἀλλ’ ὅτι· Ἐδωκας δόματα τοῖς ἀνθρώ-
ποις. «Καὶ γὰρ ἀπειθοῦντας τοῦ κατασκηνῶσαι», ἡγουν τοὺς ἀπειθοῦντας Ἰουδαίους
διὰ τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν συγχωρεῖ τοῦ κατασκηνῶσαι εἰς τὴν γῆν τῆς
ἐπαγγελίας. «Κύριος ὁ Θεὸς εὐλογητός», δηλαδὴ ἐπαινετός καὶ πανευκλεὴς καὶ μηδὲν
ἀθετῶν ἐπαγγελίας αὐτοῦ. «Εὐλογητός Κύριος ἡμέραν καθ’ ἡμέραν», καὶ τῆς αἰνέ-
σεως αὐτοῦ οὐκ ἔστι διατομή. «Κατευδοῦσαι ἡμῖν ὁ Θεὸς τῶν σωτηρίων ἡμῶν», ὃς
ἐξελεῖται καὶ σώζει ἡμᾶς ἐκ παντὸς πειρασμοῦ. «Ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ Θεὸς τοῦ σώζειν, καὶ
τοῦ Κυρίου κυρίως αἱ διέξοδοι τοῦ θανάτου», εἴτουν ἀμήχανον ψυχὴν διεξοδεῦσαι
τοῦ σώματος ἄνευ κελεύσεως αὐτοῦ. «Πλὴν ὁ Θεὸς συγκλάσει» καὶ ἀφανίσει «κε-
φαλὰς ἐχθρῶν αὐτοῦ», ὀπηνίκα θελήσειε, «κορυφὴν τριχὸς διαπορευομένων ἐν
πλημμελείαις αὐτῶν»· οὐκ ἄλλην τινὰ κορυφὴν ἀλλ’ ἐκείνην συνθλάσει τὴν κορυφὴν
τῶν πλημμελούντων ἐν ἀμαρτίαις, ἐν ᾗ αἱ τρίχες κομῶσιν. «Εἶπε Κύριος· Ἐκ Βασάν ἐπι-
στρέψω» «καὶ ἐν βυθοῖς θαλάσσης, ὅπως ἂν βαφῇ ὁ πούς σου ἐν αἵματι»· αἰσθητὴ
Βασάν χώρα ἐν γῇ Χαναάν, ἐν ᾗ ἐβασίλευσεν Ὁν, νοητὴ δὲ Βασάν ἡ παγκόσμιος ἡπει-
ρος, ἐν ᾗ γενόμενος ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, εἶπε «Κύριος», ὁ Πατήρ· «Ἐπιστρέψω», ἦτοι ἐάσω
σε οἰκονομικῶς, καὶ βαφῆσεται ὁ πούς σου ἐν αἵματι λογχευθείσης σου τῆς πλευρᾶς
παρὰ τῶν δυσμενῶν. «Ἡ γλῶσσα τῶν κυνῶν σου ἐξ ἐχθρῶν παρ’ αὐτοῦ», εἴτουν οἱ
ἀπόστολοι ἐξ ἐχθρῶν Ἰουδαίων ἐξελέγησαν, ὧν ἡ γλῶσσα ἀναιρετικὴ ἀπιστίας, ὡς
θῆρες ἀναιροῦνται παρὰ κυνῶν. «Ἐθεωρήθησαν αἱ πορεῖαί σου, ὁ Θεός μου, τοῦ βα-
σιλέως τοῦ ἐν τῷ ἀγίῳ»· ἐφάνησαν ἐν τῷ κόσμῳ αἱ τοῦ Χριστοῦ ὁδοί, τῆς καινῆς δια-
θήκης αὐτοῦ ὡς βασιλέως ἀγίου καὶ ἀγαπητοῦ νόμοι θεοπρεπεῖς. «Προέφθασαν
ἄρχοντες ἐχόμενα», ἡγουν πλησίον ἐγένοντο οἱ ἄρχοντες οὗτοι, «ἐν μέσῳ νεανίδων»

ψαλλουσῶν «τυμπανιστριῶν»· ἄρχοντάς μοι νόει τοὺς θείους ἀποστόλους, τυμπανιστρίας δὲ τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν διαθήκην, τυμπανιζούσας καὶ ᾄδούσας τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ, ἐν αἷς «προέφθασαν» πάντας οἱ τῆς πίστεως «ἄρχοντες» θεῖοι ἀποστολοὶ «ἐν ἐκκλησίαις» εὐλογοῦντες «τὸν Θεόν, Κύριον ἐκ πηγῶν Ἰσραήλ», ἥτοι ἐν συναγωγῇ ἐθνῶν κηρύττοντες τὸν σαρκωθέντα Θεόν, «ἐκ πηγῶν», ἥτοι ἐκ φυλῶν, «Ἰσραήλ. Ἐκεῖ Βενιαμὶν νεώτερος ἐν ἐκστάσει», δηλαδὴ ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμὶν Παῦλος, ὃς ἐγένετο πορευόμενος ἐν Δαμασκῷ καὶ ἤκουσε· Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις; καὶ τὰ ἐξῆς πρόδηλα. «Ἀρχοντες Ἰουδα ἡγεμόνες αὐτῶν»· ἀρχοντες καὶ ἡγεμόνες Ἰουδαίων οἱ ἅγιοι ἀποστολοὶ. «Δυνάμωσον, ὁ Θεός», τὸ κήρυγμα «τοῦτο, ὃ κατεργάσω ἐν ἡμῖν. Ἀπὸ τοῦ ναοῦ σου ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ σοὶ οἴσουσι βασιλεῖς δῶρα», ἥτοι ἀπὸ Περσίας ἤξουσι μάγοι, Περσῶν βασιλεῖς, δῶρα προσοίσοντές σοι χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν· τὸ δὲ «ἀπὸ τοῦ ναοῦ σου», ὅτι ὁ Περσικὸς τῶν εἰδώλων ναὸς καθιερώθη Θεῷ· ὑποστρέψαντες γὰρ εἰς Περσίαν οἱ μάγοι μετὰ καὶ τῶν εἰκονισμάτων τοῦ θείου βρέφους καὶ τῆς Θεομήτορος καὶ ἀνατεθέντων ἐν τῷ ναῷ τοῦ Διὸς ἔγραψεν ὁ βασιλεύς· Διὸς ναὸς Ἰησοῦ Θεοῦ, τουτέστιν οὐ κληθήσεται ὁ ναὸς Διὸς ἀλλὰ Ἰησοῦ Θεοῦ. «Ἐπιτίμησον τοῖς θηρίοις τοῦ καλάμου», δηλονότι ἐν τῇ μακρᾷ ἐκείνῃ τῇ Περσικῇ ὁδῷ, ἐν τινὶ τόπῳ ὑλῶδει καὶ καλαμῶδει, θῆρες κατέμενον· καὶ ἵνα μὴ ἔργμα γένωνται τοῖς ὁδοιπόροις καὶ δωροφόροις μάγοις, «Ἐπιτίμησον», φησὶν, «αὐτοῖς», ἄδειαν παρέχων τοῖς δωροφόροις τούτοις ἀνδράσιν. «Ἡ συναγωγὴ τῶν ταύρων ἐν ταῖς δαμάλεσι τῶν λαῶν»· κατὰ μὲν τὸ αἰσθητὸν ταῦροι τε καὶ δαμάλεις τῷ λαῷ πρὸς ἀπολαυσιν καὶ ὑπηρεσίαν, κατὰ δὲ τὸ ἀναγωγικὸν ταῦροι καὶ δαμάλεις ἀποστολοὶ ἄνδρες καὶ ἀποστολοὶ γυναῖκες, ὥσπερ καὶ ἀλλαχοῦ ἵππους καὶ ἵππασίας αὐτοὺς ἡ γραφὴ προηγόρευσε, ἐνταῦθα δὲ ταύρους ὡς ἀροτῆρας τῆς εὐσεβείας καὶ ὡς κερατιοῦντας τὰς ἀσεβείας. «Τοῦ ἐγκλεισθῆναι τοὺς δεδοκιμασμένους τῷ ἀργυρίῳ»· ἡ γὰρ τῶν φιλαργύρων τὸ ἔγκλημα αἰνίττεται ἢ τῶν μαρτύρων τὸ κλέος πυρωθέντων βασάνοις ὡς ἐν χωνευτηρίῳ καὶ καθαρθέντων ὡς ἀργύριον καὶ χρυσίον. «Διασκόρπισον ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα»· ἐκ πολέμων γὰρ χρήσιμον οὐδέν, ἀλλὰ σφαγαὶ καὶ χύσεις αἱμάτων τὸ πᾶν· οὐκ διασκέδασον. «Ἥξουσι πρέσβεις ἐξ Αἰγύπτου, Αἰθιοπία προφθάσει χεῖρα αὐτῆς τῷ Θεῷ»· ἦκασι γὰρ ἐξ Αἰγύπτου τότε ἀρχικώτατοι ἄνδρες τινές, ἀπὸ Αἰθιοπίας δὲ Κανδάκης ὁ εὐνοῦχος, ὃν βαπτίσας ὁ Φίλιππος κῆρυξ Χριστοῦ καὶ ἀποστολὸς ἐγένετο Αἰθιοπίας, καὶ οὕτω προέφθασε χεὶρ Αἰθιοπίας τῷ Θεῷ. «Αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς, ἄσατε τῷ Θεῷ, ψάλατε τῷ Κυρίῳ», δηλαδὴ τῷ οὐρανίῳ βασιλεῖ καὶ φανέντι ἐπὶ τῆς γῆς, «ψάλατε τῷ Θεῷ τῷ ἐπιβεθηκότῃ ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολὰς» τῆς θεϊκῆς δόξης αὐτοῦ καὶ λαμπρότητος. Καὶ ἐπὶ δυσμὰς τῆς ἡμῶν ταπεινότητος γενόμενος καὶ τῆς αὐτοῦ δόξης μὴ ἀποστάς, «ἰδοὺ δώσει τῇ φωνῇ αὐτοῦ φωνὴν δυνάμεως. 35 Δότε δόξαν τῷ Θεῷ»· αὐτὸς μὲν «δώσει φωνὴν δυνάμεως» ἐν τῷ κηρύγματι τῶν ἀποστόλων, ὑμεῖς δὲ οἱ ἀκούοντες «δότε δόξαν τῷ Θεῷ». «Ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἡ μεγαλοπρέπεια αὐτοῦ», εἴτουν ἡ μεγαλοπρεπὴς ἔνσαρκος οἰκονομία ἐκ τοῦ Ἰσραὴλ ἀνεφάνη, ἐξ οὗ καὶ οἱ προφητὰι τὰ περὶ αὐτοῦ προεκελάδουν, «καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ταῖς νεφέλαις»· ὡς γὰρ ἐπεφάνη, διὰ νεφελῶν ἐπεφάνη καὶ διὰ νεφέλης πρὸς τὸν αὐτοῦ ἀνελήφθη Πατέρα. 13. 36 «Θαυμαστός ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ», ἥτοι παρὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ θαυμάζεται ὁ Θεός, τῶν αἰσθησιν εἰληφότων Θεοῦ σοφίαν καὶ δύναμιν, ἀμαρτωλοὶ δὲ τοιαύτης αἰσθήσεως ἀμοιροῦντες θαυμάζειν Θεὸν οὐ δύνανται. «Αὐτὸς δώσει δύναμιν καὶ κραταίωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, εὐλογητὸς ὁ Θεός»· τοὺς οἰκείους αὐτοῦ, φησὶ, κραταιῶς ἐνδυναμώσας, ἐπαινετὸς ὁ Θεός.»

Γράφημα 239 - Παράγραφοι στα συγγράμματα του Αγίου με την μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών από τις Πράξεις (>=2)

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

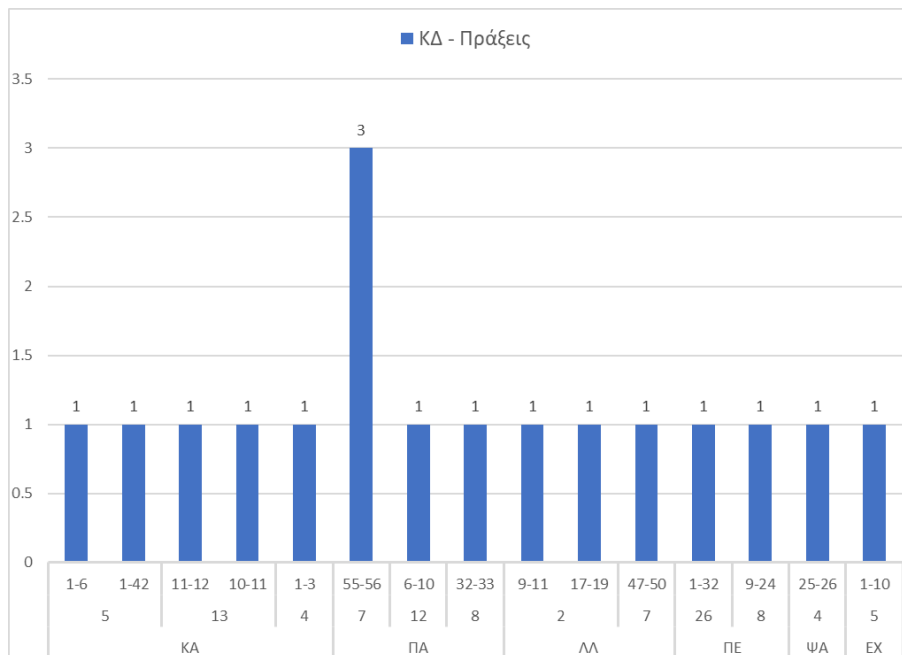
Πιο κάτω βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου αναφορές (σύνολο 17 ανφ.) των Πράξεων στα συγγράμματα του Αγίου – Γράφημα 240.

Πράξ. 7,55-56⁴⁸⁴ (3 ανφ.) στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄.

⁴⁸³ ΛΛ 3,22:

«Κακῶς θηρεύων ὁ Σαῦλός ποτε καὶ δεινῶς ἐκπορθῶν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ βλάσφημος ὢν καὶ διώκτης καὶ ὑβριστής, ὡς αὐτὸς περὶ αὐτοῦ γράφων λέγει, καὶ εἰς Δαμασκὸν ἀπιὼν θηρεῦσαι κακῶς ἀντιθηρᾶται καλῶς· ἀκούσας γάρ· Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; τυφλοῦται καλῶς ὁ βλέπων κακῶς. Κῆρυξ ἐξάπινα ὁ βλάσφημος γίνεται, ὁ διώκτης ἀπόστολος, ὁ τὸ ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ σπαράττων ὡς λύκος Χριστοῦ πρόβατον ἀναδείκνυται καὶ σκεῦος ἐκλογῆς ἀπαρτίζεται καὶ εἰς ἔθνη μακρὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ ὄνομα βαστάζων πορεύεται καὶ πλεῖον τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀποστόλων ἐν τῷ εὐαγγελίῳ κοπιῶν οὐ κορέννυται καὶ καθ' ἡμέραν θνήσκειν τοῖς πόνοις οὐ παύεται, καὶ ἡ τοῦτου καθ' ἡμέραν ἐπίστασις ἢ μέριμνα γίνεται πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ὁ καλῶς ἐξάνωθεν θηρευθεὶς πολλοὺς θηρεύειν διαγωνίζεται, μεθ' ὧν καὶ τὸν μέγαν, ὡς προέφημεν εἰπόντες, ἀντιθηρᾷ Διονύσιον.»

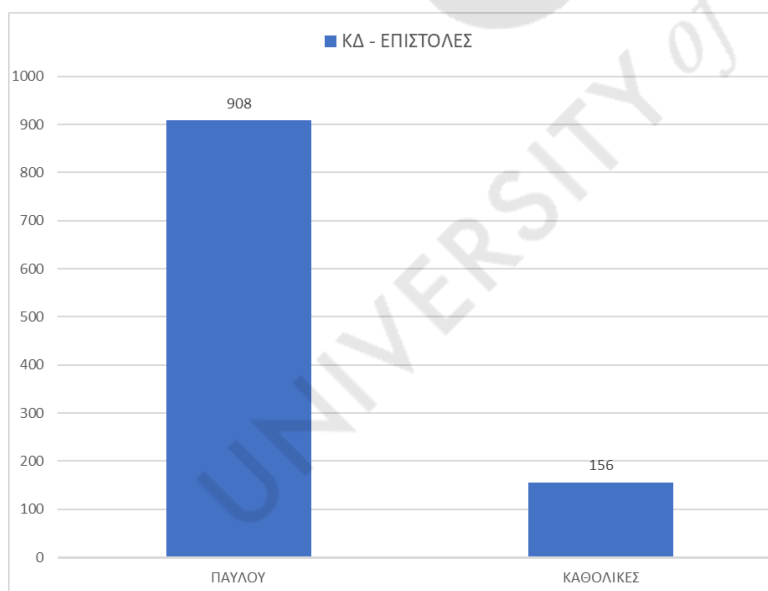
⁴⁸⁴ Πράξ. 7,55-56: «ὑπάρχων δὲ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν Θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ,»

Γράφημα 240 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές των Πράξεων στα συγγράμματα του Αγίου

3.3.2.3 Επιστολές Παύλου και Καθολικές

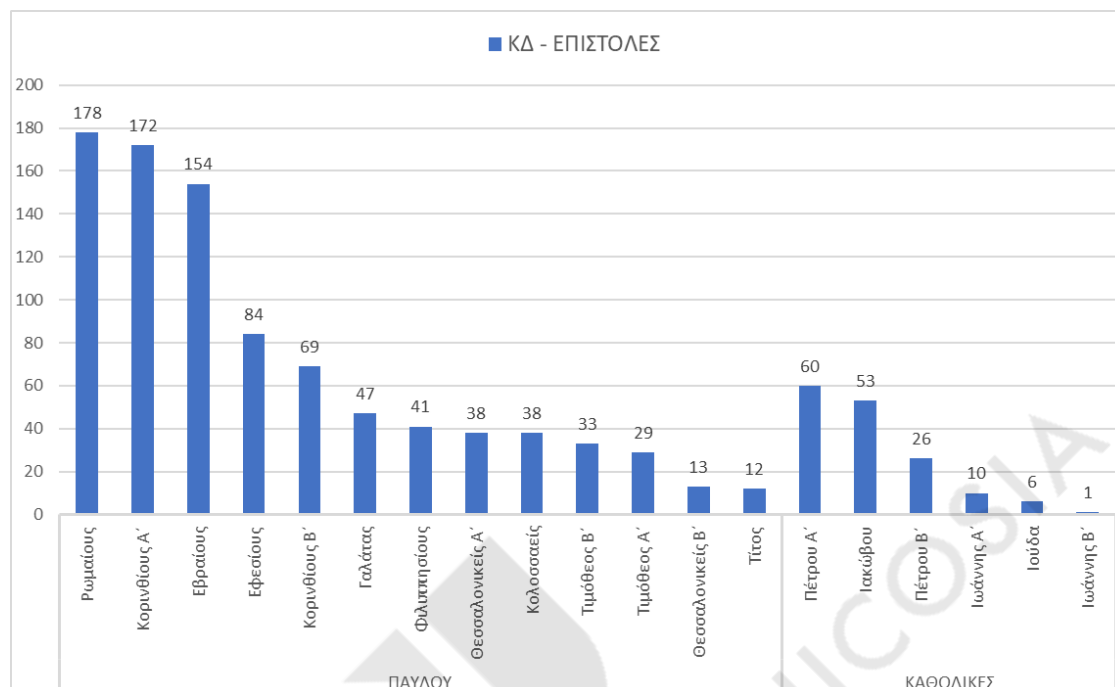
Στο Γράφημα 241, βλέπουμε τη διασπορά καινοδιαθηκικών χωρίων στις Επιστολές. Κυρίαρχη χρήση των χωρίων είναι στις Επιστολές Παύλου με σχεδόν επταπλάσια αναφορά από τις Καθολικές. Γίνονται συνολικά 1064 αναφορές.

Γράφημα 241 - Διασπορά καινοδιαθηκικών χωρίων (συγκεντρωτικά) των Επιστολών Παύλου και Καθολικών στα έργα του Αγίου

«καὶ εἶπεν· ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἐστῶτα.

Στο Γράφημα 242, έχουμε αναλυτική παρουσίαση των επιστολών Παύλου και Καθολικών. Κυρίαρχη επιστολή Παύλου είναι η προς Ρωμαίους (178 ανφ.), Α΄ Κορινθίους (172 ανφ.), Εβραίους (154 ανφ.) και στις Καθολικές επιστολές η Πέτρου Α΄ (60 ανφ.) και Ιακώβου (53 ανφ.).

Γράφημα 242 - Διασπορά καινοδιαθηκικών χωρίων (αναλυτικά) στις Επιστολές Παύλου και Καθολικών στα έργα του Αγίου

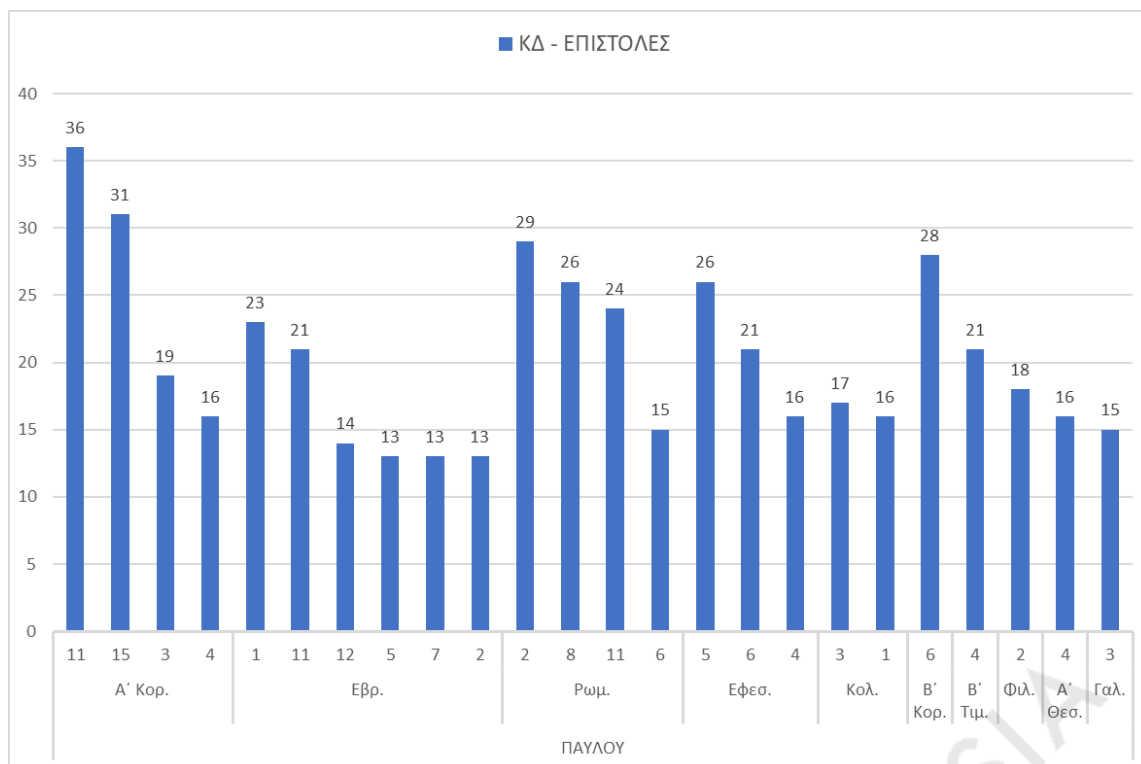
Στο Γράφημα 243, βλέπουμε τα κεφάλαια στις επιστολές Παύλου με τις περισσότερες αναφορές στα συγγράμματα του Αγίου είναι:

Α΄ Κορ. 11 «Οι γυναίκες στη λατρεία, Παρεκτροπές κατά το Δείπνο του Κυρίου, Η καθιέρωση του Δείπνου του Κυρίου, Ανάξια συμμετοχή στο Δείπνο του Κυρίου» (36 ανφ.),

Α΄ Κορ. 15 «Η ανάσταση του Χριστού, Η ανάσταση από τους νεκρούς, Η ανάσταση του σώματος» (31 ανφ.),

Ρωμ. 2 «Η δίκαιη κρίση του Θεού, Οι Ιουδαίοι και ο Νόμος» (29 ανφ.) και

Β΄ Κορ 6 «Η συμφιλίωση με το Θεό μέσω του Χριστού, Ο ναός του αληθινού Θεού» (28 ανφ.).

Γράφημα 243 - Συχνότητα χρήσης κεφαλαίων επιστολών Παύλου στα συγγράμματα του Αγίου (>=15)

Στο Γράφημα 244, βλέπουμε τις κυρίαρχες αναφορές χωρίων των επιστολών Παύλου στα συγγράμματα του Αγίου:

Ρωμ. 11,36⁴⁸⁵ (15 ανφ.)

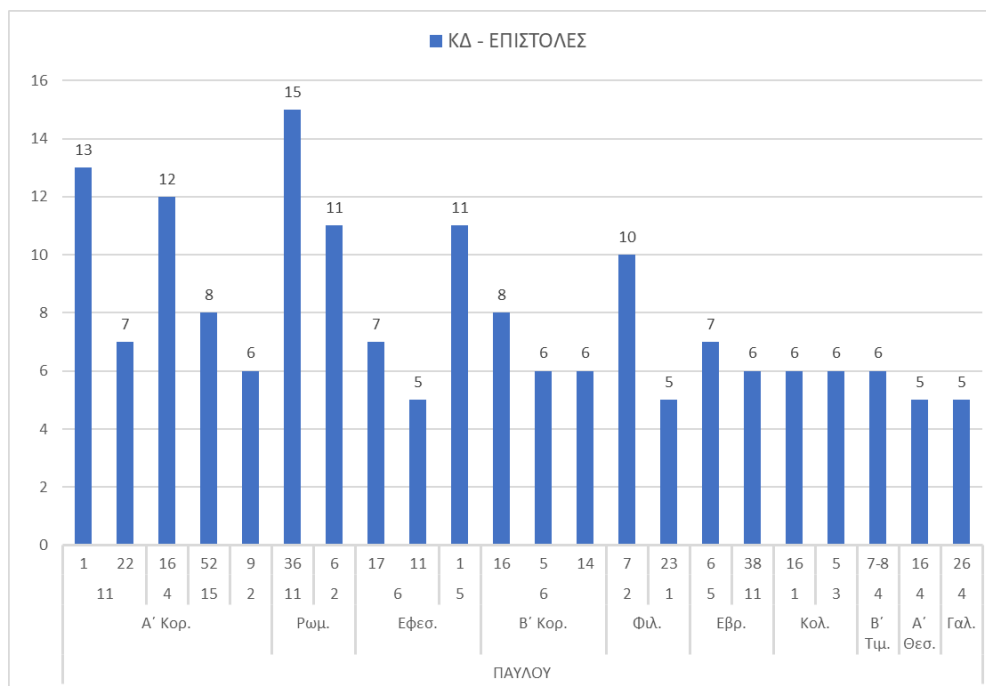
Α' Κορ. 11,1⁴⁸⁶ (13 ανφ.)

Α' Κορ. 4,16⁴⁸⁷ (12 ανφ.)

⁴⁸⁵ Αυτόθι, υποσημείωση 253

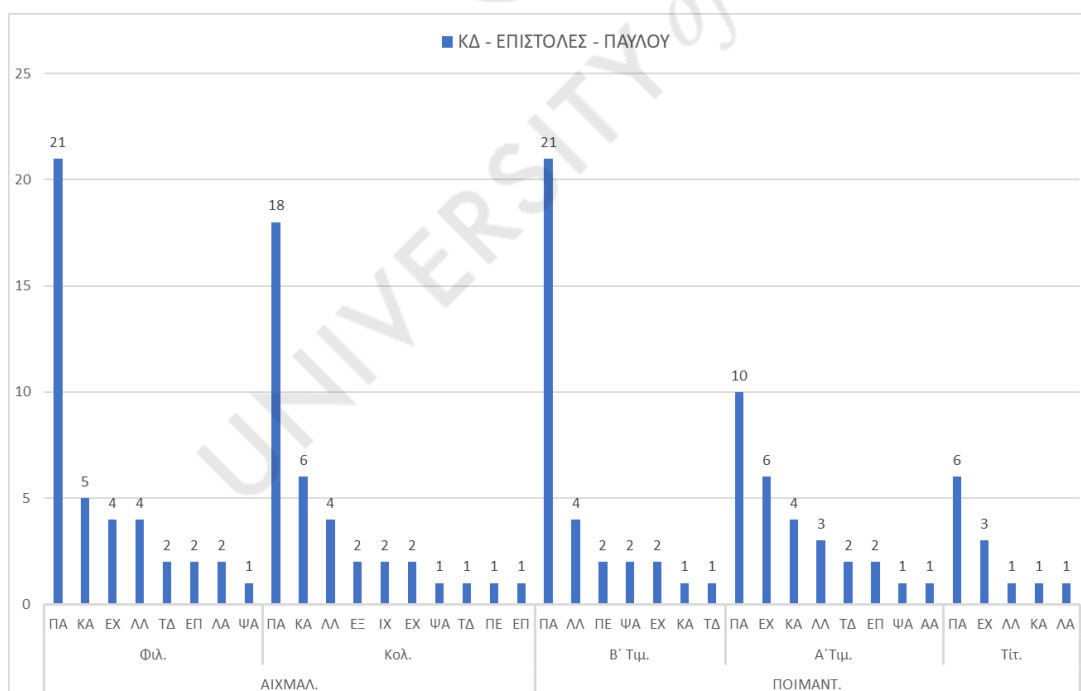
⁴⁸⁶ Α' Κορ. 11,1: «Μιμηταί μου γίνεσθε, καθώς καὶ ἐγὼ Χριστοῦ.»

⁴⁸⁷ Α' Κορ. 4,16: «παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε.»

Γράφημα 244 - Συχνότερη αναφορά χωρίων επιστολών Παύλου στα συγγράμματα του Αγίου

Στο Γράφημα 245 βλέπουμε την διασπορά χωρίων επιστολών Παύλου – Αιχμαλωσίας και Ποιμαντικές στα συγγράμματα του Αγίου. Ιδιαίτερη χρήση γίνεται στην Πανηγυρική Α΄ από τις επιστολές Αιχμαλωσίας (Εφεσίους 21, Φιλιπησίους 18 και Κολοσσαείς 21 ανφ.)

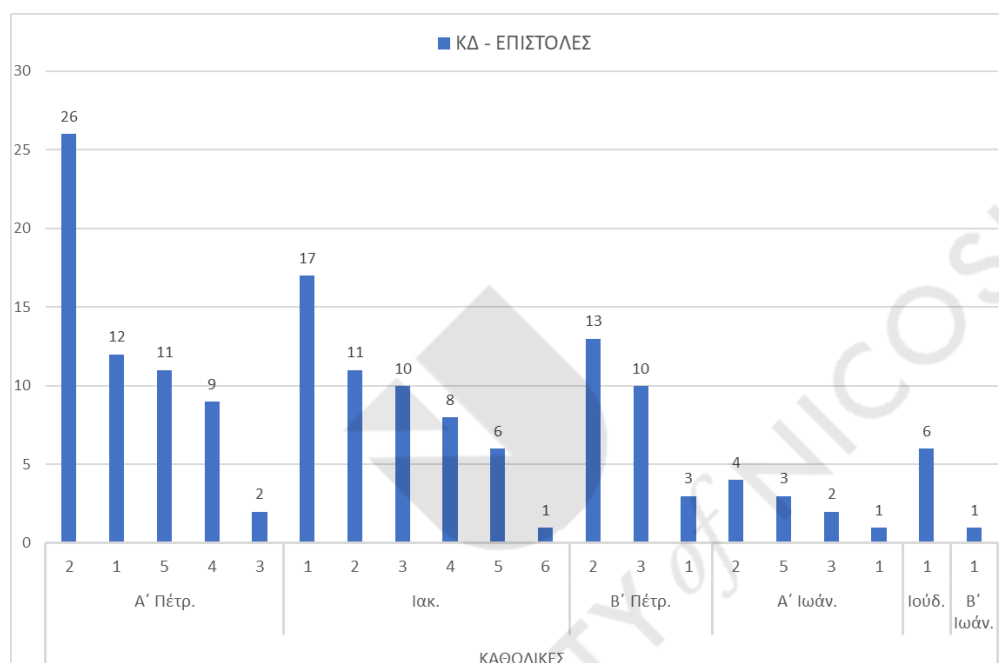
Γράφημα 245 - Συχνότερη αναφορά χωρίων επιστολών Παύλου – Αιχμαλωσίας και Ποιμαντικές στα συγγράμματα του Αγίου

Στο Γράφημα 246, βλέπουμε τα κεφάλαια Καθολικών επιστολών με τις περισσότερες αναφορές στα συγγράμματα του Αγίου είναι:

Α' Πέτρ. 2 «Ο ζωντανός λίθος και ο λαός του Θεού - Πως πρέπει να ζουν οι χριστιανοί - Το παράδειγμα του Χριστού» (26 ανφ.)

Ιακ. 1 «Χαιρετισμός - Πίστη και σοφία - Η πλεονεκτική θέση των φτωχών απέναντι στους πλούσιους - Η αιτία των δοκιμασιών - Ο Θεός είναι η πηγή κάθε αγαθού - Ακρόαση και έμπρακτη εφαρμογή του λόγου του Θεού» (17 ανφ.)

Β' Πέτρ. 2 «Ο κίνδυνος από τους ψευδοδιδασκάλους» (13 ανφ.)

Γράφημα 246 - Συχνότητα χρήσης κεφαλαίων Καθολικών επιστολών στα συγγράμματα του Αγίου

Στο Γράφημα 247, βλέπουμε τις κυρίαρχες αναφορές χωρίων Καθολικών επιστολών στα συγγράμματα του Αγίου:

Α' Πέτρ. 2,22⁴⁸⁸ (5 ανφ.)

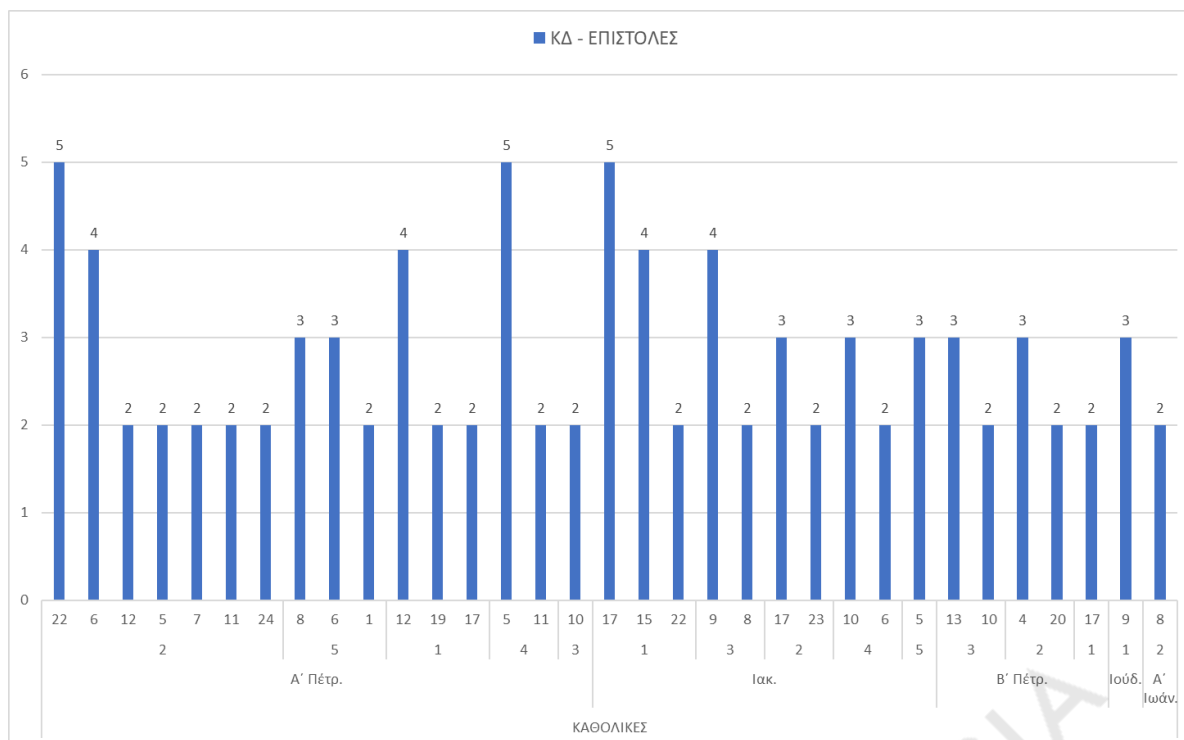
Α' Πέτρ. 4,5⁴⁸⁹ (5 ανφ.)

Ιακ. 1,17⁴⁹⁰ (5 ανφ.)

⁴⁸⁸ Α' Πέτρ. 2,22: «ὁς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ.»

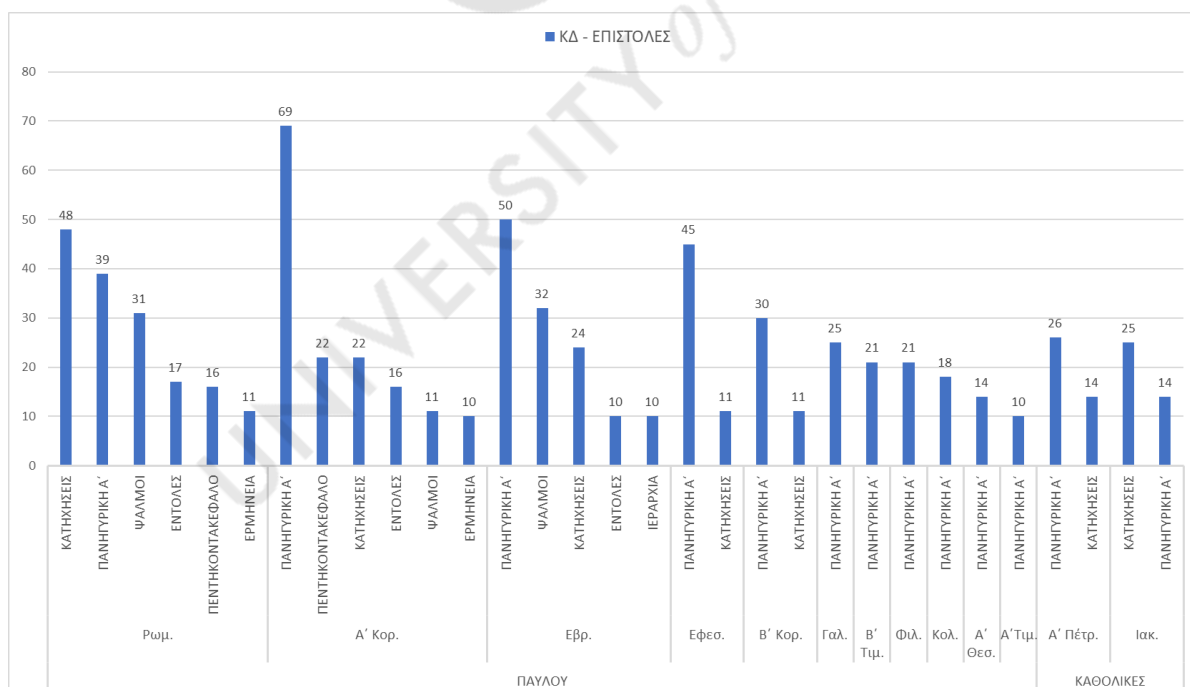
⁴⁸⁹ Α' Πέτρ. 4,5: «οἱ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἐτοίμῳ ἔχοντι κρῖνα ζῶντας καὶ νεκρούς.»

⁴⁹⁰ Ιακ 1,17: «πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἔστι παραλλαγή ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα.»

Γράφημα 247 - Συχνότερη αναφορά χωρίων Καθολικών επιστολών στα συγγράμματα του Αγίου (>=2)

Στο Γράφημα 248 βλέπουμε τη διασπορά των Επιστολών Παύλου και Καθολικών στα συγγράμματα του Αγίου. Ενδιαφέρον έχει η μεγάλη χρήση των Επιστολών Παύλου - Α' Κορ., στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α' (69 ανφ.)

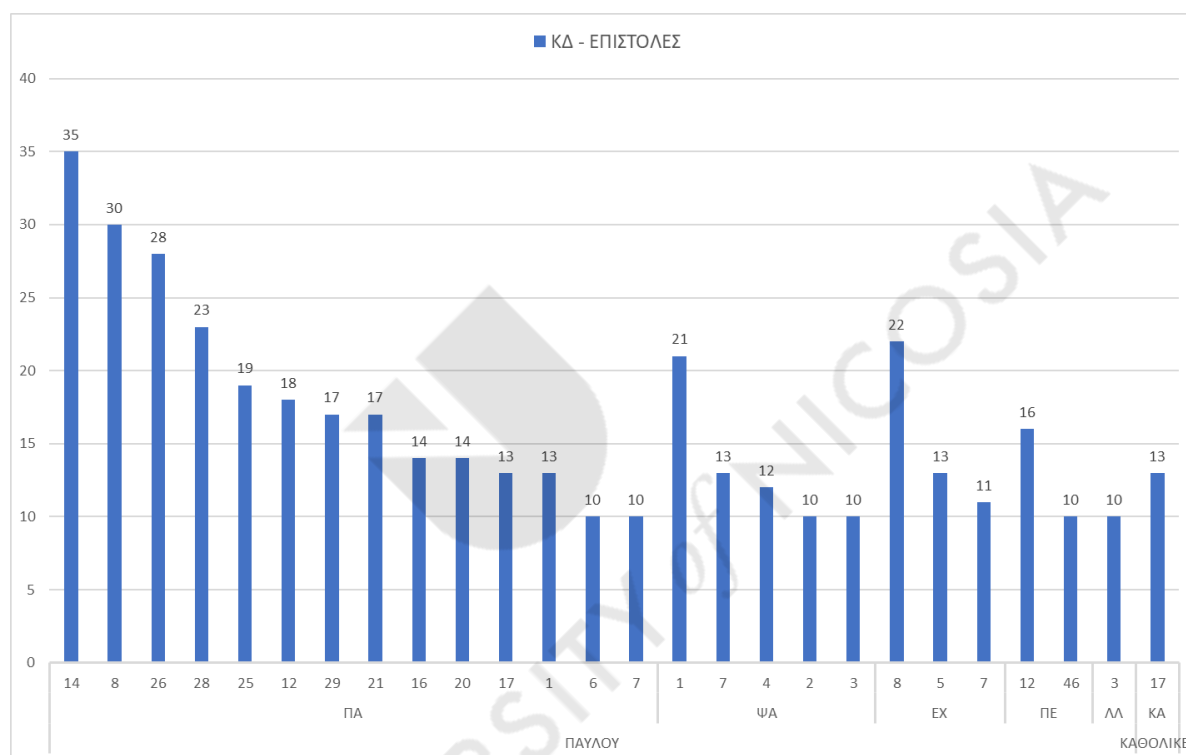

Γράφημα 248 - Διασπορά Επιστολών Παύλου και Καθολικών στα συγγράμματα του Αγίου (>=10)

Στο Γράφημα 249 βλέπουμε την πυκνότητα χρήσης των Επιστολών Παύλου και Καθολικών στα συγγράμματα του Αγίου. Κυρίαρχα κεφάλαια είναι:

ΠΑ 14 «*ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΑΡΚΑΔΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΠΟΛΕΩΣ ΑΡΣΙΝΟΗΣ*» (35 ανφ.)

ΠΑ 8 «*ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΥΨΩΣΙΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, ΕΝ Ω ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΤΡΑΝΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ*» (30 ανφ.)

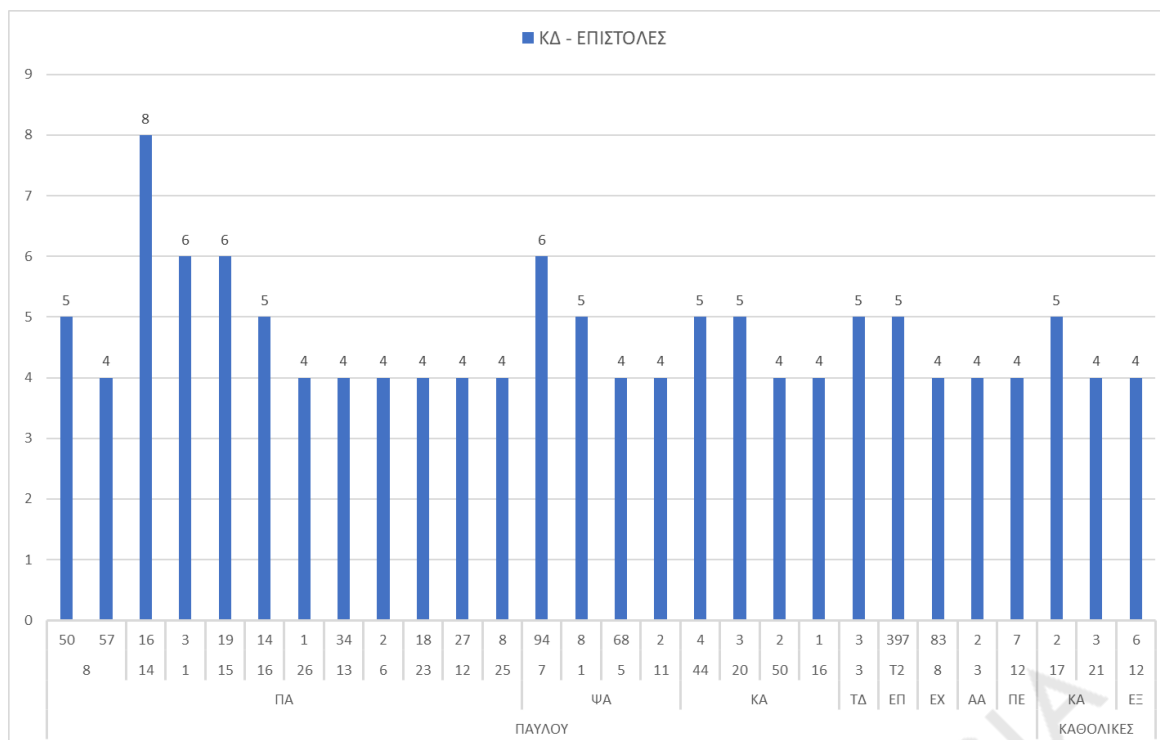
Γράφημα 249 - Πυκνότητα παράθεσης χωρίων Επιστολών Παύλου και Καθολικών στην συγγράμματα του Αγίου (>=10)

Η παράγραφος στα συγγράμματα του Αγίου με την πυκνότερη συχνότητα αναφοράς των Επιστολών Παύλου και Καθολικών (Γράφημα 250) είναι:

ΠΑ 14,16⁴⁹¹ (16 ανφ.)

⁴⁹¹ ΠΑ 14,16: «Διὸ καὶ τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς ὡς οἷόν τε μιμητὴς τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀρχιερέως τοῦ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ ὀφθέντος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διεληλυθότος τοὺς οὐρανοὺς καὶ ὑψηλότερον αὐτοῦ ἀνελθόντος καὶ ἐντετραμένον· Εἴ τις ἐμοὶ διακονεῖ, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω, καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ἐν τῷ παραδείσῳ τῷ ἐμῷ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῇ ἐμῇ, ἐν τῇ δόξῃ τῇ πατρικῇ μου, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται. ...

Γράφημα 250 - Παράγραφοι στα συγγράμματα του Αγίου με την μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών Επιστολών Παύλου και Καθολικών (>=4)

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Πιο κάτω βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου αναφορές (σύνολο 117 ανφ.) των Επιστολών του Παύλου και των Καθολικών στα συγγράμματα του Αγίου – Γράφημα 237. Με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι (βλέπε αναλυτικά Παράρτημα 10):

Β' Τιμ. 4,7-8⁴⁹² (6 ανφ.)

Κολ. 3,1-2⁴⁹³ (3 ανφ.)

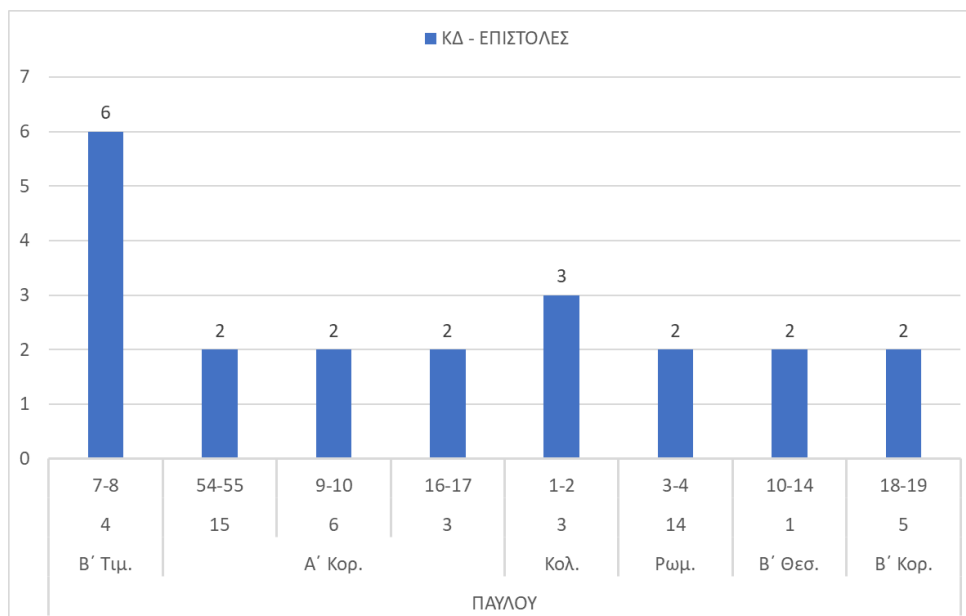
Τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς περιεζωσμένος τὴν σωφροσύνην καὶ νήφων ὑπὲρ τῆς ποιμνῆς καὶ ἀνάπτων τὸν λύχνον τῆς διανοίας καὶ προσδεχόμενος τὸν δεσπότην καὶ τοῖς συνδούλοις εὐκαίρως ἐπιδιδούς τὸ σιτομέτριον. ... Τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς ἐμπορευτὴς καὶ ἐργάτης τοῦ Δεσποτικοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ τάλαντου διανομεὺς καὶ εἰσεληλυθὼς εἰς τὴν δόξαν τοῦ κυρίου αὐτοῦ.»

⁴⁹² Β' Τιμ. 4,7-8: «τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα»

«λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτὴς, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.»

⁴⁹³ Κολ. 3,1-2: «Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος,»

«τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.»

Γράφημα 251 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές των Επιστολών Παύλου και Καθολικών στα συγγράμματα του Αγίου (>=2)

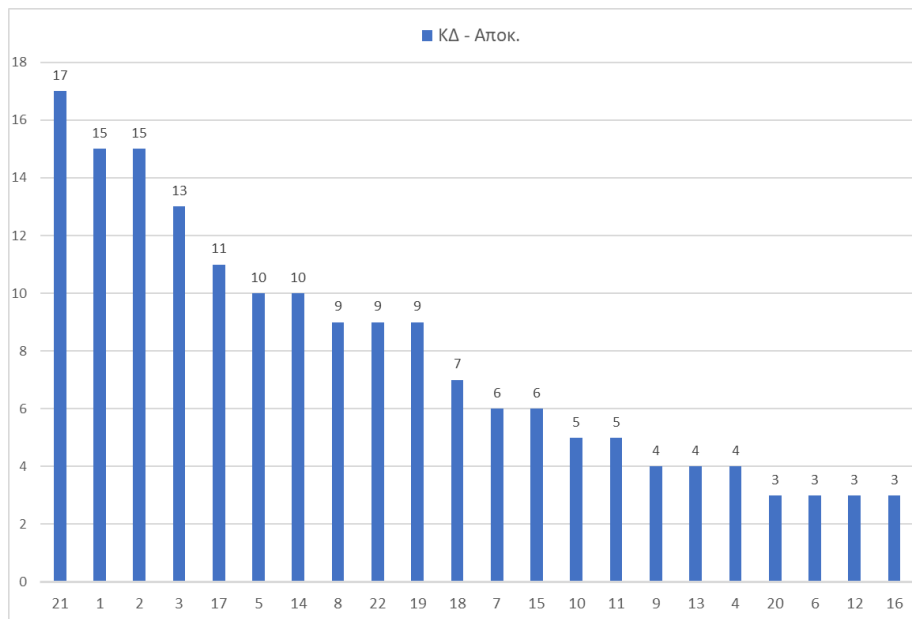
3.3.2.4 Αποκάλυψη Ιωάννη

Ο Άγιος, στα συγγράμματά του, κάνει χρήση της Αποκάλυψης του Ιωάννη 171 φορές. Κυρίαρχο κεφάλαιο της Αποκάλυψης Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου είναι:

Απόκ. 21 «Ο καινούργιος ουρανός και η καινούργια γη, Η νέα Ιερουσαλήμ» (17 ανφ.),

Αποκ. 1 «Πρόλογος, Χαιρετισμός στις επτά Εκκλησίες, Η εμφάνιση του Χριστού στον Ιωάννη» (15 ανφ.),

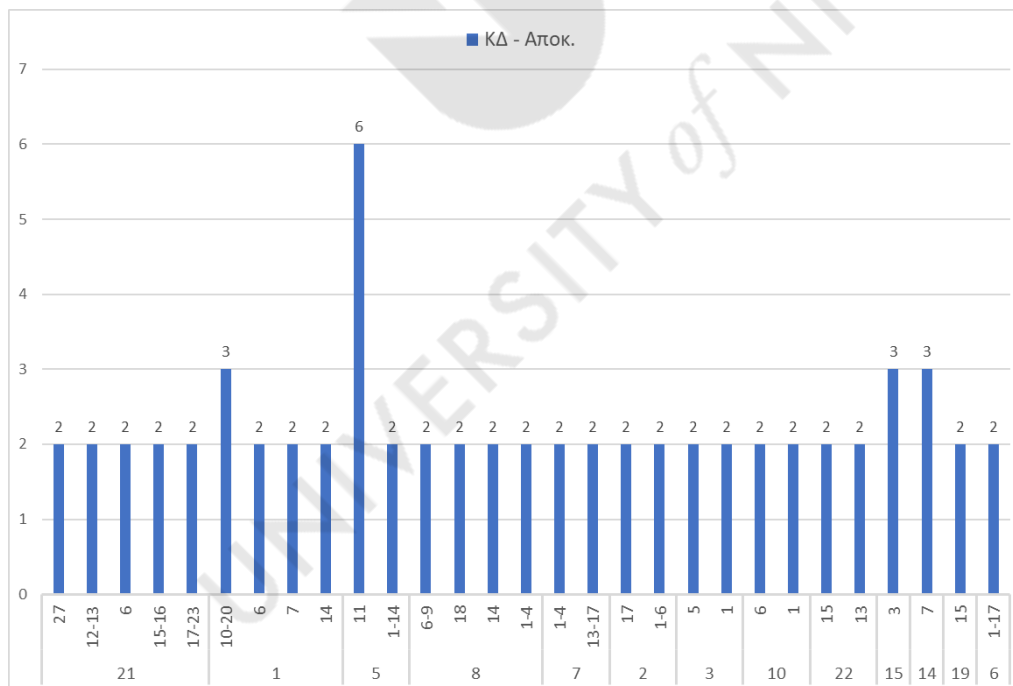
Αποκ. 2 «Η επιστολή στην εκκλησία της Εφέσου, Η επιστολή στην εκκλησία της Σμύρνης, Η επιστολή στην εκκλησία της Περγάμου, Η επιστολή στην εκκλησία της Θυατείρων» (15 ανφ.) - Γράφημα 252

Γράφημα 252 - Συχνότητα χρήσης κεφαλαίων Αποκάλυψη Ιωάννου στα συγγράμματα του Αγίου

Στο Γράφημα 253 βλέπουμε τις κυρίαρχες αναφορές χωρίων της Αποκάλυψη Ιωάννου στα συγγράμματα του Αγίου:

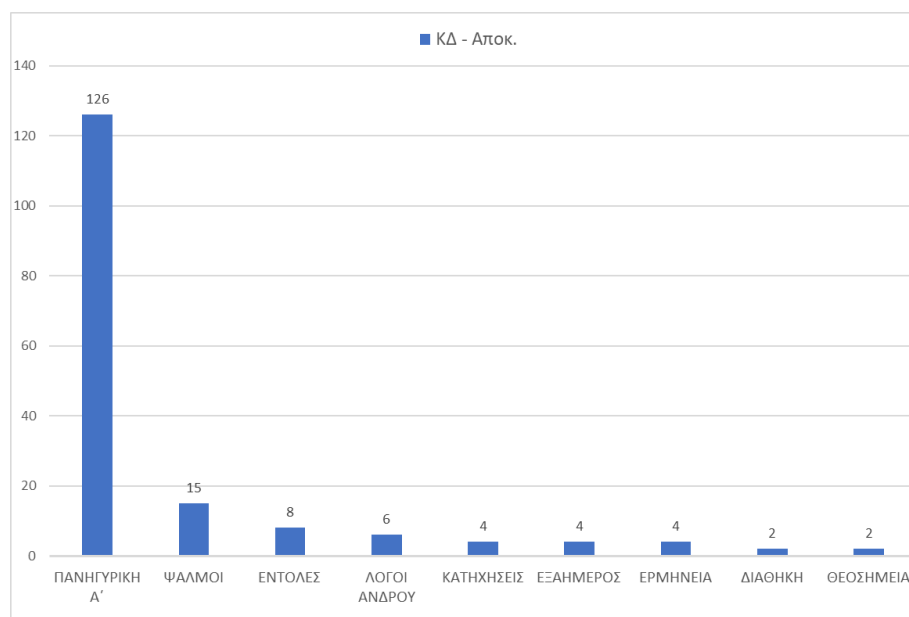
Αποκ. 5,11⁴⁹⁴

Γράφημα 253 - Συχνότερη παράθεση χωρίων Αποκάλυψη Ιωάννου στα συγγράμματα του Αγίου (>=2)

⁴⁹⁴ Αποκ. 5,11: «καὶ εἶδον καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες χιλιάδων,»

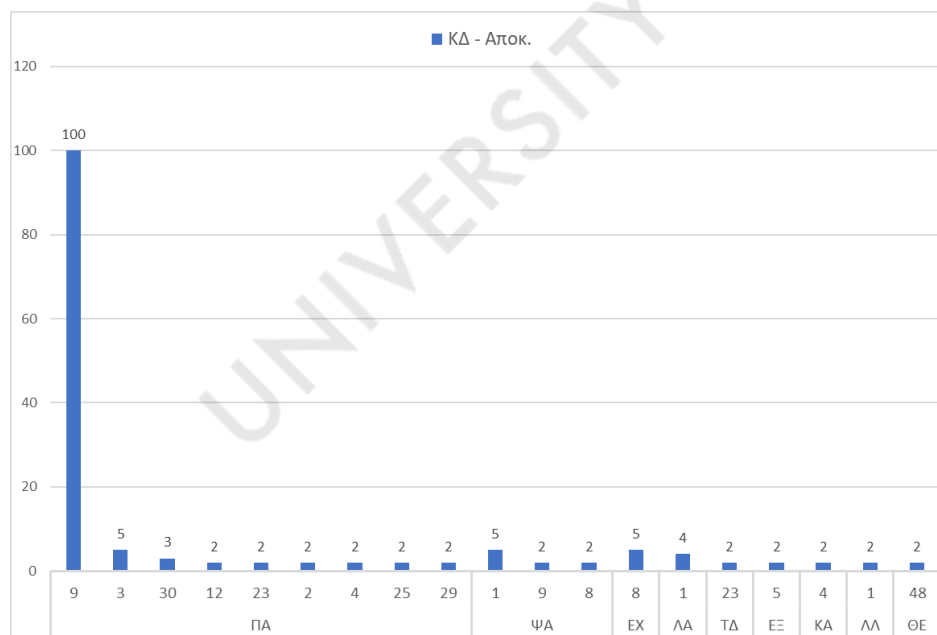
Στο Γράφημα 254 βλέπουμε τη διασπορά της Αποκάλυψη Ιωάννου στα συγγράμματα του Αγίου. Ενδιαφέρον έχει η μεγάλη χρήση Αποκ. στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄.

Γράφημα 254 - Διασπορά Αποκάλυψη Ιωάννου στα συγγράμματα του Αγίου

Στο Γράφημα 255 βλέπουμε την πυκνότητα χρήσης των Αποκάλυψη Ιωάννου στα συγγράμματα του Αγίου. Κυρίαρχα κεφάλαια είναι:

ΠΑ 9 «ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΔΙΑ ΒΡΑΧΕΩΝ» (9 ανφ.)

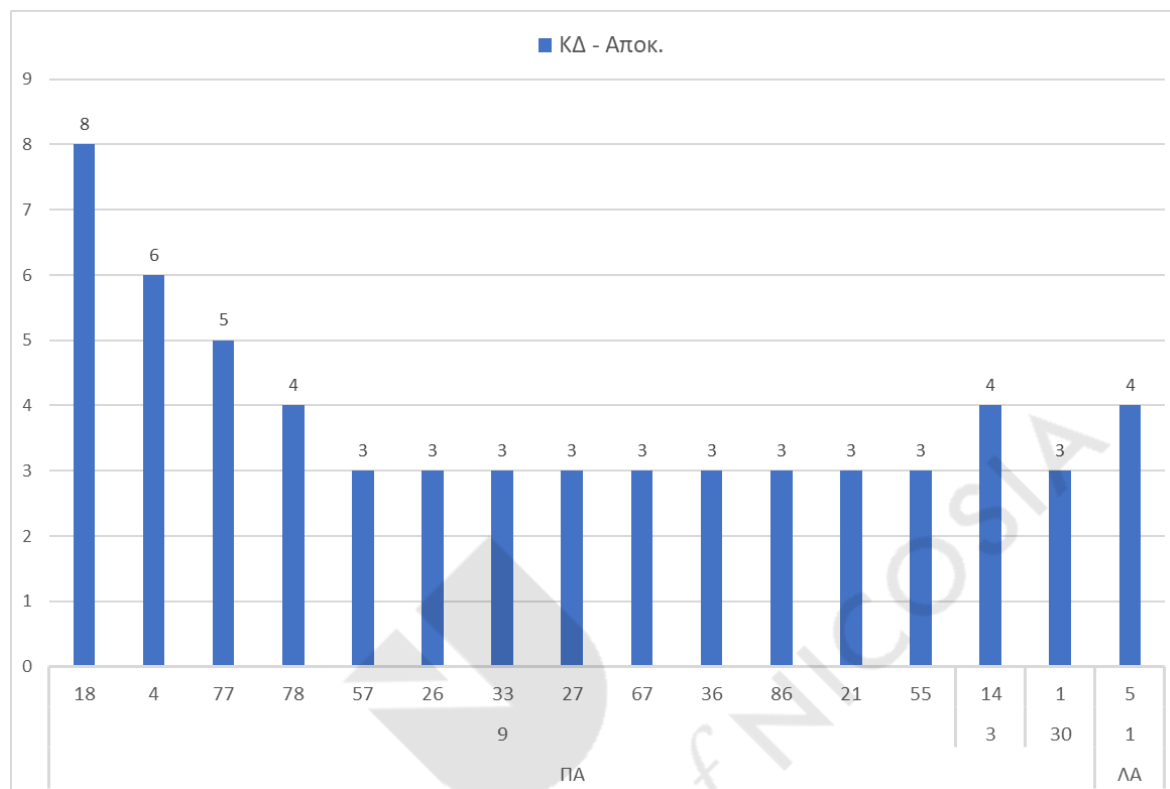

Γράφημα 255 - Πυκνότητα παράθεσης χωρίων Αποκάλυψη Ιωάννου στην συγγράμματα του Αγίου (≥ 2)

Η παράγραφος στα συγγράμματα του Αγίου με την πυκνότερη συχνότητα αναφοράς Αποκάλυψη Ιωάννου (Γράφημα 237) είναι:

ΠΑ 9,18⁴⁹⁵ (9 ανφ.)

ΠΑ 9,4⁴⁹⁶ (6 ανφ.)

Γράφημα 256 - Παράγραφοι στα συγγράμματα του Αγίου με την μεγαλύτερη πυκνότητα αναφορών από την Αποκάλυψη Ιωάννου (>=3)

⁴⁹⁵ ΠΑ 9,18: «Ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης ἐφ’ ἐκάστης γραφῆς τῶν ἐπτὰ ἐκκλησιῶν πρὸς τὸ τέλος γράφει λέγων· «Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις», τουτέστιν· Οὐκ ἐγώ, ἀλλὰ Θεὸς λέγει πρὸς ὑμᾶς ταῦτα. Καὶ «μακάριος», φησὶν, «ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς» γεγραμμένους «λόγους τῆς προφητείας ταύτης».

⁴⁹⁶ ΠΑ 9,4: «Υπόθεσις α’. Περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐπτὰ ἐκκλησιῶν. «Εγὼ Ἰωάννης, ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ κοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ δι’ ὑπομονῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐστὶ τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦ, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, ὃς ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν, καὶ κόψονται ἐπ’ αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ Πάτμῳ, ἥτοι διὰ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ ἐξωρίσθην ὑπὸ Δομετιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ νήσῳ Πάτμῳ, ἐν ᾗ καὶ ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ ἐγενόμην ἐν πνεύματι, ἥτοι ἐν ἐκστάσει, καὶ ἤκουσα ὀπίσω μου φωνὴν μεγάλην λέγουσαν· Γράψον ὃ βλέπεις καὶ πέμψον ταῖς ἐπτὰ ἐκκλησίαις, εἰς Ἐφεσον καὶ εἰς τὰς λοιπὰς.»

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Στο Γράφημα 257, βλέπουμε τις πέραν του ενός κεφαλαίου, αναφορές (συνεχόμενα κεφάλαια) της Αποκάλυψις στα συγγράμματα του Αγίου.

Στο κεφάλαιο ΠΑ 9 «Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κς' περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Λόγος θ' ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΔΙΑ ΒΡΑΧΕΩΝ» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια της Αποκάλυψις:

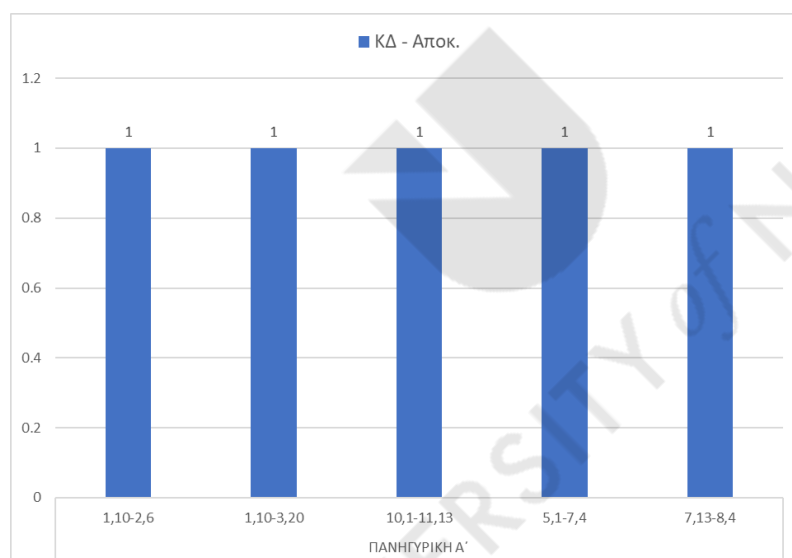
Αποκ. 1,10-2,6 (κεφάλαιο Αποκ. 1,10-20 έως το κεφάλαιο Αποκ. 2,1-6)

Αποκ. 1,10-3,20 (κεφάλαιο Αποκ. 1,10-20 έως το κεφάλαιο Αποκ. 3,1-20)

Αποκ. 10,1-11,13 (κεφάλαιο Αποκ. 10,1-11 έως το κεφάλαιο Αποκ. 11,1-13)

Αποκ. 5,1-7,4 (κεφάλαιο Αποκ. 5,1-14 έως το κεφάλαιο Αποκ. 7,1-4)

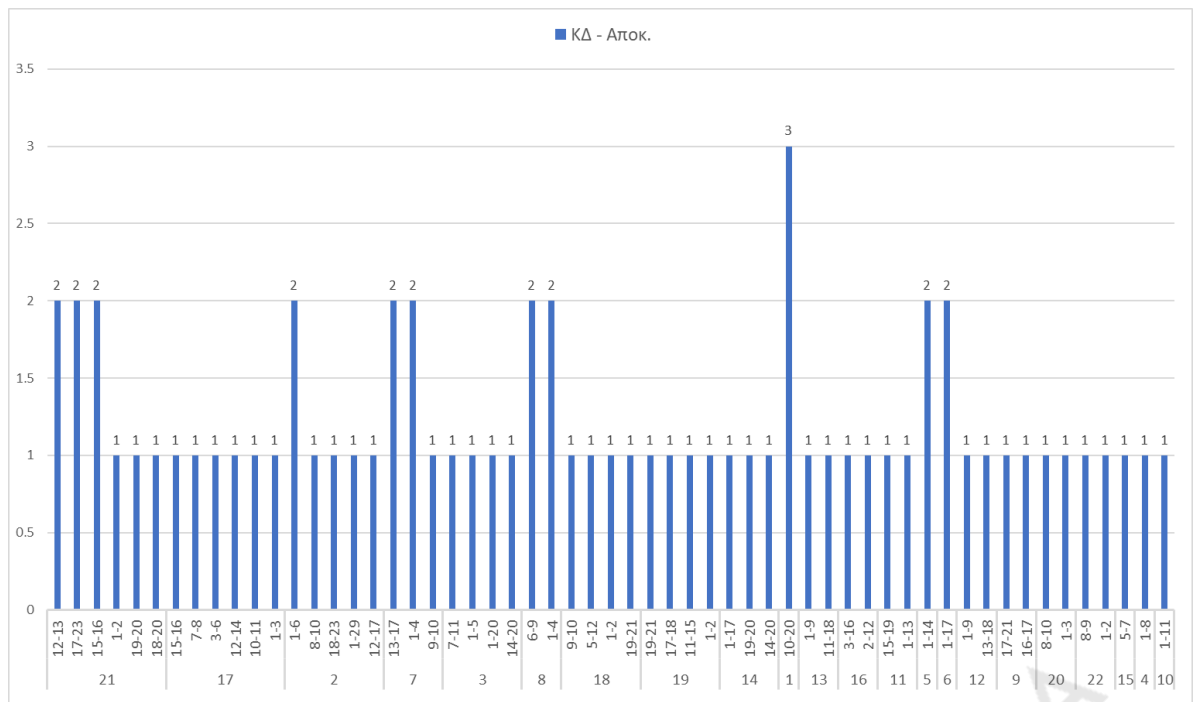
Αποκ. 7,13-8,4 (κεφάλαιο Αποκ. 7,13-17 έως το κεφάλαιο Αποκ. 8,1-4)

Γράφημα 257 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της Αποκάλυψις στα συγγράμματα του Αγίου

Πιο κάτω βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου αναφορές (σύνολο 50 ανφ.) της Αποκάλυψις στα συγγράμματα του Αγίου – Γράφημα 258. Με την μεγαλύτερη συχνότητα είναι: Αποκ. 1,10-20⁴⁹⁷ (3 ανφ.)

⁴⁹⁷ Αποκ. 1,10-20: «ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα φωνὴν ὀπίσω μου μεγάλην ὥς σάλπιγξ»

Γράφημα 258 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της Αποκάλυψης στα συγγράμματα του Αγίου

«λεγοῦσης· ὁ βλέποις γράψον εἰς βιβλίον καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις. εἰς Ἐφεσον καὶ εἰς Σμύρναν καὶ εἰς Πέργαμον καὶ εἰς Θυάτειρα καὶ εἰς Σάρδεις καὶ εἰς Φιλαδέλφειαν καὶ εἰς Λαοδίκειαν.»

«Καὶ ἐκεῖ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἣτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ· καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσαῖς,»

«καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσοῦν·»

«ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡς ἔριον λευκόν, ὡς χιών, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλόξ πυρός,»

«καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι, καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν,»

«καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ αὐτοῦ ἀστέρας ἑπτὰ, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὅξεϊα ἐκπορευομένη, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ.»

«Καὶ ὅτε εἶδον αὐτόν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός, καὶ ἔθηκε τὴν δεξιάν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμὲ λέγων· μὴ φοβοῦ· ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος·»

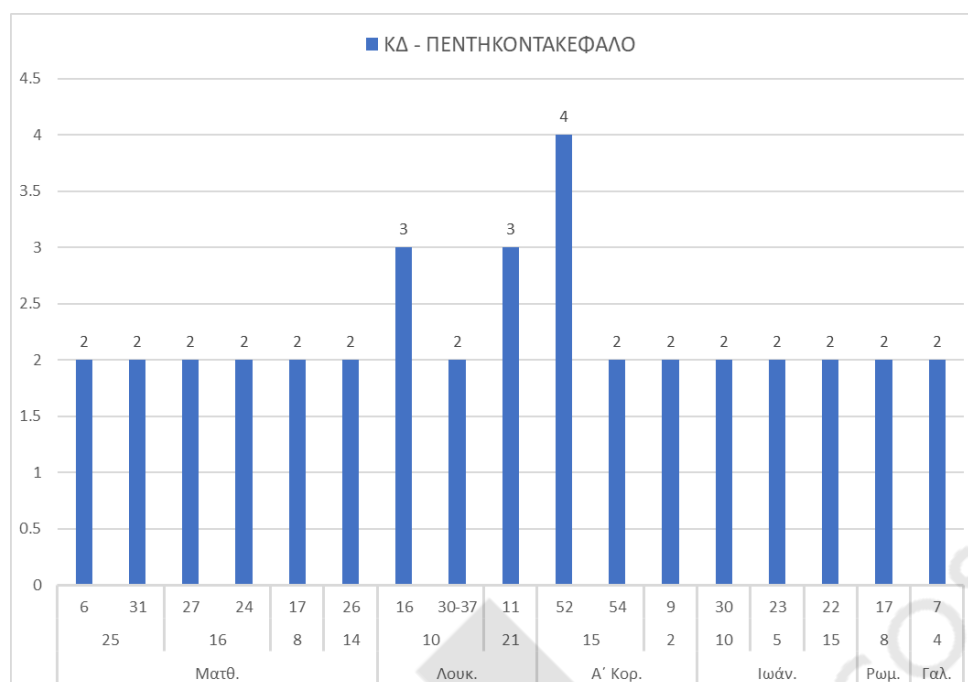
«καὶ ὁ ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρός, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ὄλου.»

«γράψον οὖν ἃ εἶδες, καὶ ἃ εἰσι καὶ ἃ μέλλει γίνεσθαι μετὰ ταῦτα·»

«τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς χρυσαῖς. οἱ ἑπτὰ ἀστέρες ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν εἰσι, καὶ αἱ λυχνίαι αἱ ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσίν.»

3.3.2.5 Πεντηκοντακέφαλο

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ είναι Α΄ Κορ. 15,52⁴⁹⁸ (3 ανφ.), Λουκ. 10,16⁴⁹⁹ (3 ανφ.) και Λουκ. 21,11⁵⁰⁰ (3 ανφ.) - Γράφημα 259.

Γράφημα 259 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (>=2)

Στο Γράφημα 260, βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ. Κυρίαρχος Λόγος είναι:

ΠΕ 12 «Περὶ τοῦ πῶς τῷ θείῳ πόθῳ κρατηθέντες οἱ ἅγιοι τὰς θλίψεις γενναίως ὑπέφερον, ὃ τε Ἰωβ καὶ ὁ μέγας Μωσῆς καὶ ὁ θεῖος προφήτης Δαυΐδ καὶ ἡ καρδιωθεῖσα τῷ πόθῳ» (18 ανφ.)

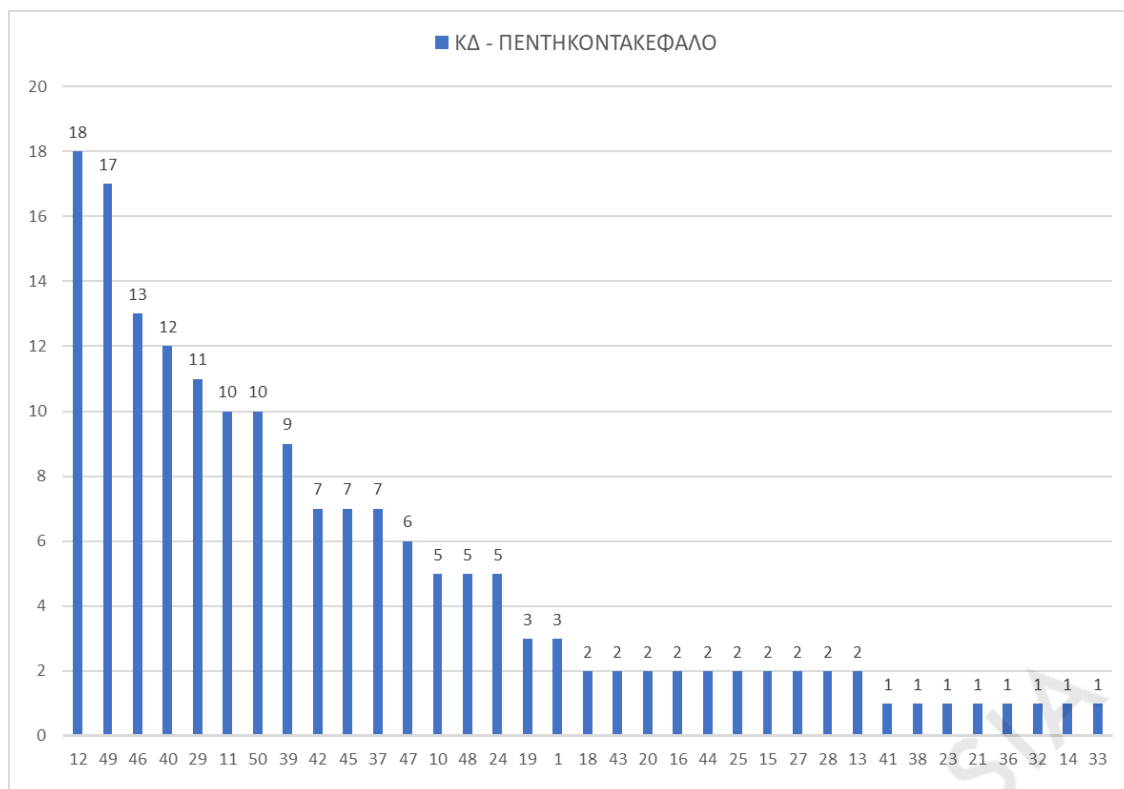
ΠΕ 49 «Περὶ κρίσεως, καὶ εἰς τό· Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου.» (17 ανφ.)

⁴⁹⁸ Α΄ Κορ.15,52: «ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίζει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγώμεθα.»

⁴⁹⁹ Λουκ. 10,16 : «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.»

⁵⁰⁰ Λουκ. 21,11 : «σεισμοὶ τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται, φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται.»

Γράφημα 260 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ

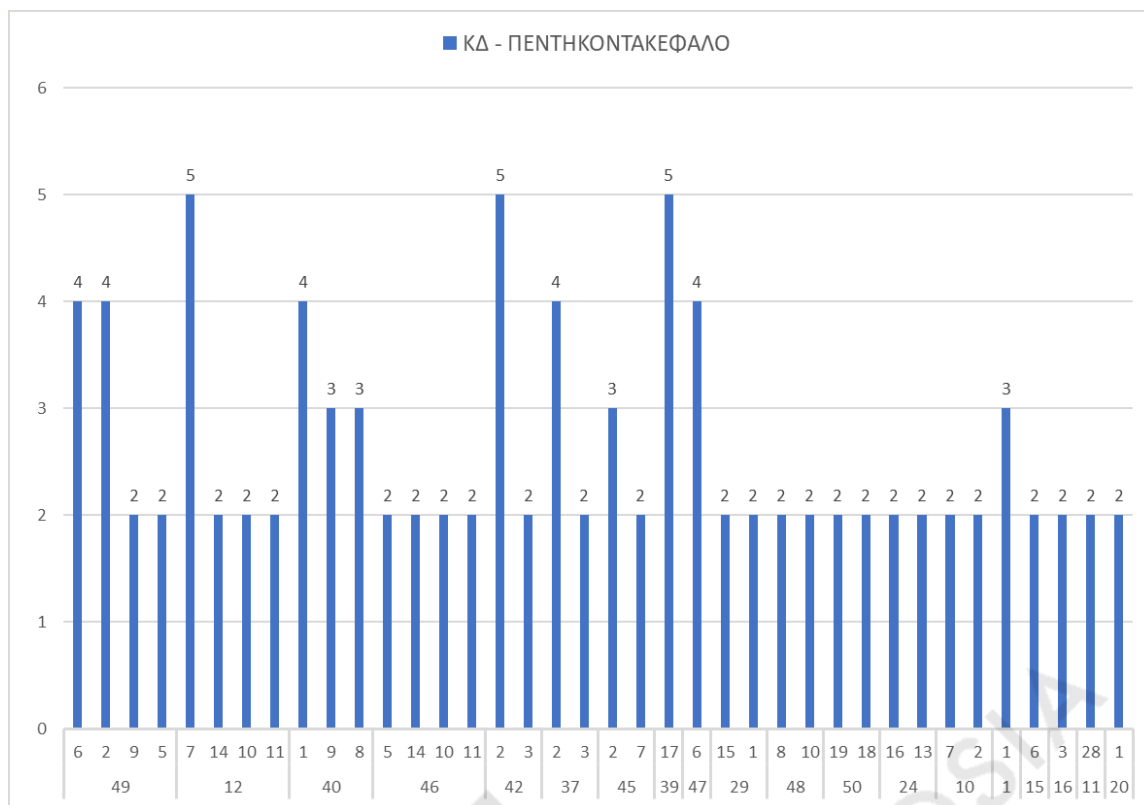
Στο Γράφημα 261, βλέπουμε τις παραγράφους στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΚΔ:

ΠΕ 12,7⁵⁰¹ (5 ανφ.)

ΠΕ 42,2⁵⁰² (5 ανφ.)

⁵⁰¹ ΠΕ 12,7: «Τούτου γάρ τῆς ὑπομονῆς καὶ ὁ θεῖος Ἰακώβ ὁ ἀδελφόθεος μνείαν ποιησάμενος ἔλεγε· Τὴν ὑπομονὴν ἰὼβ ἠκούσατε καὶ τὸ τέλος Κυρίου οἶδατε. Καὶ ὁ Παῦλος· Καυχώμεθα, φησὶν, ἐν ταῖς θλίψεσι· καὶ δηλῶν τὴν ἐντεῦθεν τικτομένην ὠφέλειαν ἔλεγεν· Ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ <δὲ> ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα. Ἡ δὲ ἐλπίς οὐ καταισχύνει. Καὶ αὖτις· Ὑπομονῆς, φησὶν, ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ποιήσαντες κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν· ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει καὶ οὐ χρονεῖ, ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται, καί· Ὁ τις βλέπει, φησί, τί καὶ ἐλπίζει; Εἰ δὲ ὁ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. Καὶ πάλιν· Λογίζομεθα γάρ, φησὶν, ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.»

⁵⁰² ΠΕ 42,2: «Τούτῳ γάρ ἐξομοιοῦνται τῷ ὑποδείγματι οἱ βλασφημοῦντες τὴν ὄντως δεδοξασμένην υἱοτικήν δεξιάν τοῦ Θεοῦ· Ἡ δεξιὰ σου, φησί, Κύριε, δεδοξασται. Καί· Ἰνατί ἀποστρέφεις τὴν χεῖρά σου καὶ τὴν δεξιάν σου ἐν μέσῳ τοῦ κόλπου σου εἰς τέλος; Οἱ οὖν βλασφημοῦντες τὴν ἐγκόλπιον δεδοξασμένην υἱοτικήν τοῦ Πατρὸς δεξιάν καὶ τὸν Πατέρα δῆθεν δοξάζοντες σὺν τούτῳ καὶ τοῦτον ἠθέτησαν, καίπερ ἀκούοντες λέγοντος τούτου καὶ ὅτι· Ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα, καὶ ὁ ἀθετῶν τὸν υἱὸν

Γράφημα 261 - Παράγραφοι στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 2)

Στο Γράφημα 266 βλέπουμε τις παραγράφους στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ:

ΠΕ 47,6⁵⁰³ (4 ανφ.) στον Ματθαίο

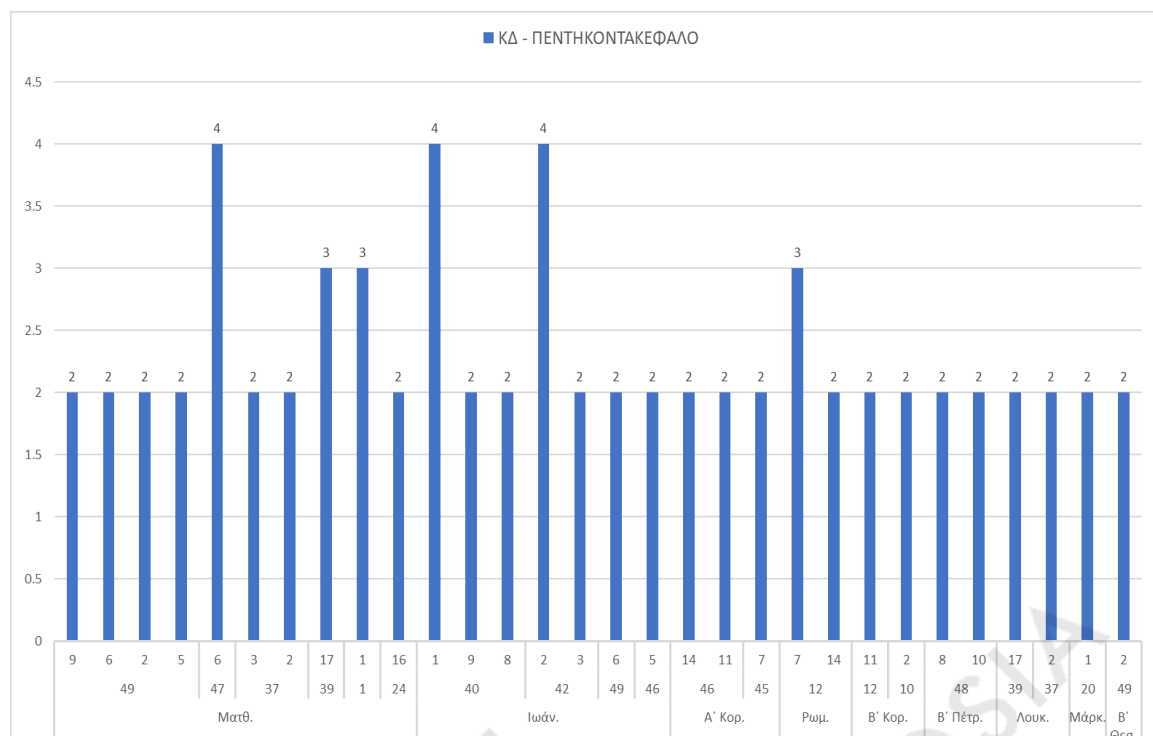
ΠΕ 40,1⁵⁰⁴ (4 ανφ.) στον Ιωάννη

καὶ τὸν πατέρα ἀθετεῖ, καὶ ὅτι· Ἐωράκασι καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμέ καὶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὅτι· Ὁ ἐμέ μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ, καὶ· Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον.»

⁵⁰³ ΠΕ 47,6: «Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰμὴ ὁ πατήρ μου μόνος. ... Ἐγερθήσονται δὲ τότε ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφήται καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατόν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ... Τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ· Ἴδου ὁ Χριστὸς ὧδε ἢ ὧδε ἢ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἢ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε· ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπή ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ταῦτα οὖν καὶ ἕτερα πλεῖστα τό τε ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ αἱ βίβλοι τῶν θείων προφητῶν περὶ τῆς φοβερᾶς καὶ φρικτῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας δημηγοροῦντες παναληθῶς κηρυκεύουσιν.»

⁵⁰⁴ ΠΕ 40,1: «Καλῶς γὰρ ἔλεγεν ὁ Χριστὸς ὅτι· Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· κἂν γὰρ ἀντίκεινται, φησὶν, αἱ ἐντολαί μου ταῖς σαρκικαῖς ἡδοναῖς

ΠΕ 42,2⁵⁰⁵ (4 ανφ.) στον Ιωάννη

Γράφημα 262 - Παράγραφοι στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (>=2)

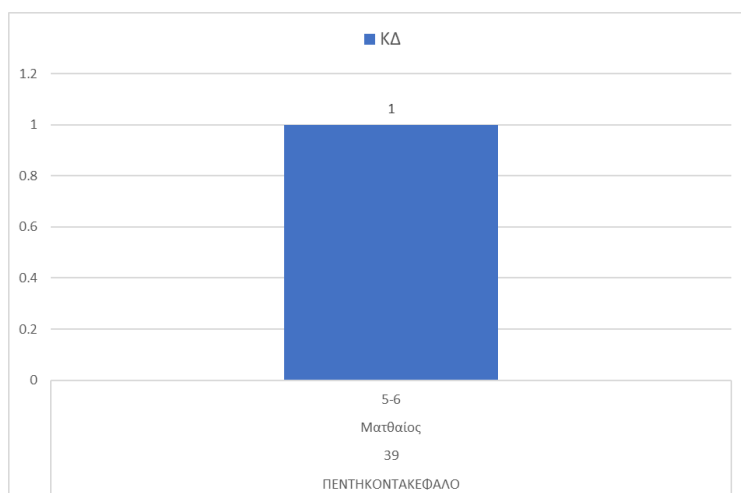
Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Στο Γράφημα 263, βλέπουμε τις πέραν του ενός κεφαλαίου, αναφορές (συνεχόμενα κεφάλαια) της ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ.

ὡς τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην θεσπίζουσαι ὁδόν, ἀλλ' ὅμως ὁ πρὸς ἐμέ πόθος καὶ ἡ τῶν μελλόντων ἐλπίς κουφίζει τὸ βάρος· ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καθότι ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἓν ἐσμεν, καὶ ὁ ἀγαπῶν τὸν υἱὸν καὶ τιμῶν καὶ ἀκούων αὐτοῦ καὶ τὸν πατέρα ἀγαπᾷ, διὸ καὶ ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν, καὶ ἐλευσόμεθα ἐγὼ τε καὶ ὁ πατήρ καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν ἀπεριγράπτως καὶ θεοπρεπῶς καὶ οὐ μεταβατικῶς πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα.»

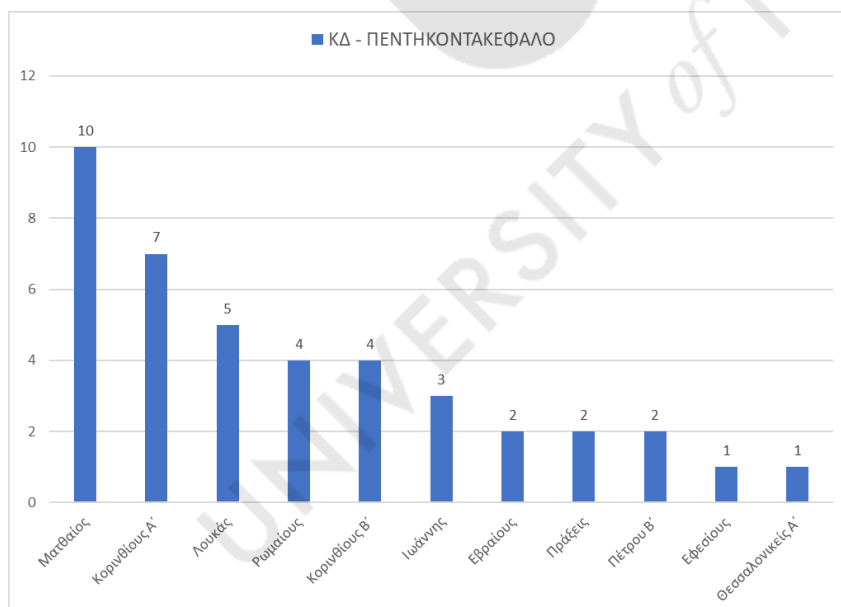
⁵⁰⁵ ΠΕ 42,2: «Τούτῳ γὰρ ἐξομοιοῦνται τῷ ὑποδείγματι οἱ βλασφημοῦντες τὴν ὄντως δεδοξασμένην υἱοτικήν δεξιὰν τοῦ Θεοῦ· Ἡ δεξιὰ σου, φησί, Κύριε, δεδοξασται. Καί· Ἰνατί ἀποστρέφεις τὴν χεῖρά σου καὶ τὴν δεξιάν σου ἐν μέσῳ τοῦ κόλπου σου εἰς τέλος; Οἱ οὖν βλασφημοῦντες τὴν ἐγκόλπιον δεδοξασμένην υἱοτικήν τοῦ Πατρὸς δεξιάν καὶ τὸν Πατέρα δῆθεν δοξάζοντες σὺν τούτῳ καὶ τοῦτον ἠθέτησαν, καίπερ ἀκούοντες λέγοντος τούτου καὶ ὅτι· Ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα, καὶ ὁ ἀθετῶν τὸν υἱὸν καὶ τὸν πατέρα ἀθετεῖ, καὶ ὅτι· Ἐωράκασι καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμέ καὶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὅτι· Ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ, καί· Εἰ μὴ ᾗλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον.»

Στο κεφάλαιο **ΠΕ 39** «Περὶ τοῦ μαργονίου παραβολή, καὶ αὐτὴ περὶ ὑπακοῆς ὡφέλιμος πάνυ.», γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Ματθ. 5-6 (κεφάλαιο Ματθ. 5,1-46 εἰς τὸ κεφάλαιο Ματθ. 6,1-34).

Γράφημα 263 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ

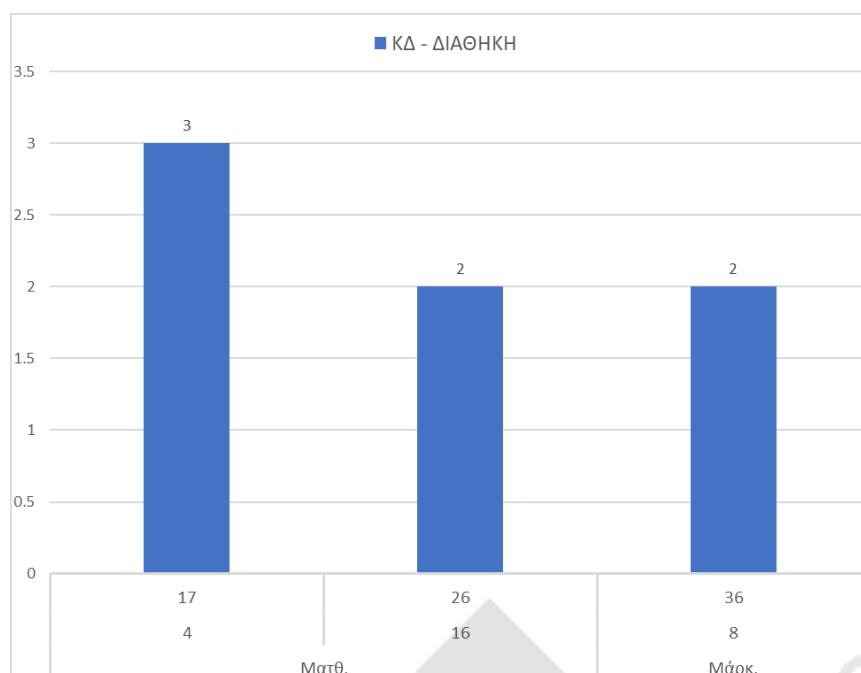
Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΚΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου (σύνολο 41 ανφ.) αναφορά ο Άγιος στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (βλπ. Αναλυτικά στο Παράρτημα 11.) – Γράφημα 264.

Γράφημα 264 - Βιβλία της ΚΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ

3.3.2.6 Τυπική Διαθήκη

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΚΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ είναι Ματθ. 4,17⁵⁰⁶ (3 ανφ.), Ματθ. 16,26⁵⁰⁷ (2 ανφ.) και Μαρκ. 8,36⁵⁰⁸ - Γράφημα 265.

Γράφημα 265 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ (>=2)

Στο Γράφημα 266, βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ. Κυρίαρχος Λόγος είναι:

ΤΔ 23 «Περὶ τοῦ ἐγκλείστου πρὸς τοὺς ἀδελφούς κανόνες ἀσκητικοὶ εἴκοσι καὶ ἑκ τῶν τοῦ μεγάλου Βασιλείου ἐπιτόμων κανόνες ιβ'».», (14 ανφ.)

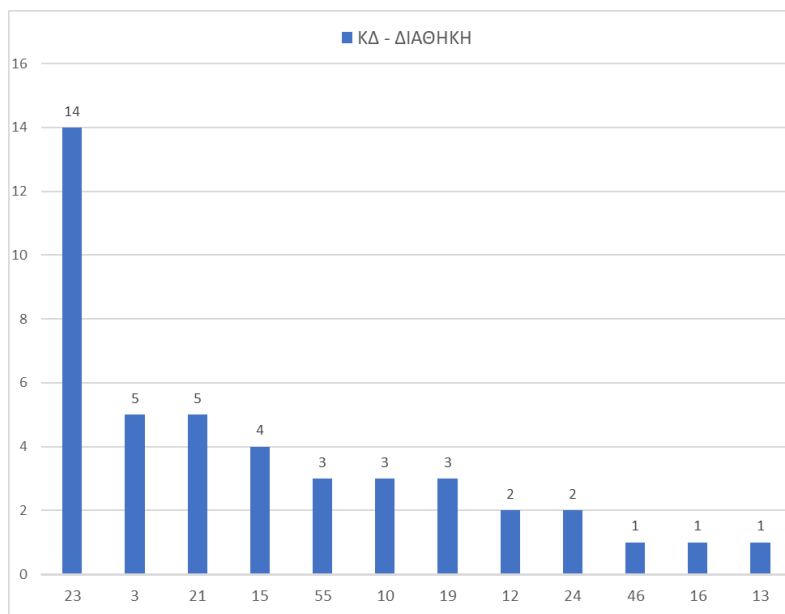
ΤΔ 3 «Περὶ τῶν ιδίων λογισμῶν καὶ τῆς τοῦ κόσμου φυγῆς.» (5 ανφ.)

ΤΔ 21 «Περὶ μετανοίας καὶ ἐξαγορεύσεως ἁμαρτιῶν καὶ λογισμῶν.» (5 ανφ.).

⁵⁰⁶ Ματθ. 4,17: «Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.»

⁵⁰⁷ Ματθ. 16,26: «τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;»

⁵⁰⁸ Μαρκ. 8,36: «τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;»

Γράφημα 266 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

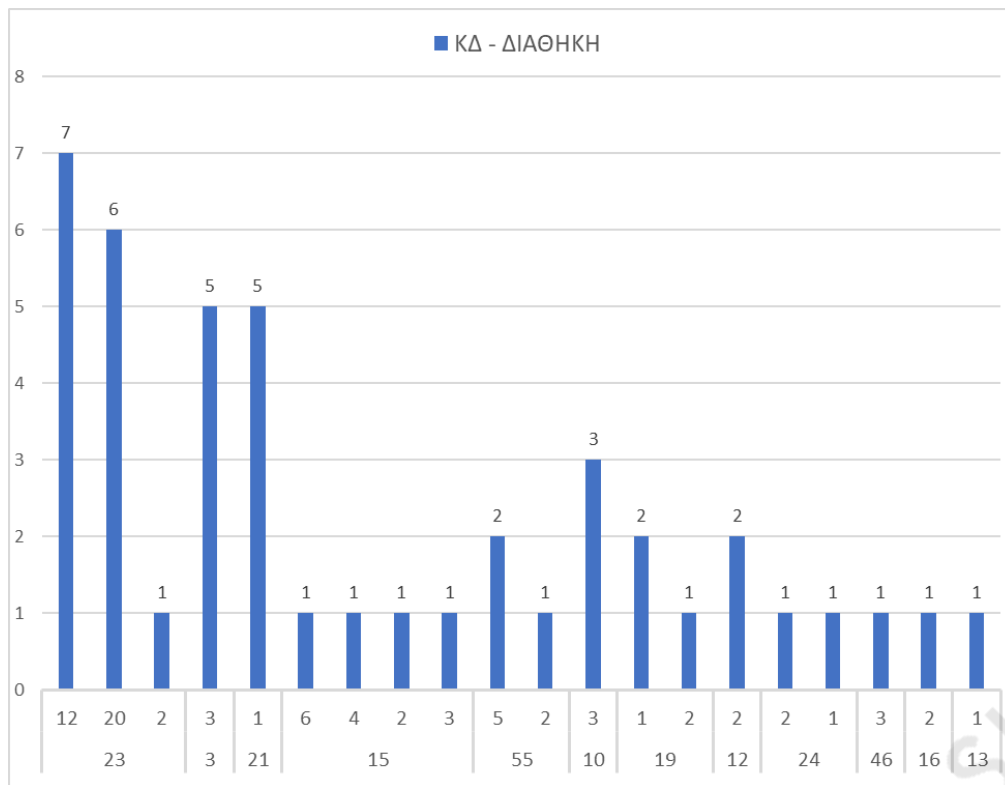
Στο Γράφημα 267, βλέπουμε τις παραγράφους στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΚΔ:

ΤΔ 23,12⁵⁰⁹ (7 ανφ.)

ΤΔ 23,20⁵¹⁰ (6 ανφ.)

⁵⁰⁹ ΤΔ 23,12: «Περὶ βρωμάτων ἀγογγυσίας. Φάγε, φησὶν, ὡς ἄνθρωπος τὰ παρατιθέμενά σοι καὶ μὴ διαμασσω, ἵνα μὴ μισηθῇς. Ὁ γὰρ κατ' ἀλήθειαν μοναχὸς οὐ γογγύζει ἐν τῇ τραπέζῃ οὐδὲ λέγει διατί οὐ τὸ δεῖνα βρῶμα καὶ τὸ πόμα παρεῖ, ἀλλ' εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ ἀρκούμενος τοῖς παροῦσι, καὶ γίνονται αὐτῷ σωτηρία καὶ αἷμα καὶ σὰρξ, καὶ ἡ κοιλίας αὐτοῦ ὡς ῥομφαία δίστομος ἀναιροῦσα λογισμοὺς μεμψιμοίρους, καὶ τό· Ἐὰν δὲ μὴ χορτασθῶσι, καὶ γογγύσωσι, καί· Τῆς βρώσεως ἔτι οὔσης, φησὶν, ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἀχαριστίαν αὐτῶν ἀνέβη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἀπέκτεινεν <έν> τοῖς πλείοσιν αὐτῶν. Ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν, ἀδελφοί, εἴτε ἐν πολλοῖς εἴτε ἐν ὀλίγοις εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, διότι οὐχ ὑπεσχέθημεν θρῆψαι ἑαυτοὺς ὡς χοίρους ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς, ἀλλ' ἵνα τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν βαδίζειν συνετάγημεν τῷ Θεῷ.»

⁵¹⁰ ΤΔ 23,20: «Περὶ ἀγάπης. Πλήρωμα νόμου καὶ προφητῶν ἡ ἀγάπη, δι' ἧς καὶ Θεὸς γενόμενος ἄνθρωπος κατεδέξατο θάνατον καὶ μαθητείας σύνθημα τὴν ἀγάπην θεσπίσας ἐν τούτῳ φησὶ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοὶ ἔστε μαθηταί, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. Παρεικάζεται γὰρ ἡ ἔχθρα παναγρίῳ πελάγει, ἡ δὲ ἀγάπη πανευδὶῳ λιμένι· ἦν ὡς πανόλβιον χρῆμα καὶ βαλάντιον ἐν τῷ τῆς ψυχῆς κόλπῳ φέρειν ὑμᾶς ἐπεύχομαι, ἀδελφοί, ἵνα κατὰ τὴν θείαν ἐντολὴν διάγετε ἐν εἰρήνῃ καὶ ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ὅτου χάριν κἀγὼ ὡς πάγχρυσον κλεῖδα μετὰ σφραγίδος τιμίας τέρμα κανόνων τέθηκα τὴν ἀγάπην ἀποσφαλοῦσαν ἔξω τῷ ἐχθρῷ τῆς ἀγάπης. Ἡ δὲ πάντα νοῦν ὑπερέχουσα εἰρηνarchία Χριστοῦ βραβευθήτω ἐν ταῖς καρδίαις πάντων ὑμῶν τῇ αὐτοῦ χάριτι· ἀμήν.»

Γράφημα 267 - Παράγραφοι στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών

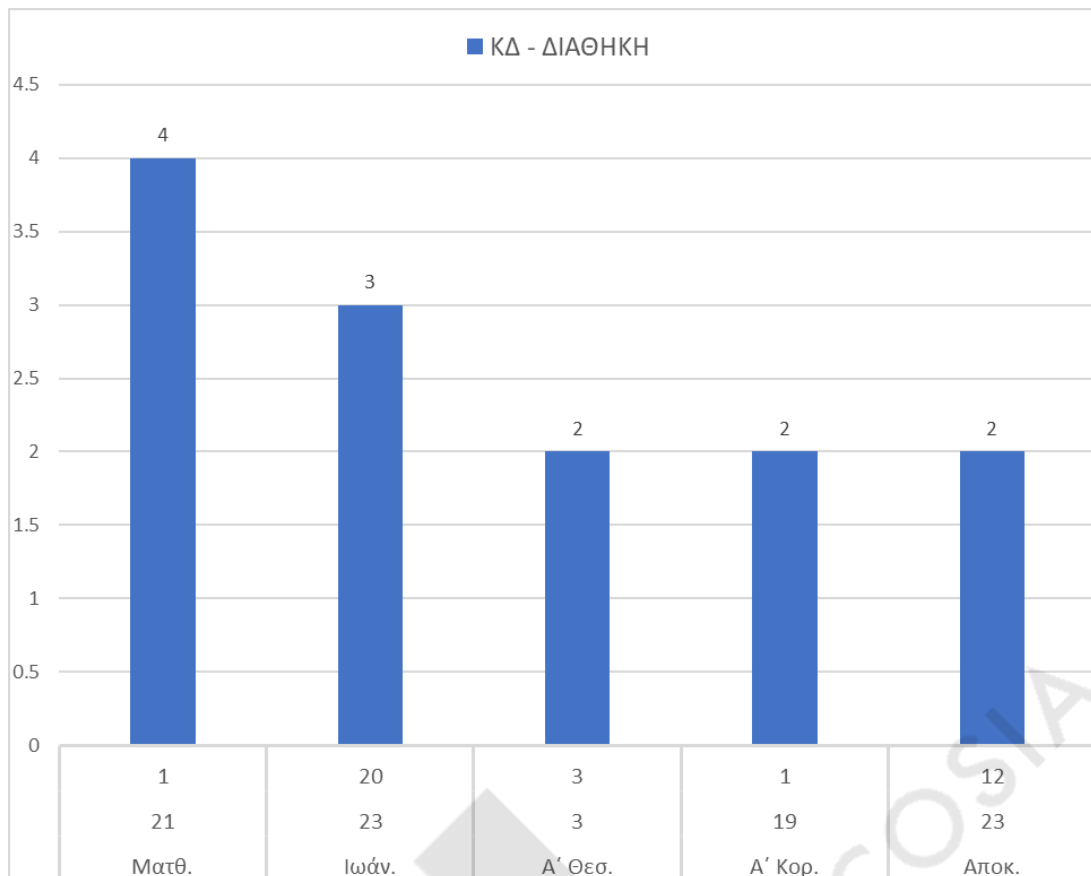
Στο Γράφημα 268 βλέπουμε τις παραγράφους στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ:

ΤΔ 21,1⁵¹¹ (4 ανφ.) στον Ματθαίο

ΤΔ 23,20⁵¹² (3 ανφ.) στον Ματθαίο

⁵¹¹ ΤΔ 21,1: «Περὶ μετανοίας καὶ ἐξαγορεύσεως ἁμαρτιῶν καὶ λογισμῶν. Γέγραπται ὅτι· Ἐβαπτίζοντο ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν καὶ ὅτι· Ὁ κρύπτων τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ οὐ χρησιμεύσει. Διὰ τοῦτο κἀγὼ παραινῶ τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς μου τοὺς κατὰ γενεὰν καὶ γενεὰν ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας μου Ἐκκλησίας προσκατημένους ἐξομολογεῖσθαι προθύμως τὰ ἐπταισμένα καὶ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἢ τῷ ἐγκλείστῳ πατρὶ ἢ ᾧ τινι τοῦτος προτρέψει τῶν ᾧδε, καθότι οὐδὲ προτρέπουσιν οἱ πατέρες μοναχὸν ἐν ἀλλοτρίᾳ μονῇ πνευματικὸν ἔχειν πατέρα, ὅτι οὐ καταπολὺν ὁ ἀλλότριος πατὴρ τοῖς ἀλλοτρίοις κήδεται τέκνοις.»

⁵¹² Αυτόθι, υποσημείωση 510.

Γράφημα 268 - Παράγραφοι στην ΤΥΠΙΚΗ ΔΙΑΘΗΚΗ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (>=2)

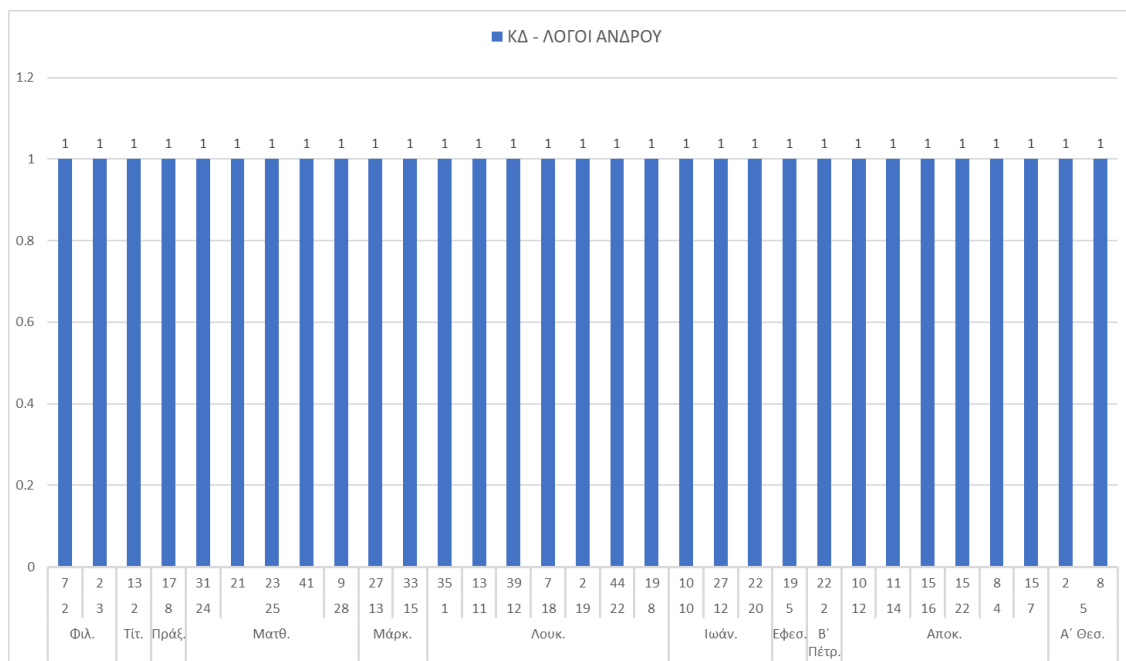
Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Δεν υπάρχουν αναφορές.

3.3.2.7 Λόγοι εκ του κώδικος της Μονής Αγίας Άνδρου (λόγοι 3ς) - Πανηγυρική Β' (λόγος 1ος, 2ος), Πανηγυρική Γ' (λόγος 3ος)

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΚΔ στους Λόγους Άνδρου γίνονται από τα Ευαγγέλια του Λουκά (7 ανφ.) και της Αποκάλυψης. (6 ανφ.) - Γράφημα 145.

Γράφημα 269 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ Λόγους Άνδρου

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Δεν υπάρχουν αναφορές.

3.3.2.8 Βίβλος των Κατηχήσεων

Ομιλιάριο με 56 αρχικά ηθικές ομιλίες (λείπουν μερικές από απώλεια φύλλων του κώδικα) απευθυνόμενες σε μοναχούς. Έχουν γραφεί ύστερα από αίτημα του ηγουμένου της μονής Κουτσουβέντη Ιωάννη, του γνωστού αυταδέλφου του Νεοφύτου, για λειτουργική χρήση (διαβάζονταν στην εκκλησία κατά τις ακολουθίες των Κυριακών και μεγάλων εορτών). Είναι καταταγμένες σε δύο βιβλία, 24 στο ένα και 32 στο άλλο. Οι ομιλίες του πρώτου βιβλίου αφορούν Κυριακές και μεγάλες εορτές όλου του έτους, από την Κυριακή πριν από τα Χριστούγεννα έως τα Εισόδια της Θεοτόκου, ενώ οι 32 του δεύτερου εκφωνούνται σε ισάριθμες Κυριακές από των Αγίων Πάντων έως του Ασώτου.

Στον πίνακα περιεχομένων⁵¹³ αναφέρει:

«Πίναξ τῆς πρώτης βίβλου τῶν Κατηχήσεων».

⁵¹³ Συγγράμματα, Βίβλος τῶν Κατηχήσεων, όπ.π., σ. 189-192.

Πρόλογος τῶν ψυχωφελῶν καὶ θείων Κατηχήσεων τοῦ ὁσιωτάτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ Νεοφύτου καὶ ἐγκλείστου πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν μοναχὸν Ἰωάννην [καὶ καθηγού]μενον τῆς περιωνύμου [τοῦ Κουτ]ζουβένδη μονῆς καὶ πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν μοναχοὺς, οὗ ἡ ἀρχή· Ὅτι καλὸν τὸ καλῶς καὶ κατὰ Θεὸν ἄρχειν καὶ καλὸν τὸ καλῶς ἄρχεσθαι.

α'. Τῇ Κυριακῇ τῶν Ἀγίων Πατέρων πρὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, καὶ περὶ εὐχαριστίας καὶ ὁρθοῦ βίου.

β'. Περὶ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως καὶ βίου μοναχικοῦ.

γ'. Περὶ <τῆς> ἀγίας Περιτομῆς, καὶ εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον, καὶ περὶ μετανοίας.

δ'. Εἰς τὴν ἀγίαν Ὑπαπαντήν, καὶ περὶ μετανοίας καὶ ἀχράντου κοινωνίας.

ε'. Περὶ ἀκροάσεως ἀναγνώσεων, καὶ περὶ τοῦ θείου Γαβριὴλ καὶ τῶν εὐαγγελίων τῆς Θεομήτορος.

στ'. Κυριακῇ πρώτη τῶν Νηστειῶν, Περὶ ἐργασίας πνευματικῆς.

ζ'. Κυριακῇ δευτέρᾳ τῶν Νηστειῶν, Περὶ δοξολογίας καὶ δυνάμεως θείας καὶ νηστείας τῆς κατὰ δύναμιν.

η'. Κυριακῇ γ' τῶν Νηστειῶν, Περὶ τῆς παραβολῆς τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ εἰς τὸν σταυρὸν καὶ τὴν Μεσονήστιμον.

θ'. Κυριακῇ δ' τῶν Νηστειῶν, Περὶ τῶν πέντε τοῦ σώματος αἰσθήσεων.

ι'. Κυριακῇ ε' τῶν Νηστειῶν, Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας καὶ τῆς τῶν Βαΐων ἐβδομάδος.

ια'. Κυριακῇ ς' τῶν Νηστειῶν, Εἰς τὰ Βαΐα καὶ εἰς τὴν ξηρανθεῖσαν συκῆν, καὶ εἰς τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα.

ιβ'. Τῇ ἀγίᾳ καὶ Μεγάλῃ Κυριακῇ, Εἰς τὸν περὶ Ἀναστάσεως λόγον τοῦ θείου καὶ ἱεροῦ Χρυσοστόμου βραχύτατος πρόλογος.

ιγ'. Τῇ Τετράδι τῆς Μεσοπεντηκοστῆς, Περὶ ταπεινοφροσύνης.

ιδ'. Τῇ Πέμπτῃ τῆς ἀναληψίμου, Περὶ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ τῆς ὑπερφυοῦς ἡμῶν θείας τιμῆς καὶ τῶν οὐρανίων πυλῶν.

ιε'. Κυριακῇ τῶν Ἀγίων Πατέρων, Περὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ ἀγίων πατέρων, καὶ ὅτι ἡ πίστις ἡ ὁρθὴ χρήζει καὶ βίου ὁρθοῦ, καὶ περὶ ἐτεροζευγίας.

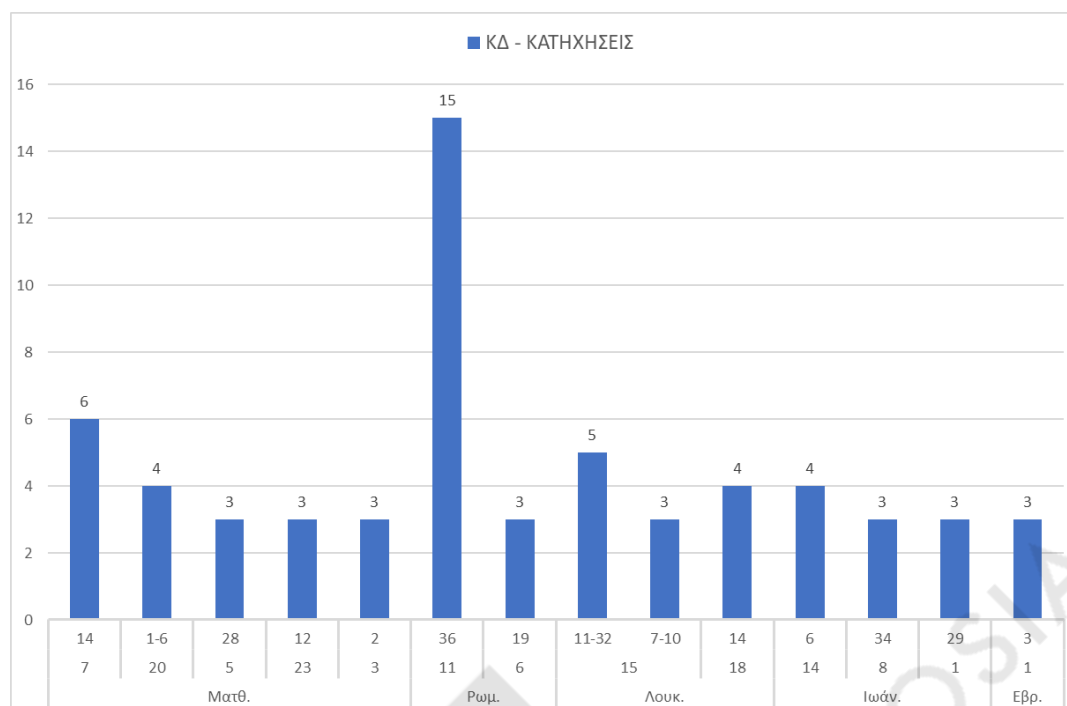
- ιστ'.** Κυριακῇ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς, Περὶ τῆς ὁμοουσιότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος, καὶ περὶ ἀγάπης καὶ ὁμονοίας.
- ιζ'.** Περὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς αὐτῶν διδαχῆς.
- ιη'.** Εἰς τὴν ἁγίαν μεγαλομάρτυρα Μαρίναν, καὶ περὶ κρίσεως καὶ συγκρίσεως γυναικῶν τε καὶ ἀνδρῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως.
- ιθ'.** Περὶ τῆς ἁγίας καὶ φωτοειδοῦς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν.
- κ'.** Περὶ τῆς μακαρίας καὶ ἀθανάτου Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ περὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς ἄρτου τῆς ζωῆς.
- κα'.** Περὶ τῆς Ἀποτομῆς τοῦ Προδρόμου καὶ θείας μακροθυμίας καὶ περὶ ὑπομονῆς.
- κβ'.** Περὶ τοῦ Γενεθλίου τῆς ἁγίας Θεοτόκου, καὶ παραινέσεις ὠφέλιμοι.
- κγ'.** Περὶ τῆς ἐν τῷ Ναῷ εἰσόδου τῆς Θεομήτορος, καὶ ὅτι τοὺς προεπταικότας ἀπογινώσκειν οὐ χρή, ἀλλ' εὐελπίστως ἀνίστασθαι.

«Πίναξ τοῦ δευτέρου βιβλίου»

- α'.** Κυριακῇ α' τῶν Ἀγίων Πάντων, Περὶ καρδιῶν διαφορᾶς, καὶ ὅτι τὰ πρόσκαιρα τὰ αἰώνια προεικονίζουσι.
- β'.** Κυριακῇ β', Περὶ τοῦ ἀρχαίου καλοῦ καὶ τοῦ ἀρχαίου κακοῦ καὶ περὶ τοῦ νέου καλοῦ καὶ τοῦ νέου κακοῦ.
- γ'.** Κυριακῇ γ', Περὶ ἀπάτης καὶ γαστριμαργίας, ἀφ' ὧν ὁ θάνατος καὶ ἀφ' ὧν τοῦ παραδείσου ἐξέστημεν.
- δ'.** Κυριακῇ δ', Περὶ πορνείας καὶ ἐτέρων κακῶν.
- ε'.** Κυριακῇ ε', Περὶ τῶν πέντε τῆς γαστριμαργίας καὶ τῆς πορνείας ἀποκυημάτων.
- στ'.** Κυριακῇ ς', Περὶ φιλαργυρίας καὶ ἀλλεπαλλήλων παθῶν.
- ζ'.** Κυριακῇ ζ', Περὶ ἀκηδίας καὶ παθῶν πλείστων διαφορᾶς.
- η'.** Κυριακῇ η', Περὶ ὀγδόης.
- θ'.** Κυριακῇ θ', Περὶ ἐννάτων καλῶν.
- ι'.** Κυριακῇ ι', Περὶ δεκάδων τινῶν καὶ ὑπερφυεστάτου τιμῆς τοῦ βροτησίου γένους.

- ια'.** Κυριακῇ ια', Περὶ ἐνδεκάδων καλῶν.
- ιβ'.** Κυριακῇ ιβ', Περὶ δωδεκάδων διαφορῶν, ὧν ἡ ἀνάμνησις πάνυ ὠφέλιμος.
- ιγ'.** Κυριακῇ ιγ', Περὶ ἀποκάρσεως καὶ ἀποταγῆς κόσμου καὶ συνταγῆς πρὸς Θεόν.
- ιδ'.** Κυριακῇ ιδ', Περὶ τοῦ ἁγίου σχήματος καὶ τῆς ἐννοίας τῆς ἀποκάρσεως.
- ιε'.** Κυριακῇ ιε', Περὶ τῶν ἐξῆς τῶν προρρηθέντων.
- ιστ'.** Κυριακῇ ις', Ἀνακεφαλαίωσις τῶν εἰρημένων.
- ιζ'.** Κυριακῇ ιζ', Περὶ τοῦ τριμεροῦς τῆς ψυχῆς κινήματος.
- ιη'.** Κυριακῇ ιη', Περὶ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τῆς ψυχῆς.
- ιθ'.** Κυριακῇ ιθ', Περὶ τοῦ θυμοειδοῦς μέρους αὐτῆς.
- κ'.** Κυριακῇ κ', Περὶ τοῦ τριμεροῦς αὐτῆς ἀνακεφαλαίωσις.
- κα'.** Κυριακῇ κα', Περὶ τῶν μεγάλων τεσσάρων ἀρετῶν.
- κβ'.** Κυριακῇ κβ', Περὶ τῶν ἐξῆς τῆς φρονήσεως.
- κγ'.** Κυριακῇ κγ', Περὶ δικαιοσύνης.
- κδ'.** Κυριακῇ κδ', Περὶ ἀνδρείας διττῆς.
- κε'.** Κυριακῇ κε', Περὶ τῶν ἐξῆς τῆς ἀνδρείας, καὶ ἀνακεφαλαίωσις περὶ τῶν δ' θείων ἀρετῶν.
- κστ'.** Κυριακῇ κς', Περὶ ἐτέρων τεσσάρων τῆς σοφίας δωρεῶν.
- κζ'.** Κυριακῇ κζ', Περὶ τῶν θείων τῆς θείας σοφίας ἀποφθεγμάτων.
- κη'.** Κυριακῇ κη', Περὶ τῶν ἐξῆς αὐτῆς.
- κθ'.** Κυριακῇ κθ', Περὶ ὑπακοῆς καὶ ἐτέρων καλῶν.
- λ'.** Κυριακῇ λ', Περὶ προεστώτων, καὶ περὶ τῆς εὐχῆς Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως.
- λα'.** Κυριακῇ λα', Περὶ τοῦ Φαρισαίου καὶ τοῦ τελώνου, καὶ ὅτι ῥάδιον ἢ μεταβολή.
- λβ'.** Κυριακῇ λβ', Περὶ τοῦ ἀσώτου, καὶ τί ἐστὶν ἀρχὴ μετανοίας.

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ είναι Ρωμ. 11,36⁵¹⁴ (15 ανφ.), Ματθ. 7,14⁵¹⁵ (6 ανφ.), και Λουκ. 15,11-32⁵¹⁶ (5 ανφ) στο Γράφημα 270.

Γράφημα 270 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (>=3)

Στο Γράφημα 271 - βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ. Κυρίαρχος Λόγος είναι:

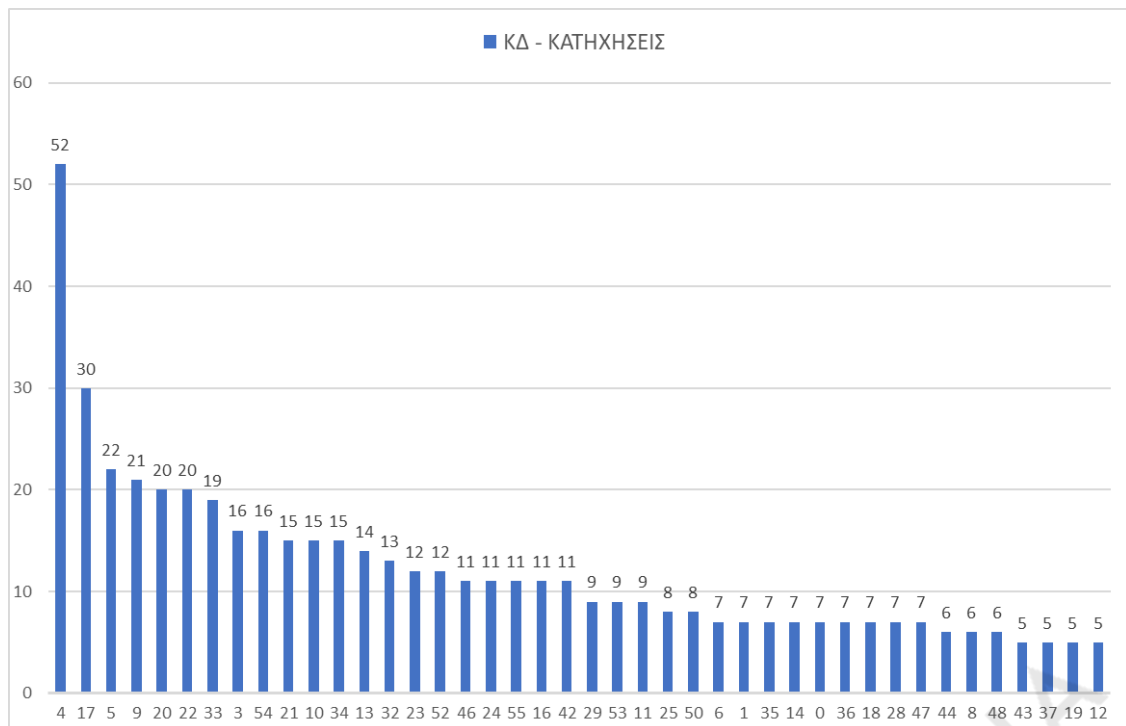
ΚΑ 4 «Εἰς τὴν ἁγίαν Ὑπαπαντὴν, καὶ περὶ μετανοίας καὶ ἀχράντου κοινωνίας» (52 ανφ.)

ΚΑ 17 «Περὶ τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς αὐτῶν διδαχῆς.» (30 ανφ.)

⁵¹⁴ Αυτόθι, υποσημείωση 253

⁵¹⁵ Ματθ. 7,14: «τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν!»

⁵¹⁶ Αυτόθι, υποσημείωση 255

Γράφημα 271 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (>= 5)

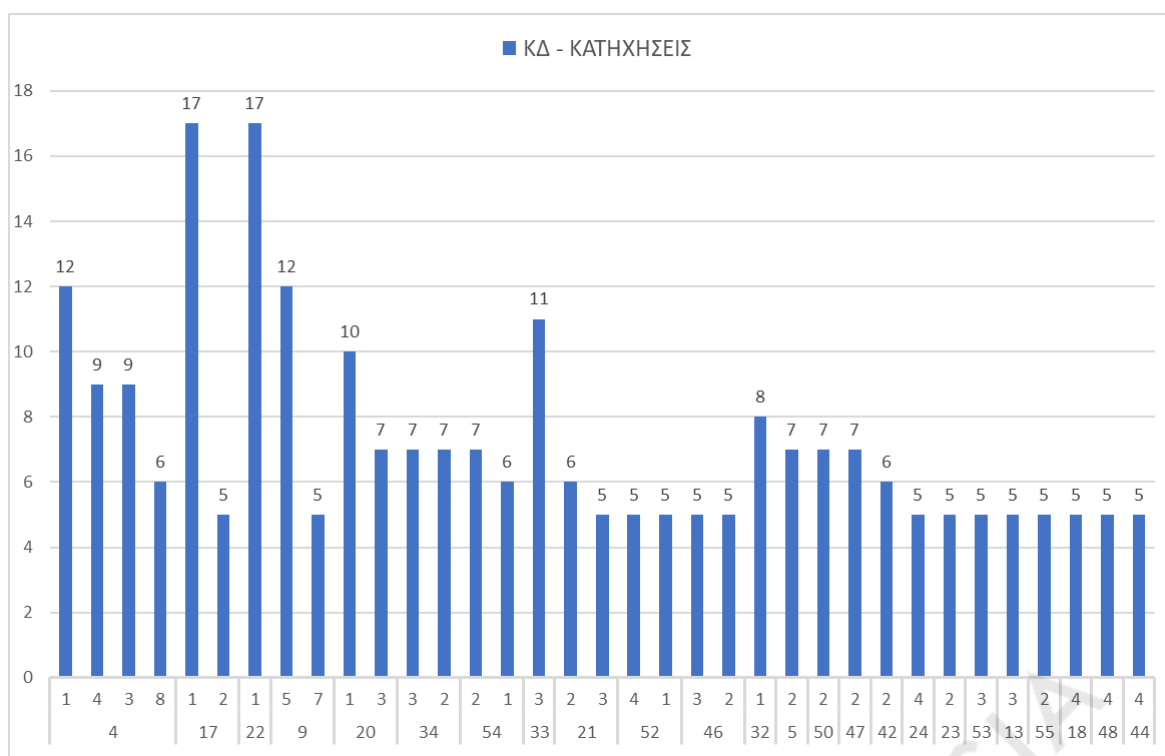
Στο Γράφημα 272, βλέπουμε τις παραγράφους στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΚΔ:

ΚΑ 17,1⁵¹⁷ (17 ανφ.)

ΚΑ 17,2⁵¹⁸ (17 ανφ.)

⁵¹⁷ ΚΑ 17,1: «Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σωτήριος, ἡ διὰ σαρκώσεως καὶ βαπτίσεως καὶ ἐπιδείξεως θεοσημιῶν καὶ ἀναλήψεως φωτίσασα πάντας ἡμᾶς τοὺς πιστοὺς, καὶ αὖθις ἡμῖν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπεδήμησε σήμερον, ἵνα, ὥσπερ τότε διὰ τῆς τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ παρουσίας, οὕτω καὶ νῦν διὰ τῆς τοῦ παναγίου καὶ ζωαρχικοῦ αὐτοῦ Πνεύματος παρουσίας σῶση τοὺς πιστεύοντας.»

⁵¹⁸ ΚΑ 17,2: «Ἵνα δὲ πιστευθῇ ὅτι μονὰς μὲν τῇ φύσει, τριάς δὲ τοῖς προσώποις ἡ θεία καὶ ἄκτιστος φύσις, διὰ τοῦτο στέλλει μὲν ὁ Πατὴρ, στέλλεται δὲ ὁ Υἱὸς ὡς Θεοῦ δύνამις καὶ Θεοῦ σοφία καὶ ἐνεργεῖ ὡς Θεὸς καὶ ἀνακάμπτει ἐνδόξως ὡς Θεὸς πρὸς Θεὸν καὶ ἀντιστέλλεται αὖθις τὸ πανάγιον Πνεῦμα ὡς Θεὸς καὶ θεοῦν, ὡς φῶς ἐκ φωτός, ὡς ἥλιος ἐξ ἡλίου, ὡς πῦρ ἐκ πυρός, ὡς πηγὴ ἐξ ἀβύσσου καὶ ἐνεργεῖ τὰ ἀρεστὰ καὶ τὰ ἴσα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, οὐχ ὅτι ἄλλος καὶ ἄλλος καὶ ἄλλος Θεὸς ἕκαστος τούτων, ἀλλ' ὥσπερ πῦρ καὶ φλόξ καὶ φῶς μία ἐστὶ τριώνυμος οὐσία καὶ ὥσπερ πάλιν ἥλιος καὶ φῶς καὶ ἀκτὶς μία οὐσία τριώνυμος πέφυκεν, οὕτω καὶ Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα μία φύσις ἐν τρισὶ χαρακτηρσι δοξάζεται.»

Γράφημα 272 - Παράγραφοι στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 5)

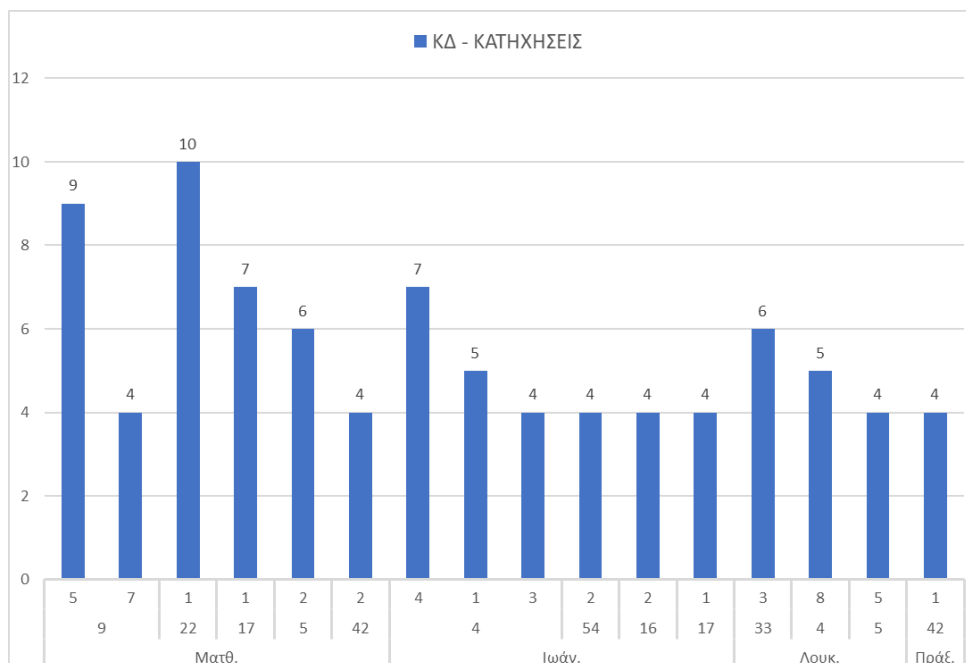
Στο Γράφημα 273, βλέπουμε τις παραγράφους στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ:

ΚΑ 22,1⁵¹⁹ (10 ανφ.) στον Ματθαίο

ΚΑ 9,5⁵²⁰ (9 ανφ.) στον Ματθαίο.

⁵¹⁹ Αυτόθι, υποσημείωση 475

⁵²⁰ ΚΑ 9,5: «Ταύτην οὖν ἐκ τοῦ Κυρίου ἀκούοντες τὴν ἀπόφασιν μὴ ἀντιλέγειν τολμήσωμεν· ἀντιλογία γάρ ἐστι τὸ εἰπεῖν ὅτι· Καὶ τί μοι βλάπτει, ἐὰν ἴδω καὶ συντύχω γυναικὶ καὶ οὐ βλαβῶ μετ' αὐτῆς; Τί σε βλάπτει; ἄκουσον τί σε βλάπτει· βέλος ἐπιθυμίας τιτρώσκει σου τὴν καρδίαν, χαυνοῦται σου ὁ λογισμός, μοιχεύεις ἐν τῇ καρδίᾳ, ὡς εἶπεν ὁ Κύριος, συλλαμβάνεις εἰς ἐπιθυμίαν, ἢ δὲ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα, φησί, τίκει ἁμαρτίαν, ἢ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκúi θάνατον. Θέλεις βλάβην τούτων περισσοτέραν; θέλεις ζημίαν ἄλλην μεγαλωτέραν; θέλεις θάνατον ἄλλον βαρύτερον τούτου;»

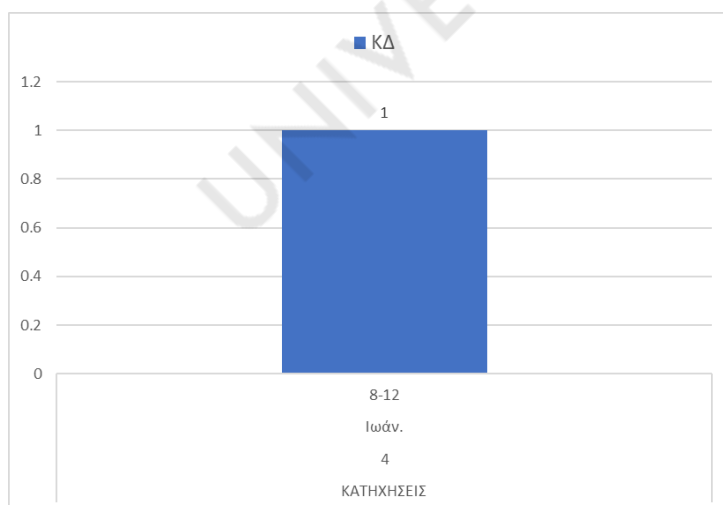

Γράφημα 273 - Παράγραφοι στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (>=4)

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Στο Γράφημα 274, βλέπουμε τις πέραν του ενός κεφαλαίου, αναφορές (συνεχόμενα κεφάλαια) της ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ.

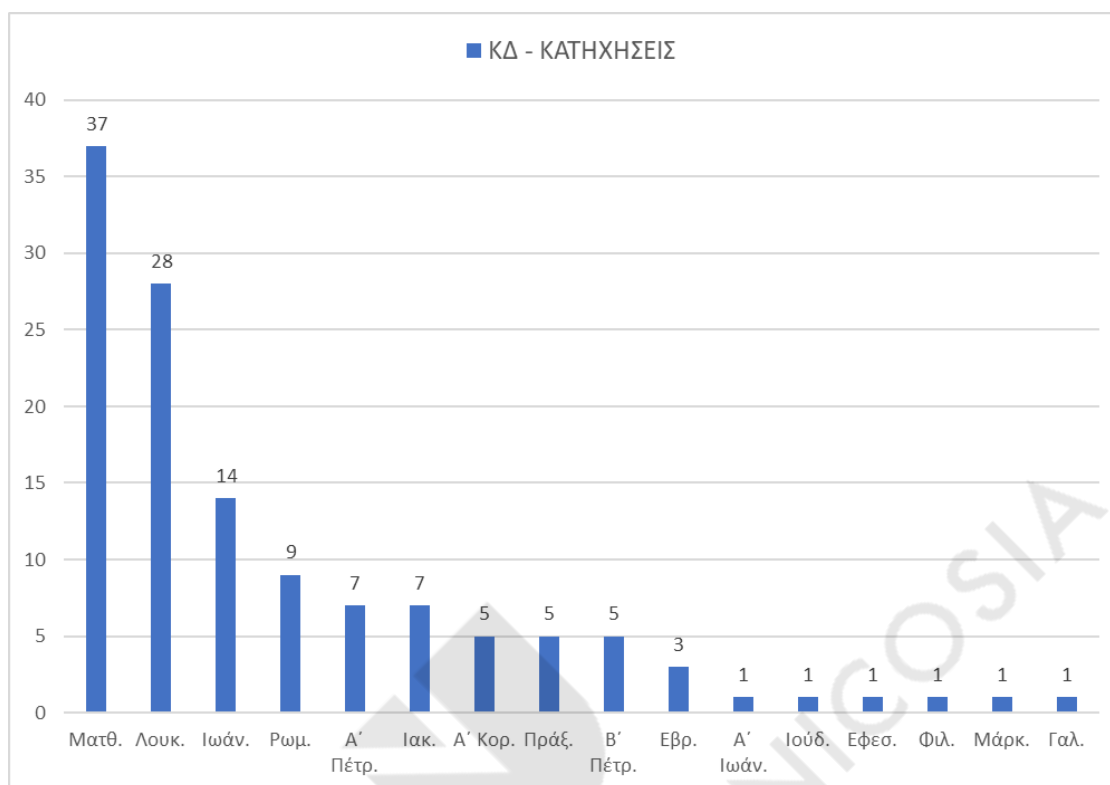
Στο κεφάλαιο **ΚΑ 4** «Εἰς τὴν ἁγίαν Ὑπαπαντὴν, καὶ περὶ μετανοίας καὶ ἀχράντου κοινωνίας.», γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Ιωαν. 8-12 (κεφάλαιο Ιωαν. 8,1-59 εἰς το κεφάλαιο Ιωαν. 12,1-50).

Γράφημα 274 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΚΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου αναφορά ο Άγιος στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ – Γράφημα 275

Γράφημα 275 - Βιβλία της ΚΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ

Στο Γράφημα 276, βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου⁵²¹ βιβλικές αναφορές στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ. Με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι:

Λουκ. 15,11-32⁵²² (5 ανφ.)

Ματθ. 20,1-6⁵²³ (4 ανφ.)

⁵²¹ βλπ. Αναλυτικά στο Παράρτημα 12

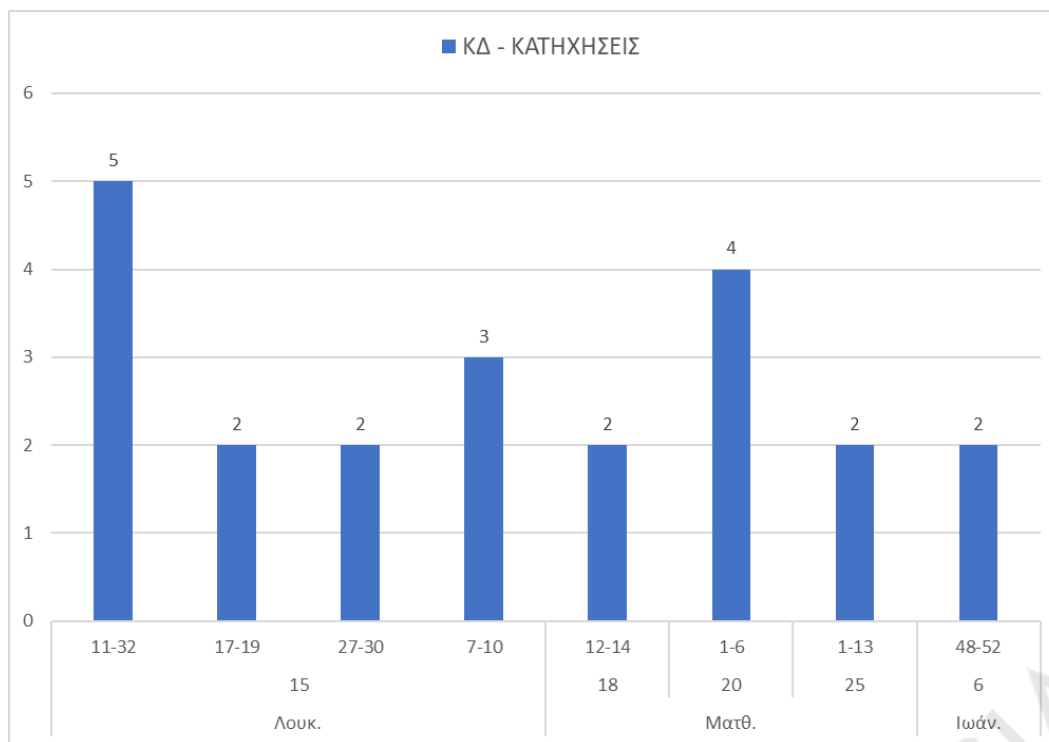
⁵²² Αυτόθι, υποσημείωση 255

⁵²³ Ματθ. 20,1-6: «Ὅμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότη, ὃστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωτὶ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.»

« καὶ συμφωνήσας μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.»

«καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν εἶδεν ἄλλους ἐστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς,»

«καὶ ἐκείνοις εἶπεν· ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὁ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. οἱ δὲ ἀπῆλθον.»

Γράφημα 276 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (ανφ. >=2)

3.3.2.9 Πανηγυρική Α΄

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ είναι Α΄ Κορ. 4,16⁵²⁴ (12 ανφ.), Εφεσ. 5,1⁵²⁵ (11 ανφ.) και Πράξ. 4,21⁵²⁶ (11 ανφ.) - Γράφημα 277.

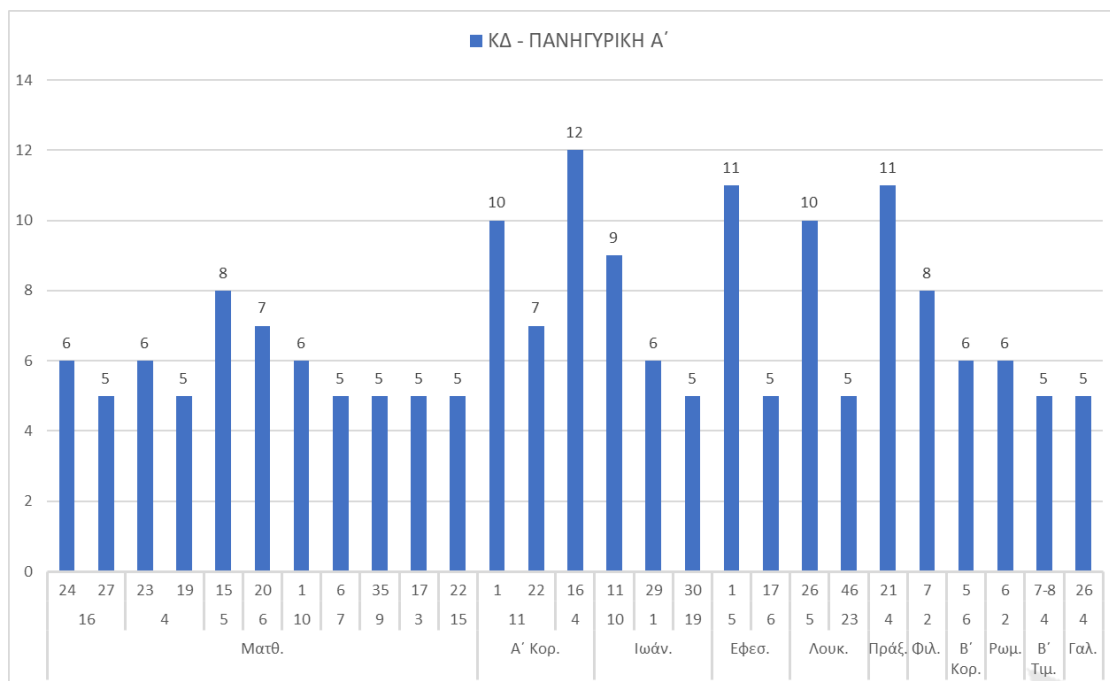
«πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν ἐποίησεν ὡσαύτως.»

«περὶ δὲ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἐστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς· τί ὧδε ἐστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;»

⁵²⁴ Αυτόθι, υποσημείωση 487

⁵²⁵ Εφεσ. 5,1: «Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ ὡς τέκνα ἀγαπητά»

⁵²⁶ Πράξ. 4,21: «οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὐρίσκοντες τὸ πῶς κολάσσονται αὐτούς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ γε-
γονότι.»

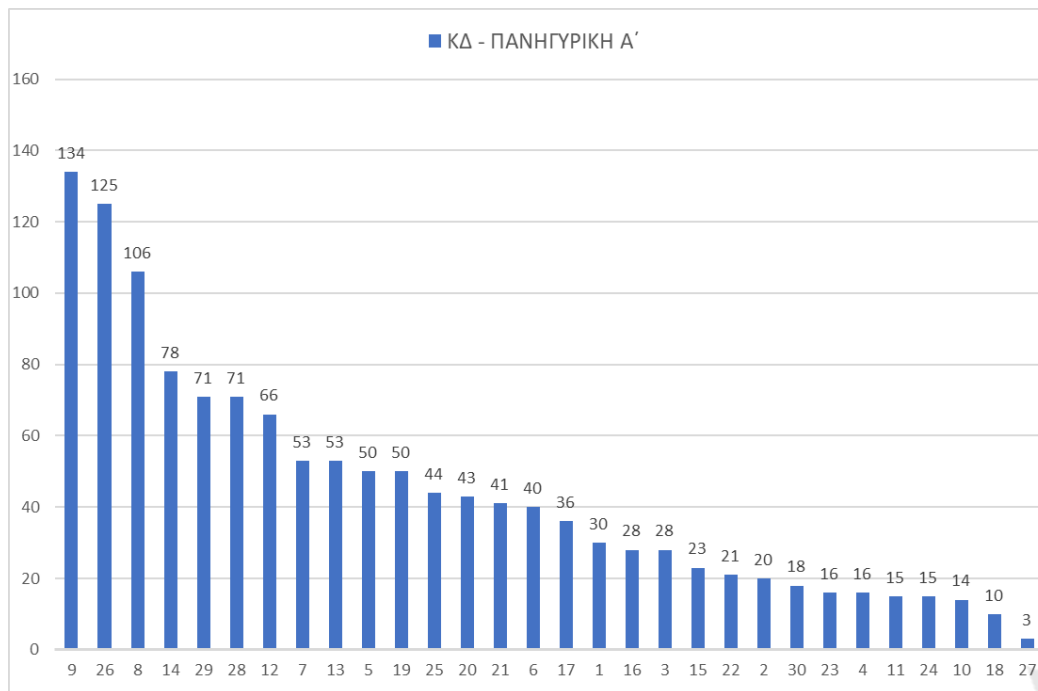
Γράφημα 277 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (>=5)

Στο Γράφημα 278, βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄. Κυρίαρχος Λόγος είναι:

ΠΑ 9 «ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ - ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΔΙΑ ΒΡΑΧΕΩΝ» (134 ανφ.)

ΠΑ 26 «ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΤΟΥΡΓΟΝ ΙΕΡΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΠΑΤΕΡΑ ΗΜΩΝ ΝΙΚΟΛΑΟΝ, ΠΕΡΙ ΤΕ ΤΗΣ ΑΥΤΟΥ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΗΓΑΙΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΕΙΣ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ» (125 ανφ.)

ΠΑ 8 «ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΥΨΩΣΙΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΟΠΟΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, ΕΝ ᾧ ΕΣΤΙ ΚΑΙ ΤΡΑΝΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ» (106 ανφ.).

Γράφημα 278 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄

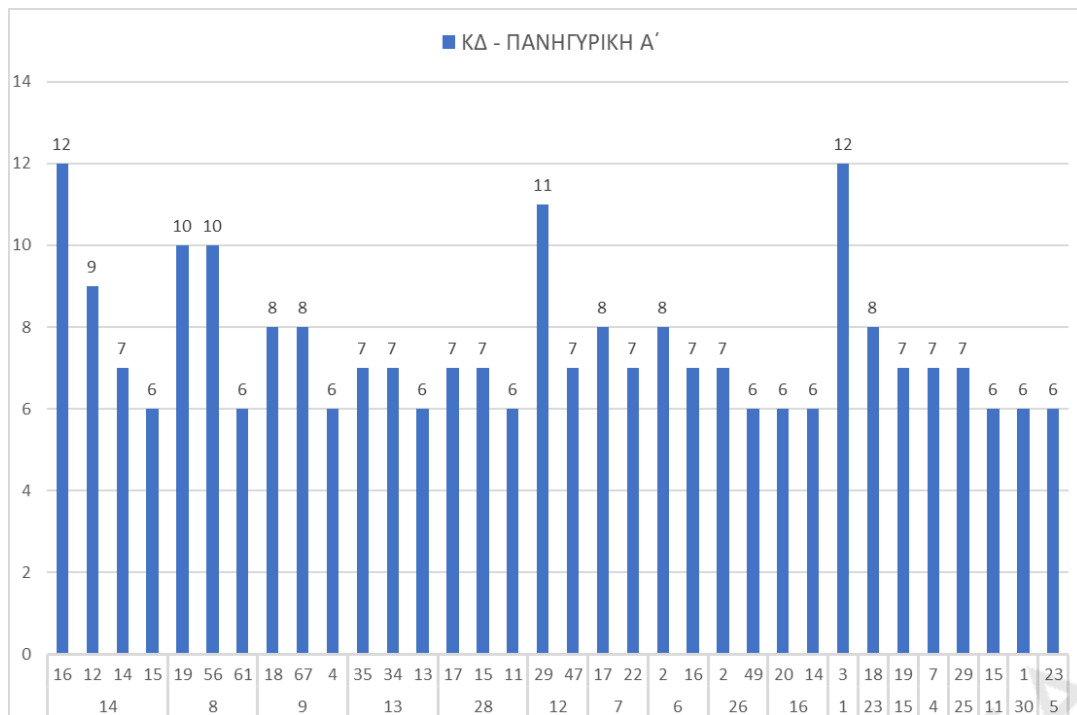
Στο Γράφημα 279, βλέπουμε τις παραγράφους στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΚΔ:

ΠΑ 14,16⁵²⁷ (12 ανφ.)

ΠΑ 1,3⁵²⁸ (12 ανφ.)

⁵²⁷ ΠΑ 14,16: «Διὸ καὶ τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς ὡς οἷόν τε μιμητὴς τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀρχιερέως τοῦ κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ ὀφθέντος ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διεληλυθότος τοὺς οὐρανοὺς καὶ ὑψηλότερον αὐτοῦ ἀνελθόντος καὶ ἐντειλαμένου· Εἴ τις ἐμοὶ διακονεῖ, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω, καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐν τῷ παραδείσῳ τῷ ἐμῷ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῇ ἐμῇ, ἐν τῇ δόξῃ τῇ πατρικῇ μου, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται. ... Τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς περιεζωσμένος τὴν σωφροσύνην καὶ νήφων ὑπὲρ τῆς ποιμνῆς καὶ ἀνάπτων τὸν λύχνον τῆς διανοίας καὶ προσδεχόμενος τὸν δεσπότην καὶ τοῖς συνδούλοις εὐκαίρως ἐπιδιδούς τὸ σιτομέτριον. ... Τοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς ἐμπορευτὴς καὶ ἐργάτης τοῦ Δεσποτικοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ ταλάντου διανομὴς καὶ εἰσεληλυθὼς εἰς τὴν δόξαν τοῦ κυρίου αὐτοῦ.»

⁵²⁸ ΠΑ 1,3: «Καὶ σαρκωθεὶς τῆς Τριάδος ὁ εἷς τῶν δύο συνευδοκούντων καὶ τῶν ἄνω μὴ ἀποστάς καὶ τῶν δύο τῇ οὐσίᾳ μὴ χωρισθεὶς, ἀλλὰ σὺν τούτοις ἀδιαίρετον τὴν θείαν φύσιν ἔχων συνουσιωμένην ἦλθεν ἐπὶ τῆς γῆς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη προσλαβόμενος σάρκα ἐκ λαγόνων παρθενικῶν ἀμώμων, ἵνα διὰ τῆς ἁγίας ἐκείνης σαρκὸς ἡμᾶς τοὺς ἐν σαρκὶ συζῶντας πνευματικούς ἀπεργάσῃ καὶ διὰ τῆς τοῦ δούλου μορφῆς τῆς ἐσχάτης δουλείας τοῦ ἐχθροῦ καὶ τῆς αἰσχρᾶς ἀμαρτίας ἐξαγοράσῃ, ὡς βασιλεὺς πανόλβιος καὶ ἀναμάρτητος, καὶ τῆς δουλείας ἐλευθερώσας τῆς αὐτοῦ βα-

Γράφημα 279 - Παράγραφοι στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 6)

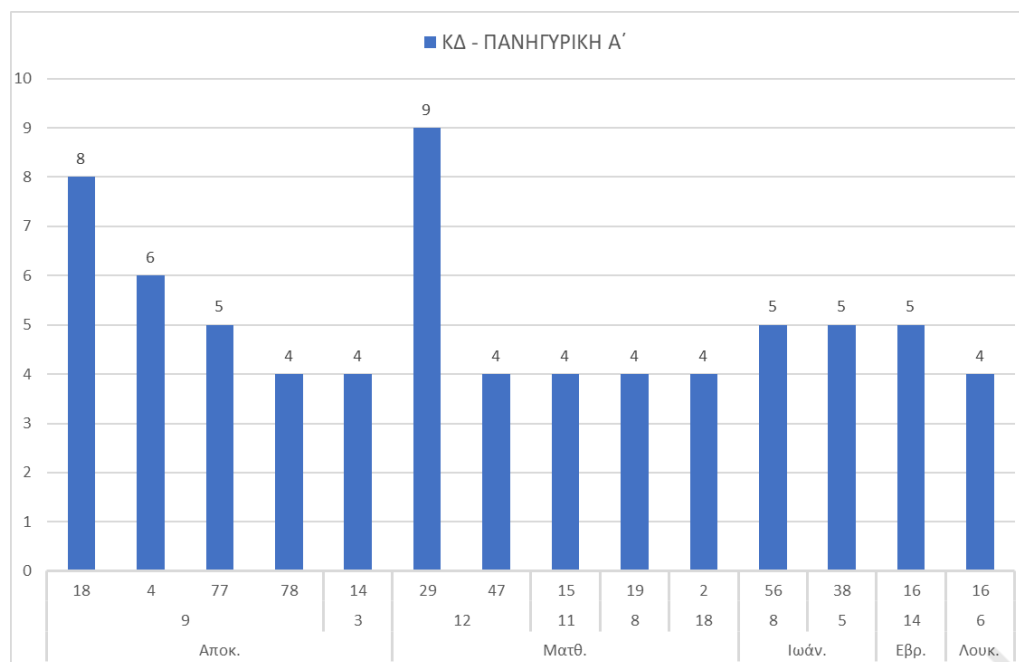
Στο Γράφημα 280, βλέπουμε τις παραγράφους στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ:

ΠΑ 12,29⁵²⁹ (9 ανφ.) στο Ματθαίο

σιλείας καὶ υἱοθεσίας ἀναδείξει μετόχους καὶ ὡς ἄνθρωπος μετὰ ἀνθρώπων συναυλιζόμενος λάθῃ τὸν τύραννον καὶ ὡς λύκον αὐτὸν παγιδεύσῃ ἐκ τῶν προβάτων αὐτοῦ ὡς ποιμὴν ἀγαθώτατος καὶ ζωγρήσῃ τοὺς κλέπτας τῆς ποιμνῆς αὐτοῦ ὡς ποιμενάρχης δεξιὸς καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλέσῃ κατ' ὄνομα καὶ ἐξάξῃ αὐτὰ ἐξ ἀπιστίας πρὸς πίστιν καὶ ἐξ ἁμαρτίας πρὸς ἀρετὴν, ἵνα ἔμπροσθεν αὐτῶν προάγῃ αὐτός, καὶ ἀκολουθήσουσιν αὐτῷ «ἐπὶ νομὰς ζωηφόρους» καὶ ὕδασιν ἀφθαρσίας, καὶ αὐτὸς ὡς θύρα διανοίξῃ καὶ εἰσάξῃ αὐτοὺς πρὸς τὰ βασιλεία αὐτοῦ καὶ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εἰσελεύσονται ἀφόβως καὶ ἐξελεύσονται ἀσμένως καὶ νομὴν εὐρήσουσιν ἐν παραδείσῳ, καθὼς καὶ προεῖπεν ἀληθῶς· καὶ αὐτὸς καθίσας τοῦ Πατρὸς δεξιόθεν περιμενεῖ ὡς ἀγαθὸς τῆς συντελείας τὸ πέρας, ἵνα καὶ πάλιν ἔλθῃ θεοπρεπῶς κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς, καίτοιγε τότε οὐδεὶς νεκρὸς ἐπὶ μνήματος πάντων ἀνασταθέντων διὰ φωνῆς σάλπιγγος ἀγγέλου θείου.»

⁵²⁹ ΠΑ 12,29 : «Ἦν γὰρ δοκιμώτατος ἐπὶ πᾶσι καὶ ἄκακος καὶ φρόνιμος εἰς τὰ θεῖα καὶ ἀκέραιος πρὸς τὰ δέοντα καὶ πρᾶος καὶ προσηνὴς καὶ τοῖς ὁρῶσιν εὐμεῖλικτος καὶ φιλάρετος καὶ φιλόθεος (τὸ πάντων ὑπερεπέκεινα) καὶ εὐπειθὴς καὶ ἀστεῖος καὶ τοῖς συνοῦσιν ὀνησιμώτατος, πρὸς ἐργασίαν δὲ πνευματικὴν εἵτε καὶ βιωτικὴν ὡς γονεῦσιν ὑποταπτόμενος ἐτοιμώτατος, καὶ γονεῦσιν ἐκείνοις τοῖς καλλιγόνοις ὁμοῦ καὶ καλλίπαισιν, ὧν οἱ κλάδοι Ἀρκάδιος καὶ Θεοσέβιος ὡς καρποὶ πανευκλεεῖς τῆς μακαρίας ρίζης ἐμφανίζουσι τὸ εὐθαλὲς καὶ κατάκαρπον, ὅτι καὶ τὸ δένδρον, φησί, ἐκ τοῦ καρποῦ

ΠΑ 9,18⁵³⁰ (8 ανφ.) στην Αποκάλυψη

Γράφημα 280 - Παράγραφοι στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (>=4)

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Στο Γράφημα 281, βλέπουμε τις πέραν του ενός κεφαλαίου, αναφορές (συνεχόμενα κεφάλαια) της ΚΔ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄.

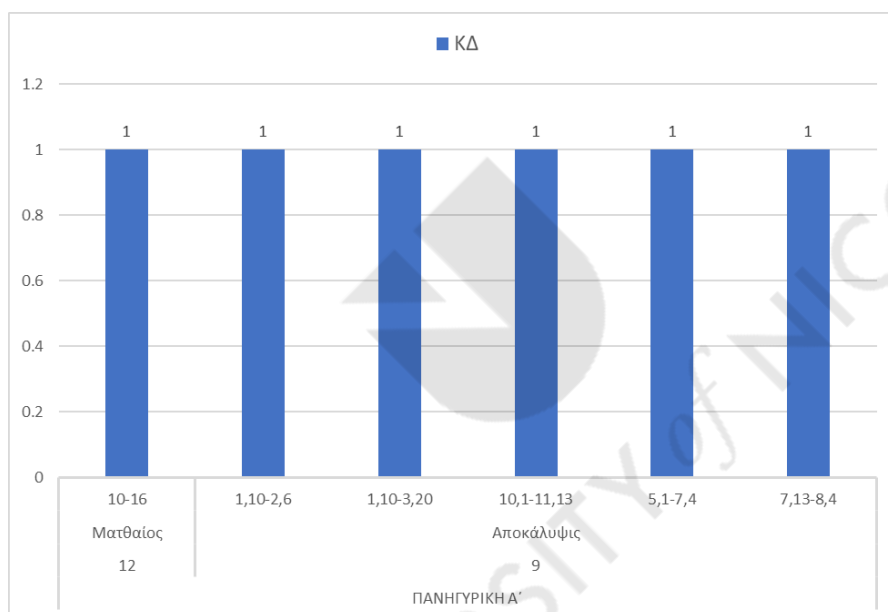
Στο κεφάλαιο **ΠΑ 12** «[Τῷ αὐτῷ μηνί] Ὁ[κτωβρίῳ] ιβ΄ Λόγος ιβ΄ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΘΕΟΦΟΡΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΘΕΟΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΑΡΣΙΝΟΪΤΟΥ» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια του βιβλίου Ματθ. 10-16 (κεφάλαιο Ματθ. 10,1-42 έως το κεφάλαιο Ματθ. 16,1-28).

αὐτοῦ ἐπιγινώσκεται καὶ ὅτι «ἀγαθῆς ρίζης ἀγαθὰ» τὰ «βλαστήματα» καὶ ἀγαθῶν σπορέων ἀγαθὰ τὰ γεώργια.»

⁵³⁰ ΠΑ 9,18: «Ὁ δὲ μακάριος Ἰωάννης ἐφ' ἐκάστης γραφῆς τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν πρὸς τὸ τέλος γράφει λέγων· «Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις», τουτέστιν· Οὐκ ἐγώ, ἀλλὰ Θεὸς λέγει πρὸς ὑμᾶς ταῦτα. Καὶ «μακάριος», φησὶν, «ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς» γεγραμμένους «λόγους τῆς προφητείας ταύτης».

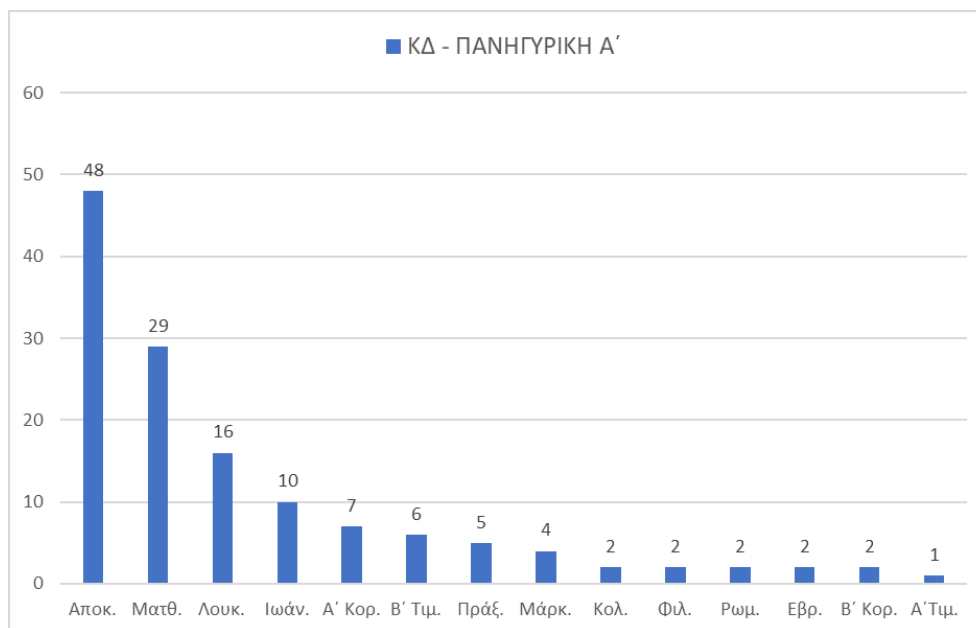
Στο κεφάλαιο **ΠΑ 9** «*Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κς' περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Λόγος θ' ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ ΣΑΦΗΝΕΙΑ ΔΙΑ ΒΡΑΧΕΩΝ*» γίνεται αναφορά στα κεφάλαια της Αποκάλυψης:

Αποκ. 1,10-2,6 (κεφάλαιο Αποκ. 1,10-20 εἰς τὸ κεφάλαιο Αποκ. 2,1-6),
 Αποκ. 1,10-3,20 (κεφάλαιο Αποκ. 1,10-20 εἰς τὸ κεφάλαιο Αποκ. 3,1-20),
 Αποκ. 10,1-11,13 (κεφάλαιο Αποκ. 10,1-11 εἰς τὸ κεφάλαιο Αποκ. 11,1-13),
 Αποκ. 5,1-7,4 (κεφάλαιο Αποκ. 5,1-14 εἰς τὸ κεφάλαιο Αποκ. 7,1-4),
 Αποκ. 7,13-8,4 (κεφάλαιο Αποκ. 7,13-17 εἰς τὸ κεφάλαιο Αποκ. 8,1-4).

Γράφημα 281 - Πέραν του ενός κεφαλαίου αναφορές της ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄

Πιο κάτω βλέπουμε τα βιβλία της ΚΔ που κάνει πέραν του ενός στίχου αναφορά ο Ἅγιος στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ – Γράφημα 282

Γράφημα 282 - Βιβλία της ΚΔ που κάνει ο Άγιος πέραν του ενός στίχου αναφορά στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄

Στο Γράφημα 283, βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου βιβλικές αναφορές (βλέπε αναλυτικά Παράρτημα 13) στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄. Με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι:

Β΄ Τιμ. 4,7-8⁵³¹ (5 ανφ.)

Ματθ. 2,1-2⁵³² (3 ανφ.)

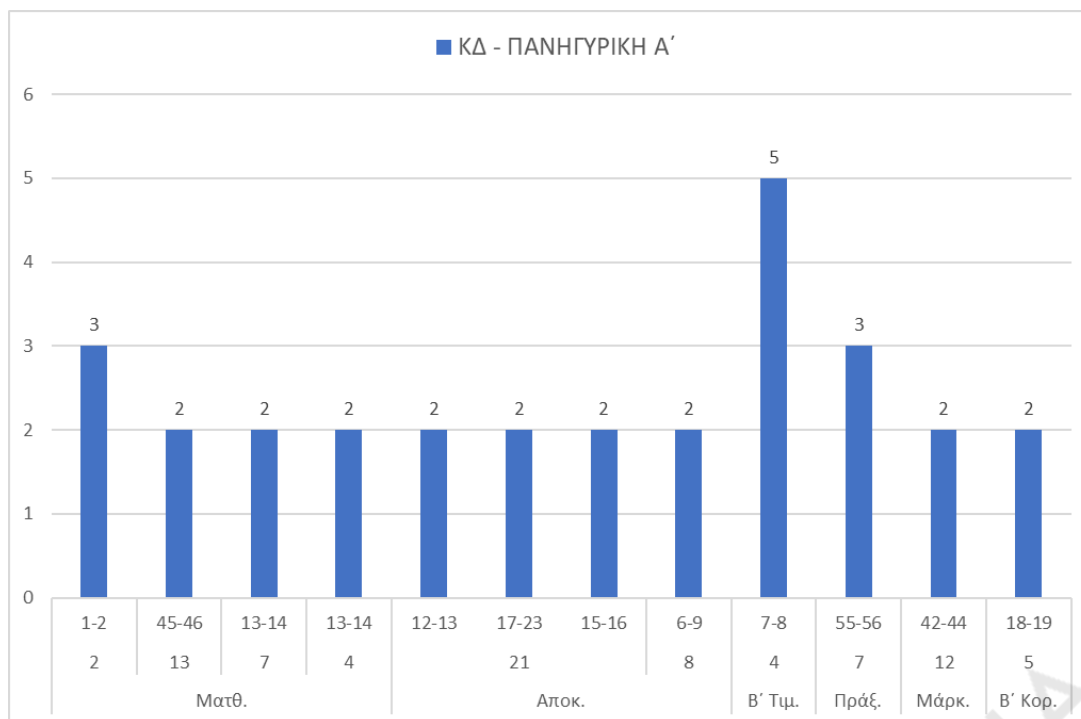
Πραξ. 7,55-56⁵³³ (3 ανφ.)

⁵³¹ Β΄ Τιμ. 4,7-8: «τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἡγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα»
«λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτής, οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ.»

⁵³² Ματθ. 2,1-2: «Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ Δαυῖδ υἱοῦ Ἀβραάμ.»
«Ἀβραάμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ, Ἰσαάκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ, Ἰακώβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ,»

⁵³³ Πραξ. 7,55-56: «ὑπάρχων δὲ πλήρης Πνεύματος Ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν Θεοῦ καὶ Ἰησοῦν ἐστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ,»
«καὶ εἶπεν· ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεωγμένους καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ ἐστῶτα.»

Γράφημα 283 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (ανφ. >=2)

3.3.2.10 Πέρι της Ιεραρχίας Χριστού - Λόγος εν τη Αγία και Μεγάλη Πέμπτη - (λόγος 1) - Πανηγυρική Β΄

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΚΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ είναι Ματθ. 26,26⁵³⁴ (2 ανφ.), Ματθ. 26,28⁵³⁵ (2 ανφ.), Ματθ. 26,26-28⁵³⁶ (2 ανφ.), Ματθ. 25,46 (2 ανφ.), Ιωάν. 4,36 (2 ανφ.), Ιωάν. 4,14 (2 ανφ.), Εβρ. 5,6 (2 ανφ.) και Εβρ. 5,6 (2 ανφ.) - Γράφημα 284.

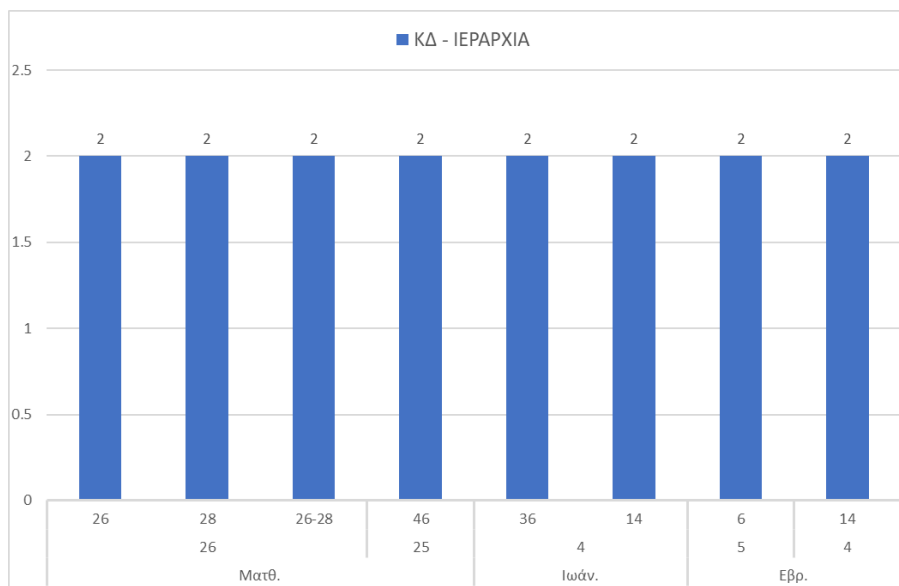
⁵³⁴ Ματθ. 26,26: «Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε· λάβετε φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου·».

⁵³⁵ Ματθ. 26,28: «διότι τοῦτο εἶναι τὸ αἷμά μου, με το οποίον επικυρώνεται ἡ νέα διαθήκη καὶ το οποίον χύνεται δια τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τὴν σωτηρίαν πολλῶν.»

⁵³⁶ Ματθ. 26,26-28: «Ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς καὶ εἶπε· λάβετε φάγετε τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.»

«καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων· πίνετε ἐξ αὐτοῦ πάντες·»

«τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.»

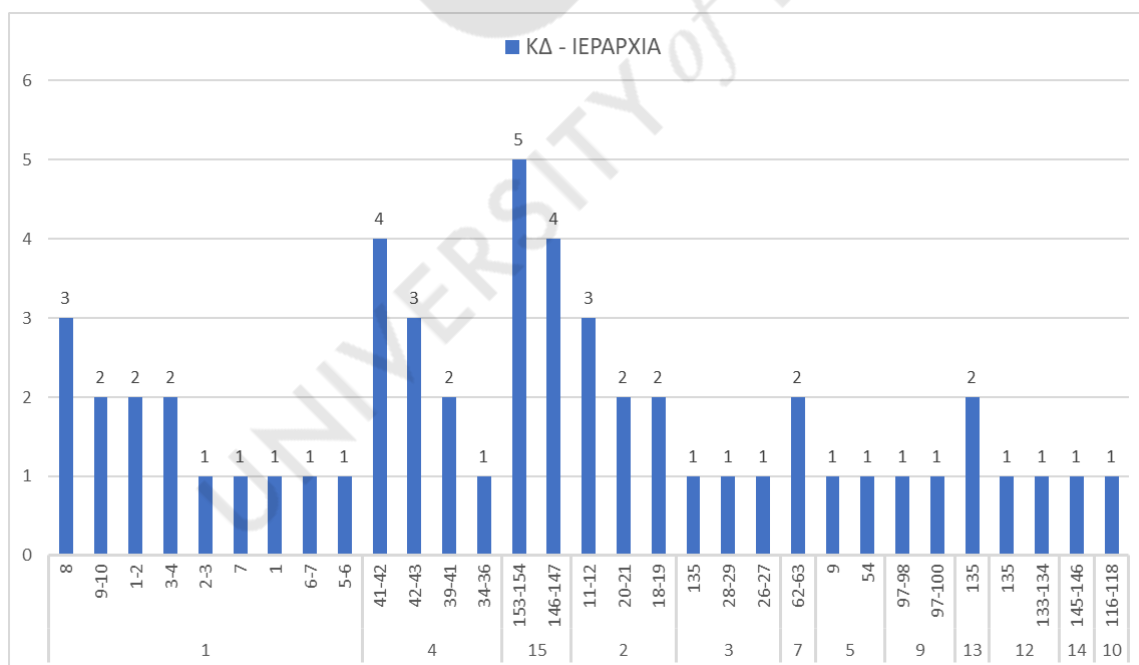

Γράφημα 284 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ (≥ 2)

Στο Γράφημα 285, βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ.

Κυρίαρχη παράγραφος είναι:

ΙΧ 15,153-154 «έν σώματι καὶ αἷματι αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀψευδῆν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ
«εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν τὴν αἰώνιον».» (5 ανφ.)

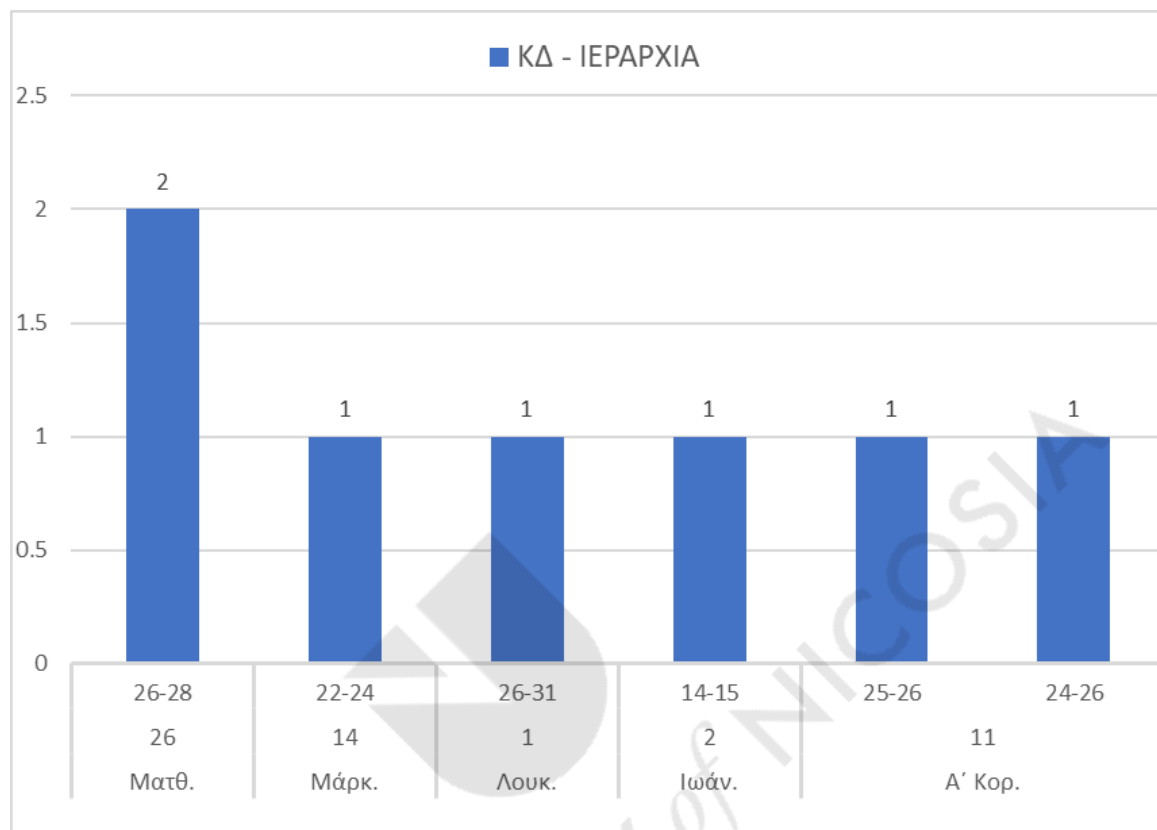

Γράφημα 285 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Στο Γράφημα 286, βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου βιβλικές αναφορές στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ. Με τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι:

Ματθ. 26,26-28⁵³⁷ (2 ανφ.)

Γράφημα 286 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΙΕΡΑΡΧΙΑ

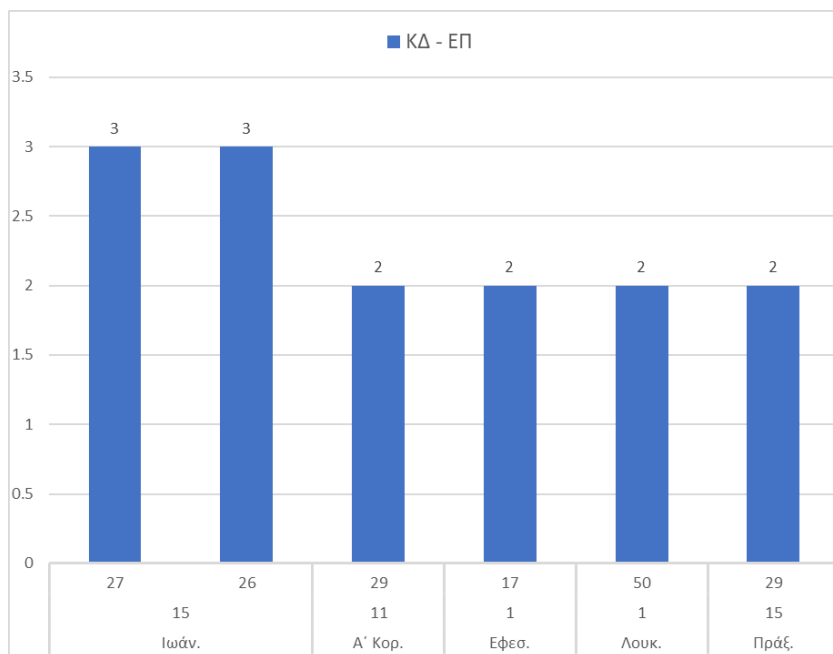
3.3.2.11 Επιστολές (Απόσπασμα Αποκριτικής Επιστολής - Λόγος εις το Άγιον Πνεύμα και εις την Αγίαν Πεντηκοστήν, Επιστολιμαία)

Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΚΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ είναι Ιωάν. 15,27⁵³⁸ (3 ανφ.), Ιωάν. 15,26⁵³⁹ (3 ανφ.) - Γράφημα 287.

⁵³⁷ Αυτόθι, υποσημείωση 536

⁵³⁸ Ιωάν. 15,27: «καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ.»

⁵³⁹ Ιωάν. 15,26: «ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.»

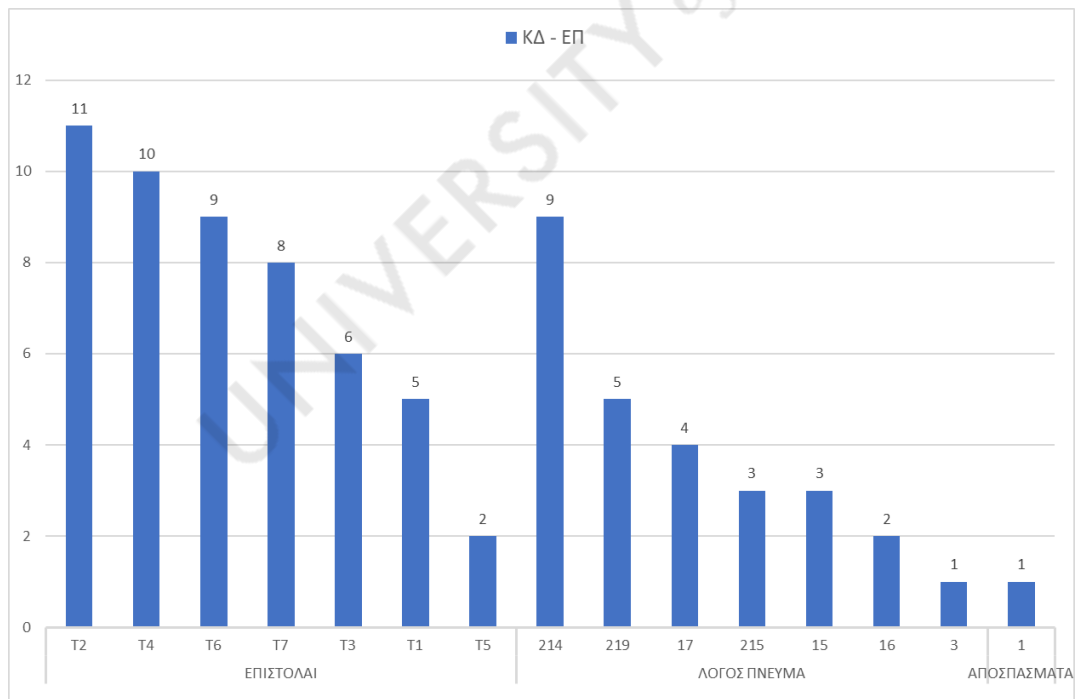
Γράφημα 287 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ (>=2)

Στο Γράφημα 288, βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ.

Κυρίαρχος Λόγος είναι:

ΕΠ Τ2 «Τοῦ αὐτοῦ περὶ τῶν θείων καὶ φρικτῶν μυστηρίων» (11 ανφ.)

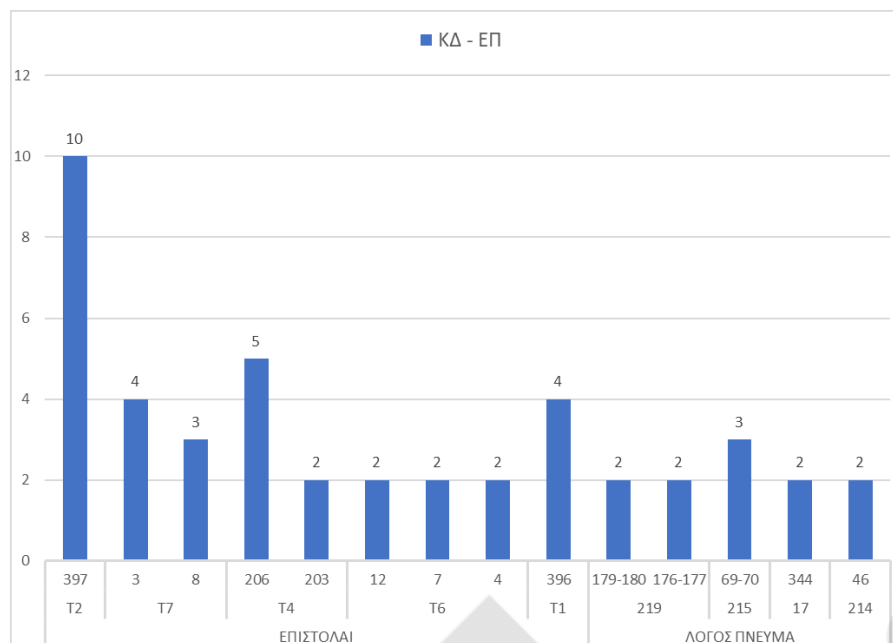
ΕΠ Τ4 «Τοῦ αὐτοῦ Νεοφύτου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου λόγος πρὸς Εὐθύμιον μοναχόν καὶ ἱερέα τὸν Χρυσοστομίτην» (10 ανφ.)

Γράφημα 288 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Στο Γράφημα 289, βλέπουμε τις παραγράφους στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΚΔ:

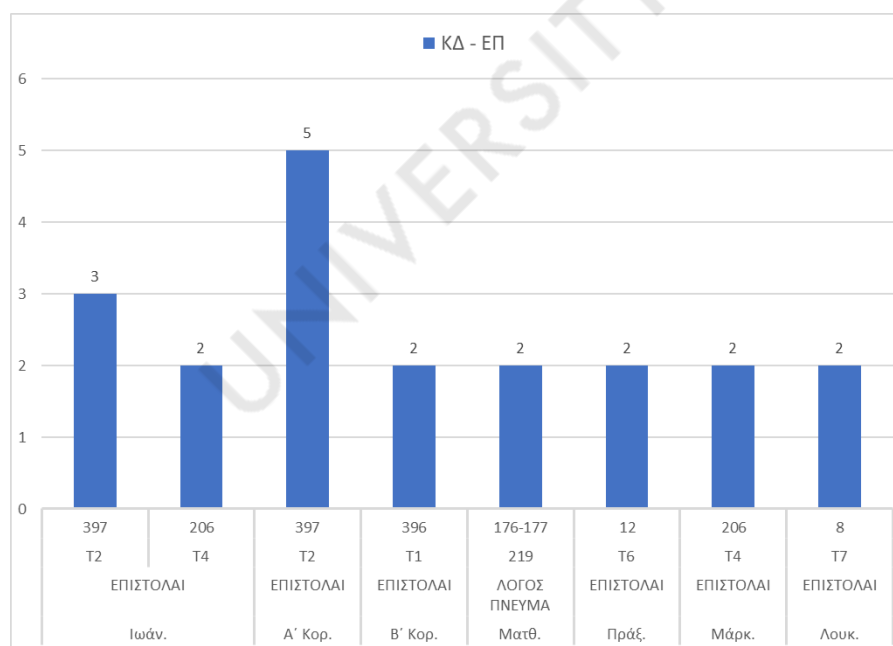
ΕΠ Τ2,397(12 ανφ.)

Γράφημα 289 - Παράγραφοι στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών (≥ 2)

Στο Γράφημα 279, βλέπουμε τις παραγράφους στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ:

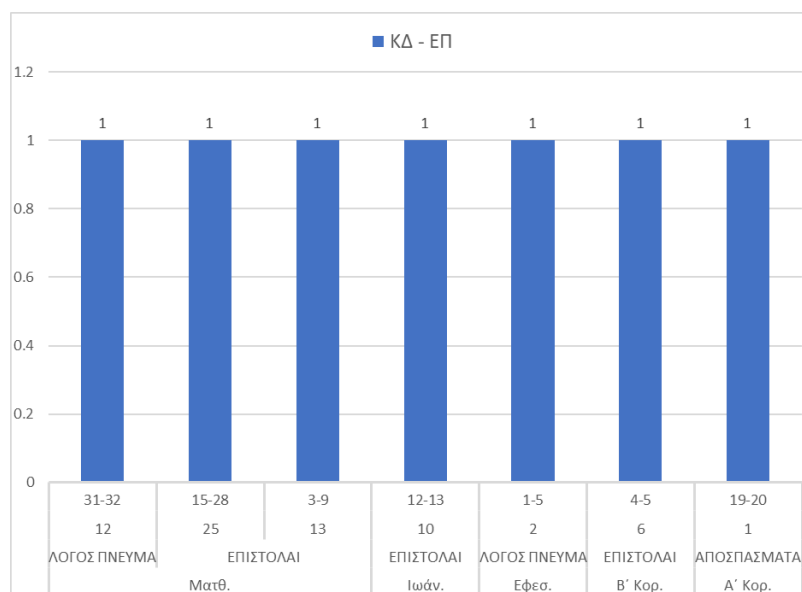
ΕΠ Τ2,397 (5 ανφ.) στη Α΄ Κορ.

Γράφημα 290 - Παράγραφοι στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ (≥ 2)

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

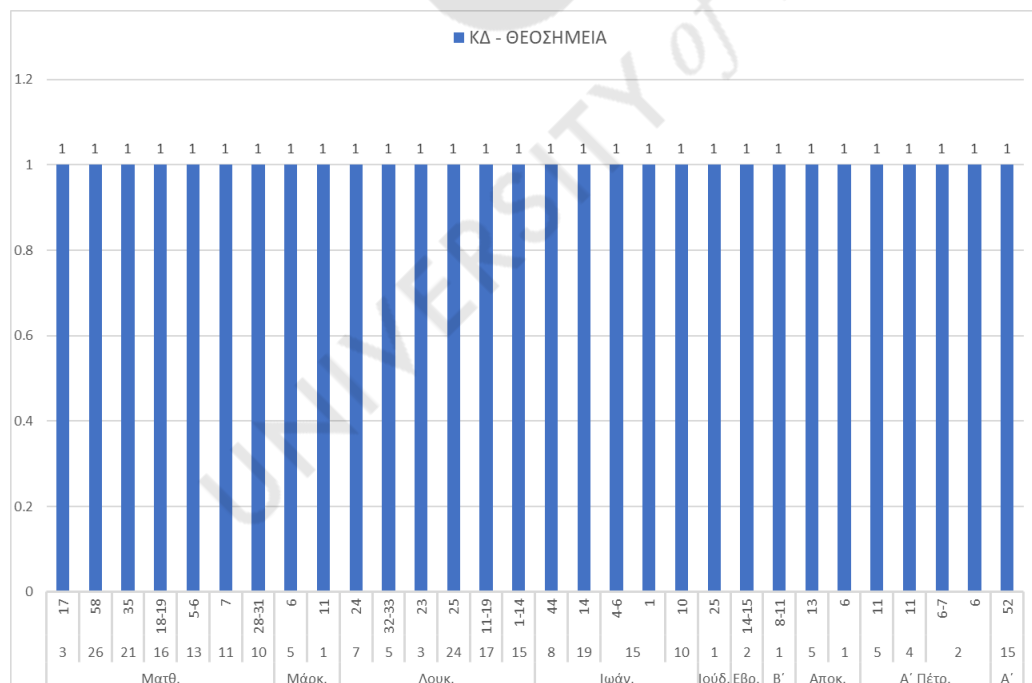
Στο Γράφημα 282, βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου βιβλικές αναφορές στις Ε-ΠΙΣΤΟΛΕΣ.

Γράφημα 291 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στις ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

3.3.2.12 Το βιβλίο της Θεοσημείας

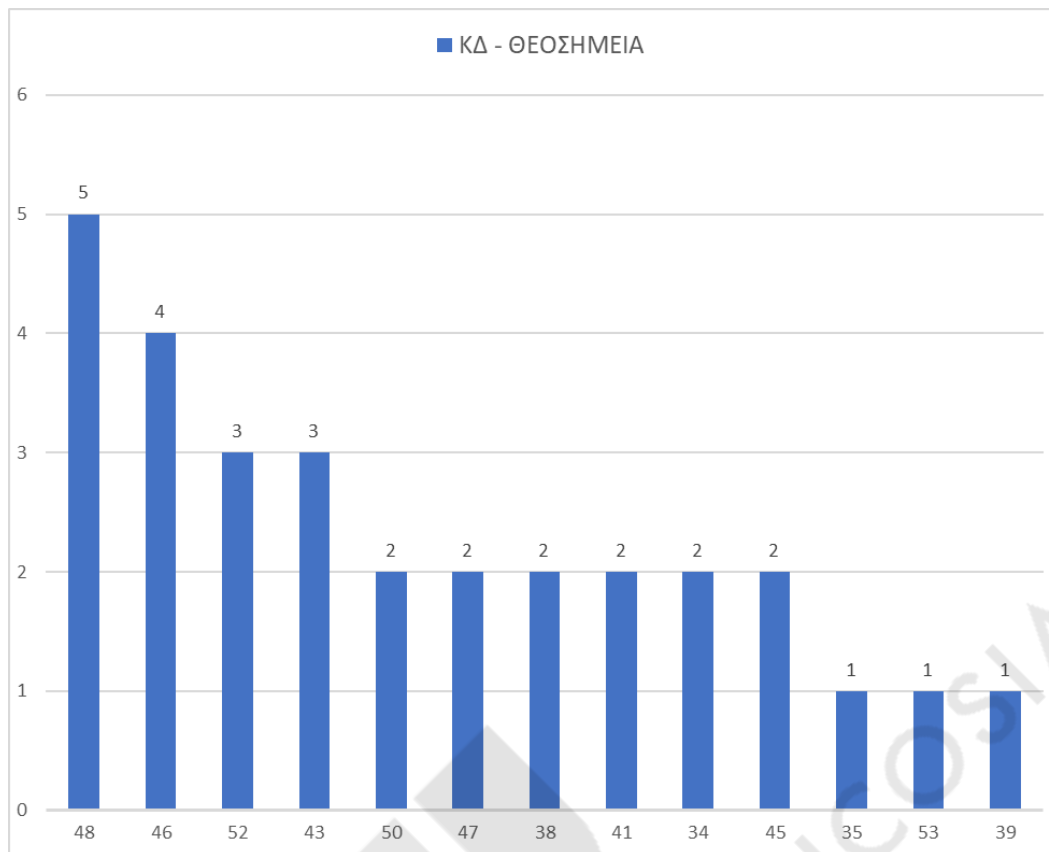
Κυρίαρχες αναφορές χωρίων ΚΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ είναι: Α' Κορ. 4,16 (12 α-φ.), Εφεσ. 5,1 (11 ανφ.) και Πράξ. 4,21 (11 ανφ.) - Γράφημα 292.

Γράφημα 292 - Συχνότερη παράθεση χωρίων ΚΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ

Στο Γράφημα 293, βλέπουμε την πυκνότητα σε παράθεση χωρίων στη ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ.

Κυρίαρχος Λόγος είναι:

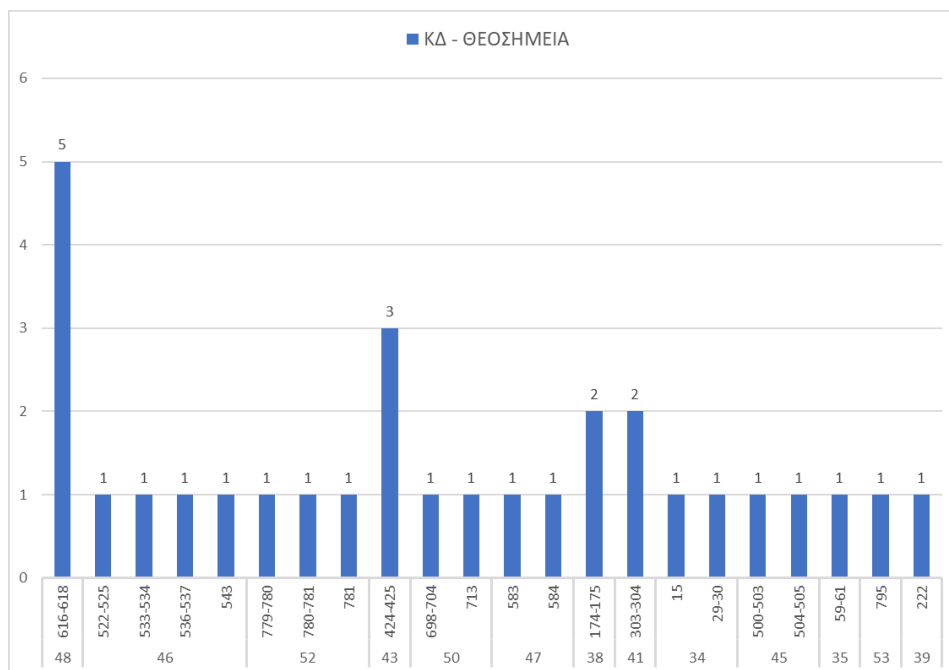

Γράφημα 293 - Πυκνότητα παράθεσης ΚΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ

Στο Γράφημα 294, βλέπουμε τις παραγράφους στη ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ με τη μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών από Βιβλία της ΚΔ:

ΘΕ 48,416-418⁵⁴⁰ (5 ανφ.)

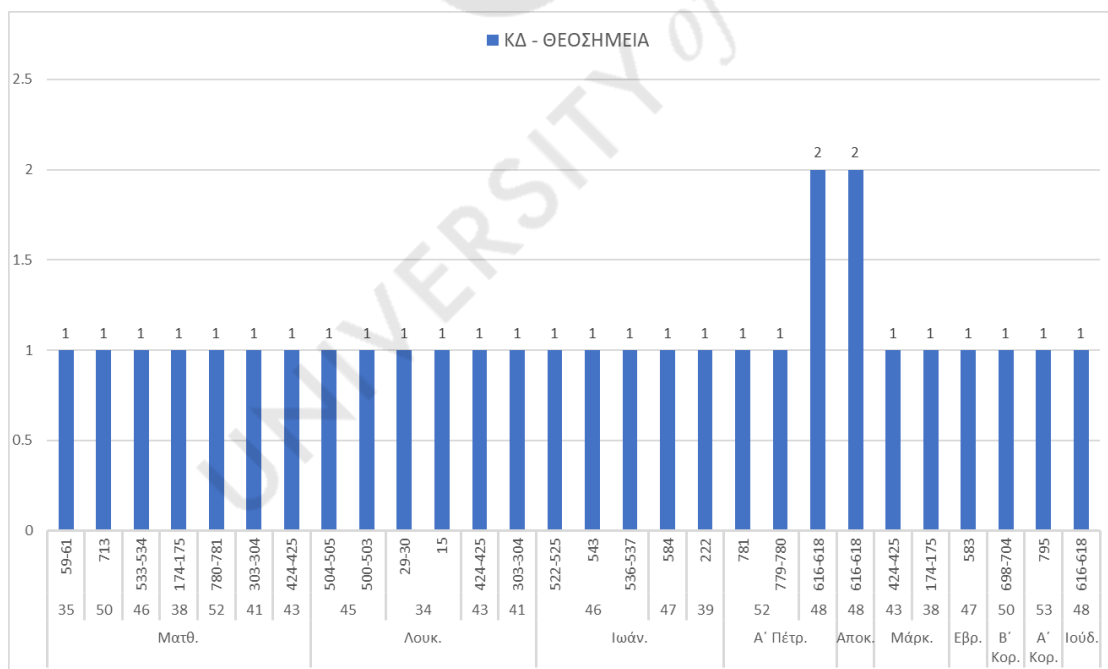
⁵⁴⁰ ΘΕ 48,416-418: «στῆθι καὶ κάτω μὴ ἀπορριφῆς μηδὲ δράσης κακόν· ὅτι αὐτοῦ ἐστὶ τὸ κράτος καὶ ἡ δυναστεία καὶ ἡ δόξα σὺν τῷ ἀνάρχῳ καὶ ὁμοουσίῳ Πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.»

Γράφημα 294 - Παράγραφοι στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ με την μεγαλύτερη πυκνότητα βιβλικών αναφορών

Στο Γράφημα 295, βλέπουμε τις παραγράφους στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ με τη μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ:

ΘΕ 48,416-418⁵⁴¹ στο Α΄ Πέτρ. και ο ίδιος αριθμός αναφορών στην Αποκάλυψη (2 ανφ.)

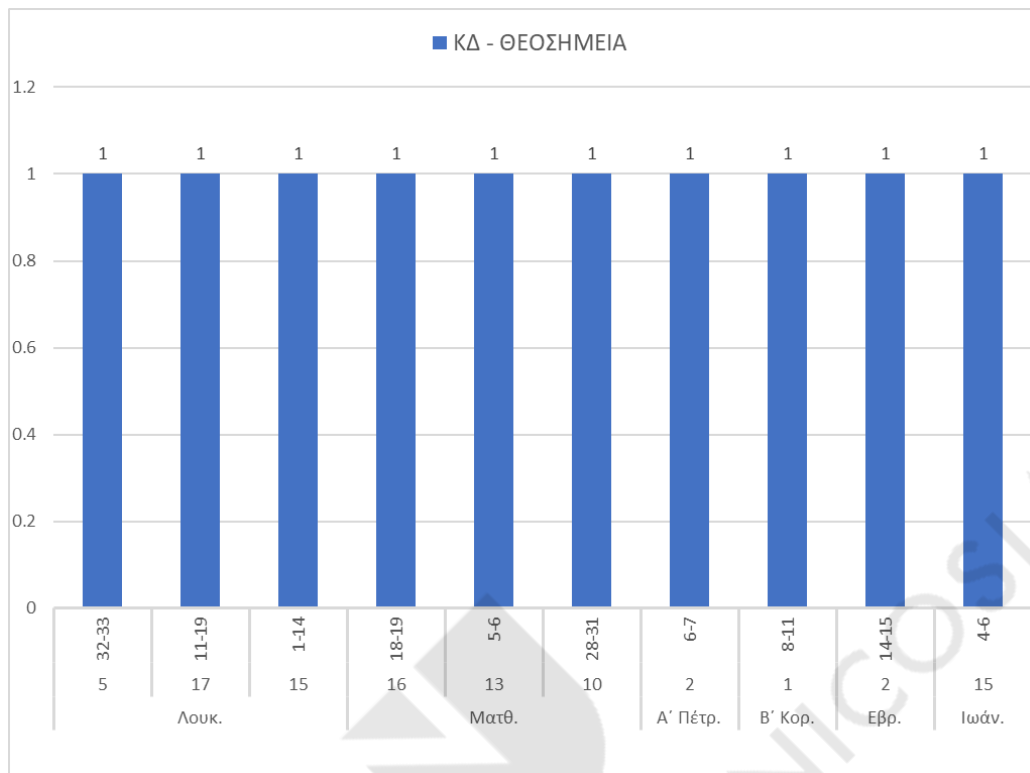
Γράφημα 295 - Παράγραφοι στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ με την μεγαλύτερη συγκέντρωση στίχων από Βιβλία της ΚΔ

⁵⁴¹ Αυτόθι, υποσημείωση 540

Πέραν του ενός κεφαλαίου / στίχοι αναφορές στην ΚΔ

Στο Γράφημα 296, βλέπουμε τις πέραν του ενός στίχου βιβλικές αναφορές στην ΘΕ-ΟΣΗΜΕΙΑ.

Γράφημα 296 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ

Η παρούσα εργασία μελέτησε τις αναφορές του Αγίου Νεοφύτου στην Αγία Γραφή. Η όλη μελέτη βασίστηκε στην κριτική έκδοση των απάντων, που αποτελείται από έξι Τόμους και είναι έκδοση της Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου. Από τη διερεύνηση που κάναμε τόσο στην προσωπικότητα και το συγγραφικό του έργο, όσο και στις αναφορές του στην Αγία Γραφή, μπορούμε να οδηγηθούμε στα εξής συμπεράσματα:

1. Έγινε λεπτομερής προσέγγιση των έργων του Αγίου Νεοφύτου από πλευράς χρήσης της Αγίας Γραφής, τόσο της Παλαιάς όσο και της Καινής Διαθήκης. Στόχος ήταν να παρουσιάσω συγκριτική, ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των παλαιοδιαθηκικών και καινοδιαθηκικών αναφορών του Αγίου μέσω γραφικών παραστάσεων. Ο Άγιος Νεόφυτος αποτελεί σπάνια περίπτωση σε παγκόσμιο επίπεδο, γιατί, ενώ ήταν αναλφάβητος ως τα δεκαοκτώ του χρόνια, κατόρθωσε να αποκτήσει τέτοια μόρφωση και παιδεία, ώστε να συγγράψει περίπου τέσσερις χιλιάδες πεντακόσιες (**4500**) χειρόγραφες σελίδες και να καλύψει όλους τους τομείς της θεολογίας. Από άποψη θεολογική, το συγγραφικό έργο του τον καθιερώνει ως τον μεγαλύτερο θεολόγο όλων των εποχών στην Κύπρο, μετά τον άγιο Επιφάνιο Σαλαμίνος, τον δεύτερο πολυγραφότερο συγγραφέα του ΙΒ' αιώνα μετά τον Θεόδωρο Βαλσαμώνα και τον πρώτο από όλους τους συγγραφείς του ΙΔ' αιώνα.
2. Ο Νεόφυτος ήταν υιός του Αθανασίου και της Ευδοξίας και γεννήθηκε το 1134, τότε που η Κύπρος ανήκε ακόμη στο Βυζάντιο και αυτοκράτορας ήταν ο Μανουήλ Κομνηνός, στον μικρό αγροτικό συνοικισμό Κάτω Δρυς. Είχε επτά αδέρφια, αγόρια και κορίτσια. Λόγω οικονομικών δυσχερειών ο Νεόφυτος μεγάλωσε τελείως αναλφάβητος και για να κερδίζει τα προς το ζην, αλλά και για να βοηθά

την οικογένειά του, ασχολείτο με γεωργικές εργασίες και ιδιαίτερα με την αμπελοκαλλιέργεια. Όταν έγινε δεκαεπτά ετών οι γονείς του τον αρραβώνιασαν και στα δεκαοκτώ ήθελαν να τον παντρέψουν, αυτός κατέφυγε στο μοναστήρι του ιερού Χρυσοστόμου στον Κουτσοβέντη. Στα 1151 σε μυσταγωγική ατμόσφαιρα λαμβάνει χώρα η μοναχική του κουρά. Μετά το πενταετές διακόνημα του καλλιεργητή αμπελιών, ο ηγούμενος Μάξιμος τον μετέθεσε στον ναό ως παρεκκλησίαρχο. Με άδεια του ηγουμένου Ευφρόσυνου πήγε στους Αγίους Τόπους, όπου προσκύνησε στα Ιεροσόλυμα και στα άλλα αγιασμένα μέρη. Επέστρεψε και πάλι στη μονή του Χρυσοστόμου, για να αναχωρήσει αργότερα στο Λάτρον όρος. Όμως, μετά τη σύλληψη και φυλάκισή του στο κάστρο της Πάφου βρέθηκε στον Μελισσόβουνο, όπου έκτισε την Εγκλείστρα του, η οποία αργότερα μετετράπη σε Μονή Εγκλείστρας και κατόπιν Ιερά Μονή Αγίου Νεοφύτου.

3. Ο Νεόφυτος μορφώθηκε κατά τη θεία και ανθρώπινη σοφία και μυήθηκε στα μυστικά της πνευματικής ασκήσεως στη μονή του Χρυσοστόμου. Μέχρι τα δεκαοκτώ του ήταν εντελώς αναλφάβητος καθ' ότι, οι γονείς του ήταν φτωχοί και δεν μπορούσαν να τον στείλουν σχολείο. Παρότι ο Άγιος δεν αναφέρει πουθενά τον τρόπο διδασχής των γραμμάτων, εντούτοις, μας δηλώνει ότι εξασκήθηκε στην απομνημόνευση εν πρώτης τον Ψαλτήρα και στην συνέχεια την Εξαήμερο. Γνώριζε άριστα την Αγία Γραφή καθότι είχε χειρόγραφα στην Εγκλείστρα του και ακολουθούσε με συνέπεια τον προφητικό, ευαγγελικό και αποστολικό λόγο. Στην προσπάθειά του να συντάξει χειρόγραφα στην παραδοσιακή λόγια εκκλησιαστική γλώσσα της εποχής του, ο Έγκλειστος αναγκάζεται να προσφύγει στην δημώδη γλώσσα του τόπου. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αναδειχθεί ως ο πρώτος καταγραφέας του κυπριακού ιδιώματος της δημώδους ελληνικής γλώσσας, διαθέτοντας έτσι στους ιστορικούς και γλωσσολόγους της ελληνικής γλώσσας πολύτιμες μαρτυρίες.
4. Όλο το έργο του είναι ζυμωμένο με τον βιβλικό λόγο και σε όλο του το έργο προσπαθεί να ερμηνεύσει είτε σύντομα είτε εκτενέστερα τα κείμενα της Αγίας Γραφής και όχι μόνον. Στην Τυπική Διαθήκη ο Άγιος αναφέρει το σύνολο των

βιβλίων του, «τρεῖς πανηγυρικά· καὶ ἕτερα δύο βιβλία πλείστων ἐπιστολῶν ψυχωφελῶν πάνυ, ἐν οἷς καὶ ἀσκητικὰ κεφάλαια τετρακόσια καὶ τελώνια κδ'· καὶ βιβλίον πεντηκοντακέφαλον, ἐν ᾧ καὶ τὸ Ἄισμα τῶν Ἀισμάτων ἐρμηνεύεται· καὶ ἕτερον τῆς Θεοσημίας· καὶ ἕτερον ἐρμηνεῖα τῆς Ἑξαήμερου ἐν λόγοις ις'· καὶ ἕτερον ἐρμηνεῖα τῶν Ψαλμῶν ἐν λόγοις ιβ'· καὶ ἕτερον ἐρμηνεῖα κανόνων τῶν δώδεκα Δεσποτικῶν ἑορτῶν· καὶ ἕτερον δωδεκάλογον, τὸ πρόχειρον τοῦ Ἐγκλείστου, ἐν ᾧ τεσσαρακονταετίας καὶ πεντηκονταετίας καὶ φυσιολογίας ἀναφορά· καὶ ἕτερον δισδεκάλογον καινῆς καὶ παλαιᾶς νομοθεσίας εὐσύννοπτοι ἐρμηνεῖαι Δεσποτικῶν ἐντολῶν· καὶ ἑτέρα ἢ τῶν κατηχήσεων βίβλος· καὶ ἄλλο μικρὸν κατανυκτικῶν στιχηρῶν· καὶ ἄλλο ἢ παροῦσα τυπικὴ διάταξις· καὶ ἄλλο πάλιν τὸ καλούμενον Τελευταῖον».

5. Στα ἔργα του ὁ Ἅγιος χρησιμοποιεῖ ἓνα τεράστιο ὄγκο αναφορῶν ἀπὸ τὴν βίβλο, με ἀπώτερο σκοπὸ νὰ ἐρμηνεύσει τὰ κείμενα τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ὁ Ἅγιος ἐπιστρατεύει μέσῳ τῶν αναφορῶν τὴν Ἁγία Γραφή με ἀπώτερο στόχο νὰ διαλύσει κάθε δυσπιστία ἀπέναντι στον ὅποιον ἀντίλογο καὶ νὰ τεκμηρίῳσι τὰ γραφόμενα του. Χρησιμοποιεῖ ἓνα μεγάλο πλῆθος βιβλικῶν μαρτυρίων, ἀκόμη καὶ ὅταν ἀσχολεῖται με πάσης φύσεως Θεολογικά, ὅπως Χριστολογικά, Σωτηριολογικά, Εσχατολογικά, Εκκλησιολογικά, μυστηριακά καὶ μὴ θέματα.
6. Ἡ συνολικὴ χρῆσις τῆς Ἀγίας Γραφῆς τὸν ΙΒ' αἰῶνα ἀνέρχεται σὲ 24.500 περίπου χωρία. Για νὰ γίνῃ ἐφικτὴ ἡ παρουσίασις τῶν γραφημάτων - στατιστικῶν στοιχείων, ἔπρεπε νὰ γίνῃ χρῆσις τῆς Τεχνολογίας τῆς Πληροφορίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ πολὺτιμο ἐργαλεῖο στα χεῖρα τοῦ βιβλικοῦ ἐρμηνευτῆ. Ὁ Ἅγιος ἀναφέρει **7345** βιβλικά χωρία καὶ πραγματοποιεῖ μόνος του τὸ 1/3 τῶν βιβλικῶν παραθεμάτων τοῦ αἰῶνα αὐτοῦ. Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Ἀγίου στὴν Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη εἶναι ἰσοβαρὴς καὶ εἶναι ἀξιοπροσοχῆς αὐτὸ καθ' ὅτι ἀποτελεῖ ἓνα ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα παραδείγματα Πάτερων τῆς ἐκκλησίας ποὺ κάνουν τόσο ἐκτενὴ χρῆσις τῆς Π. Διαθήκης. Εξετάζοντας τὸ ἀθροισμα τῶν παλαιοδιαθηκικῶν καὶ τῶν καινοδιαθηκικῶν αναφορῶν στα ἔργα τοῦ Ἀγίου Νεοφύτου, παρατηροῦμε ὅτι αὐτὰ μεμονωμένα διαμοιράζονται, καθὼς σὲ ἄλλα υπερέχει ἡ Καινὴ καὶ σὲ ἄλλα ἡ

Παλαιά Διαθήκη. Το συνηθέστερο αναμενόμενο σε άλλους πατέρες είναι να υπερέχει η ΚΔ.

7. Χαρακτηριστικά, η ΠΔ υπερτερεί με μεγάλη διαφορά στο *ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ*, στην *ΕΞΑΗΜΕΡΟ* και στο *ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ* και αυτό μπορεί να αποδοθεί στην ειδική θεματολογία τους ενώ στην ΚΔ υπερέχουν τα βιβλία της *ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄*, *ΕΡΜΗΝΕΙΑ*, *ΕΝΤΟΛΕΣ* και *ΨΑΛΜΟΙ*. Όσον αφορά τις κατηγορίες παραθέσεων του Αγίου, υπάρχει μία ισοβαρής σχέση μεταξύ ΚΔ και ΠΔ με μόνη διαφορά στους *ΛΟΓΟΥΣ* όπου υπάρχει ένας σχετικός πλεονασμός στην ΚΔ. Βλέποντας συγκριτικά της κατηγορίες παραθέσεων στην ΠΔ και ΚΔ διαπιστώνουμε ότι οι *ΛΟΓΟΙ* τροφοδοτούνται περισσότερο από την ΠΔ (1899 ανφ.) και ΚΔ (1476), στα *ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ* γίνεται σχεδόν ίση χρήση ΚΔ (945) και ΠΔ (959), τα *ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ* ενισχύονται περισσότερο από την ΠΔ (1016) και ΚΔ (720) και τέλος τα *ΙΣΤΟΡΙΚΑ* του Αγίου έχουν πάλιν σχεδόν ίση κατανομή μεταξύ ΠΔ (177) και ΚΔ (153). Συγκεκριμένα οι *ΛΟΓΟΙ* τροφοδοτούνται περισσότερο από τον *Ματθαίο* (516 ανφ.), τους *Ψαλμούς* (468 ανφ.), τα *ΚΑΤΗΧΗΤΙΚΑ* από τους *Ψαλμούς* (201), τον *Ματθαίο* (185), και *Γένεσις* (201), τα *ΙΣΤΟΡΙΚΑ* από τους *Ψαλμούς* (57) τα *ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ* από τον *Ματθαίο* (351) και *Γένεσις* (346).
8. Ο Άγιος παραπέμπει σε 46 από 49 βιβλία της ΠΔ. Δεν αναφέρεται στα βιβλία της Εσθήρ, του Οβδιού και της Επιστολής Ιερεμία. Παρατηρούμε ότι οι περισσότερες σε αριθμό αναφορές είναι οι *ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ* (1046 ανφ.), *ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ* (607), *ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟΝ* (409) και *ΕΡΜΗΝΕΙΑ*. Ο λιγότερες σε αριθμό αναφορές είναι οι *ΔΙΑΘΗΚΗ* (36), *ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ* (35), *ΛΟΓΟΙ* (26) και *ΙΕΡΑΡΧΙΑ* (7.). Τα συχνότερα παρατιθέμενα βιβλία της ΠΔ είναι οι *Ψαλμοί* (884), *Γένεσις* (688) και *Ησαΐας* (436). Ο Άγιος χρησιμοποίησε περισσότερο τα *ΠΟΙΗΤΙΚΑ* (1559) και τα *ΙΣΤΟΡΙΚΑ* (1226) βιβλία της ΠΔ και λιγότερο τα *ΠΡΟΦΗΤΙΚΑ* (841).
9. Συχνότερα σε αναφορές (>=40) θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την ΠΔ είναι «*Η δημιουργία του κόσμου και του ανθρώπου*», «*Η πτώση του ανθρώπου*», «*Η εβδόμη ημέρα της δημιουργίας, ο άνθρωπος ως ψυχή ζώσα στον κήπο της Εδέμ*», «*Κάϊν και Άβελ - οι απόγονοι του Κάϊν και του Σήθ*», «*Υμνος στο Θεό*

Δημιουργό», «Διάλογος των δυο Αγαπημένων», «Η αποστασία και η τιμωρία των Ιουδαίων - Κλήση για μετάνοια - Κρίση και λύτρωση της Ιερουσαλήμ».

10. Το χωρίο με τη μεγαλύτερη χρήση στην Π.Δ. είναι το Γεν. 1,26: *«καὶ εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν, καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν κτηνῶν καὶ πάσης τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ γῆς»*. Ο Άγιος χρησιμοποιεί 2268 χωρία (άπαξ) της Παλαιάς Διαθήκης εκ των οποίων τα 2122 παρατίθενται από 1 έως 3 φορές και 146 πέραν των 3 φορές.
11. Ο Άγιος παραπέμπει σε 25 από τα 27 βιβλία της Καινής Διαθήκης. Δεν αναφέρεται στις επιστολές προς Φιλήμονα και Γ' Ιωάννου. Παρατηρούμε ότι οι περισσότερες σε αριθμό αναφορές είναι στα συγγράμματα: ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ (1318), ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (544), ΕΝΤΟΛΕΣ (506), ΕΡΜΗΝΕΙΑ (495), ΨΑΛΜΟΙ (331), ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (176). Οι λιγότερες σε αριθμό αναφορές είναι: ΕΞΗΗΜΕΡΟΣ (69), ΙΕΡΑΡΧΙΑ (55), ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ (51), ΔΙΑΘΗΚΗ (44), ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ (39), ΛΟΓΟΙ (31), ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ (30), ΛΟΓΟΣ »(27) και ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ (1).
12. Ο Άγιος Νεόφυτος εναρμονίζεται πλήρως με τους Πατέρες, αλλά και με το σύνολο των συγγραφέων του Migne, ως προς τα τρία συχνότερα αναφερόμενα βιβλία. Η συχνότητα αναφοράς στα βιβλία της Καινής Διαθήκης είναι: Κατά Ματθαίον (1082), Κατά Λουκάν (538) και Κατά Ιωάννη (515). Τα συχνότερα σε αναφορές (>=60) θέματα που χρησιμοποιεί ο Άγιος από την Καινή Διαθήκη είναι: *«Η παραβολή των δέκα παρθένων - Η παραβολή των ταλάντων - Η δευτέρα παρουσία του Κυρίου και η κρίση των εθνών»*, *«Δεν πρέπει να κατακρίνωμεν - Τα αποτελέσματα της προσευχής - Ο χρυσός κανόνας - Η στενή πύλη και η δύσκολη οδός - Προσοχή από τους ψευδοπροφήτες - Να εφαρμόζουμε τις εντολές του Θεού - Η παραβολή για τα δυο σπίτια»*, *«Η παραβολή του σπορέα - Γιατί ο Ιησούς μιλάει με παραβολές - Η εξήγηση της παραβολής του σπορέα - Η παραβολή των ζιζανίων - Η παραβολή για τον κόκκο του σιναπιού - Η παραβολή για το προζύμι - Η χρήση των παραβολών - Ερμηνεία της παραβολής των ζιζανίων - Η παραβολή για τον κρυμμένο θησαυρό - Η παραβολή για το πανάκριβο μαργαριτάρι - Η παραβολή για το δίχτυ - Η απόρριψη του Ιησού στη Ναζαρέτ»*, *«Η επί του*

Όρους Ομιλία: Οι Μακαρισμοί - Το αλάτι και το φως του κόσμου - Ο Κύριος τελειοποιεί και συμπληρώνει τον Μωσαϊκό Νόμο - Η οργή - Η μοιχεία - Το διαζύγιο - Ο όρκος - Η ανταπόδοση - Η αγάπη για τον πλησίον», «Το κήρυγμα του Ιωάννη του Βαπτιστή - Η Βάπτισμα του Ιησού στον Ιορδάνη», «Προαγγελία της γεννήσεως του Ιωάννη του Προδρόμου - Ο Ευαγγελισμός της παρθένου Μαρίας - Η Μαρία επισκέπτεται την Ελισάβετ - Η ωδή της Θεοτόκου - Η γέννηση του Ιωάννη του Προδρόμου - Η προφητεία του Ζαχαρία» και «Προϋπαρξη του Ιησού Χριστού - Η μαρτυρία του Ιωάννη του Βαπτιστή - Ο αμνός του Θεού - Η κλήση των πρώτων μαθητών - Ο Ιησούς καλεί τον Φίλιππο και τον Ναθαναήλ».

13. Το χωρίο με τη μεγαλύτερη χρήση στην Καινή Διαθήκη είναι το Ιω. 1,29 «Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει· Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου». Λαμβάνοντας υπόψιν τα πιο πάνω, θα έλεγα ότι ο Άγιος δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον Άνθρωπο, στον Ύμνο για τον Θεό, την Αγάπη, τη Μετάνοια, τις Παραβολές, την Επί του Όρους Ομιλία, την Παναγία και τον Ιωάννη τον Βαπτιστή. Ο Άγιος χρησιμοποιεί 3717 χωρία (άπαξ) της Καινής Διαθήκης εκ των οποίων τα 1966 παρατίθενται από 1 έως 3 φορές και 182 πέραν των 3 φορές.

Οι Θεολογικές πηγές, και άλλα κείμενα, μπορούν να τύχουν έρευνας και επεξεργασίας από τη Θεολογική επιστήμη, αλλά και από επιμέρους επιστήμες, όπως η επιστήμη της Πληροφορικής. Έχουμε αποδείξει ότι μέσω αυτής της επιστήμης μπορούμε να αναλύσουμε την Αγία Γραφή, αλλά και συγγράμματα πατέρων και να δώσουμε απαντήσεις σε διάφορα θέματα και ερωτήματα. Ο σύγχρονος ερευνητής της Θεολογικής επιστήμης μπορεί, μέσω της Πληροφορικής, να αναλύσει εις βάθος πολλά θέματα και να δώσει τις δικές του τεκμηριωμένες απαντήσεις.

1. Πηγές

1.1. Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου

- Συγγράμματα, τόμος Α', *Δέκα Λόγοι περί τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν*, έκδ. Ι.Ε Στεφανής, έκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 1996.
- Συγγράμματα, τόμος Α', *Πεντηκοντακέφαλον*, έκδ. Π. Σωτηρούδης, έκδοση Ἱερᾶς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 1996.
- Συγγράμματα, τόμος Β', *Τυπικὴ Διαθήκη*, έκδ. Ι.Ε Στεφανής, έκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 1998.
- Συγγράμματα, τόμος Β', *Βίβλος τῶν Κατηχήσεων*, έκδ. Β.Κ. Κατσαρός, έκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 1998.
- Συγγράμματα, τόμος Γ', *Πανηγυρικὴ Α'*, έκδ. Νικ. Παπατριανταφύλλου Θεοδωρίδης (Λόγοι 1 – 15), έκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 1999.
- Συγγράμματα, τόμος Γ', *Πανηγυρικὴ Α'*, έκδ. Θεόδ. Ξ. Γιάγκου (Λόγοι 16 – 30), έκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 1999.
- Συγγράμματα, τόμος Δ', *Ἑρμηνεία τῆς Ἑξαμέρου καὶ Ἑρμηνεία τοῦ Ψαλτήρος καὶ τῶν Ὡδῶν*, έκδ. Θ.Ε. Δετοράκης, έκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2001.
- Συγγράμματα, τόμος Δ', *Ἑρμηνεία τοῦ Ἄσματος τῶν Ἀσμάτων*, έκδ. Βασ. Στ. Ψευτογκάς, έκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2001.

- Συγγράμματα, τόμος Ε΄, *Ἑρμηνεία Κανόνων τῶν δώδεκα Δεσποτικῶν ἑορτῶν*, ἐκδ. Ἀλ. Σακελλαρίδου - Σωτηρούδη, ἐκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2005.
- Συγγράμματα, τόμος Ε΄, *Λόγοι*, ἐκδ. Κ. Κωνσταντινίδης, Νικ. Παπατριανταφύλλου Θεοδωρίδη, Β.Κ. Κατσαρός ἐκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2005.
- Συγγράμματα, τόμος Ε΄, *Το βιβλίο τῆς θεοσημείας*, ἐκδ. Δημ. Σοφιανός ἐκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2005.
- Συγγράμματα, τόμος Ε΄, *Ἐπιστολές*, ἐκδ. Ἀπ. Καρπόζηλος, ἐκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2005.
- Συγγράμματα, τόμος Στ΄, *Εὐρετήρια*, ἐκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2008.

1.2 Συγγράμματα απόδοση στην Νέα Ελληνικὴ

Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου

- Συγγράμματα, ΤΟΜΟΣ Α΄, *ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΨΑΛΤΗΡΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΩΔΩΝ*, Μέρος Α΄, Εἰσαγωγή - Κείμενο – Μετάφραση ΘΕΟΧΑΡΗ Ε. ΔΕΤΟΡΑΚΗ, Ἐκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου Πάφος - ΚΥΠΡΟΣ 2018.
- Συγγράμματα, ΤΟΜΟΣ Α΄, *ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΨΑΛΤΗΡΟΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΩΔΩΝ*, Μέρος Β΄, Εἰσαγωγή - Κείμενο – Μετάφραση ΘΕΟΧΑΡΗ Ε. ΔΕΤΟΡΑΚΗ, Ἐκδοση Ιεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου Πάφος - ΚΥΠΡΟΣ 2018.
- Συγγράμματα, ΤΟΜΟΣ Γ΄, *ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟΝ*, Εἰσαγωγή - Κείμενο – Μετάφραση ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΣΩΤΗΡΟΥΔΗ, ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ, ΠΑΦΟΣ - ΚΥΠΡΟΣ 2020.
- Συγγράμματα, ΤΟΜΟΣ Ζ΄, *ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ Α΄*, Εἰσαγωγή - Κείμενο – Μετάφραση ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Κ. ΚΑΤΣΑΡΟΥ, ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ, ΠΑΦΟΣ - ΚΥΠΡΟΣ 2021.

- Συγγράμματα, ΤΟΜΟΣ Ζ΄, *ΒΙΒΛΟΣ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΝ Β΄*, Εισαγωγή - Κείμενο – Μετάφραση ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Κ. ΚΑΤΣΑΡΟΥ, ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ, ΠΑΦΟΣ - ΚΥΠΡΟΣ 2021.
- Συγγράμματα, ΤΟΜΟΣ Ι΄, *ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ*, Εισαγωγή - Κείμενο – Μετάφραση ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΣΩΤΗΡΟΥΔΗ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΟΥ-ΣΩΤΗΡΟΥΔΗ, ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΑΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΟΠΗΓΙΑΚΗΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ, ΠΑΦΟΣ - ΚΥΠΡΟΣ 2020.

Ἡ Καινή Διαθήκη, Ἔκδοση Ἱερᾶς Συνόδου Ἐκκλησίας Κύπρου, Λευκωσία, 2014.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΠΑΝΕΚΔΟΣΗ <https://drive.google.com/file/d/1sGxdxrml55FzB9IN4tQxv9SABDIzqB4-/view>, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2018.

ΒΙΒΛΙΚΟΙ ΣΤΙΧΟΙ βασίζονται στην ιστοσελίδα <http://dgpc.web.auth.gr/>, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης - Θεολογική Σχολή Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας - Τομέας Αγίας Γραφής και Πατερικής Γραμματείας

2. Γενική βιβλιογραφία περί του Αγίου Νεοφύτου

2.1 Ελληνική βιβλιογραφία

Αθανάσιου Γιέβτις - Επισκόπου Ερζεγοβίνης, *Η Θεία ευχαριστία κατά τον άγιο Νεόφυτο τον Έγκλειστο*, Έγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Ἁγίου Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, Ἱστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010.

Αλέξιος Εγκλειστριώτης (Ἀρχιμ.), *«Ἡ βράβευση τῆς Ἐκδοσης τῶν Ἀπάντων Ἀγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστρου ἀπό τήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν»*, στό ΠΑΔΣΝΕ, Πάφος 2009.

Αργυρίου Χρ. Αστερίου, *Η ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*, Έγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Ἁγίου Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, Ἱστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010.

- Αριστοτέλους Γ.** Χαράλαμπος, *Ἡ χρήση τῆς Καινῆς Διαθήκης στὰ ἔργα τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου: Συγκριτική ἀποτύπωση καὶ στατιστικὴ ἀνάλυση*, Μεταπτυχιακὴ Διατριβή, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, 2018.
- Γαλάνη Λ.** Ἰωάννη, *Ἡ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ, ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ: ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΨΑΛΤΗΡΟΣ ΔΑΒΙΔ*, Ἐγκλειστριώτικα Ἀνάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διεθνοῦς Συνεδρίου Ἁγίου Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, Ἱστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010.
- Γλάρου Β.** Αθανάσιος, *Ο Ἁγιος Νεόφυτος ο ἐγκλειστος καὶ ἡ τυπικὴ διαθήκη του*, Ἐγκλειστριώτικα Ἀνάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διεθνοῦς Συνεδρίου Ἁγίου Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος, Ἱστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010.
- *Ο Ἁγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος καὶ ἡ Τυπικὴ Διαθήκη του*, Τόμος Α΄, ΗΡΟΔΟΤΟΣ, 2013.
- Δημοσθένους Α.** Ανθούλλη, *Ο Ἐγκλειστος Ἁγιος Νεόφυτος (1134-1214 περ.) καὶ ὁ κόσμος του*, Διδακτορικὴ Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 2005.
- Εγγλεζάκη Βενέδικτου**, (αρχιμ. Παύλου), *Εἴκοσι μελέται διὰ τὴν Εκκλησίαν Κύπρου (4ος ἕως 20ός αἰών)*, εκδ. Ἰδρυμα Α. Γ. Λεβέντη καὶ Μορφωτικὸν Ἰδρυμα Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, Αθήναι 1996.
- *Ἀνέκδοτος κατήχησις τοῦ ὁσίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου εἰς τὴν ἁγίαν Μεταμόρφωσιν*, Θεολ. 44 (1973).
- *Ἡ εἰς τοὺς Κανόνας τῶν Δεσποτικῶν Ἑορτῶν Ἑρμηνεία τοῦ Νεοφύτου τοῦ ἐγκλείστου*, Απ. Βαρν. (1978).
- Ιωσήφ Γέροντος**, *Ἁγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος (Ἡ ουρανόδρομη πορεία του)*, Γ΄ ἔκδοσις, Ἐκδοσις Ἱεράς Μεγίστης Μονῆς του Βατοπαιδίου, Ἁγιον Ὄρος 1998.
- Καραβιδόπουλου Δ.** Ἰωάννη, *Πρωτότυπες ἐρμηνείες τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀπὸ τὸν Ἅγιο Νεόφυτο*, Ἐγκλειστριώτικα Ἀνάλεκτα 1, εκδ. Ἱεράς Βασιλικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Ἀγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010.
- Κατζίγκας Δημήτριος**, *ΤΟ ΚΑΙΝΟΔΙΑΘΗΚΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*, Διδακτορικὴ Διατριβή, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Λευκωσία, 2020.

- Κούτσιος** Νικόλαος (Πρεσβύτερος), *ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ ΤΟΝ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟ*, Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστημίου Λευκωσίας ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2020.
- Κυπριανός** αρχιμανδρίτης, *Τυπική σὺν Θεῷ διάταξις καὶ λόγοις εἰς τὴν Ἑξαήμερον τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νεόφυτος τοῦ Ἐγκλείστου*, Βενετία, 1779.
- Μολέσκη** Λοῖζα, *Η λειτουργία των πέντε αισθήσεων και η προοπτική της σωτηρίας κατά τον ἅγιο Νεόφυτο ἐγκλειστο*, Διδακτορική Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2014.
- Νικολαΐδη** Νίκος, «Ὁ ἅγιος Νεόφυτος Πατέρας καὶ Διδάσκαλος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας», στό ΠΑΔΣΝΕ, Πάφος, 2009.
- Ντοκιμαντέρ ΣΙΓΜΑ**, Ἅγιος Νεόφυτος ο Ἐγκλειστος, φιλοξενούμενοι Χρήστος Οικονόμου, Νίκος Νικολαΐδης, 2012.
- Οικονόμου** Κ. Χρήστου, *Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ο Ἐγκλειστος. Προσωπικότητα, συγγράμματα και ερμηνευτικές προσεγγίσεις*, Εγκλειστριωτικά Ανάλεκτα 2, έκδ. Ιεράς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010.
- *Ἡ ἔκδοση τῶν ἀπάντων τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου*, Απ. Βαρνάβας 56 (1995).
- *Τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου*, Θεσσαλονίκη 1995.
- *ΠΑΥΛΕΙΑ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΡΤΕΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗ*, ΒΕΡΕΙΑ 2015.
- *ΤΟ ΒΙΒΛΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΕΟΦΥΤΟ ΤΟΝ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟ*, Θεολογική Σχολή Α.Π.Θ. Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας.
- *Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ο ἐγκλειστος και το ἔργο του*, Εγκλειστριώτικα Ανάλεκτα 1, έκδ. Ιεράς Βασιλικῆς και Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010.
- Παπαδημητρίου** Β. Κυριακούλας, *Η ἐπὶ του Ὁρους Ομιλία κατά τον Ἅγιο Νεόφυτο τον Ἐγκλειστο. Η συντακτική και ερμηνευτική του μέθοδος*, Εγκλειστριώτικα

Ανάλεκτα 1, εκδ. Ιεράς Βασιλικής και Σταυροπηγιακής Μονής Αγίου Νεοφύτου, Πάφος 2010.

Παπανεοφύτου Δημήτριος, *Η χρήση των πάτερων στα έργα του αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου*, Μεταπτυχιακή Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2010.

Παπαρνάκη Γ. Αθανάσιος, «*Η ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ*» Εγκλειστριώτικα Άνάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Άγιος Νεόφυτος ό Έγκλειστος, Ίστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010.

Πατρώνου Π. Γεωργίου, *Μηνύματα από τον Βίο και το Έργο του Αγίου Νεοφύτου προς τον σύγχρονο κόσμο*, Ομιλία κατά την Αρχιερατική Θεία Λειτουργία στο Καθολικό της Ιεράς Μονής του Αγίου Νεοφύτου του Εγκλείστου, μετά τη λήξη των εργασιών του Συνεδρίου (Κυριακή 26 Απριλίου 2009), Έγκλειστριώτικα Άνάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Άγιος Νεόφυτος ό Έγκλειστος, Ίστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010.

Πασχαλίδη Α. Συμεών, *Διερεύνηση των κριτηρίων αγιότητας του Οσίου Νεοφύτου στο πλαίσιο της αγιολογίας της μεσοβυζαντινής περιόδου*, Έγκλειστριώτικα Άνάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Άγιος Νεόφυτος ό Έγκλειστος, Ίστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010.

Σωτηρούδη Σ. Παναγιώτη, *Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΙΩΝ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΣΤΟ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΤΟΥ ΕΓΚΛΕΙΣΤΟΥ* Έγκλειστριώτικα Άνάλεκτα 1, Πρακτικά Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου Άγιος Νεόφυτος ό Έγκλειστος, Ίστορία-Θεολογία-Πολιτισμός, Πάφος 2010.

Τσικνοπούλλου Π. Ιωάννη, *Ό λεξιλογικός πλοῦτος τοῦ Έγκλειστου αγίου Νεοφύτου*, ΚΣ 20 (1956).

— *Συγγραφική τέχνη καί γραφικός πλοῦτος τοῦ αγίου Νεοφύτου*, ΚΣ 23 (1950).

— *Τό συγγραφικό ἔργον τοῦ Αγίου Νεοφύτου*, ΚΣ 22, (1958).

- *Ανέκδοτος κατήχησις τοῦ ὁσίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου εἰς τὴν ἁγίαν Μεταμόρφωσιν*, Θεολ. 44 (1973).
- *Τὰ ἐλάσσονα τοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου*, Byz 39 (1969).
- *Ἡ Θαυμαστὴ προσωπικότης τοῦ Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἔγκλειστου*, Byz. (1967).

Χαραλάμπους Σ. Αντώνιος, «*Ἡ ποιμαντικὴ τῆς μετάνοιας στα κείμενα τοῦ ἁγίου Νεοφύτου τοῦ ἐγκλείστου*», Μεταπτυχιακὴ Διατριβή, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2014.

Χατζηϊωάννου Χ. Ἰωάννου, *Ἱστορία καὶ ἔργα Νεοφύτου Πρεσβυτέρου Μοναχοῦ καὶ Ἐγκλείστου*, ἐν Ἀλεξάνδρεια, 1914.

- *Νεοφύτου πρεσβυτέρου μοναχοῦ καὶ ἐγκλείστου*, Ἑρμηνεία εἰς τοὺς Ψαλμούς. Μέρος Β΄, Ἐν Ἀθήναις 1935.

Χατζηψάλτη Κωνσταντίνου, «*Ποῖον το ἀκριβὲς ἔτος τῆς ἀνευρέσεως καὶ τῆς ἀνακομιδῆς τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου*», ΚΣ 26 (1962).

2.2. Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Galatariotou C., *The Making of a Saint. The Life, Time and Sanctification of Neophytos the Recluse*, Cambridge 1991.

Petit L., *Vie et ouvrages de Néophyte le Reclus*, EO 2 (1898–1899).

Toniolo M. Ermanno, *Omellerie e Catechesi Mariane inedite di Neofito il Recluso 1134-1220*, Marianum 36 (1974).

3. Ειδική βιβλιογραφία της μελέτης

3.1. Ελληνική βιβλιογραφία

Αγουρίδη Σάββα, *Ερμηνευτική των ιερών κειμένων*, έκδ. Άρτος Ζωής, Αθήνα 2002.

Δεσπότης Αθανάσιος και Σωτήριος, *Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΣΤΟΝ 21ον ΑΙΩΝΑ*, ΤΟΜΟΣ Β΄.

Ανθρώπινο Πρόσωπο και Ήθος στην Καινή Διαθήκη, εκδ. Άθως, Αθήνα 2008.

Δομουχτσής Ν. Κωνσταντίνος, «*Η Αγία Γραφή στην Πατερική Γραμματεία. Ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου πιλοτικού πληροφοριακού συστήματος με δυνατότητες αυτόματης εξόρυξης γνώσης*», Διδακτορική διατριβή που υποβλήθηκε στο Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας και Χριστιανικού Πολιτισμού του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2021.

Ερημίτου Μάρκου, *Περί μετανοίας 1*, PG 65.

Κεσελόπουλου Αναστάσιος., *Πάθη και αρετές στη διδασκαλία του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά*, εκδ. Δόμος, Αθήνα 1990.

Μανάφης Κ. Α., «*Μοναστηριακά Τυπικά – Διαθῆκαι, Μελέτη φιλολογική*», στο Αθηνά, Σειρά διατριβών και μελετημάτων 7, Αθήνα 1970.

Μαντζαρίδη Γεωργίου, *Πᾶσα ἡ ποικιλία τῶν ἐντολῶν εἰς ἓνα καταλήγει τὸν τῆς μετανοίας ὅρον*, Χριστιανική Ηθική II, εκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη, 2003.

Παπαδημητρίου Β. Κυριακούλας, *Γλώσσα και Ερμηνεία της Καινῆς Διαθήκης, Γλωσσολογικές και θεολογικές ερμηνευτικές δοκιμές*, έκδ. UNIVERSITY STUDIO PRESS, Θεσσαλονίκη 2044.

Παπαδόπουλου Στ., *Πατρολογία*, Τόμ. Α΄, Αθήνα 1976.

Παπαρνάκη Γ. Αθανάσιος, *Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΣΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΤΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ*, Διευρυμένη μορφή εισηγήσεως στην ημερίδα του Δικτύου Κειμενικής και ερμηνευτικής εκκλησιαστικής Παραδόσεως του Τμήματος Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας με θέμα «Το ιστορικό καί ερμηνευτικό πλαίσιο της εποχής του αγίου Γρηγορίου του Παλαμά. Α΄», Θεολογική Σχολή, Φεβρουάριος 2007.

3.2. Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Alviar J.**, «*Recent Advances in computational linguistics and their application to biblical studies*», Cambridge University Press, New Testament Studies, Volume 54, Issue 1, January 2008.
- Baayen H.**, «*Statistical models for word frequency distributions: A linguistic evaluation*», Computers and the Humanities Vol. 26, No. 5/6, Common Methodologies in Humanities Computing and Computational Linguistics (Dec. 1992).
- *Analysing Linguistic Data: A Practical Introduction to Statistics using R*, Cambridge University Press, 2008.
- Bulkeley T.**, «*Commentary beyond the Codex: Hypertext and the art of biblical commentary*», Bible and Computer The Stellenbosch AIBI-6 Conference. Proceedings of the Association Internationale Bible et Informatique "From Alpha to Byte" University of Stellenbosch 17-21 July, 2000.
- Cavallera F.**, *Πίνακες Ελληνικής Πατρολογίας J. P. Migne*, Κέντρο Πατερικών Εκδόσεων, Αθήναι 2008.
- Cook J.** «*From Alpha to Byte*», Bible and Computer. The Stellenbosch AIBI-6 Conference. Proceedings of the Association Internationale Bible et Informatique, University of Stellenbosch 17-21 July 2000, Leiden-Boston 2002.
- «*Towards a computerised exegetical commentary on the Septuagint version of Proverbs*», Bible and Computer, The Stellenbosch AIBI-6 Conference. Proceedings of the Association Internationale Bible et Informatique "From Alpha to Byte" University of Stellenbosch 17-21 July, 2000.
- Delcourt C.**, «*About statistical analysis of cooccurrence*», Computers and the Humanities Vol. 26, No. 1 (Feb., 1992).
- Delehaye A.**, *Saints de Chypre*, Anal. Ball. 26 (1907).
- Ehrhard H.**, *Überlieferung und Bestand der hagiographischen und homiletischen Literatur der griechischen Kirche*, Μέρος Ι, τόμ. 3, Λειψία 1941.

- Fraser M.**, «*From concordances to subject portals: supporting the text-centred Humanities community*», CH 34 (2000).
- Geman S. - Johnson M.**, «*Probability and statistics in computational linguistics. A brief review*», στο M. Johnson - S. P. Khudanpur - M. Ostendorf - R. Rosenfeld (εκδ.), *Mathematical foundations of speech and language processing*, Berlin 2004.
- Goldfield J. D.**, «*An argument for single-author and similar studies using quantitative methods: Is there safety in numbers?* », *Computers and the Humanities* Vol. 27, No. 5/6, *A New Direction for Literary Studies?* (1993/1994).
- Goodman A.**, «*Brief History of the Interface of Computing and Statistics which preceded Data Mining's birth*», *Statistical Analysis Data Mining* 1 (2008).
- Harrison M. Teresa, Stephen Timothy**, «*On-line disciplines: Computer mediated scholarship in the Humanities and Social sciences*», *Computers and the Humanities*, Vol. 26, No. 3, *Telecommunications and the Scholar* (Jun. 1992).
- Hildum C. Donald**, «*Semantic analysis of texts by computer*», *Language*, Vol. 39, No. 4 (Oct. - Dec., 1963).
- Hovy Dirk**, *Text Analysis in Python for Social Scientists Prediction and Classification*, (Elements in Quantitative and Computational Methods for the Social Sciences). Cambridge: Cambridge University Press, 15 February 2022.
- Johansson Sing.**, «*ICAME-Quo vadis? Reflections on the use of computer corpora in linguistics*», *Computers and the Humanities*, Vol. 28, No. 4/5, *Humanities Computing in Norway* (1994/1995).
- Kim Woo Hyun, Chang Hyejung**, *From Words to Numbers: Getting Started with Text Analysis for Applied Social Scientists*, July 2020, *Business Communication Research and Practice* 3(2).
- Lowe W.**, «*Software for Content Analysis – A Review*», στο <http://www.wcfia.harvard.edu/misc/initiative/identity/publications/content_analysis.pdf> (30-4-2008).

- Matsuba S. N.**, «*Finding the range: Linguistic analysis and its role in computer-assisted literary study*», *Computers and the Humanities* Vol. 27, No. 5/6, A New Direction for Literary Studies? (1993/1994).
- Meunier J-G.**, et al., «*Categorisation techniques in computer-assisted reading and analysis of texts (CARAT) in the Humanities*», *Computers and the Humanities*, Vol. 37, No. 1, *Digital Media and Humanities Research: Selected Proceedings of ACH-ALLC 2001* (Feb., 2003).
- Mizrach S.**, «*Content analysis: An annotated bibliography*», στο <<http://www.fiu.edu/~mizrachs/content-analysis.html> (30-4-2008).
- Munitiz A. Joseph**, *Synoptic Greek Accounts of the Seventh Council*, *Revue des études byzantines* vol. 32 (1974).
- Python**, <https://www.python.org/>.
- Schreibman Susan.**, «*Computer-mediated texts and textuality: Theory and practice*», *Computers and the Humanities* Vol. 36, No. 3, A New Computer-Assisted Literary Criticism? (Aug. 2002).
- Siemens R. G.**, «*A new computer-assisted literary criticism?* », *Computers and the Humanities*, Vol. 36, No. 3, A New Computer-Assisted Literary Criticism? (Aug. 2002).
- Smith J. A.**, Kelly C., «*Stylistic constancy and change across literary corpora: using measures of lexical richness to date works*», *Computers and the Humanities* Vol. 36, No. 4 (Nov. 2002).
- Stamatatos E.**, Fakotakis N., Kokkinakis G., «*Computers-based authorship attribution without lexical measures*», *Computers and the Humanities* Vol. 35, No. 2 (May 2001).
- Taylor Dennis**, «*Literary texts and the state of the language: the role of the computer*», *Computers and the Humanities* Vol. 27, No. 5/6, A New Direction for Literary Studies? (1993/1994).
- Wang Shan**, et al., *Conceptual Modeling for Advanced Application Domains*, Conceptual modeling for advanced application domains : ER 2004 Workshops

CoMoGIS, CoMWIM, ECDM, CoMoA, DGOV, and eCOMO, Shanghai, China,
November 8-12, 2004 : proceedings, Springer, 2004.

Warren Ed., *Archeological of Miscellaneous Tracts relating to Antiquity*, Published
by the Society of Antiquities of London, Vol. XLVII (47) 1883.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑ - ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Μαλ.	3	1-3	2
Ιώβ	2	7-8	2
Ησ.	1	16-17	2
Γέν.	3	1-24	2
Γέν.	6	11-12	2
Ψαλμ.	117	22-23	2
Ησ.	65	15-16	2
Εκκλ.	1	12-14	2
Γέν.	19	24-25	2
Γέν.	4	23-24	1
Γέν.	4	25-32	1
Γέν.	6	12-13	1
Γέν.	6	5-12	1
Γέν.	9	20-27	1
Δ' Βασ.	4	32-37	1
Γέν.	4	17-26	1
Δευτ.	6	4-5	1
Γέν.	3	8-10	1
Εκκλ.	1	1-2	1
Εκκλ.	1	16-17	1
Εκκλ.	2	10-11	1
Εκκλ.	2	4-8	1
Εκκλ.	2	4-9	1
Έξοδ.	20	1-26	1
Έξοδ.	23	6-7	1
Ησ.	1	11-13	1
Δαν.	7	9-10	1
Γέν.	1	1-2	1
Αριθ.	16	32-33	1
Άσμ.	2	10-12	1

ΠΑ - ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Άσμ.	3	2-3	1
Άσμ.	4	10-12	1
Άσμ.	4	1-5	1
Άσμ.	5	8-14	1
Άσμ.	7	2-3	1
Άσμ.	8	6-7	1
Γέν.	4	11-12	1
Γ' Βασ.	17	17-24	1
Γέν.	4	1-16	1
Γέν.	1	24-25	1
Γέν.	11	4-9	1
Γέν.	2	5-6	1
Γέν.	2	8-14	1
Γέν.	22	1-18	1
Γέν.	3	11-12	1
Γέν.	3	12-18	1
Γέν.	3	8-9	1
Ησ.	1	13-14	1
Β' Βασ.	11	14-17	1
Παρ. Σολ.	1	24-26	1
Ιώβ	38	3-4	1
Ιώβ	38	5-6	1
Ιώβ	38	9-10	1
Ιώβ	42	1-3	1
Λευιτ.	26	14-17	1
Λευιτ.	26	19-20	1
Λευιτ.	26	23-24	1
Λευιτ.	26	3-12	1
Ησ.	1	18-20	1
Μαλ.	3	22-23	1
Ιώβ	38	12-13	1
Παρ. Σολ.	8	23-30	1
Σοφ. Σολ.	4	11-14	1
Σοφ. Σολ.	9	10-11	1
Ψαλμ.	118	127-8	1
Ψαλμ.	17	35-36	1

ΠΑ - ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Ψαλμ.	17	45-46	1
Ψαλμ.	39	3-4	1
Ψαλμ.	50	19-21	1
Ψαλμ.	57	5-6	1
Λευιτ.	26	40-41	1
Ιεζ.	37	4-6	1
Ησ.	1	2-3	1
Ψαλμ.	81	3-4	1
Ησ.	1	5-6	1
Ησ.	1	7-8	1
Ησ.	11	9-13	1
Ησ.	35	6-7	1
Ησ.	42	10-11	1
Ησ.	66	22-24	1
Ιεζ.	14	13-21	1
Ιώβ	38	20-21	1
Ιεζ.	37	12-14	1
Ιώβ	38	18-19	1
Ιεζ.	37	7-10	1
Ιερ.	2	10-12	1
Ιώβ	1	12-19	1
Ιώβ	1	14-21	1
Ιώβ	1	9-11	1
Ιώβ	1	9-12	1
Ιώβ	2	9-9a	1
Ιώβ	38	1-2	1
Α΄ Βασ.	17	1-58	1
Ιεζ.	37	1-2	1

Παράρτημα 1 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (αναλυτικά)

ΠΑ - ΕΞΑΗΜΕΡΟΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Γέν.	17	1-6	2
Γέν.	15	2-6	1
Γέν.	22	11-12	1
Γέν.	21	1-2	1
Γέν.	2	8-9	1
Γέν.	2	23-24	1
Γέν.	2	2-3	1
Γέν.	19	1-38	1
Γέν.	19	1-2	1
Γέν.	18	9-10	1
Γέν.	18	2-5	1
Γέν.	18	22-25	1
Γέν.	17	15-16	1
Βαρ.	4	2-3	1
Γέν.	15	6-7	1
Γέν.	26	1-35	1
Γέν.	15	13-14	1
Γέν.	14	19-20	1
Γέν.	13	7-8	1
Γέν.	12	18-19	1
Γέν.	12	1-3	1
Γέν.	1	29-30	1
Γέν.	1	27-8	1
Γέν.	1	22-23	1
Γέν.	1	20-21	1
Γέν.	1	17-18	1
Γέν.	1	14-16	1
Γέν.	1	10-11	1
Γέν.	15	9-12	1
Γέν.	50	13-14	1
Ψαλμ.	118	90-91	1
Ησ.	9	8-10	1
Ησ.	40	12-13	1
Έξοδ.	14	1-31	1
Γέν.	9	28-29	1
Γέν.	9	23-27	1

ΠΑ - ΕΞΑΗΜΕΡΟΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Γέν.	9	20-21	1
Γέν.	8	2-3	1
Γέν.	8	21-22	1
Γέν.	8	20-21	1
Γέν.	8	13-14	1
Γέν.	6	9-14	1
Γέν.	22	1-2	1
Γέν.	50	24-25	1
Γέν.	22	9-10	1
Γέν.	49	8-9	1
Γέν.	48	18-19	1
Γέν.	46	3-4	1
Γέν.	42	1-39	1
Γέν.	4	15-16	1
Γέν.	4	14-15	1
Γέν.	4	11-12	1
Γέν.	37	1-11	1
Γέν.	33	1-20	1
Γέν.	3	7-8	1
Γέν.	3	17-19	1
Γέν.	3	14-15	1
Ψαλμ.	76	14-15	1
Γέν.	50	7-9	1

Παράρτημα 2 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στην ΕΞΑΗΜΕΡΟ (αναλυτικά)

ΠΑ - ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Ψαλμ.	23	7-10	4
Ησ.	53	4-7	3
Παρ. Σολ.	8	34-35	2
Γέν.	4	1-26	2
Γέν.	3	1-24	2
Γέν.	1	26-27	2
Γέν.	1	11-12	2
Αββ.	3	16-17	1
Γέν.	38	7-23	1
Γέν.	6	1-4	1
Γέν.	7	1-24	1
Γέν.	8	8-12	1
Δ' Βασ.	5	15-16	1
Δ' Βασ.	5	20-21	1
Δ' Βασ.	5	20-27	1
Δ' Βασ.	5	25-27	1
Δαν.	2	1-49	1
Γέν.	5	21-24	1
Δαν.	3	49-50	1
Γέν.	4	9-11	1
Δαν.	ΒΗΛ & ΔΡΑΚΩΝ	22-27	1
Δαν.	ΣΩΣ. Α	7-8	1
Έξοδ.	11	1-3	1
Έξοδ.	18	14-15	1
Έξοδ.	19	10-11	1
Έξοδ.	20	1-26	1
Έξοδ.	3	21-22	1
Ζαχ.	14	6-7	1
Ζαχ.	8	16-17	1
Δαν.	3	20-22	1
Γέν.	2	16-17	1
Γ' Βασ.	6	1-36	1
Γ' Βασ.	7	1-49	1
Γ' Βασ.	18	31-33	1
Γ' Βασ.	17	1-24	1
Γέν.	1	1-2	1

ΠΑ - ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Β' Παρ.	26	16-21	1
Γέν.	1	6-7	1
Γέν.	13	1-18	1
Γέν.	19	24-28	1
Γέν.	6	1-22	1
Γέν.	2	1-25	1
Γ' Βασ.	5	1-32	1
Γέν.	22	1-19	1
Γέν.	22	2-23	1
Γέν.	22	2-9	1
Άσμ.	1	12-13	1
Γέν.	3	6-24	1
Ησ.	3	14-15	1
Άσμ.	1	10-11	1
Ησ.	11	2-3	1
Γέν.	4	21-22	1
Γέν.	19	31-38	1
Ψαλμ.	23	31-10	1
Ησ.	14	13-14	1
Σοφ. Σειρ.	1	1-13	1
Σοφ. Σολ.	16	12-13	1
Σοφ. Σολ.	6	12-15	1
Σοφ. Σολ.	6	17-18	1
Σοφ. Σολ.	7	21-22	1
Σοφ. Σολ.	8	2-3	1
Ψαλμ.	103	3-4	1
Ψαλμ.	104	29-36	1
Ψαλμ.	117	25-27	1
Παρ. Σολ.	9	5-6	1
Ψαλμ.	18	6-7	1
Παρ. Σολ.	8	14-16	1
Ψαλμ.	23	7-8	1
Ψαλμ.	23	7-9	1
Ψαλμ.	32	1-9	1
Ψαλμ.	33	13-14	1
Ψαλμ.	33	14-15	1

ΠΑ - ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Ψαλμ.	57	5-6	1
Ψαλμ.	60	3-4	1
Ψαλμ.	77	1-3	1
Ψαλμ.	77	44-51	1
Ψαλμ.	91	13-14	1
Ψαλμ.	142	3-6	1
Ησ.	58	5-9	1
Ησ.	28	14-15	1
Ωσ.	2	21-22	1
Ησ.	3	16-17	1
Ησ.	32	12-14	1
Ησ.	38	10-11	1
Ησ.	38	15-16	1
Ησ.	38	17-19	1
Ησ.	38	19-20	1
Ησ.	5	9-10	1
Ησ.	53	5-6	1
Παρ. Σολ.	9	8-9	1
Ησ.	55	9-10	1
Α' Βασ.	4	11-22	1
Ησ.	6	10-11	1
Ησ.	6	9-10	1
Ησ.	63	1-3	1
Ησ.	63	8-9	1
Ιεζ.	34	10-11	1
Ιεζ.	34	8-10	1
Ιησ. Ν.	7	1-26	1
Κριτ.	6	36-40	1
Παρ. Σολ.	1	24-33	1
Παρ. Σολ.	6	30-31	1
Ησ.	55	6-8	1

Παράρτημα 3 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΑ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (αναλυτικά)

ΠΑ - ΕΝΤΟΛΕΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Ψαλμ.	23	7-10	3
Άσμ.	1	3-4	2
Γέν.	2	11-14	2
Δαν.	ΣΩΣ. Α	28-62	2
Παρ. Σολ.	31	8-9	2
Γέν.	6	2-3	1
Ησ.	50	4-5	1
Ησ.	5	1-4	1
Ησ.	40	1-3	1
Ησ.	1	19-20	1
Δαν.	7	9-10	1
Ησ.	53	11-13	1
Δ' Βασ.	5	20-27	1
Ησ.	8	2-3	1
Γέν.	4	1-22	1
Γέν.	3	17-24	1
Γέν.	2	2-3	1
Γέν.	1	26-27	1
Αριθ.	16	32-34	1
Δαν.	2	34-35	1
Παρ. Σολ.	6	25-26	1
Ψαλμ.	80	14-15	1
Ψαλμ.	57	5-6	1
Ψαλμ.	35	12-13	1
Ψαλμ.	118	90-91	1
Ψαλμ.	118	4-6	1
Ψαλμ.	102	17-18	1
Ψαλμ.	101	26-27	1
Ησ.	54	11-12	1
Σοφ. Σολ.	2	14-16	1
Αββ.	1	3-4	1
Παρ. Σολ.	5	3-4	1
Μαλ.	3	22-23	1
Ιωήλ	2	22-4	1
Ιώβ	38	7-11	1
Ιερ.	12	1-2	1

ΠΑ - ΕΝΤΟΛΕΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Ψαλμ.	92	1-2	1
Ησ.	6	9-10	1
Σοφ. Σολ.	2	20-22	1

Παράρτημα 4 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (αναλυτικά)

UNIVERSITY of NICOSIA

ΠΑ - ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Ησ.	11	6-7	3
Έξοδ.	17	5-6	2
Ιώβ	1	16-18	2
Ψαλμ.	79	13-14	2
Ιησ. Ν.	5	13-15	2
Ψαλμ.	44	15-16	2
Ησ.	11	2-3	2
Ψαλμ.	91	13-14	2
Ψαλμ.	118	90-91	2
Σοφ. Σειρ.	24	13-15	2
Παρ. Σολ.	8	23-25	2
Έξοδ.	15	23-25	2
Ψαλμ.	150	4-5	2
Δαν.	10	13-14	2
Δαν.	3	50-51	1
Δαν.	3	48-49	1
Δαν.	10	6-9	1
Δαν.	10	2-4	1
Δαν.	10	4-21	1
Δαν.	7	9-10	1
Δευτ.	31	6-7	1
Δαν.	10	2-10	1
Δευτ.	32	8-9	1
Έξοδ.	28	17-20	1
Έξοδ.	4ε	1-31	1
Ησ.	11	3-4	1
Ησ.	11	7-8	1
Δευτ.	32	5-6	1
Γέν.	2	19-20	1
Αριθ.	22	28-31	1
Άσμ.	2	13-14	1
Άσμ.	4	9-10	1
Γ΄ Βασ.	17	1-24	1
Γ΄ Βασ.	8	27-30	1
Γέν.	1	14-15	1
Γέν.	1	27-27	1
Γέν.	13	15-16	1

ΠΑ - ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Γέν.	17	7-9	1
Δαν.	10	16-17	1
Γέν.	2	11-14	1
Δαν.	10	20-21	1
Γέν.	3	26-29	1
Γέν.	5	21-24	1
Γέν.	8	6-12	1
Γέν.	9	13-16	1
Γέν.	9	20-27	1
Ησ.	50	7-8	1
Δαν.	10	12-13	1
Ησ.	11	9-10	1
Δαν.	10	18-19	1
Γέν.	2	10-14	1
Ψαλμ.	17	6-7	1
Ησ.	49	20-21	1
Λευιτ.	16	29-34	1
Λευιτ.	26	23-24	1
Λευιτ.	26	27-28	1
Λευιτ.	26	40-41	1
Μαλ.	3	22-23	1
Παρ. Σολ.	8	34-35	1
Σοφ. Σειρ.	3	21-22	1
Κριτ.	6	37-40	1
Ψαλμ.	14	11-12	1
Κριτ.	6	11-23	1
Ψαλμ.	17	7-8	1
Ψαλμ.	21	17-19	1
Ψαλμ.	34	2-3	1
Ψαλμ.	41	2-3	1
Ψαλμ.	44	11-12	1
Ψαλμ.	64	12-14	1
Ψαλμ.	84	11-14	1
Ψαλμ.	88	27-28	1
Ψαλμ.	13	1-3	1
Ησ.	53	8-9	1
Ησ.	2	15-16	1

ΠΑ - ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Ησ.	45	15-16	1
Αριθ.	21	8-9	1
Ησ.	50	5-7	1
Ησ.	52	2-3	1
Ησ.	53	10-11	1
Ησ.	53	3-4	1
Ησ.	53	3-5	1
Λευιτ.	16	16-22	1
Ησ.	53	7-8	1
Ησ.	14	14-15	1
Ησ.	54	11-12	1
Ησ.	54	11-13	1
Ησ.	6	2-3	1
Ησ.	61	10-11	1
Ησ.	65	15-16	1
Ιησ. Ν.	1	6-7	1
Ιωήλ	3	1-2	1
Ιωήλ	4	16-17	1
Ησ.	53	6-7	1

Παράρτημα 5 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΑ στη ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (αναλυτικά)

ΠΑ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Ψαλμ.	44	11-12	3
Γέν.	7	17-24	2
Άσμ.	1	3-4	2
Έξοδ.	14	15-31	2
Γέν.	19	1-29	2
Έξοδ.	13	21-22	1
Γέν.	8	15-22	1
Δ' Βασ.	2	1-8	1
Δ' Βασ.	5	1-27	1
Δαν.	3	1-23	1
Δαν.	6	17-19	1
Δαν.	7	15-28	1
Γέν.	6	5-7	1
Έξοδ.	13	14-15	1
Γέν.	3	17-19	1
Έξοδ.	14	23-28	1
Έξοδ.	14	27-28	1
Έξοδ.	16	32-34	1
Έξοδ.	28	17-20	1
Έξοδ.	3	1-2	1
Δαν.	8	15-17	1
Γέν.	17	15-22	1
Αριθ.	24	5-9	1
Αριθ.	4	15-17	1
Β' Βασ.	6	6-8	1
Βαρ.	3	36-38	1
Γ' Βασ.	7	34-35	1
Γ' Βασ.	8	1-6	1
Γέν.	6	1-4	1
Γέν.	1	26-31	1
Αριθ.	17	25-26	1
Γέν.	2	21-24	1
Γέν.	22	1-9	1
Γέν.	3	11-12	1
Γέν.	3	1-24	1
Γέν.	3	16-19	1

ΠΑ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Ησ.	11	3-4	1
Γέν.	3	23-24	1
Γέν.	1	26-27	1
Ψαλμ.	23	7-10	1
Έξοδ.	3	2-6	1
Σοφ. Σειρ.	36	12-14	1
Σοφ. Σολ.	2	21-22	1
Ψαλμ.	103	27-28	1
Ψαλμ.	113	12-15	1
Ψαλμ.	117	22-23	1
Ψαλμ.	117	26-27	1
Παρ. Σολ.	9	5-6	1
Ψαλμ.	22	2-3	1
Παρ. Σολ.	8	23-25	1
Ψαλμ.	28	4-6	1
Ψαλμ.	28	8-9	1
Ψαλμ.	44	12-13	1
Ψαλμ.	44	14-16	1
Ψαλμ.	5	6-7	1
Ψαλμ.	67	16-17	1
Ψαλμ.	76	14-15	1
Ψαλμ.	134	15-17	1
Ιησ. Ν.	3	13-17	1
Ψαλμ.	88	26-27	1
Ησ.	14	13-14	1
Ησ.	40	22-23	1
Ησ.	5	5-6	1
Ησ.	6	2-3	1
Ησ.	66	1-2	1
Ησ.	9	5-6	1
Σοφ. Σειρ.	15	12-13	1
Ιεζ.	44	1-2	1
Ησ.	1	16-18	1
Ιησ. Ν.	3	14-17	1
Ιωήλ	3	1-3	1
Ιων.	2	7-9	1

ΠΑ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ
Κριτ.	13	2-6	1
Λευιτ.	12	1-8	1
Λευιτ.	12	2-4	1
Λευιτ.	16	33-34	1
Ιεζ.	10	1-22	1

Παράρτημα 6 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΠΔ στην Ερμηνεία (αναλυτικά)

UNIVERSITY of NICOSIA

ΚΔ - ΕΝΤΟΛΕΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Ματθ.	7	13-14	3
Ματθ.	5	25-26	3
Ματθ.	25	35-36	3
Ματθ.	6	22-23	2
Ματθ.	6	31-34	2
Ματθ.	5	33-37	2
Ματθ.	11	29-30	2
Ματθ.	25	31-33	2
Ματθ.	25	14-30	2
Ιωάν.	8	3-11	2
Ιωάν.	5	39-40	2
Ρωμ.	14	3-4	2
Β' Θεσ.	1	10-14	2
Ματθ.	13	45-46	2
Ματθ.	7	22-23	2
Ματθ.	7	1-2	2
Ματθ.	13	3-9	1
Λουκ.	23	39-43	1
Λουκ.	23	44-45	1
Λουκ.	6	27-29	1
Λουκ.	6	27-35	1
Λουκ.	8	5-8	1
Ματθ.	13	44-47	1
Μάρκ.	13	24-27	1
Μάρκ.	4	3-9	1
Ματθ.	10	29-31	1
Ματθ.	13	24-30	1
Λουκ.	18	9-14	1
Ματθ.	13	14-15	1
Ματθ.	12	18-20	1
Μάρκ.	12	41-42	1
Λουκ.	14	28-30	1
Α' Κορ.	3	16-17	1
Α' Κορ.	6	15-18	1
Α' Τιμ.	6	8-9	1
Εφεσ.	6	12-17	1

ΚΔ - ΕΝΤΟΛΕΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Ιωάν.	15	12-14	1
Ιωάν.	6	54-56	1
Ιωάν.	8	9-10	1
Κολ.	3	1-2	1
Λουκ.	21	1-2	1
Λουκ.	14	12-14	1
Λουκ.	22	3-6	1
Λουκ.	15	11-32	1
Λουκ.	15	3-7	1
Λουκ.	15	8-10	1
Λουκ.	16	19-31	1
Ματθ.	25	11-12	1
Λουκ.	19	11-27	1
Ματθ.	13	47-50	1
Λουκ.	21	1-4	1
Λουκ.	21	25-27	1
Λουκ.	10	1-13	1
Ματθ.	7	21-23	1
Ματθ.	24	27-31	1
Ματθ.	6	14-15	1
Ματθ.	6	19-20	1
Ματθ.	6	22-24	1
Ματθ.	6	25-34	1
Ματθ.	6	32-33	1
Ματθ.	6	7-8	1
Ματθ.	7	1-5	1
Ματθ.	5	44-45	1
Ματθ.	7	17-19	1
Ματθ.	5	43-44	1
Ματθ.	7	24-27	1
Ματθ.	7	26-27	1
Ματθ.	7	3-5	1
Ματθ.	7	6-11	1
Ματθ.	7	7-11	1
Ματθ.	7	7-8	1
Ματθ.	7	9-11	1

ΚΔ - ΕΝΤΟΛΕΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Πράξ.	5	1-10	1
Ματθ.	7	15-16	1
Ματθ.	27	3-5	1
Ματθ.	18	23-25	1
Ματθ.	22	11-12	1
Ματθ.	22	36-40	1
Α΄ Κορ.	13	1-8	1
Ματθ.	24	37-39	1
Ρωμ.	3	23-24	1
Ματθ.	25	32-46	1
Ματθ.	25	37-39	1
Ματθ.	5	46-48	1
Ματθ.	26	14-16	1
Ματθ.	18	15-17	1
Ματθ.	27	51-52	1
Ματθ.	28	19-20	1
Ματθ.	5	23-24	1
Ματθ.	5	29-30	1
Ματθ.	5	29-31	1
Ματθ.	5	31-32	1
Ματθ.	5	34-35	1
Ματθ.	5	39-41	1
Ματθ.	25	42-43	1

Παράρτημα 7 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στις ΕΝΤΟΛΕΣ (αναλυτικά)

ΚΔ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Λουκ.	1	37-38	2
Λουκ.	1	39-40	2
Ματθ.	5	13-14	2
Ιωάν.	1	19-21	2
Λουκ.	2	29-30	1
Λουκ.	1	41-43	1
Λουκ.	1	44-45	1
Λουκ.	1	46-49	1
Λουκ.	1	52-53	1
Λουκ.	13	18-19	1
Λουκ.	13	20-21	1
Λουκ.	15	11-32	1
Λουκ.	1	35-37	1
Λουκ.	2	28-29	1
Λουκ.	1	18-24	1
Λουκ.	2	29-32	1
Λουκ.	2	36-38	1
Λουκ.	2	8-20	1
Λουκ.	8	19-20	1
Λουκ.	9	10-17	1
Μάρκ.	14	30-31	1
Μάρκ.	4	30-32	1
Μάρκ.	6	30-44	1
Λουκ.	2	27-28	1
Ιωάν.	3	20-21	1
Αποκ.	14	19-20	1
Αποκ.	21	18-20	1
Β' Πέτρ.	1	16-18	1
Β' Τιμ.	4	7-8	1
Εβρ.	9	2-5	1
Ιωάν.	1	33-34	1
Ιωάν.	17	20-21	1
Ιωάν.	17	20-23	1
Ιωάν.	2	7-11	1
Λουκ.	1	31-33	1
Ιωάν.	3	1-31	1

ΚΔ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Α΄ Κορ.	6	9-10	1
Ιωάν.	3	3-4	1
Ιωάν.	6	1-14	1
Ιωάν.	9	36-38	1
Κολ.	3	1-2	1
Λουκ.	1	13-17	1
Λουκ.	1	15-17	1
Λουκ.	1	18-20	1
Ματθ.	1	18-19	1
Λουκ.	1	26-28	1
Ιωάν.	20	24-29	1
Ματθ.	25	1-13	1
Ματθ.	2	11-15	1
Ματθ.	2	1-12	1
Ματθ.	2	1-2	1
Ματθ.	2	19-20	1
Ματθ.	2	19-23	1
Ματθ.	2	22-23	1
Ματθ.	2	2-3	1
Ματθ.	2	5-6	1
Ματθ.	2	9-10	1
Μάρκ.	8	1-10	1
Ματθ.	25	1-12	1
Ματθ.	17	5-6	1
Ματθ.	3	13-16	1
Ματθ.	3	15-17	1
Ματθ.	3	7-8	1
Ματθ.	4	8-9	1
Ματθ.	5	34-35	1
Πράξ.	2	17-19	1
Πράξ.	2	9-11	1
Πράξ.	7	47-50	1
Ρωμ.	13	12-13	1
Ματθ.	2	9-11	1
Ματθ.	13	3-8	1
Ρωμ.	4	25-26	1

ΚΔ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Ματθ.	1	18-25	1
Ματθ.	1	20-21	1
Ματθ.	1	24-25	1
Ματθ.	10	28-33	1
Ματθ.	11	12-15	1
Ματθ.	11	14-15	1
Ματθ.	11	16-19	1
Ματθ.	12	31-32	1
Ματθ.	17	7-8	1
Ματθ.	13	31-32	1
Ματθ.	17	5-7	1
Ματθ.	13	41-43	1
Ματθ.	13	44-45	1
Ματθ.	14	13-21	1
Ματθ.	14	30-31	1
Ματθ.	15	32-39	1
Ματθ.	16	13-14	1
Ματθ.	16	16-19	1
Ματθ.	16	20-21	1
Ματθ.	17	2-3	1
Ματθ.	1	1-17	1
Ματθ.	13	18-33	1

Παράρτημα 8 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΕΡΜΗΝΕΙΑ (αναλυτικά)

ΚΔ - ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ				
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	11-32	8
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	35-36	5
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	2	1-2	5
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	13-14	5
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	45-46	4
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	20	1-6	4
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	16	19-31	3
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	13-14	3
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	1-13	3
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	33-37	3
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	14-30	3
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	7-10	3
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	2	9-11	3
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	25-26	3
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	11	29-30	3
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	5	39-40	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	4	13-14	2
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	8	3-11	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	3-8	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	12	31-32	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	3-9	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	26	26-28	2
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	3	20-21	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	52-53	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	42-43	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	37-39	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	1-3	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	31-32	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	18	9-14	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	37-38	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	39-40	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	16	18-19	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	22	11-12	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	10	30-37	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	18	12-14	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	14	16-24	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	27-30	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	17-19	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	31-33	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	12	42-44	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	6	22-23	2

ΚΔ - ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ				
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	23	44-45	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	23	39-43	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	1-2	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	17-19	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	6	31-34	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	22-23	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	34-35	2
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	20	24-29	2
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	11	1-44	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	7-8	2
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	1	2-3	2
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	1	19-21	2
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	6	48-52	2
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	8	26-37	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	17	11-19	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	18	13-14	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	18	13-21	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	8	19-20	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	18	10-12	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	16	37-38	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	8-10	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	19	11-27	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	8	5-8	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	4-7	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	9	10-17	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	3-7	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	12	41-42	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	3-5	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	13	24-27	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	31-32	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	22-24	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	8	4-8	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	2	29-32	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	21	25-27	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	22	17-19	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	22	3-6	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	21	2-4	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	23	22-43	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	21	1-4	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	21	1-2	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	20	42-43	1

ΚΔ - ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ				
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	23	23-43	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	20	35-36	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	23	32-33	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	2	8-20	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	2	13-14	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	24	1-12	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	8	12-15	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	24	1-8	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	2	29-30	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	5	32-33	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	6	27-28	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	6	27-29	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	2	28-29	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	2	27-28	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	6	27-35	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	2	25-28	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	2	15-17	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	7	36-50	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	2	11-12	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	2	36-38	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	3	1-31	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	6	1-14	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	2	1-11	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	2	14-15	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	2	19-20	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	2	7-11	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	18	49-50	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	20	11-13	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	17	20-23	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	3	14-15	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	3	3-4	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	4	10-11	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	4	29-39	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	5	22-23	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	46-49	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	20	1-10	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	15	1-2	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	1	29-36	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	1	32-33	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	1	33-34	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	1	9-10	1

ΚΔ - ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ				
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	10	12-13	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	19	38-40	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	14	16-17	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	6	38-40	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	15	12-14	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	15	14-15	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	15	4-6	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	15	4-7	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	15	5-7	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	17	20-21	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	10	22-24	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	10	33-37	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	5	28-29	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	36-38	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	41-43	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	1	24-25	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	44-45	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	31-33	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	10	1-13	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	26-38	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	11	9-10	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	13	18-19	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	13	20-21	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	14	12-14	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	14	28-30	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	1-14	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	14	22-24	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	13-14	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	6	41-42	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	6	54-56	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	6	55-61	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	7	14-16	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	8	10-11	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	35-37	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	9	36-38	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	15	21-24	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	13-17	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	15-17	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	18-20	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	18-24	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	26-28	1

ΚΔ - ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ				
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΣΥΝΟΠΤ.	Λουκ.	1	26-31	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	8	9-10	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	27	51-52	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	32-34	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	32-46	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	4-30	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	44-46	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	26	14-16	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	21	2-5	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	27	3-5	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	15-28	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	28	1-10	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	28	1-3	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	28	19-20	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	28	5-11	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	3	13-16	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	3	15-17	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	26	27-28	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	24	29-31	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	1	18-25	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	22	36-40	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	23	13-16	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	23	1-8	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	23	23-29	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	23	27-28	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	32-33	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	24	27-31	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	21-23	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	24	37-39	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	11-12	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	1-12	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	1-14	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	25	14-23	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	4	16-17	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	24	26-27	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	24-27	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	3	7-8	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	6	22-24	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	6	25-34	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	6	32-33	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	6	7-8	1

ΚΔ - ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ				
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	1-5	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	6	14-15	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	21-23	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	6	10-12	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	26-27	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	3-5	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	6-11	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	7-11	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	9-11	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	8	12-13	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	7	15-16	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	29-31	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	21	1-13	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	4	18-19	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	4	20-21	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	4	20-22	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	4	8-9	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	14-15	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	6	19-20	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	29-30	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	4	12-13	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	31-32	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	34-36	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	39-41	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	43-44	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	44-45	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	46-48	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	5	23-24	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	14-15	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	10	28-33	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	10	29-31	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	11	12-15	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	11	14-15	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	11	16-19	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	22	13-14	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	12	18-20	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	1	20-21	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	18-23	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	18-33	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	22-23	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	24-30	1

ΚΔ - ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ				
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	41-43	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	42-43	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	11	18-19	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	6	30-44	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	14	30-31	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	16	1-7	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	16	1-8	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	4	30-32	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	4	3-8	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	4	3-9	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	10	28-31	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	5	1-17	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	8	28-34	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	8	1-10	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	1	10-11	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	1	1-17	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	1	18-19	1
ΙΩΑΝΝΗΣ	Ιωάν.	1	1-2	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	4-5	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	4	9-23	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	2	2-3	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	44-45	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	18	23-25	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	2	11-15	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	2	1-12	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	2	1-16	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	2	19-20	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	17	7-8	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	2	22-23	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	17	5-7	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	2	5-6	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	2	9-10	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	20	1-16	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	20	4-7	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	20	8-16	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	20	9-16	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	2	19-23	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	15	32-38	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Μάρκ.	14	23-24	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	47-48	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	47-50	1

ΚΔ - ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ				
ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΙ / ΙΩΑΝΝΗΣ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	5-6	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	8-23	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	9-34	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	18	15-17	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	14	30-31	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	13	44-47	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	15	32-39	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	16	13-14	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	16	16-19	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	16	20-21	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	17	2-3	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	17	5-6	1
ΣΥΝΟΠΤ.	Ματθ.	14	13-21	1

Παράρτημα 9 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές Συνοπτικών και Ιωάννη στα συγγράμματα του Αγίου

ΚΔ - ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ					
ΠΑΥΛΟΥ / ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ	ΠΑΥΛΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤ. / ΑΙΧΜΑΛ.	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΠΑΥΛΟΥ	ΠΟΙΜΑΝΤ.	Β' Τιμ.	4	7-8	6
ΠΑΥΛΟΥ	ΑΙΧΜΑΛ.	Κολ.	3	1-2	3
ΠΑΥΛΟΥ		Β' Κορ.	5	18-19	2
ΠΑΥΛΟΥ		Β' Θεσ.	1	10-14	2
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	6	9-10	2
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	3	16-17	2
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	14	3-4	2
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	15	54-55	2
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	1	19-20	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Α' Πέτρ.	2	6-7	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Α' Πέτρ.	4	1-3	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Α' Πέτρ.	4	15-16	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Α' Πέτρ.	5	10-11	1
ΠΑΥΛΟΥ	ΠΟΙΜΑΝΤ.	Α' Τιμ.	6	12-13	1
ΠΑΥΛΟΥ	ΠΟΙΜΑΝΤ.	Α' Τιμ.	6	8-9	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	1	23-24	1
ΠΑΥΛΟΥ		Β' Κορ.	1	8-11	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	7	29-31	1
ΠΑΥΛΟΥ		Β' Κορ.	12	9-10	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Α' Πέτρ.	2	1-3	1
ΠΑΥΛΟΥ		Β' Κορ.	6	2-5	1
ΠΑΥΛΟΥ		Β' Κορ.	6	4-5	1
ΠΑΥΛΟΥ		Β' Κορ.	6	7-10	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Β' Πέτρ.	1	16-18	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Β' Πέτρ.	2	20-22	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Β' Πέτρ.	2	4-6	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Β' Πέτρ.	2	4-7	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Α' Ιωάν.	1	5-8	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Β' Πέτρ.	2	9-10	1
ΠΑΥΛΟΥ		Β' Κορ.	12	8-9	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	11	25-26	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	11	3-4	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	13	1-8	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	15	12-19	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	15	20-22	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	15	23-24	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	15	45-47	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	15	51-52	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	15	53-55	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Κορ.	11	27-28	1

ΚΔ - ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ					
ΠΑΥΛΟΥ / ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ	ΠΑΥΛΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤ. / ΑΙΧΜΑΛ.	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Α΄ Πέτρ.	2	21-24	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α΄ Κορ.	3	11-15	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Α΄ Πέτρ.	2	19-20	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α΄ Κορ.	3	12-13	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α΄ Κορ.	11	24-26	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α΄ Κορ.	5	6-8	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α΄ Κορ.	6	15-18	1
ΠΑΥΛΟΥ	ΠΟΙΜΑΝΤ.	Β΄ Τιμ.	4	6-8	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α΄ Κορ.	11	23-24	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Β΄ Πέτρ.	3	10-12	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Α΄ Πέτρ.	1	13-19	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α΄ Κορ.	11	29-30	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α΄ Κορ.	3	11-13	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	6	12-13	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	10	6-7	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	11	12-13	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	13	12-13	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	13	12-14	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	15	5-6	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	2	25-29	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	2	4-6	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	3	23-24	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	4	25-26	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	5	12-20	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Β΄ Πέτρ.	3	10-13	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	6	10-11	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Ιακ.	4	8-11	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	6	16-23	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	6	6-8	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	8	20-22	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	8	24-25	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	8	7-8	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	8	9-10	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	9	1-4	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	9	32-33	1
ΠΑΥΛΟΥ	ΑΙΧΜΑΛ.	Φιλ.	3	20-21	1
ΠΑΥΛΟΥ	ΑΙΧΜΑΛ.	Φιλ.	3	8-9	1
ΠΑΥΛΟΥ		Ρωμ.	5	3-5	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εβρ.	9	2-5	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Β΄ Πέτρ.	3	12-13	1

ΚΔ - ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ					
ΠΑΥΛΟΥ / ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ	ΠΑΥΛΟΥ ΠΟΙΜΑΝΤ. / ΑΙΧΜΑΛ.	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
ΠΑΥΛΟΥ	ΑΙΧΜΑΛ.	Φιλ.	4	12-13	1
ΠΑΥΛΟΥ		Γαλ.	6	7-8	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εβρ.	10	26-29	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εβρ.	10	36-38	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εβρ.	12	14-16	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εβρ.	12	22-23	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εβρ.	12	7-8	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εβρ.	2	14-15	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εβρ.	2	7-9	1
ΠΑΥΛΟΥ	ΑΙΧΜΑΛ.	Κολ.	3	1-12	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εβρ.	7	26-27	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Ιουδ.	1	6-7	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εφεσ.	2	1-5	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εφεσ.	4	22-24	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εφεσ.	5	1-2	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εφεσ.	6	12-17	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Ιακ.	1	22-23	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Ιακ.	1	2-4	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Ιακ.	2	14-20	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Ιακ.	2	21-22	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Ιακ.	3	13-17	1
ΚΑΘΟΛΙΚΕΣ		Ιακ.	4	1-4	1
ΠΑΥΛΟΥ		Α' Θεσ.	4	16-17	1
ΠΑΥΛΟΥ		Εβρ.	6	7-8	1

Παράρτημα 10 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές Επιστολών Παύλου και Καθολικών στα συγγράμματα του Αγίου

ΚΔ - ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Λουκ.	10	30-37	2
Β' Κορ.	12	9-10	1
Α' Θεσ.	4	16-17	1
Ιωάν.	1	2-3	1
Εφεσ.	4	22-24	1
Εβρ.	12	7-8	1
Εβρ.	10	36-38	1
Β' Πέτρ.	3	12-13	1
Β' Πέτρ.	3	10-13	1
Ιωάν.	5	28-29	1
Β' Κορ.	6	2-5	1
Β' Κορ.	12	8-9	1
Α' Κορ.	3	12-13	1
Α' Κορ.	15	54-55	1
Α' Κορ.	15	53-55	1
Α' Κορ.	15	51-52	1
Α' Κορ.	15	23-24	1
Α' Κορ.	15	20-22	1
Α' Κορ.	15	12-19	1
Β' Κορ.	6	7-10	1
Ματθ.	25	35-36	1
Ρωμ.	5	3-5	1
Ρωμ.	2	4-6	1
Ρωμ.	15	5-6	1
Πράξ.	8	9-24	1
Πράξ.	26	1-32	1
Ματθ.	4	20-22	1
Ματθ.	25	44-46	1
Ιωάν.	11	1-44	1
Ματθ.	25	37-39	1
Ρωμ.	8	24-25	1
Ματθ.	25	32-33	1
Ματθ.	25	1-3	1
Ματθ.	24	29-31	1
Ματθ.	24	26-27	1
Ματθ.	11	29-30	1
Λουκ.	6	27-28	1
Λουκ.	14	16-24	1
Λουκ.	10	33-37	1
Ματθ.	25	42-43	1

Παράρτημα 11 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στο ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ (αναλυτικά)

ΚΔ - ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Λουκ.	15	11-32	5
Ματθ.	20	1-6	4
Λουκ.	15	7-10	3
Ματθ.	18	12-14	2
Ματθ.	25	1-13	2
Ιωάν.	6	48-52	2
Λουκ.	15	17-19	2
Λουκ.	15	27-30	2
Ιωάν.	1	29-36	1
Ιούδ.	1	6-7	1
Ιωάν.	15	5-7	1
Ιωάν.	14	16-17	1
Ιωάν.	15	1-2	1
Ιωάν.	15	14-15	1
Ιωάν.	15	4-7	1
Ιωάν.	1	9-10	1
Ιακ.	4	8-11	1
Ιωάν.	3	20-21	1
Ιακ.	2	21-22	1
Ιωάν.	6	55-61	1
Ιωάν.	7	14-16	1
Ιωάν.	8	10-11	1
Λουκ.	1	26-38	1
Λουκ.	1	36-38	1
Λουκ.	1	52-53	1
Λουκ.	14	16-24	1
Λουκ.	15	21-24	1
Λουκ.	15	22-24	1
Ιωάν.	2	1-11	1
Β' Πέτρ.	2	4-6	1
Α' Κορ.	11	27-28	1
Α' Κορ.	11	29-30	1
Α' Κορ.	11	3-4	1
Α' Κορ.	5	6-8	1
Α' Κορ.	6	9-10	1
Α' Πέτρ.	1	13-19	1
Α' Πέτρ.	2	1-3	1
Α' Πέτρ.	2	19-20	1
Α' Πέτρ.	2	21-24	1
Α' Πέτρ.	4	1-3	1
Α' Πέτρ.	4	15-16	1
Ιακ.	4	1-4	1

ΚΔ - ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Β΄ Πέτρ.	2	20-22	1
Λουκ.	15	31-32	1
Β΄ Πέτρ.	2	4-7	1
Β΄ Πέτρ.	2	9-10	1
Β΄ Πέτρ.	3	10-12	1
Γαλ.	6	7-8	1
Εβρ.	10	26-29	1
Εβρ.	12	14-16	1
Εβρ.	6	7-8	1
Εφεσ.	5	1-2	1
Ιακ.	1	22-23	1
Ιακ.	1	2-4	1
Ιακ.	2	14-20	1
Ιακ.	3	13-17	1
Α΄ Πέτρ.	5	10-11	1
Πράξ.	4	1-3	1
Ματθ.	23	13-16	1
Ματθ.	23	23-29	1
Ματθ.	25	1-14	1
Ματθ.	25	14-30	1
Ματθ.	25	4-30	1
Ματθ.	28	5-11	1
Ματθ.	5	33-37	1
Ματθ.	5	34-36	1
Ματθ.	6	10-12	1
Ματθ.	7	17-19	1
Ματθ.	8	12-13	1
Λουκ.	15	3-5	1
Πράξ.	13	11-12	1
Ματθ.	21	1-13	1
Πράξ.	5	1-42	1
Πράξ.	5	1-6	1
Ρωμ.	11	12-13	1
Ρωμ.	13	12-14	1
Ρωμ.	2	25-29	1
Ρωμ.	5	12-20	1
Ρωμ.	6	10-11	1
Ρωμ.	6	12-13	1
Ρωμ.	6	16-23	1
Ρωμ.	6	6-8	1
Ρωμ.	9	1-4	1
Πράξ.	13	10-11	1

ΚΔ - ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Ματθ.	13	31-32	1
Λουκ.	15	4-7	1
Φλ.	3	8-9	1
Λουκ.	18	10-12	1
Λουκ.	18	13-14	1
Λουκ.	18	13-21	1
Λουκ.	2	25-28	1
Λουκ.	20	35-36	1
Λουκ.	23	22-43	1
Λουκ.	23	23-43	1
Μάρκ.	4	9-23	1
Ματθ.	1	10-11	1
Ματθ.	22	13-14	1
Ματθ.	13	22-23	1
Ματθ.	22	11-12	1
Ματθ.	13	3-8	1
Ματθ.	13	42-43	1
Ματθ.	13	8-23	1
Ματθ.	13	9-34	1
Ματθ.	15	32-38	1
Ματθ.	2	1-16	1
Ματθ.	2	1-2	1
Ματθ.	2	9-11	1
Ματθ.	20	4-7	1
Ματθ.	20	8-16	1
Ματθ.	20	9-16	1
Α΄ Ιωάν.	1	5-8	1
Ματθ.	13	18-23	1

Παράρτημα 12 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στις ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ (αναλυτικά)

ΚΔ - ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Β΄ Τιμ.	4	7-8	5
Πράξ.	7	55-56	3
Ματθ.	2	1-2	3
Ματθ.	7	13-14	2
Αποκ.	21	15-16	2
Β΄ Κορ.	5	18-19	2
Μάρκ.	12	42-44	2
Αποκ.	8	6-9	2
Ματθ.	13	45-46	2
Αποκ.	21	17-23	2
Αποκ.	21	12-13	2
Ματθ.	4	13-14	2
Αποκ.	20	8-10	1
Αποκ.	20	1-3	1
Αποκ.	2	8-10	1
Αποκ.	2	18-23	1
Αποκ.	19	19-21	1
Αποκ.	19	17-18	1
Αποκ.	19	1-2	1
Αποκ.	19	11-15	1
Αποκ.	2	12-17	1
Αποκ.	21	1-2	1
Αποκ.	22	1-2	1
Αποκ.	18	19-21	1
Αποκ.	22	8-9	1
Αποκ.	3	14-20	1
Αποκ.	3	1-5	1
Αποκ.	3	7-11	1
Αποκ.	4	1-8	1
Αποκ.	7	9-10	1
Αποκ.	9	16-17	1
Αποκ.	9	17-21	1
Β΄ Τιμ.	4	6-8	1
Αποκ.	21	19-20	1
Αποκ.	14	14-20	1
Α΄ Κορ.	11	23-24	1
Α΄ Κορ.	15	54-55	1
Α΄ Κορ.	3	11-13	1
Α΄ Κορ.	3	11-15	1
Α΄ Κορ.	3	16-17	1
Α΄ Κορ.	7	29-31	1
Α΄ Τιμ.	6	12-13	1

ΚΔ - ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Αποκ.	11	15-19	1
Αποκ.	12	13-18	1
Αποκ.	12	1-9	1
Αποκ.	13	11-18	1
Αποκ.	18	9-10	1
Αποκ.	14	1-17	1
Εβρ.	12	22-23	1
Αποκ.	15	5-7	1
Αποκ.	16	2-12	1
Αποκ.	16	3-16	1
Αποκ.	17	10-11	1
Αποκ.	17	12-14	1
Αποκ.	17	1-3	1
Αποκ.	17	15-16	1
Αποκ.	17	3-6	1
Αποκ.	17	7-8	1
Αποκ.	18	1-2	1
Ιωάν.	19	38-40	1
Αποκ.	18	5-12	1
Αποκ.	13	1-9	1
Ματθ.	4	12-13	1
Μάρκ.	5	1-17	1
Ματθ.	11	18-19	1
Ματθ.	13	47-48	1
Ματθ.	16	18-19	1
Ματθ.	2	9-11	1
Ματθ.	20	1-16	1
Ματθ.	23	1-8	1
Ματθ.	25	1-3	1
Ματθ.	25	14-23	1
Ματθ.	25	21-23	1
Ματθ.	25	32-34	1
Ιωάν.	1	2-3	1
Ματθ.	28	1-3	1
Λουκ.	7	36-50	1
Ματθ.	4	16-17	1
Ματθ.	4	18-19	1
Ματθ.	4	20-21	1
Ματθ.	5	13-14	1
Ματθ.	5	14-15	1
Ματθ.	7	7-8	1
Ματθ.	8	28-34	1

ΚΔ - ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄			
Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	Α.Γ. ΛΟΓΟΣ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
Πράξ.	12	6-10	1
Πράξ.	8	32-33	1
Ρωμ.	8	20-22	1
Ρωμ.	9	32-33	1
Φιλ.	3	20-21	1
Ματθ.	25	35-36	1
Λουκ.	15	11-32	1
Ιωάν.	1	1-2	1
Α΄ Κορ.	1	23-24	1
Ιωάν.	10	22-24	1
Φιλ.	4	12-13	1
Ιωάν.	20	11-13	1
Ιωάν.	20	24-29	1
Ιωάν.	3	14-15	1
Ιωάν.	4	10-11	1
Ιωάν.	5	22-23	1
Ιωάν.	6	41-42	1
Κολ.	3	1-12	1
Κολ.	3	1-2	1
Μάρκ.	16	1-7	1
Λουκ.	11	9-10	1
Λουκ.	8	26-37	1
Λουκ.	18	9-14	1
Λουκ.	2	11-12	1
Λουκ.	2	13-14	1
Λουκ.	2	15-17	1
Λουκ.	20	42-43	1
Λουκ.	21	2-4	1
Λουκ.	22	17-19	1
Λουκ.	23	32-33	1
Λουκ.	23	39-43	1
Λουκ.	23	44-45	1
Λουκ.	24	1-8	1
Εβρ.	7	26-27	1
Λουκ.	1	13-14	1

Παράρτημα 13 - Πέραν του ενός στίχου αναφορές της ΚΔ στην ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄ (αναλυτικά)

	ΠΔ/ΚΔ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ	ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ	ΔΙΑΘΗΚΗ	ΕΝΤΟΛΕΣ	ΕΞΑΗΜΕΡΟΣ	ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	ΕΡΜΗΝΕΙΑ	ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ	ΙΕΡΑΡΧΙΑ	ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ	ΛΟΓΟΙ ΑΝΔΡΟΥ	ΛΟΓΟΣ ΠΝΕΥΜΑ	ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄	ΠΕΝΤΗΚΟΤΑΚΕΦΑΛΟ	ΨΑΛΜΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
1	ΠΔ	Αββακούμ			1	2			5			5			5	1		19
2	ΠΔ	Αγγαίος										1			1			2
3	ΠΔ	Αμώς							2						2			4
4	ΠΔ	Αριθμοί				2			9	1					7	2	11	32
5	ΠΔ	Άσμα Ασμάτων		118		9			8			19			20	29	2	205
6	ΠΔ	Βαρούχ				2	2		3					1	3		2	13
7	ΠΔ	Βασιλειών Α΄		1	1	2			2			10			25	5	14	60
8	ΠΔ	Βασιλειών Β΄							4						6	6	4	20
9	ΠΔ	Βασιλειών Γ΄		1	2			1	11			15			10	2		42
10	ΠΔ	Βασιλειών Δ΄			4	1			3			7			11	4	4	34
11	ΠΔ	Γένεσις		1	1	36	287	6	45			90	3	5	81	111	22	688
12	ΠΔ	Δανιήλ				13	2		15	1		20			58	4	10	123
13	ΠΔ	Δευτερονόμιο		2		5	2	4	13					1	31	5	12	75
14	ΠΔ	Εκκλησιαστής				6						6		1	2	14		29
15	ΠΔ	Εξοδος		1		6	3		34	4	3	16	1		46	8	17	139
16	ΠΔ	Εσδρας Α΄							1									1
17	ΠΔ	Εσδρας Β΄							1						1			2
18	ΠΔ	Ζαχαρίας										8			8	1	1	18
19	ΠΔ	Ησαΐας		6	2	25	17	3	66	2	2	84	1	4	152	55	18	437
20	ΠΔ	Θρήνος Ιερεμίου							2			2			1		1	6
21	ΠΔ	Ιεζεκιήλ				3		2	4			5			16	9	1	40
22	ΠΔ	Ιερεμίας				9		1	3	2		21			30	1		67
23	ΠΔ	Ιησούς Ναυή							3			2			7			12
24	ΠΔ	Ιουδίθ					1		1			5			5	2		14
25	ΠΔ	Ιώβ		1		3	7	2	6			4		3	23	53	5	107
26	ΠΔ	Ιωήλ				3			5			7		1	18			34
27	ΠΔ	Ιωνάς				4	1		1			1			5	5		17
28	ΠΔ	Κριταί				2			4			6			15	4	1	32
29	ΠΔ	Λευιτικόν				2		8	3						7	9	1	30
30	ΠΔ	Μακκαβαίων Α΄		1								1			4			6
31	ΠΔ	Μακκαβαίων Β΄					2		1			4			7	2		16
32	ΠΔ	Μακκαβαίων Γ΄										1						1
33	ΠΔ	Μακκαβαίων Δ΄															2	2
34	ΠΔ	Μαλαχίας				5			9			4			6	5	4	33

	ΠΔ/ΚΔ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ	ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ	ΔΙΑΘΗΚΗ	ΕΝΤΟΛΕΣ	ΕΞΔΗΜΕΡΟΣ	ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	ΕΡΜΗΝΕΙΑ	ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ	ΙΕΡΑΡΧΙΑ	ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ	ΛΟΓΟΙ ΑΝΔΡΟΥ	ΛΟΓΟΣ ΠΝΕΥΜΑ	ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄	ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ	ΨΑΛΜΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
35	ΠΔ	Μιχαίας							5	1					3			9
36	ΠΔ	Ναούμ							1			1			1			3
37	ΠΔ	Νεεμίας								1								1
38	ΠΔ	Παραλειπομένων Α΄		2					2						1			5
39	ΠΔ	Παραλειπομένων Β΄		1	2	1						4						8
40	ΠΔ	Παροιμιαί Σολομών- ντος			10	33		2	5			53		1	31	7		142
41	ΠΔ	Ρουθ														1		1
42	ΠΔ	Σοφία Σειράχ		1	2	6	2	1	10			14		9	14	2	3	64
43	ΠΔ	Σοφία Σολομώντος				14	4		9	1		32		26	28	11	3	128
44	ΠΔ	Σοφονίας										2			1			3
45	ΠΔ	Τωβίτ										1			5		1	7
46	ΠΔ	Ψαλμοί		6	11	72	32	5	100	33	2	150	21	8	345	51	48	884
47	ΠΔ	Ωσηέ				2			1			6			4			13
1	ΚΔ	Αποκάλυψις			2	8	4		4	2		4	6		126		15	171
2	ΚΔ	Γαλάτας		1	1	2	4		3			6			25	3	2	47
3	ΚΔ	Εβραίου		2	3	10	7	1	8	1	10	24			50	6	32	154
4	ΚΔ	Εφεσίου		1	1	5	2	1	6		1	11	1	3	45	3	4	84
5	ΚΔ	Θεσσαλονικείς Α΄			2	6	2					7	2		14	1	4	38
6	ΚΔ	Θεσσαλονικείς Β΄			1	4									4	3	1	13
7	ΚΔ	Ιακώβου			1	4	2	1	2			25			14	4		53
8	ΚΔ	Ιούδα			1					1		1			3			6
9	ΚΔ	Ιωάννης		9	3	64	3	9	95	5	9	88	3	8	156	26	37	515
10	ΚΔ	Ιωάννης Α΄										4			5		1	10
11	ΚΔ	Ιωάννης Β΄				1												1
12	ΚΔ	Κολοσσαείς			1	2	2		4		2	6		1	18	1	1	38
13	ΚΔ	Κορινθίους Α΄	1		4	16	5	9	10	1	2	22			69	22	11	172
14	ΚΔ	Κορινθίους Β΄		3	1	3		3	6	1	1	11		1	30	9		69
15	ΚΔ	Λουκάς		6		64	7	6	117	6	9	86	7	4	158	18	50	538
16	ΚΔ	Μάρκος		4	2	11	6	2	15	2	6	13	2	1	72	2	24	162
17	ΚΔ	Ματθαίος		9	10	259	11	8	185	7	13	135	5	5	313	50	72	1082
18	ΚΔ	Πέτρου Α΄			2	1	2		1	4	1	14		1	26	2	6	60
19	ΚΔ	Πέτρου Β΄			1	4		1	2			9	1		2	5	1	26
20	ΚΔ	Πράξεις		2		10	4	3	14		1	19	1	2	91	3	35	185

	ΠΔ/ΚΔ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ	ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ	ΔΙΑΘΗΚΗ	ΕΝΤΟΛΕΣ	ΕΞΑΗΜΕΡΟΣ	ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	ΕΡΜΗΝΕΙΑ	ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ	ΙΕΡΑΡΧΙΑ	ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ	ΛΟΓΟΙ ΑΝΔΡΟΥ	ΛΟΓΟΣ ΠΝΕΥΜΑ	ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄	ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ	ΨΑΛΜΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
21	ΚΔ	Ρωμαίους		1	3	17	8	3	11			48		1	39	16	31	178
22	ΚΔ	Τιμόθεος Α΄		1	2	6		2	3			4			10		1	29
23	ΚΔ	Τιμόθεος Β΄			1	2			4			1			21	2	2	33
24	ΚΔ	Τίτος				3			1			1	1		6			12
25	ΚΔ	Φιλιπησίους			2	4		2	4			5	2		21		1	41
		ΣΥΝΟΛΟ	1	181	80	774	431	86	892	76	62	1151	57	87	2364	585	518	7345

Παράρτημα 14 - Διασπορά των βιβλίων της Αγίας Γραφής στα έργα του Αγίου Νεοφύτου

	ΕΡΓΑ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ	
	ΒΙΒΛΙΑ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
1	ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ Α΄	2364
2	ΚΑΤΗΧΗΣΕΙΣ	1151
3	ΕΡΜΗΝΕΙΑ	892
4	ΕΝΤΟΛΕΣ	774
5	ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΚΕΦΑΛΟ	585
6	ΨΑΛΜΟΙ	518
7	ΕΞΑΗΜΕΡΟΣ	431
8	ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ	181
9	ΛΟΓΟΣ ΠΝΕΥΜΑ	87
10	ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	86
11	ΔΙΑΘΗΚΗ	80
12	ΘΕΟΣΗΜΕΙΑ	76
13	ΙΕΡΑΡΧΙΑ	62
14	ΛΟΓΟΙ ΑΝΔΡΟΥ	57
15	ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ	1

Παράρτημα 15 - Διασπορά των βιβλικών χωρίων στα έργα του Αγίου Νεοφύτου

	ΠΔ/ΚΔ	Α. Γ. ΒΙΒΛΙΑ	ΚΕΦΑΛΑΙΟ	Α.Γ. ΣΤΙΧΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΕΣ
1	ΠΔ	Γένεσις	1	26	29
2	ΠΔ	Βασιλειών Α΄	2	30	18
3	ΠΔ	Γένεσις	3	6	14
4	ΠΔ	Ψαλμοί	67	35	14
5	ΠΔ	Μαλαχίας	3	20	14
6	ΠΔ	Ησαΐας	9	5	13
7	ΠΔ	Ιερεμίας	13	16	12
8	ΠΔ	Δανιήλ	7	10	10
9	ΠΔ	Ψαλμοί	135	6	10
10	ΠΔ	Ψαλμοί	61	13	10
11	ΠΔ	Ησαΐας	60	13	10
1	ΚΔ	Ιωάννης	1	29	19
2	ΚΔ	Ρωμαίους	11	36	15
3	ΚΔ	Ιωάννης	10	11	14
4	ΚΔ	Ματθαίος	3	17	14
5	ΚΔ	Κορινθίους Α΄	11	1	13
6	ΚΔ	Κορινθίους Α΄	4	16	12
7	ΚΔ	Ματθαίος	7	6	11
8	ΚΔ	Ιωάννης	14	6	11
9	ΚΔ	Ματθαίος	10	1	11
10	ΚΔ	Ματθαίος	16	24	11
11	ΚΔ	Ματθαίος	16	27	11
12	ΚΔ	Ματθαίος	4	23	11
13	ΚΔ	Εφεσίους	5	1	11
14	ΚΔ	Ματθαίος	7	14	11
15	ΚΔ	Ρωμαίους	2	6	11
16	ΚΔ	Πράξεις	4	21	11
17	ΚΔ	Λουκάς	5	26	10
18	ΚΔ	Λουκάς	18	14	10
19	ΚΔ	Ματθαίος	9	35	10
20	ΚΔ	Λουκάς	3	22	10
21	ΚΔ	Φιλιππησίους	2	7	10

Παράρτημα 16 - Πολυπληθέστερα χωρία στα έργα του Αγίου Νεοφύτου (≥ 10)